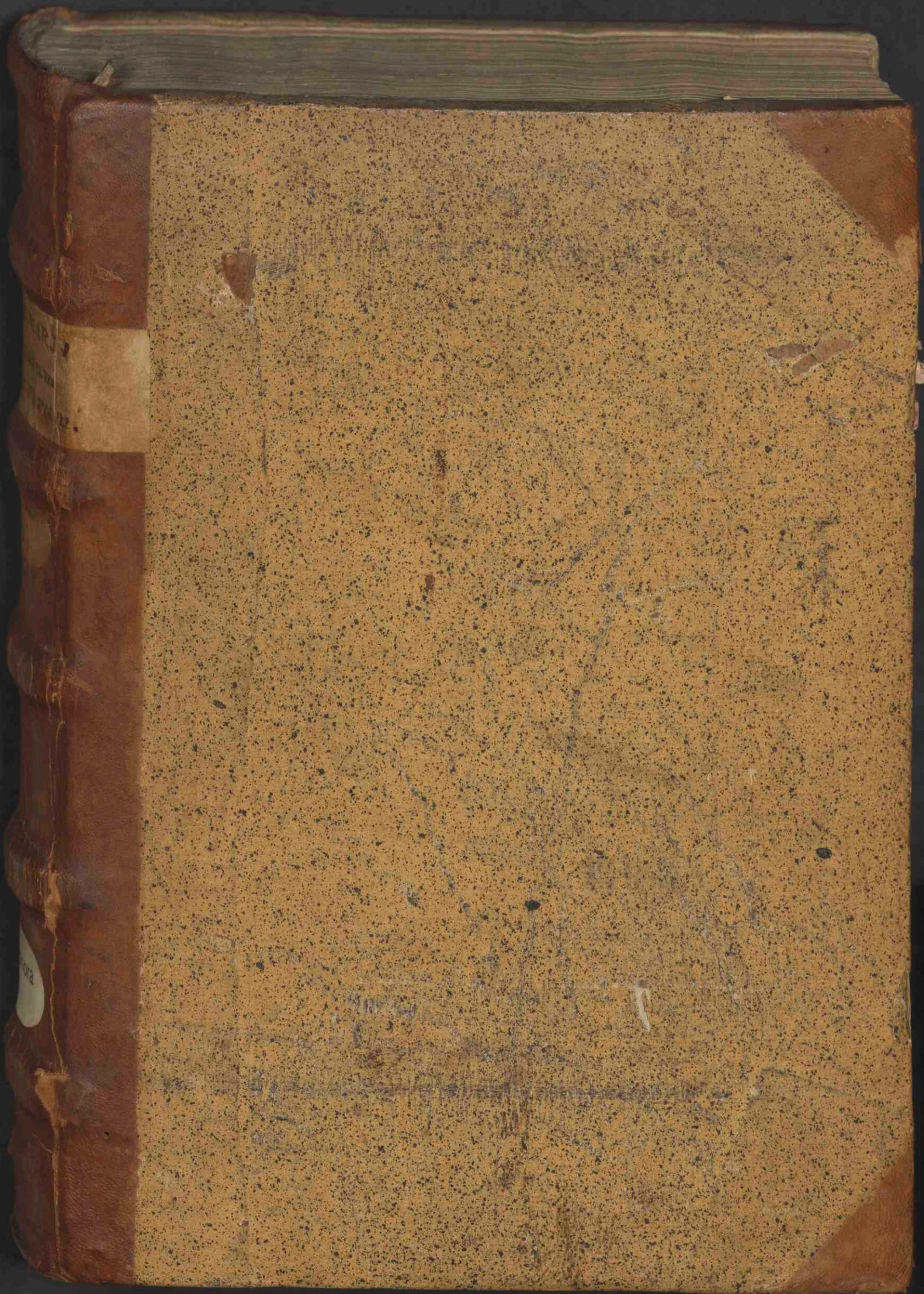

Scrutinium scripturarum

<https://hdl.handle.net/1874/461491>

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

In pmo capitulo ponunt a discipulo quedā argumentaciones contra ea que dicta sūt de deitate xpi. et petit discipulus earū soluciones ad infidelū maiorē confutationem.

In capitulo scdo ostendit qd difficilia fidei put est incarnatio verbi non pertinet vsquequaqz scrutari ad eos qui nouiter ad fidem veniūt.

In capitulo tercio soluūt argumentaciones predictae.

In capitulo qarto ostendit qd per scrutiniū scripturarū cōica: dō ydionatū dei et hoīs in xpo sufficientē cōprobanē.

In capitulo v. ostendit qd nō licebat in dōnis docere plures hoīes nec pōicare de certis capitulis ueteris testamenti in quibus misterii scēe trinitatis et incarnationis verbi p̄tinet.

In capitulo vi. ostendit rado qre antiqz pōicta misteria nō ex p̄tate s; implicite tradebāt. Et ibidē ponit a discipulo quod dā exordii ad ea que sūt in hac pte ulterius p̄tractanda.

Capitulū p̄mum ī quo ponunt a discipulo quedā argumentaciones contra ea que dicta sūt de deitate xpi. Et petit discipul⁹ earū soluciones ad infidelū confutationem.

Discipul⁹

Humiliter credens ea que p te m̄ tradita sūt circa diuinitatē xpi seu messie put scripturarū testimoniā p te tam allegata manifeste testatur. adhuc vellem īformari de quodā quod ē michi mirabile et de quo infideles olim socios meos audiūt murmurare qui etiā hodie de hac materia murmurant. s. posito etiam p̄out verissimū est licet ap̄i oppositiū credant qd xpus in lege p̄missus non purus homo sed ver⁹ deus et verus hō est. adhuc illi de quibusdā locutionibz que a veris catholicis concedūt et predicant de quaz veritate non dubito. ipsi tamen de his scandalizantur et contra ea sepe loquūt sic dicentes quō illa que de ipso xpo dicunt que nullo modo ad deitatē p̄tinent s; solū ad humanitatem atēribūt deo utputa ep̄aliē nasa et pati et mori et cetera huiōi. Conē quā veritatem m̄gri eorū multiplicē cōsueuerūt arguē vno modo sic. dicūt enī qd sicut nulla p̄positio est verior illa qz in qua idem pōicat de seipso ut cū dicit hō est hō. Ita nulla p̄positio est a veritate remotior qz illa in qua idem negat de seipso. vel id quod ē maxime distans et diuersū predicat de

subiecto a q maxie distat et diuersificat. S; in ista p̄positiōe deus est homo pōicatu significat rem corruptibilē et temporālē et corporeā que maxie distat ab hoc quod significat p illū terminū de⁹. ergo ista p̄positio deus est hō est maxie a veritate remotior. p̄tēea dicūt qd fides n̄ra asserit quedā que sibi ī uicem cōpata sūt nō solū maxima admiracōe digna s; etiā sūt talia q nullo modo ab aliquo sensato sūt sūt concessibilia quod sic declarant. Dicūt enī qd in diuinitate ubi tantū est vnica natura indiuidua et simplicissima. cū hoc tñ a fidelibz n̄ris non concedit qd vna p̄sona dīma pōiceat de alia ut dicē: dō pater est filius et econtra. et tñ in xpo in quo sūt nature sūme distantes et diuersae. s. humana et diuina p̄mittit imo et concedit qd humana natura possit pōicari de deo saltem ī concreto sic ut dicat qd deus est hō. Itē dicūt qd hec p̄positio hō est deus repugnat manifeste sacre scripture veritati scilicet cūdū quā nomen diuinū et sp̄aliē illud quatuor l̄raz qd dē thetagramaton de nulla creatura posset verificari iuxta illō exodi. iij. Hoc est nomen meū in eternū ubi etiā n̄ri doctores dicūt qd illud nomē sic est p̄p̄iū nomē dīnū qd est oīno incōcabile alteri. p istam p̄positiōē hō est deus manifeste cōicat nomē dei alteri. s. hōi. et sic hec p̄positio videt repugnare ueritati sacre scripture. Itē ut dicunt hec p̄positio deus est hō videt repugnare alijs sacris scriptis ī quibz manifeste ostēdit qd deus est ab eterno et nullo modo eius esse a tempore incepit. dicit enī in psalmo a seculo vsqz in seculū tu es de⁹. Et ibidem in alio loco non erit in te deus recens. Si igit ista ē vera deus est hō sequit qd de⁹ incepit esse a tpe sicut et hō qui de deo pōicat quod videt esse falsū tanqz repugnans sacraz scripturarū veritati. p ista et multa alia similia infideles p̄dictam veritatē nitunt impugnare vnde sūme desidero a te īformari quō possem ab istis et filibz radonibz enadē quod quidē desiderii reputo esse bonū iuxta illud psalmiste Et respondēbo exp̄obantibus michi verbū.

Capitulū scdm jn quo ostendit qd difficilia fidei put ē incarnatio ubi nō op̄z scrutari ad eos q nouit ad fidē veniūt.

Magister

Item desiderare īformacōē verā de his q sūt fidei ad hereticorū seu infidelū responsionē sit bonū simplr

PAUL DE S. MARI
Scrutinium
Scripturarum

E. fo.

85

Rariora

Cm

Cm

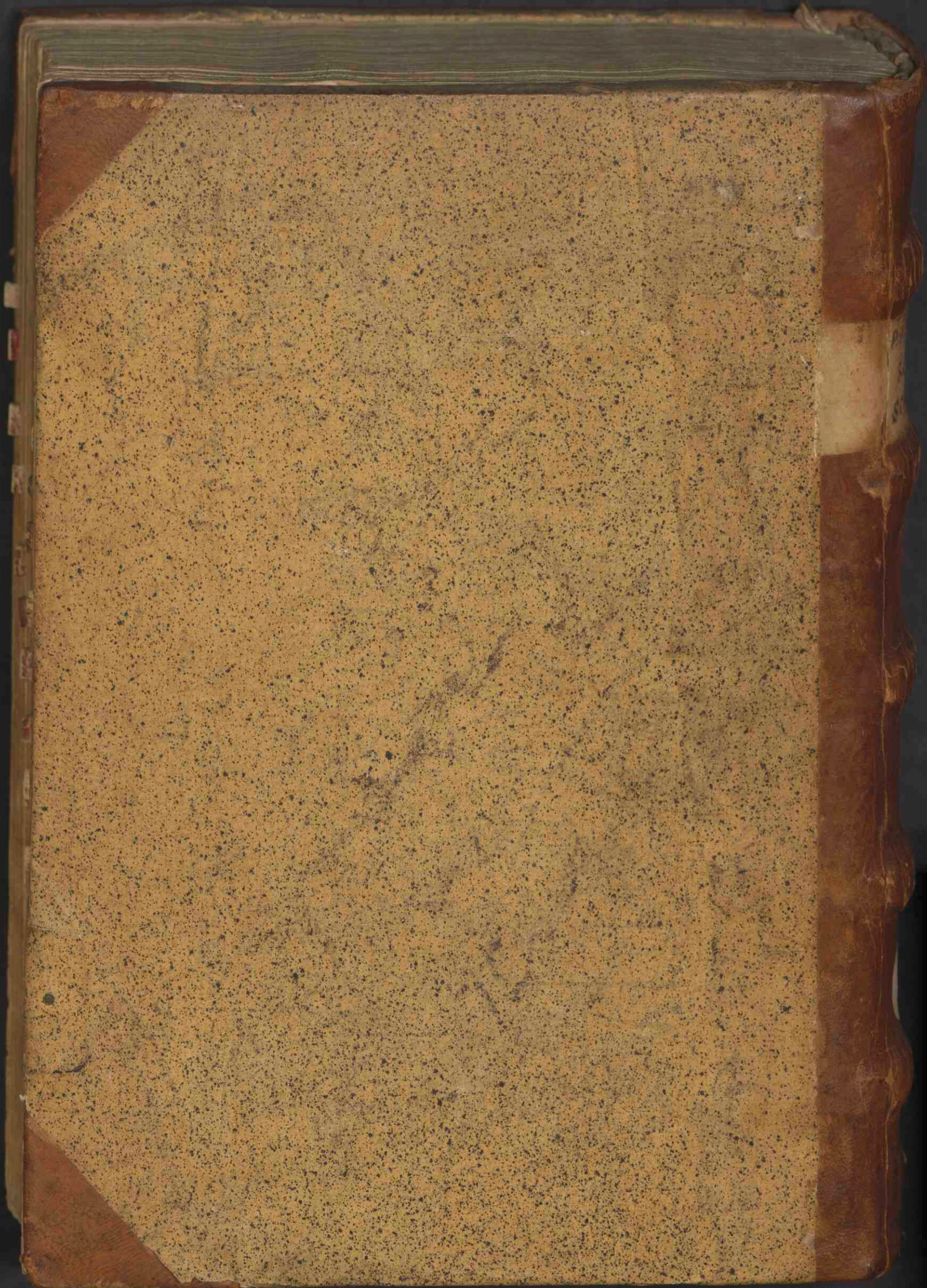
192

J.

Cm

Cm

Cm

liber mag^{ri} xp^ofori de aemstel
ex traiceto inferiori oriundi

Theologia

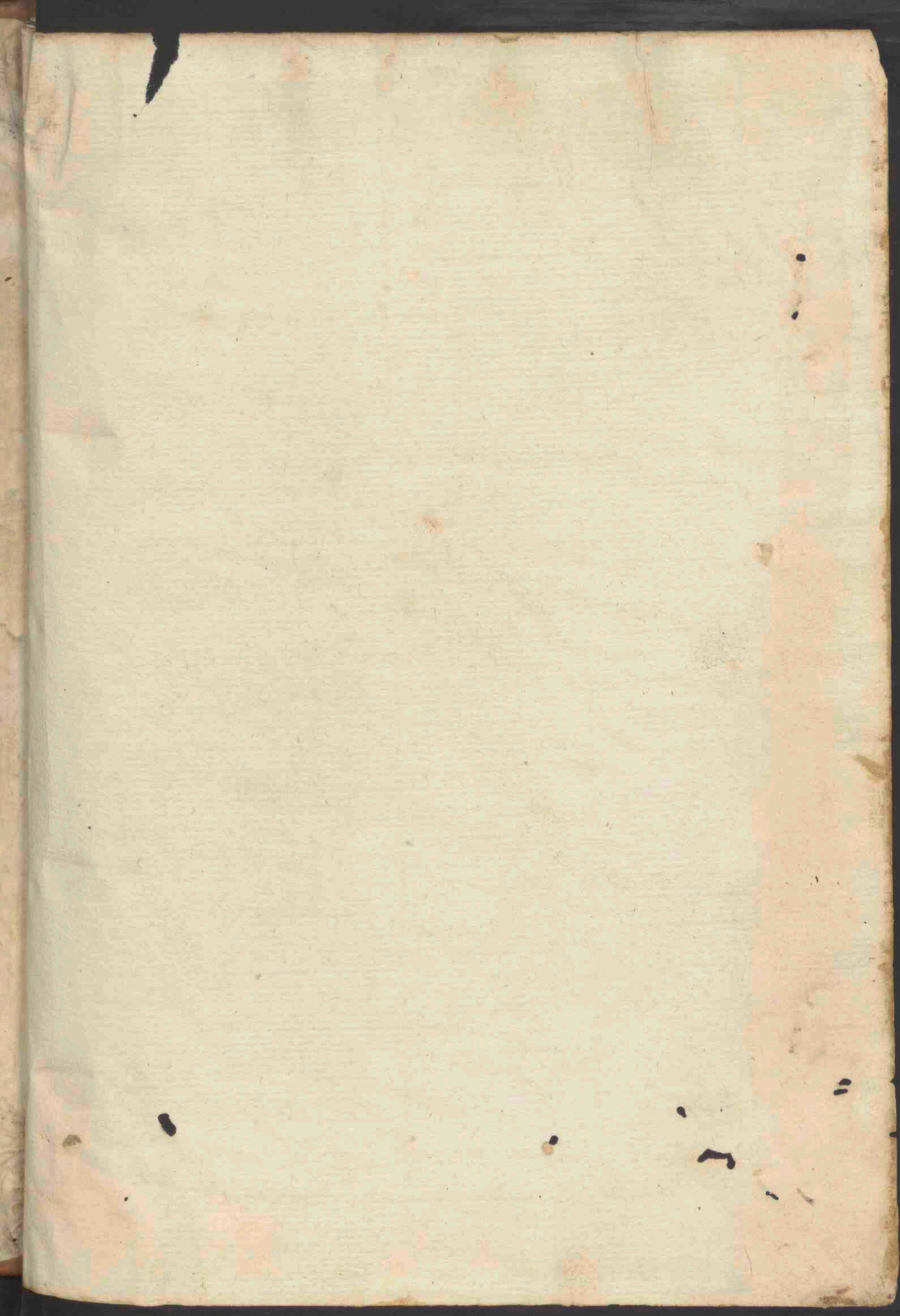
Folio n°. 85.

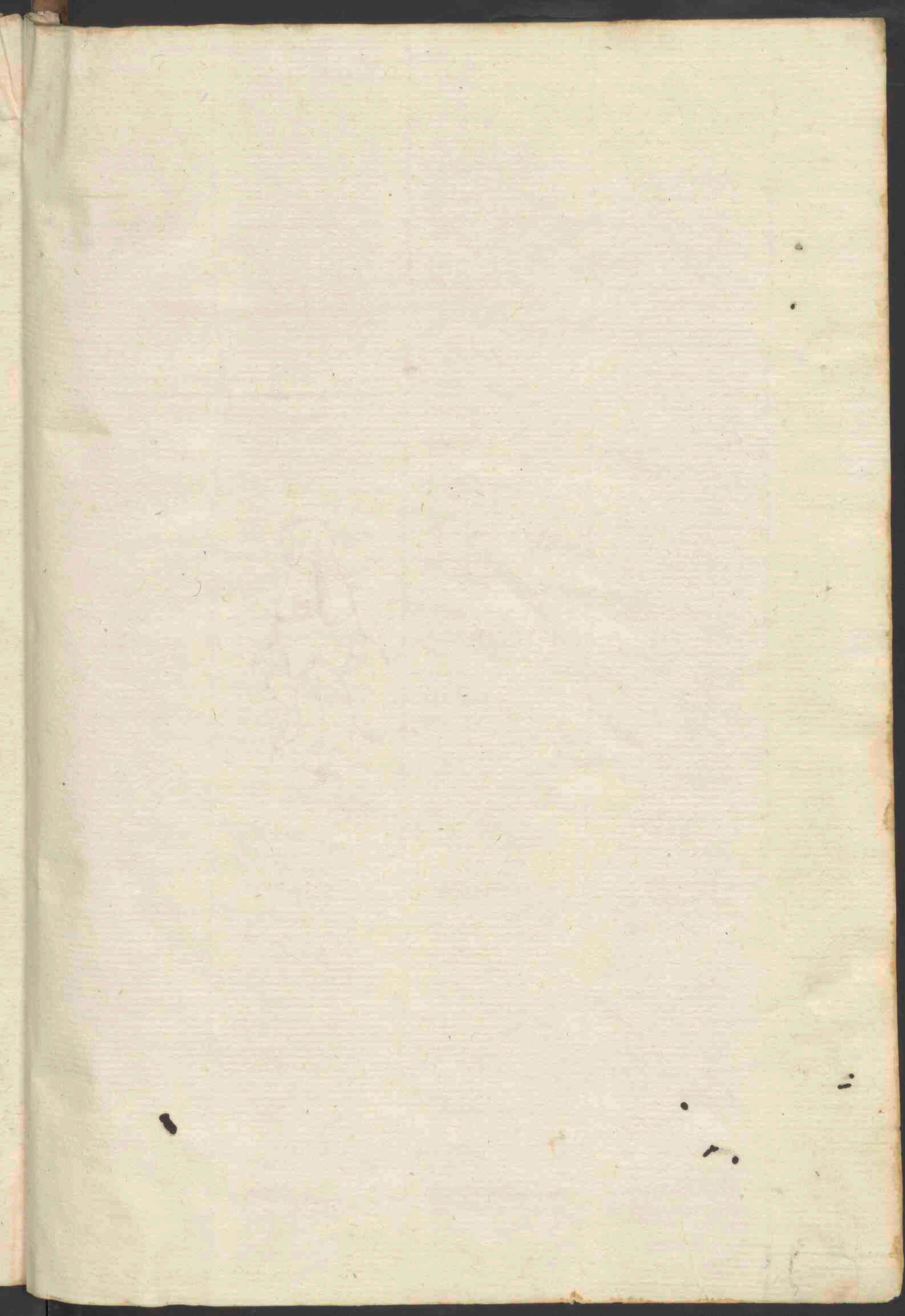
Liber fratru carthusien^{um} dom^{us} nove lucis
ex donatioe mag^{ri} xp^ofori de aemstel

566. Paulus a S. Maria (Burgensis), Scrutinium Scripturarum.
Straatsburg, Joh. Mentelin [c. 1474]. 2°. E. 2°, 85

Type 5. — H* 10762. — BMC I p. 58. — MMW II 734. — Pr. 223a. —
Dateering volgens BMC.

Op het schutbl.: „liber magistri christofori de aemstel ex traiecto inferi
oriundi“. Daaronder: „Liber fratrum carthusiensium domus nove lucis
prope traiectum ex donatione magistri christofori de aemstel“. Zie over
hem de aantek. bij nr. 19. Op bl. 1a: „Sum carthusianorum prope Tra-
jectum“.

Incipit dyalogus qui vocatur scrutiniū scripturarum
Compositus p̄ Renerendū patrem dominū Paulū de sancta
maria magistrū in theologia Ep̄m Burgen. archicancella-
riū serenissimī p̄ncipis dñi regis castelle et legionis quē cō-
posuit post additiones positas ad postillam Nicolai de lyra
Anno domini m^o. cccc. xxxiii. etatis sue. anno. lxxxj.

Scrutamini scripturas in quibus putatis
vitam habere eternam. et ille fuit q̄ testi-
moniū phibent de me. jo. 4. xps volens
iudeos instruere circa ipsius cognicōnem
in qua vita eterna cōsistit. iuxta illud
jo. 1. A. hec est vita eterna ut agnoscant
te deū et quē misisti filiū tuū. que quidē
cognicō per sacrarū scrutiniū scripturarū
habet. de quo ps. Beati qui scrutantē testimoia eius. hortabā
eos de huiūdi scrutinio faciendo dicens. Scrutamini scripturas
et. Quibus verbis tria notantē que ad cognicōnem xpi p̄
intelligentiā diuinā scripturarū req̄runt. Vnū est q̄ mī-
steria xpi in sacra scriptura posita et tradita non sūt q̄renda
solū sup̄ficialiter et p̄functorie. s; diligenter p̄ modū scrutan-
tis. ut verus sensus lre clarius seu verius rep̄at ad modū
illū qui rem latentem p̄ obscuritatē seu cōfusionē in aliqua
domo p̄ diligens scrutiniū vult rep̄ire. vñ Soph. i. deus iten-
dens iniqua cogitacōnū in hierl'm occulte p̄etrata reuelare
dicebat. in illo tpe scrutabor hierl'm in lucernis. p̄ lucernas
enī consueuerūt abscondita in latibulis seu obscuritatib; re-
p̄iri. Qd̄ quidem scrutiniū scripturarum in p̄mitua ecclesia
audientes ap̄loz doctrinā cōtinue exercebant. de quib; actū
1. A. quotidie scrutātes scripturas si hec ita se h̄rent. Secūdū
vero qd̄ in p̄dicto verbo notat. est q̄ nō solū scrutādo sēptu-
ras ex scripturis sacri canonis. s. veteris testamēti sūt acapi-
enda testimoia xpi. s; etiam ab alijs scripturis apud ip̄os
hebreos autenticis. Et ideo dixit in quibus putatis vitam
eternam habere. q. d. Nō solū scrutemini scripturas in quibus
vere vitam eternam habetis. s. que in sacro canone ve. tel.
cōtinent. s; etia; illos in quib; putatis vitam eternā habere
scz que apud vos sūt. sunt autenticē. licet i se autorizacōē nō
habeāt. que quidē scripture sūt glose seu auctes talmudice et

Sū rursus sanon prope Traictu

alia scripta apud ipsos autētica. Ex talibus enim possunt sumi
efficacia argumenta contra eos. Tū quia in nonnullis misse-
rijs diuinis quantum ad aliqua quāq; prophetabāt nescientes ut
legit̃ de Caypha .10. xj. Tū quia in iudicialibus et in dispu-
tacōibus dyalecticis cōfessio aduersarij p̃ sufficiēti habet̃ pba-
tione. Si autē contra h^o dicat̃. q̃ scriptura talmudica et huius-
modi non dū erant tpe xp̃i scripta. Dicendū q̃ vey est quantum ad
modū quo nūc sūt in volumib; totaliter sp̃ilata seu ordīata
sed erant scripta p̃ longū temp⁹ ante xp̃i tps. et p̃ pces quasi
p̃ modū apocrifariū et postea fuerūt sp̃ilata seu diūcta et in
libris publicis redacta sicut gradan⁹ mē nos sp̃ilauit decre-
ta. et etiam dicta sanctorū que antea a magnis t̃pibus fue-
rūt edita. Et q̃ sic sit de talmudica sp̃ilacōe seu ostructōe
habetur expresse a Rabimoyse i suo dent⁹. qd̃ est liber magne
auctis inter eos in p̃ te p̃hemiali vbi p̃ncipaliter agit de tal-
mudica aucte de tpe quo cōpilatum seu constructum fuit.
Tercū qd̃ in p̃dicto vbo notat̃ est. q̃ p̃ scrutiniū scriptura-
rū cōtra iudeos nō est querēdus sensus mistic⁹. s; solū l̃ralis
a quo enī solo s̃m aug⁹. p̃tra donatistas. et in alijs locis effi-
cax sumit̃ argumentū. Et ideo subdit. Ille sumit̃ q̃ testio⁹ p̃bi-
bent de me. Testimo⁹ p̃bacōnem dicit manifestaz q̃ ex solo
sensu l̃rali sc̃pturarū ut dictū est habet̃. Si autē p̃tra hoc dicē
q̃ sensus l̃ralis qui ex p̃maria sig̃ficacōe p̃ vocē acapiē nō
indiget scrutinio cū talis sensus se statim offert intellectui.
et ideo de tali sensu impprie diceretur. Scrutamī scripturas.
sufficet enī dicē. Legite seu intelligite sc̃pturas. Dicendū q̃
licet sensus l̃ralis sacre scripture ex sig̃ficacōe p̃maria p̃ vo-
cem acapiat̃. nō enī ex hoc sequit̃ q̃ scrutinio nō indigeat ad
vey l̃re intellectū repiendū. Sūt enī in sacra sc̃ptura multe
dictōnes equoce sig̃ficantes diuersa q̃ ad hoc ut sc̃at̃ sub q̃
sensu acapi debeat̃ requirē scrutiniū rōnis. Silr i sc̃ptis s̃t ali-
qua pabolice tradita in quib; aliqd̃ apprie. aliqd̃ figuratīe tra-
dit̃. Vnde ad sciendū quō debeat̃ acapi requirē scrutiniū. Silr
cū veritas alicui⁹ scripture l̃ralit̃ intellecta videt̃ veritatē al-
terius repugnare. qd̃ sepe attingit in sacris scripturis ad l̃raz
intellectis oportet recurrē ad indagmē rōnis. ut repugnan-
tia inter sacras tollat̃ auctes. que et multa filia occurrūt cō-
tra iudaicam cecitatem disputādo ut infra patebit. q̃z respe-
ctu et filium recte xp̃s dicit. Scrutamī scripturas et. Vnde

Prologus

Crisost. sup h^o verbū dicit. non autē ad lectōnem simplicem scripturarū s; ad scrutacōnem exquisitā eos mittebat. quia ea q̄ de eo dicebant i scripturis desup obūbrabant. nec i s̄fide exp̄mebant. s; velut qdā thesaur^o recōdebant. hec ille. **Q**ue quidē obumbracōes p equiuocacōes ⁊ apparētes stradicōes ⁊ huiōi in misterijs xp̄i p̄sertim in antiquo testamento traditis sepe occurrūt. ppter que p̄p̄e xp̄s eis p̄cep̄iebat scruta mī scripturas. **S**ed attendendū quia ip̄i iudei specialit̄ phari sei non ex toto corde exquirebant xp̄m vt eū veraciter agnoscerēt. s; potius vt occasionem eum repellendī inuenirēt. iāeo in scrutinio scripturarū non de eis verificat̄ verbū p̄dictum. s. beati qui scrutant̄ testi moīa eius i toto corde exq̄rūt eū. nō ei ex toto corde req̄rebant eū. s; pot^o de eis ēca hoc p̄p̄e dicit̄ i^o p̄s. **S**crutati sūt iniquitates. taliter em̄ scrutati sūt sc̄pturas vt ex eis niterent̄ negare xp̄m esse messiam. et sic de eis verificat̄ illud qd sequit̄. defecerūt scrutantes scrutinio. **I**ntencō ergo hui^o tractat^o est p̄mo discurre p̄ errores iudeoz p̄serti p̄ncipales q̄b; ip̄ediūtur seu retrahūtur a cognicōne veri messie oñdēdo p̄ vez scrutinii sc̄ptarū q̄ ip̄e ē ver^o xp̄s et q̄ ip̄i inique scrutātes defecerūt scrutinio. **S**cdo quia non nulli etiā veram fidem habentes de quibusdā etiā in sacris scripturis cōtētis. vel que ab eccl̄ia seu doctorib; sanctis ē dūmē quoz rōnez ignorāt sepe mirant̄ sic ex quadam deuotione taliū rōnē scire appetētes ista scrutant̄. iuxta illō p̄s. **M**irabilia testimonia tua. iāeo scrutata est anima mea. iō circo ad taliū deuotionē excitandaz eoz admiracōnem rōnabiliter soluendo scdo loco p̄ceditur. **V**nde p̄sēns tractat^o in duas p̄tes distinguit̄. quorū p̄ma in forma dialogi composita est. vt p̄ vni^o aduersantiū inquisicōnez ⁊ alterius discussionem veritas clari^o elucescat. in q̄ quidē altercatione nomīe Sauli iudeū seu phariseum notauī. eo q̄ inter p̄secutores doctrine xp̄i Saulus fuit p̄cipuus. de ip̄o em̄ legitur. **S**aulus em̄ adhuc spirans minaz et cedīs in discip̄los dñi vt act̄. ix. cap̄lo. **C**atholicum vero sub nomīe pauli volo esse cognomiatū. de quo legit̄ act̄. p̄dicto cap̄lō. paul^o aut̄ magis inualescebat ⁊ cōfūdebat iudeos qui habitabant damascū affirmanz qm̄ hic est xp̄s. **S**cda vero ps modo p̄cedit didascolico in qua fidelis post fidem susceptam tanqm̄ discipulus de quibusdā in sacris testimoniis scripturarū p̄tētis scrutādo

mirat et a magistro iam in catholica doctrina erudito. horum de-
claracionem seu intellectum deuote petit. a quo horum declaracio-
redpiens deuocione reddi. Et quod ad utrumque scrutinium predictorum
recte agendum auxilium requirit dominum. Ideo precor cum patre da-
michi intellectum et scrutabor mandata tua. ut sic ad mandato-
rum dominorum meritoriarum custodiam attingere merear de qua subdit.
Et custodiam illam in toto corde meo. per quam custodiam ad summam
retribucionem deuenire. iuxta illud. in custodiendis illis retri-
bucio multa. quam nobis concedat christus dei filius. Amen

P Resens autem tractat diuidit per distinctiones. distin-
ctiones vero per capitula modo infra scripto.

Quapre ergo distinctio prima de scrutinio scriptu-
rarum. de his qui saluandi vel redimendi erant per christum
in lege promissum. et continet quatuor capitula.

In capitulo primo ostendit quod non solum iudei seu israeliti qui
de genere iacob descenderunt secundum carnem saluandi erant seu redi-
mendi per christum. sed etiam de alijs nationibus erant saluandi. et quod
non omnes israeliti saluandi erant. sed valde pauci eorum.

In capitulo secundo continent obiectiones contra predicta cum
eorum solutionibus.

In capitulo tercio ostendit quod per messiam erant redimendi et sancti-
ficandi principales seu maiores et etiam populi israeliti.

In capitulo quarto ostendit quod diuersis significacionibus horum
terminorum. israel. et iuda. et iacob. et huiusmodi. utendum sit in exposi-
tione sacrarum auctoritatum.

**Sequitur capitulum primum. quod non solum iudei. sed de
omni natione homines saluandi erant.**

Saulus.

Paulus audiuit quod magister tuorum uenerat dice-
bat magister nostris. Scrutamini scripturas in quibus
putatis vitam eternam habere. ipse sunt qui
testimonium perhibet de me. Sed scrutando scrip-
turas manifeste repio quod solus populus israeliticus
qui proprie dicitur ille. qui a iacob secundum carnem
descendit per messiam promissum erat saluandus. Legit enim ysa-
iam. in die illa. scilicet tempore messie ut committer exponitur. erit
germen domini in magnificentia et gloria et fructus terre

sublimis et exultacō his qui saluandi fuerint de israhel. et
q hoc se extēdat ad om̃s isrl̃iticos habet. **Ysa. xlv.** vbi habet
sic. in dño iustificabit̃ et laudabit̃ omne semen isrl̃. et q hec
salus se nō extendat ad alios p̃los habet exp̃sse ysa. lx. vbi
sic legit̃. Ecce tenebre operient̃ terram et caligo p̃los. sup̃ te
aut̃ oriet̃ dñs. et gloria eius in te videbit̃. que quidē p̃phete
cōi ter exponūt̃ de salute p̃ xpm̃ fienda. Ex quibz et multis
alijs manifeste patet q saluandi p̃ messiaz debēt esse solū de
filijs isrl̃ sen iacob quoz patribz facta est p̃missio. et q om̃s
isrl̃itici tales saluandi sūt p̃ eum. Cum ergo nazaren⁹ quez
tu p̃dicas hoc non fecit. mlti enī de p̃lo isrl̃itico ymo maior
ps eoz nec fuerūt nec sunt p̃ eum saluati. ut est notum. vñ
patet q ille non fuit messias in lege p̃missus. et hāc potis
simam rōnem inuodt̃ iste famosus mgr̃ i lege mosaica et
ph̃ia p̃missus. s. **Ra. mo.** egiptius in suo dētro. i. h. d. in
dicibz. titulo de regibz et bellis eoz. capitulo xj. vbi sic. ihesus
nazaren⁹ imaginatus est esse messias. et fuit interfectus p̃
iudiciū et infra volēs cōcludere nazarenū n̄ fuisse messia ait
sic. Nam om̃s p̃phete locuti sūt q messias ē redemptor et sal
uator eoz. et congregator eoz. et iste dedit occasionez ad per
dendū isrl̃ gladio et dispergendū reliqas eoz et ad sup̃primē
dum eos. hec ille. et sic vides q p̃scrutiniū scripturarū i hac
materia loquentiū testimoniū repit̃. non p̃ te sed contra te.

Paulus. **C**onsule ad auctates sacre scripture quas
allegas et reape teneor. respondebo tibi p̃mo. et dñdē dicam
ad dicta **Ra. moysi.** licet ex talibus nō vales contra me su
mere argumentum cum sit de professione tua. sicut nec ego
ex dictis doctoz n̄roz possum efficaciter contra te arguere.
nisi forte ex rōnibz in illis cōtēntis. p̃mo ergo ad auctates
sacras quas scrutat⁹ fuisti cōtra me tibi respōdeo q defecisti
in hoc scrutinio. multa enī sacra eloquia omisisti ex quibus
oppositum ill⁹ qd̃ intendis haberi potest. Sunt enī auctates
q̃plime manifeste testantes q nō solū ppl̃s quē dicit̃ israhel
lucū. s. etia alie nacōes p̃ mūdum disperse saluāde erāt per
xpm̃. vñ et iacob patriarcha qui p̃m⁹ p̃phetavit de xpo ven
turo. **Gen. xlix.** caplo dicens. **Nō auferes sceptrū tē. donec ve
niat dñs qui mittendus est. statim subdit. qui est expectacō
gentiū.** Et ysa. xj. capitulo de ipo legit̃. Radix iesse qui stat i
signū p̃lozū ipm̃ gentes deprecabunt̃ alias requirent. item

zacharie .ii. Et congregabunt gentes multe in die illa et erit
michi in populum quod ad litteram secundum omnes intelligit de christo messie
que quidem extensio saluandorum per christum clarius tradit. ysa. xlix.
ubi de deo ad suum christum loquente sic legitur. parum est ut sis mihi
seruus ad sustinendas tribus iacob et feces israel ouertendas
dedit te in lucem gentium ut sis salus mea ad extremum terre
Que quidem auctas manifeste ostendit quod saluatio fienda per
christum non erat restringenda solum ad populum ex israel descendente
secundum carnem. sed potius extendenda ad ceteras nationes gentium et ce-
teras regiones terre. cuius extensionis rationem assignant Rabi-
ni tui antiqui si bene dicta eorum scrutatus fueris. **Saulus.**

Proinde michi primo ubi habes istam extensionem ex dictis
magistroz nostrorum antiquorum. et deinde contradicam
tibi in alijs in tua responsione contentis. **Paulus.**

In glosa illa magna super gen. que glosa apud vos dicitur
veresich rabba in capitulo. xli. talis questio mouetur. scilicet an
poterit dici de deo seu de messia quod sit acceptor personarum. et
respondetur ibi absit. sed omnes confitentes ei corde ore et opere
saluabuntur. scriptum est. scilicet. jere. xxxiii. In diebus illis sal-
uabitur iuda. scilicet. confitentes. et hoc est quod dicitur in ysa. dedit te
in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terre. hec in
glosa. Ex qua glo. manifeste habes duo. unum est quod lex christi seu
eius salus erat extendenda. non solum usque ad hierusalem et iudeam
sed et ad iudeos seu israeliticos. sed etiam usque ad extremum terre et
alias nationes. Aliud est quod deus esset acceptor personarum si confite-
res ei ore et corde et opere. etiam si non essent israelitici secundum
carnem non essent saluandi per christum. et sic habes extensionem per
dictam. et eius rationem per tuos magistros. **Saulus.**

Posito quod deus saluaturus esset per messiam omnes recte crede-
tes et bene operantes. etiam si ex alijs nationibus descenderent pro-
ut tu asseris ex hoc non tollit. quoniam omnes israelitici a iacob secundum
carnem descendentes saltem ipsi messie contemporanei et eorum suc-
cessores nemine excepto per ipsum messiam debere saluari. legitur
enim Michee .ii. Congregatione congregabo iacob. totum te in unum
conducam et reliquias israel pater ponam illum quasi gregem in
ouili. et infra. Transibit rex illoz coram illis et dominus in capite
eorum quod ad litteram intelligit de christo. totum iacob aggregaturus
seu redempturus. pro ysa. xlv. in domino iustificabitur et laudabitur
omne semine israel. prout superius tibi allegaui quod loquitur de ultima

redemptōe secūdu oēs. ex quibz habes q totū iacob ⁊ omīs ex
semīne isrl' erant iustificandi ⁊ laudandi per xpm. Ex istis
igī et multis alijs filijs habet manifeste q xps tuus nō
fuit ille de quo loquūtur pphete cū multū ymo maior ps de
semīne israhel nō solū n̄ sūt redempti seu aggrati p ipm s; pot
interfecti ⁊ dispersi et qsi cōsumpti p eum. put Ra. moy. p
dictus dicit vt supra. **Paulus.** **Defecisti saule** i hoc
scrutinio sicut et in precedenti. Si em̄ bene scrutatus fuisses
scripturas manifeste repisses q non omnes isrlitici. s. fm
carnem descendentes ab israhel erant p xpm redimendi seu
saluandi. sed valde pauci ex eis respectu remanentiū.

Saulus. **Indica michi auctates sacras** hoc dicētes.
Paulus. **Legitur enim jere. iii.** Conuertimī filij reuer
tentes ait dñs. quia ego vir vester ⁊ assumā vos vnū de ci
uitate. et duos de cognatōe ⁊ introducam vos in syon. et da
bo vobis pastores iuxta cor meū ⁊ pascēt vos scia ⁊ doctrina
Que quidem verba intelligenda sunt de vltima redemptōe
que per messiam erat explenda. non autem de redemptōe a
captiuitate babilonica. put quidam false extimauerunt. Le
gitur em̄ in eodem cōtextu. in illo tpe vocabūt hierl'm solū
dñi et cōgregabūtur ad eā omnes gētes in noīe dñi. et ideo
Ra. salo. expositor vester in libro qui dicit Canchedz in ca
helech. verba p̄dicta. s. assumā vos vnū de citate et duos de
cognatōe exponit de vltima redemptōe p eos expectata. di
cit em̄ sup verbū p̄dictū jere. sic. eligam iustos ⁊ introdu
cam eos in syon. Ex quo patet q in redemptōe per messiam
fienda non omnes israhelici erant saluādi s; solū iusti qui
erant pauci respectu iūstoz qui remanebāt sine redēptōe.
et ideo dicit vnū de ciuitate ⁊ duos de cognatōe. q. d. valde
pauci eligent ex multis. item in eodem capitulo helech qdaz
de antiquis talmutaz alias talmudicoz dicit q sic de sexcē
tis milibus qui egressi sūt de egipto nō intraneūt t̄ram pro
missionis nisi duo tantū. s. caleph ⁊ iosue. sic erit in tempe
messie. nā sc̄ptū est Osee ii. **Tacet sibi iuxta dies iuuentutis**
sue et iuxta dies ascensionis ei⁹ de terza egipti. hec ille. patz
igī ex dictis illoz q tpe messie pmissi valde pauci redimē
di erāt de p̄plo israhelico respectu n̄ redēptoz qd est p̄positū

Capitulū secūdu de obiectōibz p̄tra p̄dicta ⁊ eaz solutōe.

Ego ostendi tibi p[er] sacras auct[orit]ates q[uod] sol[us] p[ro]p[ri]us
isrlit[icus] erat p[er] messia[m] redime[n]s. et q[uod] o[mn]es illi p[ro]p[ri]i
p[er] ip[su]m erant p[ro]secuti redemptio[n]e. ut pat[et] p[er] auct[orit]a
tes p[er] me allegatas. si tu ergo m[agis] p[ro]p[ri]as alias auct[orit]ates q[uam] vi
dent sonare opposit[um]. dic ergo michi quomodo possit ex istis
auct[orit]atib[us] contrarietas tolli. manifestu[m] est eni[m] q[uod] no[n] p[ossu]nt due ve
ritates adinuicem contrariari. **Paulus.** Ad contrarieta
tem tollenda[m] a sacris eloquijs tam circa p[ro]dicta q[uam] eti[am] circa
multa alia oportet p[re]supponere q[uod] ad scrutandu[m] veru[m] intel
lectu[m] in sacris eloquijs contentu[m] requirit[ur] scrutari significata
verbor[um] seu no[m]i[n]um et aliar[um] dictio[n]u[m] in eis co[n]tentar[um]. s. an sint
vniuoca sicut hoc no[m]e[n] lignu[m] vniuoce d[icitu]r de quolibet re de
qua non solu[m] hoc no[m]e[n] lignu[m]. s. etia[m] raco[n] ei[us] verificatur. v[er]o
sint mere equoca sicut hoc no[m]e[n] canis q[uod] de aliq[uo] fide[n]te et de
aliquo a[n]i[m]ali d[icitu]r q[uod]bus no[n] raco[n] p[er] no[m]e[n] significata. sed solu[m]
no[m]e[n] est co[n]ue[n]iens. an sc[ilicet] sint no[n] mere equiuoca s. a co[n]silio seu p[er]
tra[n]slato[n]e[m]. ut cu[m] hoc nomen equ[us] d[icitu]r de equo vero qui est
q[uo]dam a[n]i[m]al. et etia[m] de equo in pariete p[ict]o i[n] quib[us] licet raco[n]
s[ub]e sit diuersa. est tamen inter eos aliqua similitudo. s. figuralis
et ideo talia no[m]i[n]a n[on] d[ic]untur mere equoca s. accommodata seu
tra[n]slata. et quia i[n] sacris eloquijs inueniuntur multe et diuersae
equocac[i]o[n]es. p[ro]arco oportet inquirere diligenter significac[i]o[n]es di
ctio[n]u[m] ad veritatem sine co[n]trarietate extrahendam q[uod] etiam
doctores tui videntur sentire. **Saulus.** **A**llega docto
res nostros hoc sentientes. **Paulus.** Ille tunc ma
gnus magister. s. Rabimoyse[m] egipcius in p[ri]ma parte sui
libri de directio[n]e p[ro]phetar[um] in p[ro]hemio ubi agit d[e] intenc[i]o[n]e
sui op[er]is sic ait. in libris p[ro]phetar[um] inueniuntur nomina[m] mere
equiuoca que intelligunt[ur] a simplicibus seu ignaris de p[ri]ma
rijs significatis p[er] talia nomina[m]. S[un]t etia[m] nomina[m] accommodata
sc[ilicet] equiuoca seu a co[n]silio tra[n]slata que intelligunt[ur] a p[ro]dictis
de re p[ri]ma a qua fueru[n]t tra[n]slata seu accommodata. hec ille.
Que quide[m] distinctio no[m]i[n]um licet plen[us] et clari[us] a n[ost]ris docto
ribus tradit[ur]. allego tamen tibi p[re]dictu[m] Rabimoyse[m] quia
sc[ilicet] q[uod] eum recipies p[ro]p[ri]u[m] q[uam] doctores nostros. **Saulus.**
Applica ista ad p[ro]positu[m]. s. ad tollenda[m] co[n]trarietatem p[re]
dictar[um] auct[orit]atu[m]. quaz qued[am] p[er] me. alie vero p[er] te s[un]t allegate
Paulus. **S**i diligenter scripturas sacras

fuertis scripturis repies qd filiaco in scripturis no vniuoce ac
cipit. s; equiuoce seu accomodate vl' trāstate a cōsilio. Qñq;
em accipit filiaco scdm carnalem gnacōne. vt gen. v. de adā
et Seth et alijs legiē. genuit filios ⁊ filias. et sic in pl'ib; alijs
locis. Qñq; vero filiaco accipit p filiacoē spūali. et hoc du-
pliciter. quia aut in bono. vt cū dicitur iij. re. iij. Filij pphē-
tarum sedebant coram eo qd intelligit de filiacoē disciplinē sen
doctrinē scdm quā illi qui sequebant doctrinā sen disciplinā
pphetarū dicebant eorū filij ppter patrū imitacōne sen similitu-
dinem. licet ab eis nō essent gnati carnaliter. in malo vero
cū dicitur job xl. ipe est rex sup om̄s filios supbie. quā quidē fi-
liacōne manifestū est non esse intelligendā scdm carnalem
ppagacōne. tali em modo supbia nō generat. vnde intelligē-
da est hec filiaco fm sequelā. supbi em sequuntur passionem
seu motū supbie sic filij naturales vt pl'imū sequuntur mores
patrū. scdm quā distinctōez filij isrl' qñq; intelliguntur i sc̄pta
illi em qui de iacob descenderūt scdm carnem. vt dicitur Exo. i.
hec sūt nomia filioz isrl' qui ingressi sūt egiptū cū iacob qd
intelligit solū de filiis isrl' scdm carnis gnacōnez. put decla-
rat cū ibidem subdit. Omnes aīe q̄ egressae sunt de femore ia-
cob. Qñq; vero p isrl' seu filios isrl' vel semen isrl' intelligit
tur illi qui sequuntur verū cultum dei israhel. etiam si nō sint
ab isrl' seu iacob carnaliter descendentes. vñ Psa. xliij. ubi
agit ad lram de multiplicacōe ppli isrl' per vocacōnem gen-
tū ad fidem dei que p effusionem spū sancti facta est. de qua
dicit. Effundam spiritū meum sup semen tuū ⁊ c. ⁊ germia-
būt inter herbas quasi salices iuxta fluentes aquas. in eod
contextu ostēdit qd hec multiplicacō semis israhel seu iacob
non est intelligenda scdm carnalem ppagacōnem tñ. vnde
ibidem statim subdit. Iste dicet dñi. ego sum ⁊ ille vocabit
in nomine iacob. et hic scribe i manu sua dño. et i nomie
isrl' affilabit. in quibus verbis distinctō p̄dicta declarat di-
ligenter scrutāci. nam p hoc qd ait. iste dicet dñi ego sū intel-
ligit de isrl'ita scdm carnē. talis em potest dicere dñi ego sū.
iuxta illud dentro. xxxii. capitulo. ps dñi ppl'us eius. ⁊ isrl'
funicul' hereditatis eius. vnde ⁊ de isto etiā scdm p̄mariā si-
gnificacōez dicit. et ille vocabit i nomine iacob. Cū aut sub-
dit. et hec scribe in manu sua dño. intelligit ille qui p imi-
tacōnem op̄is dicitur esse isrl'itic' sen de iacob. etiam si non

per carnalem gnationem. p. manus enim in scripturis sacris
operationes intelligunt. ut cum dicit in psalmo. innocens ma-
nibus et mundo corde. unde cum dicit. et hic scribet in manu
sua dño. intelligendū est quasi dicit. iste etsi nō potest dicē
dñi ego sum. nec etiā vocari nomīe iacob eo nomīe quo ali-
supradicit? qui isrliticus est scdm carnē suā. scribet tamē ma-
nu sua dño. s. adherendo ei p operationē. et ut ostēdat q tal pē
nomiari et etiā cognomiari isrlitic? statim subdit. et i noīe
israhel asilabiē. et in hebreo habet cognōiabiē. q. d. iste qui
per operationem debet dici esse dei. etiā nomē isrl meref p qndā
filitudinē seu cognominacōez. Ex quo habes q sub noīe isrl
potest itelligi i scripturis. etiā ille q nō p carnis ppagacōnem
descendit sed cū p filitudinē opacōis. et sic intellexerūt illi
passi magistri tui. **Saulus.** Ostende michi obsecro
unde magistri nostri intellexerūt istum passum illo modo q
tu dīds. **Paulus.** Quere Rabis alo. doctorem et ma-
gistrum tuū qui in glo. sua super Ysaīam ad isrlam sup istō
verbū. et in nomīe domi asilabiē. sic dicit. isti sunt qui cō-
uertunt de gentilitate ad fidem isrl. hec ille. et sic habes ppo-
sitū. s. q imitatores israhel seu iacob scdm fidem et rectam
operationē licet sint de gentilitate pueri ad fidez noīe isrl. no-
minandi sūt. ut dictū ē. put patz ex auctate ysaie allegata
Et glo. Rabis al. q apd te doctor autentic? est. de qb? itelligē-
da sūt verba pphetarū p te allegata. p que dicuntur oēs filij
iacob seu israhel saluādi p messīā. Per istos enī intelligēdi
sūt illi qui scdm fidem et operationē descendūt de israhel et ia-
cob cui?cūqz nacōis sunt. non aut illi qui scdm carnē solū
ab israhel et iacob descendūt. tales enī nō sunt vere seu sim-
pliciter dicendi isrlitici nec de iacob descendentes nisi scdm
qd. s. scdm nomē tantum. **Saulus.** Illi q de israhel
seu iacob descendūt scdm carnē. licet nō sint filij isrl p imi-
tationē fidei et opis. put tu dīds. tamē adhuc veri? debent di-
ci filij israhel sicut filius alieni? p carnalem gnationē verus
dicitur filius eius qm adoptiu?. **Paulus.** Raco tua
etsi haberet locum in rebus corporalibz. non habet tamen in
spūalibz in quibz vera filiacō non fm bona carnalia sed etiā
tpalia attendi debet. sed scdm bona spūalia. ut patet d filijs
pphetarū qui nō in bonis paternis tpalibz succedebant pphe-
tis. s. i bonis spūalibz. s. i dono pphete. Et ideo ppe loquēdo

nomiaco israhelis seu iacob q̄ est sc̄m imitacōne fidei et ope
ris pp̄ior ē et verior noiaco q̄ntū ad spūalia q̄z noiaco israhe
lis q̄ ē sc̄m carnis pp̄agacōne. vnde tales filij vere et simpli
ter dicuntur filij isrl̄ i spūalibz. illi vero q̄ tm̄ sc̄m c̄rnalez
generacōne descendūt nō sūt simplici dicendi filij isrl̄ n̄ tm̄
sc̄m quid. s. sc̄m carnē seu nomiacōne tantum put iam
dictum est. **S**aulus. **N**ūquid habes aliquā auctatez
in qua hec dicta tua fundentur. **P**aulus. **P**salm̄ xl
viii legitur. audite hec domus iacob qui vocamini nomine
israhel et de aquis iuda existis qui iuratis in nomine dñi. et
in deo israhel recordamini. non i veritate nec in iusticia. Ex q̄
patet q̄ illi qui iurabant i noīe dñi. n̄ in veritate nec i iusti
cia nō erant pp̄ie dicendi isrl̄. s. solū nomine. tales em̄ sc̄z
qui iurant i nomine dñi nō in veritate nec i iusticia irreue
renter se hñt ad deū. vnde talibz ppheta dicebat. audite nūc
domus iacob qui vocamini nomine isrl̄. q. d. licet estis de domo
iacob sc̄m stirpem gñacōnis. non tamē estis veri israhelici
tūc. licet vocamini tali noīe. quia nō re s. noīe solū estis isrl̄
tūc. et de talibz etiam dicit **O**see. i. voca nomen ei⁹ non plus
mens. in quo ostendit q̄ illi qui a deo recedūt sc̄m opacōez
et fidem non sūt pp̄ie dicendi plus eius. licet a patribz deū
colentibz descendant. sicut ibidem filius qui sc̄m carnem a
ppheta descendebat vocabatur non populus mens.

Capitulū terciū in quo ostendit q̄ p̄ messia erant ruendi
et scandalizandi principales seu maiores et etiam populares
populi israhelici.

Saulus.

Licet filiaco sc̄m fidem et opacōne put tu dicis
sit potior et dignior q̄z filiaco sc̄m carnalē gñacō
tionē saltē i spūalibz. nichilomin⁹ tm̄ filiaco illa
q̄ sc̄m carnē est nō est intm̄ eicēda q̄ totaliter amittat bo
na paterna saltem spalia. et ideo racō Rabimoyse quā tibi
allegavi sup̄ius in suo vigore manet. dicit em̄ q̄ occasione
illi⁹ quem tu dicis messiam israhel ē dysp̄us p̄ orbem et di
stractus et oīno deiectus qd̄ est signū manifestū ip̄m nazare
nū non fuisse verū messiam i pphetis pmissū. cum null⁹
ppheta vidēat dicere q̄ p̄ vez messia talia mala cōtingerēt
in populo israhelico qualitercūqz israhel intelligatur.

Paulus.

Licet vt dixi tibi dicta magistrozum

tuorum non sunt a me accipienda tanquam hinc auctoritatem contra
me concedo tamen magistro tuo predicto quod occasione veri messie
quem ego predicabo plus tuus est dispersus per orbem et destructus
et omnino eiectus. sed hoc non est signum ipsum dominum Iesum nazarenum
non fuisse eorum messiam in prophetis promissum. sed potius est verum
signum scrutantibus scripturas concludens oppositum. scilicet quod ipse fuit
et est verus christus in prophetis promissus. nam causa dispersionis
et destructionis seu eiectiois in eorum populo a fuit occasio christi
quam nequissime petrauerunt prout potest haberi ex auctoritatibus
seu historiis autenticis. si enim ipsum nazarenum in christum recepis-
sent et in penam huius redemptionis destructionem et alia mala pate-
rent. tunc videretur habere locum rationi magistri tui. sed quia oppositum
contigit. scilicet quod postquam eum contempserunt eiecerunt et occiderunt predi-
cta mala deueniunt eis. ideo ratio tua magis facit contra te
si bene consideras. **Saulus.** **Indica** michi obsecro unde
habet quod per peccatum mortis nazarenus iudei fuerit destructus
et dispersus. **Paulus.** **De** hoc quod per occasionem iudei
meruerunt destructionem et eiectioem et cetera predicta haberi
duo est sermo inter me et te separatim domino concedente quia hoc
requirit scripturarum scrutinium singulare. sed ad primum sufficit mihi
ut tibi ostendam quod bene scripturas sacras scrutatus fueris
manifeste repies quod ipse messias futurus erat in scandalum et
laqueum israel et hierusalem. et hoc quantum ad principes eorum. scilicet
ad statum superiores et etiam quantum ad populos seu vulgares.
de ipso enim christo legitur **Psalmus vii.** Et erit vobis in sanctificationem et
in lapidem offensionis et petram scandalum duobus domibus israel
rahel. et in laqueum et in ruinam habitantibus in hierusalem. **Ex** quo
habet quod ille messias qui futurus erat in iustificationem confirmam
eos in bono qui adhererent ei. ipsemet futurus erat in laqueum
et lapidem offensionis et duobus domibus israel. scilicet regali et
sacerdotali qui sunt principales status in israel sicut in qualibet
natione. quas duas domos israel propter suam incredulitatem
iusto iudicio fecit rueri. **Sic** futurus erat ille in laqueum et
ruinam habitantibus in hierusalem. scilicet communi seu vulgari populo. quia
in civitate hierusalem ubi christus passus est omnes tales fere ruerunt
per infidelitatem licet non omnes. unde statim sequitur ibidem. et offen-
dent ex eis plerumque. quod non omnes. **Ex** qua auctoritate manifeste
habet quod messias expectatus et promissus debebat esse occasio offen-
sionis et scandalum duobus populis statibus israeliticis et etiam in ruinam

plūmis vulgaribz pplis de habitantibz i hierlm mō pōicto
Saulus. **H**ec auctas per te allegata non cōcludit
ppositum tuū ppter duo. p̄mū quia hic non loquit̄ ō messia
sed ō deo. imēdiare eī aī illa verba dicebat ppheta. dñm ex
erctūū ipm sanctificate. ipe pauoz vester ⁊ ipe terroz vester.
Statim subdit. et erit in sanctificacōne. s. ille deus quē san
ctificabitis de quo loquor. Ex quo patet qd de deo n̄ de messia
loquitur. Scđo quia ille due domus de quibus loquitur ysaias
fuerūt domus phastee filij Romelie regis isrl̄ quas fec̄ de
ruere per osee filiū hela. iij. re. xv. Et domus osee filij hela
quā cum toto regno israhel fecit deus ruere p Salmanaasar
regem assirioz. iij. re. xviii. vnde si bene consideres auctoz
tas predicta non facit pro te. **P**aulus. **A**d p̄mū
qd obids tibi respondeo qd deus et xps seu messias scđm ve
ram fidem quā predico nō sūt duo sz vn⁹. et idem de⁹ ⁊ hō.
et ideo ppheta loquēdo de deo dicens. dñm exerctūū ipm sā
ctificate. et submittendo. et erit i sanctificacōne tē. de xpo pla
ne potest intelligi qui idem est cū deo. quia tamen scđo qd hoc
erit tibi durū ad credendū p̄nūc. et est t̄te arduitas qd req̄
rit singulare et diligens scrutiniū scripturarū. idarco placz
vt sup̄sedamus ad p̄ns de ista inquisicōne sicut de alia sup̄
dicta. s. de occasione xpi donec habeamus colloquiū spēdale
deca deitatem xpi. vbi diuina gr̄a inspirante intendo tibi p
suadere rōne ⁊ ostendere auctatibus sacris. qd scđm veritatē
xpus seu messias est verus deus et verus homo. **S**aul⁹.
Licet firmiter credo qd non persuadebis michi nec etiam
ostendes qd promittis cum sis contra totam rōnez ⁊ sacras
auctates. tamen placet sup̄sedere ad p̄sens de hoc vt per se
fiat de eo inter te ⁊ me altercatō sufficiens. vnde responde m̄
pronūc ad secundū. **P**aulus. **A**d secundū r̄spō
deo tibi qd dicere qd iste due domus de quibz ppheta loquitur
de domo phastee filij Romelie et de Osea filio hela qui fuerūt
reges isrl̄ non est conuenienter dictum. tū quia sicut in re
gno iuda licet fuerūt multi reges israhel successiue. non tū
ppter hoc dicunt̄ multe domus regie. sed tantum vna dom⁹
scz domus dauid. vnde in capitulo p̄cedenti ppheta loquens
achaz regi qui a magnis t̄pibus post dauid regē successerat
dicit ei. audite nūc domus dauid. p̄supponēs qd domus r̄gia
eadem erat a t̄pe dauid ⁊ c̄tra. et similiter habet̄ i alijs locis

Sic in proposito dicendum est de regibus israel. scilicet quod licet phastee filius Romelie et Oseas filius hela fuerint duo reges in israel successiue. non tamen dici debent due domus regie cum eadem sit domus regia regni israel. cum quia licet phastee filius Romelie una cum Rasini rege Syrie ascenderint in hierusalem contra acham regem iude. ut habetur in re. ix. ca. de qua strouersia ysaias loquitur supra eodem capitulo. Oseas autem filius hela non legitur habuisse agere aliquid contra achaz seu ezechiaz nec aliquo contra regem iude. et ideo non apparet ratio quare dicitur oseas seu eius domus in hoc loco fieret mencio. unde manifestum est secundum series littere quod illud quod propheta loquitur de duobus domibus israel non est intelligendum de duobus regibus per te allegatis. sed de duobus domibus. id est duobus statibus principalibus. scilicet regio et sacerdotali modo predicto intelligendo. quibus idem deus seu idem christus qui debebat esse in sanctificatione. scilicet iustis fidelibus. idem ipse habebat esse in lapidem offensionis et petram scandali. et non credentibus. Vnde ex predictis diligenter consideratis possent tolli contrarietates que apparent in auctoritatibus sacris de israel et iacob et huiusmodi loquentibus in materia redemptionis seu saluationis israelis seu iude et huiusmodi. attribuendo singula singulis secundum diuersitatem significationum supradictarum iuxta exigentiam materie.

Capitulum unum in quo ostenditur in speciali quod diuersi significationibus horum terminorum israel iuda et iacob et huiusmodi verendum sit in expositione sacrarum auctoritatum.

Saulus.

Quia multiplicitas sensuum seu significationum in una scriptura seu dictione per ambiguitatem seu deceptionem et argumentandi tollit firmitatem secundum quod aliquae fallacie in dialecticis assignantur. Debet ergo dari circa diuersa significata predictorum terminorum aliqua regula seu mensura secundum quam possit intelligi qualiter singula significata singulis casibus seu materiis debeant applicari quod videtur valde difficile. unde definitiones tue non videntur sufficere ad tollendam contrarietatem absque omni fallacia seu ambiguitate a sacris auctoritatibus predicta materia loquentibus.

Paulus.

Primo recte scrutanti scripturas non est difficile regulam seu rationem dare qua talis ambiguitas seu contrarietas tollatur.

Saulus.

Indica michi que didis sufficienter ea

declarando. **Paulus.** **S**i circa hoc recte sacras scriptu-
ras scrutatus fueris. auctoritates reperiēs q̄ in scripturis
sacris d̄ hac materia loquētibz varijs ⁊ diuersis modis isrl̄
et iacob seu iuda sunt intelligendi saltem q̄nqz modis. Est
enī vnus modus q̄n scripture loquūtur de redēpcōne isrl̄
ostendendo ip̄i⁹ redēptoris. s. ip̄i⁹ messie originem. et talis
oportet q̄ isrl̄ intelligat̄ pp̄ie sc̄dm ḡn acōnē carnalez. vt cū
dic̄t de xpo venturo. ysa. lxxv. traducam de iacob semen. et
de iuda possidentē montes meos. et ysa. xj. Egredietur vir-
ga de radice iesse ⁊c. et sic de filiis. Est etiam alius mod⁹
scz sc̄dm sc̄dm quē scripture loquūtur d̄ his qui fuerūt p̄mi
et p̄ncipales coopatores ī misterio redēpcōis cū ipo messia
seu xpo. s. ī diuulgando eius fidem ⁊ doctrinā. et ī talibus
intelligendū est isrl̄ seu iacob vtroqz modo simul. s. sc̄dm cr̄-
nem et sc̄dm sp̄ritū. vt cū dic̄t. Qui egrediuntur ip̄etu ab ia-
cob implebūt totū orbem semine. ysa. xxv. Est etiam alius
modus. s. terc⁹ q̄n scriptur̄e loquūtur de suscipiētibz re-
dēpcōnē seu saluatōnem effectualiter. vt cum dic̄t isrl̄ sal-
uat⁹ ē ī dño salute eterna. ysa. xlv. et michee ii. capitulo
Cōgregatōne aggregabo iacob totū te. et sic de filiis. et ī
his oportet q̄ intelligat̄ isrl̄ sc̄dm sp̄ritū pp̄ie. siue tal' isrl̄
sit sc̄dm carnalē ḡn acōnē siue nō. Est etiam alius modus
scz q̄rtus. q̄n scripture loquūtur de his qui pp̄ter sua peccata
non fuerūt p̄ncipes redēpcōis. et ī talibz oportet intelli-
gere isrl̄ sc̄dm carnalē generatōnē. non aut̄ sc̄dm sp̄ūalem
vt cū dic̄t Osee ix. de p̄lo isrl̄itico. pp̄ter maliciā opum suoz
de domo mea expellam eos. non addam diligere eos omnes
p̄ncipes eozū delinquentes ⁊c. Que quidē verba ⁊ filia intelli-
genda sunt de isrl̄ qui nō secūdū sp̄ritū s; tantū sc̄dm carnē
a patribz descendūt. Potest etiā q̄ntus modus assignari
scz q̄n scripture de isrl̄ loquūtur mixtim. vt cum dic̄t ysa. i.
nisi dñs reliquisset nobis. s. isrl̄ ⁊ iude semen quasi sodomā
fuissemus ⁊c. vbi oportet intelligere isrl̄ vtroqz modo. quia
sc̄dm carnē q̄ntū ad eos a quibz fuerunt relictī. sc̄dm sp̄ritū
vero q̄ntum ad semen relictū. Sūt etiam forte alij modi lo-
quēdi ī scripturis sacris de hac mat̄ia q̄ sc̄dm p̄dictos mo-
dos seu ad eos reduci possunt. **Saulus.** **N**ūquid ha-
bes auctates seu rōnes ad hec que p̄ te dicta sūt fundanda.
Paulus. **A**d p̄mum modum loquendi fundandum

seu formandū sūt auctates ostendentes q̄ messias p̄missus
in p̄phetis debet esse ex semine abrahe. vt habetur gen̄. xxvj.
capit̄lo. Et b̄ndicē in semine tuo omnes gentes terre. p̄t
plenius ibidem in quadam addicōe fuit expositum. Similē
habetur ex auctate scripture q̄ p̄dictus messias debz eē de tri
bu iuda. vt gen̄. xlx. capit̄lo. Nō auferet sceptrū d̄ iuda. ne
dux de femore eius donec veniat q̄ mittend⁹ est tē. qd loquit̄
de messia etiā scdm̄ doctores inos. debet etiā messias esse de
fructu ventris dauid. cui dicit̄ i ps̄. De fructu vētris tui po
nā sup̄ scdm̄ tuam. Qū igit̄ origo saluatoris denūciat̄ esse de
semine abrahe. et de femore iude. et de fructu vētris dauid. q̄
om̄ia p̄tinēt ad carnalē gñacōnē. manifestū est q̄ messias p̄
missus scdm̄ carnem debet descendere a patribus p̄dictis.

Saulus. **N**ūquid messias non debet descendere a pre
dictis etiam scdm̄ spūalem gñacōnem cum sit sanct⁹ s̄ctoꝝ
et maximus imitator patrum i sanctitate. Cur ergo n̄ attri
buis sibi gñacōnem scdm̄ vtrq̄ modum. s. carnalem et spi
ritualem. **P**aulus. **S**cdm̄ veram fidem quā predico
messias descendit a patribus carnalibus qui in sua genealo
gia ponunt̄ scdm̄ carnem tantū. Nam scdm̄ spūalē gñacō
nē a solo deo patre nascit̄ seu natus est. Et quia hoc mī
steriū vt dixi tibi requirit̄ scrutiniū singulare. ideo ad p̄s
sup̄cedamus de hac inquisitionē. s. sufficiat tibi q̄ messias ha
buit descendere scdm̄ carnē a patribus qd non dubito te con
cedere. Ad scdm̄ modum loquendi fūdandū satis videt̄ suf
ficere euidentia facti. Est enī manifestum q̄ fides xp̄i et eius
disciplina diuulgata fuit in orbe terrarum p̄ apl̄os seu dis
cipulos suos qui p̄ maiori pte fuerunt de israhel scdm̄ cōnē
et etiā scdm̄ spiritū. p̄supposita v̄ra veritate qd tu etiā po
tes cōcedere de messia p̄ te expectato sine p̄iudicō tue opinio
nis. Ad terciū vero modū fundandum recta ratio psuadet.
om̄is enī qui in dño saluatus est salute eterna oportet q̄ sit
de isrl̄ scdm̄ spiritū vndeūq̄ sit ille scdm̄ carnalē gñacōnē.
alias enī deus esset acceptor p̄sonarum vt sup̄a dixeram.
Quartus etiam modus pari rōne fundat̄. nam illi qui per
peccata sua a salute expelluntur non descēdunt scdm̄ spiritū
a patribus. Quintus vero modus fūdatur ex quarto et tercio
ex quibus mixtus est seu compositus. Ex quibus diligēter
consideratis et debite applicatis possit tolli contrarietates absq̄

ambiguitate seu fallacia a sacris auctoribus de israhel seu iacob et huiusmodi in predicta materia loquentibus.

Distinctio secunda de scrutinio scripturarum circa vocationem gentium ad israheliticam dignitatem. Et continet quatuor capitula.

In primo capitulo ostenditur quod gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem.

In secundo capitulo ostenditur quod vocatio gentium erat inapienda postquam christus presentialiter erat in hierusalem et ibi euangelizans nec ibi inuenisset viros iustos.

In tercio capitulo ostenditur quod fideles christi non nomine israel seu iuda sed alio nomine erant vocandi.

In quarto capitulo ostenditur quod licet non nomine israel seu iuda post passionem christi fuit reprobatum seu in execrationem dimissum. fideles tamen christi ex israel et iacob secundum carnem descendentes non minus dignitatem christianam seu ecclesiasticam sortiti sunt quam alij gentiles.

Capitulum primum in quo ostenditur quod gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem.

Paulus.

Iacet ex dictis tuis possit haberi quod etiam gentiles ad cultum diuinum venientes possent nomine israhel seu iacob cognominari. ut in tercio modo supra dicto ex tuis colligitur dictis. non tamen ex hoc habetur quod tales. scilicet aduene gentiles israheliticam dignitatem consequentur. scrutans enim scripturas re-

perio quod huiusmodi aduene licet in consortium israelitarum recipiantur et sub eorum nomine cognominentur. non tamen ad similem seu equalē dignitatem assumuntur. unde quia secundum doctrinam tuam seu magistri tui tales aduene. scilicet de gentilitate conuersi ad eandem seu ad omnimodā similitudinē israelitice dignitatis recipiuntur. sequitur quod christus tuus non est messias in prophetis promissus. quia talia per se et suos discipulos dogmatizauit contra sacrarum determinationem scripturarum.

Paulus.

Indica michi

ubi in sacris eloquijs ea que tu dicis continentur.

Saulus. **L**egit ysa. xiiii. Miserebitur enim dominus iacob et eligeret adhuc de israel et requiescere eos faciet in humum suam et adiungetur aduena ad eos et adherebunt domui iacob. et

infra sub eodem textu. Et possidebit eos domus israel super terram suam et erunt capientes eos qui se ceperant. Ex qua auctoritate habes manifeste quod cum deus miseretur iacob et tempus messie et adiunges aduenia ad eos. scilicet per unius dei cultum quod tunc tales aduenire erunt serui seu subditi israelitarum non autem eis in conditione seu qualitate equales. **Paulus.** Auctoritas illa loquitur de statu populi israelitici cum fuerint liberati a captivitate babilonica non autem tempus messie. Dicit enim ibi immediate ante. prope est ut veniat tempus eius. scilicet liberationis iudeorum de babilone que facta est in principio regni Tyri regis psaram. ut habetur Esdre. i. Quod tempus non erat multum longum a tempore ysaie. Ideo subdit. et dies eius non elongabuntur. Secus est de liberatione que per messiam erat fienda quam non erat ita prope. sed per decem annos et ultra a tempore ysaie secundum veritatem nostram. secundum autem opinionem tuam quam adhuc expectas illam liberationem post tempus prophetie predicta iam fluxerunt duo milia annorum et ultra. et adhuc non apparet finis de quo tempus tam longissimo et interminato nullo modo potest dici. prope est ut veniat tempus eius et dies eius non elongabuntur. In tempore autem messie non repies quod diversis de gentilitate sint serui seu subditi israelitarum. sed potius de utraque natione. scilicet israelitica et gentili debeat fieri unum et idem populus dei. unde zacharie. ii. capitulo. Lauda et letare filia syon quia ecce venio et habitabo in medio tui dicit dominus. quod intelligitur de tempore messie quando habitabit deus in nobis. Et sequitur. Et applicabunt gentes multe ad dominum in illo die. scilicet per conversionem gentium ad fidem et erunt michi in populum. Ex quo patet quod inter nos non erat distinctio nationum. scilicet iudei et greci seu alterius nationis. sed unum populum tantum sicut unus deus. **Paulus.** Ex illa auctoritate quam allegas licet potest concludi quod gentiles diversis ad iudaismum rapiantur ad legis observantiam equaliter cum aliis iudeis quod possent dici unus populus cum eis. non tamen ex hoc habetur quod tales alienigene admitterentur ad ea que erant honoris. Nam ut habetur deuterio. xxiii. aliqui gentiles in tertia generatione. alii in decima. aliqui nunquam admitterentur ad honores seu dignitates israeliticas. **Paulus.** Psal. lvi. de hac materia legitur. Et filios aduenire qui adherent domino ut colant eum et diligant nomen eius. Et sequitur adducam eos in montem sanctum meum et letificabo in domo orationis mee

holocausta et victimae placebunt michi super altare meum. Ex quo habes quod etiam gentiles cultui domino adherentes equaliter se debent habere in omnibus ad dignitatem israheliticam pertinentibus. **S**aulus. Non habes ex ista auctoritate intentum sicut nec ex prima. nam adduci in sanctuario nec etiam letari in domo orationis vel etiam alia ibi offerre. ut ex eis sacerdotes offerant holocausta et sacrificia in altari. contra est propter alios fideles. secus est de alijs personis et dignitatibus ad quas non debant admitti huiusmodi aduene. ut iam dictum est et per me allegatum. **P**aulus. Nulla dignitas in lege magis exigebat certam tribum seu prophetiam quam sacerdotum. ad quod nullum licitum erat accedere nisi esset de semine aaron. ut habetur numeri xviii. capitulo et in multis alijs locis. et tamen legitur quod tempore messie de gentilibus ad fidem conuersus erant assumendi sacerdotes et leuitae. Legitur. ysaie vii. ubi de messia et eius discipulis qui ab eo missi fuerunt ad predicandum agitur cum dicit. Et mittam ex eis qui euasi fuerint. scilicet a persecutione fienda tempore messie ad gentes. scilicet conuertendas. Et sequitur in eodem contextu. Et assumam ex eis. scilicet gentilibus conuersis in sacerdotes et leuitas dicit dominus. Ex quo habes manifeste quod etiam ex gentilibus potuerunt fieri sacerdotes et leuitae. Et sic sequitur quod tales ad dignitatem israheliticam debeant assumi quod etiam quidam doctores tui senserunt. **S**aulus. Allega doctores nostros qui hoc videant sentire. **P**aulus. Super illud exo. xii. Hec est religio pharae. sequitur in leuitico in eodem contextu. Eadem enim lex erit indigene et colono qui peregrinantur apud vos. ubi glosa. Ra. ysaia sic ait. futurum est. scilicet tempore messie quod conuersi de gentibus sint sacerdotes domino ministrantes. hec ille.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod vocatio gentium erat in
cipienda postquam christus scandalizatus fuisset in hierusalem et ibi euangelizaret nec ibi inuenisset viros iustos et huiusmodi

Saulus.

Assumere sacerdotes et leuitas non solum de alieni generis. sed etiam de alijs tribubus israel propter quod de tribu leui manifestum est quod esset transgressio legis moysaice quod est de directo contra doctrinam magistri tui et discipulorum eius. cum tamen ipse fateatur quod non venit soluere legem. **capitulum v. capitulum. Sed quia de hac intendendo singulare de te certamen habere tamquam re notissima**

et certissima et doctrine tue inimica. Idcirco ad pñs suppleo
de hoc. Sed psequendo materiam de qua agim⁹ scz de vocacō
ne gentiū. Quero a te si gentes indifferentē erāt vocande ad
fidē tui messie seu xpī. ex q̄b⁹ cū isrlitica natione erat vn⁹
ppl⁹s constituend⁹. quō ergo dicit **Ro. xv.** Non sum missus
nisi ad oues que pierūt domus isrl. Non enī vales dicere
q̄ ibi loquebat⁹ de israhel scdm spm̄. vt sic cōprehendantur
etiam alij credentes de ceteris nationib⁹ vt sup̄ i enasiomb⁹
tuis dicebas. Nam hoc non habet locum hic. loquebat⁹ enī
messias tuus cuiusdā chananee de p̄tibus tyri et sydonis egisse
cui petenti ab ip̄o beneficia curacōnis. rñdit. non sum miss⁹
nisi tē. Ex quo patet q̄ ibi cum dixerat ad oues q̄ pierunt
domus israhel. intelligendum est de isrl scdm gñacōnē crna
lem de qua chananea non descendebat alias responsū ipsius
ad eam nullam cōtinebat rationem. Si igitur ip̄e non fuit
missus n̄ ad domū isrl scdm carnē. sequit⁹ q̄ alie oues q̄ nō
erant de tali domo isrl non p̄tinebant ad ip̄m. et sic vocatio
gentiū ad suā fidem est manifeste p̄tra cōmissionē quā dicit
sibi a deo factam. **Paulus.** **P**lacet michi q̄ allegas
dicta euangelij nostri. licet vt credis sint contra me. et vt
videas q̄ eloquia xpī nostri sunt examinata. et nullo modo
repugnāt alicui veritati. ad declaracōz vboz xpī p̄ te allegas
toz tibi respōdeo q̄ licet xp̄s missus fuerit ad totū gen⁹ hu
manū redimendū. vt patuit p̄ auctem ysaie sup̄ p̄ me alle
gatam. xlix. caplo. vbi dicit⁹. parū est vt sis michi suus ad
sustinendas tribus iacob et feces isrl conuertēdas deo te in
lucem gentiū tē. In qua manifeste apparet q̄ salus per ip̄m
facta seu fienda se extendebat ad oēs natōnes et vsqz ad ex
trema terre tñ eius doctina seu p̄dicacō et miraculoz operacō
p̄mo et p̄ncipalit̄ et p̄ seip̄m erat exercenda in pplō israheli
tico scdm carnē eo q̄ antiquis patrib⁹ iudeoz fuerat facta p̄
missio. Et p̄pter hoc dicit. Nō sum missus tē. s. vt i p̄sona
mea eis p̄dicem et inter eos miracula faciam. nō sic autem
ad ceteras nationes. quia tñ p̄ maiori p̄te iudei fidem xpī re
pulerūt nisi valde pauca vt dictum est. Et gētilēs i magno
nūo eum susceperūt. Ideo p̄sequēter discipuli xpī iudeis re p̄
batus ad p̄dicandū gentibus se extenderūt p̄ut apl⁹s noster
ad **Ro. xv.** hoc elegantē declarat cui⁹ auctem tibi nō allego.
eo q̄ non recipes eam. Si si scrutat⁹ fueris sc̄pturas sacras

p te recipiendas hoc poteris bene repire. s. q. xps pmo ad po-
 pulū isrl'iticiū erat ventur⁹ et ibi erat pmo euangelizandū
 verbum dei. Consequēter autē ppter defectum iudeoz ad alias
 natōes erat hoc trāferendū. **Gaulus** **Al-**
 ga michi vbi sunt auctes hoc asserentes quas ego recipe te
 neoz. **Paul⁹** **Lege** in ysaia. xli. capitulo
 in fine vbi habet sic. pmo ad syon dicet. Ecce assum et ihe-
 rusalem euangelistā dabo. Et sequit. vidi et non erat vir.
 nec ex istis quisqz vt iniret cōsiliū et interrogantis responderet
 verbū. Ecce om̄s iusti et vana opa eoz tē. Et sequit statim
 in pncipio pcedentis capicli. Ecce finis me⁹ suscipiam euz.
 elect⁹ me⁹ cōplacuit sibi in illo aīa mea. dedi spm̄ meū sup
 eum vt et iudiciū gētibz pferret. que quidē verba et multa
 sequētia in hoc capitulo loquunt de xpo ad lraz. vnde. **Rabī**
sal. in hoc loco exp̄sse dicit. totū illud loquit de rege messia
 ac de redemptōne vltima. hec ille. Idem habet in translatione
 caldaica ipi⁹ ionathe que equalet textui apud eos. Ex qui-
 bus habes q. ille rex messias pmo ad syon dicet. Ecce as-
 sum p pñiam siue ibi manifestatus est. et ibi in euangelis-
 tam dabo annūciando ibidem verbum salutis p suam pōica-
 tionez. s. quia ibi non inuenit in illa natōe virtuosos seu
 iustos qui vellent reape doctrinā suam. s. pot⁹ p maiori pre-
 oppositū. Ideo dicit. Et vidi et ecce non erat vir nec ex istis
 quisqz vt iniret cōsiliū tē. Ecce om̄s iusti et vana opa eoz
 tē. Idcirco de messia qui est seruus dei fm naturā assumptā
 et ei⁹ electus in quo placuit deo tē. Statim subdit. Iudicium
 gentibus pferet. quia iudicia sua fm legem et doctrinam in
 defectū iudeoz gentibz ptulit. et vt ostēderet q. hec iudicia p
 māsuetudinē et hūilitatem erant p mulganda. non i cumu-
 lu seu strepitu sic in datione legis veteris que cum erroribz
 maximis data fuit. vt exo. xix. capl'o habet. Ideo subdit. nō
 clamabit nec accipiet psonā calamū quassatūz nō conteret
 tē. Et sequit. donec ponat in terra iudiciū et legem ei⁹ in su-
 le expectabunt. qd totum de lege xpi verificat que in insulis
 maris fuit p discipulos diuulgata postqz pñcialit xps fuit
 in iherl'm et ibi euāgelizaret vt dictū est. n. ibi inuenisset vi-
 ros iustos nisi in modico quod quasi nichil reputat

Capitulu terciū in quo ostendit q. fideles xpi nō noīe

isrl' vel iuda seu iacob. sed alio nomine erant vocandi

Saulus

EX quo tu asseris q' gentiles erant vocandi nō solū ad fidem xpī s; etiā ad israheliticā dignitatem. et tales poti' sūt dicēdi israhelite q' antiqui eo q' descen- dūt de israhel sū filiationē spūalē. Quero igit' q' ē ratō qua tales cōiter nō noīantur israhel seu iacob et hui' dī. s; alijs nominibus nominatōes enī a digniori s'fuerūt fieri

Paulus **Q**uod populus cristi. pmissi nō deberet noīe israhelis sed alio noīe vocari potest haberi aucte et ratione

Saulus **I**ndica michi primo auctem scripture hoc di- centem que in rebus diuinis efficacior est q' ratio humana et deinde redde rationes si que sunt

Paulus **P**sa.

lxx. ubi loquit' de messia qui de iacob erat descensur' et de iu- da dicens. Educam de iacob semen et de iuda possidentē mō- tes meos et hēditabūt eā electi mei. et serui mei habitabunt ibi. qd' intelligit' ad lram de xpō et suis sequacib'. Et infra de hys qui ab eo recessuri erāt dicit. Ecce serui mei comedent et uos esumetis. serui mei letabuntur et vos erubescetis etc. In quibus et alijs ibi inēpositis ponit dīas inter seruos dei. s. adherentes xpō pōicto. et ei ptra dicentes ibidem. ut ostēdat q' hui' modi sui dei non noīabunt sic pri'. s. israhel s; alio noīe. et q' nomē israhel quodāmodo quasi execrabile mane- bīt. Inboit i eodem stextu alloquēs pfidis a xpō recedētib'. Et dimittetis nomē vestr' in iuramentū electis meis et inter- fidet te dñs. et suos suos vocabit nomē alio. Ex qua aucte mani feste habes q' israhelici scdm carnē a xpō recedētes ha- bebant dimittere nomē suū. s. israhel i iuramentū. s. execra- tionis electis meis. et xpianis qui aliquādo iurant execratorie si hoc feci moriar ut iudens. Et sic nomen israhelis remanz post cristū i iuramento execratorio. sicut mī. v. vxor d' zeloti- pia accusata dicitur a sacerdote. det te dominus in maledic- tionem et exemplū in populo. et sic manet nomen israhelis p' xpī in maledictōnem execratoriā. Et sequit' in dicta auc- toritate ysaie. Interficiet te dñs quod sū quosdā fuit imple- tum p' Romanos destruētes templū et gentē. sed non bene consonat pcedentibus. semp enī hic loquit' in plali nūo cum illis a cristo deuiantib'. Et ideo hoc qd' dicit. Interficiet te dñs referendum est ad nomē isrl' de quo immediate dixerat. Et

dimittetis nomē vestrū i iuramētū. cui nomī ppha alloquēs
 dicit. Interficiet te dñs. nomē enī alicui? sicut dicit vīuere p
 bonā vel gloriōsā famā. sic dicit mori per infamiā seu igno
 mīniam. vt cū dicit in ps. quando moriet et pibit nomen
 ei?. Et postqz ppheta ostendit obpbriū noīs isrl'itū modo p
 dicto statim dicit qz serui dñi. s. fideles iā non nomīe isrl'is
 sed alio noīe erant vocandi. vnde subdit. Et suos suos. s. fi
 deles vocabit noīe alio. quia vocati sunt fideles in primitiua
 eccl'ia discipuli xpi. Juxta ysa. luy. vniuersos filios tuos doc
 tos a deo. quia omīs illi fuerūt ab ipso xpo deo imēdiate doc
 ti. non sic in veteri lege i qua fideles docebant a deo mediā
 te moyse seu prophetis. postea vero defūctis p maiori parte
 primitiuis eccl'ie q a deo vt dictū ē imēdiate fuerūt docti
 vocati sūt fideles noīe xpiani a xpo seu a crismate qd vñctio
 nem gratie designat. qz proprie diuidit populū dei a nō popu
 lo dei. **S**aulus **H**ec auctoritas p te allegata nō
 adaptat tūo pposito. Illi enī qz reprobanē i hoc loco. a ppheta
 erant ydolatre. alloquēs enī eos dicit. Et vos qz dereliqstis do
 minū et oblitī estis nomē sanctū meū. qui ponitis fortune
 mensam et libatis super eam nū abo vos in gladio tē. Constat
 aut qz in tēplo scdo presertim in tpe quo tuus messias venit
 iudei non erant ydolatre. Ideo cum hic dicit ponitis fortune
 mensam. qz intelligit de deo seu de fortune qd pñz ad ydo
 latriā. hoc non potest intelligi de iudeis stēpantīs xpo tūo.
 Sed oportet qz intelligat de iudeis i tēplo pmo existentibus
 qui pro magna pte fuerūt ydolatre. vt habetur in iij. Re.
 et quia illi nō piderūt nomē israhelīs. vt patz o mltis viris
 sanctis qz postea fuerūt vt zacharias. malachias. esdras. da
 niel. et huiusmodi. Idcirco tua expositio nō videt ssona verita
 tūli. **P**aulus **S**i diligenter cōsideras lram istū capī
 pphie adaptat pposito meo qd singula stēta i hoc capitulo
 hoc manifestāt qz singularitē tangere obmitto causa breuita
 tis. sed tātum declarabo tibi exordīū huius prophete. et deinde
 respōdebo ad obiectionem tuam. Circa primū i exordio huius
 altercatōis ppheta sic dicit. Hec dicit dñs quomodo si ineni
 atur granū. s. vinū in botro. s. post tēpestatē. qd quidē granū
 est modicū respectu eius qd pōitū est in tempestate et dicit
 s. volenti dirūpere ne dissipēs illud. qm benedictio est i eo. r.
 bñdictio dei qz remansit ibi reliquijs puentibz sic faciāz pphē

suos meos .i. p̄farchas et p̄phetas antiquos ut non disper
dam corum .s. populū iudaicum. Et ut oñdat quomodo ista
fient subdit. Et educam d̄ iacob semen . ⁊ exponat ut supra
dictū est qđ manifeste adaptat p̄posito meo. Ad illud autē
quod obiicit de hoc quod dicit qui ponis fortune mensam tē
Respondet tibi dupliciter. vno modo qđ hoc intelligit de ydola
tria put tu opmaris. Et licet hoc p̄ctm non fuerit in templo
scđo. fuit tñ frequenter in primo. Et qđ in hoc capitulo p̄pha
nō solū improprietat eis de peccatis occurrentibz tpe xp̄i . s. etiā
de p̄ctis antiquū patz. dicit enī immediate añ ⁊ exordiu p̄dictū.
Et iniquitates v̄sas patz vestroz fil̄ qđ sacrificauerūt sup mon
tes tē. Ex qđ patz qđ de iniquitate patz antiquoz fil̄ cum iniqui
tate cōtempnēoz eos arguit. Et s̄c referendū est verbū pre
dictum .s. qui ponitis fortune mensā tē. ad ydolatriā i qua
patres peccauerūt de quibus simul eos arguit cum p̄ntibus
Alio modo potest intelligi hoc verbū .s. qui ponitis fortune
mensam non de ydolatria .s. de sup̄sticioso cultu cerimoniarū
quicquidē cult⁹ licet in veteri lege erat licit⁹ et meritorius .
tamen post passionem cristi et sue fixi diuulgatōez est perni
tiosus. In quo cultu cōiter ponūt iudei mensā . ⁊ bibant su
per eam in festis azimoz et alijs festiuitatibz que oīa sūt ve
ritati fidei seraria cum p̄ea p̄stant futura que iam sūt p̄
terita. Et quia hoc p̄ctm fuit i templo scđo cuius destructio p̄
xlii. annos post passionē xp̄i consummata fuit in quo tempore
iam erat diuulgata fides cristi. Ioh̄o eis ip̄onit istud peccat
um in quo cristum negabant sicut et hodie perfidi eoz ne
gant non solū verbis .s. sed etiā factis .s. vtendo falsis p̄resta
cōnibz ceremoniaz. Ixo de pena eoz subdit. ⁊ nūabo vos in
gladio tē. qđ impletū fuit manifeste p̄ Romanos. Et p̄nter p̄
p̄phetam p̄ntat materia ostendēdo d̄ras inē suos dei .s. fide
les xp̄i et alios eū derelinqentes vsqz ibi. Et dimittetis no
men vestz i iuramentū. et seruos suos vocabit nōmē alio
quod fuit intentū p̄nt supra declaratū est. **Saulus**

Audio auctoritates tuas qđ aliq̄liter vident sonare p̄po
sitū tuū ⁊ volo scire si habes aliq̄s rōnes p̄positum tuū suadē
tes ut dixisti. **Paulus**

Multe rōnes p̄nt as
signari ad hoc qđ nōia fidelū xp̄m recipiendū debuerūt esse
alia a nobz fidelū qui fuerunt ante eius aduētum .s. ad p̄ns
sufficiūt due. vna est qđ hoc fuit ad deuorandū d̄ram inter

fideles xpi et eum negantes sub breuitate. Si enim utriusque cõiter denotarentur hoc nomine israel denotando fideles oportebat addere secundum spiritualem generatorem et oppositum de oppositis quod esset fastidiosum. notando autem quosdam discipulos seu christianos et alios iudeos seu hebreos breuiter discernunt. **A**lia ratio et fortior est quia denotaciones consueuerunt fieri a digniori. quod patet tam in rebus naturalibus quam artificialibus. In naturalibus enim composita denotantur a formis que sunt maius digniores ut homo animal et huiusmodi. Similiter in artificialibus ut domus mensa et huiusmodi. in quibus denotatio fit a forma. Quod etiam denotatur a termino ad quem ut in philosophia. iij. qui habet rationem finis et boni. non autem a termino a quo. Item autem in apposito. nam hec notio israel iudea iacob et huiusmodi sumuntur a patriarchis a quibus descendunt eorum successores seu imitatores. christiani autem dicuntur a christo a quo descendunt secundum veram imitationem operantis et susceptoris fidei ut dictum est. Constat autem quod christus precellit in dignitate et perfectione omnes patriarchas quod etiam doctores tui assenserunt de messia. unde super illud verbum ysaie liij. Ecce intelliget finis meus exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. quod verbum intelligitur de christo secundum omnes doctores qui dicunt exaltabitur plus quam abraham. et eleuabitur plus quam moyses. et sublimis erit valde plus quam angeli dei. Cum igitur dignitas seu perfectio christi excedat super predictos manifestum est quod denotatio suorum fidelium potius debet esse ab eo quam ab abraham moysse seu israel vel iacob et huiusmodi. Et sic habes rationes verbi per me super allegati. scilicet et seruos suos vocabit nomine alio.

Capitulū. iij. in quo ostenditur quod licet nomen israel seu iuda post passionem christi fuit reprobatum seu in execrationem dimissum: sed fideles tamen christi ex israel et iacob secundum carnem descendentes non minus dignitate christianam seu ecclesiasticam sortiti sunt quam alij gentiles.

Saulus

Ex cuius assertoribus supradictis videtur sequi quod israelite secundum carnem sunt a deo intantum reprobati quod etiam eorum nomen execrabile remanet. Ex quo videtur quod tales etiam si fidei christi tui recipiant non tamen perfectionem seu dignitatem gentiliū eius fidei recipiendum attingant. Sicut et in lege veteri aliqui gentiles. aliqui non admittebantur ad honores seu israelitarum dignitates. etiam si obsequantia legis recepissent ut habetur deuterio. xxiii. quod videtur contra multas sacras auctores. ex quibus

habet q̄ q̄ntūcūq; israelitici fuerūt eoz pccis defecti. nō tñ
repellūt sen relinquūt a deo. dī em̄ ī ps̄. qz nō repellēt dñs
plebē suā. et hēditatē suā nō derelinq̄t. Et idē ī mltis locis

Paulus Absit a me asserere q̄ israelite scdm
carnē a iacob sen iuda descendētes si fidē xpī recipiāt digni-
tatē xpianā sen isrliticā nō attingāt. hoc em̄ et si dicam⁹ q̄
non ess; contra dignitatē xpī q̄ ab illis patribus scdm car-
nem descendit ppter eius excellentiā et sanctitatem. et max-
ime ppter vniōnē ad deū qd̄ est singulare ī ipso esset tñ ma-
nifeste ḡtra dignitatē nō solū aploz. s; etiā baptiste. Et etiā
qd̄ pl⁹ est dī dignitatem beate virginis de qua cantamus. q̄
ex semīe abrahe ē orta. et de tribu iuda clara ex stirpe dauid.

Saulus De illis quos valde sanctos reputatis
et qui fidem vram diuulgauerūt et huiusmodi. nō est mirū si
p̄dictus defectus nataliū nō eis noceat. et ideo de eis non est
trahenda ḡna ad alios presertim ad vlgares et simplices.

Paulus Si cupis veritatē ī hac materia adple-
nū cognoscere. vīde doctore nrm̄ egregiū. s. aplm̄ genaiū qui
ī quadā eplā sua ad Ro. missa hoc dīscutit et finalit̄ dēter-
minat quid ī hoc scdendū sit. cui sūnt om̄es fideles cristi ob-
tempare habent.

Saulus Nosti q̄ non debes alle-
gare ī alcercacōibus nostris tuos doctores sicut nec ego al-
lego auctoritates nostroz doctoz contra te

Paulus
Concedo tibi q̄ doctores nostri nō sūt allegandi ḡtra te.
s; bñ p̄ te. vnde quia ī hac materia s̄nta pauli magis est ti-
bi fauorabilis q̄ ḡtraria. Ideo tibi enī allegaui

Saul⁹
Ex quo sic est dic michi quid sentiat ī hac materia apo-
stolus tuus

Paulus Moneris q̄ sic inter popu-
lū isrliticū tpe dauid qui figa messie seu cristi ēat fuit mag-
na ḡtrouisia inter viros iude et viros isrl̄ qui adinuicem cō-
certabant de hoc. s. quis eoz pl⁹ habebat ī ipso rege. vt habet
ī ij. Re. xix. dicebant em̄ viri iude ad viros isrl̄. n̄ p̄prio
est rex quia. s. erant de eadem tribu. viri aut̄ israhel dicebāt
ad viros iude. decem partibus ego maior sum apud regem
magisq; ad me p̄tinet. quia. s. de isrl̄ erant decem tribus et
de iuda due tñ. Sic suo modo ī primitiua ecclia s̄b nostro
xpo contigit magna concertatō inter fideles xpī iudeos et gē-
tiles quoz vna ps̄ minor ēat nūo. s. illa de natōe iudeoz. alia
vero ps̄ erat maior nūo. s. gētiliū et veraq; ps̄ p̄sumebat se

habere excellentiā apud xpm plus qm alia ex certis rōnib⁹
p eos allegatis quā scertacōnem apl's amouit rephendens
vtrāq; ptē et determinās q nō esset distinctō iudei ⁊ grec pro
ut ad ro. x. capitulo dicte epl'e. et ad rōnes vtra iudeos naci
one p gentiles factas in capitulo x. et xi. p dicte epl'e apl's
efficaciter rōdic. vñ quia gentiles ex icredulitate iudeoz cri
stum negantiū. etiam cōuersos de iudaismo increpabant. iō
de hoc gentiles rephmit multis rōnib⁹. quarū pma est q icre
dultas iudeoz nō fuit vniūsalis. quia mlti ex eis cōiderūt
et de hoc dicit. nūquid deus reputat ppl'm suū. s. iudaicū gene
raliter eum repellens. et quia rōdic absit. vñ nō dixit apl's
nūquid dñs repellit iudeos seu isrl'itas s; populū suū. q. d.
nūquid totū ppl'm repellit qui multi ex eis xpo adhererūt. s;
quia forte diceret p gentiles q illi q fuerūt cōuersi de iudaif
mo erant modice reputacōis seu auctarīs i ecclesia dei. vñ
de talib⁹ nō erat fīda mencō. iam statim subdit. nam et ego
israhelita sum qui tamē nō solū vocatus fui ad fidem cristi.
sed etiā ad apl'atum. et si forte diceret a gentilib⁹ contra iu
deos q erant valde pauci nūo. et sic qd modicum est p nichil
lo reputat scdm ppl'm. iō rephmit eos exemplo helie qui pu
tabat q totū isrl' corruerat omīs pphetas occidendo ⁊ altaria
dei dīstrendo sic q nullus nisi ipse solus helias remanēt. vñ
et dicebat. ego relictus sum solus et querūt aīam meam qd
totū habet uñ. **Re. xix.** vbi scendū quia deus quem nichil la
tet scēbat q non erat sol⁹ helias relictus sic ipse estimabat
sed multiplices alii deū colentes. iō subdit apl's. sed quid
dicit illi diuinū responsū ad tollendam estimacōnem suam.
reliqui michi septem milia virozū quoz genua non curua
uerūt baal. et sic in pposito nō solū apl's remansit de iudaif
mo in adherentiā xpi. sic nec helias in cultū dei. vñ cōclu
dit apl's ex hui⁹ exemplo. sic ergo in hoc tpe. s. noue legis re
liquie scdm electōnem dei salue facte sūt. **Et** vt apl's magis
reprimeret gentiles de hoc q iudeos cōuersos irzōnabiliter re
futebant addidit scdm rōnem in qua ostendit q etiam icre
dultas ipa iudeoz fuit valde vtilis gentilib⁹ cōuersis ad fi
dem eo q apl'i relinquētes iudeam incredulam transferūt ad
cōuertendum gentiles. vt habet **Act. xv.** **Et** de hoc dicit apl's
nunquid sic offenderunt. s. iudei vt caderent. s. tantum ita q
nichil vtilitatis inde sequeretur nisi casus iudeozum. **Et**

respondit. absit. si illorum delictum salus est gentibus. quia occasio
naturaliter modo praedicto ex incredulitate iudeorum secuta est salus
gentium. deus enim adeo est bonus secundum scripturam augustinus quod non permittit mala
fieri nisi ex eis elicerentur maiora bona. et ex ista ratione secun-
da apostolus infert certam quam a fortiori arguendo dicit. Si enim am-
issio eorum. scilicet per incredulitatem reconciliatio est mundi quod intelligitur
occasionaliter modo praedicto. quid assumptio eorum non vita ex mo-
tibus quia ut dicunt expositores iudei scientes scripturas quod si ad fi-
dem magis poterant perficere istam informationem simplicium quam alij.
ut patet de paulo apollo et pluribus alijs. Consequenter quarto apo-
stolus probat intentum per duo exempla. naxalia. primum est cum dicit
quod si delibatio est sancta et massa quod intelligendum est de apostolis
qui fuerunt quasi quedam delibatio de massa iudaica assumpta. Se-
cundum exemplum est cum dicit. et si radix sancta et iam patri-
archae enim fuerunt quasi radices totius populi israelitici. Ex quibus
exemplis intendit apostolus concludere quod casus iudeorum non erat ir-
reparabilis eo quod erant abiles ad bonum. ut patet de radice et
delibatione. Consequenter apostolus inducit alias rationes praedictum
propositum confirmantes quas ad praesens omitto causa breuitatis.
Et cum misericors deus te perduxerit ad hoc ut sis habilis ad ac-
cipiendas sanctorum auctores ista et alia poteris in illis plene
videre. Ad praesens autem sufficiat tibi quod secundum doctrinam catholicam
israelitici secundum carnem si fide christi recipiant dignitatem christianam
seu ecclesiasticam sicut ceteri gentiles attingere possunt. Non
enim est distinctio iudei et greci ut per apostolum determinatum est unde
ex hoc quod iudei cum essent in sua infidelitate obstinati. nomen eorum
fuit dimissum in iuramento execrationis ut dictum est non tol-
litur quin post eorum conversionem ad fidem christi sint ceteris in benedicti-
onem prout etiam auctoritates apud te recipiende testantur.

Saul? Ostende michi auctoritates a me recipiendas
hoc testantes. **Paulus?** Multe sunt auctores haec testantes
sed ad praesens sufficiat illud zacharie. vii. Et erit sicut erat
maledictio in gentibus domus iuda et domus israel sic salua-
bo vos et eritis benedictio. Ex quo patet quod illi iudei quorum no-
men prius erat in execratione. quia cum aliquis alicui maledice-
bat dicebat. Sis talis sicut iudeus. Sic postquam fuerit in statu
salutis qui vult alicui benedicere dicit. fiat tibi sicut israelitis
seu iudeis. **Saulus.** Auctoritas illa secundum vos ap-
plicatur statui nostro hominibus secundum primam et prae quod ad praesens

sum⁹ in maledictionem gentib⁹ put tu exponis. si tpe mes-
sie que expectamus implebit⁹ in nobis secunda pars aucto-
ritatis predictae. scilicet et eritis benedictio. In quo tpe expectamus
q³ ceterae nationes in nobis benedicant⁹ modo p⁹ te exposito

Distinctio tertia de seruatione scripturar⁹ circa tempus
aduent⁹ xpi an sit preteritum vel futurum et conti-
net quatuor capitula

In capitulo primo ostenditur q³ aduentus cri-
sti generalis duplex est.

In secundo capitulo ostenditur q³ tempus primi aduentus
est preteritum secundum prophetam iacob patriarche

In tercio capitulo ostenditur q³ messias iam diu est q³ venit
per reuelationem factam danieli de lxx. et domadibus.

In quarto capitulo ostenditur q³ secundum omnes magistros seu expo-
sitores famulos iudeorum q³ tempore primi aduent⁹ xpi determi-
nate locuti sunt temp⁹ primi aduent⁹ xpi iam transiit in preterita

Capitulum primum in quo ostenditur q³ aduent⁹ generalis duplex est.

Paulus

Expectationem tuam si scrutaberis scripturas ma-
nifeste reperies esse inane in cum temp⁹ messie
ad saluandas gentes in prophetis promissi iam
diu est q³ in preteritum transiit. ut potest mani-
feste approbari tam per sacras auctoritates quam per alias
auctoritates a te recipiendas **Saulus**

Doce q³ asseris in hoc enim consistit magna pars nostre
corruptionis **Paulus.**

Antequam ad hoc discutiendum ac-
cedam. ne te equocum int⁹ nos precedat oportet et aduertere q³ ad-
uentus xpi siue messie in mundum put⁹ ex sacris scriptis po-
test probari duplex est. vnus scilicet ad saluandum seu redimendum ge-
nus humanum. quicquid aduent⁹ promittat. et prophetis fore in for-
ma pauperis humilima. Secundus vero aduent⁹ ad iudicandum mu-
dum quicquid aduent⁹ promittat in scriptis fore in maxima p⁹se-
te et maiestate. vnde si diligenter scriptas et veras historias
scrutatus fueris. primus iam diu est q³ transiit in preteritum
Secundus vero non. Et ideo de primo aduentu ad presens in-
tendo agere tecum **Saulus.** **P**rimo ostendit michi vnde
habes q³ aduent⁹ messie in mundum sit duplex. Repto enim q³

pphe loquentes de aduentu messie semp loquunt de futo nō
distinguentes futurz temp⁹ scōm remotū et ppinquū vt ap
placet temp⁹ mag⁹ ppinquū primo aduentui et lōgiquū scōo
put en videris intendere. **Paulus** **L**icet prophete nō
distinguat ita expsse aduētū messie p remotū et ppinquū tps
futurz eo modo quo en dīcīs tñ cū de aduentu messie simplr
loquūt attribuentes suo aduentui diuersas seu strarias dis
positiones oportet inde scūdere q sint duo aduent⁹. vt alte
ri eozz applicent aliqua et alteri alia **Saul⁹**

Oportet te declarare ea que dīcīs allegando auctoritates
sacras ad hoc si quas habes. **Paul⁹**. **Zacharie** .ix.
manifeste repies q rex messias venēus erat in forma hoīs
paupis ad saluandū p iusticiā pplm suū. Legit enī ibi. Ex
ulta satis filia syon iubilare filia iherlm. Ecce rex tu⁹ vēt
tibi iustus et saluator et paup. et ascendēs sup a siniam et sup
pullū tē. sup quē locū Rabisalo. magister tu⁹ dīcīt expsse.
scrip̃ta ista non potest intelligi nisi de rege messia. hec ille.
habet igit ex hoc loco q rex messias venēus erat in ciuita
tem ierusalem in forma paupis et equitata pauprima. et q
veniebat ad saluandū p iusticiā. vnde et vocant eum et sal
uatozem et iustum que omīa ad ei⁹ aduentū pertinent. s. q
est ad saluandū p iusticiā. **Ibidē** enī legit. en aut in sangui
ne testamenti cui misisti vinctos tuos de lacu tē. De alio ve
ro ei⁹ aduentu habet dāñ. vii. vbi tractans de gñali iudicio
dīcīt. Iudiciū sedet et libri aperti sunt. Et post pauca subdit
Aspiciebam ergo in visione noctis. et ecce in nubibz celi qī
fili⁹ homis veniebat et vsqz ad antiquū diēz puenit. et ī cō
spectu ei⁹ obenerūt eū. et dōt ei p̃tatem et honorē. et regna
et omēs ppli tribus et lingue ipi fūient. potestas ei⁹ p̃tas et
na q nō auferet. et regnū ei⁹ qd non corrūpet. In quo passū
idem magister tu⁹ Rabisal. dīcīt. Et iste ē rex messias. Cū
igit in aduentu a zacharia p̃nūciato exprimit q rex mes
sias in forma pauprima erat venēus. Et in propheta danie
lis legit ipsū venturū esse in maxima potestate et maiestate
oportet ergo concludere duplicem ei⁹ aduentū fuisse a pphe
tis p̃nūciatū. In quoz primo messias veniens ad saluan
dū venēus erat in forma pauprima forma hūana. In scōo
vero ipsem messias veniēs ad iudiciū vēt⁹ p̃nūciat ī p̃a
te magna et maiestate. vnde de p̃mo ei⁹ aduentu vt dicebā

inter me et te pñunc est agendū. scilicet seruando scriptas
an sit preteritū vel futū. scđo aduentu. s. ad iudiciū ad pre
sēs omisso. qz de ipso nulla est disceptado inter me et te. quā
tū ad hoc enim omnes concordēs sumus qz sic venēus.

Capitulū scđm in quo ostendit qz tempus primi aduen
tus xpi est pteritum scđm pphetiam iacob patriarche

Saulus

Quicquid sit de scđo aduentu ostende si vales qz mes
sias pmissus ad saluandū iā venit **Paulus**
Inter pphetas qui locuti sunt de aduentu messie
pseruim designando tempus huiusmodi aduentus. pñm fuit patri
archa iacob qui volēs filiis suis quedā pōicare qz fuga erant
eis gen. xlix. Inter alia de tribu iuda de qua scđm omēs mes
sias erat descensur. dixit hec verba. scđm translatōez nřaz
nō auferet sceptrū de iuda. nec dux de femore eius donec ve
niat qz mittendū est. qz est expectatio gendū. Ex qz habet inten
tū. Nam cū sceptrū a iuda a magnis epibz est translacum.
nec etiā est dux de femore ei. Constat manifeste qz uenit
ille qui mittendus erat. s. messias pmissus qd est ppositū

Saul

In multis defecit hec argumentatō tua et
primo i vera translatōe. nō em sic se habet veritas hebraica
i hoc loco sicut translatō tua quā allegas. et spāliter in hoc
qd dicit. donec ueniat qz mittendū est. In hebraica em verita
te i hoc loco dī donec ueniat Sylo. qd est nomen ppiū cuius
dam loci vbi fuit aliquē tabernaculū dñi et archa testamenti
vt habet primo Re. vii sensus huius auctis quā allegas fm
veritatem lre hebraice talis potest esse. s. qz nō auferet dñm
seu presidēcia vel pmar qz fuerant i tribu iuda tpe ioseph et
iudicium vsqz dum veniret Sylo. s. quando saul fuit vnce
tpe quo tabernaculū dei fuit in sylo. et p dñs erat ibi vnce
qua reges vngi debebant. Et qz saul erat de tribu beniamin
et iste vidē esse sensus planus huius auctoritatis qz nichil fa
cit pro te. nichil em hic agit de messia de quo ad presens loq
mur. **Paulus.** **H**ec tua expositio est manifeste ex
orta et inconsona ltere. tum quia tpe quo saul fuit vnce
archa dñi iam erat amota de Sylo in charachiarim. vt in
pmo Re. vii. Tum quia pauco post vncionē saulis vnce
fuit dauid in regem. qui quidem dauid fuit pñm rex de tribu

juda et exeunt reges de illa tribu successerunt. Non ergo possit
dici auferri sceptrum de tribu iuda quoniam incepit esse in proxima
disposse ad regnum perfectum. Tum quia de saul nullo modo po-
test verificari hoc quod immediate subdit in littera. scilicet. qui est expecta-
tio gentium seu aggregatio gentium cum ad saul nichil istorum pertinu-
it. unde predicta tua expositio nullum habet locum in hoc passu.

Saulus. Et si verba patriarche non intelligantur
de saul ut eu dicis. possunt tamen intelligi de alijs ut de Ro-
boam qui fuit rex israel de tribu Ephraim. per quem decem tribus
ablati sunt a regno iuda. et adheferunt Jeroboam. ut in. Re.
x. capitulo. Et sic est sensus. Non auferet sceptrum de iuda. scilicet.
sceptrum regni quod fuit datum dauid et successoribus suis donec
veniret Jeroboam qui coronandus erat in Sylo. et secundum eam
expositionem que satis est applicabilis littere nulla mentio fit de mes-
sia de quo hic agimus. et per omnes nec per illam habes inten-
tum.

Paulus. Hec tua expositio manifeste est
nulla. tum quia per Jeroboam non fuit ablatum regnum a do-
mo iuda. sed potius stetit firmum per successionem hereditariam
in civitate iherusalem que erat metropolis ubi erat templum et archa
domini. et unctio sacra que propria erat et essentialia in regno israeli-
tico seu hebraico. tum quia aggregatio illa facta per Jeroboam non
fuit in Sylo sed in Sichem ut in. Re. capitulo allegato.

Paulus. Volo scire in expositione huius passus putat
translatio tua ponit. scilicet. cum dicit. donec veniat qui mittendus
est. licet enim non sit propria cum littera hebraica. est tamen aliqua
littera et sonus. Sylo enim interpretatur missio seu missus secundum
quam regem babilonie qui missus fuit a deo propter peccata populi ad destru-
endam terram iude. et ad auferendum regem iudeorum putat habere
in. Re. ultimo capitulo. Et sic est sensus. non auferet regnum
aut sceptrum de iuda. donec veniat qui mittendus est. scilicet. nabuch-
odonosor qui a deo fuit missus et abstulit totam potestatem regiam seu scep-
trum de iuda. Cui nabuchodonosor fuerunt gentes congregate. quia eius
impium fuit valde dilatatum. ut habet iere. xxv. et in alijs mul-
tis locis. unde predicta verba patriarche secundum eam translationem
onem accepta proprie exponunt de nabuchodonosor nulla mentione fac-
ta de messia de quo agimus.

Paulus. Quia hec
dictio Sylo putat in hoc loco ponitur est aliquantulum obscura. cui
expositores eam varie et multipliciter exposuerunt ut posset evadere

a manifesta impugnacōe hui⁹ auctōis. idcirco recurrendū est
in hoc loco ad translationem caldaicā factā p aquilon q̄ tñs
lado apud vos tres habet excellēdas. p̄mo. s. v. nullus est
ausus ei contradicere per Rabisal. in multis locis ⁊ per Rabi
moy. egiptū in suo libro de directione et p̄ alios. scda est q̄ in
scolis puerorū ubiq̄ legē pentateuch⁹ legē eis hec transla
tio post textū. tertia est quia etiam i synagogis ubi i diebus
sabbatims legunt alij lectiones ipsius pentateuchi q̄ ad maio
rem solēnitatē reperunt trāslate. tales translationes sumūt
ubiq̄q̄ terzay a p̄dicta trāslatione aquelon. Constat autē
q̄ ipsa translatio in hoc loco sic habet. non auferetur habens
p̄tatem de domo iuda nec scriba de filiis filiorū isrl' ei⁹ vsq̄ in
secula donec veniat messias cui⁹ est regnū. ⁊ ipsi aggregabūt
gentes seu ppli hec in p̄dicta translatione. ex qua habes ma
nifesta q̄ hic loquit̄ patriarcha de messia de quo hic agimur
idem habes per Rabisal. magistrū tuū qui hanc sequit̄ trans
lationem in hoc loco. idem etiam per alios. **Saul?**

Qui sūt illi doctores nostri quos dicit sequentes translati
onem caldaicā in hoc loco. **Paulus** **S**up illud ver
bū gen. xlix. Congregamini filij iacob ut annūciem q̄ ventū
sūt vobis in nouissimis diebus. q̄ quidem verba p̄posuit iacob
filiis suis an̄ propheciam seu b̄ndictionem suam. In qua pro
phēcia vba p̄allegata tenent. s. non auferet̄ sceptrū tē. Ra
bimoy. gerundē. in sua expositōe sic dicit nouissimi dies.
sūt dies messie. qm̄ iacob significabit illa tpa i verbis suis
cum dixit donec veniat Sylo et ipsi aggregabunt̄ populi. no
uissimi enī dies. dies messie sūt. hec ille. idē ille magn⁹ Ra
bi Chabadias i sua translatione arabica q̄ cōiter legē i para
bus africe. idem rabi Cambi in libro suo qui dī Sarasin ubi
agit de dictionū significacōe dīc exp̄sse q̄ p̄ ly sylo qd̄ habet̄
i illa auctoritate donec veniat sylo. significat̄ fili⁹ eius. ⁊ est
prophecīa de messia. Sūt etiam alij q̄ plimi hoc sentientes q̄
causa breuitatis omitto sufficiūt enī p̄dicti quia in ore duorū
uel triū stat om̄e v̄bū. habes igit̄ ex hac auctoritate q̄ messi
as d̄ tribu iuda p̄missus iam venit a tpe quo ablata fuit po
testas seu sceptrū de iuda qd̄ fuit p̄ me p̄positū. **Saul?**

Et si hoc quod dicit̄ i auctē p̄dicta. donec veniat Sylo
intelligat̄ de vero messia vt vident̄ velle doctores p̄ te allega
ti adhuc ex dicta auctē nō habes p̄positum. Nam sceptrum

nondū est ablatū de iuda. adhuc enī remanet p̄as seu domi
niū iudicandi causas et determinādi apud capita transmi
gracōnū q̄ sūt in babilonia que locū regis tenēt s̄r totū po
pulū israheliticū. ut habet a rabimoyse egipcō i l^o de iudici
bus i determinacōibz suis de canhedorū capitu lo iij. vbi sic
dicit. Capita trāsmigcōis q̄ sūt in babiloia locū regis tenēt
et p̄nt dū ari in israhel vbiqz trārū et iudicare s̄r eos siue ve
lint siue nolint sicut scriptū est. non auferes sceptrū de iuda.
p̄ istud enī sceptrū intelligunt capita trāsmigracōnū que s̄
in babilonia. hec ille. Et sic p̄dicta anctas non facit p̄ te.
Nō enī ex vi p̄dictae auctoritatis est necessariū decēdē q̄ iam
venit mesias cū nondū sit sceptrum ablatum de iuda.

Paulus. Hec responsio seu euasio tua non solum est
manifeste falsa scdm̄ euidentā facti. s; etiam ē notorie ficta
seu mendosa. et i sup̄ra p̄phetica veritatē p̄mū patz ex hoc
Nam babilonia in qua tu asseris esse capita trāsmigcōnū
habentia tales p̄fates et omnia sup̄ totū pplm̄ iudaicum.
manifestissimū est q̄ iam a magnis temporibz atra est de
strutta et inhabitabilis redacta. et hoc fuit de ea p̄phetatum
Ysa. xij. capitulo vbi sic dicit. Et erit babilon illa glorio
sa i regnis. inclita i s̄bia caldeoꝝ. sicut subit de? sodomā
et gomozrā non habitabit vsqz in finē. et non fundabitur
vsqz i generacōne et generacōne. Cōstat autē q̄ i terza inhabi
tabiliter destituta nullus cōmora ē. et multomin⁹ credibile
est q̄ sint ibi talia capita. Est etiam notoriū inter nos q̄ a
magnis tyibz retroactis nūq̄m in p̄tibus babilonicis nec
a liqō iudiciū nec determinacō. nec rumor de illis p̄tibus ad
istas p̄tes europe veniret. vnde notoriū est scdm̄ euidentā fa
cti q̄ non sūt ibi iudei dominātes sup̄ totū israhel ut tu asse
ris. Scdm̄ autē scz q̄ euasio tua sit ficta seu mendosa p̄z ex h^o
Nam s̄m tuū rabimoyse p̄dictū et cōiter omnes doctores
tuos extra terrā p̄missionis non pot. nec licet nec aliquo
modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia de quibus
scz est occasio seu mutacō mēbri humani. Cōstat autē q̄ qui
nō habent iuridicōnem in tali b^o non p̄nt iudicare neqz ca
pitale punire blasphemū seu ydolatram homicidā vel adul
terū. nec aliū quēcūqz iurizentē similia crimina q̄ ḡuissima
sunt scdm̄ legē mosaicā. et sic exceptis istis et similibz cetera
sunt leuia. Ex quo sequit q̄ illa capita trāsmigracōnū q̄

tu didis esse in babilonia nō pnt iudicare de quibus sen ca:
pitalibus criminibz cū sint extra terzā pmissionis. s; tñ de le
uibus et paruis causis. quorum respectu nō pnt did habere
sceptz neq; p̄tatem regalem put tu didis. vnde de eis etiā
si pñc essent nō posset did q; tenerēt locū sen sceptz regis.
s; tales essent sic iudices inferiores habentes modicā p̄tate
Vides ergo q; **R**abimoyse et alij **R**abini tui qui asserunt
q; in babilonia sint capita trāsmigrationū habēda p̄tatem
regiam sup totū populū iudaicū manifeste mencunt cum
illud asserūt qd est contra mentē suā. omēs em cōcordit te:
nent qd extra terzā pmissionis nulli iudeoz p̄tate t̄is po:
testas. **T**ercia enasio tua ē sē p̄plexicā veritatē. legē em osee
iij. sic. dies multos sedebūt filij isrl sine rege et sine p̄ncipe.
et sine sacrificio et sine altari. que quidē auctas tā scdm tu:
os expositores qm nostros intelligit de statu iudeoz in capti
uitate hodierna. **E**t sic patz q; asserere iudeos habere i babi
lonia vel alibi tpe hui⁹ captiuitatis p̄ncipē uel regē seu ali
quod hui⁹modi. non solū est s; ipam euidentā rei. s; etiā s; p
plexicam veritatem. **S**aulus. **S**i hec dicta patriarche
que pro te allegas proprie consonarēt pposito tuo oporteret
q; messias tuus veniret ante temp⁹ machabeoz per quos fu
it sceptz de iuda ablatū. **M**achabei em vt manifestū est q; n̄
erant de tribu iuda. s; de tribu leui. **E**rant em illi sacerdotes
et illi totū populū gubernabant in templo scdo p centū an
nos et ultra. ante aduentū xp̄i tui. vt patet in hystorijs jo
sophi et alijs. **C**um igitē messias tuus natus est tempe hero
dis regis qui machabeis successit in regno iudeoz. **C**ōstat q;
non venit tpe p̄nominato p patriarcham. **N**am longe aū
tempus herodis in quo tpe xp̄s tuus natus est iam erat ab
latū sceptz de iuda. vt dictū est et trāsiuerat in machabeos q;
erant alterius tribus. **P**aulus. **Q**uāuis scdm
aliquos expositores nostros machabei licz sacerdotes fuerūt
et p p̄ns de tribu leui erant tamen de tribu iuda scdm lineā
maternā. et ideo p gubernatōez eoz nō erat ablatū sceptz de
iuda cū hoc posset clare probari. **I**deo ad obiectionē tuā scdm
alios plenius responde. **N**ō qd scdendū q; vt habet nūi. xj. tē
pore moyse de mandato dei fuerunt sḡgati. lxx. seniores ppli
isrl. vt essent coadiutores in regimie ppli cum ipso moyse.
et extit fm omēs doctores tuos sēp fuit i iudaismo collegiū

seu historiū qđ dicebat Canbedim ad qđ omēs difficultates
 seu dubia fidei et legis pueniebāt Silr et omnia magna et
 summa iudica seu prouisie de quibus cōiter intelligit illō.
 deuto. xviij. capitulo. Si difficile et ambigū apud te iudi
 cū pspexeris inter sanguinē et sāguinē causā et cām tē. et
 infra. Surge et ascende ad locū quē elegerit dñs deus tuus.
 Et infra. Et facies quecumq; dixerint qui presūt loco quem
 elegerit dñs et sequeris sententiā eoz. nec declinabis ad dex
 teram et sinistram que quidē Canbedim a tpe dauid et ctra
 residebāt pīnapalit sub regib; et ducib; iude in ierusalē et
 postea ī babilonica captiuitate dum ibi essēt reges et duces
 de iuda. Consequēter aut in reditu predicte captiuitatis resi
 debāt apud ierusalē sub ducib; de tribu iuda dñ essent. et du
 rabat pēas eoz etiā non existente rege seu dūce de iuda put
 pēas alicui? capli vacante sede durat. Et sic auctas et pēas
 Canbedim durauit etiā tpe machabeoz. et vsq; ad xl. ānos
 ante destructōnem templi scđi. In quo tpe cessauit ex toto eo
 rū pēas seu iurisdictio. eo qđ tūc tps herodes interfecit omēs
 rabinos seu mēros illi? collegij. put habet ī libro canbedim
 ierosolimi? in capitulo de iudicijs pecuniay. Idem habet ī li
 bro abodazara capitulo pmo. vñ pūc pprie fuit ablatū n solū
 sceptrū de iuda. s; etiā scriba de filiis ei? qđ quidē tempus conē
 rit cū tpe passionis xpī nostri qđ scđm oēs p. xliij. ānos añ de
 structōez templi fuit passus sic et regnū herodis qđ aligenige
 na erat. In cui? tpe titulus regi? a toto gñe iudeoz fuit abla
 tu s. et fuit valde pīquū tempī natiuitatis xpī. Ex quib;
 patz qđ tpe machabeoz non fuit ablatū sceptrū de iuda. s; tē
 pore herodis vt dictum ē. In quo tpe ver? messias est natus
 quod manifeste concordat cum prophēcia patriarche sup̄dic
 ta.

Saulus. Scđm tuam narzationēz duo tē
 pora assignas arca expositionem verboz patriarche. vnū. s.
 qñ fuit ablatū sceptrū de iuda herode regnante qđ alienigena
 erat. aliud vero temp? assignas quando ablat? fuit dux seu
 scriba de filiis eius. et hoc dñs impletum fuisse qñ herodes oc
 cidit Rabinos seu mēros legis qui dicebant canbedim. que
 quidē. s. narzatio tua non videt fundari ī aliqua auctoritas
 te autentica. nec etiā videt consona verb; pīarche sup̄dictis
 Non em assignauit duo tpa s; tm vnū dicēs. donec veniat
 qui mittend? est. s. messias fm te et translādē caldaicam

Paulus **S**cđm hystorias talmudicas quas te-
neris tanq̃z autenticas habere duo fuerunt ablata d̃ tribu iu-
da diuisis epibz licet non mltum abinuicē remotis. vnū ē
sceptz regni. quia herodes ascalonita cum esset non solum
alienigena. s; etiā seruus d̃ domo machabeoz. ⁊ de facto reg-
nass; i iudea et ierusalem. Ioharco timens q̃ cū regnū ei non
cōpeteret de iure eo q̃ legis deutro. xviij. de medio fratꝝ moꝝ
ponas sup te regem. nec poteris sup te ponē alienigenā. pos-
set p tpe cōsurgere aliquis de stirpe dauid ⁊ eum de regno ex-
pellere. Ideo iterfecit om̃es quos potuit habere de gñe regio.
In qua occasione ablatū fuit sceptz de iuda p̃sertim scđm ex-
timatōnem ppli cōez et ipsi herodi s qui ēdebat nullū de stir-
pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato mō predic-
to adhuc remanebāt canlxozim qui dicunt̃ doctores seu sc̃te
qui residebant sub herode sic alias residebāt sub regibus seu
duobus israhelitis. s; postea fuerūt ab herode iterfecti cau-
lxozim om̃s. ⁊ tunc pprie fuit ablat⁹ scriba d̃ filiis iuda. que
om̃ia sup̃dicta hystozialit̃ i libro q̃ d̃ bababatica caplo p̃mo
Et in libro canlxozim ierosolim⁹. et in libro abodazara supra
allegatis habent̃. p̃iarcha igit̃ spū d̃i p̃cognoscens pprie in-
dixit alias p̃dixit. Non auferet̃ sceptz de iuda in hoc p̃sig-
nans p̃mam ablationem p̃dictā ad titulū regum p̃tinentē
Consequent̃ dixit. Et scriba de filiis ei⁹. in hoc p̃signās scđaz
ablationē canlxozim p̃dictā. que quidē due in diuisis epibz
cōtigerunt sub herode seu herodianis. Et attendendū q̃ licet
de prima ablatione certificati p hystorias talmudicas pal-
legatas. non tamē de tpe quo contigit p eas certificari per hy-
stozias vero ñras. s. euangelicas certificari. non solū de occa-
sione sed etiā de ipi⁹ tpe. Tradūt enī herodem occidisse quos
cūq; potuit inuenire in bethleem iude et bimatū. Et in fra.
Et hoc cum natus ess; saluator noster in bethleem iude put
in ii. capitulo ostendit. De scđa uero occasione. s. canlxozim de
tpe quo contigit sum⁹ certificati p hystozias tuas i libris p̃-
allegatis q̃ fuit p xl. annos fere ante destructionē templi se-
cundi. Constat aut̃ scđm om̃es hystozigraphos q̃ passio xpi
nostri fuit p .xli. annos ante destructionē templi scđi. Et sic
habet ex p̃dictis q̃ nō fuit ablatū sceptz de iuda p herodem
nec dux nec scriba d̃ filiis eius modo p̃dicto. donec uenit mes-
sias ut dictū est quod fuit p̃positum ante eū uenit messias

in mūdum p suam natūitatem q̄z fūissz ablatū sceptrum de iuda vt dictum est. Sillr añ fuerunt ei. s. messie gentes congregate per suam passionē quā scriba de filiis eius au fereret vt sup̄a est scdm tuas hystorias ostensum **Saulus**

Non video quō possis asserere q̄ p passionē xp̄i tui fuerūt ei gentes aggregate. totū enī oppositū patz p euidēciā facta qz per mortem xp̄i tui nō solū gētes fuerūt ei cōgregate. s; etiam discipuli p̄p̄i dimisso illo dispersi per orbē fuerūt.

Paulus De hac cōgregatōne gentiū ad cristū nostrū p suam passionē oportet nos habere finito isto articulo singulare certamen. ⁊ ideo p̄nūc differat et cōtinuem⁹ quod incepim⁹. s. scrutiniū scripturaz circa aduentū cristi an sit p̄teritū vel futūz

Capitū lū tertū in quo ostendit q̄ iā diu est q̄ messias venit p reuelationē factam danieli de. lxx. ebdomadibus

Saulus

H oppositū nostrz pnt vis renētendū. Et si p̄phēta p̄dicti p̄iarche iacob scdm trāslationē nrām caldaicā quodāmodo p te faciat adhuc vellē aliam auctoritatē ad hoc q̄ tps aduent⁹ messie sit p̄teritū si quam habes **Paulus** Multas habeo auctes hoc satis ostēdentes illis p̄fertim q̄ veritatē scire desiderāt sine affectōe min⁹ recta. s; tñ vnā allegabo tibi que est de ultimis p̄phetarū de hoc loquentiū sic p̄phēta p̄allegata p̄iarchie fuit de p̄mis p̄phetis seu p̄phēcijs tractantibz d̄ tpe aduent⁹ messie.

Saulus

Allega illā auctem quā dicis vt videam⁹ si facit p te **Paulus** Daniel qui fuit de ultimis p̄phetarū veteris testamenti de hac materia. s. de aduentu messie inter ceteros p̄tractauit qui vt habet dān. ix.

Cum oīoibz precibz et ieiunijs et sacco et cinere orans deū tpe babilōnice captiuitatis p illuminatōe seu reparatōe sanctuarij ciuitatis ⁊ ppli israhelici. cū instanter orasset et peccata p̄p̄ia et populi cōfiteret. angel⁹ gabriel ei apparuit tpe sacrificij vesperani qñ ieiunantiū mentes magis elenant et deuoti⁹ us orant. Quiquidē gabriel postq; reddidit danielē attēctum p̄pter arduitatē dicendoy. dicen do ei hec verba. Ab exordio p̄cum tuaz egressus est sermo. Ego autē ueni vt idicārē tibi. quia vir desiderioy es. Tu autē aiaduerte s̄monem ⁊ intellige visionem. Consequent et reuelauit tempus aduent⁹

messie dicendo ei hec verba scdm trāslatōez tuā. lxx. ebdoma
de a bbzeuāte sūt alias dēse sūt sup populū tuū et super urbē
sanctam tuam vt cōsumat p̄uaricatō et finē acapiat peccatū
et deleat iniquitas. ⁊ adducat iusticia sempiterna. et imple
atur visio et p̄phēcia. et vngat sanct⁹ sanctorum. In quibus
verbis angelicis manifeste patet q̄ infra terminū. lxx. ebdo
maday a deo p̄ angelū danieli reuelatū. iusticia sempiterna
erat adducenda. s. messias p̄missus. de quo in ps̄. Oriet̄ in
diebus ei⁹ iusticia. Et iere. xxiii. capitulo hoc ē nomē qd vo
cabūt eum iustus dñs de⁹ noster. ⁊ sic in alijs locis iust⁹ seu
iusticia p̄ excellendā de messia dicit̄. Cum igit̄ temp⁹ p̄dicta
rum ebdomaday iam diu est q̄ transiuit vt posset euidentē p̄
bati. non solū p̄ rationes. s; etiā p̄ auctes a te recipiēdas. se
quit̄ q̄ iusticia sempiterna. s. ip̄e messias iā diu est q̄ venit
quod est intentū meū in hac nostra altercatōe. **Saulus**

Cunctozitas p̄ te allegata nō cludit itēti tuū nisi pri
us p̄bes aliqua q̄ nō credo te probare posse. ⁊ spālīe tria q̄ ti
bi p̄ ordinem tangā. p̄mo. s. q̄ tibi incūbit probare q̄ per hoc
quod dī iusticia sempiterna in hoc loco intelligat̄ messias p̄
missus. Iusticia enim sempiterna p̄prie de⁹ ē qui cū sit ius
tus. put sepe i scripturis noiāt̄. sequit̄ q̄ sit iusticia. Illa enī
que de deo dicunt̄ in concreto oportet verificari de eo i abstrac
to propter ei⁹ sūmā simplicitatē. Et cū ipse sit sempitern⁹
sequit̄ q̄ ei⁹ iusticia que est sua essenda sit sempiterna. vnde
p̄prie sens⁹ hui⁹modi dicit̄ angelic⁹ s. et adducat iusticia sē
piterna. est ut adducat deus qui est iusticia sempiterna p̄prie
vt dictū ē. De⁹ aut̄ dicit̄ venire seu adduc̄ methaphorice sū
suos effectus qñ. s. effectus mīe sue vel p̄uidende vel iusticie
sue venit seu ducit̄ ad miserandū seu p̄uidendū suis ēatur
is vnde si bñ consideras in hoc loco sic debet intelligi hoc dic
tum. s. ⁊ adducat iusticia sempiterna. Non enim daniel in
suis orōnib; q̄ in illo capitulo qd tu allegas continēt̄. petiuit
messiā adduc̄ nec aliqd hui⁹modi. s; solū repationē templi
⁊ ciuitatis q̄ erant destructe et etiā amotōez obp̄brii ppli sui
put vba sua manifeste sonāt. In quib; nulla mētio de mes
sia repitur. vnde quia infra terminū predictay ebdomada
rū de⁹ venit miserādo populo suo reducēdo eos d̄ captiuitate
babilonica et reedificando templū et ciuitatē. et vindicando
eos de inimicis. s. de caldeis qui infra istud tempus fuerūt

destructi p meos. Idcirco horū respectu satis p̄prie potest in
telligi adductio iusticie sempiternae correspondēte ad oñes
danielis quibz ista petebat. **Paul⁹** **U**tiq; cedeo tibi
q̄ dē est iustus. ⁊ p̄ oñs iusticia sempiterna eo modo quo tu
dicis. et etiā q̄ in hoc loco p̄ hoc q̄ dicit iusticia sempiterna in
telligat ipse dē. s; p̄ hoc non excludit quin verba ista de mes
sia seu de xpo intelligant. Nam put iam dixi tibi ver⁹ mes
sias iuxta veritatē fidei nre verus deus ē de cui⁹ dimitate tra
ctatur⁹ sum tecū in articulo cēto per se. Sed ad p̄ns ostendam
tibi magistros tuos qui verba predicta angeli exponunt de
messia p̄missio in libro cum cedar holan. i. de ordine mundi
Rabibarachia exponens illud ysa. lvi. vbi dicit. p̄xima est
salus mea ad veniendū et iusticia mea ad relenandū. dicit
exp̄sse q̄ p̄ illud qd dicit. ⁊ iusticia mea. intelligit messias de
quo scriptū est i daniēle vt adducat iusticia sempiterna. hec
ille. Silr rabimoyses gerunden. exponēs predicta verba an
geli in suo loco sup̄ dan. sic dicit. Iusticia sempiterna et san
ctuariū sanctuariorū vel sanct⁹ sanctorū non nisi ipse messias
est sanctificat⁹ de filiis dauid. hec ille. Et sic habes manifeste
fm doctrinā antiquorū talmudistarū et modernorū etiam ma
gistroz q̄ p̄ iusticiā sempiternam et sactū sctorū que in verb
angeli sup̄dicti tenent intelligit messias. Illud autē qd obi
cis dicens q̄ daniel in suis oñi b; in p̄dicto caplo p̄tēis nō
petiuit messia adduct. s; solū repationē templi nō facit p̄tra
p̄positū meū cū dē ex abundancia sue bonitatis non solū me
rita supplicūz excedit. s; etiā oñonum vota. sepe enī plus dat
qm̄ ab eo petat. vnde gen. xviij. abrahā non petenti q̄ dare
sibi filius d sara. s; solū p̄servatōez hysmaelis dicens. vna
hysmael vivat corā te. De⁹ respondit. Sara vxor tua pariet
tibi filiū tē. Et infra. Et p̄ hysmael exaudiui te tē. Ex quo
patz q̄ nō solū qd patebat s; amplius ei p̄cessit. Et sic in p̄po
sico. tñ quia licz daniel non petiisset aliquid de messia s; ex
p̄sideratōne verborū jere. orass; p̄ liberatōe ppli isrl de babilōi
ca captivitate ⁊ reedificatōne tēpli et hui⁹. Deus tamē cui
nichil latz futurū p̄sctēs q̄ illa liberatō ppli et illa reedifica
tio templi et hui⁹modi. nō erāt stabiles seu p̄perne nec p̄ se i
tente. Ideo reuelavit sibi verā consolationē populi. ⁊ p̄petuā
edificatōez templi dei p̄ aduentum iusticie sempiternae ⁊ sacti
sanctorū. s. messie fiendos. sic si aliquis fuus dño suo gratis

sen. acceperet peteret a dño suo aliquā grāz modici valoris et
dñs ei rñderet. bene dabo tibi illam s; modice reputatōis
quia dco corrumperet. s; dabo tibi aliā incōpabiliē maiore. Sic
primo **Re. ix.** Samuel dicebat Sauli quē scēbat fuerat regē
d' asinis quas nudius tertius p'dideras ne sollicit' sis. quia i
uente sūt et cui' erūt optima isrl'. nōne tibi. et sic in pposito
deus autē scēns q' appropinquabat tempus messie in quo re
dimendus erat ppl's dei et ciuitas sancta. s. iherl'm spūalis per
petuo repanda danieli petenti de tpali liberatōe et reedificatō
ne ciuitatis sen tēpli q'dam modo momētanea rñdit. q' illa
edificatō quā petebat fieret et cū hoc dīc. Et rursū reedifica
bit platea et mur. S; osequēter oñdit ei q' hui' modi reedifica
tio nō erat durabilis. et hoc cū dīc. Et ciuitatē et scūarium
dissipabit ppl's cū duce venturo et finis eius vastitas. Verū
tamē vt eū vere osolare reuelauit sibi liberatōez ppl'i spūalē
q' fienda erat. s. per osūmatōez p'uaricatōis et peccati et dele
tionē iniquitatis q' p' adductionē iusticie sempiternae et vñcti
onē sancta sanctorū implenda erāt infra tps. lxx. ebdomada:
rū a deo dñsaz pnt plane litera sonat. **Saul.** **Q**uēqd
sit de intellectu hāz dictionū. s. iusticia sempiterna et sact'
sanctorū adhuc nō habes intentū tuū ex hac aucte daniel' et
hoc ex duobus que tibi vt dicebam incūbunt pbare. primo
quia nō constat hē ebdomadē cui' sint q'ntitatis. s. an dierū
annoꝝ centenariōꝝ seu millenariōꝝ. Ebdomada em̄ nichil
aliud dīc nisi septenariū. dicunt em̄ ebdomadē dierū et anno
rū. Et fili' modo seu ratione pnt dīc ebdomadē iubilēorū et
centenariōꝝ et hui' modi. Et quia hoc est incertū ex dicto an
geli. Ideo temp' p'tentū in p'dictis ebdomadibz icertū remanet
nobis. Scdo quia dato q' essem' certificati de quātitate ebdo
madaz adhuc ignoram' eaz mīcū. non em̄ habet eaz mīcū
um i litera. nec p' q'nt' eaz finis. vnde dato q' infra tps p'dic
taz ebdomadaz messias esset ventus et q' ille ebdomadē sint
annoꝝ. adhuc nescit an illud tps sit p'teritū vel futurū cum
hāz ebdomadaz vt dcm est mīcū nesciat. et sic patet q' argu
mentatō tua in hoc loco non includit intentum tuū.

Paul. **A**d primū quod obids de quātitate tempis
ebdomadaz tibi respondeo q' ebdomadē p'tente in hac reuelat
ōne facta danieli manifestū ē q' sūt itelligēde annoꝝ. cū qz
in tota sacra scriptura nō inueniē aliqua ebdomada dīc. nisi

vel dicitur. ut leui. xxij. ubi de festo ebdomaday agit. vel an-
noy ut ibi dicitur. xxv. ubi de iubileo agit. Et igitur fingere ebdo-
madam iubileoy et huiusmodi non sonat sacre scripture. nec
vsi cōter loquendi. tū qz tui expōitores tā calumidi an-
tiqui qz etiam moderni nunqz has ebdomadas intellexerunt
nisi annoz. ut patet i libro qui dicitur Cedar holam. s. de orōie
mūdi i expōitōe Rabisal. sup hūc passū. Silr et Rabimoy-
gerū dē. et sic de alijs qui omēs licet in expōitōe alioz con-
tentoz in hac reuelatōe deuiant a veritate nostra et etiam in-
ter se sunt diuisi. In hoc tū q. s. huiusmodi ebdomade icelligāt
annozy nulli eoz dīscordāt. tū quia cum sit manifestum q
ciuitas iherl'm p romānos a magnis t'pibus sit destructa et
extunt sacrificiū iudaicū fuisse ablatū qd iuxta planū sensū
licet in vltima pōictay ebdomaday hoc p'nosticat fore vlti-
mā saltem post lxxij. ebdomadas. legi enim sic ibi. Et post ebdo-
madas lxxij. occidet cristus et non erit ei et ciuitatē et sanctu-
ariū dissipabit p'p'ls cū duce venio. et finis eius vastitas. se-
quitur q iam a magnis t'pibus retroactis temp' p'dictay eb-
domaday sit finitū. Et quia pstat ex pōictis q infra temp'
pōictay ebdomaday adduci debebat iusticia sempiterna. s. mes-
sias. sequitur q a magnis t'pibus cōtra. s. a t'pe finite sūt. lxx.
ebdomade sepe dicte scdm pphedam daniel xps seu messias
debiit venire. et sic eius prim' aduent' de quo agim' scdm
reuelatōnem angelicā factam daniel iam diu est q transiit
in p'teritū quod fuit a me intentū. **Saul?** **Licet** verū
est q expōitores nostri et spālī m'gri antiq' calumidiarū p
lxx ebdomadas pōictas intelligunt ebdomadas annozy ut
tu dicis. tū illi nō credūt tempus aduent' messie iā p'teritū
Exponūt enī l'raz huiusmodi reuelatōis p alios modos. i. ta
q p hoc nō pnt cogi ut credāt messia iā venisse. et ideo ex di-
ctis eoz tu nō possescludere qd intendis. cum sit manife-
ste p'ra mentē eoz. **Paul?** **Sed** utiqz q māgistri cui
conant sic ex torte exponē literā huiusmodi reuelatōis ut sū-
terfagiāt a veritate ibi cōtenta. s. ex hoc non collit quin
ex dictis ab eis pcessis possim qd te agere. In dyalecticis enī
quicquid alter disputandū habz ex pcessione alteri reputat
pbatū et clusū ē eos. licet ille pcedens p'la alia diuisa sen cō-
traria pponat. Silr in altercaciōibz iuridicis semp credit ho-
mini contra se licet nō p se nisi de consensu sui adūsarū. vñ

et in proposito exponens magis tuorum. ego non cogor admittere nisi tunc in his que per me faciunt. quia propter quod ipsi vna nimirum cedunt ebdomadas huiusmodi intelligendas esse annorum. ideo hoc propono tibi tanquam a te necessario cedendum et recipiendum. De alijs vero expositioibus suis si que sunt de me. non cogor eas recipere nisi forte ratio vel auctoritas sacre scripture eis suaderet et eodem modo debet esse inter me et te. quia si ex auctoritate noui testamenti vel sanctorum nostrorum aliquid inuentum fuerit contra me potes illud allegare et oportebit quod ego concedam illud. De his autem que de fuerint in predictis non eris obligatus cedere. **Saul.**

Paulo. Habeo mentem tuam circa primum quod obiecibam. dic igitur ad secundum. scilicet de initio huiusmodi ebdomadarum quod in littera non est expressum.

Paulo. Si bene litteram consideras initium huiusmodi ebdomadarum angelus ostendit danieli ubi postquam proposuit sibi lxx. ebdomade de se sunt super populum tuum. et usque ibi. Et vngatur sanctus sanctorum. statim subiicit. Scito ergo et adiuvante ab exitu sermonis ut iterum edificetur iherusalem usque ad christum duce ebdomades septem et ebdomade. lxxij. erunt. unde secundum planum intellectum littere in hoc quod dicit. ab exitu sermonis et iterum edificetur iherusalem. ostendit initium harum ebdomadarum esse ab exitu sermonis reedificationis iherusalem. Sed quomodo intelligatur illud. ab exitu sermonis et. diversi diversimode exposuerunt. aliqui vero exposuerunt de exitu sermonis dei ad gabrielem angelum de quo dixerat. ab initio primum tuarum egressus est sermo. alij vero a. xx. anno regni artaxerxis. scilicet quando ibidem rex precepit. ut reedificaretur iherusalem. ut habetur in neemie. iij. capitulo. alij vero ut magister raymundus martini et alij sequentes exponunt hoc initium fuisse a. iij. anno zedechie regis a quo anno ut sufficienter probatur exiit sermo dei ad jeremi. dicens. Cum cepint impleri in babilonia. lxx. anni visitabo vos et suscitabo super vos verbum bonum. et reducam vos ad locum istum in quo verbum sermo dei primo exiit de reditu populi in iherusalem. Et per dominum reedificandum tibi templum dei et habitacula populi et mistorum licet adhuc non esset data licentia reedificandi. unde iste fuit primus exitus sermonis dei de reductione captivitatis babilonice ad quam refertur propheta verbum angelus dicens danieli. Scito ergo et adiuvante ab exitu sermonis ut reedificetur iherusalem consonat autem huic sententie quod daniel in suis orationibus et ieiuniis super predictis sumpsit exordium ab illa propheta jeremie. dicit enim in principio illius capituli. dan. ix. Ego daniel intellexi in libris

nūm annoꝝ de quo fact⁹ est fīmo dñi ad jeremiam pphetaz
vt cōplerē dies cōsolatōis iherl'm. lxx. anni. et posui facē ad
orandū deum tē. Ex quo patz q danieli cōsideranti d verbis
jeremie p̄dictis ab illis v̄bis sumpsit sibi incū angelū dei dī
centis. ab exitu fīmonis vt reeq̄siceret iherl'm tē. vñ de isto i
icō pcedendo i cōputatōe. lxx. ebdomaday recte scōz vetēs
hystozias et plimozē sensū licere deueniē ad vltimā ebdoma
dā in qua passio xpi fuit celebrata p quā scōm veritatē fī
dei nostre cōsumata fuit p̄uaricatō et finem accepit p̄cēm

Saul⁹. **O**stende ergo m̄ p̄cessū hui⁹ cōputatōis
f. lxx. ebdomaday vt videā quō ab illo exitu fīmonis. f. dī
ad jeremiā vsqz ad temp⁹ passionis qd̄ dīc̄s fuerūt implete
lxx. ebdomade sup̄dicte. **Paul⁹.** Non est necesse vt tibi
ad p̄ns oñdaz illū p̄cessū quē petis. qz potes eū habere plene
in illo libro notabili q dīc̄t p̄ugio iud̄oz m. ij. pte. iij. capi
tulo vbi hec cōputatō est p̄fecte tradita. **Silr** illam iuenies
pauca mutatis in postilla magistri nicolai sup̄ hoc capitl'm
dñi. ix. Et in additōibz quas i illo caplo edidimus i quī
bus omibz p̄dicta cōputatio vera et exq̄sita cū re p̄batōe ex
positōis **Rabīsal.** m̄grī tui p̄fecte tradit̄ et p̄p̄e. Ibi etiā i
uenies planū sensū et ratōnem oīm q i illo caplo tenentur
cā de diuisione triptica ebdomaday. f. p̄ septē et. lxxi. et vnā
Silr de quo intelligit̄ vsqz ad xpm ducē et occidē xps. et sic d̄
alijs ibidē contentis. et ideo remitto te ad p̄dicta. tū quia h̄
nō agim⁹ de hoc vt iueniam⁹ tēpus aduent⁹ xpi distincte et
punctualiter. s; solū scrutam̄ scriptas ad inueniendū scrip
turas scōm reuelatōez p̄dictay ebdomaday danieli faciam
an iste aduent⁹ sit adhuc i fūm̄ expectatō an iam trāsiuit
in p̄teritū. Et qz scōm expōitores non solū nostros s; etiā
tuos totum tempus h̄ay ebdomaday in fra qd̄ iusticia sem
piterna. f. xps erat adducendus cum iam diu est q tran s̄it
in p̄teritum vt patet ex p̄dictis. Ideo hoc sufficit ad p̄bādū
intentum meū ad p̄sens sine hoc q intremus ad calculā
dum p̄cessum cōputatōis ab incō ebdomaday vsqz in finē
p̄sertim cū ille p̄cessus ex varietate hystoziaz et alioꝝ conē
rentum sit valde longus. et transcendat compendiositatem
hui⁹ tractatus.

Saulus. **A**lega michi doc
tores nostros scōm quos totū tempus p̄dictay ebdomaday
iam tran s̄it in p̄teritū. **Paulus.** **I**n illo

libro talmut qui dicit ebdomadazara caplo pmo habet determinat
te q lxx. ebdomade danielis incipiunt a destructione primi te
pli. et terminant in destructione templi scdi. Inter quas qui
dem duas destructiones fluxerunt. cccc. xc. anni qui faciunt lxx.
ebdomadas annoz. quoz quide annoz pmi. lxx. anni fluxe
runt durante destructione templi que facta fuit per nabucho
donasor. cccc. vero anni et. xx. fluxerunt a principio reedifi
cationis templi scdi usqz ad destructionem eius p romanos. Idē
etiam habet in libro qui intulatur de ordine mundi. qui hebza
ice dicit Cedar holam. quas quidem auctoritates Rabisal.
sequit in hoc passu tanqz inuolabiliter tenendas apud hebre
os apud quos illa que in talmuch determinata habent seu
diffinita sine contradictione circa sacre doctrine expositionem
non licet eis qualitercūqz ab eisdem recedere. s; tenenda sunt
tanqz in textu sacre scripture contenta put in multis locis ab
eis tradit. Et a Rabinoyse in principio sui deuteronomij tā
qm pro fundamento totius sui opis presupponit auctoritas
eius talmudica in huiusmodi determinatōibus apud iudeos ē
in eodem gradu sicut auctoritas vniuersalis ecclesie apud nos
constat autē q a destructione templi scdi per titum in quo tē
pore fuit finis. lxx. ebdomadaz scdm tuos doctores usqz ad
presentē annū. s. a natiuitate domi. d. cccc. xxxij. fluxerunt
anni mille tricenti. lxviij. Et sic habes manifeste q vltimus
terminus ebdomadaz scdm cōputatōem doctoz tuorum iam a
magnis temporibus retroactis transiit in pteritum. et per
consequens tempus aduentus messie de quo agim⁹ qui in fra
eamdem ebdomadas propheticē seu angelicē pñūciat fore

Saulus. Licet illi magistri seu doctores quos al
legas sit computassent ebdomadas. fuerūt tamen alij docto
res nostri aliter sentientes. Et ideo ex pdictis solū non potes
formare efficacem contra me rationem nisi prius discurras
per alios doctores. **Paul⁹.** Licet bene credo
q multi hebreoz attendentes q ex pdicta computatōe eb
domadaz per suos magistros determinata concluderet xpm
iā venisse innouerūt circa hoc quasdam vanas seu confusas
expositiones. et saltem per vias obliquas et extorta veritatē
luce clariozem subterfugerent. put de eis variatur Ezech.
xiii. Sicut vulpes in deserto sunt pphete cui. et doctores tui
isrl. vulpes enī volentes seu querentes subterfugē venatozē

vel canem multas et varias vias et cauernosas atq; tortu-
osas sequuntur quod in hoc loco maxime contingit cuius expo-
sitoribus de quibus omnibus non est scrutinium faciendum. Nam
ut ait philosophus in primo ethicorum omnes quidem perscrutari opinio-
nes inane forsitan est. sufficiens autem maxime quod superfide te-
nus appareat vel estimetur habere aliquam rationem. Hec ille. Cum
autem predicta expositio tuorum doctorum quam supra alle-
gasti sit a doctoribus calumndistarum nemine eorum contradicente
determinare tradita. et postea a tam magno expositorum tuo
scilicet Rabisal. repetita tanquam conclusa in sua glossa non oportet
putare philosophus dicere ad alias singulares expositiones seu opiniones
diutius. de vno cum te certifico quod fuerunt multi doctores cui quod
termino aduentus messie non per hebdomadas predictas sed per alias
auctores discurrentes tractauerunt. quorum quilibet assignauit
certum tempus huiusmodi aduentus. que quidem tempora li-
cet varia et ex diuersis motibus per quoslibet eorum assignata
omnia iam tamen transierunt in preteritum. et sic iuxta te-
stimonium cuiusque eorum tempus aduentus christi transiit
in preteritum quod est intentum. Omnia enim vera secundum philosophum
primo ethicorum consonant vero

Capitulum. iij. in quo ostenditur quod secundum omnes magistros
seu doctores et expositores famosiores iudeorum qui de tempore
primi aduentus christi determinando locuti sunt idem aduen-
tus iam transiit in preteritum **Saul?**

Narra michi qui sunt illi doctores nostri qui tempora
diuersa assignauerunt ad huiusmodi aduentum et quo-
modo illa tempora iam transierunt. **Paul?**

Inter tuos doctores fuerunt multi quasi primitiui et alij
moderni quasi ultimi. et alij medij. et in quolibet istorum or-
dinum fuit non modica temporis latitudo in qua fuerunt plu-
res et varij rabini seu expositores famosi qui de hac materia
tractauerunt. **Saul?** **I**ndica michi de quo lib-
ris istorum graduum seu ordinum seu vnum vel duos si forte ha-
bes tuam opinionem in hoc asserentes **Paul?**

De turba primorum calumndistarum fuerunt aliqui ut nosti
qui vocantur ebanay quorum auctas inter vos alios est maxima
post prophetas. Et de istis fuerunt tres de hac materia loquentes
quorum vnus dicitur Ra. yote. qui in libro cedar bolam. scilicet de ordine
mundi exposuit terminum. lxx. hebdomadarum modo supradicto

scdm quē iam transijt tempus aduent⁹ messie vt dictū est
Fuit etiam alijs de maximis illoz qui de chanaym qui vo-
cat^r Rabi a aquiba qui secut⁹ est istam computatōem eb-
domaday. et sic credebatur q^d messias erat ventur⁹ tempore de-
structōis templi scdi. Ideo secutus est quendā fatuū nomi-
ne leutoliba qui illo tpe dixit se esse messiam quem fatuū
secuta est magna multitudo iudeoz post. xlviii. annos a de-
structōe iherusalem p^r romanos. et congregati sunt ī quā-
dā ciuitate nomine biter et rebellauerūt cū predicto falso mes-
sia aduersus impatorem alias imperiū romanū. qua ratōe
adrian⁹ cesar transfretauit et obsedit eos cū suo falso mes-
sia antedicto. et capta ciuitate omnes interfecit cum suo falso
messia. put omnia ista tradunt^r plinius in quodam libro q^d
dicit^r demoy iudij qui mōpibislossa p^r aquini. Et in glosa
treñ. jeronimi sup illud verbū treñ. ij. capitulo. dissipante
dñs et non est misertus omnia speciosa iacob d^o quo quidē fal-
so messia et suis sequacibus itelligit^r illud danielis. xj. filij
quoq³ p^r uaricatoz populi tui extollen^r vt impleant visionē
et corruent. fuit alius vt ibidē habet^r qui dicit^r d^o domo behe p^r-
phete qui posuit ibidem expresse. s. in libro de ordine mundi
q^d per sex milia annoz debebat mundus durare quicquidē an-
ni erant per tres partes diuidendi isto modo. quia p^r duo mi-
lia annorum prima mundus erat quasi sub vacuo. per hoc
designans tempus ante legis dationē q^d vocat vacuū quia nō
erat aliquis populus sub lege diuina. duo milia vero anno-
rum sequenda vocat tempus legis. asserens q^d hoc tempus
debebat fluere a datione legis vsq³ ad messiam. duo vero mi-
lia tercia seu vltima asserit esse sub messia. quia scdm eū ab
aduentu messie vsq³ ad finem mūdi debebāt fluere duo mi-
lia annoz. Constat aut⁹ q^d iuxta cōputatōem hebreoz que in
hys regionibus hispanie et ubiq³ cerzarum coiter tenent a
creatione mundi vsq³ ad presentē annū dñi. m. cccc. xxxij.
fluxerunt quinq³ milia et centum et nonaginta et duo añi
Vnde scōz poictū doctozem tempus aduent⁹ xpi a mille. c.
xcij. annis transijt in p^rteritum. Et sic habes tres p^rincipales
de numero eoz qui dicunt^r chanaym. post predictos fuerunt
alij non tante auctis sed quasi sub eis. et isti dicuntur emo-
rayn. de quib³ fuit vnus de maiorib³ qui vocat^r Rab qui de-
terminauit in libro Canhedrin ī belech q^d oēs termi assignati

de aduentu messie iam transuerunt in preteritum. et q non
pendebat redemptio nisi in ipsa penitencia. hec ille. que quide
determinatio verissima est si sane intelligat. Nam terminus
assignatus in prophetis iam transiit ut dictum est. in termino
iam xps venit et non donec redemptio nisi in ipsa penitencia
quia quicunque eorum penitentiam ageret statim haberent mes
siam quod habent per rei euidentiam. Sicut iste Rabi non
ita recte intellexit verba per seipsi prolata. tamen ex eis ha
bemus quod omnes termini assignati de aduentu messie iam tran
suerunt quod est intentum. Fuit et alius contemporaneus sibi qui
considerans quod omnes termini de aduentu messie iam transi
uerant. put iam dixerat. sodus suus voluit precludere viam
inuestigandi huiusmodi terminos ne per hoc aliqui causarentur
alias auferrent de veritate. Et ideo dixit. ut aialibus computan
tibus alias computantibus terminos. scilicet aduentus messie. per hoc
nolens designare quod esset peccatum inquirere seu inuestigare de
huiusmodi terminis. non reddens ad hoc aliquam rationem ne
autem. cuius malicia manifesta est. Nam nullus fuit famo
sus scriptor seu glosator inter eos qui de hoc sollemniter non
inquireret. put iam patebit post predictos qui dicunt emora:
yn fuerunt alij qui dicunt gaonim. de quorum numero fuit vnus
in asia numine. Rabi cabadras qui scripsit super talimud et
super bibiam. et composuit vnum librum qui vocatur liber de cre
dendis in quo conatus est ex dictis prophetarum probare quod mes
sias nondum venerat. Et exquisiuit cum magna diligencia
de termino aduentus messie. Et conclusit secundum suam diligen
tem inquisitionem certum terminum predicti aduentus qui iam
transiit in preteritum per. ccc. xl. annos et ultra ut in eodem
libro habet. Post predictos Gaonim surrexit Rabin moy. egip
tius qui tante auctoritas fuit inter eos ut a maiori parte iudeorum
dictum prouerbialiter quod a moyse. scilicet legillatore usque ad moy
sen. scilicet egipsum maior non surrexit sicut iste moyses. Iste ne
ro licet in suo dentro. in libro de iudiciis titulo de regibus ubi
tractat de messia. determinat quod nullus debet computare ter
minos aduentus messie sequens opinionem supradicti di
cens. Ut aialibus computantibus terminos. tamen ipsemet in
quodam epistola quam misit iudeis qui erant in africa scripsit quod
habebat ex certissima traditione antiquorum quod propheta ven
erat in israhel. et quod messias debbat venire et redimere israhel

in anno a creatione mundi .m. j. **cc.** lxxviij. quod etiam
conatus est fundare in quadam auctoritate balaam ij. caplo
Et cum iam dictum est scdm computationem iudeorum pri
mus annus .s. millesimus quadringentesim^{us} .xxxij. est mil
lesimus centesimus .xvi. a creatione mundi scdm eos. sequit^{ur}
q^{uod} termin^{us} ab eo assignatus transiit iam in preteritū p. cc.
vii. annos. quā quidē computatōem fundauit i quadā aucte
balaam numeri capitulo xxiii. vbi dicit i translatione nostra
In temporibus suis dices iacob et isrl qd operatus est deus.
vbi in hebreo habet. quasi in tempore isto dices iacob et isra
hel quid operatus sit deus. quod verbū ex traditione antiq^{uorum}
suorum sicut exponit. q^{uod} quantū tempus defluerat a crea
tione mundi scdm hebreorum computationem vsq^{ue} ad tempus
in quo balaam ista verba dixit. tantū tempus p^{er}se fluere
habebat a tempore ipsius dicti .s. balaam vsq^{ue} ad tps in quo
pp^{ro}phetia fusa erat in israhel per messiam. quicquid tamē sic
de ista probatione de qua non est curandum sufficiat ad pre
sens q^{uod} per ipsius **Rabimoyse** concludit termin^{us} aduentus
messie modo p^{re}dicto. Fuit p^{re}terea alias postea alius magne
auctoritatis qui dicit **Rabimoyse gerūden**. qui scripsit sup
talmud quoddam op^{us} quod vocauit nouellas. Exposuit et
am pentateucum in cui^{us} expositōis parte p^{re}liminali determi
nauit cū magna solemnitate q^{uod} messias erat ventus certissi
me in anno a creatione mundi .v. **cc.** xviii. Item alius de p
uincia prouinde nomie **Rabi leui berig nerson** vulgariter
magister leo de bannolas nūcupatus qui scripsit super aliq^{uod}
libros biblie in expositione sua sup danielē reddens deo g^{ra}
as qui sibi reuelauit terminū aduentus messie. assignauit
hui^{us}modi terminū in anno supradicto .v. **cc.** xviii. scdm he
breorum computationem concordās cū **Rabimoyse gerūden**.
supradicto. quoz .s. amboz termin^{us} iam transiit i preteritū
per .lxxviij. annos. De **Rabisal**. vero iam dictū est supra q^{uod}
scdm eum finis .lxx. ebdomadarū fuit finit^{us} tempore destruc
tionis templi scdi. Ex quibus omib^{us} bene consideratis ha
bes q^{uod} aduentus messie de quo agim^{us} non solū scdm scriptu
um scriptarū sacrarū quā sibi supra allegauī. sed etiā scdm
alias auctoritates i quibus putas vitam eternam habere .s.
talmudistarū et alioz doctorum seu magistroz ul^{ter} expositoz
nozorū in varijs temporibus et regionibus constitutozū

tempus aduentus messie iam transijt in preteritū.

Saul? **¶** Doctores nostri uane scripserunt et etiam fallibiliter de huiusmodi terminō seu tpe contingit eis ex hoc qd huiusmodi tempus est clausū a deo et signatū. ita qd nō possit cognoscī a quoquam usqz dū uenerit ipm tempus. testante daniēle ultimo capitulo ubi de hac materia loquens sic ait. vade daniel quia clausi signatiqz sūt sermones usqz ad tempus prefinitum. vnde ex eis nō habes itentū ratōe pōicē.

Daul? **¶** Si bene consideras antēm danielis p te allegatam non reperiēs qd tempus istud sit clausum seu signatū omnibus. sed tantum prauis et impijs. quia malicia sua excecāt ea que sunt luce clariora non possunt uidere. s; doctis et iustis huiusmodi tempus non denūciat esse clausū. Legit enī ibi. s. danielis ultimo statim post uerba p te allegata sic. Eligent et dealbabit et quasi ignis p̄babit multū. et impie agent impij. nec intelligent omnes impij. porro docti intelligent. habes ergo ex dictis danielis qd tempus illud p̄finitum solum impijs debebat esse clausum et signatum. non autem doctis. Cum autem tu non potes concedere omēs magistros tuos sub quorū doctrina et eruditione viuunt omnes iudei fuisse impios. sed potius iustos et doctos eos credis seu reputas. sequit qd p eorum impietatem non potes eos excusare a cognitione temporis aduentus messie prefinitū cū apud te non reputent impij. sed iusti et docti.

Quartā distinctio de scrutinio scriptarū loquentium de congregatione iudeorū per xpm seu messiam. et continet quatuor capitula

In primo capitulo ostendit qd congregatio israhelitarū est dupliciter intelligenda. s. corporalis et spūalis

In secundo capitulo ostendit qd congregatio spūalis est dignior seu potior qz corporalis

In tercio capitulo ostendit qd p terzā isrl' et ierusalem et templū dei ubi p̄p̄ete dicūt congregandos fore omēs israhelitas. intelligendū est de celesti beatitudine in qua facti spiritaliter congregantur

In .iiii. caplo ostendit qd reedificatio templi ezechielī reuelata nō est expectanda materialit̄ i fine ipleri. neqz ex ipa sumitur argumentum contra illud quod p̄bātum est xpm

tam venisse.

Capitulum primum in quo ostenditur quod congregatio israelitica
rurum dupliciter est intelligenda. scilicet corporaliter et spiritualiter

Saulus

Quantumcumque per antecessores probasset quod tempus
adventus messie transijt in preteritum ut in:
tendis. adhuc non posses enacere alias sa:
cras antecessoribus quibus multa dicuntur fore imple:
nda per messiam promissum. que tamen secundum rei no:
tissimam evidenciam constat nondum fuisse im:
pleta. Ex quibus uiciorum sequitur messiam nondum venisse.

Paulus. Proponere que sunt illa nondum impleta
que secundum auctoritates sacras per messiam denunciantur impleri.
et hec per singula ut melius discendant.

Saulus

Inter cetera propono tibi unum. scilicet congregationem iudeorum
sen israelitarum per christum faciendam. de qua congregatione ut no:
sti quamplurimi prophete loquentes expresse. et tamen hodie ut
evidenter patet sunt ita dispersi per orbem sicut unquam fuerunt.
Ex quo patet quod messias promissus qui eos debet congre:
gare nondum venit.

Paulus

Allega illas
auctoritates quas credis pro te facere in hoc loco ut eas diligenter
scrutando veritas pateat.

Saulus

De congre:
gatione dispersionis israelitis facta inter multas propheti:
cas auctoritates que hoc dicunt. occurrunt michi illa ezechi xxxix.
ubi sic dicit. Hec dicit dominus deus. Nunc reducam captivi:
tatem iacob et miserebor totius domus israel. et zelabo nomi:
sancto meo. et infra. Et congregabo eos de terris inimicorum
suorum. sanctificabo in eis in oculis gentium multarum. Et sciet
quia ego dominus deus eorum. Et infra. Cum congregaui eos
in terram suam et non derelinquero quemquam ex eis ibi. et non
abscondam ultra faciem meam ab eis. Ex qua auctoritate
manifeste habes quod deus congregaturus erat populum suum
israel de terris inimicorum et adducere super terram suam. quod
patet manifeste usque hodie non esse impletum per messiam
um. Ex quo sequitur quod est implenda per verum messiam quem
expectamus.

Paulus

Circa hanc congregati:
onem ante omnia debes scire quod sic superius tibi ostenderim per antecessorem
Rabimoyse magistri tui aliquas dictiones in sacris scripturis
contente sunt equivoce mere vel a consilio que quando in scriptis

venit oportet diligenter inquirere in quo sensu sumatur sicut dicitur
cum fuit de his dictionibus israel iacob seu iuda in prima
distinctione capitulo. iij. Et sic in proposito congregatio de qua
hic propheta loquitur equiuoca est. quia ad idem etiam significat con-
gregationem corporalem in aliquo loco. quia ad idem vero signifi-
cat congregationem spiritualem animarum in aliquo credibili seu
opinabili vel desiderabili et huiusmodi. sicut enim corpora in eo-
dem loco posita dicuntur congregata localiter et ab invicem re-
motiora dicuntur dispersa. Sic animi in eodem conceptu intellec-
tus seu voluntatis existentes vni dicuntur seu vnitur. et a fortiori
potest dici congregati. vnde augetur per allegata dupliciter potest intel-
ligi. quia secundum quosdam de congregatione corporali intelligitur quod fuit
impletum in reditu de captivitate babilonica quando omnis populus
israheliticus qui voluerunt ascendere ad terram promissionis habu-
erunt licentiam seu preteritum hoc faciendi. ut habetur. ij. parali. vlti-
mo et Esore primo. Et huic sententie consonat principium huius
prophetie in qua dominus dicit prophete. Nunc convertam conversionem
iacob terrae. quod esset manifeste falsum si hoc esset adhuc futurum
cum ab illo tempore in quo dictum fuit. nunc convertam usque
ad istud tempus transierunt plus quam mille sexcenti anni.
Sed quia tempore ezechielis quando hoc dictum fuit per prophetam
iam tempus predictae congregationis imminabat. Ideo propheta
dicit in hac prophetia. Et nunc reducam captivitatem istam terrae
Et congregabo eos de terris inimicorum suorum terrae. et isto modo
intelligitur istud ezechielis. xi. Et congregabo vos de populis
et adunabo vos de terris in quibus dispersi estis. et dabo vobis
himum israel. que quidem prophetae et plures alie similes
fuerunt implere in reditu captivitatis babilonice per congrega-
tionem corporalem israhelitarum que tunc fuit facta. Secundum
vero alios congregatio in hac auctoritate preterita intelligitur
secundo modo congregationis supra dicto. scilicet animarum quod im-
pletum per messiam seu christum nostrum sub quo totus israel. scilicet
fideles christi veri israel dicuntur putant in prima distinctione esse con-
gregatus seu unitus in fide christi secundum quam anime fidelium vniuntur
seu congregantur. Nec obstat secundum istos quod dicitur. nunc convertam
Cum quia non tantum distat tempus in quo fuit haec prophetia
dicta a tempore aduentus christi sicut ad tempus presens ut est
manifestum. cum quia respectu divinae eternitatis temporalia
omnia reputantur ut nunc. Ex quibus patet quod secundum utramque

predictarum expositionum prophetia ista iam est impleta. et sic hec auctoritas nichil facit pro te. **S**aulus **S**i bene consideras neutra predictarum expositionum potest stare cum vero sensu literali huius auctoris quod volo tibi ostendere. primo de prima expositione. Secunda de secunda. prima enim expositio que dicitur quod prophetia predicta fuit impleta tempore reditus de captivitate babilonica. est manifeste falsa propter duo que in eadem prophetia continentur que nunquam fuerunt tempore repleti secundi impleta. primum est illud quod dicitur ibi. Et non derelinqua quemquam ex eis. quod est manifestum non fuisse impletum tempore reditus de captivitate babilonica. In quo reditu nedum decem tribus que ibi non interfuerunt. sed etiam de alijs duabus multa relicta sunt. Secundum est illud quod dicitur in predicta auctoritate. non abscondam ultra faciem meam ab eis. quod nullo modo potest dici fuisse impletum in illo tempore. Cum a destructione templi secundi usque nunc manifestum est deum abscondere faciem suam a nobis plus quam antea relinquendo nos in tam diuturna et tam acerba captivitate ut est manifestum. **P**aulus

Prima obiectio tua contra primam expositionem non valet propter duo. primum est quia tempore reditus de captivitate babilonica omnes habuerunt licentiam a Ciro universalem redeundi in iherusalem bibere. ut patet per ea que super allegantur. scilicet. ii. paralipomenon. vltimo. et primo esdre. Et sic verificatur illud. Et non dereliquerim quemquam ex eis. quia nullus fuit derelictus quin posset redire si vellet sublato iugo captivitatis et licentia concessa generali. Secundum est quia Esdre in fine secundi captivi et in principio terti. post reditum captivitatis babilonice. hec verba leguntur. Et habitaverunt sacerdotes et levite et de populo et cantores et janitores nathamei in civitatibus suis et omnis israel. et puenit mensis. vii. et filii israel. et in civitatibus suis congregatusque est populus quasi vir unus in iherusalem. Ex qua auctoritate patet manifeste quod omnis israel fuit in reditu captivitatis babilonice in iherusalem quod concordat manifeste cum prima expositione. **S**aulus

Si possibile videretur. uel saltem non verisimile quod non remansisset aliqui de tanta dispersione iudeorum per orbem facta. Insuper manifestum est quod de decem tribubus ultra flumina ethiopie trans migratis nullus fuit in iherusalem in reditu captivitatis babilonice. et sic nullo modo post dicta quod totus israel fuit in iherusalem in reditu de captivitate babilonica. **P**aulus

De decem tribubus non debuit hic fieri mentio. quia tñ
erant pcedse non solum a regno dauid quod erat a deo insti
tutū sup totū israhel. s; etiā a cultu diuino qui erat in ihe
rusalē vt habet. iij. Regū. xviij. Et sic forte de duabus tri
bubus aliqui remanserunt qui nō ascenderūt in iherl'm ī re
ditiū captiuitatis p̄dicte. necesse est dicere ad saluandā auē
toritatem. Et ore supradictā q̄ fuerūt pauci q̄ quasi nulli re
putant. Nam scdm plm. ij. ethicor. quod modicū ē qua
si nichil reputat. vnde et similiter quod dicit in auctorita
te ezechielis per te allegata. Et nō derelinquerim quenq; ex
eis. Isto modo intelligendū est. s. q̄ de paucis vel modicis si
forte remanserūt nō facit mentionē ppheta sicut nec Esdras
cū dixit oīs israhel in predicta aucte p me allegata. **Saul?**

Nobuc restit illud verbum in predicta aucte Ezechiel
p quod nullo modo illa auctas potest verificari d tempore re
ditiū captiuitatis babilonice. s. cū dicit. Et non abscondam
vltra faciem meam ab eis. Cōstat autem q̄ post illud temp
maxime abscondit deus faciem suam ab israhel p̄sertim
in hac captiuitate a romanis incepta et vsq; hodie per totū
orbem crudeliter continuata. **Paulus.**

Bene concedo tibi q̄ deus abscondit faciem suam a iudeis ī hac cap
tiuitate existentibus plus q̄ ante. vnde de eis verificat illd
deutro. xxxj. Et abscondam faciem meam ab eis. et erit ī de
uotionem. De quo forte inter me et te in sequentibus ēit
aliquod colloquiū cum de vindicta mortis cristi loquerer. sed
ex hoc non sequit q̄ deus abscondit faciem suam ab israhel
s. a veris fidelibus qui israhel dicunt scdm spiritū. vt habet
supra. Ab istis enī nunq; deus abscondit faciem suam. post
qm effudit spiritum suū super eos in die pentecostes. Et ideo
p̄prie dicit per prophetam. Et non abscondam vltra faciem
meam ab eis. cum effundero spiritū meum super domū israhel
dicit dominus. de qua effusione largissimā pphetaū fuit io
hannis. iij. capitulo. **Saul?**

Quomodo potest ve
rificari q̄ deus nunq; abscondit faciem suam ab illis quos di
cis fideles seu discipulos xpi tui cum constat q̄ post illud tē
pus pentecostes in quo dicit spiritū. s. fuisse infusum in eis
omnes isti discipuli et omnes fere illoz sequaces fuerunt oc
cisi p gentiles. et vagi atq; pfugi sup terram dispersi. maxi
masq; tribulatiōes et obprobria et iniurias passi vt tue hystorie

testant. que quidē psecutio fuit maxima. et durauit p totū
orbē vsq; ad tempus cuiusdam impatoris qui nescio quo spi
ritu ductus pdictam psecutionem mandauit cessari. Falsum
est ergo dicere q; deus nūq; abscondit faciem suam a fidelib;
xpi cui post illud tempus pentecostes a te assignatū cū per
quadringentos annos fere durauit illa persecutio prima q;
passi sunt cristiani. et postea in processu temporis mltē alie
persecutiones in varijs temporibus contra eos insurrexerūt
et etiam cotidie insurgūt vt est manifestum et hystorie tūc
et etiam rei euidentia testantur.

Paulus

Concedo tibi q; discipuli xpi et omnes eius fideles maximas
persecutiones tribulationes atq; obprobria fuerūt passi post
passionem cristi nostri. et q; persecutiones ille durauerūt p
magnū tempus. et etiam in diuersis mundi partibus durāt
s; ex hoc nō sequit q; deus abscondit faciem suam a fidelib;
xpi. per faciem enī dei pprie intelligit grāa sua p quam ho
mines saluant. Juxta illud ps. **O**stende faciem tuam ⁊ salu
erimus. Quam quidē grāam in tanta habūdanda deus in
fudit in xpi fideles in die illa quādo habūdantē spm suū ef
fundit sup eos put fuit per iohel decim et pphetatū. et etiam
postea in diuersis temporibus pferim i pmitua ecclia q; fi
deles illuminati p illi grāam ad nichilū reputabāt adūsa
mūdū p fidē et amore xpi sustinere. per quā tolerandā max
imay persecutionū nomen xpi fuit p orbē exaltatum ⁊ eius
fides diuulgata. vnde ex hoc nō sequit deum abscondisse fa
ciem suam a xpi fidelibus. sed potius faciem suam misericor
diter eis ostendere. iuxta illud nūi. vj. **O**stendat dñs faciem su
am tibi. et mirereat tui. maxima enī dei misericordia relu
cet i illo qui ppter nulla mūdū aduersa a recitudoie seu in
stida cordis ⁊ uere fidei cōfessione nō recedit. d quib; i ps.
qm ppter te mortificam tota die. Et iō dī a quodā de nrīs.
Hec est victoria q; vincit mūdū fides nostra put inseqntib;
dño pcedere cū int nos fiet smō de victoria xpi ampli⁹ decla
rabit.

**Capitulū. ij. in quo ostendit q; congregatio spūalis est
dignior sen potior qm corpalis**

Placet michi ad pñs supsedere a discussione de vic
toria xpi cui vt mō fiat singularis iter te ⁊ me de
hē disceptatio. S; ad ppositum nostz redeundo tra

secundam expositionem auctoris ezechielis per me super allegare. In qua
expositione dicebas quod congregatio in illa auctoritate contra
intelligitur spiritualis. scilicet aiaz. et sic asseris quod totus israel fuit et
est congregatus in fide christi cui cui unus obediens. scilicet quod congregatio
spiritualis non invenitur in sacra scripta sed ubicumque dicitur con-
gregatio intelligitur corporum. unde illa expositio nullum habet
in scripta sacra fundamentum.

Paulus **C**ongregatio spiritualis legitur in scripta. Dicitur enim in psalmo. Cor eius con-
gregavit iniquitatem sibi. Constat autem quod congregatio ini-
quitatum in corde fit per multarum cogitationum iniquarum congregati-
onem quam non est congregatio corporum sed conceptum cordis. Legitur
etiam ezechielis. xxvij. quod propheta iussu domino accepit duo lig-
na quorum unum scripsit tribui iude et socijs eius. et aliud tribui
effraym et socijs eius. que quidem ligna de mandato dei unum
ad alterum adiunxit per quam adiunctionem ut ibidem legitur signifi-
cabat a deo unio israelis adinuicem. sic quod non ultra diui-
derentur in duas gentes seu duo regna. Ex quo patet quod per con-
iunctionem corporalem figuratur coniunctio spiritualis in scrip-
tura. et per omnes patet quod coniunctio spiritualis est potior seu digni-
or quam corporalis. sicut figuratum potius seu dignius est quam figura.
unde expositio illa que dicit congregationem de qua loquitur
Ezechiel in auctoritate allegata per te intelligenda esse de con-
gregatione spirituali rationalis est et multis locis scripture sa-
cre consona.

Saulis **M**ulta presupponis que
non probas. quorum unum est quod figuratum potius seu dignius
est quam figura. Secundum est quod exponere congregationem ho-
minum que simpliciter in scripture traditur per congregationem spiri-
tualem est rationale. Tercium est quod talis expositio est sacre
sacre scripture consona. et quia nullum istorum erit in ratione
nec auctoritate fundas. Ideo eadem facilitate possunt negari
sicut concedi.

Paulus **Q**uod figuratum dignius sit
quam figura satis est notum in artificialibus que per humanam
artem inveniuntur. Nam huiusmodi figura est propter figuratum.
ad hoc enim fit figura ut figuratum representet ut ymago Cesa-
ris Cesarem et huiusmodi. Constat autem scriptis plurimum quod propter unum
quodque tale ipsum magis. Similiter et in figuratis locutionibus
quibus sepe prophete utitur figura est propter figuratum. prophete
enim sicut et poete pulchritudinem humanam per rosam figurant
et fortitudinem per leonem et huiusmodi. Constat autem quod pulchritudo

humana perfectior est quam pulcritudo rose cum sit perfectior sub
iecta secundum naturam. Similiter et fortitudo humana que est ha-
bitus virtutis anime rationalis perfectior est quam leonum. et se-
de similibus. et sic probatur primum. Ex quo sequitur secundum. nam
manifestum est quod congregatio hominum spiritualis in aliquo bono
spirituali utpote in vera fide seu in caritate perfectior est quam con-
gregatio eorum in aliquo bono corporali. Et in deo exponere aliquod
bonum minus perfectum in scripta contentum per aliquod bonum
magis perfectum rationabile est presertim in promissionibus ad
christum pertinentibus. que quidem promissiones de maximis bo-
nis intelligende sunt. Tercium etiam patet. Nam sacra scripta
sepe consuevit tradere sub corporali figura noticiam spirituali-
um ut diuina per humana et huiusmodi. unde etiam presup-
posita mea supradicta satis probantur.

Capitulum. iij. in quo ostenditur quod per terram israhel et iherusalem
et templum dei ubi prophete dicunt congregandos fore omnes israelitas in-
telligendum est de celesti beatitudine in qua sancti spiritualiter congregantur.

Saulus

Presupponis quod promissiones ad christum pertinentes de
maximis bonis intelligende sunt. quod tamen non pro-
bas. Sed quia circa congregacionem israeliticam. de
qua nunc agimus adhuc est ulterius altercandum. Idcirco primum
suppleo de predicto presupposito ut de eo fiat singularis sermo
et ad propositum redeundo volo tibi ostendere quod tam ezechiel in au-
toritate per me allegata quam alij de congregacione israeliti-
ca loquentes intendunt dicere congregacionem corporalem.
Exprimunt enim locum ubi talis congregacio israelitarum est fa-
cienda. Unde moyses loquens de hodierna captiuitate nostra in
qua sumus dispersi per orbem. sicut et de nostra reuersione seu con-
uersione ad deum dicit. xxx. sic dicit. Reducetque dominus deus tuus
captiuitatem tuam et miserebitur tui. Et rursum inde agre-
gabit te. Et infra. Si ad carnes celi fueris dissipatus inde
te congregabit dominus deus tuus. et inde te assumet atque intro-
ducat in terram quam possiderunt patres tui et obtinebis eam
et cetera. Ex quo patet manifeste quod illa congregacio deberet fieri
a diuersis partibus terre ad terram promissionis quod necessarium est
intelligi de congregatione locali. Item jeremie. iij. ubi de redemp-
tione seu congregatione nostra a captiuitate hodierna ad terram
agitur dicit. In tempore illo vocabunt iherusalem solum domini

et congregabunt ad eam omnes gentes in nomine domini in iherusalem ubi manifeste habet quod congregatio illa per messiam expectata non solum ad tertiam promissionis sed ad civitatem iherusalem est intelligenda. Et sic patet quod loquitur de locali aggregatione. Ieremias ezechiel xl. capitulo et in alijs tribus sen quatuor sequentibus agit de mensuratione templi reedificandi per extensionem. Que quidem reedificatio hactenus non fuit impleta nec tempore Esore nec machabeorum sen herodianorum ut patet intuenti illa capitula et hystoriarum de templo secundo loquentes. Unde necesse est ad veritatem prophetie de salvanda quod reedificatio illa impleatur tempore nostre aggregationis expectate per messiam. Unde ex predictis auctoribus manifeste habes quod aggregatio israelitica debet fieri in terra sancta ut in prima auctoritate et etiam in civitate sancta iherusalem ut in auctoritate secunda. **Silr** quidem templum iherosolimitanum est reedificandum modo et forma per ezechiel prophetam expressis. Ex quibus manifeste habet quod aggregatio de qua propheta loquitur est corporalis. **Paulus**

Et proposui tibi in prima distinctione et per tuum Rabinum prophetam quod qui sacras scripturas recte intelligere vult oportet significationes dictionum equivocarum discernat. Constat autem recte scripturas sacras scrutanti quod iste terminus terra in sacra scriptura eque voce dicitur nam quicquid accipitur pro ista terra corporea et sensibili in qua homines coeter habitant quicquid vero per spirituali in qua solum sancti habitant. De qua dicitur in psalmo. Credo videre bona domini in terra viventium. Unde auctoritas illa quam allegas de utroque xxx. in qua dicitur. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde te aggregabit dominus deus tuus etc. Si intelligatur de hominibus captivitate vestra put tu exponis tunc aggregatio de qua loquitur intelligenda est spiritualis. **Silr** et terra contenta in illa auctoritate intelligenda est non terra sensibilis in qua presentes habitaverunt corporaliter per certo tempore et postea mortui sunt sed terra viventium in qua quicquid reuersus fuerit ad deum per veram penitentiam que fide dei et caritate presupponit introducit et eternaliter manet. Unde ex illa auctoritate non habes aliquid contra me. **Saulus** **Et** si terra aliquam in scriptis accipitur pro eterna mansionem hoc est cum additione huius termini viventium et huiusmodi. Sed terra simpliciter supra sine aliqua additione non credo quod accipitur in scriptis nisi pro hac terra sensibili. **Paulus** **Immo** terra simpliciter supra sine aliqua additione quandoque accipitur in scripturis per terra spirituali in qua sancti habitant dicitur enim in psalmo. Iusti

aut hereditabunt terram et habitabunt in seculum seculi super eam.
 Constat autem quod nulla est terra sensibilis in qua iusti in seculo
 seculi habitant cum omnes iusti in hac vita existeres sint mor-
 tales. Et sic patet quod terra de qua loquitur psalmista non est terra
 sensibilis in qua habitant mortales homines temporaliter. sed illa terra
 celestis in qua iusti habitant in seculo seculi. scilicet eterniter. et
 ista est proprie terra viventium. et sic patet quod vocat psalmista ter-
 ram simpliciter sine addicione illam terram celestem quam sancti inhabi-
 tant quam quidem significat et doctores tui sentiunt. **Saul.**

Indica michi quod doctores nostri intelligunt terram simpliciter
 sumptam in scripturis quoniam significare terram viventium.

Paul. **S**uper illud ysa. lx. capitulo. plus tu omnes
 iusti in perpetuum habitabunt terram. doctores antiqui tui in libro
 canheozim capitulo belech sic dicunt. omnes israelita habet sortem in
 seculo futuro. scriptum est enim populo tuo omnes iusti in perpetuum
 hereditabunt terram. hec illi. quia autem tenent omnes postero-
 res et moderni sine contradictione. Ex qua patet quod terra simpliciter
 in verbis ysa. dicta. scilicet cum dicit. hereditabunt terram. accipit
 per terram illam celestem. Et eodem modo intelligenda est in antea deu-
 teroni per te allegata unde ex illa non habes aliquid contra me.

Saul. **V**ideo excusationem tuam circa significationem
 alias exponem huius termini terra. sed adhuc hec tua evasio non
 sufficit ad autem ibere. super per me allegatam. sed in quam
 patet quod non solum in terra promissionis aggrandi sunt redemptioni
 per christum seu messiam. sed etiam ad civitatem iherusalem sanctam. dicit enim. in
 tempore illo vocabunt iherusalem solum domini et congregabunt ad eam omnes
 gentes. ibere. iij. unde dicit. licet terra quoniam accipiat per terra ce-
 lesti ut videntur dicere auctores per te allegare. Ista dictio enim iherusalem
 accipit semper per illam sanctam civitatem iherusalem in qua templum salomo-
 nis fuit fundatum ubi secundum legem antiquam cultus domini celebraba-
 tur. unde ad illam perpetue pertinet aggregatio corporalis seu localis de
 qua agimus. **Paul.** **D**e hac dictione iherusalem idem est
 dicendum sic de hoc termino terra. scilicet quod equivoce solum a consilio acci-
 pitur in scriptis. **S**uper illo etiam per. iherusalem quod edificat ut civitas cuius
 participatio est in idipsum. doctores tui tradunt quod iherusalem inferior
 dirigitur ad iherusalem superiorem. hec illi. Ex quo patet manifeste
 quod intelligunt illud quod dicitur in per. iherusalem quod edificat per iherusalem infe-
 riorem. Et illud quod sequitur. ut civitas cuius participatio in idipsum per
 iherusalem superiorem. que quidem expositio est satis congrua. quia illa

inferior iherusalem ad illam superiorem dirigere seu ordinare. patet igitur
ex dictis tenoribus quod iherusalem quicquid accipit in scriptis sacris per illam
celestem. et sic eam debemus intelligere iuxta auctoritatem jeremie per allega-
ta. in qua dicitur quod aggregabuntur ad iherusalem omnes gentes
in nomine domini. Et scias per etiam secundum doctores non solum bea-
tudo celestis vocatur iherusalem in scriptis sacris. sed etiam mons dei
et locus sanctus dei et scripturarium et atrium domini et templum domini
et huiusmodi. Et ideo cum dicitur. quis ascendet in montem domini. aut
quod stabit in loco sancto eius. Et alibi. Et concupiscite anima mea
in atrium domini. et multa filia intelligi debent secundum tenores de ce-
lesti beatitudine. **Saul?** **Ostende michi qui sunt**
doctores nostri hoc dicentes **Paul?** **Inter tu-**
os doctores qui de beatitudine fusca loquuntur quodammodo ra-
tionabiliter ille fuit principalis ut nostis scilicet. Rabimoy. egipcius
qui de hoc tractavit in suo deuterio. in titulo de penultima. capitulo. viii.
in quo et in penultima. vii. loquitur de premio eterno sic dicit. hoc
est premium quo nullum superius eo. et hoc est bonum post quod nullum
aliud bonum. Et hoc desideraverunt omnes prophete. quod bonum etiam
multas vocaverunt nominibus ut mons dei et locus sanctus eius et locus
sanctuariorum et via sancta atrium domini templum domini domus domini et
porta domini. hec ille. Ex qua auctoritate patet quod tibi circa hoc dixeram

Capitulum iiii. in quo ostenditur quod reedificatio templi ezechie-
li revelata non est expectanda. in aliter in futuro impleri neque ex
ipsa sumitur argumentum contra illud quod probatum est christum venisse.

Saulus

Item concedatur tibi quod hee dictiones terra iherusalem templum
dei et huiusmodi quicquid accipiant in scriptis per celestem bea-
titudinem. illa enim auctoritas Ezechielis. xl. et in aliis capitulis
sequentibus ostendit ubi agitur de reedificatione templi non tolerat
hanc expositionem. declarat enim ibi prophetam numerum et mensuram om-
nium cellularum templi. filiarum et fenestrarum et picturarum sub exqui-
sitione mirabiliter particulam. Que quidem reedificatio sic narra-
ta oportet intelligi de materiali edificatione. Constat autem quod talis reedifica-
tio quilibet ibi continetur non fuit post predictum prophetam nec etiam
ante. unde necesse est quod typus messie nostri impleatur. **Paul?**

Quo presupponis in hac tua argumentatione quorum opposi-
tum per tuos proprios doctores posset probari. premium enim presuppo-
nis per ista visio ezechielis de qua loquitur atque oportet intelligi de materiali

edificatōe. Scdm etiam p̄supponis q̄ hec visio materialē in-
 tellec̄ta nūq̄ fuit impleta post p̄dictā p̄phēdā. s; oppositū p̄-
 mi habet exp̄sse determinatū in libro canbedim cap̄lo helech
 vbi sup̄ illd̄ verbū ezechielis vltimo p̄ circuitū. xviii. milia
 et nomen ciuitatis ex illa die dñi ibidē sic habet dicit. **Ra** :
 biabba. domus que ē corā sancto et benedicto. s. deo. xviii.
 milib; leucay cōtinet sicut scriptum est p̄ circuitum. xviii.
 milia rē. **S**up̄ quā auētem **Rabīsal**. sic dicit. **D**e iherl'm cele-
 sti intelligunt hī textus. s. ezechielis. hec illi. **E**x quib; ma-
 nifeste habes q̄ illud uerbū vltimū ezechielis quod est qua-
 si conclusiū tota materie hui⁹ reedificatōis. et p̄ consequens
 tota illa reedificatio intelligenda est de celesti iherl'm. hoc idē
 etiam potest haberi p̄ auctoritatē **Rabī moysi** egipci sup̄ per
 me allegatā in qua dicit q̄ mons dei et locus sanctus ei⁹. et
 atria domini et templū domi et dom⁹ domi et porta domi et
 hui⁹modi. qñq; intelligunt ī scriptis d̄ premio eterno. vnde
 patet scdm eū q̄ illa q̄ in visione ezechielis de templo dei et do-
 mo dei et porta domi et multa hui⁹modi tradūt intelligi pos-
 sūt de p̄mio eterno q̄ in celesti iherl'm potissime habent. **E**t sic
 patet q̄ scdm doctores tuos reedificatio p̄ ezechielē narrata
 nō est necessariū q̄ intelligat de mālī reedificatōe p̄ut tu
 p̄supponis. **C**ōtra p̄suppositū tuū scdm ī q̄ didis cōstare q̄ elis
 reedificatio qualis ī p̄phēdā ezechielis gūnet nūq̄ hacten⁹
 fuit materialiter impleta. **S**unt q̄mplimi doctores seu hy-
 storiographi tui asserentes q̄ licet talis edificatio sicut p̄ ezech-
 ielem p̄noscit nō fuit impleta tempore zorobabel. **N**emie
 seu **Esdre**. fuit tamen postea impleta in templo secūdo. **I**n q̄
 tempore plures reges p̄saz ex aliqua deuotione addiderūt mē-
 ta ad edificā templi. **S**imiliter et machabei qui faciem tem-
 pli ornaverunt coronis aureis. et multo magis vt dicit iose-
 phus ī libro. xv. antiquitatum. herodes ascalonica rex iu-
 dee magna edificā fecit et sumptuosa ad fortificatōnem ci-
 uitatis et decorem templi. vnde scdm istos licet ī scripturis
 non traditur particulariter quando fuerūt omnia illa imple-
 ta que ī visione ezechielis continent. possibile tamen ē seu
 p̄sumptibile q̄ ī p̄cessu temporis sub p̄dictis. s. p̄s ma-
 chabeis et herodianis fuisset impleta. **Saul**

Opinio p̄ma cal mudistaz seu **Rabīsal**. nō videt posse
 stare p̄pter q̄mplima p̄cularia que ī illa p̄phēdā continent

que impossibile seu valde difficile esset applicare ad celestia.
Secunda vero opinio etiam videtur esse consona rationi. Nam si tale
edificium materiale fuisset factum in templo secundo sicut prius
dictum fuerat per ezechielem fuisset de hoc aliqua scriptura au-
tentica inter nos quod tamen non apparet.

Paulus Ad illud quod obicitur contra primam ex-
positionem tibi respondeo quod in beatitudine celesti multi et di-
uerfi sunt gradus seu ordines beatorum angelorum. scilicet et hominum
quibus non possumus in hac vita existentes exquisitam no-
ticiam habere licet in prophetis reuelationibus innuantur. De bea-
titudine enim celesti legitur ysaie. lxiii. capitulo quod oculi non vi-
dit. nec unde talia non cadunt sub expressa et explicita narra-
tione nostra licet quodammodo cadant sub prophetis in figura-
tionibus. Potest etiam exponi predicta reuelatio ezechielem spiri-
tualiter de ecclesia sanctorum in hac vita commorantium et de re-
gimine eorum in quo multa et varia spiritualiter ordinata con-
sistunt sicut in edificatio ezechielem reuelata. et isto modo expo-
nitur a multis de nostris saltem congrue quas expositiones propter
earum prolixitatem ad presens omitto. Remitto tamen te ad
illas cum eas uolueris audire. Et nota quod ezechiel inter cete-
ros prophetas pluribus videtur pabulis. ut patet in principio sue pro-
phetie de visione rotarum et animalium. et in capitulo. ii. et iii. de
rotulo libri. et in capitulo. iiii. de latere in quo edificata erat
iherusalem. et de sartagine et sic de multis aliis. ut patet in pre-
fatu sue prophetie in qua quamplurimas metaphoras induit. unde
ipse de seipso dicitur ezechielem. xx. a. a. a. domine deus ip-
si dicunt de me. nunquid per parabolas loquitur iste. quasi dicant
omnes sermones istius prophete sunt parabole. Ex qua considera-
tione apparet quod iste visiones edificationum quas Ezechiel tra-
didit non immerito sunt metaphorice intelligende. et sic in
eis et similibus sensus literalis est. non ille qui per litteram signifi-
cat sed ille qui per res ipsas quas littere significant intelligitur puta
patet vere scrutanti varios scripte sacre sensus. Et hoc facit
manifeste per ista expositionem secundam quam hanc reedificatio ezechie-
lis est intelligenda parabolice. De hoc autem quod obicitur contra se-
cundam expositionem tibi respondeo quod de gestis in templo se-
cundo post primos eius edificatores parum seu modicum habet eo-
rum quod prophete in templo secundo iam deserviebant seu languebant. Et
ideo huiusmodi edificium non imminet sic complete narratum.

psalam cum in magno processu temporis et sub varijs et diuer-
sis edificatoribus fuit constructum ut dictum est. Et nota quod
propheta aliqua proponebat per modum precepti que tamen non debent in-
telligi ut precepta. scilicet ut imponant necessitatem observandi
sed quasi consilia que non habent vim obligandi ad penam
si non seruentur. unde super capitulo xlv. dicitur. **H**ec dicit dominus deus
in primo mense. id est prima mensis sumes vitulum de armento
maculatum. et expiabis sanctuarium terram. Et similiter ponit ali-
qua circa sacerdotes et principes in sacrificijs et ornamentis
et ingressu templi et alijs que si intelligerentur ut precepta. es-
set manifeste contra illud. Non addetis ad verbum quod
vobis loquor neque auferetis ab eo. unde in veteri testamen-
to sicut nullus potuit auferre aliquod preceptum de hijs que
deus proponebat per moysen. ita neque poterat addere aliquod precep-
tum ultra ista. Et similiter potest dici de edificatione templi et ci-
uitatis hic proposita. scilicet quod non significabat reedificationem tem-
pli aliquando necessario fiendam. sed edificationem que de consilio
prophético fieri debebat. et sic predicta edificatio potest intelligi
materialiter sicut sonat non prophetizans quod fieret. sed quod quasi
de consilio ad maiorem perfectionem fieri deberet. et secundum hoc per se-
cundam expositionem non excludit prima expositio. Nam pro-
pheta istud edificium consulebat fieri materialiter propter signifi-
cationem spiritualem illius quam propheta principaliter inten-
debat. Ex quibus patet quod ex ista revelatione Ezechielis non
habetur quod christus nondum uenit cum secundum utramque expo-
sitionem hec propheta transit in preteritum

Sequitur distinctio. v. de scrutinio scripturarum

Distinctio quinta de scrutinio scripturarum loquē
tum de redemptōne et de modo redemptōis isrl'
per xpm seu messiam. et continet xj. capitula.

In pmo capitulo ostenditur q duplex est re:
demptō. scz corporalis et spūalis. et q redemptō
spūalis est dignior seu pfectior qz redēpcō corpo

ralis. **I**n secūdo capitulo ostendit q abundantia tempora:
liū bonoz et libertas a subiectōe humana nō reputantur ad
redemptōnem spūalez p messiam pmissam. **S**ilr q messias
non in p̄ate bellica armoz erat victurus gentes. et q taliū
bonoz abundantia de cōi cursu homīes dīstrahūtur a diuina
cognitione. qui quidē cursus n̄ erat mutandus tpe messie.

In capitulo tercō ostendit q in sacra scriptura qūqz agit d
victoria spūali. et q victoria spūalis est dignior seu virtuo
sior qm victoria temporalis.

In q̄rto capitulo ostenditur q vernus messias de quo lo
quitur scriptura excellentior et pfectior in pphetis p̄noscatur
non solū hominibus sed etiā angelis dei. **S**imilit̄ q redemptio
in pphetis p messiam pmissa cetis redemptōnibus de quibz
in scriptura fit mencō est pfectior. et p consequens q huic re
demptori. s. messie victoria competit perfectior ceteris victo
rijs scilicet victoria spiritualis.

In q̄nto capitulo ostendit q illa q̄ i pphetis p̄nūciacōi
bus tradunt sonantia bella seu victorias corporales nō sūt
applicanda p̄mo aduentui messie. sed secundo.

In capitulo sexto ostendit q mod⁹ redemptōis ppli dei
p messiam scdm scrutiniū scripturarū. pmo fundari debet. q
sequenter vero ei⁹ sgruitas seu pueniēcia scdm rōnem qn
tum fragilitas humana permittit inuestiganda est

In capitulo septio ostendit q ille seruus dei de quo loq:
tur ysaias capitulo lvi. p totū. et in fine p̄cedentis capituli
est ver⁹ messias. nō aut̄ pplus iudeoz sic **R**abisal. falso fin:
xit et q ex illo capitulo cū fine p̄cedentis capituli habent xj.
occlusiones plane tradite q̄ p̄p̄e messie nostro applicant̄ qui nō
p potentā armoz alios vincendo. s. p̄cōd⁹ parcēdo et moriēdo
suos redemit a fūture pcti. nō aut̄ a fūture corpali hūana

In capitulo viii. ostendit q licet de⁹ potuissz hominē rōi
mere a pctis sine passione et morte xpi. n̄ tū ex hoc dicendū

est q̄ frustra hominē per xp̄i passionem redemit.

In capitulo nono ostendit̄ q̄ modus liberacōis populi dei a pctō p̄ passionē et mortē xp̄i fuit cōuenientior ex parte dei liberantis q̄m si per solam diuinā mīam pplm liberasset.

In capitulo decimo ostendit̄ q̄ mod⁹ liberacōis ppli dei a peccato per mortē et passionē xp̄i fuit cōuenientior ex parte xp̄i p̄ quē facta fuit redemptō seu liberacō q̄m si per solā diuinam misericordiam populus fuisset liberatus.

In capitulo xi. ostenditur q̄ mod⁹ liberacōis populi dei a pctō p̄ passionē et mortē xp̄i fuit cōuenientior ex pte ppli q̄m si per solam diuinam mīam populus fuisset liberatus.

Capitulū p̄mū in quo ostendit̄ q̄ duplex est redemptō. s. corporalis et spūalis et q̄ redemptō spūalis est dignior seu p̄fectior q̄m redemptio corporalis.

Saulus.

Naleo mentē tuā circa cōgregacōnez israhel' q̄ p̄ messiam seu xp̄m p̄nosticat̄ fieda. sed volo ut michi dicas qd̄ sentis de redemptōe quā p̄phete frequēter p̄mittit̄ pplō israhel'itico per messiam. ut cum dicitur **Pla. lix.** veniet ad syon redemptor. et **xlviij.** auditum facite hoc usq; ad extremū terre dicite. dicite redemit comi⁹ seruū suū iacob. et multa similia que in p̄phetiis promissio nib⁹ stinent qd̄ non potest dici iam impletū. cum uidē seu pplus israhel'itico non est redemptus a seruitute. sed p̄ oppositū. nec etiā fideles xp̄i cui quos dicit̄ esse veros israhelitas fuerūt p̄ xp̄m tuū redempti a p̄secutōib⁹ seu afflictōnib⁹ mūdi. ut patet ī historiis p̄mittuoz tuoz. neq; etiam hodie sūt redempti ab hui⁹ aduersitatib⁹ in diuersis p̄tib⁹ orbis. **Ex q̄** patz q̄ xp̄s tu⁹ nō fuit ver⁹ redemptor ppli et p̄ p̄ns nec ver⁹ messias. **Paulus.** **C**irca istā dictōne redimē seu redemptio et hui⁹. filr est dicendū sic supra de aggregacōe. Est enī duplex redemptio. s. corporalis. ut cū dicit̄ **Exo. vi.** redimā vos in brachio extento. et **Exo. xv. ca.** dux fuisti in misericordia tua pplō tuo quē redemisti qd̄ intelligit̄ d̄ redemptione a fuitente egipciaca que corporalis erat et sic de multis alijs. Est autē alia redemptio spūal'. s. cū homo redimē a seruitute pcti de qua in p̄s. **Ex** usuris et iniquitate redimet aīas eoz. et alibi. **Et** ip̄e redimet isrl' ex oībus iniquitatibus suis. et sic de multis filijs. vnde redemptio p̄ messia in p̄phetis p̄

missa intelligenda ē. nō de p̄ma redemptione. s. corporali sic
redemptio egip̄tica et babilonica. s. sp̄iali. s. a fuitute p̄c̄i
sic de agregacōe dictū est. talis em̄ redēptio. s. sp̄ialis valde
dignior est q̄z redemptio corporalis. et sic magis p̄tens ad bo
na que p̄ vez redemptorē messiam p̄mittunt. **Saulus.**

Quo p̄supponis que tibi incūbūt p̄banda ad tuū habendum
intentū. quoz vnū est q̄ sp̄ialis redemptio ē dignior q̄m cor
poralis cui⁹ oppositū tenet cōiter. vulgarit̄ em̄ dicit. Non bñ
p̄ totolibertas vendit̄ auro q̄ cōiter intelligūt homines de
libertate a seruitute hūana. p̄supponis etiā sc̄do q̄ maiora
bona magis p̄tēt ad p̄missionē messie q̄z mīora. vīdeam⁹
ergo de p̄mo. deinde procedamus ad secundum. **Paulus.**

Ad p̄mū tibi respondeo sic q̄ redemptio sp̄ial. s. a seruitute
peccati est dignior seu maior q̄z redemptio corporalis. s. a ser
uitute hūana satis videt̄ notū. Si em̄ infideles seu pagani
lice fidei carētes cēdūt bona aīe potiora esse q̄z bona corpis
vt patet n̄ solū p̄ stoicos q̄ bona ext̄iora nō iudicāt eē bona
hōmīs. s. etiā p̄ peripateticos qui dicūt bona ext̄iora esse bona
hōmīs licet mīma. vtriq̄z em̄ tenēt bona aīe digniora eē
et maiora q̄m bona corpis. cui⁹ rō patet. nā cū corp⁹ sit p̄p̄
aīam sic materia p̄p̄ formā. cōstat q̄ bonū aīe pot⁹ ē q̄m bo
nū corpis. finis em̄ habet rōnem optimi sc̄dm ph̄m. hoc aut̄
q̄d allegas de libertate corporali q̄ nō bene p̄ toto tē. put vul
gariter dicit̄ verū ē. nam aurū seu diuīde et huiūdi sūt de bonis
exteriorib⁹ hōmīs q̄ sūt mīora bona q̄z libertas corporalis q̄ est
de bonis corpis. que quidē bona corpis s̄m s̄miam ph̄i. sunt
media inter bona anime que sunt maiora et bona exteriora
que sunt mīora. et ideo non bene venditur libertas corporis
que est de medijs bonis pro toto auro quod est de bonis mīni
mis. et eadem rōne ymo et forcōzi libertas anime non bene
venditur. non solum pro toto auro. sed etiam pro libertate
corporis cū bona aīe excedant ī dignitate. cetera bona hōis taz
corpis q̄z ext̄iora rōne p̄dicta. vñ et p̄s. cū dixisset. ap̄d dō
mīnū est mīa et copiosa ap̄d eū redemptio. vt ostenderet que
esset illa redemptio copiosa. statim subdit. Et ip̄e redimet
isrl̄ ex oībz iniquitatib⁹ ei⁹. q. d. illa ē magna seu copiosa re
demptio in q̄ redimēt isrl̄ ab iniquitate. redemptio em̄ a sub
iectione hōim. licet bona non tamē magna est seu copiosa.

Capitulū scdm̄ in quo ostendit̄ q̄ abundantia t̄paliū bonoz
et libertas a subiectōne humana nō requirūt̄ ad redēptōz
spūalē p̄ messīā p̄missā. Sicut q̄ messias non in p̄tate bellica
armoz erat victur⁹ gētes. et q̄ talū bonoz abundantia de cōi
cursu hoīes distrahūt̄ a diuina cognicōe qui quidē curs⁹ n̄
erat mutandus tempore messie.

Saulus.

Quidquid sit de cōpācōne harū redēptōnū ad i
nicē scedo tibi q̄ t̄pē messie redimēdi s̄t̄ isrl̄ spi
ritualit̄. s. ab iniquitatib⁹. legiē enī iē. l. in t̄pē il
lo quereēt iniquitas isrl̄. et n̄ erit. et p̄ctm̄ iuda et nō inueniet qm̄
p̄ia? ero eis q̄s reliquero. Et si forte hec verba intelligant̄
de redēptōe a captiuitate babilonica multo a forcōzi itelligē
da sūt de redēptōe a captiuitate hodierna ad quā requirē
p̄ia redimenoz. ut habet̄ dentro. xxx. vbi sic dicit̄. Cō u er
teris ad dñm deū tuū et audies vocē eius. et infra. Et ouer
tet dñs captiuitatē tuā et miserebit̄ tui tē. q̄ ad l̄ram d̄ capti
uitate hodierna intelliguntur. et sic non est dubitandum q̄
ad redēptōnē hodiernā requirē vera p̄ia in ip̄is redimē
ois. sed ex hoc nō cōcludit̄ q̄ redēptō corpal. s. a seruitute
humana requirat̄ in redēptōne messie. Nam ad hoc q̄ ip
sa redēptio spūal̄ sit p̄fecta et itegra requirē redēptō cor
poralis q̄ expectat̄ p̄ hoc q̄ aliquis rex d̄ gñe dauid vincat po
tenter ceteras nacōes mūdi talit̄ q̄ tot⁹ isrl̄ deducatur a
subiectōne gentiū. et r̄maneat ī libertate mera sub domīnio
dei et sui messie seu xp̄i. ut habet̄ ex p̄sse ezech. xxxiii. vbi d̄
hac redēptōne loquēs dicit̄. Et sciet̄. s. isrl̄ q̄ ego dñs cū cō
triuero catenas iugi eoz et eruero eos de manu impianū si
bi. et ibidem paulo ante dicit̄. Ego aut̄ dñs ero illis in deū.
et seru⁹ meus dauid p̄nceps in medio eoz. De hac etiam vi
ctoria gñali ip̄i messie legiē nūi xxiii. Orieēt stella de iacob
et surgēt virga de isrl̄ et p̄ciet duces moab et vastabit̄ oēs
filios Seth tē. Ex quib⁹ et alijs ibi cōtēntis est manifestum
q̄ de isrl̄ debet surgere aliquis potens qui om̄s filios Seth. s.
totū mundum qui de Seth descendit liberet. Nam noe a quo
totū gen⁹ humanū hodie descendit de Seth descēdere om̄s dē
ut habet̄ gen̄ v. Et sic p̄ talem victoriā erūt filij isrl̄ liberi a
subiectōne gentiū. que quidē libertas est q̄dammodo necessaria
ad libertatem a p̄ctō habendā p̄ quā futurā vita acquiritur
put ille m̄gr̄ magn⁹. s. Rabimoyse egipt⁹ in suo dentro.

titulo de pñia capitulo ix. sufficienter ostendit sic dicens. ppe
hoc desiderau erūt isrl' et pphete eoz et sapiētes eoz dies mē
sie vt quiescerēt a subiectōe regnoz neqm q non dimittunt
isrl' ad laborandū in lege et pceptis put debent. et vt iue
niae eis requies et multiplicent iusticiā p quā mereant vitā
futuri seculi. hec ille. Et idem in titulo de regibz et bellis eoz
capitulo vltimo loquens de tpe messie sic ait. in illo tpe nō
erit fames neqz bellū neqz zelus seu cōtencō. quia bona erūt
valde affluentia et oīa mineralia inuenient sic terza et non
erit cura hoīm nisi vt cognoscant deū tantūmodo. hec ille.
Video igit scdm verā doctnā istī doctozis. q libertas a sub
iectōe hūana est necessaria in tpe messie ad habendum ve
ram libertatē seu pfectā et id nō oportet exponē redemptōez
pmīssam in pphetis p tpe messie p redemptiōē spūalez tñ
sed etiam p corpalem. que tamē libertas. s. corporalis nō fuit
hacten⁹ p messiam tuū gñaliē vt dictū est habita. vnde et ex
pectanda est hoīm p verū redemptōē. s. messiam a nobis ex
pectatum. **Paulus.** **S**i bene cōsideras magister tu⁹
Rabimoyse defecit in scrinio scripturarum de vero mes
sia loquentū in multis et specialitē i duobz que ad ppositum
pertinent. pmo enī defecit in hoc q asserit abūdantiā bonoz
rum tpaliū. vt pote libertas corporalis a subiectōe hūana. filr
et pax tpalis et magna copia diuiciarū hui⁹ mūdi fuisse ne
cessaria ad hoc vt hoīes cognoscant deū. et in diuinis operibz
exercentē seu proficiant. Scdo defecit asserens q messias pro
missus habebat vincere omīs nacōnes mūdi potenter. et sic
educē ppl'm isrl'iticū a subiectōe gentiū. pmo enī defecit pēz
Si enī scrutatus fuisset scripturas manifeste iuenisset q ha
būdantiā tpaliū bonoz est potissima causa seu occasio obliu
scendi deum et ydola colendi. Legit enī deutro. vii. Ego pā
pio tibi ne postqm comederis et saati⁹ fueris et domos pul
cras edificaueris et habitaueris i eis habuerisqz armenta et
ouīū greges argenti et aurī cūctoꝝqz rerum copiā. eleuetur
cor tuū et nō remiscaris dñi dei tui q eduxit te d' ēra egipti.
et infra. Si oblitus fueris dñi dei tui ambulabis post deos a
lienos tē. hēs ergo ex testimoīo eximij pphetarū. s. moyli q
copia tpaliū bonoz occasionē pbet nō cognoscēdi deū. sed obli
uiscendi. idem habes p festimo⁹ illi⁹ sapiētissimi. s. salomōis
qui pū. xxx. a deo instantē petebat. mēdicitatem et diuicias

ne dederis michi. sz tñ victui meo tribuas necessaria ne fō
te saturat? illic ad negandū. et dicā. quis est dñs. hono
res etiam hui? mudi impediūt cognicōne intellectūā. testā
te dauid. homo cū in honore esset non intellexit. Si ergo tu?
magis scrutat? fuisset hui? et siles scripturas nō asseruisset
q? copia bonoz tpaliū requirebat de directo ad cognicōnem
dei. Scōus vero defectus tui magistri dicentis q? messias pro
missus cū potentia armoz corporali dberet vincere totū mū
dum et vniūsum patet manifeste *Pla xli.* vbi d? messia ad
lram tractat sic legit. *Ecce seru? me? suscipiā eum. electus*
mens complacuit sibi in illo aīa mea et dñi spm meū sup
eum. iudiciū gentibz pferet nō clamabit n? accipiet psonas
nec audietur foris vox eius. calamū quassatū n? steret. et li
num fumigans nō exanguit i veritate educet iudiciū non
erit tristis neq? turbulent? donec ponat i terza iudiciū et le
gem ei? insule expectabūt. Ex quo habes q? messias pmi? s?
cum summa humilitate et mā suetudie docturus est gentes et
daturus legem suam. nō i tumultu sen elacōe que pertinent
ad exercitiū corporalis victorie. Idem habet zacharie ix. vbi de
aduentu mesie scōm maiores doctores tuos tractat legit.
exulta satis filia syon. iubila filia hierl'm. ecce rex tuus ve
nit tibi iustus et saluator ipse paup ascēdēs sup a sinā et sup
pullū afine et dispoam quadrigam ex effraym et equum de
hierl'm. et dissipabit arcus belli et loquet pacem gētibz. et
potestas ei? a mari vsq? ad mare. et a flumibz vsq? ad fines
terre. Ex quo habes q? messias pmissus i pauprate et mag
delectōne venturus erat et non cum quadrigis et equis nec
in bellis armis. sed pacem loquēdo suū dñum erat extenden
dum p orbem. quas auctates magister tu? *Ra.* moy. si cōsi
derasset certe nō dixisset. in libro et capitulo pre allegatum
q? sicut dauid videt me abitas. s. p vim armorū. sic messias
victur? erat totū vniuersū qd nō est vex. nam victoria xpi
mere spūals intelligenda est. vt patebit sicut et sua redem
ptio.

Saulus.

Rabimoyes posset
rñdere ad tuas obiectōes. et pmo ad pmiū sic. licet em verū
sit q? d? cōi cursu hoīm abūdancia seu affluēcia tpaliū bonoz
impediat a cognicōe dīna et etiā a noticiā veritatis tñ spēali
seu singulari dono diuino posset homo cū hui? affluēcia nō
impediri a taliū bonoz spūaliū psecutōe. Legit em de abraa?

Gen xiii. q. erat multū onerat⁹ in pecudi⁹ argento et auro
et tamē legi⁹ ibidē xviii. ambula coram me et esto perfect⁹.
Ex quo patet q. affluentia bonorū t̄paliū non nēcio ipedit
p̄fectionē humanā. et sic videt̄ intelligendū in t̄pē messie
scz q. hoīes etiā dono dei speciali p̄ bonā affluentia bonorū t̄pa
liū non impediēt a dīma cognicōe et amore. s; pot⁹ in ea p̄
ficient. **Paulus.** **C**oncedo tibi q. illi qui sunt ī ma
gna p̄fectionē constituti non distrabūt̄ p̄ abundantiam
bonorū t̄paliū a dīma cognicōe et amore. sed hoc pertinet so
lū ad magnos et perfectos sic abraham. s; ad cōez s̄u vulga
rem p̄līm auctates p̄dictē testant̄ oppositū. s. q. hui⁹i abun
dantia nō adiuvāt s; distrabit. Cum autē messias debet cōem
doctrinam exercere omib⁹ p̄līs p̄ quā deū cognoscant et ei ad
hereāt oportet q. nō eos allidat seu attrahat p̄ bona t̄palia q̄
de cōi cursu homines ab hoc distrabūt. **Saulus.**

Et si de cōi cursu verū sit q. abundantia t̄paliū bonorū hoīes
distrabat a dīma cognicōe et hui⁹i sicut auctates per te al
legate videntur dicere. In t̄pē autē messie hoc erit novū. s. q.
hui⁹i abundantie t̄paliū non solū non distrabūt. sed etiam
adiuvāt hoīes ad dīma cognoscēda. et bona opa exercenda.
sic enī de cōi cursu nature est q. lupus agnū capiat et pard⁹
hedum et hui⁹i. et cū de t̄pē messie legi⁹ **Ysa. xj.** Habitabit
lupus cum agno et pardus cū hedo accusabit vitulus et leo
et ovis simul morabūt̄ t̄. parū igit̄ modo istud novū foē
messie t̄pē debet credi. s. q. homīes bonis t̄pali⁹ repleti non
impediēt ex hoc a dīma cognicōe s; pot⁹ p̄ ea adiuvēt̄ et
p̄ficient. deo hoc opante de novo in hoīb⁹ sic inē bzuta aīalia
supradicta societatem insuetam factur⁹ est dicto modo.

Paulus. **I**n hac responsione seu cavillacōe tua ma
nifeste cōtradictas doctrine magistri tui Rabimoyfi sup̄dicti
Dicit enī in libro de iudici⁹ titulo allegato. capitulo xu. nō
ascendat sup̄ cor. q. in t̄pē messie cesset aliquid de cōsuetudinē
mūdi. aut sit aliquid novū in his q̄ facta sūt a p̄ncipio. sed
mūdos secūdū cōsuetudinē suam incedet. hoc enī qd̄ dicit̄ in
ysa. Habitabit lupus cū agno. p̄bolicum est et enigmaticū
et signat q. isrl̄ habitabit cōfidenter cum impiis seculi q̄ figu
rant̄ vt lupus et pard⁹ in scripturis. hec ille. Ex quo habes
q. scdm̄ tuū magistrū non est dicendū q. cōsuetudo natural
seculi mutet̄ t̄pē messie. s; auctates hoc sonātes s̄t exponēde

tanquam pabolice. unde patet quod dicitur quod in tempore messie homines qui cõiter per affluentiam temporalium bonorum alias distrahebantur a cognitione spiritualium tunc per novum domum dei per temporalia non distrahebantur. sed potius ad divina seu in divinis proficiant est manifeste contra doctrinam expressam tui magistri.

Capitulum tertium in quo agitur quod in sacra scriptura quicquid agitur de victoria spirituali. et quod victoria spiritualis est dignior seu virtuosior quam victoria corporalis.

Saulus.

Quia secundum quod obiciebas contra Rabimoylen dicens quod messias victurus erat universi vi armorum quod dicitur esse filium. aasseris enim quod victoria christi tui habuit esse mere spirituali tibi respondeo quod hec assertio tua est manifeste contra eorum cursum loquendi scripturarum. est enim inconsona omnibus victoriis que in gestis sacre scripture reperiuntur. victoria enim quam abraham habuit de quicquid regibus temporalibus fuit. per quam a melchisedech sacerdote dei excelsi benedictionem accepit. eo quod deo pregente hostes in manu seu potestate sua habuit. ut legitur Gen. xiiij. Egypcius etiam in mari virtute divina corporaliter submersis victoria divina laudatur cantantibus moysen et filiis israel. **D**extera tua domine confregit inimicum Exo. xv. idem de victoria ioseph et de multis alijs que typibus iudicum in israel contigerunt usque in tempore dauid qui secundum te figura fuit christi tui. iste etiam dauid qui prelia domini multipliciter prevaluit. et gratiarum actiones de tot victoriis agens ipsi deo psallens dicebat. Qui docet manus meas ad prelium et digitos meos ad bellum. quod intelligitur de corporali victoria. Non ergo repio per sacras scripturas discurrendo hanc victoriam spiritalem quam tu messie attribuis. cuius rationes sic inconvenerenter improbas. Rabimoy. qui illud verbum. vastabit omnes fideles. Seth. quod intelligitur de messia de victoria corporali exposuit. sic et alia omnia in sacra scriptura contenta que de victoria loquuntur. de corporali victoria intelliguntur.

Paulus. **V**ictoria spiritualis non solum reperitur in sacra scriptura. sed etiam affirmatur ipsam esse meliorem quam victoria corporalis. Legitur enim per. xvij. melior est viro forti et qui donatur a domino suo expugnatore urbium alias virtutibus. Ratio autem quare paciens vir virtuose melior est viro forti. assignatur cõiter ab expositoribus sic. Nam pacientia que est virtus proprie consistit in fortitudine anime per quam equanimiter tolerantur

aduersa. et ideo q̄nto aīa melior est corpore. tanto fortitudo
aīe est melior q̄ fortitudo corporalis. **R**acō aut̄ secūdi. s. cū dīc
qui dñatur aīo suo melior est expugnatorē urbiū talis est.
Nam sensitiu⁹ appetit⁹ p̄ maiori pte in homib⁹ dñat ap
petitui intellectu. licet extra ordinē rōnis. sed ille cui⁹ rō do
minatur suo sensitiuo appetitui p̄ cōsequēs dñat dñis ceteroz
hoīm. et sic tale dominiū vel victoria maior ē seu virtuosio
q̄m victoria corporalis. vnde dyogenes pl⁹ de alexandro ma
gno qui q̄mplimas vrbes expugnauerat audacē dicebat q̄
alexāder erat su⁹ sui sui. nam dyogenes p̄ rōnē dñabat suo
sensitiuo appetitui. cui. s. sensui alexāder diligēte seruebat.
monebat enī alexander solidē p̄ ambicōnem et cōcupiam.
quib⁹ tamē dyogenes dñabat per rōnem eas subiciens. hēs
igitur per auctatem sacram et rōnem q̄ est dare victoriam
spūalem et q̄ talis victoria est melior q̄ victoria corporal⁹.

Capitulū q̄rtum in quo ostenditur q̄ vern⁹ messias de q̄
loquitur scriptura excellentior et p̄fectior in p̄phetis p̄noscica
tur non solū homib⁹ sed etiā angelis dei. **S**ilr q̄ redemptio
in p̄phetis p̄ messiam p̄missa ceteris redemptioib⁹ de quib⁹
in scriptura fit mencō est p̄fectior. ⁊ p̄ dñs q̄ huic redemptor
ri. s. messie competit victoria p̄fectior ceteris victoriis. s.
victoria spūalis. **S**aul⁹ s.

Hodio illa que didis de victoria spūali et de ei⁹
cōpacōe ad corporalē victoriā. s. vt ista ad p̄po
ficiū tuū applicent oportet te duo p̄bare. quorū
vnū ē q̄ hui⁹ victoria spūalis p̄tineat ad ver⁹ messia. **A**li
ud vero q̄ p̄ talē victoriā quā didis spūalē messias tu⁹ rede
mit pplm isrl'iticū seu suos fideles. **P**aulus.

Concedo tibi q̄ hec sūt p̄ me p̄banda. et ideo pri⁹s p̄babo
p̄mū. deinde secūdū. **A**d p̄bacōnem igit p̄mi p̄suppono tibi
duo. vnū est q̄ messias de quo loquimur excellentior ⁊ p̄fe
ctior p̄noscatur in p̄phetis esse ceteris q̄buscūq̄ hominib⁹.
Aliud est q̄ redemptio in p̄phetis per messiam p̄missa ceteris
redemptioib⁹ de quib⁹ in scriptura fit mencō est p̄fectior. pri
mū patet. nam licet ī veti testamēto multi fuerūt sancti et
p̄fecti viri. vt patriarche inter quos p̄cipalis fuit abraham
cui facta est p̄missio future beatitudinis. **Gen. xxii.** Silr fu
erunt et prophete de quibus moyses fuit p̄cipalis in legis

datione et in dei cognitione et in miraculorum operacione putat de eo
testatur scriptura dentro. ultimo. Et non surrexit ultra propheta
in israel sicut moyses. quem nosset dominus facie ad faciem in
omnibus signis atque portendis etc. Si forte fuerunt alii qui eo quod
populum israel saluauerunt ab hostibus dicuntur saluatores. ut legitur
de aboth in iudicio. Suscitauit dominus eis. scilicet filiis israel saluato
rem vocabulo aboth alias hayoth filium. Gera filium gemi qui
veraque manu pro dextera utebatur etc. Si forte de sampson legitur
iudicio xiii. ipse saluabit israel de manibus philistinorum et sic
de multis alijs. tamen inter omnes illos nullus fuit tante per
fectionis quod de eo dicantur tam magna et sublimia sicut dicuntur de
messia promisso. Ex quo patet propositum. scilicet quod messias promissus inter
ceteros patriarchas et prophetas seu saluatores fuit excellen
tior.

Saulus.

Allega illa magna et

sublimia que de messia dicuntur in prophetis. sic quod de nullo alio
similia dicuntur.

Paulus.

Psaie li cum de redemptione

seu saluatione ultima que per messiam erat fienda loque
retur dicens. quoniam pulchri super montes pedes annuntiantis et per
dicantis pacem. annuntians bonum. predicantis salutem. di
centis syon regnabit deus etc. et infra. paruit dominus brachium
sanctum suum in oculis omnium gentium. et videbunt omnes fines terre
salutare dei nostri etc. et infra. precedet enim vos dominus et cong
gabit vos deus israel. que et multa alia que in hoc contextu con
tinentur de redemptione que per verum messiam erat fienda secundum
omnes expositores tam nostros quam tuos intelligunt. et ut ibidem
declararet propheta maximam dignitatem huius redemptoris in eodem
contextu nullo alio interposito subdit. Ecce intelliget seruus
meus exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Quis autem
sit iste seruus de quo loquitur propheta translatio caldayca osten
dit dicens in hoc loco. Ecce intelliget seruus meus messias.
quid autem significent verba prophete in hac eterna replicacione excellen
tissima cum dicit. exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde.
Talmudici expositores in hoc loco declarant dicentes super his
verbis sic. Exaltabitur plus quam abraam. et eleuabitur plus
quam moyses. et sublimis erit valde plus quam angeli missi. scilicet deo
mistrantes. Ex quibus verbis prophetis sicut cum talmudicis
expositioibus satis habes quod nulli patrum nec prophetarum tanta di
gnitas spectat sicut messie. cui non solum maior quam abraam pre
fatus et quam moyses in tota deo dei fidelissimus. **M**ui xu. s.

etiam sublimior quam angeli dei denotat. primum presuppositum manifestum est. secundum vero presuppositum. scilicet quod redemptio quam per messiam erat fieri debet est excellentior alijs ceteris que in preteritis temporibus fuerunt probata tur per illud **Psalmus**. xlv. israel saluatus est in domino salute eterna. non confundemini et non erubescetis usque in seculum seculi. Ex quo patet quod salus ista est perpetua non habens finem quod non potest dici de aliqua saluacione quam in preteritis temporibus filij israel habuerunt. omnes enim fuerunt limitate in tempore. quia solum deus temporibus durauerunt. ut patet de egiptiaca et babilonica et alijs particularibus.

Saulus. Verba huius auctoris quam ultimo allegas videntur loqui de preterita saluatione. dicit enim. israel saluatus est in domino qui est de preterito. non enim dicit saluabitur. Ex quo patet quod tempore ysaie loquens illa saluatio de qua loquitur iam transierat in preteritum. sed ista de qua agimus futura erat tempore istius prophete. et ideo non videtur quod de ipsa propheta loquatur.

Paulus. Tua conuincio nullum habet hoc locum. cum quia manifestum est quod prophete sepius loquuntur de futuris per modum preteriti. et hoc propter certitudinem nemini prophete. illa enim que a deo sibi reuelantur ita iudicant esse certa ac si essent preterita. licet nondum inchoata. quod patet in quibus plurimis locis. et in hoc capitulo patet per me allegato ubi dicitur. **Consolatus** est dominus populum suum redemit hierusalem viderunt omnes termini salutare dei nostri. que omnia preterita erant futura et adhuc per te expectantur. et tamen loquitur per modum preteriti. cum quia tempore huius prophete manifestum est quod nulla fuit facta saluacio seu redemptio perpetua seu eterna. etiam secundum te. et ideo necesse est ut intelligantur verba prophete de futuro. quorum veritas saluatur ratione iam dicta. Predictis igitur duobus presuppositis iam probatis facilius ex eis concluditur primum per me probandum. scilicet quod victoria spiritualis principaliter pertineat ad verum messiam. sic enim nascitur actua proportionantur suis passivis. sicut et forme substantiales suis materiis ut ex documentis phisicis habetur. ut perfectiores forme debeant materiis perfectioribus et humidi. sic in proposito perfectiori redemptori. sicut et perfectiori redemptori perfectior victoria debet. Cum autem ex predictis patet quod perfectior redemptor inter ceteros de quibus prophete loquuntur verus messias est. sicut et inter redemptiones alias redemptio perpetua est perfectior. sequitur quod per victoriam spiritalem que perfectior est temporalis ut dictum est. redemptor perfectior redemptione perfectam suis redemptis acquirat

qđ fuit probandū p̄mo.

Capitulū quintū in quo ostendit̃ qđ illa qđ in p̄phetiis p̄re-
nūciatōibz tradūtur sonantia bella seu victorias corporales
non sunt applicanda p̄mo aduentui mēsie sed scđo.

Saulus.

De hoc qđ modo p̄bas nō est magna cōtrouersia
int̃ me et te. sic enī facilius cederē tibi qđ mē-
sias p̄miss⁹ p̄fectior ē int̃ ceteros hoīes qđ dicun-
tur saluatores seu redēptores. s̄l̄r et qđ redēptō p̄ ip̄m expe-
ctata p̄fectior atq; validior seu diuēnior sit ceteris. s̄l̄r t̄ tibi
cōcedo qđ victoria sua potentior sit atq; validior ceteris. alie eīz
victorie non se extēderūt ad oēs filios seibz. s̄ ad totū vniū-
sum. sed tantū ad aliquas gentes et certa climata et hoc cū
modica duracōne. victoria aut̄ mēsie totū vniuersū ad sēp
subiugabit. vnde in istis facili cōcordarem⁹. sed maior ps-
toaus nostre cōtrouersie in hac pte cōsistit i hoc qđ tu asseris
verū mēsiā victurū esse paciēdo. non aut̄ corporaliter vin-
cendo seu sup̄primendo qđ ē maifeste p̄tra auctates sacre sēp-
ture. Legit̄ enī zach. vlē. de quodam bello hierl̄mitano in qđ
omnes gentes debent cōgregari. et erit ciuitas capta et p̄ea
liberata. Egrediet̄ dñs t̄ p̄liabit̄ p̄tra gētes illas sicut p̄elia-
tus est in die certamīs. et p̄ multa que ibidem p̄dicantur
qđ p̄tinent ad victoriā corpālē illi⁹ belli concludit̄. Et erit dñs
rex super omnem terrā. in die illa erit dñs vn⁹. et nomen
eius vnū. Ex qua p̄phetia habes manifeste qđ p̄ victoriā cor-
poralem erit deus rex sup̄ omnes terras. s̄l̄r t̄ nomen eius
vnū. quia non nominabit̄ diuers⁹ nomibz seu cultibus sic i
p̄senti tempore. sed omnes gentes sub vna fide et vno ritu
deum colent. que quidem p̄cordia finalis p̄ victoriā mēsie
sup̄radictam que corpālis est expectat̄. S̄l̄r qđ dicit̄ Soph̄.
iij. tunc reddam p̄p̄lis labium electum vt vocent oēs i noīe
domī. et seruiāt ei humero vno qđ vsq; hodie nō est imple-
tum. tunc erit in futuro postq; deus effuderit iram suā sup̄
gentes et regna p̄ut ibidem habet̄. que tamē effusio ire p̄
corporalem subuersionē itelligēda est. item qđ habet̄ Ezech̄.
xxxviii. et xxxix. de p̄reho gog et magog. qđ quidem p̄liū
manifeste p̄nūciat̄ corpōrale et cum bellicis armis exercitū
in qua p̄phetia multa et varia ponūtur que nullo mō pos-
sunt exponi n̄ de actibz bellicis et hui⁹i. in cui⁹ fine redēptō.

populi israelitici ponit cum ibidem subdit concludendo. Nunc co-
uertam captiuitatem iacob et miserebor domui israel etc.
Ex quibus manifeste habet quod per bella fortissima corporea et per
victoriam corporalem redimendo est israel virtute divina per messiam et
hoc subiungendo et supprimendo gentes aduersas non autem padendo
ut tu videris sentire. **Paulus.** **S**i bene attendis ea
que dicta sunt supra duo sunt aduentus generales messie sen-
cristi de quibus sacra scriptura mencionem facit non solum sed quicquid
de uno quicquid de alio in quibus duobus aduentibus licet idem sit
christus sen messias veniens non tamen sub eadem forma sed sub
diuersa sen opposita nec ad eundem effectum proximo producendum
sed ad diuersos prout ex sacris auctoritatibus posset probari in pri-
mo enim aduentu messias pronuntiatur venturus in forma maxime
mansueta et humili de qua **Ysaia** xlii. quod calamus quassatum non
conteret et linum fumigans non exstinguet et **zacharia** ix. de eodem
legitur. Ecce rex tuus venit pauper et equitans super asinam etc.
Ex quibus et similibus manifeste ostendunt prophetae quedam ad-
uentum christi fore in forma maxime humilitatis et sine aliquo
bellico tumultu de tunc autem et effectum principali et proximo huius
aduentus habes per danielum cum dicit **Dan.** ix. lxx. eodem modo
de abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam
ut consumatur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur
iniquitas et adducatur iusticia sempiterna etc. Ex quibus habes
manifeste quod messias iuxta pronosticationes propheticas venturus
erat in forma mansuetissima et humili ad preuaricationes et pec-
cata atque iniquitates tollendas et hoc in tunc danieli reuelato.
Est autem secundus aduentus messie de quo propheta aliter loquitur
tam circa formam sub qua venturus est quam circa effectum principale
sui aduentus de quo secundo aduentu **Dan.** vii. aspicebam in vi-
su et ecce quasi filius hominis veiebat et usque ad antiquum dierum
pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum et dedit ei potestatem et
honorem et regnum et omnes populi tribus et lingue ipsi seruiunt.
potestas eius potestas eterna que non auferetur et regnum eius quod non
corrumpetur qui quidem filius hominis de quo propheta loquitur in hoc
loco intelligitur etiam secundum expositores nostros ipse messias. Effectus
autem huius aduentus declarat a danielle in eodem capitulo cum
dicit. iudicium sedit et libri aperti sunt habes igitur manife-
ste auctoritate **Dan.** quod christus venturus est aliquando non in forma
mansueta sen humili sed sub forma maxime maiestatis et

potestatis. habes etiā q̄ effect⁹ hui⁹ aduentus ē nō ad delēdas
 iniquitates pcendo p̄toribus sic in p̄mo aduentu seu saluā
 do. sed ad iudicandū seu puniendū iniquos ⁊ peccatores et
 hui⁹ p̄ suū rectū iudiciū. et de hoc scdo aduentu. s. ad iudiciū
 etiam loquūtur p̄phete in multis locis. vt cum dicitur ysa .
 iii. Dñs ad iudiciū veniet cum seniorib⁹ populi ⁊ p̄ncipib⁹
 eius ⁊c. De tpe aut hui⁹ secūdi aduentus non habent reuelā
 tiones p̄pheticē sicut de p̄mo. Si vis ergo o saule nō deficere
 in scrutinio scripturarū de vtroq; aduentu xp̄i loquētū a ve
 ro sensu p̄ eas intento. distigue hui⁹ duo tpa et duos adue
 tus et illa que videris in p̄phetiis locūcōnib⁹ p̄mentia ad r̄
 missionem peccatorū et delēcōnē iniquitatū et hui⁹. applica p̄
 mo aduentui in quo ista p̄ messiam teste daniēle debuerunt
 impleri. ad que nō requiritur tumult⁹ seu strepit⁹ armorū.
 Non enī vincendo hoīes p̄ potentiā erat ventur⁹ xp̄us ad di
 mittenda peccata et ad saluandos hoīes. s; pot⁹ p̄ hūilitatē
 et paciētiā ab eis durissima et acerbā paciēdo. In remittē
 do enī p̄cā et delēdo iniquitates nō requirūtur bella corpo
 rea q̄ sūt extra aīam vt est manifestū. illa aut que videris
 in scripturis que de aduentu dī seu xp̄i loquūtur p̄mentia
 ad p̄lia ⁊ p̄iectacōes corporeas. vt illa que allegas de gog et
 magog. Ezech. xxxix. et de p̄lio hierl'imitano zach. ix. Sitr
 de effusione furoris dī sup̄a gētes. Soph. iii. applicare debes
 scdo aduentui in quo xp̄s ventur⁹ est nō vt passurus ab in
 quis. sed pot⁹ vt iudex potentissim⁹ ad puniendum oēs sibi
 rebelles cum antixpo duce eorum. et sic per distinctōez hui⁹
 temporis et aduentuū concordabis scripturas.

Capitulū sextū i quo ostendit q̄ modus redemptionis po
 puli dī per messiam per scrutiniū scripturarū p̄mo fundari
 debet. cōsequētē vero eius cōgruitas seu quētiētia p̄ racōnē
 quantum humana fragilitas permittit inuestiganda.

Saulus.

Hadio distinctōnē tuā quā etiā alias p̄posuisti
 michi de duob⁹ aduentib⁹ xp̄i. s; loquēdo de p̄mo
 aduentu messie de q̄ nūc agim⁹. i quo dīcis ip̄m
 fuisse venturū ad pcendū p̄cīs ⁊ delēdas iniquitates et hui⁹
 In quo actu non requirit⁹ potentiā armorū. s; pot⁹ hūilitas
 et paciēda. et sic ab homib⁹ durissima seu acerbissima xp̄us

seu messias pacēdo daret finē peccato et deleter iniquitates.
 ad qđ non video te allegare rōnem nec auctatem. cum tñ
 sit valde remotū a credulitate humana. cū deus ad quē solū
 p̄tinet delere iniquitates et tollere p̄cā nō indiget aliq̄cā
 media ad hoc faciendū. sed sola sua liberalitate et sūma mīa
 hoc facere potest. De ip̄o enī legit̄ Exo. xxxiii. qđ ipse est mi
 sericors et clemens pacēns et multe miserationis ⁊ verax.
 qui custodit mīam in milibus. qui auferit iniquitatē ⁊ sce
 lera atq; peccata. p̄ istas enī vias dñi ab ip̄o deo moysi reue
 latus cōsuevit deus peccata delere sine hoc qđ aliquis iustus p̄
 acquirenda tali remissione p̄ciatur. vnde et nūi xiiij. qñ dñs
 p̄pter peccata populi ipsum deum maxime iritatis volebat
 pplm̄ isrl̄iticū delere seu percutere in peste. moyses pro eis
 interpellans ad deum sibi rēp̄sentabat huius vias mīe sue.
 quas alias sibi reuelauerat sic dicens. Domine lōgamimis
 et multe mīe auferens iniquitatē et scelera. et infra dūm
 te obsecro peccatū ppli tui huius secundu magnitudinē mīe
 Et subdit infra. Dixitq; dñs. dimisi iuxta verbū tuū. Ex
 quo patet qđ ad dimissionem p̄cōz seu scelez per deum non
 requirit̄ nisi sola misericordia diuina. non ergo requirebat̄
 messiam venisse ad pacēdū dura seu aspera vt dñs dūm
 teret scelera atq; p̄cā. s; solū suffecisset oīo ip̄s messie pro
 populo. sicut et moyses in historia supradicta legitur fecisse.

Paulus. Verum est in dubio qđ hoc mī
 steriū de quo agim⁹. s. de modo redemptōis hūane p̄ xpm̄ est
 valde remotū a nostro nat̄ali ingenio seu intellectu cum sit
 oīno sup̄ naturā. et id auctate sacre scripture fundari oportet
 illud qđ veritas fidei nostre in hoc enet ea enī que ex sola di
 uina volūtate pueniūt sup̄a omne obitu creature sic mīste
 riū redemptōis de quo agim⁹ nobis inotescere n̄ p̄t n̄ qñ
 in sacra scripture tradant̄. p̄ quā diuina volūtas nobis in
 notescit. idcirco in p̄mis recurrendū est ihoca d̄ scripturarum
 scrutiniū loquendū de redemptōe seu de modo redemptōis
 ppli dei per messiam. qđ cum in scripturis inuenimus inue
 stigande sunt racōnes que pro hūana fragilitate repiri p̄t
 ad cōgruitatem seu quēntiā modi redemptōis p̄tinentes
 vt sic rōnes humane sint cōsone scripturarum testimoniis.

Saulus. Placet michi vt istū ordinem te
 neas in hac materia. s. vt p̄mo ostendas p̄ sacras auctates

si tamē potes istum modū redemptōis quē p̄supponis videli-
cet q̄ messias p̄missus redemptur⁹ erat p̄lm a peccato pa-
ciendo ab homib⁹ dura et acerba. non autē vincendo corporali-
aduersarios. hoc em̄ reputo tam remotum a rōne naturali
humana q̄ non nisi diuina auctate clara ⁊ expressa debet a
prudētī viro dignū fide existimari. Si autē hoc poteris ex sa-
cris eloquijs ostendere q̄ tamē nō credo. tunc poterimus ad ra-
tiones congruitatis seu cōuenientie procedere.

Capitulū septimū ī quo ostendit⁹ q̄ ille fū⁹ dei de quo loq̄-
tur Ysa. capitulo lvi. p̄ totū. et in fine p̄cedentis capituli est
verus messias. non autē p̄lm s̄ iudeorū sic Rabisal. false fin-
xit. et q̄ ex illo capitulo cum fine p̄cedētis habent⁹ xi. solu-
hones plane tradite que p̄e messie n̄ro applicant⁹ qua non
p̄ potentia armorū alios vincendo. s̄ p̄ p̄cedendo et moriē-
do suos redemit a seruiente peccati. non autem a seruiente cor-
pōrali humana. **Paulus.**

Quod messias redemptur⁹ a peccato erat p̄lm nō
vincendo corporali aduersarios. s̄ p̄ p̄cedendo ab
eis crudelia et acerba vsq̄ ad mortē iclusine sa-
tis declarat ab illo euāgelico p̄pheta Ysa. lvi. capitulo in q̄
locutur⁹ de hac materia q̄ vt in assertis et verū ē. est valde re-
motā a naturali racōne humana sic dicere incipit. Quis cre-
dit auditui n̄ro. q̄ d. vix vel raro credibile ē h̄c mib⁹ p̄stam-
lucē fidei carentib⁹ illā que dicitur⁹ sum de messia p̄dicto qd̄
impletū fuit p̄sertim in iudeis qui p̄ maiori p̄te non credide-
rūt misterii passiōis de quo hic ait p̄pheta. nec hodie vt vi-
deo credūt. vnde recte p̄pheta ī exordio annūciacōis huius
mysterij incipit. Quis credit auditui n̄ro. fides em̄ est ex au-
ditu. vnde vestri doctores sepe dicūt de his que p̄ traditōes
antiquorū recipiūt q̄ ex ore audit⁹ didicerūt. Que autē sūt
illa tam difficilia ad credenda declarat plane ī hoc loco ⁊ p̄n-
cipaliter de illa que messia de quo agit sunt ī p̄posito nostro
attendenda.

Saulus. **E**x illo capitulo Ysa.
scz lvi. non potes fundare intentū tuū. non em̄ ibi loquitur
p̄pheta de messia p̄ntē p̄supponis. s̄ p̄cedendo loquitur ad l̄raz
de p̄lo iudeorū de q̄ loquit⁹ q̄i de vno hoīe. sic Exo. iij. dicit.
fili⁹ me⁹ p̄mogenit⁹ isrl̄. sic em̄ expoit Rabisal. expositor
noster applicand⁹ oīa que ī hoc capitulo tenent⁹. s̄ lāguozes

plagas respectus ignominia et humi populo iudeorum in captiuitate hodierna existentium. non autem ad messiam. et ideo finistre o homo capitulo sumis contra me argumentum. **Paulus.**

Quod capitulum supradictum. scilicet ysaia. lvi. intelligatur de populo iudeorum in hodierna captiuitate existentium. non solum littera non patitur. sed etiam est inconsonum tuorum antiquorum expositionibus. tuus enim Rabisal. et alij multi bene intelligentes hanc falsam finxerunt expositionem ut misterium passionis saluatoris nostri quod in hoc capitulo plane tradit occultare seu offuscare possint. Quod autem non consonet predicta falsa explicatio antiquorum tuorum veris assertionibus patet ex iam dictis. nam ut supra tibi dixi in translatione caldaica jonathe que ut nosti equalis est auctoritatis textui. eo quod talmudici antiqui ceteri tenent translationem traditam fuisse ab aggeo. zacharia. et malachia prophetis oppositum manifeste continetur. nam super illud verbum. Ecce intelliget seruus meus. quod est in fine precedentis capituli. et continuatur cum capitulo supradicto. scilicet legis translatio supradicta huius. Ecce intelliget seruus meus messias. unde manifestum est secundum predictam translationem quod capitulum istud de messia loquitur. non autem de populo iudeorum. idem patet per talmudicos expositores qui de excellentia illius serui dei de quo dicitur. Exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. dicunt quod ille seruus dei. scilicet messias de quo in hoc capitulo propheta loquitur. erit exaltatus et eleuatus et valde sublimis plusquam abraham et moyses. et plusquam angeli qui deo ministrant ut largius tibi supra cum de excellentia redemptoris ageretur proposui. quod ut manifeste vides nullo modo posset verificari de populo iudeorum. unde expositio Rabisal. manifeste est inconsona dictis antiquorum tuorum. et per consequens debes eam repudiare et reputare falsam et ficticiam ratione predicta. **Saulus.**

Licet translator Caldaicus et etiam alij talmudici antiqui exponant hoc capitulum. scilicet ysaia. lvi. de messia intelligi. verum tamen ex quo habeo tantum doctorem sicut Rabisal. asserentes oppositum sufficit michi satis ad euacuandam rationem tuam contra me ex hoc capitulo. adhereo enim in huiusmodi expositione dictis Rabisal. **Paulus.** Quasi tua nullo modo habet hic locum. cum quia dicta Rabisalomo. nullo modo habent equalem auctoritatem sicut translatio Caldaica que secundum omnes tuos a tribus prophetis fuit tradita ut dictum est nec etiam sicut antiqui talmudici quorum unus de expositoribus

fuit **Rabisal**. put est manifestū ⁊ notoriū ī omnibus scolis
iudeoz. vñ aliq̃ magis moderni qm̃ **Rabisal**. dimissa falsa
sui expositione in hoc loco secuti sūt translatōē caldaicam
et expositionem suoz antiquoz. tum quia verba supradicti
capituli nullo mō tollerāt huiōi falsam et fictā **Rabisal**.
expositionem. **Saulus**. **V**olo audire a te prius qui
sunt illi moderni expositores nostri qui dimissa expositione
Rabisal. sequūtur caldaicam translatōem et antiquorū
expositionē. et cōsequentē ostendē michi que sunt verba in p̃
dicto capitulo cōtenta. que expōnem **Rabisal**. nullo modo
possent tollerare vt asseris. **Paulus**. **R**abimoyfes
Gerunden. in sua glosa super gen. xxi. dicit sic Rex messi
as habet dare cor suū ad petendum miserationes p̃ israhel.
et ad ieiunandum et humiliandum se p̃ eis. sicut scriptum
est **Pla**. lvi. ipse autē vulnerat⁹ est ppter iniquitates n̄ras.
attrit⁹ est ppter scelera nostra. hec ille. Ex quo habes mani
feste q̃ hoc capitulū scdm̃ ip̃m doctozē loquē de xpo ad lram
sic et translator caldaicus et alij expositores exposuerunt. n̄
autem de populo iudeorum vt **Rabisal**. fingere voluit.

Saulus. **D**ecleara michi que sunt verba in capitulo
supradicto cōtenta que nullo modo possent tolerare q̃ capi
tulū illud intelligatur de toto p̃lo iudeoz put **Rabisal**. ex
ponit. **Paulus**. **O**missis alijs que ad hoc faciūt eo
q̃ forte non de necessitate concludant. tria tamen cōtinent
in p̃dicto capitulo que nullo modo applicari possunt p̃lo iu
deorum in hac captiuitate existentū. quorū vnū est q̃ p̃lus
iudeoz licet multiplicat⁹ sit vulnerat⁹ ⁊ attritus in hac capti
uitate. non tamē hoc patit⁹ ppter iniquitates gētiū seu ppter
scelera eorū. ita vt gentes recipiāt a deo salutem seu veniā
ppter merita iudeorū talia a gentib⁹ patientū. hoc em̃ non
solū est manifeste falsum cū sit contra diuinā iusticiā scdm̃
quā de⁹ reddidit vnicuiq̃ scdm̃ opa sua. s; etiā est cōtra mē
tem oīm expositozū tuozū. ip̃i em̃ nemīe discrepante credūt
q̃ gentes que mō supprimūt seu affligūt p̃lm̃ iudaicum in
hac captiuitate finaliter sūt ppter hoc puniendi p̃ deū q̃ quo
intelligit⁹. alias intelligūt illud iobels vltimo. Congregabo
omnes gentes et educam illas ī vallem iosaphat. et discip
tabo cum eis ibi sup̃ p̃lo meo ⁊ hereditate mea israhel q̃s
disperūt in nacōnib⁹. et terram meam diuiserunt. et super

pl'm meū miserū sortem. Cū igit' ppheta testatur de seruo
dei de quo hic loquitur. q' luore suo alij sunt sanati ⁊ q' dñs
in eum imposuit iniquitatē. s. penam oīm aliorū. s. hominū
sequit' q' nō loquitur ppheta hic de pl'o iudeorū p cui' penas
alij non saluant sed pot' puniuntur. Item scō d' isto seruo dī
testat' ppheta q' iniquitatem non fecit nec inuentus est dolus
in ore eius. qd non solū de iudeis est manifeste falsū vt p'p'
per euidentia rei eo q' omnes p maiori pte sint pleni v'suris
et iniquitate et dolo. sed etiā p ant'catē sacre scripture habet
manifeste q' in hac captiuitate sūt ppter peccata p'pria eorū
et q'si de peccatis eorū peniterēt ⁊ conuerterent ad deum statim
essent redempti. vt habet exp'sse dentro. xxx. etiam sin expo-
sitionē tuorū hoc est etiā tra mentem doctorum tuorū qui
presupponentes q' in captiuitate sunt ppter magnum pecca-
tum seu magna peccata. inter se inquirant qd sit illud pec-
catum vel que sint illa peccata. vnde aliqui dicunt sic Ra-
bisal. licet irzonabiliter q' ppter peccatum v'iculi i deserto fa-
bricati. de quo habet Exodi xxxii. alij vero dicunt q' ppter
varia peccata singulorū. alij dicūt et forte veri' si recte itel-
lexissent vt infra deo dante patebit. q' peccatum ppter quod
sunt in hac captiuitate nō ē eis notū seu r'uelatū s' occultū
Si qdā sit de istis mani festū ē q' omnes concordant q' pl's
iudeorū non est sine peccato seu iniquitate. nec ppter aliarū
sentū peccata. s' ppter sua p'pia. et sic habetur q' seru' dei de
quo loquit' **Ysaías**. qui sine peccato ē. nō potest intelligi de
pl'o iudeorū. sed de aliq' dei suo qui ē oīno īmūnis a peccato
Item tercō de isto seruo dei ppheta in fine hui' capituli dicit.
q' pro transgressoribus exorauit qd nō potest intelligi de po-
pulo iudeorū qui solū non orat p gentilibus. ymo quotidie
orat p destructōe romani imperij ⁊ presertim p destructōe
ecclesie xpī ⁊ discipulorū ei'. vt patet p qndam orōnem que
quotidie ab eis dicit' in suis synagogis in qua inter quedā
alia exp'sse dicitur. omnes heretici subito peant. que verba
Rabisal. **Rabimoy**. et ceteri sic exponūt. isti heretici sūt disci-
puli nazareni. vide ergo si de talib' potest verificari illud p
transgressoribus exorauit. **E**x quibus habes manifeste q' ser-
u' dei de q' loquit' ppheta in p'dicto capitulo. nō est pl'us iu-
deorū. nec aliquis iustus. quo alius iustus creat' sit maior.
s' aliq's dei su' qui angelos et ceteros suos dei in dignitate

precellit vñ ⁊ de xpo predixit. exaltabitur et elenabitur et
sublimis erit valde. put supra allegatum est iuxta exposicō
nē mōz doctoz qui hec verba exponūt sic. exaltabitur supra
abraham. et elenabitur sup moysen. et sublimis erit valde sup
angelos deo mistrantes. qui quidē seru⁹ dēi p vulnera ⁊ affli
ctiōnes et mortē quas passus⁹ erat ceteros a peccatis ⁊ a pe
nis peccati erat redemptur⁹ vt testat manifeste ppheta ī hoc
capitulo dicens. vere lāguores nros ipse tulit. ⁊ dolores ipse
portauit. item vulneratus est ppter peccata nostra. attritus
est ppter scelera nostra. disciplina pacis nostre super eum. ⁊
liuore eius sanati sum⁹ et sic de alijs. **E**x cōtentis igit in hoc
capitulo cū fine precedentis capituli ipi immediate diūcti inē
alia ad materiā nrām ptenentia maifeste habes xii. **P**rimū
est q iste redemptor seru⁹ dēi excellentior est ceteris sanctis tā
in celo q̄ ī terra existētib⁹. de quo dicit. exaltabitur ⁊ elenabitur
⁊ c. put p mōs doctores expositū est. **S**cōm q ipse fuit in suo
exordio pnu⁹ et humilez ortū habens. de quo dicit. ascendit
sicut virgultū et sic radix de terra sidenti. **T**ercū est q ī suo
progressu fuit despectus et quasi ad nichilū reputatus. de q̄
dicit. despectū ⁊ nouissimū viroz ⁊ c. vnde nec reputauim⁹
eum. **Q**uartum q fuit vulneratus ppter iniquitates nras
seiz tollendas. vnde dicit. et liuore ei⁹ sanati sumus. et infra
iustificabit ipse iustus seruos meos multos. ⁊ iniquitates eoz
ipse portabit. **Q**ntum q om̄s iusti pter ipm de lege cōi erza
uerunt a via salutis. ⁊ ipse omnē iniquitatē portauit. s. quo
ad penas. de quo dicit. Om̄s nos quasi aues erzauim⁹ et de⁹
imposuit in eum iniquitates oīm nostz. **S**extū q has peās
siue dolores vsqz ad mortem inclusiue voluntarie et pacēne
sustinuit. de quo dicit. oblat⁹ est quia ipse voluit et sicut om̄s
ad occisionem duces et quasi agn⁹ coram tondente ⁊ c. **S**epti
mū est q totū hoc fuit ppter scelus ppli. ipse tamen mūdus
erat a peccato. vnde dicit. ppter scelus ppli mei percussit eum
et infra. qui peccatū nō fecit nec inuentus est dolus ī ore ei⁹
Octauū q ipse seru⁹ dēi debebat habere victoriā et fortū spo
lia diuidere eo q tradiderit in mortē aīam suam. de quo. ideo
disparciat ei plimos et fortū diuidet spolia p eo q tradidit
morti aīam suam. **N**onū q ipse erat reputand⁹ malefactor
sen scelerat⁹. de quo dicit. **E**t cum sceleratis rputat⁹ ē. **D**ec
mū q iste seru⁹ dēi per mortem et alia q̄ tol lerauit licet oīa

peccata sufficienter sustinuit. nō tamē oīm effectue. s; mltro
rū. vnde dicit. Et ipse pētm mltorū tulit. Vnde amū q; tanta
fuit caritas hui⁹ serui dei q; etiā p suis adiutoriis et affligen
tibus ipm atq; occidentib; deum orauit. de quo subdit. et pro
transgressorib; rogauit. Duodecimū q; ista que i hoc capitu
lo tradūtur sūt valde remota a naturali ingenio. de quo dicit
quis credidit auditui nro vt supra expositū ē. q; quid omnia
et singula pprie applicant vero messie nro si diligēt fueris
scrutatus gesta sua tam in vita qm in morte. habes ergo ex
contentis in pōicto capitulo qd tibi dixeram. s. q; ver⁹ messi
as nō p potentiam armorū alios vincendo ⁊ supando. s; pad
endo et moriendo suos erat redemptur⁹. et hoc a virtute pēti
non autem a subiectione seu seruitute humana.

Capitulū octauū in quo ostendit q; licet de⁹ potuisset hoīez
redimē a peccatis sine passione ⁊ morte xpi. non tamen ex
hoc dicendū ē q; frustra hoīem p xpi passionem redemit.

Saulus.

Quādo intentū tuū fundari i dictis ysaie capitulū
supradictis. q; quidē capitula si de vero messia in
telligant. ppositū tuū videt aliqū fundari in
auctate. s; q; i supradictis dixisti q; postq; p scēptarū scrutiniū
de redemptōe seu mō redemptōis ppli p messiam loquendū
inuenissem⁹ auctatē sufficientē q; osequēter erant iuestigan
de rōnes qntum p humana fragilitate reperiri possunt ad
cōgruitatē seu cōuenientiam modi redemptōis in scripturis
inuenti ptenētes. vt sic racōnes humane scripturarum testi
monii s; consonarent. idarco ad pīs pcedendū videtur ad
racōnes. arca qd audeo tibi dicere q; pōictus modus redēpti
onis quē tu vis appropare ad ver⁹ messiam. s. q; padēdo et
moriendo suos esset redemptur⁹ a pētis est nō solū in cōsonū
sed oīno repugnans dictamī naturali humane racōnis. qd
patet multiplici rōne. et pmo p cōsideratōnem diuine omni
potentie. Constat enī q; deus p suā oīpotentiam omnia pē sine
medio facere que cum aliquo medio facit. Dicit enī in ps.
Omnia quecūq; voluit dñs fecit. Cum ergo potuit redimere
pplm suū a peccatis sine hoc q; seru⁹ dei tam exaltatus et sū
limis pateretur. frustra ergo per mortem messie omnes sal
uauit cum sine hoc eos saluare potuisset. In naturalibus ei

operibus q̄ a deo sūt ordinata frustra dicit fieri per plura qđ
potest fieri per paucōra iuxta sūiam p̄bi. 7 s̄l̄r in huiōi diuī
nis opibus est dicendū que opa diuina sūt tanq̄m a deo cre
ata mora et regulata. **Paulus.** **C**oncedo tibi qđ deus
potuit saluare ppl̄m suū a peccatis sine hoc qđ x̄ps mortē pa
teret. potestati em̄ diuine cūcta subiacent. vñ ysa. lix. Ecce
non est abbreviata man⁹ domī vt saluare nequeat. sed hoc
intelligendū est simpliciter et absolute nulla p̄suppōne f̄ca.
sed ex aliqua suppōne p̄posita aliter est dicendū. Si em̄ suppo
natur qđ scđm dei p̄sciam seu dīspōicōnē que cassari n̄ pūt
de⁹ erat saluatur⁹ ppl̄m p̄ mortē x̄pi. hac suppōne facta nō
erat simul possibile x̄pm nō pati et hōiem alio mō q̄ p̄ eius
passionem liberari. volūtas em̄ diuina seu ei⁹ cōsiliū in sui
dīspōne non fallit. teste p̄s. Cōsiliū autē domī in eternum p̄
manet. Cū autem in scripturis diuinis p̄ quas volūtas dei
nobis inotesat p̄mūatū est qđ de⁹ p̄ mortē messie seu x̄pi
suū ppl̄m erat saluatur⁹. vt s̄ ostensum est. p̄ oīs impossibi
le est qđ aliter eos saluaret. impossibile dico nō simplici sed
ex suppōne predicta. **Saulus.** **L**icet verum est qđ p̄
uidētia diuina in seip̄a considerata nō fallitur cū hoc. tamē
stat qđ diuina p̄uidētia n̄ omībus reb⁹ necessitatē impōit.
quedā em̄ res nō necessario s̄ cōtingenter eueniūt. et ideo in
talibus scriptura reddit rōnem de aliquib⁹ mediis quib⁹ ali
quos effectus deus p̄ducit cū posset tales effectus sine talib⁹
mediis p̄ducere. Legit em̄ Exo. xii. Cum emisisset pharao
ppl̄m non eos duxit deus p̄ viam terre philistin que vicina
est. reputans ne forte peniteret ppl̄s si videret aduersū se
bella consurgere et reuertēret in egiptum. Circa qđ attende
qđ non dixit scriptura non eos duxit deus per viā terre phi
listin. quia sic fuerat a deo dispositū. sed reddit rōnem dicēs
ne forte peniteret ppl̄s. Ex quo patet qđ in huiōi effectibus
p̄cedētib⁹ a diuina volūate cōtingētia manet in rebus ra
tione cui⁹ querenda est racō de mediis quibus deus effectus
p̄ducit. 7 non sufficit dicere qđ taliter fuerat a deo dispositū.
poterat em̄ de⁹ de talib⁹ aliter ab eterna dīspōnere. vñ in p̄po
sito licet ab eterno a deo fuisset dispositū qđ per mortē messie
ppl̄m saluaret vt en̄ asseris. adhuc restat querendū de racōe
hui⁹ dīspōis. cū sine hoc saluare potuisset vt dictum est. ab
eterno em̄ dīspōnere potuit de⁹ qđ sine morte messie populus

a peccatis redimeret. et sic videt q frustra mortu⁹ fuit mes-
sias ppter salutem ppli. in naturalib⁹ ei opib⁹ q a deo sunt or-
dinata coit⁹ dicit q frustra fit p pl'a qd potest fieri p paucora
Paulus. **I**n naturalibus operibus tunc verum
est q frustra fit per pl'a qd potest fieri per paucora qn aliquid
eque bene fieret p paucora sic fit p pl'a. sed cum contingit q
aliquid conuenient⁹ seu perfect⁹ fit per pl'a qz p paucora fieret.
tunc sepe natura facit p pl'a qd p paucora potuisset fieri sic
duos oculos in aiali ad videndu scdm naturam formauit.
cum tame tantu p vnu oculu aial possit videre. et sic in alijs
opib⁹ naturalib⁹. vñ illa regula seu dictu regulare in quo di-
ctur q frustra fit per pl'a qd potest fieri p paucora. intelligen-
dum est si ita conuenient⁹ p paucora fieret sic p pl'a. nō autez
cū conuenient⁹ fit p pl'a qm p paucora. Et ideo in pposito no-
stro quia mors xpi fuit conuenientior mod⁹ liberandi hominez
a peccato qm si deus sua volūate hominē liberasset. idcirco nō
est dicendu q frustra p mortem xpi deus hominē liberauit

Capitulū nonū i quo ostendit^r q modus liberacōis ppli dei
a peccato per passionē et mortē xpi fuit conuenientior ex pte
dei liberantis qm si p solam diuinam mīam pplm liberasset.

Saulus.

Ostende michi quō iste mod⁹ liberacōis ppli. s.
per mortem messie sit conuenientior qz si de⁹ so-
lū sua ppria mīa hominē liberasset. **P**aul⁹
Quod iste modus liberandi pplm a peccato per mortem xpi sit
conuenientior qz si de⁹ sola mīa vel sua volūate pplm liberaf-
set. patet trib⁹ rōib⁹. qru prima sumit^r ex pte dei liberantis.
scda sumit^r ex pte xpi seu messie p quē facta est liberacō seu
redemptio. tercia vero ex pte hoīs liberati seu redēpti. Ex pte
ei dei attendere dēs q de⁹ cui⁹ opa sūt pfecta in omib⁹ suis
opibus pferam in his que sūt arca gubernacōnem generis
humani relucet simul sua mīa et iusticia. vñ ps. Vniūse
vie dñi mīa et veritas. i. iusticia. Racio aut⁹ hui⁹ apud nros
doctores ad plenū deducit^r. s. quia auctates eoz non reapes
allegabo tibi tnos. cui enī doctores antiqui coiter tenent q
deus per duas mensuras seu pprietates quas vocāt mīdich.
mūdum gubernat. s. p mensurā seu pprietatem iusticie seu
iudicij quam dicunt significari in sacra scriptura ubicunqz.

ponit hoc nomē heloyim et p mensurā seu pprietatē misē-
ricordie quā dicit significari ubi ponitur adonay quo p̄sup
posito sup illud verbū Gen. iii. emisit eum. s. adam domi-
nus. s. de orto voluptatis ad excolendum terram etc. Dicit
Rabī ioh̄ue cum mida. s. cum mensura seu pprietate iusticie
et mīe deus creauit adam et cū pprietate iusticie et mīe dedit
ei p̄ceptū sile. cū pprietate iusticie et mīe eiecit eum. h̄c ille
Cum racō fundat in hoc q̄ tam in creatōne ip̄i ad qm̄ in p̄-
cipiendo ei qm̄ etiā in eiectōne ip̄i ponūtur hec duo nomīa
diuina. s. adonay qd̄ significat mēsuram seu pprietatē mīe
et heloyim qd̄ significat mensurā seu pprietatem iusticie. In
creacōe enī ad legē. formauit deus hoīem de limo terre et in-
spirauit in facē eius spiraculū vite Gen. ii. In p̄cipiendo ei
etiā dicitur. p̄ceptū q̄ tñs d̄ ei ex oī l̄gno etc. Et i ei eie-
ctōne legē Gen. iii. Emisit eum dñs d̄ de orto voluptatis.
Ex quo patet q̄ cū mensura seu pprietate iusticie et mīe d̄
creauit adā. silr cū eisōe ei p̄cepit. et cū eisōe eū eiecit de pa-
radiso. Idem ergo dicendū est de ip̄i ad et toq̄ generis hūi
ni recōditiōe. q̄ p xpm̄ seu messiam erat fiēda. s. q̄ non per
solam mīam v̄puta per solam diuinam volūtatē parcen-
do seu remittendo peccata erat fiēda recōditiō. sed cū hoc
p mensuram seu pprietatē iusticie. s. satisfaciendo p̄offensa
in deo cōmissa. que quidē satisfactō facta fuit p mortem et
passionem xp̄i. put ysaias declarat i capitulo allegato di-
ceas. in p̄sona generis humani oēs nos sic oues errauim̄.
et d̄ posuit i eo iniquitates oīm nost̄. Et patet q̄ hīc mod̄
liberandi hoīem p mīam et iusticiam cōformior est. et percon-
sequēs ouementōz diuine gubernacōi ex pte dei liberantis q̄
totū mūdū et p̄sertim gen̄ humanū per mensurā seu pprie-
tatem iusticie et mīe gubernat ut dictum est. **Saulus.**
Multa hic inuoluis quoz quedā indigent vltiori decla-
ratione. quedam vero sunt ut credo in declarabilia. qz nullā
videntur continere racōnem. **Paulus.** **Ostēde michi**
p̄mo que sūt illa que indigent vltiori declaracōe. et deinde
procedemus ad illa que dīc̄s in declarabilia. ut non confu-
se sed distīcte procedamus. **Saulus.** **Manifeste re-**
quirē declaracōnem illud dictū doctoris n̄rī dicentis. q̄ cū
mēsurā seu pprietate iusticie et mīe d̄ creauit adam. Silr
cū eisōe pprietatibz dedit ei p̄ceptū. et cū eisōe pprietatibus

eum d̄ paradiso eiecit. Creacō enim p̄mi hoīs nullo mō vidē
ad iusticiā p̄uenire. s; ad solā mīam. cum nulla merita ip̄
sius adē precesserint ante suā creacōnē quib; d̄ ex debito iu
sticiē eū debuisset creare. in p̄cepto et̄ d̄i dato nō vidē ap
parē iste p̄prietates. in eiectōe aut̄ d̄ paradiso non videtur ali
qua racō mīe apparē. s; solī iusticiē cū illa eiectō fuit penal̄
et de iusticiā procedens. non autem de misericordiā ut patet

Paulus. **D**icta doctoris cui p̄allegata veritatem
tenent etiā in quolibet ope d̄i. in quolibet enim tali inuei
tur mīa et iusticiā. p̄ut patet i auctate psalmiste p̄allegata
s; restringendo nos ad p̄dicta tria de quib; doctor cum sloqui
tur. s. de creacōne adē et de p̄cepto ei dato et de eiectōe ei de
paradiso. manifeste repies i quolibet eorū p̄dicta duo inueniri
in creacōe enim p̄mi hoīs sicut et in creacōe cuiuslibet rei. li
cet non p̄supponatur aliq̄ meritū in creatura. p̄supponitur
tamen aliq̄ in d̄i cognicōne in qua omīa eternalit̄ p̄xi
stunt. et sc̄dm hoc saluat̄ ibi racō iusticiē. inq̄ntū res inesse
p̄ducuntur sc̄dm q̄ cōuenit d̄i sapiēte et bonitati. saluat̄
etiā q̄damō racō mīe inq̄ntum res sine meritis p̄cedentib;
ex nō esse inesse p̄ducuntur. in p̄cepto aut̄ dato adē rō mīe
satis apparēt. inq̄ntū sibi data fuit licentia edendi de omni li
gno paradisi. Racō aut̄ iusticiē apparēt in p̄hibendo eum sub
cōminacōe pene mortis de esu ligni sc̄ie boni et mali. in eiecti
one aut̄ d̄ paradiso licet nō apparēt mīa d̄i totalit̄ relaxā
p̄ccm apparēt tamen mīa alleviās dum circa condignū pu
nit. peccatum enim adē ex p̄te obiecti. s. d̄i in quē offensam cō
misit cui? excellentia est infinita q̄damō est infinitum. sc̄dm
q̄ infinitū q̄damodo penam meruerat. unde solum ei d̄endo
eum de paradiso misericordiē eum p̄miuit. s. c̄tra adignū.
Ex quib; patet q̄ mod⁹ liberandi hoīem a peccato p̄ iusticiā
et mīam cōuenientior mod⁹ est ex p̄te d̄i liberantis q̄m si per
solam mīam liberasset eū inq̄ntum iste mod⁹ s̄formior est ce
teris modis quib; d̄ gubernat mūdū. et etiā quibus p̄i
mū hoīem gubernauit ut supra dictū ē. **E**st etiā iste mod⁹
liberandi hominē nō solū p̄ mīam. s; p̄ mīam et iusticiā cō
uenientior ex p̄te d̄i liberantis ad quē p̄net nullū malum
relinquere impunitū. unde **Deutro. xxxii. capitulo. d̄i p̄fecta**
sunt opa et omnes viē eius iudica. d̄ fidelis absq; vlla in
iquitate iustus et rectus est. **Ex** quo patet q̄ ad p̄fectionem

diuinoz opoz pmet vt iusticia exerceat absq; vlla iniquitate
qd non fieret si peccatu hois sine satisfactōe iusticie totalit
relaxaret. **Paulus.** **V**ideo declaracōez tuam satis
congruam seu cōuenientem ad dicta doctoris nri in hoc. s.
q p mensuram et ppietatem iusticie t mie de hoiez guber
nat. ex quo satis videt sequi q redemptō seu liberacō ppli a
peccato ouenientior ē p iusticiam t miam qz p solā miam.
vt iam diu dixisti. sed adhuc restat tibi vt declares illd qd
psuppois qd meo indicō est indeclarabile. s. quōd p mortē xpi
seu messie fuit facta satisfactio p offensa i deo cōmissa a to
to ppo. hoc enī manifeste videt in consonū dictam i cui? cūq;
naturalis racōis ppter tria. pmo. Nam nulli satisficit p maio
rem offensā sibi illatā. verbi grā. si aliquē regē vel pncep
suis subdit? offendit furādo seu rapiēdo bona sua. manife
stum ē q nō satisficit sibi de tali offensa p hoc q p ea omit
tit i eū seu i suis iuriā puciēdo seu offēdendo aliquē de ma
gnatibz suis. hoc enī magis addit in pma offensa qm de ea
minuit. Cum igit occidere xpm seu messiam qui excellentior
est in dignitate et sanctitate. nō solū homibz sz etiam ange
lis vt supra dictū est. est grauissimū pccm i quo maxime de
offendit. sequit q p eius mortē sic pnicōse et scelerē ppetra
ram nō potuit deo satisfieri p pccis ppli. item secūdo i satis
factione requirit equalitas quedā ad culpam cōmissam cū
sit actus iusticie. sz passio seu mors xpi nō videt esse equal
omibz culpis delinquentū cū sint quasi infinite vel saltē in
nūabiles. non ergo p passionem xpi seu messie satisfieri po
tuit deo de omibz pccis alioz hoim. item tercō in pibz pnte
requit ydemptitas int peccantē et penitentē. eius dē ei est con
teri cui? est peccare. nō enī valet cōritō vni? ad delendum pec
catum alteri? filr videt dicendū de ofensione et etiā de satis
factione. s. q eiusdē est peccare t satisficē et confiteri. Cum
igit xps seu messias non peccauit vt patz p auctatē ysaie
lii. capitulo pte allegatā. sequit q ad ipm nō pntuit satis
facere p pccis sz pod? ad ipos peccantes. Ex quibz bene gide
ratis videt manifeste q p mortē seu passionē messie seu cri
sti non fuit facta satisfactō scdm iusticiā p peccatis ppli re
dempti seu redimendi. et sic iste mod? nō fuit cōueniens vt
tu asseris ad redimendū humanū gen? a pccis. sz pod? in cō
sonans oīno. **Paulus.** **A**d primū respondo tibi q

passio seu mors xpi vel messie dupliciter potest considerari.
Vno modo ex parte occidentum et sic uideo ubi quod fuit grauissimum
peccatum prout tu dicis. **A**lio modo ex parte xpi patientis seu susti-
nentis in quantum ex maxima caritate et obedientia passionem et
mortem sustinuit et isto modo passio illa fuit maxime merito-
ria. **V**nde cum dicis quod deo fuit satisfactum de peccatis populi seu to-
tus humani generis per mortem et passionem xpi passio in-
telligenda est ibi ex parte patientis secundum quam fuit maxime
meritoria et satisfactoria non autem ex parte inferentium seu oc-
cidentum secundum quam fuit grauissimum peccatum. **V**nde circa hoc si
bene consideras potest attendi maxima nostra diuina que tante bo-
tatis est ut ex passione et morte maxime facinorosa et demeri-
toria ex parte committentium ex ipsa eadem eliceret tam maximum
meritum ex parte patientis ut esset satisfactoria etiam pro peccatis
crucifigentium ipsum et sic in eadem passione relucet non solum di-
uina iusticia in quantum per eam fuit punitum sufficiens peccatum to-
tus generis humani sed etiam nostra diuina in quantum per eam fuit
sublatum seu dimissum peccatum humani generis. **A**d secundum uero
quod obias de equalitate que requiritur inter satisfactionem et
culpam tibi respondeo quod passio xpi ex parte patientis considera-
ta fuit maioris meriti quam exigeret recompensatio totius offese
humani generis tum propter magnitudinem caritatis ex qua
padebatur in caritate enim consistit radix totius meriti unde quia
maior fuit caritas in christo patiente quam odium in omnibus offen-
dentibus deum ideo non solum equaliter sed etiam superabundanter pro
omnibus satisfecit tum propter dignitatem uice sue quam satis-
faciendo ponebat que quod dignitas excellit omnes dignitates
humane uice prout supra dictum est et amplius forte declarabitur
Vnde passio xpi non solum sufficiens sed etiam superabundans satisfac-
tio fuit pro totius humani generis peccato et in hoc etiam si bene co-
sideras relucet diuina nostra simul uel cum eis iusticia que quidem
diuina nostra tantam caritatem in animam christi seu messie infudit
et tantam excellentissimam dignitatem ei contulit ut eius passio se-
cundum abundantem pro omnibus satisfaceret et omnem dolorem portaret. in
illud ysa. lvi. vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros
ipse portauit. Diuina autem iusticia relucet in hoc in quantum non
solum satisfactionem equalentem sed etiam superabundantem
pro omnibus humani generis peccatis accepit. **A**d tertium uero quod
obias de ydempnitatem que requiritur inter peccantem et penitentem

respondeo qd nō est filis racō de cōtricōe ⁊ satisfactiōe. Con-
triciō enī cōsistit in actu interiori ipi⁹ volūtatīs ad quē non
possunt sumi instrumenta exteriora. Satisfactiō vō cōsistit ī
actu exteriori ad quē pnt sumi instrumenta inter que etiā
cōputant̃ amici. vnde et vn⁹ p alio satisfacere potest. Et in
hoc etiā si bene consideras manifeste relucet diuina miseri-
cordia simul cū eius iusticia. diuina enī mīa relucet in hoc
qd pēta hoīm p sol⁹ xpi seu messie satisfactiōem relaxauit.
iuxta illud **Psalmi** capitulo allegato. Et liuore ei⁹ sanati su-
mus. q̃i diceret. misericorditer habuit se deus nobiscū. quia
non p̃prio liuore nro sed liuore ei⁹. s. xpi sanati sumus. Re-
lucet etiā diuina iusticia inq̃ntū non relinquit pēta ipmi-
ta sed in ipso xpo fuerunt penalter īflicta. iuxta illud capi-
tulo allegato. atteritus est ppter scelera nostra. **Saulus**

Vides te conari ad ostendendū seu suadendū qd p passionē
seu mortem messie ppl's dei erat liberandus scdm diuinam
iusticiā et ei⁹ mīam simul qd non videt cōsonare dictis p
phetarū qui liberaciōem seu redēpciōem istam qūq; attri-
buit iusticie ei⁹. vt cū dicit **Psalmi**. **Syon** in iudiciō redime-
et reducet eam in iusticia. in qua auctate tantū iusticie diui-
ne attribuit hui⁹ redēpciō. et infra **Psalmi**. lxxij. ppheta d̃ hac
redēpciōe loquens dicit. in mīa sempiterna misericus sum
tui dixit redemptor tu⁹ dñs. in qua auctate solū mīe dñe
attribuit redēptio qd nō cōcordat dictis tuis in q̃b; asseris
qd p p̃tiam et iusticiā simul erat fienda redēpciō. **Paulus**

Auctoritates quas allegas non sunt intelligende exclu-
siue. quia si sic essent adinuicem opposite. si enī cum dicitur.
Syon in iusticia redime- intelligeret **Syon** tñ in iusticia re-
dime-. sic esset contra hoc qd dicit in fra. in mīa sempiterna
misericus sum tui. vnde manifestū est qd non exclusiue sunt
intelligenda ista dicta sicut nec ponitur ibi aliqua dictio
exclusionē sonans. et id ex ambab; auctatib; siml iūctis in-
tentū meū inferē. Et si scrutatus fueris scripturas repies ex-
presse qd simul in mīa et iusticia erat futura redēpciō.

Saulus. **O**stende michi obsecro aliquam auctatem ac-
tuentem redēpciōem tūc futuram iusticie ⁊ mīe simul.

Paulus. **O**seas in ii. capitulo loquēs de deo p similitudi-
nem sponsi et de ppl'o ei comūcto p modū sponse dicit. Erit
in oīe illo dicit dñs. vocabit me vir me⁹ ⁊c. infra declarans

quod esset ista coniunctio inter deum sponsum et ecclesiam suam
seu populum suum et sponsam sic dicit. Sponsabo te in iusticia et
iudicio et in misericordia et miserationibus. Ex quo habes
manifeste quod coniunctio populi dei ad deum in qua consistit vera re
demptio et reconciliatio totius generis humani ad deum futura erat
per iusticiam et misericordiam simul non autem per misericordiam so
lum nec solum per iusticiam ut dictum est.

Capitulū x. in quo ostendit quod modus liberationis populi
dei a peccato per passionem et mortem christi fuit convenientior ex
parte christi per quem fuit facta redemptio seu liberatio quam si per so
lam diuinam misericordiam populum liberasset.

Saulus.

Habeo mentes tuam circa hoc quod modus liberandi
populum a peccato per mortem seu passionem messie sit
convenientior ex parte dei liberantis quam si deus sola
sua voluntate populum liberasset. sed quia dixisti proinde modus
erat etiam convenientior ex parte messie seu christi per quem facta est libe
ratio seu redemptio. ideo volo quod michi ostendas per an
tes seu rationes si quas habes. **S**aulus. **Q**uod iste modus li
berationis seu redemptionis generis humani. scilicet per passionem et
mortem christi seu messie sit convenientior modus ex parte ipsius christi per
quem facta est redemptio quam si solum per dei misericordiam absque passione christi
hoc fecisset. satis patet ex duobus. primo ex dignitate redempti
onis actus ipsi christo homini per mortem et passionem suam attributa
constat enim quod christus in scriptura dicitur redemptor ut cum dicitur
Psal. lx. veniet ad syon redemptor tuus. quod contra exponitur etiam
ab expositores tuis de christo seu messia qui redemptor simpliter
seu generaliter nuncupatur quod ad magnam excellentiam seu digni
tatem ipsius christi pertinet. si autem per solam diuinam misericordiam deus huma
num genus redimisset nulla inueniente passione seu morte
christi nulla ratio diceret quod christus in quantum homo redemptor dice
retur. nec ei dignitas huiusmodi redemptionis attribueretur. unde ex
parte christi manifeste patet quod hic modus redemptionis. scilicet per suam
passionem convenientior est quam si fieret redemptio sine ea in
quantum per ipsam christo homini attribuitur causam redemptionis ge
neralem que excellentissima est. **S**aulus. **R**edemptor
totius generis humani seu populi dei nullus est nisi deus. legitur
enim ysa. lvi. Ego sum deus et non est absque me saluator. et in
fra. hec dicit dominus. Redemptor noster sanctus israel. psalmista

etiam alloquens deum dicebat. redemisti me dñe de vitatis
Constat aut qd esse dñi veritatis pertinet soli deo. non autem
messie. et ideo dignitas redemptionis generalis soli dei est.
Paulus. **C**oncedo tibi qd deus sit redemptor oim fidelium
tanqm pma causa oim que fiut in vniuerso. sed ad xpm ho-
minem ppe pñet esse redemptorem immediate et tanqz pxi-
mam causam. sicut etiā in naturalibz hō qui generat hoīem
dicē ppe genitor ei. et tñ cū hoc deus est genitor tanqz cā
pma et remota oim. et ideo si passio xpi non fuisset operata
redemptionem nullo modo xpus redemptor diceret inqñtū
homo. sicut nec de moysē dicitur qd fuit redemptor ppli isra-
helici de egiptiaca captiuitate. licet fuerit mīster dei in ipsa
redemptione. **Saulus.** **H**abeo mentem tuam i hoc.
sed quia dixisti qd ex duobus patebat cōuenientia huiōi re-
demptionis ex parte xpi p quē facta est redemptō. postqz dixi-
sti pñū restat vt dicas michi secundum. **Paulus.**

Scdm p qd habet qd cōuenientior mod⁹ fuit ex pte xpi per
suā passionē redimē humanū gen⁹qm si p solam mīam dñi
redimeret patet sic. Scrutando enī scripturas repies qd mo-
dus quo sancti osueuerūt deū placare vel ab eo maximas
grās impetrare. vl a plaga ab hostibz iferenda pplm eruere.
vel i obfuatione legis diuine pplm cū deo confederare. vel ab
omibz pctis semel in anno pplm mūdare semp fuit per obla-
tionē sacrificōz papue cū sanguine. De pmo enī legit Gen.
viii. qd Noe post diluuiū edificauit altare dño. in q holocau-
sta obtulit. p quā quidē oblationē holocaustoz placatus fuit
deus et cōcessit vt vltra diluuiū in mūdo non veniret. sequit
enī statim ibidem. Odoratusqz est dñs odorem suauitatis et
ait dñs ad eum. nequaqm vltra maledicam terre ppter ho-
mines tñ. De scdo aut legit Gen. xxi. qd abraham postqz obtu-
lit filiū suū quē ex mandato dei volebat i holocaustū offerre
a quo fuit phibit⁹ p angelū. et dē dē arietem p eo obtulit i
holocaustum. post huiōi holocausti oblationē fuit sibi facta
repromissio per iurandū qd in semine suo benedicerent oēs
gentes que fuit sūma grāda semī abrahe concessa ⁊ toto ge-
neri humano. Que quidē duo sacrificia tam solēmissima et
fructuosa manifestū est qd non sine sanguinis effusione fue-
runt facta. De tercō etiam legit Exo. xii. qd per asperisionem
sanguinis agni pascalis p postes et domoz limina liberabatur

plūs dei a plaga siue peste egipcijs inflicta seu inferenda.
Didit enī ibi. videbo sanguinē et transibo vos nec erit in vo-
bis plaga dyspēns tē. **D**e iij. etiā legīt **Exo. xxiii.** q. p. da-
tionem legis in eius cōfirmatōe moyses dyspsit sanguinē ho-
locustoz sup. pplm vt cōfederacō inter pplm et deū p. lege ac-
ceptam cōfirmaret. didit enī sic. ille vero. s. moyses sumptum
sanguinem dyspsit in pplm et ait. hic est sanguis federis qd. pe-
pigit dñs vobiscū sup. cūctis sermonibz his. **D**e qūto etiā
legīt **Leuitica xvi.** q. in die expiatiōis de quo didit ibidem.
in hac die expiatiō erit vestra atqz mūdaciō ab omibz peccatis
vestris corā dño mūdabimī. **S**ūmus sacerdos intrans sācta
sanctoz semel in anno disillabat de sanguine sacrificoz sup.
aspiciatoriū et coram aspiciatorio. **E**x quo patet q. p. sangui-
nis effusionem seu aspersionem pls ex institutiōe diuina mū-
dabat. **R**atiō autē huius institutiōis declarāt in ca. sequēti. s. **xvii.**
vbi sic. quia aīa carnis in sanguine est et ego illū. s. sā-
guinem dedi vobis vt sup. altari meo expietis pro aīabz ve-
stris quia sanguis p. aīe piaculo sit. **C**um igit in redemptiōe
ppli p. xpm seu mesiam oīa p. dicta vel ipis maiora cōcurrē
debuerūt scdm omnes. **C**ōuenientior ergo modus fuit vt per
asperisionis sanguinis xpi p. cōsissimi sacrificiū humanū ge-
nus redimeret. que quidē aspersione p. singulas asperisiones su-
pradictas tanqz p. fectū p. imperfctū fuit figurata qz si per so-
lam mīam dei hūanū gen. redimētur scdm qd. nulla esset cō-
formitas seu correspondētia ad preterita sacrificia. **S**aulus
Contra hoc qd. cōcludis q. cōuenientior modus fuit vt per
sacrificiū asperisionis sanguinis xpi humanū gen. redimeret
qm. p. solā dei mīam qdaz p. nē rōnabiliter obia. et p. mo hēo
exp. ssam auctatem dicentē oppositū. **L**egīt enī **Osee vi.** in per-
sona dei mīam volo et nō sacrificiū qd. de directo opponit tue
cōclusioni. mīa enī put. ppheta testatur acceptabilius est deo
qm. sacrificiū. **E**x quo patet q. humanū gen. redimi p. solā
dei mīam acceptabilius esset qm. p. sacrificiū. **P**aulus.
Auctas tua non facit p. tra me. cōclusio enī mea loquitur
de mīa diuina. ppheta autē loquit de mīa humana comparando
eam sacrificiō per hominē deo oblato. que compaciō intelli-
gi debet. vñ sensus huius auctatis est q. mīa hūana sola sine
sacrificiō accepta est deo. sacrificiū vero solū siue mīa non est

deo acceptū. nam cū mīa sit effectus caritatis. sequit̃ q̃ sola
semp̃ sit acceptabilis deo. Sacrificiū autem put̃ est act⁹ exte
rior cū sit sine mīa ē sine caritate ⁊ p̃s nō est deo acceptum
qđ est manifeste vey et hoc nullo mō repugnat conclusioni
mee. hoc em̃ sacrificiū de quo agim⁹ cū maxīa mīa et carita
te fuit oblatū. vnde et deo acceptissimū. **Saul.** **S**ecū
dum dicta tua passio seu mors xpi tui operata fuit salutez
humani generis p̃ modū sacrificij sic alia sacrificia q̃ allega
sti ī vet̃i testamento opata fuerūt aliq̃ bō. s; hoc videt̃ fl̃m.
Nam qui offert sacrificiū aliqđ sacz facit put̃ ipsum nomē
sacrificij sonat. illi aut̃ qui xpm occiderūt magnā petrauerūt
maliciam scđm te. non ergo fecerunt aliqđ sacrum ⁊ ideo po
nus debuit dici maleficiū qm̃ sacrificiū. **Paulus.**

Sacrificiū passionis xpi ipe xps obtulit ex maxīma carita
te. non aut̃ illi sacrificiū illud obtulerūt qui eum occiderunt.
ex quoz um parte passio fuit maximum maleficiū.

Saulus. **C**onformitas seu correspondētia quā asse
ris esse inter passionem xpi quā dicis esse sacrificiū ad p̃teri
ta sacrificia veteris testamenti q̃ dicis p̃figurasse hanc passi
onem videt̃ esse nulla. in sacrificijs em̃ veteris legis nūqm̃
offerebat̃ caro hūana. q̃nymo talia sacrificia nephāda erāt.
Dicit̃ em̃ in ps̃. Effuderūt sanguinē innocentē sanguinē filio
rū suor̃ et filiarū suaz. quas sacrificauerunt sculpsilibus
chanaan. Ex quo patet q̃ passio seu mors xpi non habz ra
cionem sacrificij scđm s̃formitatem ad sacrificia antiqua.

Paulus. **L**icet in sacrificijs veteris testamenti nō of
ferebat̃ caro humana. ex hoc non sequit̃ q̃ nō p̃figurarent
sacrificiū passionis xpi. veritas em̃ oportet q̃ excedat figu
ram. nec requirit̃ q̃ veritas et ei⁹ figura sint eiusdē sp̃ei. n̄
etiam eiusdē generis. homo em̃ verus excedit suā figuraz
in pietate depictam intantū q̃ homo verus est aīal rōnale. et
est in genere s̃be. et ei⁹ figura depicta est qđdam accidens ī ge
nere qualitatis. et sic in p̃posito licet caro aīaliū nō sit eiusdē
rōnis cum carne xpi. s; valde ab ea distans. sufficiens tamē
est ad carnem xpi figurandā. nec erat cōueniēs q̃ tanta mlti
tudo hōim occideret̃ ad p̃figurandū mortē xpi sicut aīalia q̃
sacrificabant̃. esset em̃ p̃tra mīam ipi⁹ dei qui solū xpm vo
luit imolari pro salute totius mūdi. vñ nō decebat diuinam
clementiā q̃ mlti homines imolarent̃ solum ad signandum

imolacōnem xpī ad quā significandum sufficiebat imolacō
aīaliū rōne predicta. **N**obis autē qđ dīctis qđ carnē humanā
sacrificare erat nebandū. iuxta illud ps. **E**ffuderūt sang:
nem innocentē rē. rñdeo qđ illa sacrificia erant nebanda in
qntū fiebant oīra mandatū dīnū in honorem ydolorum.
vnde ibidem subdit. quas sacrificauerūt sculptilibz chanaan
Si autē aliqua caro humana ex mandato dī et p ei⁹ oīdien
tiam fuisset sacrificata hoc esset deo acceptū. vt patet in imo
lacōne ysaac Gen. xxi. que a deo fuit valde accepta et meri
toria pūe ibidem habetur. **S**aulus. **L**icet abraam
voluit imolare filiū suū ex mandato dī. nō tamen eū imo
lauit vt ibidem habet. vnde ex illa imolacōne non potest su
mī argumentū qđ imolare carnem humanam de mādato dī
esset deo acceptum neq; meritorīū. **P**aulus. **S**i vo
luntas abrahe circa imolacōnē filiū ex oīdētīa dī fuit me
ritoria vt est manifestū. oportet dicere qđ ipse abraam non
fuisset phibitus p scōm dī mandatū ab imolacōne. sed ex
pīmo mandato dī imolasset filiū qđ illa imolacō esset valde
meritoria. radix em̄ et fundamentum meriti in volūate cō
sistit. dicūt em̄ doctores tui frequēter qđ dñs eoz vult seu ac
ceptat. et intelligūt p eoz volūtatē hominis in qua radix
meriti pēcipue consistit vt dictum est. **S**aulus. **L**icet
aliquāliter ostendit qđ per mortem seu passionē messie po
pulus redimeret a pctō vt vident aliquāliter dicere verba
Ysaie lvi. hoc tamē intelligit p modū satisfactōis vt iā s̄
dixeras. sic qđ ille p suā passionē p alijs satisfaceret. nūqm
tamē legit qđ passio sua p modū sacrificij alios liberaret.
Paulus. **I**n pphēta zacharie vbi ad līam agitur de p
mo aduentu messie. etiam scōm doctores tuos ī capīto ix.
vbi dīct. **E**cce rex tu⁹ venit tibi iust⁹ et saluator rē. postq;
dixerat. et disperdam quā adzigam ex effraym rē. ad ostenden
dum qđ nō habebat xps triūphare vī armoz. sed miraclozū
virtute et doctrina pacifica. de quo dīct. **E**t loquē pacē gen
tīb; rē. in eodem oīre subdit. tu quoq; ī sanguine testa
menti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua
que qđē verba ad līaz dirīgūtur īpī regi messie de quo ibid
agit. cuiquidē messie pphēta alloquēs dīct. **T**u autē in san
guine testamēti tui. s. ī sanguine tuo q̄ffusus est emisisti vin
ctos tuos. i. eduxisti antiquos pēs ī limbo inferni detentos

qui dicit lacus. propter eius profunditatem in quo non est aqua sic
nec ignis infernalis. sed erant ibi decem usque aduentum redemp-
toris. Ex qua auctoritate habes manifeste quod messias per sangui-
nem suum qui dicitur hic sanguis testamenti redemptur? erat seu e-
ductur? detentos in lacu supradicto. quidem sanguis testamenti
manifeste pertinet ad sacrificium quod contra in veteri lege per sangui-
nis effusionem perficiebatur ut deductum est. **Saulus.**

Duo presupponis in hac allegatione que non sunt sufficienter
probata. primum presupponis. quia cum dicitur in sanguine testamenti
tui. intelligitur sanguis christi quod non consonat littere. debuisset enim di-
cere secundum mentem tuam in sanguine tuo. non autem in sanguine testa-
menti tui. Secundo presupponis pres fuisse in limbo detentos ante ad-
uentum messie quod non probas. et ut credo quod non potes probare
per authenticas scripturas. **Paulus.**

Ad primum respon-
deo quod sanguis christi de quo hic loquitur. dicitur sanguis testamen-
ti in quantum per ipsum sanguinem fuit confirmatum novum testamen-
tum sicut per passionem sanguinis holocaustorum factam per moysen con-
federatur fuit populus cum deo in confirmatione legis veteris. **Exo. xxiii.**
Secundum vero quod obiectis de personis ante aduentum christi in limbo
existentibus requiritur singulare scrutinium scripturarum de quo
ad pres supradictum est ut de eo fiat inter te et me deo duce sin-
gularis discussio. **Saulus.**

Placet michi ut fiat
singularis discussio de hoc quod asseruisti. scilicet quod pres antiqui qui de-
bebant esse in limbo ante aduentum messie. sed responsio tua ad
primum meum obiectum in qua dicitis quod sanguis christi tui in quantum
per ipsum sanguinem novum testamentum confirmatum fuit. non con-
sonat dictis tuis. dixisti enim super quod sanguis christi fuit sacrifici-
um quo expiebatur seu redimebatur populus a peccato. Nunc autem
asseris quod sanguis christi fuit confirmatum novum testamentum. et hoc
dicitur intelligi illud prophete. tu autem in sanguine testamenti tui.
sed ista non videntur stare simul. aliud est enim confirmare testamen-
tum. et aliud est per te expiare ut de se patet. **Paulus.**

Passio christi in qua sanguis eius effusus fuit plures habet effe-
ctus ad invicem operabiles ex quibus alias potest habere plures
nominationes. Nam sicut in rebus naturalibus una et eandem rem vi-
demus habere diversos effectus ex quibus diversimode potest denota-
ri. Sol enim illuminat calefacit et exsiccat. Ex quibus effectibus
denominari posset illuminativus calefactivus et exsiccativus. sic
dicendum est de passione christi seu eius sanguine que multos

effectus salutis feros circa humanum genus habet. ex quibus sanguis christi et etiam ipse christus denominatur. Nam in quantum considerat illa passio in carne christi sic habet effectum satisfactoris seu redemptionis in quantum per eam seu per ipsum sanguinem christi liberamur a fuitente peccati secundum quam considerationem christus dicitur redemptor. ut dictum est. in quantum vero per ipsam passionem seu sanguinem christi genus humanum deo reconciliatur sic habet effectum sacrificii. et sic dicitur sanguis testamenti secundum quam considerationem christus dicitur sacerdos. iuxta id per psalmum. tu es sacerdos eternum quod de christo intelligitur ad litteram. habes igitur ex supradictis quod iste modus liberandi. scilicet populum a peccato per mortem seu passionem christi sicut fuit convenientior ex parte dei liberantis quam si deus sola sua voluntate populum liberasset ut supra fuit ductum. sic ex parte christi seu messie per quem facta est liberatio seu redemptio. predictus modus convenientior fuit. Nam si per solam dei misericordiam genus humanum fuisset liberatum absque christi passione. tunc christus homo nec diceretur redemptor humani generis. nec etiam sacerdos eternum ut iam ostensum est.

Capitulum xi. in quo ostenditur quod modus liberationis populi dei a peccato per passionem et mortem christi fuit convenientior ex parte populi liberati quam si per solam dei misericordiam populus liberatus fuisset.

Saulus.

Habeo mentem tuam in duabus convenientioribus supradictis. quarum una sumitur ex parte dei liberantis. alia vero ex parte messie per quem facta est liberatio seu redemptio. Restat ergo ut ostendas in eadem quod presupposuisti. scilicet quod ex parte hominis liberati seu redempti convenientior modus fuit hominem liberare per mortem et passionem christi quam per solam dei misericordiam.

Saulus. **A**dulte rationes sunt. hoc quod queris ostendentes secundum auctores nostrorum doctorum seu sanctorum. scilicet quod scio te illas non reape. ideo unam tantum allegabo tibi quam credo esse consonam dictis prophetis. que quidem ratio talis est. Si genus humanum per solam dei misericordiam fuisset a peccato liberatum passione christi non inveniunt ex tali liberatione homo non haberet exempla tam salutifera et ad humanam salutem necessaria sicut in passione seu morte christi perfecte habuit. in passione enim christi nobis fuit ostensum maximum exemplum obedientie quam in sacris eloquiis sacrificii proponitur. ut habetur. i. Regum xv. capitulo. nulla autem obedientia maior vel similis legitur quam quod christus seu messias deo

patri obediret se volūtarie offerendo crudelissime morti. In
passione etiā xpi exemplū huilitatis pfecte nobis pponit p
quā quidē virtutē. s. huilitatis grā dei que maximū donū
est nobis datur. iuxta illud pñ. iii. mansuetis deū gradām
dabit. que enī maior vel tanta māfuetudo legiē qm q xpus
sanct⁹ sāctoz excellentior angel⁹ fact⁹. vt s ostensū est. impio
rum pēti seu tyrannidi semetipm humiliaret. que quidē
virtutes et multe alie in passione seu cruce xpi exemplariē
ad salutem nrām sūt ostense. Ex quo patet q ex pte homis
liberati cōuenientior mod⁹ fuit vt homo ppassionez xpi in
qua tot exempla salutifera nobis pponūtur liberaret qm si
p solam dei mīam sine talibus exemplis salutiferis fuisset li
beratus.

Saulus. **I**ndica michi si habes aliquam
auctatem scripture sacre hoc qd dīcis ostendentem. **P**au
lus. **H**abeo vnam auctoritatem breuissimam in qua hoc
qd dixeram opendiose demonstrat. ille enim ppheta magn⁹
scz **Ysaías** qui passionem xpi et eius salutiferos effectus ex
pressius qm alij pphete in capitulo lvi. sup sepe allegato p
noscificauit cū dixisset liuore ei⁹. i. xpi passi sanati sumus. ibi
dem imediate añ pōixit. disciplina pacis nrē sū eū. qd meum
ppositū opendiosissime cōcludit. doctrina enī pacis nrē n ē
alia qm illa doctrina p quā pacē spūalē cōsequimur. in q quid
pace salus consistit. sed hec doctrina alias disciplina pacis nrē
est sup eū inqntū ipse illā doctrinā pacis nrē vbo et exemplo
docuit vt supra dictū ē. et ideo liuore ei⁹ sanati sum⁹. nō solū
effectiue seu meritoz. sed etiam doctrinaliter. quam quidē
doctrinam salutiferam sic exemplariter homo non habuissz
si absqz passione et morte xpi per solam dei misericordiam
fuisset a peccato liberatus vt dictum est.

Distinctio sexta de scrutinio scripturarū circa extē
sionē redēptōis seu salutis p xpm facte an illa
scz pphēdit tñ ptemporeos sibi et posteros. vel
etiam se extendit ad patres et alios fideles qui
ab antiquo precesserunt. et continet sex capitula.

In capitulo pmo ponūtur aliquē rōnes seu auctates qui
bus videt q sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū cristi
nō fuerūt in limbo detenti vsqz huc q fuisset p xpm redēpti

In scdo capitulo psumponit oppositū. s. q pētm pmi pēti
in posteros transtuit et q sancti supradicti ppe hoc pētm detēti

fuerunt in limbo usque ad passionem christi. quod quidem presuppositum
per auctoritatem *Ysaie* probatur et contra probationem arguitur. et finaliter
soluitur concludendo ex dicta auctoritate tria hinc appoito penetrantia.

In tercio capitulo ulterius altercat supradicta auctoritate *ysa.* ostē
dendo ex ea statum antiquorum patrum per mortem ante aduentum
messie. ad cuius assertionem inducuntur alie auctoritates apud he
breos autentice.

In quarto capitulo inducuntur alie auctoritates ex quibus probatur quod
sancti antiqui testamenti post mortem non ibant ad paradisum
ubi est locus sanctorum. nec etiam ad gehennam. sed ad quendam lo
cum qui a doctoribus hebreorum suburbium paradisi vocatur. non obsta
te quod predicti sancti decessissent ab hac vita mundi non solu
a peccato originali sed etiam originali.

In quinto capitulo datur ratio quare quedam penalia que fuerunt
imposita generi humano per peccatum adam non fuerunt amota per pas
sionem christi per quam fuit indultum peccatum originale.

In vi. capitulo arguitur diuissimorum contra ea que dicta sunt de
peccato originali et solvantur argumenta.

Capitulū primū in quo ponuntur aliquę rationes seu auctoritates
quibus ostenditur quod sancti antiqui qui fuerunt ante aduentum christi non
fuerunt in limbo detenti usque huc quod fuissent per christum redempti.

Saulus.

Volui quid sentis circa convenientiam modi re
demptionis populi per passionem christi tui. sed quia inter
tua dicta super allegata. illud dictum *zach.* ix. tu
autem in sanguine testamenti tui emisisti vin
ctos tuos de licu in quo non est aqua. quod quid
dictum exposuisti de antiquis patribus quos
dicebas esse in limbo inferni detentos usque ad hoc quod sanguis
christi tui fuit effusus in eorum redemptionem. que quidem assertio
tua est michi valde incredibilis tanquam repugnans auctoritatibus
sacris et rationi naturali insona. **I**deo de hoc volo ut fiat
inter nos singularis discussio. **Paulus.** **P**lacet michi
ut hec discussio fiat. sed allega in primis quomodo predicta
assertio repugnat sacris auctoritatibus. et deinde procedam us ad
rationes. **Saulus.** **I**n processu sacrarum scripturarum
reprobo quod multi sancti et iusti peccaverunt in tempore. typus ad
uentus christi tui et passionem ut patet de primis patriarchis
de quorum nullo fuerat abraham patriarcha qui tante iusticie fuit

coram deo. ut ipse deus de ipso abraa; defuncto talia testaret. eo
 qd obediens abraa; voc mee et custodierit precepta mea et
 mandata mea. et ceremonias legesq; seruauerit. Gen. xxvj.
 Cui qrem abrahe i vita sua fuit a deo dictu. tu autem ibis ad
 patres tuos i pace sepultus i senectute bona. Gen. xv. Dic
 michi obsecro quod posset dici de tanto patriarcha qd p tanta
 tpa post mortem fuerit detentus in limbo in fermi. vbi ergo
 est iusticia diuina ad que ptenet nullu bonu irremuneratum
 relinquere. si abraam q oia pcepta diuina ceremonias et le
 ges custodierit ut ex testimonio diuino supdicto coprobatur
 non statim post mortem assumeret ad gloriam sua que est
 appria merces sanctoꝝ et iustoꝝ. sz potius eum quasi i carcē de
 tentu p tanta tempoꝝ curricula relinqret. vbi est etiam veri
 tas diuina que abrahe pduxit. ibis ad patres tuos i pace se
 pulchus in senectute bona. si enī ipse abraa nō ad diuinā visio
 nem in qua est vera pax fuerit assumptus tpe mortis sue.
 sed in limbo in fermi fuit reclusus sic non in pace vera inissz
 ad patres. sz nec in bona senectute sepultus est manifestu
 idem dicendum est de alijs sanctis. ut d moyses et aaron et sa
 muel de quibz testat psalmista. Custodiebant testimonia et
 pcepta que dedit illis. Si ergo isti post hanc vitam nō statim
 ad gloriosam vitam volauerunt. sz p qplimos annos vsq;
 ad aduentum xpi tui fuerunt in limbo inferni detēti oportet
 te alteru duoz concedere. aut qd deus nō est iust? cū non red
 dat vnicuiq; scdm opera sua. aut qd predicti nō fuerūt san
 cti nec iusti coram deo quozum vtrūq; sacre scripture testimo
 nys manifeste repugnat.

Capitulū scdm in quo p̄supponit̄ oppositū. s. qd peccatū p̄mī
 parentis in posteros transiuerit et qd sancti supdicti ppter hē
 peccatū detenti fuerūt in limbo vsq; ad passionem xpi. qd qd
 p̄suppositum p auctatē Psal. pbat et extra pbatōꝝ arguit.
 et soluit cōcludēdo ex dicta auctate tria huic p̄posito p̄tētia

Paulus.

Hoc qd assertio mea quā didis esse incredibilez
 et auctatibz sacris repugnantē. 7 rōni natāli i
 cōsonā tanq; vera et nulli veritati straria seu
 incōsona solidet̄ seu fundet̄. oportet ut tibi vnū p̄supponā qd
 scdm iūta cē. si dei catholice firmit̄ ē tenendū. et etiā p sac̄s sc̄p
 turas et doctoꝝ tuos eē vez approbat. qd quidē p̄suppositū tle

est qd pmi pccm pmi homis de quo habet Gen. iii. originale
transiit in posteros. Ex quo sequitur qd abraam et moyses et
alii quicunq; patriarche seu pphete quicunq; sancti non fue-
runt immunes ab huius pccō. s; illud straxerūt p originem. et
ideo iusticia diuina in eis saluat. etiam si eos non assumet
post mortem statim ad gloriā. s; eos in limbo detentos relin-
queret vsq; quo pccm illud pmi parentis et impedimentū i-
troitus regni celestis inde puenies sufficiens fuisset p sang-
nem xpi sublatū. iuxta illud iacob. Tu autē i sanguine testa-
menti tui emisisti vincitos tuos de lacu tē. ut s; fuit allegat.
Paulus. Hec respōtio tua nō videtur sufficere ad mea
soluendum obiecta. s; potest alia supradictis incōuenientia. qd
patet pmo sic. Nam illud qd pssupponis qd pccm pmi homis
originale transiit in posteros non fūdas nisi in auctate tue
catholicę fidei quā ut nosti non recipio nec reape teneor. S;
quia dicis qd etiam p scripturas a me recipiendas illud pre-
suppositū approbat esse vey. ideo illud debuisses michi pmo
allegare tanqm a me recipiendū. nō autē catholicā fidē quā
nūqm recepi. et sic pssuppositū tuū ad pns nullū mōmētū est
quo ad me. nec solū pssuppositū tuū nō pbat p sacre scrip-
ture auctatē. s; etiā manifeste sacre scripture stradiat. dicē
enī qd pccm pmi parentis tradidit ad posteros p originē est
manifeste ptra sacre scēptę auctatē. dicē enī Ezech. xviii. fi-
lius nō portabit iniquitatē patris. qd esset manifeste flm si
iniquitatē pmi parentis posterū seu ab eo ut asseris ptherēt.
Paulus. Ad pmiū tibi respondeo qd quia doctores nri
clarius tradunt istam materiam qm tui. Idcirco non tibi al-
legauī primo auctates a te recipiēdas. nūc autem volo tibi
ostendere qd illud pncipale qd sentiūt doctores nostri circa pec-
catū originale concordat mltis auctatib; a te recipiendis.
Circa qd pmo allego tibi illū pphetā euangelicū. s. ysaiam q
de omib; ad xpm puenientibus multa tradidit documenta.
ipse enī ppheta in xlii. capitulo hoc de quo agim; expsse ēdi-
dit ppo isrlitico sic dicens. pater tu; prim; peccauit. in p-
res tui puaricati sūt i me. et scamiaui alias pphanauī pnci-
pes sanctos. et dedi ad interempcōnez iacob et isrl in blasfe-
miā. hec ille. Que quidē verba si eorū vey sensū lralem re-
cte fueris scrutat; ppositū meū manifeste oñdūt. Adam enī q
fuit pmi pater simpliciter manifeste peccauit pmi pceptum

diuinū sibi datū transgrediendo. **Gen. iii.** ppter qđ quidem peccatū pñapes sancti. s. patriarche et alij iusti ab eo descēdētes fuerūt stramiatī eo qđ fuerūt separati a deo diuinā visione carētes sicut cōtaminati a templo sepabantur. **Saulus.**

Ex hac auctate non habes ppositū tuū ppter duo. pmo qđ hoc qđ dicit pater tu? pmo scđm autores nros n̄ intelligit de adam s; de abraam qđ vocat? fuit a dō pater multaz gentiū **Gen. xvii.** et papue pater pmo fidelū. vnde cōiter dicit pñ fi dei eo qđ fuit pmo i publicacōe diuini noīs vt habet **Gen. xii.** Quicquidē pater abraaz peccauit dubitās de dīno pmissio qñ dixit. dñe deus quō sare possum qđ possessur? sū eam. **Gen. xv.** Scđo quia hec exposicō tua nō acordat cū hoc qđ sequitur Et interpres tui puaricati sūt in me qđ intelligit d aaron et moysē qui puaricati sūt ad aquā ptradictōis **Nūi xx.** que quidē puaricacō non transiuit in posteros sicut nec peccatū abrahe. et ideo bene consonant adiūcē ista duo pcta pōicta non aut pctm a de qđ vt asseris ad posteros transmissit.

Paulus. **Primum** qđ dicit abraam peccasse dubitādo d diuino pmissio et qđ intelligit de eo illud **Psalm.** pñ tu? pmo peccauit nō pē stare. tū qđ abraaz n̄ legīt fuisse iprobatus de aliq pcto. et mulcomin? de infidelitate seu dubitacōe i fide. s; pōd? i hac visione **Gen. xv.** ei? fides cōmendat cū ibidem p mittit. Credidit abraam deo et reputatū ē ei ad iusticiā. cum qđ i hoc qđ dicit. Dñe de? quōmodo sare possum qđ possessur? sum eam. etiā scđm doctores tuos nō q̄rebat dubitādo de diuino pmissio. s; q̄rebat a dō vt reuelaretur sibi per quē cultū diuinū cōseruaret illa terza pmissionis i semine suo. vnde et ibidem fuerūt sibi reuelate spēs aīaliū ex quib; sacrificia i futuro erant fienda in templo. subdit em̄ ibi. Accipe tibi viciulum et. per que quidem sacrificia debito mō deo oblata cōseruanda erat possessio terre pmissionis. cum quia in illa reuelacōe abrahe facta de? firmavit pactū cum abraaz. vt habet ibidē. cōcedens ei qđ iret ad pñes suos i pace. vnde nullo mō dicendum est de abraam qđ peccauit pcto supradicto. **Restat** igit qđ cū dicit pater tu? pmo peccauit. intelligit de pmo patre simplici. s. de adam. cui? pctm nō solū exp̄sse tradit in isa. **Gen. iii.** vt dictū est. s; etiam qđ pena ill? pcti in suaz posteritatem transiuit. oīa em̄ penala qđ i p̄dicto capitulo **Gen. iii.** conanent que sūt abas fuerūt a dō diffinita ppter pctm a de

ut cum dicit. maledicta terra in ope tuo. et in labore comedes
et similiter quod dicitur est mulieri. in dolore paries filios et oia
transierunt in posteros ut habemus per rei euidentiam. et per omnes
peccatum ipsius adtransiuit in posteritatem quod ad culpam ali
as esse dare penam sine culpa quod est inconueniens. **Silr** quod dicitur
secundo quod hoc quod dicitur. interpretes tui puaricati sunt in me. intelli
gitur de aaron et moyse qui peccauerunt ad aquas stradietoris.
nisi. xx. nullo modo sonat ratio. licet quodam ex nostris hoc videant
tunc sentire. tamen quia moyses et aaron nunquam leguntur interpretes
dici in scripta sacra sicut de Esdra legitur. **Neemie. viii.** qui le
gem domini populo exposcebat. sed potius dicitur propheta domini. **Costat**
autem quod gradus prophetandi distinguitur a gradu interpretandi multa
enim interpretantur scriptas sacras quod non prophetant et contra. cum
quod puaricati addit super rationem peccandi. id potest enim transgre
sionem legis per alios ut habemus per auctorem catholicorum. quod non
per dicitur de aaron et moyse quorum peccatum ad aquam stradietoris non
fuit ita graue ut puaricatio debeat dici. ut patet bene consideranti
illud capitulum nisi. xx. ubi de hac materia agitur. cum quia eorum
peccatum non fuit commissum circa legis interpretationem ut littera hic videtur
sonare. Cum enim dicitur interpretes tui puaricati sunt videtur in
telligendum quod in ipsa interpretatione fuerunt puaricati. **Saul.**

Si hoc quod dicitur interpretes tui puaricati sunt in me. non in
telligitur de aaron et moyse ut dicebam. dic ergo tu de quibus in
telligendum est. et ut littera conuenienter intelligatur optet quod assignes
in aliquo peccato correspondens peccato ad id in hoc quod transierat ad po
steros. hoc enim sonat littera cum quasi pro pena utriusque peccati
subdit. Et contaminasti principes sanctos etc. **Paulus**

Verum dicitur in hoc quod propheta in predicto capitulo facit me
tionem de duobus peccatis quod ad posteros transierunt. **Silr** et de
penis illis peccatis correspondentibus. primum enim peccatum fuit peccatum
ad id quod transierat in posteros per originem ut iam dixi. de cuius peccati
pena eidem corruente dicitur propheta. Contaminasti principes sanctos.
Et est sensus quod propter peccatum ad id de quo dixerat. patet enim pri
mus peccatum. et principes sancti. scilicet patriarche et alii iusti ab
adam descendentes qui de diuino consortio gaudere debuissent
fuerunt a deo prophanati diuina visione carentes tanquam prophani.
Secundum vero est peccatum phariseorum qui fuerunt doctrine talmudi
ce doctores et inventores per quam quidem doctrinam legem interpretati
sunt puerse. et proprie dicuntur interpretes et puaricatores. interpretes

quidē quia non legē dederūt nec suam doctrinā tradunt ut p
phete. sed ut legis expositores seu interpretes. et hi quidem
pprie dicūt prenācatū ī deū qz p alijs trās gſſionē legis cōmi
serūt p falsā legis interpretatōez quā ī suis posteris vsqz in
hodiernū diē trāsportarūt. de quoz falsa doctrina plura scrip
si ī additōibz ysae caplo. xxxiii. et zacharie. v. vide ibi et co
nimo dirigere me me et te forte erit singulare colloquiū d cu
ius pēti pētia ppha subdit. Et dēi ad mētemptōnez jacob qd
fuit iplerum p romanos q illā nationē pharisaicam que ia
cob solo nomie dicit cum templo et suis cērimoniis ad mter
emptionem dederunt. Et pñapes eoz ī blasphemiam. qz sunt
pēmpnati p totū orbē tanqz basphemi. quod totum fuit ī vī
dictam sāguinis cristi q p falsas interpretatōnes phariseoz
effusus fuit. de q vindicta sanguinis xpi dño pcedente ple
nius loqimur. Et sic habes hēc duo peccata denūdāta p pphāz
q ī posteros trāsſieſt. licet diuersimode. qz primū p originē.
scōz uero p imitatōez. Habes etiā ibidē penas eis cōrñdētes
Similiter in eodem textu repies si recte scrutatus fueris pñ
cipalia remedia veriusqz peccati supradicti. **Saul?**

Placet michi ut de doctrina pharisaica seu talnūdica
quā reputo sanctā et veram seozū loquam. Sīlī et de vindic
ta cristi cui quam dīcis esse factam p romanos qz ista nō p
prie spectant ad pñs colloquiū ubi pñcipalē agim⁹ de pēto
originali. sed qz ī hoc capitulo ysā. nō sit mentio de passionē
cristi cui ut dīcis. nec etiā de remedijs hōz peccatoz. put tu
videris asserere. Porco volo q ista michi ampli⁹ declares

Paulus **S**i bene scrutatus fueris hoc totū pprie
ibidem inuenies hēc duo que petis. In hoc enī capitulo omī
sis causa breuitatis multas q ibidē tradūt manifeste repies
qz ibi ppheta in psona dei seu cristi sui cōquerit de ebula cōn
bus seu penis qz p eoz peccatis passus fuit. dī enī ibi ppho
in psona dei sic. veritāmē me fuisse fecisti ī peccatis eius qz
deus p peccatis ppli expiandis formam sui accepit. q nullo
modo de deo talis seruit⁹ posset uerificari scōz deitatē. Et seqē
vltēra. prebuiſti mī laborē ī iniquitatibz tuis. qz peccata hu
mani generis fuerūt occasio ut laborē passionis cristi sustine
at ut in caplo. luy. alias allegato. Et sic habes q in hoc caplo
sit mentio de passionē cristi. De remedijs aut hōz pētozū in
pñcipio sequētis capli. s. xliij. ppheta manifeste ait dīcēs

Noli timere serue me⁹ iacob tē. q. o. licet pēta supōicta gra:
uia sit. nec per puz hoīem pnt remediari. sed p. nezz dei de
quo sup statim dixerat. Ego sū qui deleo pēta tua tē. tū qā
p. aquam baptismalem et ifusionem spūs sancti ista sūt re:
medianda. de quo dīc. effūdā aquā sup sidentem tē. Et vl
tra effūdā spm̄ meum sup semē tuū. et bñdictōez meam
sup stirpem tuā. que quidē oīa cōsonāt pposito meo. eo mo
do q. plūs dīc. oīa cōsonāt uero pmo ethicoz. **S**i qz p. singula
contenta i hoc caplo dīfēre esset ualde tediosū et forte non
magis uale. **I**deo ex omibz i hoc caplo stentis suffiat m. tria
colligere. vñū est q. per pētm pmi parentis pñapes sancti fu
erunt cōtaminati. i. pphanat. de quo dīc. p. tū p. pñis pecca
uit et cōtaminauit pñapes sanctos. Scdm̄ est q. pro p. i. pecca
tis de⁹ sen xpūs fuit sern⁹ filr et passus. de quo dīc. seruire
me fecisti in pētis tuis. et p. buisti m. laborem in iniquitatibz
tuis. Tercū est q. pēta fuerunt romedianda p. effusione aq
et spūs de quo dīc. Effūdā aquam sup sidentem. et effūdā
spm̄ meū sup semen tuū. et bñdictōez meā sup stirpē tuam

Caplm̄. iij. in quo ulterius altercat sup pōictā autētem
ysaie ostēdendo ex ea statim antiquoz patz p. mortē añ ad
uentum messie. ad cui⁹ pñmatōez inducunt alie antozita
tes apud hebreos autēntice **S**aul⁹

Naleo mentem tuā de contentis i hoc caplo ysa. **S**i
dimissis aliis q. nō sūt pñic inter me et te agenda
s. de pharisaica doctrina et hui⁹modi in hoc de quo
agim⁹. s. de pēto pmi parentis. uideo manifeste contē te illō
verbū qd hic dī. Et cōtamināui pñapes scōs. qd exponis
de pēto pmi parentis in eos deriuato quod nō cōsonat ratioi.
Nam pñapes sancti. s. patriarche et pphete p. hoc pētm non
remanferūt staminati cum deoz sanctitate et iusticia post eo
rum mortē pluries scripta testat. unde nō possz de eis uerifi
cari illud verbum. et cōtamināui pñapes sanctos. Ille em̄
qui est cōtaminatus non uere dīc. de eo quod est sanctus.

Paulus **S**i bñ pñderas verbū qd ibi ponit i he
braico ubi nos habemus et cōtamināui nō signat pñie con
taminatōez s. sūt pphanatōez. pphanū autē qñqz sūt idē qd
stamina cum. qñqz uero sūt nō scēm licet nō sit imundum
sicut hoies layd dicunt pphani eo qd nō sūt i sacris pñituā.

non tamen ex hoc sunt imundi. vñ propheta dicit qđ i hoc loco
dicit a propheta scđm hebraicam veritatem nō est intelligēdū
p̄mo modo. s; alio modo tñ qđ bene verificat de p̄farchis et
alijs iustis antiqui testamenti qđ licet nō fuerūt imūdi ex de-
uatiōe peccati originali in eos. eo qđ fuerunt ab eo mūdātī
per sacramentū circumcisiōis et sacrificia et huiusmodi. fue-
runt tñ p̄phani in q̄ntum fuerūt a diuina visione i alia vita
separati vt dētm est.

Saul? In hoc qđ modo di-
dis p̄supponis duo. vnū ē qđ patriarche et alij sancti seu iusti
antiqui testamenti fuerūt mūdātī per sacramentū circūcisiō-
nis a peccō originali. Aliud est qđ asseris p̄dictos sanctos a di-
uina visione in alia vita fuisse separatos. Que quidem duo
vident̄ adinuicem cōtrarij. nulla enī ratio est p̄pter quā sancti a
diuina visione post hāc vitā debuissent separari nisi p̄pter ma-
culam originali peccati quā dīdis ip̄os cōtraxisse. s; si ab illa
macula p̄ sacramentum circūcisiōis sūt mūdātī. restat qđ
huiusmodi sancti p̄ mortem essent absq; macula alicuius peccati
et p̄ q̄s qđ statim debuissent diuinā visionē frui. et p̄ q̄s p̄
hanc vitam non debent dici p̄phani.

Paul? Verūq; p̄dictorū qđ p̄supposui habeo per auctes a te re-
apiendas. p̄mū enī habeo p̄ auctem todā synagoge tue qđ vt
nosti habent oratiōes seu benedictiōes p̄prias a magno tē-
pore ante destructionem temp̄i ordinatas p̄ quolibet p̄cep-
to diuino sic qđ qñ aliquid p̄ceptū implet dī proprie b̄ndictio
correspondens illi peccō. ut habet ualde large i libro talmudi
co qui dicit baraboth i caplo baraoe. vñ dē cū sacramentū cir-
cumcisiōis circa aliquem in die. viij. a sua natiuitate p̄ue-
nit deus abrahe preceperat. gen. xxi. caplo implet. tunc dī publi-
ce in p̄nda oīm circumstanciā a circūcīdēte quedā b̄ndictio
sub hac forma. Benedictus dñs dē noster qui sanctificauit
dilectm ex utero. et p̄ceptū in carne sua posuit et posteritatez
suam signauit in signo federis sancti iosepho merito huiusmodi
deus viuius pars n̄ra et fortitudo nostra mandauit erui dilec-
tum semen sc̄m consanguinitatē n̄raz ab infero p̄pter fedus
suū qđ i carne nostra posuit. b̄ndictus dñs dē iniens pactū seu
fedus. hec in p̄dicta oratione. Ex qua habes manifeste qđ me-
rito circumcisiōis deus mandauit erui ab inferno circumci-
sum qđ nō p̄t intelligi nisi p̄ hoc qđ p̄ huiusmodi fedus seu pac-
tū. s. circūcisiōis debbat erui circūcīsi a peccō originali. p̄ueni-

enī octo diez non poterant esse obnoxii aliquo peccato ac-
tuali. sed solū originali. **Saul?** **H**ec est q̄ oratio
nes statute pro p̄ceptis sūt autē tice ap̄d nos tamq̄ a senio-
ribus antiquis et prophetis ordiāte. s̄ ex hac oratōe n̄ potes
fundare intentum tuū. cum qz ī ea ponunt verba obscura q̄
non bñ declarant ut cum dī s̄cificauit dilectū ex utero tē. q̄
verba indigent vltiori declaratōe ad hoc ut exinde posset
sumi argumentū. cum qz in predicta orōne habet q̄ circum-
cisi erunt ab inferno non aut q̄ sint a deo separati post hāc vi-
tam prout tu dicis.

Paulus **V**erba
p̄dicte oratōis satis sūt clara hystoriam que exordiū cū-
cisionis narzat consideranti. deus enī dedit sacramentum circūci-
sionis abrahā ante qz ysaac nāsceret. ut habet gen. xvi. et in
eodē cōtextu p̄nunciāuit ei natiuitatē ysaac fūciz. et statim
post p̄ceptū sup̄dictū abrahā q̄i centenari⁹ circūcidit se. circum-
cidit eē ysmael filiū suū qui tūc erat xii. annorū et totā fa-
miliā. ysaac autē non fuit tunc circumcīsus cum nondū esset
natus. s̄ in viii. die p̄ natiuitatē suā qd̄ erat tps p̄p̄riū a dō
designatū circumcīsus fuit ex ysaac dī ex utero sanctificat⁹
quia abrahā erat iam circumcīsus ante qz ysaac genuisset qd̄
nō p̄t de abrahā et ysmāel intelligi. vnde cum dī deus s̄cifi-
cauit dilectū ex utero et p̄ceptum in carne sua posuit. cōiter
intelligit de ysaac rōne predicta. Alia vero p̄tenta in p̄dicta
orōne clara sūt et uera. Aliud vero qd̄ dicis q̄ ex p̄dicta orō-
ne nō habet q̄ iusti erant separati a diuina visione p̄ mortē
s̄ solū q̄ erant p̄ circumcīsionem ab inferno. p̄cedo tibi n̄
ego illā orōnez mouxi ad hoc p̄bandū. s̄ solū ad p̄mū. s. q̄
pueri q̄ adhuc sūt innocentes cū sint in viii. die natiuitatis
sue erunt ab inferno p̄ sacm̄ circūcisionis. **Q** aut iusti quā-
tūcūqz sancti añ aduentū messie fuerūt a paradiso. et p̄ dñs
a diuina visione separati ex alijs auctibus posses habere.

Capl. m. iij. i quo inducunt alie auctes ex quibz cōpbat
q̄ sancti antiqui testamēti post mortē non ibant ad para-
disum ubi est locus beatorū nec etiā ad iherosolimam. s̄ ad quē-
dam locum q̄ a doctoribus hebreorū suburbū paradisi vocat
non obstante q̄ predicti sancti decessissent ab hac vita mun-
di non solū a peccato actuali. sed etiam originali.

Saulus

Alega michi illas rogo **Paulus** **In**
glosa sup gen. que dicit beresich Rabba super illud
uerbū. hee sūt generatōes celi et terre cū creatē
et gen. ij. Quidam ex antiquis doctoribz dicit q res i pmoz
dio fuerūt create a deo scdm plenitudinem fm pfectōem suā
Et qm peccauit adam diminuta sūt et corrupta. et ulterius
nō erunt reuertentes ad decentem statū donec veniat filius
phares de quo fit mentio Ruth ultimo cū dicit. iste sunt ge
neratōes phares. p filiū aut phares intelligit messīā qui d
phares descendit. qui quidē Rabi seu doctor fundat ibidem
intencionem suam in quada cathagphā israh sic. Nam ista
dictio toldoch in hebraico significat i de qō gnatōes i latino. q
quidem dictio sicut et multe alie cōsueuerūt in hebraico scri
bi dupliciter. vno modo plene et hoc cū interponūt i dictōe
litere uocales q ad hoc cōiter requirunt. Alio modo scribunt
dictōes diminute et hoc cū nō interponunt uocales cōit re
quirit. quo posito scrutanti scriptas sacras hebraicas mani
feste patet q hec dictio toldoch scribit plenarie solū in duobz
locis. quoz vnus est cum dicit hee sūt generatōes celi et terre
gen. ij. qō fuit dcm ante pcm ad. Scds uero est cum dicit
hee sūt gnatōes phares ruth ultimo. Iste due tholdoch seu
generatōes solū scribunt plenarie. s. cum omnibz uocabul
requiritis. Alii uero tholdoch ubicūqz scribunt diminute scri
bunt. quia in qualibet deficit vna litera vocalis que require
bat ad hoc q esset plene scripta. ut cum dicit. hic est liber ge
neratōis adam gen. ij. Et hee sūt generatōes noe gen. vi.
Et hee sūt generatōes filioz noe gen. x. Et hee sūt gnatōes
sem gen. xi. Et hee sūt generatōes ysaac gen. x xv. et sic de
ceteris que omīs scribūt diminute ppterqz predicte due. Ex q
cludit doctor predicte q dcm est. s. q res humane et homo
i sui creatōe fuit in sua pfectōe creatus et post pcm diminu
t et sic fuit usqz ad filiū phares. i. messiam **Paulus**

Hec conclusio non sequit ex illis pmissis licz em qnqz hec
dictio nō scribat plene diminute in scriptis. non tamen ex
hoc de necessitate sequit id quodcludis. **Paulus**

Licet conclusio non videat sequi de necessitate litere vt tu
dixis nichilomin⁹ tenēda est aucte doctoris cludens. pscm
cū tui doctores antiqui illa que fuerūt sibi tradita a pphetis
applicabant quibusdā mutationibus seu signis aut figuris

in sacris eloquijs stentis put nosti frequenē faciūt. fuerūt
etiā et alij Rabini seu doctores huius sūte cōformes qui dicūt
q̄ oēs p̄res fuerunt in suburbanis paradisi usq; ad aduentū
filij phares. **Saul** **D**ic michi qui sunt alij
doctores nostri hoc sentientes vt ex multoz testimonijs scien
tio tua firmitus fundet. **Paulus** **Q**uidam docto
res tui de hac materia loquentes asserūt q̄ prophete et sanc
ti p̄res antiqui testamenti descendebant in inferno p̄ hāc vi
tam q̄ p̄bat p̄ hoc. Nam abrahe fuit decem a deo gen. xv. tu
ibis ad p̄res tuos. Ex quo arguit Ra. rahamay q̄ q̄ p̄res
abrahe fuerunt ydolatre. ut patz josue. xxiii. sequit q̄ abra
hā q̄ ad illos p̄res iuit post mortē descendit ad infernū ubi
patres sui erāt. Idem dicūt de ysaac de quo dī gen. xxv. de
funct⁹ est ysaac et mortu⁹ et addit⁹ est ad p̄los suos. Idem de
jacob gen. vlt. Idem de dauid nj. Re. ij. et dormiuit dauid cū
patribz suis. Ex quibz satis p̄bat q̄ patres sancti antiqui te
stamenti p̄ mortē nō ibant ad paradisi vbi dī videt beatus
ce a sanctis. s; patribz suis aggregabant quoz multi de p̄ri
mis fuerūt ydolatre vt decem est. **Saul** **I**ste doctor
quem allegas crudelissime se habet cōtra sanctos nostros an
tiqui testamenti. Condamnat enī abrahā ad infernū asserēs
q̄ iuit ad patres suos p̄ mortem. s. ad thare qui fuit ydola
tra. et sic ex dicto isti⁹ si sic itelligat vt tu vis. sequit q̄ p̄
abrahā et sancti patriarche ab eo descendentes p̄ mortē nō solū
fuerūt separati a diuina visione. s; etiā fuerūt in inferno ubi
nulla est redemptio vbi fuit thare et alij ydolatre predecesso
res eoz quod est oīno absurdum. nec sic credo q̄ sit consēta
neū doctrine tue catholice. **Paulus** **A**bsit
q̄ scdm veram doctrinam catholicam abrahā nec predicti sanc
ti patriarche ī infernū descendissent p̄ mortē sic thare et alij
similes fuerūt patres abrahe scd; carnē. s; si bene scriptas de
hoc loquentes scrutat⁹ fueris repies q̄ abrahā et patriarche
licet p̄ mortē nō fuerūt ī inferno ubi est locus dampnatoz
non tamen ascēderūt in celū vbi est locus beatoz. s; fuit ī
inferno nō in loco penali sic dampnati s; ī loco vbi quīs di
uina visione carebant. nullā tū jehennalem sentiebāt penā.
erāt etiā ibi securi de visione diuina bñfice habēda. quiquidē
locus apud tuos doctores vocat subimbū paradisi vt dictū ē.
apud nostros vero limbū que noīa licet diuisa idem significat

ut dñm est.

Saul?

Indica michi quomodo

scriptas scrutando hoc quod didis reperiam **Paul?**

P autem abraham qui fuit pñ⁹ i publicatōe vere fidei ut dñm est. non iuit ad locū beatorū statim post mortē satis paret per illud uerbū sup̄ allegatū. scilicet cum a deo fuit sibi dñm. Tu ibis seu ingredieris ad patres tuos. Constat autē ut ita dñm est q̄ patres ipsi abrahę deos alienos coluerūt. ut sup̄ allegatum est. Et sic ex hoc q̄ dñm ingredieris ad patres manifeste intelligit̄ q̄ abrahā post mortē nō erat itur⁹ ad locū beatorū. nō em̄ ibi erant patres ei⁹. Sed in hoc q̄ statim subdit̄ in pace. habet manifeste q̄ abrahā nō erat itur⁹ ad locū dampnatorū ubi nulla est redemptio. nec per oñs pax. Si em̄ impijs in hac uita exnibus non est pax ut habetur ysa. xlviii. capitulo. i persona quorū etiā psalmista dicebat. Non est pax ossibus meis a facie peccatorū meorū. q̄nto magis impijs qui post hāc uitā iam i termino dampnatōis existūt nulla possit esse pax. Nichil em̄ habent nec expectant habere quod suū appetitū quietet. unde ex hoc q̄ fuit dñm abrahę q̄ itur⁹ seu ingressur⁹ erat i pace. necesse est dicere q̄ abrahā post mortem quāuis non statim iuit ad locū beatorū. tñ non ad locū dampnatorū post mortem erat itur⁹. s; pñ⁹ ad locū pacificū ut dñm est. Et sic ex ista pñ⁹ abrahę facia sane intellecta habes manifeste q̄ abrahā pñ⁹ mortē nō iuit ad infernū inferiōrē pñ⁹ significat locum dāpnatorū de quo ps. Eruiisti aīaz meam de inferno inferiōri. s; ad locum a pena iūmē et secun⁹ de beatitudine habenda. q̄ in pace de qua pace ysa. lviij. ueniet pax et requiescet i cubili suo qui ambulat in directōe. pax em̄ nō habet nisi ubi appetit⁹ quietat. Idem dicendū est de alijs patriarchis **Saul?**

Licet abrahę fuit dñm q̄ ess; itur⁹ in pace post mortem nō tñ alijs patriarchis legit̄ hoc dñm fuisse. et sic ex dicta auctē non potes occludere q̄ de alijs sanctis sit idē dicendū in hac materia sicut de abrahā. **Paul?** **L**icet dñm ysaac nō fuit dñm q̄ esset iturus in pace. tamen de ipso defuncto legit̄. Et addit⁹ est ad ppl⁹os suos gen. xxxv. qđ intelligit̄ de abrahā et alijs qui in suo sinu seu receptaculo erāt qui erant in pace cū abrahā ut dñm est. unde non oportebat repetere in quolibet successiue q̄ erat iturus in pace. sed sufficiebat dicere q̄ iret ad ppl⁹m suū vel cum patribus suis

additus seu aggregatus ē. ex quo iam ibi erat abraham col-
locatus tanq̃ pater fidelium cui exp̃sse fuerat dōm. Ibis i pa-
ce ut dōm est. **S**aulus. **L**icet abraham fuisset vn⁹
de sanctis patriarchis non tamen fuit p̃mus eorū. p̃rior enī
fuit adam et noe et alij sancti qui abraham precesserūt. ideo
n̄ videt̃ ratio q̃re abrahe soli fuisset dōm. Ibis in pace et nul-
li aliorū precedendū.

Paul⁹. **Q**uamuis alij
sancti precesserunt abraham i tpe tamen int̃ om̃es sanctos
abrahā fuit p̃m⁹ i sepando se a cet̃a fidelium. ut habet̃ geñ.
xij. Silr i publicando nomē dñi. ut ibidē. fuit etiā p̃m⁹ i
recipiēdo signaculū fidei i cōmuniōne. geñ. xvij. Fuit etiā p̃i-
mus in recipiēdo a deo p̃missionem de messia venēdo. geñ.
xxij. Silr fuit p̃m⁹ in habendo sepulcrā separatā ab infide-
libus. geñ. xxij. vnde nō īmerito fuit abrahe exp̃sse denūcia-
ta pax post mortē ut ex illa alijs ei adherentib⁹ intelligeret̃
pcedi. et ideo scōz doctrinā sanctā sūmi m̃grī nostri sanctoz
requies sūus abrahe dī. eo q̃ sibi fuit pax post mortē denū-
ciata in qua fideles olim quiescebant ut dōm est.

Saulus. **C**um enī abraham et alij iusti qui p̃ces-
serunt aduentum cui messie ab hac vita mig̃uerunt i statu
iusticie ut ex testimonijs scripturarū patet. nec etiā i eis fu-
it macula originalis peccati cū p̃circumcisionē ab eo mūda-
bant̃ ut tu asseris. non videt̃ ergo ratio q̃re hui⁹modi sanc-
ti nō statim intrarent reg⁹ celeste post mortē. s; i suburbio
paradisi detinerēt̃. ut sup̃ dōm est. legīt̃ enī p̃u. xj. Semian-
ti iusticiā merces fidelis. que quidē merces iusticie habet̃ in
introitu regni celestis. nō ergo patribus iusticiā semian-
tibus detinenda esset seu retardanda eorū merces.

Paul⁹. **A**b ingressu regni celestis n̄ solū impediēbat p̃ctm sin-
guloz. sed etiā p̃ctm cōe tot⁹ nate humane quod est pecca-
tū p̃mī parentis. Legīt̃ enī geñ. iij. q̃ post p̃ctm p̃mī paren-
tis collocavit deus cherubim ⁊ flāmeum gladiū atq; ṽsatiles
ad custodiendā viā ligni vite. Et quia licet quilibet sanctus
p̃ opa iusticie purgabāt̃ a peccato q̃n⁹ ad emūdatōem pp̃ie
psone. n̄ tam̃ alicui⁹ fides vl̃ iusticia sufficēbat ad remouē-
dū impedimentum qd̃ erat p̃ reatum tot⁹ humane nate. q̃
quidē reatus p̃ passionem xp̃i vniū saliter remot⁹ est. vnde
ps̃aie sup̃ luj. Deus imposuit in eum peccatūz oīm nostrum
proarco sancti vsq; ad passionē ei⁹ fuēre impediā ab īgressu

celestis glorie. Et hoc est q̄ doctores tui asserunt dicentes. q̄ sancti erant in suburbis paradisi usq; ad aduentum filij phares ut sup̄ allegatum est

Capitulum. v. in quo dat̄ ratio quare quedā penalia q̄ fuerūt imposita humano generi per p̄c̄m adē nō fuerūt amota per passionem xp̄i p̄ quam fuit inuolucrum p̄c̄m originale

Saulus

Sita ē ut tu asseris q̄ p̄ passionē xp̄i tui seu mesie remotū fuit p̄c̄m originale q̄ntū ad culpā seu reatū qđ quidē p̄c̄m ut didis p̄tinet ad totā naturā humanā. seq̄ret̄ q̄ p̄c̄m p̄c̄m p̄ eandē passionem esset remotum etiā quo ad penam. cum pena nō dat̄ iuste nisi p̄ culpa. Constat aut̄ q̄ penalia que a deo fuerūt diffinita cont̄ humanū genus p̄pter adē p̄c̄m. adhuc remanēt post passionem xp̄i tui sicut antea. Remanet enī illud penale qđ didē In sudore vultus tui tē. Silr cum didē mulieri. In dolore paries filios tē. Remanet etiam clausura paradisi terrestis q̄ supra allegasti que oīa habent̄ gen̄. iū. Ex quibus patz manifeste q̄ p̄c̄m originale non fuit ablatum per passionē cristī tui quantū ad penam et per q̄ns nec q̄ntum ad culpam

Paulus

Si bene attendisti ea que sup̄ tibi dixeram cum de modo redemptionis per messiam facere agerem. facilius possis ad hoc qđ nunc obis respondere. Ostendi enī tibi ibidē q̄ redemptio p̄ xp̄m p̄missa in p̄phetis erat intelligēda sp̄ialis que est potior et p̄fectior q̄ tyalis. vñ victoria sua in redimendo non debet intelligi per vim armorū. s; sua victoria intelligenda est p̄t̄ victa per v̄tutes vincunt̄. Similiter et habundantia seu affluentia bonorū. silr et libertas q̄ in suo aduentu legunt̄ p̄mitti intelligende sūt de habundantia bonorū sp̄ialium. s. v̄tutū. Silr et libertas intelligit̄ de libertate a peccato. nō aut̄ a subiectione humana. Illa enī intelligenda sūt fuisse p̄missa p̄ xp̄m que requirūt ad cōsecutionē vere redemptionis que in vltima beatitudine consistit. non aut̄ illa que indifferenter se habent ad hoc. et multomin⁹ q̄ q̄q; impediūt. sicut est bonorū temporalium affluentia et hui⁹ modi. p̄t̄ sup̄ est ostensū. vñ de in p̄posito dicendū est q̄ per passionem xp̄i et eius veram fidem remotum fuit peccatū originale quantum ad culpam que impedit cōsecutionē vltimi finis. s. beatitudinē. Illa aut̄ penalia de quibus arguis. s.

q̄ in sudore vultu? tui. tē. et in dolore paries filios et huiusmo-
di indifferentia sūt ad p̄secutōez vltimū finis. siue em̄ homo
laborando comedat vel nō laborando p̄t p̄sequi vltimū finem
si in cognitōe dei et alijs ad hoc p̄tinentibz se habeat vt debet.
et ideo ista non fuerūt amota in redemptōe spūali per xpm
facta.

Saulus **I**n pena peccati ade positus fuit
gladi⁹ versatilis ad custodiendū viam ligni vite vt tu alle-
gasti gen. iij. hoc aut̄ est spūale ut videt̄. et tamen remanet
post passionem. null⁹ em̄ legi⁹ paradisi terrestrem intrasse p̄
passionem xpi tui. sic n̄ antea. nisi forte qd̄ dī de Enoch et
helia qui fuerunt ante passionē cristi tui.

Paul⁹ **E**ntrare paradisi terrestre non requirit̄ ad bonū spūale
ita em̄ potest hō ibidē exi⁹s peccare sicut extra exi⁹s. adā em̄
ibi peccauit. et ideo amouere istam clausuram non requirit̄
necio ad vltimā beatitudinē consequendam. Secus aut̄ ē de
clausura celestis paradisi cui⁹ ingressus requirit̄ ad verā bea-
titudinē p̄sequendā. vñ et aptionez ianue celestis paradisi ope-
ra est passio xpi. nō aut̄ amotionē clausure paradisi terrestis.

Capl'm sextum in quo arguit̄ diuersimodē cōtra ea que
dicta sūt de peccato originali et soluit̄ argumenta

Saulus **H**uio quā intendis fundare in auctōibz q̄ p̄ctm p̄i
mi hominis originaliter transiuit in posteros. s; ad
huc remanet vt respōdeas michi ad hoc quod legi⁹
ezechi. xvij. fili⁹ nō portabit iniquitatē patris. Si em̄ p̄ctm
p̄mi parentis posteri sui ab eo p̄ originē traxerūt p̄dicta vba
ap̄p̄te erūt manifeste falsa. **Paul⁹** **Q**uod dī a pro-
pheta. fili⁹ nō portabit iniquitatē p̄ris. vey est. non em̄ pu-
nit̄ fili⁹ spūaliter p̄ p̄cto p̄ris. nisi sit p̄iceps peccati eius sic
est in apposito. deriuat̄ em̄ p̄mū peccatū patris p̄ originē in fi-
liū sicut et p̄ctm actuale deriuat̄ a patre in filiū p̄ imitacionēz

Saulus **E**x hac tua responsione sequit̄ q̄
aīa humana q̄ est subiectū culpe traduceret̄ p̄ originē qd̄ est
contra textū sacre scrip̄e. Legi⁹ em̄ gen. ij. ubi de creatione
hominis agit̄. spirauit ī faciem suam spiraculū vite. p̄ qd̄ ver-
bū scdm̄ oēs itelligit̄ q̄ aīa hūana per creatōnē ī corpe hu-
mano a deo imediate īfundit̄. et p̄ oīs nō ēduat̄ p̄ originē.
cōsequēcia patz ex hoc. nam si culpa que est quoddā accidēs

in aīa p originem traducere. oportet qd aīa subiectū. s. aīa p
originem transiret. accidens em̄ nō migrat de subiecto i sub
iectum scōz sententiam phoz. **Paulus** **L**icet erzoneū
est dicere qd aīa rōnalis traducat cum semīe a pente in plez
tū qd corp⁹ humanum ē. pporcionatum aīe. defect⁹ aīe redun
dant i corp⁹ et ecōuerso. vñ interdū ex fatuis fatui gñant.
Et ideo nō est necessariū dicē qd si pētm pmi parētis p origi
nem trāsīt i. plem qd aīa rōnal p originē tōucat a pte i filiū.

Saulus **P**osito vt tu asseris qd aliqui defectus eti
am aīe a pente transeant i plem p originem. talis deruatō
sen trāsīt⁹ excluderet rōnez culpe. de cui⁹ rōne ē qd sit uolū
taria. dīc em̄ phus in iij. ethi. qd null⁹ increpat cecum natum
s; magis miserebit. **S**i igit⁹ posteri ab adam aliquā spītudi
nē traherent p originē. tunc talis spītudo cum esset p nafaz
contracta non esset voluntaria. et per oīs nec increpabilis
nec etiā esset pētm. de cui⁹ ratione est qd sit volūtariū.

Paulus. **H**ec consequenda quā vltimo ifers dī
cens qd si spītudo stracta ab adam p originē nō esset i ei⁹ po
steris volūtaria. qd tūc nō esset pētm si bñ pñderas iualida est
In actibus em̄ non volūtariis s; mere nafalibus licz nō sit
culpa increpabilis. gñgit tam̄ ibi esse pētm. pētm em̄ scōm
ratōnem rectitudinis ⁊ deruatōnis in ordine ad finē debitū
pñderat. vñ act⁹ nafalis qd nō habet rectitudinē scōz ordinem
ad debitū finē pētm dī. licz nō sit volūtariū. **E**t ideo in pposi
to pētm originale qd nō est pētm psonē. s; nafē. licz non ha
beret rōnez increpabilis eo qd nō est in pte volūtatis ipi⁹ p
lis nascentis. habet tñ rationē peccati inquantū deruat a rec
titudine finis. **E**t pter hoc posset ad tuam obiectionē aliter
respondē. s. qd hui⁹modi pētm habet rōnem volūtarij. qd se
patz licet em̄ inordinatō que est i hoīe ex adam gñato nō ē
volūtaria ex volūtate ipi⁹ hoīs gñati. est tam̄ volūtaria ex
pte ipi⁹ adē. qui mouet motione gñationis oēs qd ex ei⁹ origi
ne deruant sic volūtas aīe mouet oīa mēbra ad actū. vñ de
sic act⁹ vni⁹ mēbri reputa man⁹. nō est volūtari⁹ volunta
te ipi⁹ man⁹. s; volūtate aīe qd pmo mouet mēbra. **S**ic istud
pētm originale non est pētm hui⁹ psonē nisi inqñtū hec pso
na recepit nafam a pmo pente in quo pētm fuit volūtariū.

Saulus **S**i a pmo pente pētm p originē strahi
m⁹ iqnū ab ipso recepim⁹ humanā nafaz. eadē rōne pētm

quorūcūq; parentū proximorū stralxerim. Constat autē qd fuit
m^o i proximis pētib; tanq; i quibusdā nate nre pñcipijs. ex
q sequit̃ qd innū abiliā pēta essent i quolibet hoīe a suis parē
tibus tam proximis q; remotis stracta qd est ualde inēueniē
ens nec credo qd cui doctōres hoc ocedant. **Paul^o**

Scōm doctōrū nrorū uerā doctrinā nulla pēta proximorū
parentū. nec etiā pmi pētis pter pmi p originē traductē.
Cui^o ratio est. nā hō generat id qd est sibi sile i specie nō autē
scōm idmōdū. Et ideo ea que directe pñent ad idmōdū
sic psonales acc^o et q ad eos pñēt nō traducunt̃ a pētib;
i filios. nō em̃ gmatice^o traduct i filiū gmatice scīaz quā nō
p solam natam. s; p pmo studio acq̃siuit. ea tñ q pñēt ad na
turam spā traducunt̃ a parentibus i filios nisi sit defecens
nate. Oculat^o ei nisi nate deficiat generat oculatū. Illa autē
que sunt pure psonalia ut actualia pēta ut dētm est. nullo
modo traducunt̃ a parentibus i filios. **Saul^o**

Pri
mum pēm adē manifestū ē qd psonale fuit. nō em̃ hoc habu
it ex nate sua specifica. s; ex pmo actu sui libri arbitrii. vñ
de pmi pēm adē nō potuit traduci p originē etiā scōm. et sic
nec alia pēta psonalia sua uel aliorū parentum. **Paul^o**

Sic ad psonā pñet aliquid scōm seipam. s. t aliquid ex
dono grē. ita etiā ad natam potest aliquid pñere scōm seip
sam. s. qd causat̃ ex pñcipijs ei^o. Et aliqd ex dono gracie sup
natāli. Et hoc mō iusticia originalis quā nō habuit nā hūa
na ex suis pñcipijs. habuit tñ per quoddā donū grē tota hūa
ne nate dñit^o collatum i pmo parente. qd quidē donū pmi^o
hō p pēm pmiū amisit. vñ sic illa original iusticia tōne
ta fuisse i posteros simul cum nate si adam nō peccasset. ita
et inordinatio opposita cum nate traductē vñde istud pēm
nō est psonale s; nate. Alia vero pēta pmi parentis uel alio
rū nō corrupit natē qñtū ad illud qd nate ē. s; solū qñtū
ad id qd psonē est. Et ideo etiā pēta nō traducūt̃. **Saul^o**

Licet homo nō generet idē sibi scōm idmōdū. genēat
tñ sibi simile scōm speciem. iracund^o em̃ gnat iracundū. ve
locitas etiā corpis. t bonitas ingem̃ sepe deriuant̃ a parentib;
i filios. spālter cum nate pñentum sit fortis. t sic patz qd etiā
indmōdualia transeūt a parentib; i filios. Et idē videt̃ di
cendū de alijs pētis adē et aliorū pñentum. etiā pter pmiū pec
catum adē. **Paul^o** **P**eccata parentum pter pmiū sūt

pure psonalia. et ideo traducibilia non sunt. Alia tamē accide-
ntia ut iracundia velocitas et huiusmodi licet sint accidentia sōi
indivisa. pparant tñ qñq; in filios inqñtū sūt penencia ad
dispositōnez nate. et ideo non est similis ratio de talibus ac-
cidentibus indivisualibus et de personalibus peccatis

Divinitio septima de scrutinio scriptarū dea reg-
nū cristi an. s. sic illud de quo revelatū fuit da-
nieli qd esset excellens quatuor regnis scedē-
tibus. et qd illa quatuor regna destruet an nō
et continet. xiiij. capitula

In capitulo pmo oñdiē qd p visionem daniel' de statua
i scdo caplo cōtentam intelligit qd p xpm erat extirpada ydo-
latria de regnis pmpalibus mundi

In capitulo. ii. oñdiē qd licet ydolatria adhuc remaneat i
alibz pmissimis regionibz apd hostes bestiales sen brutales
tamē in maiori pte et pmpaliori totus orbis est p diuulgati-
onem fidei xpi ablata. et qd ante aduentū xpi ydolatria cal-
deorū et aliorū regnorū remanebat apud romanos etiā destruc-
tis regnis illis.

In iii. capitulo oñdiē qd visio stacne applicat pmo adue-
ntū xpi. visio autē de bestijs danielis applicat scdo aduentui
In caplo. iiii. oñdiē qd licet cule' ydolorū p passionem xpi in
quibusdam partibz mūdi remansit. tñ cor' fil' intelligit amos
ueri per pussionem lapidis sine manibus abdi

In caplo. v. oñdiē qd intelligit illud daniel'. ii. lapis q
pussit statuam factus est in montem magnū.

In capitulo. vi. oñdiē qd exponendū est qd reg' ferreū
s. rom mū habebat prem pedū et digitorū teste figuli et prem
ferream. ut habet danielis scdo

In caplo. vii. oñdiē qd reg' xpi sen ipi' ecclie non est
idē cū romanorū regno pnt doctores falsi. s. pharisei fingunt

In caplo. viii. oñdiē qd sum' pōtifex in quo pmpaliter
residet pēas eccl'astica. licet qñq; utat mūdāna seu tyali po-
testate. s. armorū potēcia et huiusmodi. nō tñ talis pēas ē esse
ctalis in ecclesia. sed accidentalis

In capitulo. ix. ostendit qd ecclia habuit suū esse pfcēm
s. spūale tpe aploz et aliorū discipulorum anteq; potestatem
temporalem a cesare accepisset

In caplo. x. oñdīē q̄ x̄ps docuit v̄xo et exemplo q̄ beati i-
rudo humana p̄sistit in p̄ceptu terrenorū et adhesionē ad ce-
lestia. quam doctrinā ei⁹ veri discipuli secuti sūt. et q̄ i p̄mici-
ua ecclia qñ nullā p̄tatem mundanā fideles habebant p̄fec-
tiores viri utplimū inueniebant in ecclia q̄z nūc. qñ regnis
et p̄tibus hūanis et mundanis ecclia habūdat Ex quibus
concludit q̄ reg⁹ romanorū et reg⁹ cristi seu ecclesie nullo
modo sunt idem sed diuersa

In capitulo. xi. oñdīē q̄ p̄ cornu puulū affixū quarte
bestie non intelligit x̄ps noster p̄ut iudei false exponunt

In caplo. xii. oñdīē q̄ p̄ cornu puulū sup̄ocēm intelligit
antix̄ps scdm̄ ueram catholicorū expositōem

In caplo. xiii. oñdīē q̄ ex hoc qd̄ dī de cornu puulo qd̄
loquit̄ contra excelsū. et putabat mutare tpa et legē. q̄ uer-
ba false iudei applicant ad vez x̄pm sumit̄ ordo ad tractatōē
de quibusdam que sūt magne arduitas in hoc opusculo.

Capitulum primum in quo oñdīē q̄ p̄ visionē danielis i. ii.
caplo de statua intelligit̄ q̄ p̄ x̄pm erat extirpanda ydolatria
de regnis p̄ncipalibus mundi

Saulus

Dedicatis ad p̄ns obmissis reuertam̄ ad alia q̄
pertinent ad exaltatōē x̄pi cui. s. ad scrutan-
dū per scriptas vez ille fuit messias in ap̄li-
tis p̄miss⁹ an nō. ad qd̄ occurr̄ michi quoddā
validū argumentū tra te quod sumit̄ ex re-
uelatōnibus danieli factis i quibus de⁹ ostē-
dit sibi excellēciam regni qd̄ datus erat x̄po suo. quā quidē
excellēciā nunq̄z habuit x̄pus tu⁹. ex quo habet̄ manifeste
q̄ non fuit ille x̄ps a deo p̄missus

Paulus

Propone michi hoc argumentum clare ut scdm̄ quan-
te ueritatis sit.

Saulus

Scrutat⁹ sum dan. in

ii. capitulo ubi exp̄sse regio q̄ reg⁹ cristi habebat cōterē seu
cōminuere regn⁹ Caldeorū et alia tria regna sibi succedentia.
Legit̄ enī q̄ lapis abasus sine manib⁹ q̄ est x̄ps. d̄ quo ibidē
dī Suscitabit deus celī reg⁹ qd̄ in eternū n̄ corrūpet. et tale ha-
bebat cōminuē seu sterere ferz. testam. es. argentū. et anz.
que scdm̄ om̄es exp̄sitores significāt reg⁹ Caldeorū. et tria reg-
na sibi succedentia. S; constat q̄ reg⁹ x̄pi cui non cōminuē
p̄dicta tria regna p̄sertim reg⁹ Caldeorū medorū et grecorū

cum iam p̄ magna t̄pa ante suū aduentū fuerit destructa .er-
go reg⁹ xpi cui non est illud regnū de quo dicit ibidē quod
esset a deo suscitandum et quod eternū nō corrumpet

Paul⁹ ¶ Si visionē danielis quam allegas sic sup-
fideren⁹ intelligis argumentū tuū pari modo et forte ampli-
us militat contra te Si enī per lapidē absasū sine manib⁹ mes-
siā quē cū expectas intelligis quē credis deū celi suscitaturū
et qd ei⁹ reg⁹ eternum nō corrumpet tē. quō de ipso potes
expectare qd ipse sterat seu cōminuat regnum Caldeoz medo-
rum et gcoz qd iā a maximis t̄pib⁹ ante temp⁹ p̄ns fuerit de-
structa imo quoz memoriā iam fere nō est nisi forte i hysto-
rijs antiquissimis vñ si ver⁹ messias quē colo et adoro non
potuit contere scdm te regnū Caldeoz et alia tria eo qd iā fu-
issent per magnū t̄ps an suū aduentum destructa .quāto ma-
gis messias quē expectas cui⁹ eē i rez nāta p̄ .ccc. .xxv.
annos post aduentum xpi nri adhuc nō apparet .nō p̄t pre-
dicta regna contere que iā a lōgiorib⁹ et ualde remodorib⁹
tempoz cūculis sūt anullata et fere obliuioni tradita .vnde
si de vero messia .s. xpo meo non p̄t verificari qd struit reg-
na Caldeoz medoz et hui⁹modi p̄t eoz antiquā et p̄teritā de-
structōez a foridori de tuo messia nō posset hoc verificari cui⁹
t̄ps valde remod⁹ esset a t̄pe destructōis p̄dictoz regnoz .Sed
si diligētē scrutat⁹ fueris v̄z sensū visionis p̄ te allegare
manifeste repies qd applicat p̄rie xpo meo p̄ cui⁹ declaratio-
ne scire debes qd in regno xpi et ecclie sue debuit ydolatria ab-
vulso l'a maiori et p̄ncipaliori p̄e ei⁹ extirpari .qd fuit sin-
gularissimū i p̄mo aduentu xpi .Nam hacten⁹ t̄pe moȳ et
alioz p̄phetaz licet magnalia v̄tute dei fiebāt nō tñ hoc vicū
s. ydolatrie potuit extirpari .nedū a gentib⁹ s. etiam ab ipso
p̄plo isrlitico .i cui⁹ p̄nda deus fecit magnalia i egipto terzi-
bilis in mari rubro .et in deserto panē celi .non sine magnis
miraculis dedit eis .quib⁹ nō obstantib⁹ i eodē loco ubi lege-
r a deo susceperant et verba eius de medio ignis audierūt .qui
v̄s eis preceperat .nō habebis deos alienos p̄ter me .exo .xx.
ibidē .s. in oreb vitulū sflatilem fecerūt .et adorauerūt sic patz
exo .xxxij .Sic in t̄pibus iudicū et regum in regno isrl et
etiam iudee uō cessabant ymmolare et sacrificare dijs alienis
p̄p̄his exclamantib⁹ et monētib⁹ et signa et prodigia contra
eos ostendētib⁹ frequenter ut i hystorijs sacris patet euidentē

sed postq̃ noster xps uenit i mundū et eius fides fuit p orbe
diuulgata et frequentibz signis p suos discipulos et martires
pfirmata. exclusa ē ydolatria simp'r a tota republica mudi
uel ab eius maiori pte pnt fuit pphetatū i diuisis locis spec
aliter ysa. ii. vbi loquens d'cpe messie cū d'at. **E**t erit i no
uissimis diebz pparat' mons dñi in v'ice mundi tē. **E**t in
fra ppheta loquens de doctrina xpi per gentes suscipiēda d'c
Ibūt populi multi et dicēt. ascendam' ad montē dñi t doce
bit nos vias suas tē. **E**t infra ibidē ppha ostendens q' tēpō
re sui aduēt' tota terra erat repleta ydolis d'at. **E**t repleta
est terra ei' ydolis. op' manuū suaz adorauē. op' qd fecerūt
digni eoz. **E**t idem infra pnosticans q' hui' modi ydola p ip
sū t suos sequaces essent picienda. **S**ubdit. i die illa pider
homo ydola argenti sui t simulacra auri sui que fecerat sibi
ut adoraret. **E**x quibz patz itentū. s. q' in nouissimis diebz
p qd dies messie intelligunt etia' fm tuos mgros erant ydo
la picienda quibz antea vniūsu erat plenū. **D**e hac igiē ma
teria agiē i hac v'sione daniel' quā tu allegas. **I**n q' v'sione
quatuor regna pcedēda regnū xpi. s. **C**aldeoz medoz et gco
rum t rōnoz figant' p vnā statua quadruplā. nā statua
cōiter designat ydolatriam. **S**imulacra enī demonū cōiter p
ydolatrias statuas colebant' qd patet etiā dā. iiij. **D**e statua
quam fecit nabuko. **E**t quia oīa regna mundi ante aduen
tū xpi licz essent inter se multū differēda t etiā adu'sāda.
i hoc tñ oueniebant om' vt cultū deo debitum caturis impē
derent. **I**uxta illud ps. om' dij genū demonia. **I**darco ppe
designabant oīa regna pñapalia i vnica statua. q' ydolatriā
designat ppter ipoz oueniēciā i cultu ydolorū. **S**i qz ipsa
regna inter se erant diuisa in ritibz t alijs ppietatribz t mo
dis viuendi. **I**deo pñapalia mēbra illi' statue erant de diuer
sis materijs vt pote de auro t argento t testa t hui' mōi. **S**i
militer differebāt in formis. quia aliq' pars statue erat cap
alia brachia t hui' mōi ad designādū varietatē mē hui' mōi
regna. vñ ad ppositū cui argumenti applicando. licz reg' xpi
sen eccl'ie nō cōminuit regnū **C**aldeoz seu p'saz t hui' mōi qn
tum ad ipoz mūdā p'atē q' iam tñsuerat. cōminuit tamē
ea qntū ad cultū ydolorū in qn' diuulgata fide xpi i orbe per
ei' discipulos t eoz successores. euacuata est culēa demonū a
toto fere mundo s. a maiori et pñapaliori pte ei' vt d'ctm ē

quod recte p̄signat a daniēle p̄ p̄cissionē lapidis sine manib⁹
Nam absq; humanā potētia lapis q̄ est x̄ps statim ⁊ ydola :
etiam dīminuit tam antiquam .s. caldeoꝝ q; alias succedētes
ut dētm est

Capl'm .ij. i quo oīdī q̄ licet ydolatria adhuc remane
at i aliquib⁹ p̄uissimis regionib⁹ ap̄d hoīes bestiales seu b̄n
tales tñ i māiori p̄te ⁊ p̄ncipaliori coꝝ orbis ē p̄ diuulgatō
nē fidei x̄pi ablata. et q̄ añ aduētū x̄pi ydolatria caldeoꝝ et
alioꝝ regnoꝝ remāebat ap̄d rōnos etiā destructis regnis ill

Saulus

Quedam interponis i hac tua r̄sione q̄ nō vidēt
p̄uenire veritatē vel saltē aliquam req̄runt p̄batio
nem . p̄mū est q̄ dīas ydolatriā esse hodie exclu
sam a toto orbe quod credo esse falsū . Nam non ē dubiū q̄
hodie sūt aliqui etiam sc̄er x̄pianos et sarzacenoz qui hoc vi
dē abutuntē .s. ydolatria saltē in latebris et secreto. sic etiā
multi sūt phitones dīnatores et hui⁹modi que ad sup̄sticioꝝ
ydolatrie p̄tinent . Et ut a quibusdā narzat i aliquib⁹ extre
mis t̄re. hoc viciū adhuc publice manet . Scd̄ est q̄ dīas q̄
per diuulgatōnez fidei x̄pi cui hoc viciū fuit amorū sine aliq̄
hūana potētia quod tū non p̄bas . Tercū quia dīas q̄ ydo
latria quā abutebantē Caldei adhuc remanebat t̄pe x̄pi cui
q̄ non vidēt ratōi r̄sonū . Nam cōiter cū aliq̄s ppl's destru
ebat . simul cū eo destruebantē ⁊ dīj a⁹ ysa . xxxii . ex parte re
gis a s̄srioꝝ se iactantis de victoria quorundam genāū dice
bat . ubi sūt dīj emach et arphac . ubi dīj sapharohin . q̄ d̄ sic
denastani gentes illas sic et eoz deos .

Paul⁹ **A**d
p̄mū quod obīas de ydolatria dicendo q̄ adhuc manet i orbe
saltē i latebris ⁊ absconditis . et etiā publice i extrēis t̄re tibi
r̄ndeo q̄ mala que in occulto sūt . solius dēi iudicio reseruan
tur . iuxta illud deuto . xxix . abscondita dēo n̄ro sūt . s. a so
lo dēo iudicanda . vñ in talib⁹ nō agim⁹ hic . De hīs autē que
dīas q̄ in extrēis t̄re publice sūt . Dicendū est q̄ illa sūt
ualde modica respectu regionū et t̄rzarū ubi null⁹ ydolatra
viger . Nam t̄rta que a veris x̄pianis ⁊ etiā s̄smaiciis pos
sident . Silt et a sarzacenīs turcis et tartaris occupatē māxi
mam partē t̄rre obtinet . intantū q̄ illud q̄ remanet est
valde modicum respectue . et ibi vīvūt homines bestiales et
quasi semibrutī de quibus non est faciēda mentio . quia q̄

modicū est scdm plm p nichilo reputat. Et etiam in illis
partibus extremis non compellunt homines ad ydolatrā dū
sicut tempore caldeorū hoc fiebat. ut patet danielis. iij. Simi-
liter tempore succedentū regnorum ut patet de Rōnis q̄ multi-
plici ter psequēbant fideles xpi ut suis dñs seu demonijs ym-
molarēt. in partibus igit̄ mudi extremis ubi ydolatria ad
huc manet p̄ut refert a fixo ignis nō cōpellūt hoies ad hoc
sic nec puniūt ydola colentes. s; vnusq; ad suū arbitrium
ad hoc relinquit. Ad scdm autem a quo pens a me pbatōez
de hoc q̄ per diuulgatōem fidei xpi ydolatria fuit amota sine
humana potest tē. tibi respondeo sic q̄ p sacras auctes et hy-
storias alias auctenticas est manifestū q̄ tpe illoz quatuor
regnorum vnū salū quoz regnū romanorū est quartū ydola-
tria per totū orbem extendebat. Constat aut̄ p fidelissimā et
publicā famam et hystoriarū cōez narratōnem q̄ p mag⁹
tps anteq; secta sarracenorū iaper. cessauit ydolatria modo p̄-
dicto sed nulla potestas hūana fuit in media inter rōnos et
sarracenos que hoc viā amoueret ut ē manifestū. Restat
aut̄ q̄ p potestātē xpi et suoz discipulorū p̄dicatōem et marti-
ria veritatē p̄dicanda hoc fuit iuxta pphaz vaticania exclu-
sū. Ad terciū vero qd̄ dicit nō esse verisile q̄ ydolatria calde-
orū remāssit post eoz destructōez. tibi rñdeo q̄ de regno rōno-
rū qd̄ fuit vltimū p̄dictorū quatuor regnorum legit̄ in hystorijs au-
ctenticis q̄ oīa simulacra genū colebat. de cuius memoria ad
huc remanet Rome templū pantheon in q̄ alias cōter oīa
ydola colebant. et postea hodie festū oīm sanctorū celebratur
Et sic patz q̄ statua de q̄ loquit̄ daniel. s. ydolatria i sua erat
integrate cū p̄cussa fuit per lapidē absasū sine manibus. s.
xpm. et hoc testat̄ lra danielis sane intellecta. Cū em̄ dñ. q̄
tuor partes prenūciat in p̄dicta statua forma et mate-
ria distinctas. que quatuor regna sup̄dicta figurabāt. que
tū partes adinuicem p successionē continuabāt. in destructōez
tū illi statue totā sil designauit destructā seu destruendam n̄
em̄ dicit q̄ antea fuerat caput destructum et postea brachia.
et sic d̄ alijs s; sil ad lapidis p̄cussione tota statua fuit destruc-
ta quod p̄dictā veritatē testat̄

Caplm. iij. i quo oñdit̄ q̄ visio statue applicat̄ pmo ad
uēniū xpi. visio aut̄ de bestijs daniel applicat̄ scdo aduentū.

Saulus

In alia visione danielis. s. quatuor bestiarum quae in capitulo. vii. continetur. quae quidem visio de eadem materia loquitur de qua et supradicta visio. s. statue. In utraque enim visione agitur de quatuor regnis supradictis adinvicem succedentibus et de regno messie seu christi omnia regna illa superante. Et tamen in istis duobus visionibus quae de eadem re loquuntur videntur quaedam de essentialibus variari. primo enim in prima visione patet tu didicisti omnia quatuor regna quae per statuum designantur ad lapidis percussione fuerint simul destructa. In secunda vero visione in qua quatuor regna per quatuor bestias designantur. non simul sed successine videntur quatuor praedicta regna destrui. s. unum post aliud. unde de prima bestia ante ortum secundi legis. aspicebam dominum euulsa sunt ale eius et sublata est deus tercia. Ex quo patet quod ante fuit sublata prima bestia quam secunda surgeret. Idem videtur intelligendum de alijs. Item in prima visione per lapidis percussione fuerint quatuor regna destructa. In secunda vero visione per filium hominis venientem in nubibus celi fuerint omnia devicta ut patet in capitulo. vii. Dic ergo rogo quomodo collis contrarietates ex istis visionibus quae de eadem re loquuntur et tamen quaedam contraria interponere videntur ut dictum est.

Paulus. Sicut dixeram tibi supra cum de tempore aduentus christi ageremus quod duplex est aduentus christi. unde licet regnum christi secundum se unum et idem est. dupliciter tamen de eo loquuntur scripte secundum huiusmodi duplicem sui aduentum. ex quo diversi effectus erant ponendi circa rempublicam mundanam. Nam sicut in primo eius aduentu divulgata ecclesie fide populi latra erat extirpanda modo praedicto de qua agitur in prima visione danielis supradicta. sic in secundo eius aduentu tota mundana potestas erat amovenda subidendo omnia diuino imperio de qua Zacharia ultimo. Erat dominus rex super omnem terram. In die illa erit dominus unus et nomen eius unum. Et sophonie iii. tunc reddam populo labium electum ut inuocent omnes in nomine domini et seruiant ei humero uno. In quibus et alijs prophetarum locutionibus pronosticantibus quod tota potestas humana publica erat auferenda et subidenda diuine potestati intelligitur hoc impleri in secundo aduentu messie. In hac igitur secunda visione propheta agit de aduentu christi secundo et de huiusmodi effectu suo circa mundanam potestatem penitus auferendam. In qua quidem visione praedicta quatuor regna precurzenda aduentum christi

scdm. cōuenienter figurant. nō p statuā que ydolatriam sig-
 ficat cū iam ydolatia amota erat p p̄mū aduentū vt dictū
 est. sed figurant p varias bestias et feroces p quas designā-
 tur varie feroces et tyrannica domīa ip̄oz regnoz pro
 ut expositores cōiter tradūt. et quia potestas hūana seu mū-
 dana quatuor regnorum p̄dictoz non simul sed successiue
 fuerat amota. p̄us enī p̄derūt monarchiam Caldei q̄ p̄si
 et sic de alijs. ideo in sc̄da visione vbi agit de potestate mūda-
 na non simul sed successiue quatuor bestie fuerunt destructe
 sed in p̄ma visione simul statua fuit dimīuta. quia per p̄-
 mū aduentum fide xpi diuulgata p orbem tota ydolatia cā-
 preteritoz qm̄ presentū fuit destructa modo supradicto. Ad
 scdm vero qd̄ queris quare in p̄ma visione regnum cristi
 figuratur p lapidem abs̄sum sine manibus. in secūda vero
 visione figuratur xps p filiū hominis venientem in nubibz
 tē. satis patet responsum ex p̄dictis. in p̄ma enī visione lo-
 quitur de p̄mo aduentu in quo xpus p̄prie figurat per lapi-
 dem sine manibus abs̄sum. tum quia eius conceptio et nati-
 uitas scdm carnem non est virili semine p̄ducta p̄ut iūitas
 fidei nostre tradit. tum quia non per potentiam corpale sta-
 tuam. s. ydolatriam d̄struxit s; p diuinā. in sc̄da vero visione
 que aduentum secundum vt dictum est significat p̄prie desi-
 gnatur p filiū hominis venientem in nubibus celi. quia in
 magna potestate et maiestate ventur⁹ est ad iudiciū

Capitulu quartū i quo ostendit̄ q̄ licet cult⁹ ydolorū p̄ pas-
 sionē xpi i quibusdā p̄tibz mūdi remāsit tamē tot⁹ sil̄ intel-
 ligit̄ amoueri p lapidis p̄cussionem sine manibus abs̄si.

Saulus.

Licet potestas mūdana quatuor p̄dictoz regno-
 rū nō fuit simul amota s; successiue sic tu asse-
 ris et bñ. sic ydolatia non simul fuit amota sed
 successiue. quia p̄ aduentū xpi tui p magnū tempus dura-
 uit ydolatia in diuersis et magnis mūdi p̄tibz. vnde etiam in
 tempore Cosroe regis persarū qui per magnum temp⁹ fuit
 post aduentum xpi tui ydolatia adhuc vigeat vt etia; hy-
 storie tue testant̄ qd̄ non concordat exp̄sitiōni tue p̄dicte in
 q̄ dīcis q̄ simul fuit ydolatia a toto orbe seu a maiori p̄te to-
 cus orbis et p̄māpaliōri amota. Paulus. Licet vex

est y cultus ydolorū per aliquod tempus etiam post passiōem
xpī in quibusdam p̄tibz mūdi notabilibus remansit. tñ
ydolatria dīdē simul amoueri a mūdo eo q̄ per virtutē pas
sionis xpī p̄cipalis auctoritas ydolatrie .s. dyabolica fuit
amota seu valde debilitata. vnde passiōe imminente ip̄e dixit
Nunc princeps huius mundi eicietur foras. ioh̄is xvi. qđ i
telligitur de dyabolo cui⁹ potestate et versuta homines in y
dolatriam m̄debant. et quia ab hui⁹ dyaboli potestate per
passiōem xpī que semel celebrata est homo fuit liberatus.
iocarco per solam percussione lapidis sine manibus abasi
ydolatria dīdē esse simul amota. posset etiam intelligi p̄cus
sio lapidis hui⁹ fuisse impleta tpe Constantini quādo xp̄s
qui lapis est abasus sine manibus dīdē vt iam dictum est
percussit Cesarem lepra p̄ cui⁹ p̄cussione et miraculosam
sanacōnem tota statua ydolatrie fuit dirupta. Cesare p̄ci
piente vt omnia phana ydolorū p̄ orbem destruerent vt ple
nius ista tenent i sua hystoria. sec⁹ est de p̄tate mundana
predictorū regnorum que fuit amota successiue tam añ ad
uentum xpī qm post. quequidem successiua destructio dura
bit vsqz ad tempus anti xpī quando xp̄s sc̄ho veniens totaz
destruet mundanam potestatem vt iam dictum est. **Saul⁹**
Quiroz cur michi allegas auctoritates euangelii tui q̄s
vt sc̄s non teneor recipere p̄sertim cum sint contra me si
cut nec auctoritates nostrorum doctorum reapes cōtra te.
Paulus. **Q**uia tu contra meam expositionem de visio
ne statne obicis. in quo actu procedis vt arguens. ego pos
sum vt respondens allegare auctoritatem suam m̄grī mei.
Non enī per meam responsiōem te intendo obligare sicut
nec michi in respondendo necessitas incūbit te obligandi
ad tenendum responsiōem meam. Vnde solum predictam
auctoritatem allego ad meam saluandam expositionem qđ
sufficit per hoc q̄ auctoritatibus apud me autenticis mea ex
positiō est consona. in alijs vero altercaciōibz nostris vbi p
cederem vt arguens contra te cōcedo tibi q̄ non deeo allega
re auctoritates doctorum nostrorum sicut hactenus feci nec
facere intendo. **Saulus.** **C**ontra auctori
tatem magistri tui p̄ te allegatam repio experiētiā contra
riam. dyabolus adhuc hodie potestatem suam in hominibz
exercet animas temptando ⁊ corpora ledendo vt ē manifestū

quod non credo te negare. et etiam in actibus ydolorum in multis
parabulis mundi illudendo quod est contrarium illius dicti per te
allegati. scilicet princeps huius mundi eideretur foras.

Paulus. Licet nunc dyabolus potest deo permittente homines tempta-
re quantum ad animam et vexare quantum ad corpus. et
etiam per ydolatriam illudere. est tamen nunc homini prepara-
tum remedium per passionem christi. in quo homo potest se tue-
ri contra hostis impugnationes ne ducatur in interitum mortis
eternae. et quicumque ante mortem christi dyabolo resisterunt per
fidem passionis christi future hoc facere potuerunt. nullus tamen
tunc potuit dyaboli manus euadere. ut scilicet non descenderet ad
infernum. iuxta illud psalmiste. Quis est homo qui viuet et
non videbit mortem et liberabit animam suam de manu in-
ferni. sed post passionem christi possunt homines ab hoc virtu-
te passionis tueri.

Capitulum quintum in quo ostenditur quomodo intelliga-
tur illud Daniel. ii. Lapis qui percussit statuam factus est in
montem magnum.

Saulus.

Dedara michi secundum expositionem tuam quod est illud
quod dicitur in prima visione quod lapis qui percussit statu-
am factus est in montem magnum quod non videtur
proprie respondere ad destructionem ydolatrie secundum tuam exposi-
tionem. proprie enim dixisset. factus est in templum dei seu san-
ctuarium vel in aliquam sonans fidei seu sacram doctrinam.
passio enim christi tui per quam dicitur quod homines possunt tueri
a dyabolica potestate non operatur talem tuicionem per modum
montis magni. sed potius per modum adhesionis ad fidem ve-
ram et vite rectitudinem. put credo quod tu etiam concedas.

Paulus. Verum dicitur in hoc quod passio christi liberat ho-
mines a dyabolica potestate in quantum adheret vere fidei cru-
cifixa et eius vestigia sequuntur. et hoc proprie intelligitur per illud
quod legitur in visione daniel supra dicta cum dicitur quod lapis qui per-
cussit statuam factus est in montem magnum. in his enim ver-
bis alludit daniel huic quod dicitur Psalme ii. Erigetur in nouissimis
diebus paratus mons domini in capite montium et ele-
uabitur super colles. et fluent ad eum omnes gentes terrae. quasi
dicat daniel. iste lapis statuam percussit factus est ille mons
magnus et eleuatus de quo loquitur Psalms. in quo mon-
te ascendentes docentur de viis domini et de semitis eius ut

ibidem habetur. inter quas vias domi et ei⁹ semitas una
de pñcipalibz est ydola respicere et abicere. unde ibidem legit^r
Et ydola penit^r cōterent^r. et infra. in illa die piciet homo y
dola argenti sui tē. put fuit supra allegatum. pñe agitur
ad denotandum deiectiōem ydolatrie que per destructiōem
statue designatur daniel pōxit. q lapis qui percussit statuā
factus est in montem magnū. s. in illū montem ab ysaia
iam ante per magnū tempus pphetatū. de quo etiam monte
multa sub eisēem verbis sicut ysaia per micheam. iij. ca.
fuit pphetatum.

Capitulū sextū in quo ostendit^r quō exponendum est q re
gnū ferreū. s. romanorū habebat ptem pedū et digito
rum teste figuli et partem ferream. vt habet daniel secundo

Saulus.

Secundū istam expositiōem tuam volo scire
quō intelligis q regnū qrtū. s. ferreū. p qd tu in
telligis regnū romanorū habebat pte pedū et di
gitoy teste figuli et partem ferream et cetera que ad hoc pti
nent. **P**aulus. **C**irca hoc qd petis diuersimode se hñt
expositores. sed in hoc volo ad pñens sequi expositores tuos
quibus in hoc satis consonat expositiō mea. dicunt enim q
regnantibus romanis tempore machabeorum fuerunt ad
inuicem confederati romani et iudei quod etiam iosephus
hystoriographus tuus large tradit. quam quidem confede
rationem daniel vocat regnū diuisum. eo q erant diffor
mes in ritibus et culibus diuinis vt est manifestum. nō
tamen in partes equales in fortitudine et robore. quia ps ro
mana erat fortissima. et ideo vocat eam ferream. iudeorum
vero erat debilissima quā testam vocat. et quia iste due naciō
nes adinuicem voluerūt mñimonio cōmisceri tempore hero
dis a scolonite qui voluit habere ī vxorem qñdam de genere
machabeorū. quod tamen matrimoniu non habuit effectū.
vt ex hystorijs iosephi patet. idcirco de istis duabus pñibus
diuisionis et earum cōmixtione dicit. quia aut vidisti ferz
mixtum teste. cōmīsebutur quidē humano semine. s. nō
adherēbunt sibi sicut ferzū non potest mīsceri teste. et qā
illis temporibus. s. romanorum et iudeorum seu herodia
norū que fuerunt regna corruptibilia suscitauit deus re
gnū xpī incorruptibile. quicquidē xps nat⁹ est in bethleem

inde tempore herodis regis. in quo tpe Cesar impabat. i deo
immediate sibi dicit. in diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi
regnum quod in eternum non dissipabitur.

**Capitulum septimum in quo ostenditur quod regnum christi seu ipsius ecclesie
non est idem cum regno romanorum putant doctores falsi. scilicet pharisaei fingunt**

Saulus.

Secundum doctores nostros regnum christi tui seu eius
ecclesie unum et idem est cum regno romanorum. et ideo
cum regnum romanorum destruendum erat secundum
visionem danielis per regnum celi incorruptibile a deo suscitandum
scilicet per regnum messie. eadem ratione et regnum christi tui quod est idem
cum regno Romanorum destruendum est per messiam. Quod autem
regnum ecclesie tue sit idem cum regno Romanorum putant do-
ctores nostri dicunt satis patet ex hoc. Nam regnum ecclesie
christi tui principaliter supersit potestatem atque imperium dominii a ro-
mano impio. scilicet a Constantino secundum omnes historias. Quiquid-
em Constantinus imperialem auctoritatem et potestatem tribuit Sil-
vestro summo pontifici et eius successoribus qui hodie eadem au-
toritate urbem obtinent Romanam. Quicquid Constantinus
ut quidam referunt compulit seu coegit prima regna ut accipe-
rent fidem ecclesie christi tui. Et sic patet quod huiusmodi regnum ecclesie
est regnum Romanum per quartam bestiam in visione danielis
designatum. et per consequens per verum messiam sicut expe-
ctamus destruendum. **Paulus.**

Verum est
quod doctores tui pharisaei finxerunt quod regnum Romanorum
et regnum ecclesie christi est unum et idem regnum. quam quidem fictio-
nem sic disseminaverunt per totam plebem tunc quod omnes hoc tenent
vocantes regnum christi nostri regnum Romanorum nequam.
que quidem fictio ab eis fuit fabricata ut evaderet impugna-
tionem efficacem que contra eos militat ex hac visione da-
nielis. de qua agimus sumptim. per hanc enim visionem constat
quod bestia quarta per quam secundum omnes designatur romanum re-
gnum seu impium destruenda erat per regnum a deo celi suscitandum
scilicet regnum messie. Ex quo sequitur quod si regnum ecclesie et romano-
rum essent duo regna distincta quod regnum ecclesie succedens regno
romanorum esset regnum veri messie. quod manifeste opponitur per
timacem tue. secundum quam credis quod regnum ecclesie non est regnum
christi. sed falsitas huius fictionis manifesta est ex hoc. nam

regnū ecclie seu regnū xpī non est regnū mūdānū seu ter-
renū sicut regnū Romanū aut aliud de ceteris regnis huius
mūdi. vnde et xps expresse dicit iohis xvj. Regnū meū nō
est in hoc mūdo. que quidem auctas sola sufficit ad cogendū
fideles vt ponant differentiam substantialem inter regnum
ecclie et cetera regna supradicta. in hoc. s. q. cetera regna sūt
terrena seu mūdāna vel temporalia. Regnum vero xpī et
ecclie sue non est mundanū sed celeste vel spūale seu diuinū.
vnde et cōiter in sacris lris nostris vocat regnū celoz
et regnū dei et huius. sed quia tu et infideles tui filies has sa-
cras auctoritates non recipitis. ideo per euidentiam rōis
oportet vos de hoc cōvincere. ex multis em̄ saltem ex duobus
euidenter patet essendālis differentia inter regna mundana
seu tpalia et regnū xpī et ecclie. quorum vnum sumitur ex
potestate tradita summo pīncipi ecclie. s. sūmo pontifici.
ordinacō em̄ ppli scdm̄ sententiam plī in uij. politicorū pre-
cipue pendet ex maximo pīncipatu. Cōstat autē q. maximus
pīncipatus ecclie in potestate cōsistit summi pontificis. que
quidem potestas ē ligandi aīas atq. soluēdi scdm̄ quā sūm⁹
pontifex et ecclesia credit a fidelibus habere clāues regni ce-
lorū. vt habet Mat. xvj. capit. lō. Sed constat q. talis pīas
non est mūdāna seu temporalis neq. filis potestati imperi
romani vel aliorū regnorum. sed oīno ab eadē sepata sunt
sicut res corporalis a spūali. **Paulus.** **L**icet in
tuo euangelio hec potestas ligandi atq. soluēdi animas asse-
ratur tuo sūmo pontifici tradi. non tamen hoc a me credit
nec a doctoribus nostris. et ideo frustra talem auctatem con-
tra me allegas. **Paulus.** **N**ō credo q. tu et
tui similes non credūt predictam potestātē clauū fuisse da-
tam ecclie xpī seu summo pontifici. licet hoc posses repire per
diligens scripturarū scrutiniū. Legit em̄ ysaie xxij. dabo cla-
uem domus dauid sup̄ humerū eius et apiet. et non erit qui
claudat. et claudet. et non erit qui apiat. que verba recte in-
tellecta ad hoc aptantur. sed siue ea sic intelligas siue non.
non curo ad pīens. sufficit em̄ michi ad affirmandā diffe-
rentiam essendālem inter regnū romanorū et regnū ecclie.
quia regnum romanorum in virtute armorū et seculariū
legum dominabat orbī vt ī suis historiis est manifestū. Re-
gnū autē ecclie xpī per pīatem pontificalem supradictam

suos regit subditos. et hoc sufficit ad latā ponendā distincti-
onem inter potentiam romanī cesaris et summi pontificis
potestatem. intantū q̄ non p̄nt dici vnum et idem regnū si-
cut nec in rebus naturalibus illa que p̄prie et p̄ se h̄nt di-
uersas potencias non p̄nt dici vna et eadem res.

Capitulū viij. in quo ostendit̄ q̄ sum⁹ pontifex in quo p̄-
cipaliter residet ecclesiastica potestas. licet q̄nq; vtatur mun-
dana seu temporalī potestate. s. armorū potentia et huiōi. non
tamen talis potestas est essentialis in ecclesia s; accidentalis.

Saulus.

Icet verum sit q̄ summus pontifex tu⁹ dicat̄ vti
p̄tate ligandi atq; soluēdi aīas. quā quidem pote-
statē scdm te ⁊ veracit̄ h; sed scdm me iactat
se habere qd̄ non habet. quōcūq; tamen reueritas in hoc se
habeat manifestum est q̄ ip̄e summus pontifex tu⁹ etiam vti
armorū potestate et legum suarū que humane sunt institu-
tione. Ex quo manifestum est q̄ eius potestas ē mundana
sicut potestas Cesaris a quo. s. cesare talem potestatem mū-
danam accepit sicut ⁊ impialem auctatē. vnde et idem re-
gnūm dici debet sicut eadem potestas est que p̄ successionem
gratuite donacōis p̄cessit a Constantino in Siluestrum et
eius successores cum potestate ip̄i⁹ donantis.

Paulus.

Licet verum est q̄ summus pontifex quandoq; vti armorū
potestate. ex hoc non sequit̄ q̄ ei⁹ potestas essentialis sit mū-
dana vel temporalis. Nam sic ī rebus naturalibus frequenter
videmus vnā ⁊ eandem rem habere duas p̄tates quarum
vnā habet ex forma sua specifica. et illa est p̄prie essentialis
potestas sua. Aliam vero habet accidentalem ex aliq̄ extrinse-
co sup̄uenienti sue essēde. et illud tale non est p̄prium rei.
nec p̄ncipale in ip̄a. quia potest adesse vel abesse p̄ter ip̄i⁹
rei corrupcōnē sicut sūt accidentia. Sic parī modo cōsiderandū
est circa ecclesie xp̄i potestates. nam illa potestas pontificalis
ecclesie. s. ligandi ⁊ soluēdi animas est potestas eius essen-
tialis et p̄pria. Aliā vero potestas quam exercet in vi armō-
rum et huiōi non est potestas ecclesie essentialis sed acciden-
talis. vnde ex hoc q̄ huiōi potestate accidentali vti ē. s. mūda-
na non posset dici vnū ⁊ idem regnū cum regno romano.
Nam potestas mundana in Cesare erat essentialis ⁊ p̄pria.

per solam enim illi dominabatur et regebat subditos suos. secus est in ecclesia christi in qua talis potestas mundana est mere accidental.

Capitulum ix. i quo ostenditur quod ecclesia habuit suum esse perfectum. scilicet spirituale tempore apostolorum et aliorum discipulorum antequam temporalem potestatem a Cesare accepisset.

Saulus.

Ex quo tu concedis quod usque potestate predicta vult ecclesia tua. scilicet mundana et pontificali. vult posses in ostendere quod potestas pontificalis sit essentialis sibi. et quod potestas mundana sit sibi accidentalis. oportet enim quod hoc michi ostendas clare ut possis tuum intentum fundare.

Paulus.

Quod potestas temporalis seu mundana sit in ecclesia accidentalis patet ex hoc. nam quidam aduenit rei post suum esse perfectum est ei accidentale. omne enim tale potest adesse vel abesse preter suum corruptionem ut est manifestum. scilicet potestas mundana seu temporalis aduenit ecclesie post suum esse perfectum seu completum ergo tunc. aliter sumptum patet ex hoc quod ecclesia habuit suum esse perfectum a tempore passionis christi quando solam potestatem pontificalem habebat in quo statu duravit per magnum tempus usque ad Constantinum et tunc mundanam seu temporalem potestatem a Cesare habuit prout tu dicis. Ex quo est manifestum quod potestas illa temporalis seu mundana accidentalis est in ecclesia cum post suum esse perfectum habuit illam.

Saulus.

Quomodo potes asserere quod ecclesia habuit suum esse perfectum tempore apostolorum et aliorum discipulorum christi tui antequam potestatem mundanam seu temporalem a Cesare accepisset. hoc enim est manifeste falsum tanquam inconsonum omnibus historiis de hoc loquentibus. Constat enim etiam per tuos historiographos quod a tempore passionis christi tui usque ad tempus Constantini imperatoris exclusim omnes illi super quos nomen christi tui invocabatur vivebant abiecte et sub magnis persecutionibus tam iudeorum quam gentilium. intantum quod nomen christi tui et suorum erat apud omnes execrabile. et omnes fideles a ceteris nationibus affligebantur usque ad mortem. ita quod non solum domino carebant. sed etiam erant deterius condicōnis quam alij serui. serui enim a dominis suis tuebantur ne occiderentur ab alijs. sed christiani per tempus supradictum exites etiam a dominis suis torquebantur et usque ad mortem per varia tormenta occidebantur. vult ex hoc ridiculum videri dicere quod ecclesia christi tui habuit

suū esse pfectū tempore aploꝝ et alioꝝ discipuloꝝ pꝛout
tu dicis. sufficeret enī tibi dicere qꝫ ecclia cui xpī in ill' tpi:
bus incipiebat. i. nō habens totū suū esse pfectōnem. sꝫ tūc
incepit habere suū esse pfectū cum potestatem temporale seu
mundanam a cesare accepit. vnde illa potestas a Cesare ac
cepta pꝛie dicit essendalis in tna ecclia. p illum enī suū esse
pfectum habuit sicut etiam hodie p illam habet suā pfectaꝝ
dignitatem. put est notū rerum veritatem considerantibus
Vnde patet qꝫ regnū ecclie xpī cui et regnū Romanorū
cuiꝫ pꝛatem temporalem accepit p quā nomen regni accepit
successione gratuita habuit. est vnum et idem regnū vt di
cebam.

Paulus. **C**oncedo tibi qꝫ apli ⁊ alij
discipuli xpī a tempore passionis sue vsqꝫ ad tempus Sil
uestri pape. qꝫ quidem tempus durauit pcccc. annos ⁊ vlē.
in toto illo tempore valde abiecti vīuebant. et in magnis pi
culis et tormentis vsqꝫ ad sanguinis effusionem vitam suā
consumeabant. nullū dominiū temporale habentes. sꝫ duris
simam patientes seruitutem. sed ex hoc nō sequit qꝫ conclu
dere intendis. s. qꝫ ecclia xpī non habuit suū pfectum eē seu
suam dignitatem pfectam vsqꝫ ad hoc qꝫ temporales potesta
tem a Cesare accepit. nā vt tibi supius si memor es dixerā.
bona p xpī pmissa spūalia sunt tantū non temporalia. qꝫ
quidem bona. s. spūalia excedunt in dignitate ⁊ vera utilita
te omnia temporalia bona. vnde quia pꝛas seu regna mun
dana mere temporalia sunt. Idcirco vt iam dixeram xp̄s fate
tur non pꝛinere ad ipsum in suo pꝛimo aduentu regnū mū
danū. vnde iohis xvii. Regnum meū non est de hoc mūdo
et de hoc expꝛessius loquens discipulis suis de maioritate
contendentibꝫ Luce xxii. capitulo sic dicit. Reges gentium
dñant eozum. et qui potestatem hnt beneficia vocant. vos autē
non sic. sed qui maior est in vobis sit sic qꝫ ministrat tē. Ex qꝫ
patet qꝫ dignitas ecclesiastica pꝛie loquendo non in maio
ritate temporalī consistit. nec solū hoc sed in aduersitatibus
mundi p nomine xpī patienter tollerandis dignitas eccle
siastica pꝛie pꝛsperatur. vnde quidam doctor de nostris ant
quis hylarins in viij. de trinitate dicebat. hoc hꝫ pꝛiū ecclia
vt dum persecutōnez patē floret. dum opprimē crescit. dū
cōtempnē pꝛiā. dum ledit vinct. dū arguit itelligit. tūc
stat cum supari videtur. hec ille.

Capitulum x. in quo ostenditur quod Christus docuit verbo et exemplo quod beatitudo humana consistit in contemptu terrenorum et adhesionem ad celestia quam doctrinam eius veri discipuli secuti sunt. et quod in primitiva ecclesia quam nullam preteritatem mundanam fideles habebant perfectiores viri ut plurimum inueniebantur in ecclesia quam nunc quam regnis et precibus humanis et mundanis ecclesia abundat ex quibus concluditur quod regnum romanorum et regnum Christi sancte ecclesie nullo modo sunt idem sed diversa. **Saulus.**

Non allegas mihi rogo doctores tuos. quia dicta sua nullam auctoritatem habent apud me nisi forte iniquitatem rationem continent. **Paulus.**

Sare dices quod in dyalecticis disputacionibus vel iudicialibus altercationibus contentiosis semper credideris bonum contra te licet non credas ei per se. Et ideo cum Christus non et sui discipuli cederent ad ipsos non penitus regna nec diuitias temporales. sed potius persecutiones et maxime tribulaciones sustinere manifestum est quod in hoc sit credendum sibi cum sit contra eos. presertim quia quod de hac materia verbo dixerunt operis testimonio comprobauerunt.

Saulus. **D**eclara mihi ista que didici. scilicet quod magister tuus et eius discipuli verbo docuerunt et facto ostenderunt. **Paulus.**

Quod autem magister meus Christus docuit clare et publice quod beatitudo que est ultimum a rationali creatura desiderabile non solum non consistat in bonis temporalibus. sed potius in bonis temporalibus dimittendo seu odiedo et persecutione usque ad mortem pro suo nomine sustinendo manifeste patet ex hoc. nam in suo principali sermone quem in morte ore proprio discipulis et multitudini populi predicauit aperte dixit. **Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. beati qui lugent et cetera.** et infra beati eritis cum persecuti vos fuerint homines et cetera. in quibus et multis alijs manifeste docuit quod beatitudo quod est ultimum desiderabile non in bonis terrenis sed in celestibus consistit. et per omnes discipulos suos in quibus ecclesie fundamenta consistunt ad hanc beatitudinem spiritualem dirigebat quem in contemptu terrenorum pro amore celestium consistit. quam quidem doctrinam ipse Christus exemplo manifeste per vitam suam et mortem confirmauit sacratissimam. quod in processu primitiue ecclesie. scilicet a tempore apostolorum usque ad tempus **Siluestri pape** maxime claruit quoniam nulla preteritatem mundana erat apud fideles. et cum tunc maxime prosperabatur in spiritualibus bonis. florebat enim in frequentibus et triumphalibus martiris cum pro fide Christi sustinenda omnes summi pontifices qui fuerunt a petro usque ad **Siluestrum** qui fuerunt xxxv. in nullo fere et magna multitudo platorum et religiosorum et etiam

simplicium utriusque sexus per christi nomine tormenta et tyrannorum
 rabiem usque ad crudelissimam mortem gaudent sustinebant. ex quibus
 manifestabat quod veritas fidei et caritatis que sunt vera et maxima
 bona spiritualia in ecclesia christi in eodem tempore maxime abundabant
 Et sic patet quod etiam ecclesia christi plenius prosperabat in bonis spiritualibus
 tempore illarum persecutionum quam temporalis prestantia non habebat quam cum pos-
 seta fideles christi magnas preces seculares et mundana donia ob-
 tinuerunt. nunc enim etsi virtutes per misericordiam divinam nunquam ex toto
 deficiunt in ecclesia. non tamen sub eodem fervore et gradu continenter
 repiuntur sicut in primitiva ecclesia quam humiliter absque temporalibus do-
 minijs cursu huius vite faciebant. Ex quo manifeste patet quod tibi
 dicebam. scilicet quod ecclesia christi iam in suo esse perfecto et completo erat quam
 sibi advenit temporalis prestantia. et sic talis prestantia in ecclesia non propria
 seu essentialis sed accidentalis est ut ex dictis patet. Et non quod sim-
 pliciter optionem quorundam inrisperitoz Constantini non potuit transferre
 donum imperiale seu temporale summo pontifici. secundum alios vero licet
 hoc potuerit non tamen debuit. sed quodquid sit de hoc si ecclesia christi
 scilicet summo pontifex cum suo sacro collegio et sancta synodo uni-
 versaliter approbante dimitteret seu renunciaret libere donia seu
 preces seculares. filia et possessiones et omnia que ecclesia olim ha-
 buit a Constantino Cesare. sic quod ecclesia remaneret omnino ab humo-
 temporalibus sicut tempore apostolorum expedita. non credo quod alicui vero ca-
 tholico esset dubium quin ecclesia christi esset tante dignitatis et ve-
 re perfectioris sicut nunc est. Ex quibus patet quod humo-
 temporalia vel abesse ecclesie christi sine ipsius corruptione. et sic sunt
 ei accidentalia. secus est de regno seu imperio romanorum a quo si
 temporales preces remouerentur regnum remaneret perit destructum
 Et ideo manifestum est quod regnum Romanorum et regnum christi
 seu ecclesie nullo modo sunt idem sed diversa. put tibi proposui.

Capitulum xi. in quo ostenditur quod per cornu puulum affixum que-
 re bestie non intelligitur christus noster put iudei false exponunt.
 Saulus.

Item verum sit quod regnum romanorum et regnum ecclesie christi
 cui non sunt omnino idem sed diuisa. regnum tamen christi cui seu
 sue ecclesie habet quondam dependentiam cum imperio romano
 quod proprie in reuelacione facta dantur. vii. capitulo de quatuor bestiis si-
 gnificantibus quatuor regna super dicta significat. in ipsa eius visione
 per quartam bestiam secundum omnes intelligitur regnum romanorum. in qua quidem

q̄rta bestia coram puulū apparuit qđ videt p̄pe significare re
gnū xp̄i tui seu regnū eccl̄ie sue. vt patz ex mltis. p̄mo q̄a
regnū eccl̄ie xp̄i tui habuit inīcū infimū seu huile qđ p̄tz de
xp̄o tuo q̄ vitā paup̄em gessit. silr de eccl̄ia tua p̄mitia ei?
vestigia sequēte p̄ut tu supra affirmasti. Que quidem paup̄
tas seu huilitas figurat i p̄dicto coram cū dicit de eo qđ est p
uulū. Ex q̄p̄tz q̄ illud coram n̄ erat ita magnū sic alia cor
nua bestie. sic nec tua eccl̄ia hūit tam magnū inīcū i pote
state sic alia q̄tuor regna. Scđo qz coram istud puulum erat
fixū i q̄rta bestia i quo maifeste figurat eccl̄ie tue colligatio
cū impio rōno. q̄ q̄rta bestia ē et ei? deriuacō ab eo vt factū ē
in Constantino. **Siluestro.** Tercō qz mai? et forā? est qz xp̄s
tu? manifeste docuit multa denotantia pl̄alitatē in diuinis
exp̄mendo tres p̄sonas distinctas realiter esse i diuinis qđ est
manifeste nō solū p̄tra vnitatē diuinā q̄ etiā a p̄phetis demō
strat vel saltē scēdit. s; etiā p̄tra auctatē diuine scrip̄te exp̄s
tam dentro. vj. caplo. **Audi isrl' dñs deus tu? vn? est.** Silr
docuit p̄demptatē dei et hoīs inīm q̄ ip̄e xp̄s tu? qui verus
homo erat etiā scđm te. fatebat cū se eē vez deū qđ tu etiā o
cedis et p̄ricas qđ ē cōtra sumam simplicitatē diuinā q̄ etiam
rōe nāli a p̄bis demōstrat. ideo p̄prie figurat p̄ p̄dictū cōnu
de quo dicit in p̄dicta reuelatōe dan. **Et simones p̄tra excel
sū loquet.** qđ em p̄ excelsū itelligit i hoc loco n̄ ip̄e deus. de q̄
p̄s. **Excelsus sup oēs gētes dñs.** Quis magis p̄tra dñm lo
quit qz qui s̄ suā sumā simplicitatē et vnitatē pl̄alitatem re
rum distinctarū ei attribuit. silr et corporalitatē seu hūanita
tem creatā i deū creatorē assumi et hoīez vez deū asseruit. Et
sic p̄tz maifeste qz xp̄s tu? simones s̄ excelsū locutus est. Silr
ml̄ta docuit p̄tra legē mosaica et cōtra ei? doctores. quidē
erant pharisei ip̄am legē mosaica docentes et ad l̄ram obser
uantes vt p̄tz p̄ p̄cessū enangelij tui. et p̄dā? cōstat p̄ euiden
tiam facti. nā tu et fideles q̄ xp̄i tui vestigia seqm̄ totam le
gem mosaica frāgilis negligēdo p̄cepta i eadez p̄tenta lege
tam affirmatīa qz negatīa vt discurredo p̄ singula p̄tz. et sic
de m̄gro tuo p̄nūciat i dāiele putabit qz possit mutare t̄pa
et legē. vnde notanter dicit. putabit qz possit mutare qz sim
reuerentatem soli? dei est mutare legē quā ip̄e dedit. vnde
licet hoc putauit nō tamē potuit hoc facere eo mo quo dī.
illud possum? qđ de iure possumus. dicit autē qz putauit qz

possit mutare tpa. vñ xps tu⁹ asseruit q temp⁹ aduēt⁹ sal-
uatoris impletū erat tpe suo qd tñ non est vez. qz saluator
noster nōdū aduenit. et sic vides mani feste q xps tu⁹ ē ille
qui smones cōtra excelsū loquē. et putabit q possit mutae
tpa et legē. et p qñs ille est ppe figurat⁹ p cornu puulū qd
apparuit in q̄rta bestia qd destruendū ē siml cū eadē bestia q̄r-
ta. s. rōno impio p regnū messie vēturi quē firmē expecto
vt in eodem capitulo dan. habet. **¶ Paul⁹.** **¶ Si** osidas
vez sensū verborū daniel q allegas nō recte ea expoīs. sed ex
torze. **¶** Constat enī ex his q sē dicta supra. q hec visio daniel
de q̄rtor bestijs in vu. ca⁹ cōtenta. in qua q̄rta bestia ex toto
destruenda p̄nūdat et fili⁹ homis p̄betat⁹ veniēs in nubi-
bus celi tē. totū hoc itelligit implendū i aduētū xpi scō. i
quo venturus est i maiestate et p̄ate magna ad iudiciū. n
aut de p̄mo aduentū in quo huiliter nō i p̄ate mūdāna. s;
tanqz lapis absus sine manibz denūdat⁹ ventur⁹. vñ si pōt
xpo scdm p̄mū suū aduentū applicari q figuret i cornu par-
uulo affixo i q̄rta bestia. item de hoc cornu puulo legē i eod
ca⁹ q facebat bellū cū sāctis seu s sāctos et pualebat eis qd
nullo mō pē verificari de xpo de quo nusqz legē fecisse bellū
p̄sertim ōtra sanctos. **¶ Saulus.** **¶** Q xpus tuus fecerit
bellū s sāctos exponit scdm doctores n̄ros eo q fecit bellū s
iudeos quibz pu aluit inq̄ntū occasione sua vt sup dicebā di-
persi et abiecti et q̄i destructi sunt. **¶ Paulus.** **¶ Licet** vez
sit q iudei sūt dispersi et destructi occasione xpi n̄ri eo q nō
receperūt eū. s; pod⁹ repulerūt et occiderūt. ex hoc tñ si sequi-
tur q xps fecerit bellū ōtra eos. bellū eī non dicit n̄ vbi sit
pugna inter pres adinūicē dimicātes qd hacten⁹ n̄ legē fa-
ctū int xpm seu suos fideles et iudeos. **¶ Saulus.** **¶ Expositio**
mea de ipo cornu puulo p̄ncipalit fundat in hoc qd dī de
eo. sermones ōtra excelsū loquē et putabit mutare tpa et le-
gē tē. qd recte applicat xpo tuo mō supradicto inq̄ntū locut⁹
est s vnitatē dei et s ei⁹ sūmā simplicitatē. **¶** Silr putauit mu-
tare legē moysaicā et tpa p̄finita ad aduentū messie. vñ de
istis volo q satisfacias m̄ si potes alijs dimissis. **¶** In istis ei
pendēt ea q sūt p̄ncipalia in tota cōtroisia n̄ra. **¶ Paulus.**
¶ Vez dīds in hoc q i his q obīds ōtra xpm n̄m p̄ncipa-
liter pendet cōtroisia n̄ra. et ideo de istis est diligenter agen-
dū. vñ expedit de hac distinctōe i qua sum⁹ placet michi q

discutamus de singulis predictis

Capitulum xii. in quo ostenditur quod per cornu puulo supra dictum intelligitur antichristus secundum veram catholicorum expositionem.

Saulus.

Nec quidem opto sed volo ut prius dicas quod exponitur in hoc cornu puulo secundum doctores tuos. et sic expediti de huiusmodi reuelacione danielis ad supradicta. Quia in hac materia magne arduitate sunt deo disponere. procedam Paulus. Ad declarandum hoc quod petis duo sunt presupponenda. primum est in visione in vi. ca. danielis. contenta de aduentu christi secundo. et de eius effectu circa mundanum prelatum perit auferendam de qua ibi agitur ut scilicet in vi. ca. huius distinctio omnis est. Secundum est quod per quatuor bestias in hac visione contentas designantur omnes prelati tyrannice famose qui fuerunt et erunt a principio mundi usque ad finem. prima enim bestia in secunda etate incepit a Nemroth qui fuit primus oppressor hominum et qui primo regnavit in babilonia et Caldea. ut habetur Gen. x. Que quatuor prelati tyrannici continuati sunt per assyrios et alios usque ad Nabuch. Per quartam vero bestiam designatur tota prelati tyrannica et mundana incipiendo a regno romorum usque ad finem mundi seu usque ad antichristum inclusive. Saulus.

Circa illa que primo presupponis replicare non intendo. quia super hoc habuimus colloquium in capitulo per te allegato. sed extra suppositum tuum aliqua videntur dicenda. et specialiter extra illud quod dicitur significari per primam bestiam. nam secundum planum sensum littere danielis. prima bestia non videtur incipere nisi a Nabuch. sicut et in visione statim prima pars illius statue. scilicet caput que respondet prime bestie a Nabuch incepit. Cui daniel dicebat. tu es caput aureum danielis. u. Sicut ergo videtur dicendum de prima bestia quod sicut incepit a nabuch. non autem a Nemroth de quo non fit mentio in istis reuelacionibus danielis. item de hoc quod dicitur quod prelati tyrannici per nemroth incipient continuati sunt per assyrios et per alios usque ad Nabuch. non allegas aliquam auctoritatem seu rationem in qua hoc fundes. et ideo presuppositum tuum in hoc manet sine fundamento. item hoc agitur ad hanc veram expositionem de cornu puulo fixo in quarta bestia. ad quod nichil refert an prima bestia incipiat a Nemroth prout tu vis. vel a Nabuch. prout littera videtur sonare. Superfluum videtur ergo hoc introducere de extensione significati per primam bestiam quod nichil facit ad propositum. Paulus. Inter expositores nostros. quidam sunt qui regnum per primam bestiam significatum dicunt incipere a nabuch.

70

sicut en dicitur. scdm alios vero incipit a **Nemroth** ut dixi. q
quidem explicō. s. scda magis placet in eo q nemroth fuit
pm^{us} rex in babilonia et Caldea ubi p^{re}a regnavit nabuch.
de q^{uo}dem **Nemroth** singularit^{er} et p^{ri}mo legit^{ur} q fuit oppressor
hoim. que quide oppressio tate ferocitatis fuit q vertebat in
pubiu ut legit^{ur} Gen. x. Et qz ista qtuor regna de quib^{us} h^{ic} fit
mencō suenerūt i hoc q qolibet eoz fuit affligēs iustos seu
fideles cū qdā ferocitate. idco rōnabile videt^{ur} q cū de Caldeis
agere^t inqntū fuerūt oppressores iustoz seu fidelū q in tali
narzacōe non p^{re}mitteret^{ur} **Nemroth** qui fuit p^{ri}mus rex
Caldeoz de cui^{us} tyrannica p^{re}ate p^{ro}facta fuit in divinis sc^{ri}p
turis mencō. nec est sile qntū ad hoc de visione statue. qz ibi
dictū fuerat ut s^{ed} agel^{at} de his qtuor regnis inqntū suete
bant in cultu ydolo^{rum} i quo nabuch. fuit p^{ri}ncipaliter excedēs
voluit em sibi vsurpare honore dñi intm q fecit sibi statu
am aureā magnā i qua adoraret^{ur} ab vniūsis pplis mudi. da
nielis iii. Cui^{us} sile nō legit^{ur} factū ante ipm **Nabuch.** et idco
rōnabile fuit ut ab ipso tanq^{ue} a capite incipet figuracō ydola
trariū. In hac aut visione de quatuor bestiis in q nō agitur de
ydolatria s^{ed} de tyrānica p^{re}ate et ferocitate qtuor regnoz pre
dictoz. nō imerito incipit sumi d^{icitur} a nemroth rge babiloe.
de cui^{us} tyrannica ferocitate p^{ri}mo facit divina scriptura men
cionē ut dictū est. Ad aliud vero qd^{am} chias dices. q nō p^{ro}bo
p^{re}atem tyrannicā p nemroth mceptā genuatā fuisse p as
siriōs et alios vsq^{ue} ad nabuch. Dicendū q satis legit^{ur} de Sen
nacherib rege assiriōz. quiq^{ue} assiriū exiuerūt de tra sanaar
scz Caldea ut hētur Gen. x. q inuasit mltas regiones et ins
tulit nacōnes de suis p^{ro}prijs patrijs ad alienas ut hē^t Psa.
xviii. et xix. capitulo. Vnde p^{re}sumendū ē q etiā aliqn de illis
p^{ro}tribus orientalib^{us} succederēt imitatores hui^{us} tyrannice fe
rocitatis licet sc^{ri}ptura de his nō faciat mencōnē eo q n^{on} eēnt
tante p^{re}atis sic nemroth et nabuch. qui in hoc multū exce
debant. p^{ro}pter hoc em regna illa figurant^{ur} p bestias monstruo
sas v^{er}puta leenam cum alijs qd^{am} nō est in rez^{um} nafa. ad deno
tandū q eozū ferocitas erat singularis tāqm monstruosa.
De alijs uo it^{er}medijs oppressorib^{us} seu tyrānis q n^{on} ad tū
gdū ferocitatis attingebāt n^{on} fuit mencō facta. s^{ed} p^{re}sumē^{us} ē
q nō defuerūt oppressores hoim in illis p^{ar}tib^{us} ex quo n^{on} fue^{re}t
p^{ri}ncipales oppressores d^{icitur} vel sup^{er}ati p alios. talia ei vicia

ex quo incipiunt non consueverunt cessare nisi eis fortiter resistat.
quod non legimus factum fuisse circa Caldeos usque ad tempus psarum seu
medorum. Ad illud autem quod dicitur quo ad expositionem de cornu p
unlo nichil refert an prima bestia incipiat a Nemroth vel a
Nabuchodonosor. tunc. rñ deo quod licet hoc non faciat ad istud propositum de
necitate. facit tamen de ogravitate. Nam si per primam bestiam si
gnificantur omnes tyrannice potestates a principio mundi usque ad na
buchodonosor. ogradu est ut per quartam bestiam designentur omnes tyrā
nice potestates incipiendo a regno romorum usque ad antichristum inclu
sive. quique antichristus erit versus finem mundi. Congruum enim est
ut fines sermonum proportionentur. scilicet in suis principibus seu incipiis.

Saulus. Dic ergo mihi quod exponis hanc revelationem
circa quartam bestiam cuius significacione dicitur esse duraturam usque
ad finem mundi.

Paulus. Per quartam bestiam
cōiter secundum omnes intelligitur regnum romorum. que quidem bestia
quarta non nominatur proprio nomine sed alie precedentes reputata leena l
parous et huiusmodi. eo quod ferocitas eius esset valde difformis prope
magna duracione temporum huius bestie. in qua quodam duracione varie
et varie ferocitates generantur et in futuro augentur. et ideo non
bonum possent per proprium nomen alie bestie designari. De secunda autem
isti bestie contra fideles dicitur quod est terribilis et mirabilis et fortis
nimis. Dicit etiam de ea quod dissilis erat ceteris bestiis eo quod fe
rociates precedentium regnorum excedebat. quod satis patuit in perse
cutioe fidelium tam apostolorum quam martirum. quod quidem persecutio a Nero
ne usque ad Constantinum non cessavit sed continuata est per mille annos.
Dicit etiam de hac bestia quod habebat cornu a decem per quod
cōiter intelliguntur decem reges circa mundi finem in quibus reges sunt
quosdam Romanum regnum terminant ante finem mundi. sic ut similes
erunt decem reges circa mundi finem. potest etiam intelligi hoc de mul
titudine potestatum que in processu temporis successiue fuerunt et erunt
in hoc impio. et summe hic nobis determinat per indeterminato
sic zacharia. vii. capitulo. Apprehendent decem homines de omnibus lin
guis gentium. per quod intelligitur multitudo hominum. unde per hec decem
cornua intelliguntur varia et diversa regna que ab exordio re
gni romorum usque ad finem mundi in universo erant regnatura
sive similes sive successiue in eis que posset intelligi regnum machome
ti quod magnam partem occupat universi. inter que quidem cornua di
ligenter considerabat Daniel illud cornu primum quod ortum est de
medio eorum. per quod intelligitur antichristus qui dicitur primum. quia erit

de genere iudeorum qui iam a magnis tyribus. scilicet a passione christi
et contra sunt in maxima delectatione et vilitate. et iste antichristus de
scensurus est ab eis non a nobilibus eorum reputata de tribu iu-
da vel de tribu sacerdotali. sed de tribu dan de qua nunquam fuerunt
reges vel sacerdotes nec doctores vel principes. et ideo figura
bat a patriarcha iacob Gen. xlii. in colubum vel cerastem que
fuit animalia venenosa et pestifera. quod quidem ceraste dicitur esse animal
venenosum habens cornu in capite. et sic verba daniel in hoc lo-
co possunt alludere verbis patriarche supradictis. de ipso etiam cornu
dicitur. Et ecce oculi quasi hominis erant in cornu isto. quod dupliciter
potest exponi. vno modo ad excludendum ab eo divinitatem. quod dicitur
et antichristus faciat tanta mirabilia ut ab aliquibus credatur deus. tamen
erit homo purus. Alio modo potest exponi hoc quod dicitur. quasi hominis
ad excludendum ab eo rectam seu virginis humanitatem quam
diceret. iste antichristus tanta dyabolica fraude est imbutus quod non
debet dici homo sed quasi homo. dicitur etiam de eo. et os loquens
magnalia. quia iactando se de his que non potest facere tam
promittendo quam mimando magnalia loquitur. De isto etiam
cornu dicitur quod loquitur contra excelsi. quia tota eius doctrina ne-
phanda erit ad blasphemandum de christo qui est excelsus super omnes
unde et proprium nomen suum est antichristus. id est contra christum. Dicitur
etiam de eodem quod putabit mutare tempora et leges. nam tempus
quod fuit assignatum ad adventum christi primum per lxx hebdomadas
danielis quod iam transiit in preteritum ut dictum est. putabit
mutare in futurum. ut ipse antichristus credatur venire in tempore assi-
gnato per prophetas ut sic habere per vero christum quod est falsissimum.
Sic putabit mutare legem gratie scilicet evangelicam in cerimonias
legales que post passionem christi et evangelii sunt divulgationem
sunt mortifera illas putabit mutare. id est vivificare.
Quod quidem cornu simul cum quarta bestia in qua est affixum quod
significat totam preteritam tyrannicam. est per verum christum ad iudici-
um venientem destruenda et tradenda et oburenda igni. scilicet infer-
nali. et tunc iudicium sedet et libri aperti sunt. ista et plura alia
que ad expositionem huius visionis daniel specialiter circa quartam
bestiam pertinent traduntur a doctoribus nostris quod licet proprie
consonant lre et veritati. non tamen allego ea contra te ut
arguens. Scio enim quod posses negare multa de his que dicta sunt
Sed ut scias quomodo expositores nostri istam exponunt pro-
phetiam. unum tamen ex dictis accipio quod facit manifeste

contra te qđ nullo mō negare posses. s. qđ hoc cornu pūlū
de quo dicit qđ loquet̃ contra excelsū et putabit mutare tpa
et legem erit circa diem iudicij et finem mundi vt manifeste
lra testatur. vnde nullo mō posset hoc intelligi d̃ xpo nostro
p̃ut tu intendebas. a cui⁹ tpe natiuitatis trāsiuerūt. .cc. .cccc.
xxxij. anni a natiuitate sua et nōdum statim finis.

Capitulū xij. in quo ostendit̃ qđ ex hoc qđ dicitur d̃ cornu
pūulo qđ loquet̃ contra excelsū et putabit mutare tpa et legē
que verba false iudei applicāt ad verū xpm sumit̃ ordo ad tra
ctandū de quibusdam qđ sūt magne arduutatis ī hoc opusculo

Saulus.

Quidquid sit d̃ tpe aduene⁹ seu apparitōis islius
cornu pūuli adhuc vidēo qđ illa qđ de ipō cornu
dicūtur p̃p̃e adaptant̃ xpo tno. sp̃aliter illō qđ
dicit̃ de eo qđ loquet̃ cōtra excelsū et putabit mutare tpa et le
gē. xps ei tu⁹ contra vnitatē dī et sūmā eius simplicitatem lo
cutus est. Sūl et putauit mutare legē mosaiceam tē. Et iō
si vales responde michi ad ista que sūt maioris arduutatis
qm̃ quecūq; alia inter me et te tractanda. **Paulus.**

Verū est vt dīds qđ ista sūt diligēte inter me et te discud
enda. et ideo ouenit qđ de singul⁹ eorū p se inter nos tractet̃ et
detur ordo tractādi. s. de que p̃mo. et de quo scdo. et sic d̃ alijs
Quem quidem ordinem ad tuū beneplacitum cōmitto.

Saulus. **Q**uia nostra cognicō cōiter p̃cedit a min⁹
notis ad magis nota. ideo ordo tractandi seu discudendi p̃
dicta que michi cōmittis videt̃ talē esse d̃bre. s. vt prius de
mutacōne legis mosaice quam tuus xps putauit mutare
agamus. Deinde de pl̃alitate quā docuit esse ī diuinis. Con
sequētē de incarnacōe seu incorporacōe dī que omnia sūt cō
tra sacras scripturas diuinas. **Paulus.** **P**lacet mī qđ
iste ordo teneatur Et ideo dic de primo.

Divinitio octava de servitio scriptarum circa in-
novationem divine legis tempore messie et
continet. xvi. capitula

In primo capitulo ostendit quod legi mo-
saice possit aliquid addi vel diminui. licet h. ali-
quod auctoritates iudei nituntur oppositum appare-

In secundo capitulo ostendit quod deus promisit dare populo suo
israhelico novam legem aliam a lege mo-
saice

In tercio capitulo ostendit quod lex nova. scilicet lex messie tam ex-
cellens est respectu legis mo-
saice quod lex mo-
saice videtur esse
vana respectu legis messie. nec ex hoc tollitur. quin lex mo-
saice sit sancta et a deo data

In quarto capitulo ostendit quod deus suscitaturus erat de me-
dio israhel alium prophetam legislatorem preter moysen

In capitulo quinto ostendit quod licet in aliquibus preceptis
mo-
saice legis videatur dici quod sint in perpetuum obser-
vanda. tamen
secundum hebraice veritatem hoc non est intelligendum de per-
petuitate absolute sed tantummodo limitata secundum duratio-
nem debitam mo-
saice legi.

In capitulo. vi. ostendit quod terminus durationis mo-
saice le-
gis. est lex nova que datur est per christum. et quod lex mo-
saice non
obligat ultra illum terminum quantum ad ea que in ipsa lege
mo-
saice continentur que non sunt de lege nature et quod ex hoc non
sequitur quod lex mo-
saice non fuit a deo data

In capitulo. vii. ostendit quod licet lex mo-
saice quo ad plura
precepta in eadem contenta non obligat tempore legis nove. est
tamen utilis ad multa quia omnia in eadem contenta ad no-
stram doctrinam scripta sunt

In capitulo. viii. ostendit quod in duobus preceptis de dilec-
tione tota lex pendet et apparet secundum sententiam saluatoris

In capitulo. ix. ostendit quod secundum quosdam doctores calvi-
dicos
multitudo preceptorum mo-
saice legis in paucis vel etiam in uno
consistit quod etiam concordat cum dicto saluatoris supradicto.

In capitulo decimo declarat de quibus mandatis mo-
saice le-
gis intelligendum est verbum christi dicentis. Si vis ad vitam in-
gredi serva mandata. Mat. xix. capitulo.

In capitulo undecimo ostendit que sunt illa precepta mo-
saice le-
gis que dicuntur moralia. quorum duratio est perpetua in hac

vita et que sunt iudicialia seu ceremonialia quorum duratio in lege noua terminatur

In capitulo .xij. ostenditur quod ceremonialia et iudicialia precepta sunt quodammodo determinatio moralium preceptorum. et quod ista licet sit instituta a deo. tamen sunt mutabilia auctoritate diuina sine iudicio immutabilitatis ipsius dei. que quidem mutatio ceremonialium et iudicialium habet etiam per doctores calumnicos

In capitulo .xij. ostenditur quod fideles christi non sunt redarguendi de transgressione precepti de ydolatria eo quod adorant sculptalia et ymagines extra in eos que eos omnino ydolacras esse existimant.

In capitulo decimo quarto ostenditur quod fideles christi non sunt transgressores precepti de obseruatione sabbati prout iudei false existimant et quod dies dominica successit sabbato in hac obseruatione.

In capitulo .xv. ostenditur quod preceptum de arcensione corporali non obligat fideles christi. sicut iudei false existimant sed cessat cum alijs ceremonialibus veteris legis

In capitulo .xvi. ostenditur quomodo intelligendum sit istud verbum malachie ultimo. mementote legis moysi serui mei

Capitulum primum in quo ostenditur quod legi moysi possit aliquid addi vel diminui. licet per aliquas auctoritates iudei nituntur oppositum probare

Saulus

Criticando scriptas repio quod lex diuina que data fuit per moysen non erat inuoluenda. nec mutanda. cum preceptis eius nec ei erat aliquid addendum seu diminuendum legem enim deuero. in Et nunc israel audi precepta et iudicia que ego doceo te ut facies ea vinas. et ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis non ad detis ad verbum quod vobis loquor neque auferetis ex eo. Ex qua auctoritate et alijs filiis manifeste habet quod deum est scilicet quod lex moysayca non erat aliquo modo inuoluenda nec addendum ei erat aliquid in preceptis eius seu diminuendum. Costat autem quod magister tuus vel saltem discipuli eius auctoritate totum oppositum fecerunt quod patet discurrendo per precepta diuina precepta moysayce legis tam affirmatiua quam negatiua que per maiorem parte a tuis fidelibus non seruantur que quidem discursum per particularia ad presens omitto. sed solum volo a te querere in generali quomodo potestis asserere quod lex noua tradita per magistrum vestrum sit a

deo data cum pñcipaliter lex mosayca consistit in preceptis in
eadē sententiis quibus nō est addendū aliquid vel diminuendum
ut dētm est. **Paulus** Ad hoc qđ obicis. dimissis ad
pñs quibusdā alijs quibus ratio tua possz etiā variari. nolo tibi
breuiter rñdere sic. Si bñ attendis p auctem quā allegas so
lū phibentē subditi ne addant uel diminuāt pñia auctoritas
te ad precepta diuina i lege mosayca sententiā s; p hoc non in
telligit quā deus vel etiā aliquis ppheta hñs diuinā potestas
tem ad hoc faciendū possit addere vel minūē ad precepta per
moysen data. hoc em̄ pñie intelligit p verba auctoritatis a
re allegata dīc em̄ nō addetis ad vñbū quod vobis loquor ne
q; auferetis ab eo. q̄ quidē verba ad pplm israhel dirigit
nō autē ad deū cui nō loquit nec ad aliquē pphetam ad hoc di
uinā auctem habentē. Non em̄ dixit. Non addat verbum ne
q; auferat ab eo s; dixit non addetis neq; auferetis ab eo. s.
vos israhel quibus loquor. Secus est de deo qui semp est liber. et
potest semp addere ad verbum p ipm datum uel ab eo aufer
re idē dicendū de ppheta qui ad hoc haberet diuinā pñatem.

Gaulus Licet concedendū sit qđ deus potest ad
dere vel diminuere ad verbū seu preceptū p ipm datū cū ei
pñas non est limitata s; ē infinita nullus tam ppheta hoc pos
set facere. nec credendū ē qđ aliquis habeat ad hoc diuinā pñā
tem. non em̄ legit in toto pñessu veteris testamēti qđ deus p
mittēt se alicui datū talē auctem. s. imutandū i mosaycā le
gem vel aliquid addendū vel diminuendū ex ei preceptis ne
q; etiā de messia pñisso ut credo hoc legit. Et iō magister
tuus vel ei discipuli qđ pcepta mosayce legis minime obseruāt
dīc debent hoc facē potius temeraria pñsumptione qđ diuina auctē

**Capitulum scđm in quo ostendit qđ deus promisit dare
pplō israhelico nouā legem aliam a lege mosayca**

Paulus
Dicere qđ nullus ppheta pñt habere diuinā auctem ad
hoc qđ possit addere ad verbū seu preceptū per ipm
datū vel ex eo diminuē si bñ pñsideras derogatoriū ē
oīpotētiē diuinē que potest libere dare seu concedere suam
auctem cui voluit ad dispensandū seu innouandū i suis p
ceptis. Sed quia dīc qđ licet deus hoc posset facē. nunq; tam
fecit nec pñmisit se facturū i deo volenti ostendē oppositū. s.

q̄ deus p̄misit dare populo isrl̄itico nouā legē aliā ab illa
quā dedit eis cum exirent de egipto que ē lex mosayca. Si
militer q̄ deus p̄misit suscitare p̄phetam de medio israhel q̄
esset legislator sicut moyses

Saul?

Ostende

michi hoc quod didis p̄ sacras auctoritates

Paul?

¶ Q̄ autē deus promisit dare p̄plo legē nouā aliā a legē mo
sayca clare habet̄ jeremie .xxvj. ubi sic habet̄. Ecce dies veni
ent dñs et feriā domui israhel et domui iuda fed⁹ nouū
non scdm̄ pactū qđ pepigi cū patrib⁹ eorū in die q̄ apprehēdi
manū eorū vt educerem eos de terra egipti. pactum quod ir
ritum fecerunt et ego dñs sū eis eo q̄ dicit dñs. Sed hoc
erit pactū qđ feriā cum domo israhel post dies illos dñs
dabo legem meam i viscerib⁹ eorū ⁊ i corde eorū scribam eam
et ero eis i deū. Ex qua auctē duo exp̄sse habent̄. vnum est q̄
de⁹ datur⁹ erat legem nouā aliā ab illa quā dederat patri
bus eorū cum educeret eos de egipto. aliud est q̄ hęc lex noua
alio mō nouo erat danda q̄z antiqua. nā erat scribenda i cor
dib⁹ sic antiqua fuit scripta i tabulis lapideis ad denotandū
firmitatē seu stabilitatē scđe legis. s. noue et infirmitatem
seu instabilitatem antiq̄z o qua dixerat pactum qđ irritum
fecerunt.

Saul?

Vnde

habet q̄ p̄ pactum
nouū quod hic didic̄ intelligat̄ lex noua. dictio em̄ q̄ hic po
nit̄ in hebraico ubi tu habes pactū est berith qđ nō significat
legem solum sed etiam testamentū et fedus seu pactum.

Paulus

Licet

verū est q̄ berith i hebraico qñqz
signat pactū vel fedus. frequēt tamen signat legem que est
quodāmodo pactum seu fedus iter deum legē ostituentē et
hoīez recipientē legē p̄sertim vbi dī de illo berith scribi sicut
hic dī. Et in cordib⁹ eorū scribā eam. i talibus em̄ semp signat
berith legē. Exo. em̄ xxxiii de moyse quando decem mādata
legis que data fuerunt in monte synay in quibus p̄ncipali
ter lex mosayca consistit didic̄ i persona ipsi⁹ moyse. ⁊ scrip
si sup̄ tabulas verba berith decem. s. verba i quo loco mani
feste habes q̄ berith accipit̄ p̄ lege in tabulis scripta. Similiē
deutro. xxi. ubi didic̄ hęc sūt verba berith que mādauit dñs
moyse scandē cū filiis israhel in terra moab p̄ter illud berith
qđ faciit cum eis in oreb. berith em̄ ibi significat legem. vñ
et in libro qui didic̄ mequilda sup̄ istis ⁊ filiis concludit̄ nō
est berith nisi lex. vnde ⁊ in datione legis qñ deus moyse p̄

piebat manere populū ad legē suscipiendam ī mōte synay
exo. xix. sic lē. **D**ic domini iacob vos vidistis q̄ fecerim ī egip
to. tē. **S**ubdit. et nunc si audieritis vocem meā et custodier
itis berith meū. i. legē eritis michi ī pplm tē. **N**ū manifestū
est q̄ in hoc loco ubi jeremias in persona dei dīc ferā berith
nouū et postea subdit de hoc berith dabo legem meā in visce
ribus eoz et in cordibus eoz scribam eam q̄ per hoc berith
nouū lex noua intelligat̄ quod fuit intentum vnde et ma
gistri tui. s. doctores talmudici manifeste dicūt q̄ lex danda
p̄ messiam debet eē excellēdior q̄ lex mosayca

Capl'm tertiū in quo ostendit̄ q̄ lex noua. s. lex messie
tam excellēdior est respectu legis mosayce q̄ lex mosayca dē
esse vana respectu legis messie. nec ex hoc colligit̄ quā lex
mosayca sit sancta et a deo data

Saulus

Allega doctores talmudicos. **P**aul²
In glo. ecc. ij. capitulo sup illud uerbū vade ques
tē. **E**t sequit̄ ecce ipm vanitas rabi hifm qz dicit.
omnis lex quā tu addiscis in seculo isto habet. i. vanitas est re
spectu legis seculi venī. p̄ quā legē seculi venī intelligitur
lex messie. vnde infra. ecc. xj. caplo sup illud. Si ānis mul
tis vixerit homo et in omnibz eis letet̄. glo. in leticia. s. legis
Quidquid p̄cessit erit habet. i. vanitas. glo. omnis lex quā ho
mo addiscit in hoc seculo habet. i. vanitas est respectu legis
messie. habes ergo ex istis manifeste duo vnū ē q̄ lex messie
est alia a lege mosayca. nō em̄ comparent̄ iste leges ad iur
cē si essent tñ vna lex. **S**cōm est q̄ lex messie tam excellēd
ior est lege mosayca q̄ ipa lex mosayca vanitas est respectu
legis messie ut auctoritates p̄dicte manifeste sonant

Saul²

Coniroz quō possis dicē de lege mosayca
q̄ sit vana cum q̄zpl'me auctoritates sac̄ scripte testant̄ ip
sam legem esse sac̄tam et a deo datā quod etiam vt credo tu
et tui conceditis

Paul²

Null² negare
debet q̄ lex mosayca est sancta et fuit a deo data. potest tam
dīc vana inquantū p̄ eam homines nō s̄sequebant̄ finem ad
quē fuerunt creati. s. vitā eternam et gloriosā. omnis em̄
mediana quantūcūqz bene ordinata si tam homo eā sumēs
non consequit̄ p̄ eam sanitatē intentā. vana dīc̄. **P**autēz
p̄ legem mosaycā homines nō s̄sequebant̄ finē ad quē creati

sic. s. vitam gloriosā facis patet ex antedictis i distinctione
vi. in capitulo scō et alijs sequentibus. Et ideo dī vana re
spectu legis messie p quā homines finez pcedm consequūē
Et notanter doctores cui dicūt legem mosa ycam esse vanā
respectu legis messie quia respectu aliaꝝ legum mundi nō
debet dici vana inquantū lex mosa yca dispēnit ad legē mes
sie per quam finis humane vite habet

**Capitulū quartū in quo ostendit q̄ deus suscitaturus
erat de medio isrl' aliū pphetam legislatorē pter moysen**

Saulus

Habeo mentem tuā circa hoc q̄ deo datur⁹ erat legeꝝ
nouā aliā a lege mosa yca. sed quia dixisti ampl⁹
q̄ deo p̄misit suscitare pphetam d̄ medio israhel q̄
esset legislator sicut moyses i xpo volo ut michi ostēdas vñ
hoc habes.

Paul⁹

Hoc quod petis habet mani
feste deuto. xvii j. Vbi legiē. pphetaz dicere. Suscitabo eis de
medio fratꝝ suoz similē cui. ⁊ ponā verba mea in ore ei⁹ lo
quēq; ad eos omnia que p̄cepero illi qui autē verba ei⁹ que
loquē i noīe meo audire noliūt ego ultor existā. Ex quib⁹
patet ppositū. s. q̄ suscitatur⁹ erat de⁹ aliquem pphetam cui
tenebant credere omia q̄ eis ex pte dei erat dictur⁹ seu p̄ceptu
rus sic et moysi. vnde talis ppheta ex pte dei credend⁹ erat. ⁊
obediendū legi p eum dāte sicut et moysi obediērunt et legi
eius et sic talis ppheta suscitandus debebat esse legislator
sicut moyses

Saul⁹

Si bene fuisses scru
tat⁹ hanc auctoritatem cū p̄cedentibus ad eam n̄ inde inten
tū tuū concludēs in hoc em̄ loco nō agiē de ppheta qui esset
legislator sed de propheta fūta denūciante patet manifeste
ex continuatōe lre ad imēdiatē p̄cedendā. volebat em̄ deus
excludere a populo israhelico diuinationes sup̄sticiosas qui
bus chāanei cōiter utebant vnde dicebat eis. Gentes iste
quāz possidebitis terzam augures et diuinos audiūt. tu autē
a dño deo tuo aliter institutus es. Et imēdiatē ostendebat eis
quāliter institutū erat a deo q̄ popul⁹ isrl'itic⁹ haberet noti
ciā fñeoz sibi ad salutē uel ad bonū statum ppli oportunam
seu agruam. s. p. pphetā a deo suscitandū. Et ideo subdit sta
tim pphetaz de lege tua et de fratrib⁹ tuis sicut me suscitabit
tibi dñs deus tuus ip̄m audies. quasi diceret. Non oportet

te querere cognitionem futurorum tibi promittam ab auguribus seu
divinatoribus quod deus suscitabit tibi prophetam de fratribus tuis
a quo ista possis scire licet quod fuit impletum in processu tempo-
ris per diversos prophetas de ut patet in historiis sacre scripture
unde in ista auctoritate nulla fit mentio de legislatore seu legis da-
tione prout tu vis sed solum de propheta futura preannunciante et sic
non habes ex hoc loco propositum tuum **Paulus**

Bene arguis in hoc quod ex continuatione verbi per me allegati
ad precedentia summi debet sensus huius verbi unde et apud doc-
tores nostros intelligenda dictorum ex causis est sumenda dicendi
Et hanc rationem recolo me vidisse in quadam epistola cui
rabimoyse ad iudeos africanos qui de mora advenirent fuit mes-
sie et de alijs in lege contentis immurabant seu dubitabant
et inter alia ex hoc loco intendebant concludere quod aliquis pro-
pheta erat a deo suscitandus ad dandam legem quos ipse con-
futebat dicens eis quod hic non agitur de propheta legislatore sed de
propheta futura denunciante ad quod allegabat predictam rati-
onem tuam Sed reuera tam tu quam magister tuus supradictus in
hoc loco defecistis scrutinio quod sic patet nam in capitulo pallega-
to bis agitur de propheta suscitando primo cum dicit prophetam
de gente tua et de fratribus tuis sic me suscitabit tibi domi-
nus deus tuus ipsum audies et in hoc loco indubie agitur de propheta
futura denunciante quod patet ex continuatione ad immediate
precedenda scilicet ubi dicitur Gentes iste quare possidetis terram au-
gures et divinos audiunt tu autem non. Ex qua manifeste patet
quod talis propheta dicitur esse suscitandus ad supplendum defectus
divinatorum et huiusmodi ut tu allegasti et bene quantum in hoc lo-
co. Sed in hoc eodem capitulo secundo legitur prophetam suscitabo eis de
medio fratrum suorum filium tuum etc. in quo loco scilicet secundo loquitur de
propheta legislatore quod manifeste patet ex continuatione ad im-
mediate precedentia ubi expressum loquitur de legislatore dicit enim
statim ante sic ut petisti a domino deo tuo in ore quando condico
congregata est etiam dixisti ultra non audiam vocem domini dei
mei et ignem hunc maximum amplius non videbo ne mori
ar et ait dominus michi omnia bene sunt locum prophetam suscita-
bo eis de medio fratrum suorum filium tuum et ponam verba mea in ore
eius loqueturque ad eos omnia que precepero illi qui autem verba
que loquetur audire noluerit ego ultor existam patet igitur ex
huiusmodi continuationis serie quod quia in datione legis in ore

ppl's fuit maxime attrit⁹ ex igne maximo et alijs terribili-
 bus ibi occurrentib⁹ intantū q^a a deo petuit q^d ampli⁹ nō lo-
 quere^t eis p^{er} illū modū ne mozeret⁹ ut patet exo. xx. et deu-
 tro. v. Ioharco dicit hic q^d deus concedit sibi ut iam nō cum
 talibus terrozibus legem ei s daret sed p^{er} pphetam vezz homi-
 nem sicut moyses in cui⁹ ore poneret sua precepta. et deus
 ess^{et} ultor cui⁹cūq^{ue} iobediens. Et iste est sens⁹ plan⁹ lre cor-
 respōdens immediate precedentib⁹ ut patet recte confidā-
 ti. vnde ratio mea nō accipit ex pmo loco vbi dī prophetam
 suscitabo qz ibi de ppheta pñdante fusa agit⁹ put tu vis.
 Sed rō mea fundat⁹ in hoc q^d dicit scōo prophetā suscitabo eis
 q^d loquit⁹ de ppheta legislatore put est manifestū

Capitulum. v. in quo ostendit⁹ q^d licet i aliquib⁹ pceptis mo-
 sayce legis videat⁹ dicit q^d sūt i perpetuū obseruanda tñ scōz hē-
 bzaycā veritatē nō est intelligendū de perpetuitate absoluta
 s^{ed} tantūmodo limitata scōz duratōez debita mofayce legi.

Saulus

Asertio tua de inouatione seu mutatione legis mo-
 sayce similis et de ppheta⁹ legislatore suscitādo quā
 tuncūq^{ue} videant⁹ facē p te. sūt tñ auctes sacre ma-
 nifeste testantes de multis preceptis mofayce legis q^d duratā
 erāt in eternū seu i perpetuū. Que quidē precepta a tuis fidelib⁹
 bus mīme obseruant⁹ ut patet de sabbato de quo. exo. xxxj.
 Et custodient filij isrl' ad faciendū sabbatū i generatōnibus
 suis pacto sempiterno. idē de pascale. exo. xij. Erīt dies ista
 vobis ad memoriā et solēpnisabbatis ipsā lege sempiterna
 Idē de solēpnitate pentecostes et de festo tabernaculoz et de
 die expiationis. leuitici. xxij. et xxiii. idē de sacrificijs in pre-
 dictis solēpnitatib⁹ faciendis et de pane ppositionis i singul⁹
 sabbatis coram me proponendo in quibus et q^dplim is alijs ce-
 rimonialibus et etiam iudicialibus consiles dictōes ponūt⁹
 quibus manifeste ostendit⁹ q^d in eternū seu sempiternū erāt il-
 la pcepta obseruanda vnde licet concedat⁹ tibi q^d alia lex no-
 ua a lege mofayca erat danda et q^d alius legislator pter mo-
 ysen erat suscitandus non tamē ex hoc sequit⁹ q^d alia lex ess^{et}
 danda que esset contraria mofayce legi papiendo et permit-
 tendo fieri q^d lex mofayca prohibuit nec etiam q^d aliquis le-
 gillator suscitand⁹ erat a deo qui legi mofayce modo pōieto

contradiceret. hoc enim esset de dicto contra sacras auces pre-
dictas restantes de predictis preceptis et alijs filijs q̃ perpetuum
seu sempiternum erat duratura. **Paulus** **Ad**
hanc tñ objectionem sufficienter euacuandā oportet p̃mo ser-
uari dictōes que in lingua hebraica p̃petuitatē duratōnis so-
nant que sūt i duplici or̃a. Nam quedā earū signant p̃petui-
tatē duratōis absolutā. s. sine fine. quedā vero perpetuita-
tē duratōis signant nō semp absolutā sed qñq̃ periodicā seu li-
mitatā ad aliquē ambitū t̃pis determinatū. 2º discurrendū
est per p̃cepta sup̃dicta p̃ te allegata et filia ad videndū que
illarū dictionū in eis ponunt perpetuitatē duratōis signifi-
cant. s. an sint de illis p̃mo modo dictis. s. q̃ perpetuitatē
absolutā signant. vel de illis sc̃do mō dictis q̃ perpetuitatē signi-
cant nō absolutā s; periodicā vel limitatā. Quantū ad p̃mū
attendendum q̃ sc̃dm. **Ra. uecab** in libro sarasny quiddam li-
ber apud hebreos habet sicut catholicon ap̃d nos dictōes per-
petuitatē absolutā significantes sūt plures quaz vna ē te-
la vnde in psalmo vbi dicit in secula sc̃lorū laudabunt te.
Vbi nos habemus in secula sc̃lorū in hebreo habet tela. **Alia**
dictio signans p̃petuitatē absolutā est uecab. vnde i ps̃. d̃. vi.
uet adhuc in eternū vbi nos habem⁹ in eternū in hebreo poni-
tur uecab. Dictio vero signans p̃petuitatē duratōis limitatā
seu periodicā ē hec dictio belam que p̃prie significat in hebreo
sic hec dictō seculū in latino. **Seculū** enim nō semper importat
p̃petuitatē duratōis absolutā sed qñq̃ limitatā seu perio-
dicā prout pertinet ad t̃pis ambitū illius rei cui coniūgit̃
vnde cū coniūgit̃ alicui dictioni significanti rem cui⁹ duratō
limitat⁹ p̃ vitam hoīs tunc tale belam seu seculū significat
totū ambitū duratōis vite ipsi⁹ hominis. Si autē coniūgit̃ ali-
cui dictioni significanti rē cui⁹ duratō ē sc̃dm statū vni⁹ gē-
tis tunc belam significat totum seculū seu totā durationē il-
lius gentis. exemplū p̃mi dentro. xv. de seruo empticio de q̃le-
git̃. Et accipies subulā et dabis eam in aure ei⁹ et in portam
et erit tibi seruus belam. i. in seculū. quod quidē seculū finit̃
tur per totam vitam suā. non enim potest seruus ultra illum
terminū seruire ei. vel potest intelligi p̃ totam vitā serui. nō
enī potest seruus postq̃ mortu⁹ est viuere. Et sic manifestum
est q̃ nō significat p̃petuitatē duratōis absolutā s; durationem
vite illi⁹ dñi qd̃ est illi⁹ seculū vel etiā illius serui. **Simile**

a. R. i. ana dicebat de samuele filio suo. et adducā eum. et ap-
parebit ante faciem dñi. et habitabit ibi ad belam. i. ad secu-
lum quod exponit **Ra.** sal. vsqz in seculū leuitay. s. vsqz ad
quingagesimū annū. Legit̃ enī nūi. viij. q. leuite tenebāt
seruire i templo seu i tabernaculo a. xxv. s. etatis sue anno
vsqz ad quingagesimū annū. et hoc ē qd dicebat anna de samu-
ele q. seruiret in tabernaculo vsqz i seculū. s. leuitay p̃dictū
Non enī potest dici q. in eternū seu i p̃ternū ibi debebat stare
Ex. scōi jeremie. ij. caplo ubi dicit̃ ab belam. i. a seculo cō-
fregisti iugū tē. In quo loco seculū intelligit̃ de tpe durati-
onis illi⁹ gentis. non aut̃ d. duratōne seculi absoluta et hoc
quantū ad p̃mū. Quātū uero ad scōm manifeste repies q.
i p̃dictis antebus p te allegatis ad pbandū p̃petuitatez du-
rationis mosa yce legis vel p̃ceptoz eius nunqz ponit̃ aliq.
dictio significā s p̃petuitatē absolutam. s. uecab. vel tela vel
hui⁹ modi s. solū i eis ponit̃ hec dictio belā q. qñqz significat
p̃petuitatē p̃iodicā seu limitatā sic hec dictio seculū. Et est sē-
sus q. illa p̃cepta duratura erant p̃ totū spacū duratōnis
mosa yce legis nō aut̃ ultra. **Saul.** **Hec** dictio belā
multoqz significat i scripta eternitatē duratōis. Cū enī
dicit̃ in psalmo in eternū dñe pmanet verbū tuū. in hebreo
dicit̃. in belam pmanet verbum tuū. Similiter cū dicit̃ veri-
tas domini manet in eternum ubi dicit̃ in eternū in latino. i.
hebreo dicit̃ in belam. Manifestum est aut̃ q. verbū dei simi-
liter et eius veritas non habent durationem limitatam sed
absolutam quod est contra supius p te dicta. **Paul.**
Si bene verba mea considerasti hoc qd nunc dicit̃ nō fa-
cit extra me. dixi enī q. seculū seu belam non semp importat
duratōnem absolutam s. qñqz limitatam. put̃ p̃tinet ad tē-
poris ambitū illi⁹ rei cui cōiungit̃. vnde cū hec dictio belam
coniungit̃ rei habentī certū t̃pis ambitum tunc talis dictio
significat p̃petuitatē ad talē ambitum p̃tinentem. sic de suo
emp̃ico dī deuter. xv. et de alijs sup̃dictis. Cū aut̃ hec dictio
belam coniungit̃ rei cui p̃tinet duratio eterna tunc importat
eternitatis duratōnē vñ sicut seculū seu belam leuitay termi-
nat̃ in .l. anno. Et seculū seruū emp̃ici terminat̃ i vita sua
uel dñi sui et seculū gentis isrl̃itice terminat̃ in duratōe sta-
tis illius gentis. Sic seculū diuinū quod est interminabile
cōmēsurat̃ eternitati. vñ cum dicit̃ de deo in psalmo a seculo

tu es deus intelligis ab eterno eo quod duratio ad deum pertinet sicut
eterna et ideo in auctoribus per te allegatis ubi habetur quod aliqua lex mo-
saya reputa lex de sabbato observando et de pascale et huius-
modi erat durata in helam intelligendum est in seculo legi
mosayce pertinenti non aliter ultra. **Saul** **I**n aucto-
ritatibus per me allegatis contra te hec dictio helam interpretanda
est in sempiternum sic iam interpretati sunt translatores tui ut
patet per translationem eodem apud te et tuos authenticam. unde non
debet te aliter in predictis locis iam interpretari.

Paul **L**icet verum sit quod translatores nostri inter-
pretati sunt hanc dictionem helam per eternum seu sempiternum in auc-
toritatibus que loquuntur de observa-
tione sabbati et quorundam legalium
preceptorum non tamen cum eis tenendum est sed potius standum est cum verita-
te hebraice lingue. probatum est enim superius quod hec dictio helam non sempiternum
significat spacium seu durationem eternam sed durationem rei cui con-
iungitur congruentem. et ideo in hoc loco non est tenendum cum trans-
latione vestra cum stare non possit cum hebraice veritate
nec etiam catholicorum determinatione.

Saul **Q**uoniam ergo
posses saluare interpretores tuos perferam iheronimo qui tan-
te auctoritas est apud te.

Paul **B**eatus iheronimus
loquitur in hoc loco more communi seu vulgari quo dicuntur perpetua il-
la que complent terminum sibi possibilem seu debitum ut cum de com-
muni instrumentis publicis ad perpetuam rei memoriam. Sic in col-
lationibus boni fidei consuevit dici candida et perpetua. que quidem per-
petuitas non est absoluta sed ad suum debitum seu possibilem termi-
num limitata. Et isto modo translatio ieronimi est intelligenda in
hoc loco. cum enim dicitur de observa-
tione sabbati quod esset eterna seu perpe-
tua et sic de alijs intelligendum est de perpetuitate durationis legi
mosayce pertinente.

Capitulum. vi. in quo ostenditur quod terminus durationis legis
mosayce est lex noua que data est per christum et quod lex mosayca
non obligat ultra illum terminum quantum ad illa que in ipsa lege
mosayca continentur que non sunt de lege nature. et quod ex hoc non
sequitur quod lex mosayca non fuerit a deo data.

Saul
Nullus terminus durationis legis assignatus fuisse mosayce
legi ut ad illum terminum referri possit helam seu
seculum legis sic fuit terminus assignatus leuitis ad huius-
modi in templo seu in tabernaculo legis ut dictum est. Sic et seruo

empedio ad seruiedu dno suo. Et ideo hec dictio hclā q̄ ponit
in obseruatione sabbati seu circūcisionis ⁊ huiusmodi interpretā
da ē scōz duratōez totius seculi p̄sentis. s. usqz ad finē mundi
put cōiter intelligit apud nos. **Paulus** **¶** Vez est q̄
tu et tui nō creditis aliquem terminū fuisse positū i hac vi
ta duratōi mosayce legis. vñ per hanc dictionē holam i ob
suatōe p̄ceptoz legalū positam itelligitis duratōez p̄petuaz
absolute. quē quidē errorē nōnulli eoz q̄ fidē xpi receperunt
sūt secuti vt patet i p̄mitua ecclia qñ q̄z plurimi baptizati ri
te legalia obseruabant. extra quos apl's noster paulus in suis
efficacit̄ scripsit epl's q̄ quidē morbo pestiferus antiquus ad
huc iter hēricos pullulat modernos cuius tñ falsitas manifes
ta ē. Nam lex mosayca ex dī ordinatōe n̄ erat obligatoria
ad semp. sed tñ ad terminū a dō p̄fixū. s. usqz ad lege mē
sie p̄missi. Quod sic patet. nam ut ex sup̄dictis habet̄ deus
p̄misit se datūz p̄lo isrl'itico legē nouam aliaz a lege mo
sayca. put habet̄ jeremie. xxxi. que quidē. lex noua i multis
habebat p̄cellere legem antiqz. Et p̄mo i modo dandi qz lex
mosayca data fuit i tabulis lapideis. lex vero noua erat i
cordibz scribenda vt habet̄ ex aucte jeremie p̄allegata. p̄ qd̄ de
signat̄ legis noue maior stabilitas. In quo quodāmodo assis
milat̄ legi natē que indelebilit̄ i cordibz imp̄mit̄. scōz qz lex
mosayca quantū ad illa q̄ in ea continēt̄. que non sūt de lege
natē non obligabat ad eius obseruandā nisi solam gentem
isrl'iticā cui sola data fuit vñ i psalmo de dō didit̄. annū
dans verbū suū iacob iusticias et iudicia sua isrl' nō fecit ali
ter omni natōi. ⁊c. Sed lex noua que est lex xpi sicut et lex
natē om̄s natōes obligat. vñ ysaie. xlii. de xpo et ei⁹ lege di
dit̄ donec ponat i terza iudiciū et legem ei⁹ insule spectabūt.
3° qz lex mosayca quantū ad sup̄dicta. s. que non sūt de le
ge natē non obligauit subditos suos vbiqz s; solū i terza p̄
missionis vñ de deutro. iiii. Scitis q̄ docuerim vos p̄cepta ac
qz iusticias sicut mandauit michi dñs de⁹ ut faciatis ea in
terza quam possessuri estis et obseruabitis et implebitis opē
Et infra eodē capitulo michiqz mādauit i illo tpe vt docerē
vos cerimōias et iudicia q̄ facē debetis i terza quā possessuri
estis. Sil'r ⁊ deutro. v. postqz moyses reperauit p̄cepta decalo
gi et ea que contigerūt tpe datōis legis subdit. Tu vero li
sta mecū et loqr̄ tibi oīa mādata et cerimonias atqz iudicia

que docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo eis in possessionem. **Ex** quibus et multis alijs libris manifestum est quod lex moysayca quantum ad ea que in ipsa continebantur que non erant de lege nature non obligabat ad omnem locum sed solum in terra promissionis lex vero noua scilicet christi sicut et lex nature obligabat ubique de qua malachie primo postquam dixit de reprobatione sacerdotum veteris legis dicit. Non est michi voluntas in vobis dicit dominus exercituum. et munus non suscipiam de manu vestra. statim subdit. ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio multa. **Ex** quo patet manifeste quod sacrificia deo oblata que nullo modo erant in veteri lege accepta non in templo vel tabernaculo que in terra promissionis erant sita. postea debebant esse deo accepta ubique scilicet ab ortu solis usque ad occasum. 2° quod lex moysayca temporalia bona promittebat in promissionem sue obseruande et penas temporales in penam transgressionis eius. quod patet leuitico. xxij. et deuterio. xxv. et in multis alijs locis. **Lex** vero noua ut patet per eius decursum spiritualia bona promittit scilicet regnum celorum et per penas spirituales comminat ut est gehenna ignis. **Constat** autem etiam apud philosophos quod bona spiritualia incomparabiliter excedunt temporalia et econtra de malis oppositis. **Ratio** autem huius diuersitatis est quod lex moysayca dabatur populo rudi adhuc imperfecto in comparatione ad perfectionem que ventura erat. in tempore noue legis. unde rabbinus moyses egipcius in sua expositione super libro cantheorum caluoloch ponit exemplum ad huiusmodi remuneraciones temporales promissas intelligendum de puero qui puocatur ad discendum litteras per aliquam parua munuscula que sunt in affectu eius. **Consequentem** cum attingit ad etatem in qua ad honores afficitur. puocatur ad discendum per hoc quod promittitur sibi gradus magistris vel doctoris. **Consequentem** uero cum attingit ad cognitionem quod per virtutem scientie anima magis perficitur tendit ad discendum amore ipsius scientie seu perfectionis. **Et** sic in opposito. nam populus israeliticus cui lex fuit data rudis erat et non erat in eius affectu nisi cupiditas terrenorum et ideo per bona terrena seu temporalia inducebatur ad obseruationem preceptorum legis. **Sed** tempore messie quando diuinorum cognitio magis debebat esse in mundo de quo tempore ysaia. xij. **Repleta** est terra scientia domini sicut aque maris operientis tunc lex noua per ipsum danda non habebat inducere ad suam obseruanciam per bona temporalia que minima sunt et quasi nulla respectu bonorum spiritualium. quia prope

magistri tui dixerunt quod etiam lex quam tu addiscas in hoc seculo
scilicet in seculo veteris legis. vana est respectu legis messie ut superius
fuit allegatum. Ex quo patet quod tempus duracionis veteris legis di-
citur seculum per se et vocabatur seculum. scilicet. hola prius respectu seculi
messie quod dicitur fuisse. unde **Rabimoyse** in suo deuterio. li. de iudi-
cibus titulo de regibus capitulo. xij. dicit. Non est inter hola. id est. secu-
lum istud et tempus messie nisi subiectio regnorum. Ex quo patet
manifeste quod secundum ipsum tempus veteris legis uocabatur hola seu
seculum per se distinctum a diebus. unde in illo seculo tamen a diebus mes-
sie distincto lex mosaica obligabat. Et sic intelligenda est hec
dictio hola in obseruatione preceptorum legalium posita. lex au-
tem noua. scilicet. christi obligat ad semper sicut et lex nate. Ex quibus
habetur quod legi mosaica fuit terminus prefixus sue duracionis
scilicet. lex noua in quam terminatur. et ad quam disponit et in quam
ordinatur sicut imperfectum ad perfectum. **Saul?** **V**ideo
quod arde legem mosaicam quedam accedis que non possunt simi-
litate. Concedis enim ipsam fuisse datam a deo. et tamen dicitur quod
est imperfecta que quidem duo non possunt similitudine stare. Testatur enim scriptura
deuterio. xxxij. quod dei perfecta sunt opera. Item asseris quod lex mosa-
ica non obligat ad semper sed solum in seculo terminato seu li-
mitato. quod non patet ad opus dei. Legitur enim ecclesiastice. iij. quod omnia
opera que fecit deus perseverant in eternum. et sic ista duo in com-
possibilia sunt. scilicet. quod illa lex sit a deo et tamen quod non perseue-
ret in eternum. **Paul?** **A**d primum responsum ti-
bi quod perfectum potest dici dupliciter. uno modo quod est perfectum sim-
pliciter. puta patet ad speciem seu naturam suam. alio modo dici-
tur perfectum non simpliciter. sed secundum tempus siue duracionem. primo mo-
do dicitur homo esse perfectus ille qui ad perfectionem humane spei atti-
git iam in etate perfecta. secundo modo dicitur perfectus puer. qui secundum
temporis conditionem attingit perfectionem humane speciei. non autem sim-
pliciter. et isto modo recta precepta que pueris dantur sunt que-
dam perfecta. secundum conditionem eorum quibus dantur. et si non sint per-
fecta simpliciter. et talia fuerunt precepta legis. scilicet. perfecta secundum con-
ditionem populi rudis cui dabantur. Ad secundum responsum quod in illa antea
ecclesiastica que dicit omnia que fecit deus perseverant in eternum.
ubi in translatione nostra dicit in eternum in hebraico habetur in he-
braico. id est. in seculum quod non signat durationem eternam seu perpetuam sed
periodicam et limitatam ut dictum est quod verificatur de quolibet
ente. unde quodcumque enim durat seu perseverat in seculo sue duracionis

a deo determinato. Et iste est uer⁹ sensus et planus ill⁹ auctoritatis falsū em̄ ess⁹ dicere de quolibet ente a deo facto. q^d perseverat in eternū. unde et de lege mosayca vez ē dicere q^d perseverat in helam. i. i secl'o suo put iam fuit ostensū

Capitulū. vii. in quo ostendit^r q^d licet lex mosayca quo ad plurima pcepta in eadem contenta non obligat tempore legis noue est tamen utilis ad multa quia omnia in ea contenta ad nostram doctrinam scripta sūt

Saulus

Si lex mosayca non perseverat nisi i seculo suo qd q^d dem seculū scdm te i legē nouam terminat. sequit^r q^d lex mosayca scdm te qui credis legē non am iam venisse iam nō perseverat. et sic est iā omnino inutilis nec obligat ad aliqūd faciendū neq³ vitandū quod est inconueniens manifeste nam scdm hoc lex mosayca ad quid occuparet membranas vestras. et quare in bibliote volumine includeret cum ad nichilū ualere vltra. illud em̄ cuius seculū iā preterijt definit esse et in nichilū redigit^r **Paul⁹**

Absit a mēte infiliū credere q^d lex mosayca est inutilis etiā post aduentū legis noue. nec etiā asserere licet q^d lex mosayca etiam tpe gracie non obligat ad aliqūd faciendū neq³ vitandū ista em̄ sūt a veritate catholica omnino aliena. primum patet sic dicere em̄ q^d lex mosayca ul' etiā alia q^d in canonidis libris veteris testamenti continent^r sūt inutilia post legem nouam. est de directo stra aplm nostr⁹ quē i doctore gē cū habem⁹ q^d vniūsaliter dīc^r. Quēcūq³ scripta sūt ad nostrā doctrinam scripta sūt. illa em̄ que ad nostrā doctrinā scripta sunt. manifeste sūt nobis utilia. quod etiam discurrendo potest haberi. discurrendo dico nō p singula genēz. quia ess⁹ valde difficile s³ per gna singulorū vel eorū plurima. Cōstat em̄ q^d ea que in sacra scripta antiqui testamenti continent^r sunt in quaduplici dīa. quia vel sūt hystorialis. vt ea que narzant gesta que antiquis temporib⁹ contigerunt. vel sūt prophetica. et hoc diuersimode. qz aut de pterito ut cū moyses pphetauit de creatōne mundi gen. pmo cui⁹ noticiam nō potuit hēre nisi p diuinā reuelationem. aut de fuō ut cum pphete pphetat de aduentu messie et etiam de multis alijs quorū aliqua erāt pro tunc futura. nunc autē impleta. Alia vero adhuc sunt

implenda in fuso. vel sit sapiendalia ut ea que pro maiori
pte in libris salomonis continentur vel sit legalia ut precep-
ta affirmatiua vel negatiua q̄ papue in pentateuco continentur
Historialia aut que narzant in sacris scriptis magnam no-
bis prestant spiritualemente sicut in hystoria dilunij q̄
narzat gen. vii. capitulo informant de diuina pudentia et
ei⁹ iusticia p̄ quaz deus omnia aetata puniunt. et noe iustu cu
sua posteritate reseruauit. Similiter ex hystoria Sodomoy iu-
stidam diuinam p̄ maloy punicionem popum. Et ei⁹ mise-
ricordiā p̄ euasione loth p̄cedibz seu meritis p̄iarche abrahe
cognoscam⁹. Idem de submersione egiptioy et liberatōe filioy
isrl̄ ab eorum seruitute. et d̄ multis alijs iusticijs dei quibus
iniusti puniuntur iusti vero remunerantur plene cognoscat. et d̄ ta-
libz i scriptis sacris ḡtendis itelligi p̄ illud psalmiste. iusti
de dñi recte letificantur corda. Tales em hystorie recte nar-
rate iustoy cōda letificant. iuxta illud psalmiste. memor fui
iudicioy tuoy a seculo dñe et ḡsolat⁹ sui. **E**x p̄phetis aut sa-
cris scriptis veteris testamenti multa nobis ad doctrinā nr̄az
accomoda accepimus. de creatōe em mundi quā moyses p̄-
phetauit habem⁹ veram fidem de hac q̄ mūdus non fuit ab
eterno nec a seipso nec ab alio nisi tm̄ a deo de nichilo p̄duc-
t⁹. in quo nōnulli phan̄tū errauerūt. oppositum asserentes.
Silr et de aduētu saluatoris tūc fuso q̄ multa nr̄e salutis ac-
comoda p̄ p̄phetica uarieta papim⁹ vñ et talibus potest ve-
rificari illud psalmiste. quod de sacra scripta dicit. Testimo-
niū dñi fidele sapiēdam p̄stans puulis. talia em p̄phetica te-
stimonia sapiēciā p̄stant puulis. s. hominibus quoy cogni-
tio naturalis cōiter ad talia cognoscēda non nisi reuelatione
diuina attingit. Sapiendalia vero in sacris scriptis contē-
ta magnam nobis conferunt utilitatem quāq̄ in cognitiōe
diuinoy quāq̄ uero i cōmendatione moy et vidoy extirpati-
one. ut patz ipa diligētē intuenti. de quibz potest dici illud
psalmiste. declaratiō sermonum tuoy illuminat et intellctm̄
dat puulis. Precepta vero legalia. s. moysaye legis etiā tem-
pore legis noue maxime nobis conferūt. quoy quedā sūt
maxima tanq̄ coia et p̄ma p̄cepta legis nate. s. diliges do-
minū deū tuū ex toto corde tuo et t̄. dentro. vi. Et diliges p̄xi-
mū tuum sicut teipsum leuit. xix. que sunt p̄ se nota rationi
humane uel p̄ naturam ul̄ p̄ fidē que quidē p̄cepta licet sint

dnō ppter diuersitatem obiectoꝝ. sūt tamē vnū ex vnitate
finis quia dē diligendus est ppter se. ⁊ pxi m⁹ ppter deū. ad
quod quidē pceptū de dilectōe. pcepta decalogi referunt
sic oclusiones ad pñcipia cōia. Et idē de isto pcepto. s. di:
lectōis ppte intelligit illud psalmiste. pceptū dñi lucē dñm
illuminans oculos. Sicut enī per lumen corpale visibilia cog:
noscunt corpalia. sic p illud pceptū alia pcepta sup̄dicta cog:
noscunt esse iusta. q̄ quidē pcepta. s. tam pma q̄ p se sūt ra:
tōni hūane nota per nat̄az v̄l per fidem ut dētm est. q̄ alia
pcepta decalogi q̄ ex pñcipijs cōibz manifesta cōsideratōne
cognosci pnt in lege noua onio sūt obseruanda. vñ et m̄gr
et saluator noster de pñmis duobz dicit. **q̄. xxij.** In his duo
bz pceptis lex pendet et pphete. de pceptis vero decalogi dicit.
q̄. xix. caplo. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. nul
lus enī sane mentis asserere posset. q̄ lex vet⁹ i qua hui⁹ mo
di pcepta saluti humane necessaria a deo fuerunt data inuti
lis sit tpe legis noue. n̄ etiam dici potest q̄ pcepta legis mo
s ayce de quoz numero pcepta p̄dicta sūt nō obligāt tpe grē

**Caplm. viii. in quo oñdit q̄ in duobz pceptis de dilec
tione tota lex pendet et pphete scdm sententiā saluatoris**

Saulus

Dicta magistri cui pte nunc allegata vidēt rōna:
biliter spugnanda. **E**p̄mo p̄mū. scōo scōz. **Primū**
enī manifeste discordat cum toto p̄cessu pceptoꝝ
i lege ⁊ pphētis p̄tentoz. in quo quidē p̄cessu non ponit aliq̄
pendēda vni⁹ pcepti ad alteꝝ s; quolibet illoꝝ ponit tanq̄
a deo pceptum p se sine aliqua pendēda ad alteꝝ. dicē aut q̄
i duobz pceptis de dilectōe. s. deī et pxi m⁹ tota lex p̄det et p
phete est oīno sacre scrip̄te in consonū. Item istud pceptum
de dilectōe non ponit inter pcepta decalogi nec de eo vidēt i
decalogo facta fuisse mēdo. **Silr** nec legē fuisse datum an
te dationem legis. Dicē aut q̄ pcepta decalogi referant ad
pcepta de dilectōe qd nō fuit datum anteq̄ decalogus dare
Et q̄ decalogus se haberet ad pceptum de dilectione sic oclusi
ones ad pñcipia cōia nullaten⁹ rōez vidēt gēnere. et sic illō
dētm magistri cui i quo dicit q̄ in illis duobz pceptis. s. de
dilectōe deī et pxi m⁹ tota lex pendet et pphete remanet va
cuū et inane.

Paul⁹

Ad primū quod obijcis

contra dictū m̃grī mei dicentis q̃ in duobus p̃ceptis. s. de
dilectōe dei ⁊ p̃ximi tota seu vniūsa lex pendet et p̃p̃hete. ti
bi respondeo q̃ hoc dētm̃ est verissimū sic et cetera alia que ī
mei magistri et saluatoris doctrina stinent. Nā ī duobus p̃
ceptis de dilectōe sup̃dictis cetera p̃cepta diuina pendēt dupli
citer vno modo sic cōclusiones in p̃ncipiis. Nā sic ī speculati
ua veritas cōclusionū dependet ex veritate suoz p̃ncipioz sic
etiā in practis rō p̃clariū agendoz dependet ex rōe suoz
p̃ncipioz. Ex hoc em̃ q̃ deus ē sup̃ om̃ia diligend⁹ sequit̃ q̃
nō est ali⁹ de⁹ p̃ter ip̃m colend⁹. nec ei⁹ nomē in vanū sumē
dū et sic sic de alijs p̃ceptis in deū ordinantibus. Et sic patet
q̃ p̃cepta ī deū ordinantia manifeste pendēt ex p̃cepto de di
lectōe dei modo p̃dicto. Idē est dicendū de p̃ceptis ordinantib⁹ ī
p̃ximū. vt cū dicit̃ nō occides. non mechaberis ⁊c. s. q̃ om̃ia
dependent ex rōne istius p̃cepti diliges p̃ximū tuū sicut temp
sū sicut rō conclusionū dependet ex rōne suoz p̃ncipioz. Alio
modo p̃cepta diuina in sacris eloquijs contenta pendēt ex ra
tione suoz p̃ncipioz in duobus p̃ceptis de dilectōe sup̃dic
tis. s. in p̃mio debito facientib⁹ illa p̃cepta. nullū em̃ p̃miū
debet custodientib⁹ diuina p̃cepta nisi ī dilectōe dei fūdēt seu
radicent̃. qd̃ patet sic. nam exo. xx. in p̃hibitōe ydolatrie de⁹
p̃mittens penas transgressozib⁹. ⁊ p̃mia obseruantibus sub
dit. Ego sū dñs deus tu⁹ ⁊c. lores fortis ṽsicans iniquitatem
patz ī filios in terdam et quartam generationē eoz qui ode
rūt me et faciens misericordiā ī milia his qui diligunt me
⁊ custodiūt p̃cepta mea. ex quo patz manifeste q̃ de⁹ p̃mi
at p̃ suā misericordiā custodientes sua p̃cepta si tñ diligunt
eū et oppositū de transgressozib⁹. Et sic habes q̃ p̃mia debita
custodientib⁹ p̃cepta diuina pendēt ex dilectione dei quā q̃ nō
habet per custodiā alioz p̃ceptoz nullū p̃miū consequit̃. et
sic tota lex quātū ad rōnem p̃miū et p̃ consequens meriti de
pendet in duobus p̃ceptis de dilectōe sup̃dictis. Et p̃ hoc patet
r̃sio ad scōz obiectū tuū in quo dicit̃ q̃ p̃cepta decalogi n̄
referunt̃ ad p̃ceptū de dilectōe eo qd̃ non fuit datum aūqz
decalog⁹ dare. nec ī decalogo fit mentio de hui⁹modi p̃cep
to. nā manifestū ē p̃ auctē p̃dictā q̃ ī decalogo fit mēdo de
hui⁹modi p̃cepto. s. de dilectōe dei q̃ requirit̃ ad quādam dei
misericordiā in custodientib⁹ p̃cepta diuina. vnde dicit̃ faci
ens misericordiam his qui diligūt me et custodiūt p̃cepta

mea tē. et sic habet exp̃ssa mendo de dilectōne dei necessaria
ad premia s̃sequenda. nō tū ponit dilectō dei per modū pre
cepti hic in decalogo. s; p̃supponit tanq; p se notū p nāz ṽl
p fidē ut dētm est. ponit tamen dilectō dei p modū precepti.
deutro. vj. vbi hoc preceptū explicite et p̃fecte tradit. fil' r. 7 p̃
ceptū de dilectōe p̃ximi leuitici exp̃sse ponit. **Saul?**

Sicut dilectio dei requirit ad s̃sequendā dei misericor
diam in custodiētib; p̃cepta diuina ut i aucte per te alle
gata videt̃ gneri. sic custodia p̃ceptoz diuinorū requirit in
diligētib; deū ad s̃sequendā dei misericordiā ut patet per
auctem p te allegatā in q̃ dicit faciens misericordiā his qui
diligūt me et custodiūt p̃cepta mea. vñ nō magis pendet
custodia p̃ceptoz diuinorū in dilectōe dei. ad ei' misericordiā
consequendā q; dilectio dei in custodia p̃ceptoz eius. vnde
scda ratio tua in qua dicit q; p̃cepta diuina p̃dent in duo
bus p̃ceptis de dilectōe dei quātū ad p̃mū nō videt̃ ualere
ratione predicta **Paul?**

Preceptū de dilectōe
dei put explicite et p̃fecte tradit deutro. vj. oīm p̃ceptoz diui
norū custodiam includit. in hoc enī qd dicit ex toto corde. p̃ci
piē q; tota nostra intencio ferat̃ in deū. **E**x hoc aut qd dicit ex
tota mente. p̃cipiē q; intellect' noster subdat̃ deo i credēdis
quod est tota mente deū diligē. **I**n hoc aut quod dicit ex to
ta aīa. p̃cipiē q; appetit' n̄r regulē scdm deū. qd est ex to
ta aīa deū diligere. in hoc aut quod dicit ex tota fortitudine.
p̃cipiē q; exterior actus noster obediat deo. **E**t sic patz q; ad
impletionem hui' p̃cepti requirit̃ custodia ceteroz manda
torū dei. **S**ed i custodia mandatorū dei seorsū sumpta nō inclu
dit dilectio dei. potest enī homo custodire mādāta dei ṽp̃u
ta nō sint tibi diu aliēni honora patrē tē. sine hoc q; diligat
deū. vel q; hoc faciat ex dilectōe seu caritate dei. et ita faciēs
nō dicit̃ transgressor p̃ceptoz illoz que sic obseruat q̃uis
non habeat habitum caritatis siue dilectionis dei. neq; hoc
faciat ex amore dei. **E**x quibus patet q; custodia mandatorū
dei includit̃ in p̃cepto de dilectōe dei et nō econtra. 7 sic to
ta lex. s. p̃cepta legis pendēt i p̃cepto de dilectōe dei 7 p̃x
imi modo predicto. vnde si bene scrutat' fueris dicta doctorū
tuorū repies q; nōnulli eorū asserūt multitudinem p̃ceptoz
mosayce legis in paucis vel etiā in vno tantum subsistē qd
satis consonat predictis

Capitulū .ix. i quo ostēdit q̄ scdm̄ doctores talmudicos
multitudo preceptorū mosayce legis in paucis vel etiam in
vno consistit quos etiā concordat cū dicto saluatoris sup̄dicto

Saulus

Allega michi obsecro doctores nros hoc qd̄ didis asse-
rentes Paulus In libro qui d̄r machab. di-
que inapit. ista sūt qui flagellant. Quidam doctor
talmudicus nōie Ra. camblai dicit q̄ precepta mosayce le-
gis sūt. dc. xij. quoz affirmatiua sūt. cc. xlvij. negatiua
vero sūt nūo. ccc. lxx. et q̄ venit dauid et cōstituit predic-
ta. dc. xij. precepta in. xj. vt habet in ps̄. Dñe quis habita-
bit in tabernaculo tuo tē. ubi d̄r de isto. Qui ingredit̄ sine
macula et opas iusticiā. tē. qui facit hoc non cōmouebit̄ in
eternū. Ex quo inferē q̄ in illis. xj. preceptis affirmatiuis et
negatiuis que in illo psalmo continent̄ consistit vis omni-
um preceptorū mosayce legis quantū ad p̄miū eternū. Nam
scdm̄ ip̄m dauid q̄ facit illa. xj. tñ secur⁹ est de hoc q̄ non cō-
moueat̄ eternū. Sequit̄ in eadem aucte. venit ysaias et cō-
stituit ea sup̄ sex ysa. xij. ambulās in iusticijs et loq̄ns equi-
tatem et infra sequit̄ ipse excelsa habitabit. in qua auctori-
tate ysaiē ponūt̄ sex opera meritoria sup̄ quibus concludit
q̄ faciens talia excelsa habitabit. s. in p̄mio eterno. et sequi-
tur vltra in predicta auctoritate venit micheas et constituit
ea sup̄ tribus. Michae. vj. annūciā tibi homo quid est bonū
et quid dñs petit a te utiqz facere iudiciū et diligē pietatē et
humiliter ambulare cū deo vñ i istis tribus tñ scōz. Micheam
oīa precepta mosayce legis consistūt cum dicit q̄ deus nichil
aliud petit ab hoīe nisi illa tria. et sequit̄ vltimo i eadem auc-
toritate. venit abacuek et constituit ea sup̄ vnum tñ. vnde
abacuek ij. iustus in fide sua viuit. habes igit̄ ex aucte pre-
dicti doctoris tui q̄ tota multitudo preceptorū mosayce legis
i solo vno consistit vñ nō mireris de verbis saluatoris nri
dicentis q̄ in duobus preceptis de dilectōe tota lex p̄ndet
et p̄hete. Saulus Multū discordat hoc auctas
p̄te allegata ab aucte m̄grī tui. ipse enī dicebat q̄ i duobus
preceptis de dilectōe sup̄dictis tota lex cōsistit. abacuek autē
dicit i vno. Item illud vñū preceptū assignatum ab abacuek
est de fide. illud autē magistri tui ē de dilectōe que sūt diuersa

precepta. **Paulus**. **L**icet auctas doctoris tui i pōit
tis videat deuiare a veritate mgrī mei. eo q magister me
i duobz pcepas dicē pendere totā legē et doctor tu⁹ i vno tm
Sic i hoc q magister me⁹ declarat illud pceptum i quo lex
pendet esse pceptū de dilectōe. et doctor tu⁹ dicē ipsū esse de fide.
adhuc sufficēt tibi q scōz doctores tuos multitudo pceptorū
mosayce legis reducēt ad pauca vel ad vnū tm qd erat iten
tum meū. S; adhuc si bñ cōsideras ad eundem intellectū redu
ci pnt uerba euangelica magistri mei cū vbiis pphetias aba
cuch. Nam fides meritoria de q agū⁹ semp intelligenda est
cum dilectione dei sine qua null⁹ act⁹ possit esse meritorius
ut patet p auctem exo. sup allegatā vbi dicit faciens mise
ricordiam diligentibus me. Et ideo fides in qua homo viuūt
vita spūali intelligenda est q sit formata caritate seu dilecti
one dei. duo etiam pcepta de dilectione vnū sūt vt dcm est
sup qz in vnum et eundē referūt finem. Et ideo vba. abacuk
dicentis q iustus in fide sua viuūt intelligenda sūt de fide for
mata caritate cui⁹ caritatis duo sūt pcepta q ad vnū reducūt
vt dcm ē. Et sic patet q dicta mgrī mei dicentis q in illis
duobz pceptis de caritate tota lex pendet et pphete stant in suo
vigore tanqz uerissima ipugnationibz tuis n obstantibus.

**Capitulu. x. in quo declarat de quibz mandatis mosay
ce legis intelligendū est vbum xpī dicentis. Si vis ad vitā
ingredi serua mandata. Mathei. xix.**

Saulus

Huio quid sentis arca dcm magistri tui de pceptis
de dilectione dei. s; arca scōz dcm suū q dicit. si vis
ad vitam ingredi serua mādata. Mathei. xix. am
pli⁹ insisterz nos oportz. videt em ex hoc dicto q ad habendū
vitā eternā oportz suare mandata legis mosayce de q intē
dit. licet em ibi exemplificet de pceptis decalogi. nō tm ex hoc
intelligi debet q alia mandata excludē intēdit. presertim cū
alibi vniuersaliter loquens dicit. non veni soluere legem s;
implere. Ex quo manifeste patet q mandata mosayce legis
nō erant soluenda per ipsū sed implenda. cui⁹ oppositum per
te et alios discipulos suos ubiqz docet et etiam implentē ope
cum oīa fere mandata diuine legis que p moysen data fue
rūt penitus euacuauit opere et sermone docendo ea non esse

observanda. qđ non solū est contra doctrinā prophetica; in cuius
fine per malachiam dicit memento legis moysi serui mei
cui mandavi. i oreb ceremonias et iudicia. s; etiā est contra doc-
trinam euangelij cui ut ex dictis patet. ¶ **Paulus**

¶ Si es memor illoz q̄ fuerūt tibi ostensa i precedentib; ca-
pitulis huius distinctōis. facilius habere posses tuoz obiectoz
solutōez. habes enī ex dictis supi; qđ p̄cepta mosaice legis p̄-
ferunt ea q̄ non sūt de lege nate non erant p̄petue observa-
da et qđ tūc duratōis mosaice legis ultra quem lex mo-
sayca nō obligat i p̄dictis. ē lex noua que data est p̄ xpm. Ex
quib; sequit̄ qđ dcm xpi dicentis Si vis ad vitam ingredi
serua mandata. si intelligat̄ de omnibus mandatis mosay-
ce legis oportet istud restringē ad tps duratōis mosayce le-
gis in quo lex mosayca obligat ad oīa p̄cepta in eadem sten-
ta. infra quod tps necesse erat ad habendū vitam eternam
oīa mandata seruare. et in eodem tempore xps locut⁹ fuit il-
la verba. Si autē cum dicit̄. Serua mandata intelligat̄ d̄ mā-
data decalogi vel de alijs moralib; in lege mosayca cōtēntis
que quidē moralia mandata cū p̄tineant ad legem nate im-
p̄petuū durant tūc intelligendū est dcm saluatoris se exten-
dere ad om̄e tps. In omni enī tpe huius vite seruāda sūt mā-
data decalogi et alia moralia in lege mosayca cōtēnta

¶ **Capitulū. xi.** in quo ostendit̄ que sūt illa p̄cepta mōsa-
yce legis que dicunt̄ moralia quoz duratio est perpetua in
hac vita et que sūt iudicialia seu ceremonialia quoz dura-
tio est in lege noua terminata.

¶ **Saulus**

¶ **M**andata legis mosayce idistincte dant̄ seu indifferē-
ter non enī circa ea distinguūt qđ eoz sit p̄ceptū
morale seu p̄tens ad legem nate. uel qđ eoz ad
hoc nō p̄tineat. Et ideo hęc distinctio quā ponis circa p̄ceptoz
diuine legis durationem nō videt̄ esse certa s; pot⁹ ambigua
vñ p̄cepta mosayce legis. vident̄ esse oīa p̄petua. vel nullā
dicere enī qđ quedā eoz sit p̄petuo duratā. et quedam non
non videt̄ habere rationem nec autētem. ¶ **Paulus**

¶ Mandata mosayce legis nō fuerūt data indifferentē ut
en dicit̄ nā quedā eoz ut sūt p̄cepta decalogi fuerūt data so-
lūiori mō q̄ alia. Et p̄mo in hoc qđ illa tantū fuerūt a deo

data toti populo alia vero precepta fuerunt data moysi q̄ postea
ea dedit populo ut habet expressè dentro. v. ubi facta repetitioe p̄
ceptoꝝ de calogi statim subdit hec verba. locutus est dominus
ad oīem multitudinem vestram in monte de medio ignis.
Et infra i eodē capitulo de alijs preceptis dicit sic. **T**u vero h̄ sta
mecum et loquar tibi oīa mandata et ceremonias atq; iudi
cia que docebis eos Item precepta decalogi fuerunt scripta a dō
in tabulis lapideis ut patet exo. xxxij. et. xxxij. **A**lia vero p̄
cepta n̄ sic sed in rotulo a moysē fuerunt scripta. Item precepta
decalogi fuerunt posita in archa testamenti q̄ fuit collocata i
sancta sanctorū ut habet. iij. Re. v. ubi sic non erat i archa
nisi tantū due tabule lapidee quas posuit ibi moyses ser
uus dī i oreb. **E**x quibz manifeste habet maxima excellēcia
preceptoꝝ decalogi cum precepto de dilectione dī i eis inclu
so ut sup̄dictū ē respectu alioꝝ preceptoꝝ moysayce legis. **V**n̄
et illa precepta. s. decalogi sūt oīno indispensabilia et consequē
perpetuo durāta. cetera vero dispensabilia et non perpetua
nisi sint de lege natē ut moralia precepta. **S**aul?

Preter precepta decalogi quoz excellēcia patet ex dic
tis sūt multa alia precepta i moysayce lege de quibz n̄ habet
certitudo neq; regnla ad hoc ut sciat an sint de lege natē ut
non. **P**aul? **P**recepta que sūt de lege natē
sūt illa que ex dictamine naturalis rōnis habent quoz aliq̄ sūt
que statim post modicā cōsiderationem possūt approbari vel re
probāri per cōia p̄ncipia naturaliter omnibz cognita vel per
fidem ut sūt precepta decalogi sup̄dicta. quedā vero sūt ad q̄z
iudiciū requirit cōsideratō diuersaz circumstantiaz quas con
siderare diligētē nō est cuiuslibet s; sapientū sicut cum dicit
Coram cano capite consurge et huiusmodi. **C**uius simile stan
git i speculatiuis scilicet considerare particulares conclusio
nes sciētiarū q̄ ex p̄mis p̄ncipijs speculatiuis deducūt n̄ p̄
net ad omēs s; ad solos p̄hos. **E**t ideo in talibz sepe contingunt
errores i speculatiuis i deducendo a p̄mis p̄ncipijs ad cōclu
siones p̄sertim longinquas. **E**t filr contingit i opabilibus
nam ut ait p̄hs i primo ethicorū. bona aut et iusta de q̄bz dī
uili intendit tantā habet differēciā et errorem ut videant
lege sola esse natā. aut non. vnde considerandū est diligētē
singula precepta an. s. deducant recte ex p̄mis p̄ncipijs iuris
naturalis an nō. et sic potest cognosca que illoꝝ sint precepta

moralia ad ius naturale pertinentia et que non possint etiam cognoscere precepta que non sunt de lege nature in hoc quod ante legis dationem indifferens erat an sic vel aliter fieri deberent et tunc talia manifestum est non esse de iure nature ut quod quis habeat duas sorores coniunctas sibi matrimonialiter prout iacob legem habuisse gen. xxix. capitulo quod non prohibendum fuit in lege mosaica ut habet leuiticus. **H**abes ergo ex dictis quod precepta moralia in lege mosaica contenta quorum precepta sunt precepta decalogi cum precepto de dilectione in eis inclusio sunt perpetuo duratura cum pertineant ad legem nature que perpetua est. Cetera vero precepta ut ceremonialia et iudicialia non sunt perpetua sed eorum duratio fuit tamen in seculo mosaice legis de qua superius fuit dictum

Capitulum .xij. in quo ostenditur quod ceremonialia et iudicialia precepta sunt quedam determinationes moralium preceptorum quod illa licet sint instituta a deo tamen sunt mutabilia autem divina si ne praevidendo immutabilitatis ipsius dei. quod quidem mutatio ceremonialium et iudicialium habet etiam per doctores talmudicos

Saulus

Dic michi que sunt illa que dicuntur ceremonialia et que iudicialia et consequenter unde habes quod ista non fuerunt perpetuo duratura. **P**aulus. **P**recepta ceremonialia sunt illa que determinant precepta moralia ad deum sic precepta sacrificiorum et sacerdotum de quibus dantur multa precepta in leuitico in pluribus capitulis. **S**unt et precepta que dantur de abstinentia ciborum leuiticus .xi. et de abstinentia ab aliquibus vestimentis leuiticus .xix. **S**unt quod precepta de fimbriis faciendis per angulos palliorum numeri .xv. que et multa alia similia ordinant ad deum per cultum debitum secundum statum illius populi sub lege existentis. **I**udicialia vero dicuntur illa precepta que sunt determinationes moralium preceptorum in hijs que pertinent ad ordinationem hominum ad invicem de quibus agitur exo. xxj. et in alijs locis. que quidem precepta non habent vim obliganda ex sola ratione sed ex institutione et sub quolibet istorum generum. scilicet preceptorum ceremonialium et iudicialium sunt multa precepta differenda nullo et etiam specie de quibus magister tuus. **R**amsey. tractat in tertia parte sui libri de directione populi reddens rationem litteralem de singulis. **S**ed nostri doctores magis proprie et tradunt reddendo rationem singulorum non solum litteralem sed etiam figuralem. **S**aulus. **D**ic ergo michi cum predicta

precepta tamen ceremonialia quam iudicialia distinguunt a moralibus
preceptis ut patet est assertum. quare dicant ista precepta ceremoni-
alia seu iudicialia determinationes preceptorum moralium. **Paulus**

Hoc quod petis tibi ostendam exemplificando per aliquod precep-
ta particularia ut ex his possis de alijs iudicare. Et primo de ce-
rimonialibus de quorum numero sunt sacrificia. Constat autem quod de iure
naturae est sacrificare deo. prout philosophi tradunt. Nam in qualibet
gente et ritu sacrificatur deo vero vel putativo. Et sic patet quod
de iure naturae quod omnibus est commune. sed determinare certa sacri-
ficia certo modo facta in certo loco et cum ceteris circumstan-
tijs et ministris hoc non est de iure communi naturae quia ista diversimodo
de fiunt in diversis locis et gentibus. unde certa determinatio ta-
lium non pertinet ad ius naturae. nec per consequens ad moralem doctri-
nam. ideo tales determinationes dicuntur ceremoniales non morales.
Silvester in iudicialibus quod latro restituat ablatum est de iure communi om-
nibus et ideo hoc est morale. sed quod aliquis furem restituat in duplici
aliud vero in quodamplius et huiusmodi ut exo. xxij. hoc non est de iure
naturae sed ex institutione et ideo non dicitur preceptum morale sed iudici-
ale. Et sic est intelligendum de alijs determinationibus iuris naturalis quod
non sunt servandae in lege nova sicut nec sunt de iure naturae sed
ex institutione. **Saul**

Licet ista precepta tam ceri-
monialia quam iudicialia non sint de iure naturali sunt tamen ex insti-
tutione divina non autem humana. Institutiones autem divinae in-
mutabiles debent esse quia ut legitur numeri. xxij. Non est deus ut
filius hominis ut mutetur. Et ideo doctores nostri dicunt ea esse perpetuo
duratura. unde Rabimoyse libro de iudicialibus titulo de regibus
capitulo. xj. ubi loquitur de messia sic dicit. lex ista scilicet mo-
saica ceremonialia eius et iudicialia eius non sunt mutabilia
in seculum nec in seculum seculi. nec est addendum super ea nec dimi-
nuendum. Et quicumque addit vel diminuit vel extrahit ver-
ba preceptorum a sensu suo literaliter in dubio est impius et epicurus hec
ille.

Paulus **L**eges a deo institute mutari possunt
sine mutatione ipsius dei instituentis. in prima enim etate ex insti-
tutione divina non erat hominibus licitum edere nisi de terrene nascentibus
ut habetur generis. primo. Et tamen in secunda etate post diluvium fuit eis
licitum comedere animalia ut habetur generis. ix. Ex quo patet quod deus
immutabilis manens statuta sua prout diversis congruit
temporibus mutat. Ex dictis autem magistri tui Rabimosi
non potes sumere contra me efficace argumentum ut sepe

dictum est sup̄. p̄sertim cum i p̄mo capitulo hui⁹ distinctōis
 ostensū est q̄ legi mosaice p̄t addi aliquid vel dīminui. ⁊ etiā
 p̄ut in .v. capitulo ostensū est q̄ i aliquib⁹ p̄ceptis mosaice le
 gis videat̄ dīd q̄ sūt p̄petuo observanda. non tñ intelligendū
 est de p̄petuitate absoluta s; tantūmodo limitata scōz durati
 onē mosaice legis p̄taxatā. Sunt etiā aliqui doctores cui an
 tiquiores q̄ Rabimoyse qui dicūt ex p̄sse de quib⁹ solā p̄cep
 tis ceremonialib⁹ legis ueteris q̄ non erant duratā imperpe
 tuū. Et similiter est dicendū de alijs. **Saul** **Allega**
 michi rogo illos doctores nostros hoc sentientes. **Paul⁹**
In libro beresich rabba gen. xli exponendo illud psalmi
 Dñs soluit cōpeditos sic dī. omnis bestia que imundi repu
 tata est i hoc seculo. s. tpe legis de⁹ sanct⁹ ⁊ bñdīct⁹ fadet eā
 mundā in fūto. quēadmodum fuerant mūda p̄mitus filijs
 noe. de quib⁹ dēim gen. ix. Sicut olus herbe dedit nobis oīa
 quemadmodū olus mundū fuit omib⁹. Sic etiā omne aīal
 et bestie fuerūt munde eis. s. filijs noe. Ita quoq; in fūto tēpo
 re de⁹ erit absolutus quicquid phibuit hēc ille. Ex quib⁹ pa
 tet q̄ scōz istos doctores tuos oīa phibita i veteri lege q̄ ab
 eis vocat̄ seculū istud. ⁊ seclm legis mosaice erant soluenda
 tempore fūto. s. messie. Et idē dicendū est de alijs cerimo
 nialibus que non hūt maiorem rationē manendi q̄ illa

**Capitulū. xii. i quo oñdīe q̄ fideles xpi nō sūt redar
 guendi de tñsgressione p̄cepti de ydolatria eo q̄ adorāt sculp
 tūa ⁊ ymagines s̄ in deos q̄ eos cōiter esse ydolatras estimāt**

Saulus

Et si dīmittamus loquī de ceremonialib⁹ seu indi
 cialib⁹ de quib⁹ posses aliquālitē subterfugē qmō tñ
 posses euadere manifestā tñsgressionē v̄ram circa
 q̄dā p̄cepta decalogi q̄ temerarie int̄ uos n̄ observāt imo vio
 lant̄ ⁊ nō servant̄ a tñis fidelibus. Decalog⁹ aut̄ dat⁹ fuerit
 solemnīte a deo ut sup̄ p̄te fuit allegatū et ei⁹ p̄cepta p̄petuo
 sūt observanda nō em̄ data fuerūt cum aliq̄ limitacōe tacta
 vel exp̄ssa ut patet exo. xx. vbi eorum dādo p̄mo narzāt.
 Et deitro. v. Vbi ipsa dādo decalogi a moyse repetit̄.

Paulus **O**stende quō aliqua p̄cepta decalogi a fide
 lib⁹ violant̄ seu non observant̄ **Saulus** **Q**uo p̄cep
 ta de p̄māpalib⁹ decalogi in p̄ma tabula p̄tenta. s. p̄ceptū de

phibitione ydolatrie qđ apud vos est p̄mū p̄ceptū apud nos
vero 2°. **Silr** p̄ceptū de obseruacione sabbati apđ uos ē. Ter
ciū apđ nos quartū. Manifestum est qđ tū fideles neutz eoz
seruant sed ea coiter et publice transgrediūt. **Paul^o**

Ostende m̄ quod dīas. primo de p̄cepto ydolatrie et cō
sequenter p̄cedam⁹ ad p̄ceptum de sabbato. **Saul^{us}**

In p̄cepto de phibitione ydolatrie sup̄dicto tria legūt es
se phibita. vnum est qđ null⁹ accipiat ī dēū n̄ solus dē⁹. ille
s. qđ eduxit ppl̄m isrl̄ de egipto qđ sic patet. Nā cum dixissz
Ego sū dñs dēns tu⁹ qui eduxi te d̄ t̄ra egipti statim subdit
Non sint tibi alij dī coram me. 2° est qđ null⁹ faciat sculp
tile nec ymaginem eoz que in celo sūt nec ī t̄ra t̄c. qđ patz
cum dīc̄. non facies tibi sculpsile. Tertū qđ nichil talium
sculptū seu ymaginū adores. qđ patz cum sequit̄. Non ado
rabis ea neqz coles. quolibz autē istoz triū transgredim̄
fideles tui. manifeste enī habent fidez ī dēum xpm tuū. qui
quidē licet concedat qđ fuit messias. non tamē est ille dē⁹ qui
eduxit ppl̄m israheliticū de egipto. vnde manifestum est qđ
recipiēdo illū messīā ī dēum estis transgressores illū phibi
cionis ī qua dīc̄. non sint tibi alij dī corā me. Item ecclesie et
oratoria vestra plena sūt sculptilibz et simulacris atz hoīm
ymaginibz qđ est manifeste d̄ phibicionē scōaz ī qua dīc̄ non
facies tibi sculpsile. Itē p̄scripta sculptilia seu simulacra ado
ratis et colitis. et sic manifeste transgredimini. t̄rdam phi
bicionem. ī qua dīc̄. nō adorabis neqz coles ea. **Paul^o**

Preceptum de phibitione ydolatrie in decologo contētū
obseruat a fidelibus p̄ut decet obiectionibz tuis non obstāti
bus. Nam habēdo xpm nostz ī dēum n̄ transgredim̄ phī
bicionem diuinā ī qđ dīc̄ n̄ sint tibi dī alieni coram me. Ipse
enī xps scōz veritatē catholice fidei est verus dē⁹. s. et ver⁹ ho
mo. Et ideo ipse est qđ eduxit ppl̄m isrl̄iticū de t̄ra egipti.
Silr qđ creauit celū et t̄rā et legem dedit moȳsi ī monte sy
nay. Et ideo scōz deitatem ip̄i⁹ scōz quā oīa p̄dicta ei compe
tunt ip̄m habem⁹ ī dēum. nec habem⁹ scđm hoc nisi vnum
dēum. et sic non transgredim̄ p̄dictam phibicionem.

Saul^{us} **A**udio verba tua que tū nō comprehendis
ab intellectu humano. quō enī posset non solum verificari s̄
etiam intelligi seu ymaginari qđ vna et eadem res sit creator
et creatura finitum et infinitū et multa alia impossibilia

que in predicta tua assertione includunt. **Paulus**

Certus sum quod ista que ad diuinitatem christi pertinent tibi videntur impossibilia. Sed quia ut super dixi tibi quia de hoc misterio quod singularem difficultatem in credendis importet maxime apostolus te que nondum lumine fidei es illustratus infra est tractandum ubi inter me et te est agendum de deitate christi ideo ad presens de hoc supersedeamus usque ad proprium locum. Sed de secundo in quo dicitis nos transgressores esse scilicet prohibitionis. In quo dicitur non facies tibi sculptile etc. Ex hoc quod in oratorijs et ecclesijs nostris sint simulacra sculptilia hominum ymagines et huiusmodi. Respondetur tibi quod illa prohibitio secunda de non faciendo sculptile simulacra et ymagines ordinatur in sequentem prohibitionem. scilicet tertiam in qua dicitur Non adorabis ea neque coles. facere enim ymagines et simulacra non adorandum ea sed ad representandam aliquam veritatem utilem ad contemplandum de diuinis misteriis seu miraculis et de alijs similibus que non inducunt errores sed ad mores proficiunt non intelligitur esse prohibitum in hoc precepto de prohibitione ydolatrie.

Saulus **L**itera simpliciter prohibet facere huiusmodi sculptilia etiam si non adorentur neque colantur. Non enim dicitur non facies sculptile ad adorandum sed potius prohibet non facies sculptile. unde tua responsio non habet locum. **Paulus**

Si bene consideres necesse est ut prohibitio de faciendo simulacra et ymagines intelligatur modo posito. scilicet quod talia non fiant ut adorentur seu colantur. Constat enim in fabricatione tabernaculi exo. xxv. quod duo cherubim erant super arcam testamenti cum alijs extensis que quidem erant in forma humana et mutuo se respiciebant et ista erant in sancta sanctorum in loco sanctiori ceteris ubi dabatur diuina responsa. unde numerus. vii. capitulo dicitur quod cum ingressus esset moyses in tabernaculum federis audiebat vocem loquentem sibi in medio duorum cherubim. aduerte igitur si ymagines humane ponantur in loco tam sanctissimo ubi sedes dei representatur quanto potius dicere quod ymagines simpliciter prohibentur in decalogo. unde oportet te cedere quod dixeram. scilicet quod solum prohibetur fieri ut adorentur seu colantur ut deus. non autem si alia ratione accomoda seu utile fiant. **Saulus** **R**esponsio tua non valet primo quia non probas quod cherubim essent ymagines humane. Secundo quia non ostendis quod tales ymagines. scilicet humane in illo loco aliquid utile spiritaliter representarent. **Paulus**

Quod autem ymagines illorum cherubim essent humane habentes alas

extensas i scēa scēoz satis declarā i. iij. Re. vij. ubi i fabrica
ratione templi legi. Scripsit quoqz i tabulatis illis q̄erant
ex ere cherubin ⁊ leones et palmas quasi i similitudine hoīs
stantis. Et idē. ij. palis. iij. Ex quibz manifeste patet q̄ che
rubim erant ymagines humane. Et in translatōe Caldaica
dicunt iuuenes. Et sic habes p̄mū qd̄ q̄rebas. Ad 2° vero qd̄
queris ut ostendam tibi quid tales ymagines spūaliter rep̄
sentarent. Respōdeo q̄ quia p̄piciatorū rep̄ntabat sedem dei
⁊ de^{us} erat ibi q̄i loq̄us moysi ut dēctm est. Iocarco cherubin ar
cūstantes rep̄ntabant angelos q̄ assidue assistunt deo. vñ
ysaie. vij. cum dicit. vidi dñm sedentem sup tronū ⁊ c. sequi
tur. Seraphim stabant super eum sex ale vni et sex ale alteri
Sylr et danielis. vij. capitulo d̄ deo dicit. Milia milium assiste
bant ei. s. angeloz. vnde ad hoc q̄ moyses vl' summus sacerdos
intrans scēa scēoz eleuaret mentē suā i diuinoy otemplaz
donec oueniens erat ut esset ibi rep̄sentatio diuine maiesta
tis in p̄piciatorio quasi sup tronū sedentis cum assistēda an
geloz q̄ frequenter i ymagine humana consueuerūt appare
re ut designet eoz intelligēcia. Sylr et cum aliis ut designetur
eoz p̄mptitudo et acceleratio ad exequendū diuina manda
ta ut patet danielis. Et in psalmo dicit. et ascendit su
per cherubim et uolauit. ymagines autē leonū itra scēa scēoz
ponebant ut summ^{us} sacerdos illuc intrans ad orandū me
moria haberet de regno iude qd̄ erat p̄ncipale i isrl. ista em̄
tribus portabat in vexillo suo leonē. vnde dicit de iuda gen.
xlix. Catulus leonis iuda. Et inter oīes quas summi sacer
dotes intrantes scēa sanctoz facebant vna de p̄ncipalibus
est. Non auferet sceptrū de iuda ⁊ c. ut habet in libro Iai. In
qua oratione pro perseuerandā regni iuda orabat et etiā p̄
aduentu messie ibi cum dicit donec veniat qui mittendus
est. Et de illo verificatur. surgit leo de tribu iuda. Et sic ha
bes q̄ ymagines ponebant a ueteri lege i loco sanctiori et eti
am rationes quas petis. **G**aulus **S**i in sculptilibus
sen in simulacris nō phibeat factio sed sola adoratio sufficit
set hoc solū phibere dicendo nō adores sculptilia neqz colas
ea. supflūū fuit ergo dicere nō facies tibi sculptile si factio so
la sculptiliū non esset phibita. **P**aul² **N**on est sup
flua illa phibitio de factōe sculptiliū quia qui facit sculptile
et illud adorat est transgressor duoy p̄ceptoy. Si autē adorat

sculptura ita facta q̄ ipse nō fecit est transgressor vni⁹ p̄cepti
 tñ. **Q**ui autē facit et non adorat nec cum intendone adoran-
 di hoc facit non est transgressor alicui⁹ p̄cepti. **E**t sic habes
 planū sensū hui⁹ phibitionū ex q̄ nō potes nos arguē de eaz⁹
 transgressione. **S**imulacra em̄ et ymagines que cōiter fiūt
 in oratorijs n̄ris non adorant neq; colūt vt deus. sed fiunt
 p̄imarij ad hoc vt hoīes p̄sertim simplices ad memoriā
 reducant gesta seu facta sc̄oz v̄tuosa seu meritoria vt in
 de exatent ad laudem dei et ad eoz imitacōez. hoc em̄ ē p̄tile
 cōiter desiderantibus iuste viuere. vnde ysaie. li. capitulo au-
 dite me q̄ seq̄mini iusticiam et q̄rentes dñm intueni abra-
 hā patrē vestrū. **S**i igit cōsiderari seu inueniri abrahā oculo
 mentali p̄sult seu p̄cipit a p̄pheta ad ipsius abrahe imitacōez
 depingere abrahā cum imolacione ysaac p̄tile est ad redu-
 cendū memoriē v̄tutem ipsi⁹ abrahe et eius obediēdam ad
 deū. **E**x visis em̄ sc̄oz p̄m mouet anim⁹. vnde ad istū finez
 ymagines sanctoz in ecclesijs nostris ponunt. s. vt eoz opa
 v̄tuosa memoriē reducent ut per hoc p̄uocent homines ad
 sanctoz imitacōē. **N**on autē ponunt ymagines p̄dicte ad
 hoc q̄ adorent vt deus. **Saul⁹** **E**t si non ponāt
 ymagines in oratorijs vestris put tu asseris ad hoc q̄ adore-
 tur. adorant tñ defacto vt est manifestum. et sic estis trans-
 gressores p̄dicte phibitionis diuinis i decalogo p̄tente et hoc
 cōiter et frequenter. **Paul⁹** **N**on oīs adoracio facta
 creatis ē phibita s; sola adoracio illa q̄ soli deo debet q̄ apud
 nos vocat adoracolatric. **S**i em̄ nulla adoracio posset licite
 creaturis fieri abraham amicus dei non adorasset ethis qd̄
 tamen legit fecisse gen. xxi. neq; dauid qui fuit sc̄us ado-
 rasset Saulen quod tamen fecit vt habet. i. Re. xxiii. **E**t sic
 de multis alijs. **E**x quibus constat q̄ aliqua adoracio possit
 fieri creaturis. **E**t talis adoracio apud nos vocat adoracō du-
 lie. adoracio tam latric soli deo est exhibenda. nō autē creatis
 inquantū sūt create. **E**t ideo adoracio quā nos exhibem⁹ sc̄-
 toz ymaginib⁹ nō est intelligenda adoracio latric s; adoracio
 dūlie q̄ creatis excellentib⁹ poss; sine p̄cto exhiberi vt patet ex
 exemplis sup̄dictis. **Saul⁹** **V**ideo q̄ idifferēt adorati⁹
 deū et sc̄oz v̄roz ymagines et qd̄ deterius est crucē et ymagi-
 nes crucifixi v̄si summa adoracione adoratis vt ē manifestū.
Paul⁹ **V**t claris ista intelligant scire debes q̄

adoratio latræ principaliter consistit in corde. scilicet cum homo cordialiter se subdit deo adherendo ei tanquam prime veritati in credendis et tradendo se suis obsequiis seu preceptis in agendis. quod quidem vere fit cum homo timorem dei filialem seu scilicet in corde habet. de quo vera adoratio dicit psalmista. adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. talis enim adoratio mentalis cum timore dei sancto qui permanet in seculum seculi fit. et in hoc principaliter consistit vera adoratio. Et quia naturalis est homini significare conceptus suos interiores per aliqua signa exteriora. unde philosophus in primo peramentias. voces sunt earum que sunt in anima passionum note. Ideo oportuit ut adoratio mentalis que principalis est per aliqua signa exteriora manifestaretur ut puta per inclinationes corporales vel genuflexiones et huiusmodi. que quidem signa exteriora non eadem sunt apud nos omnes nec ubique et semper sed diversa secundum diversitatem temporum et regionum. voces enim seu locutiones diverse secundum diversitatem linguarum in diversis temporibus seu regionibus idem conceptus seu similes significant et sic est de adorationibus exterioribus. scilicet quod licet adoratio mentalis supra dicta eadem sit seu eiusdem rationis apud omnes. Adoratio tamen exterior quam interiorem significant adorationem non est eadem sed diversa secundum diversitatem temporum et regionum. Constat autem quod reuerentia que erat exhibenda locis sacris tunc antiquo significabat per amodum onem calidamentorum ut habet exo. iii. et iosue. v. quod a magnis iam temporibus talis reuerentia exterior non exhibetur locis sacris. Ratio huius diversitatis est quia signa exteriora non naturaliter sed ad placitum significant conceptus interiores et ideo talia signa exteriora frequenter variantur. unde in proposito inclinationes corporales seu genuflexiones que forte aliquando significabant adorationem latræ interiorem iam a magnis temporibus non proprie hoc significant sed committere adorationem communi tam latræ quam domus. et ideo licite possunt fieri tales adorationes exteriores creatis excellentibus ut sanctis et etiam potentibus. salva tamen rectitudine intentionis in conceptu interiori secundum quam nunquam adoratio latræ supradicta debet fieri nisi ad solum deum et hoc observatur seu semper debet observari apud catholicos et sic non deberet notari de transgressione prohibitionis predictæ scilicet neque adorabis ea terra. **S**aulus **Q**uid dicit de adoratione crucis et crucifixi que ut audiui a doctoribus tue gentis adorantur adoratio latræ. et tamen constat quod non sunt

dij. ergo per talem adoracionem manifeste transgredimini p
bibicionem decalogi dicentis non adorabis. ¶ **Paulus**

In qualibet ymagine possunt duo considerari. vñ est quod
ē illa ymago scōz se. Aliud vere qd rñtat illa ymago. pmo
modo crux vel crucifix⁹ ligne⁹ seu metallin⁹. et hui⁹ modi nō
adorantē nec debent adorari cū scōz se non sūt aliud n̄ res ele
mentares et corruptibiles. Scdo modo sūt adoranda adoracōe
latrē. representant enī deum crucifixū de cui⁹ deitate tractādū
est mcer me et te vt dcm fuit sup̄ i multis locis. vñ presup
posito qd crucifix⁹ ille quē representant est ver⁹ deus manifestū
est qd illa ymago ipm representans inquāctū talis est adoranda
vt ipse deus eodem enī motu mouet animus i representantem
et in representatū inquantum scdo modo sup̄dicto considerat.

¶ **Capitulu. xiiii.** In quo oñdit qd fideles xpi. non sūt trans
gressores pcepti de obseruacione sabbati pnt h̄brei false esti
grant et qd dies dñica successit sabbato in hac obseruacione

¶ **Saulus**

Durissimū est quod p̄supponis. s. qd de⁹ ver⁹ ē seu fu
it crucifix⁹. Sed quia de hac deitate tui messie te asse
ris tractatū placet m̄ tollerare donec illud inter
me et te tractet. Sz ad p̄ns et si de fabricacōe et adoracōe yma
gini aliq̄lit possis euadere nulla tñ ēgiūf acōne celare posses
qn estis manifeste transgressores pcepti de sabbato qd ē q̄rtū
pceptū decalogi apud nos. tercū vero apō. vos apō om̄es tñ
vltimū pceptū est p̄mie tabule i q̄ pcepta ordinanda ad deum
ponunt. Constat tam qd omnia oya seruilia tā mechanica q̄
alia in die sabbati opamini nulla mencione facta de sancti
tate illi⁹ diei tam sollemniter i decalogo data et multipliciter
in pentateuco et alijs libris prophetalibus repeata

¶ **Paulus** ¶ **O**bseruacioni sabbati succedit apō nos
obseruacio dñice diei. i qua nullū op⁹ seruite licetū est facere
nec mechanica oya seu laboriosa opari s; est dies assignata
ad vacandū deo om̄issis sollicitudinib⁹ mūdānis i alijs die
bus q̄suetis et sic nō sum⁹ hui⁹ pcepti transgressores s; pot⁹
pceptū illud implet p̄sertim p deuotos fideles qui in festis
seu diuinis sollemnitatib⁹ non in vanitatibus seu theatris
occupant s; diuinis laudib⁹ atq; sermonibus vacant illi aūt
qui p oppositū in hīs diuinis festis se hnt non sunt dicendi.

sabbatorum observatores apud te nec etiam apud nos

Saulus **O**bservatio dominice diei quam apud vos consuevit fieri non posset de iure domino succedere observationi sabbati in decalogo precepti propter duo. primum quia dies sabbati preceptum fieri in die. vii. ut expressum habet exo. xx. et deuter. v. capitulis et in multis alijs locis. dominica autem dies est octava. et sic deficiat manifeste in observatione huius precepti quantum ad observationis tempus. Secundum quia in observatione sabbati prohibentur multa expressum in littera a quibus in dominicis diebus non abstinemus ut decotio ciborum et itineratio que prohibentur expressum in sabbato ut habet exo. xvi. filii et incendere ignem que prohibentur in sabbato ut habet exo. xxxv. unde dato quod observanda dominice diei succederet observationi diei sabbati adhuc deficiat in eius observatione facientes illa que expresse prohibentur fieri in sabbato. **P**aulus

Circa preceptum de observatione sabbati considerare debes quod hoc preceptum ad litteram intellectum non totum est morale ut sic semper obliget secundum se totum. sed primum est morale et sic obligat etiam in nova lege sicut et cetera precepta legis moralia. primum vero ceremoniale et sic non obligat in lege nova sicut nec alia ceremonialia quorum obligatio ut supradictum est terminatur secundum durationem mosaice legis. Illud enim est morale in hoc precepto. scilicet quod homo deputet aliquod tempus rationabile ad spiritualem refectioem quam mens hominis in deo reficitur. sicut deputatur aliquod tempus ad corporalem refectioem. vel ad alia humano corpori necessaria. et hoc manet tempore nove legis in observatione diei dominice. quod quidem dies deputata est ad hoc ut homo vacet ab omni opere servili ut in deo spiritus reficiatur. et hoc sufficit ad moralitatem huius precepti observandam. Cerimoniale autem in hoc precepto est determinatio temporis in die septimam et quantum ad hoc non obligat hoc preceptum in lege nova sicut nec alia ceremonialia mosaice legis ut supradictum est. Et ideo ad vacationem ab operibus servilibus et refectioem mentis in deum deputata fuit dies dominica ex institutione ecclesie et consuetudine populi christiani. que quidem dies secundum statum nove legis fuit tempus congruum ad huiusmodi observationem magis quam dies septima.

Saulus **Q**uia dies propter septimam instituta sit seu deputata ad dei obsequium in loco sabbati sic ut dies sabbati reddatur prophana et non sancta sicut tu asseris nullo modo potest fieri propter duo. primum quia deus ipse benedixit et sanctificavit diem septimam. scilicet diem sabbati gen. v. capitulo. Et hoc fuit primum

consecratio seu sanctificatio a deo facta licet enim deus in operibus sex die-
rum legat aliquas creaturas benedixisse ut animalia et hominem. non
tamen legat aliquam benedixisse et sanctificasse nisi diem septimum. scilicet
sabbatum. sanctificatio autem cuiuscumque rei consistit in eius deputa-
tione et applicatione ad divina obsequia. unde multum. xvi. capitula
de deo dicitur. Et sanctum applicabit sibi. Nullus autem posset amo-
nere hanc sanctificationem quam deus ipse sanctificauit ut patet de se-
cundo quia ratio huius sanctificationis a deo assignata adhuc manet in
eodem vigore sicut tunc. que quidem ratio exprimitur ibidem. scilicet. gen-
esim. ubi sic. Et benedixit deus diei. vii. et sanctificauit illum quia in
ipso cessauerat ab universo opere suo quod creauit. Que qui-
dem ratio huius sanctificationis eiusdem efficacie est etiam post adue-
ntum messie sicut patet. et ideo manere debet ei efficacia. **Paulus.**

Ad primum respondo quod non est inconueniens quod aliqua res a
deo sanctificata reddatur prophane et eis succedant in sanctitate alie
res primogenita enim fuerunt a deo sanctificata ut habetur exo. xxiij.
et loco eorum fuerunt a deo sanctificati leuitae. unde multum. iij. Locutus est
dominus ad moysen dicens. Ego tui leuitas a filiis israel pro omni
primogenito in filiis israel. eruntque filii mei leuitae mei etc. Et sic
patet quod sanctificatio primogenitorum per deum facta translata fuit in
leuitas. Et similiter intelligendum est de translatione sabbati.

Saulus. **Q**uod sanctificatio a deo facta transeat de vno
in aliud sic quod vna res succedat alteri in sanctificatione non est incon-
ueniens si utrumque fiat per dispositionem diuinam sicut est de primoge-
nitis et leuitis per te allegatis. ipse enim deus qui sanctificauit primoge-
nita transtulit eorum sanctificationem ad leuitas prout patet per
auctores per te allegatas. sed non sic est de sabbato quod deus legat per
se sanctificasse. et nusquam legat sanctitatem suam deum transtulisse
in diem dominicam. Pro autem dicitur hanc translationem fuisse factam
ex institutione ecclesie tue. et consuetudine populi christiani manifestum
est non valere. Institutiones enim humane seu consuetudines non pos-
sunt diuinam legem seu sanctificationem tollere ut est manifestum.

Paulus. **P**receptum de sanctificatione sabbati quantum
ad eius moralitatem non obligat ad observationem certe diei plu-
rum alterius sed solum ad aliquem diem. et ideo instituta aliquo die ad
huiusmodi sanctificationem preceptum impletur prout est morale. unde ecclesia
non amouit sanctitatem a die sabbati. sed hanc sanctitatem in quantum
fuit ceremonialis quo ad determinationem certi temporis fuit amota
sicut et alia ceremonialia. Institutio autem diei dominice per ecclesiam

et consuetudinē xp̄ianam obligat ad dñice diei obseruationē. et
in hoc ecclesia qđ non tollit diuinam legē. qđ patet p̄ tale ex-
emplū. deus enī mandauit decimas dari d̄ aialibz nascentibz
quod quidē p̄ceptū obligat ad hoc qđ homo det de decem agnis
vnū. s. istum vel illū nō tñ obligat aliqz eoz determinatum
Si autē homo vnū eoz determinatum assignet et separet pro
decima tñ ille agn⁹ ex tali assignacōne humana est sanctifi-
cat⁹ tanqz decimat⁹ deo nō tñ ex vi p̄cepti qz ex solo p̄cepto
null⁹ agnus determinatus erat dandus in decima. et sic in p̄-
posito **S**aulus **E**xemplū tuū nō applicat p̄posito. Nā
de⁹ certam diē sanctificauit. s. illā septimam ī qua requieuit
ab opibz suis. et ideo talis sanctificacō nō p̄t amoueri ab eo
dē die p̄ humanā institucōez. In decimis autē nō determinat⁹ a
deo qđ sit illa ps qđ in decimam est assignanda s; hoc relinquit
humane assignacōni. Et ideo p̄prius accipit exemplum ad
sc̄ificacōez sabbati de sc̄ificacōe p̄mogenitoz ī qđ de⁹ determi-
nauit qđ p̄mū apiens voluā esset sc̄ificatū et illud nō pos-
sit in aliud mutari et sic intelligi oportet in sabbato ī quo de-
us certam diē assignauit que nullo modo institucōe huma-
na mutari debet. **P**aul⁹ **S**i bñ cōsideras diē illā quā
deus sanctificauit fuit p̄mū sabbatū ī quo deus p̄mo cessauit
ab opibus et illa non p̄t mutari seu amota fuisset alia vero
sabbata sequenda nō sic fuerūt a deo p̄prie sanctificata scđz
sepsa sed in signū prioris sabbati a deo sanctificati. vnde cū
dixisset exo. xxxj. Custodiūt filij israhel sabbatum q̄. subdit
pactū est sempiternū int̄ me et filios isrl' signūqz p̄petuū. sex
enī diebz dñs fecit celū et terram et ī. vii. ab ope cessauit. Ex
qđ patet qđ sabbata qđ fuerūt p̄ p̄mū sabbatū n̄ fuerūt sc̄ifica-
ta n̄ in signū prioris. qđ quidē signū p̄ficiat p̄ hoc qđ vna certa
dies determinata p̄ sex dies assignet n̄ ī signū p̄mi sabbati
in quo de⁹ requieuit. ad qđ quidē signū satis sufficit dies dñi-
ca assignata p̄ ecclesiam ad vacandū deo p̄ sex dies ad labores
humanos deputatos. vñ p̄mū sabbatū qđ legit̄ in deserto ce-
lebratū fuit septimus dies a descensu māne. qđ quidē descens⁹
nō legit̄ fuisse ī prima die ebdomade. **S**aulus **N**on
sufficit ad hoc signū dies dñica p̄ tuā ecclesiā assignata. hec enī
dies ē. vii. a p̄ma die ī qua de⁹ incepit op⁹ creacōis nō autē
septima. deus tñ septimam sanctificauit. Cuiquidē diei sac̄i-
ficare cōm̄dent oīa sabbata sequenda successiue. om̄s enim

sive septime computando ab exordio mundi. **Paulus**

Si bene consideras primum sabbatum quod legitur in deserto celebratum non fuit septima dies correspondens primo sabbato quod fuit in mundi exordio put tu dicis si fuit septima dies a descensu manne qui quidem descendit non legitur incepisse in prima die ebdomade ut sic septima dies computata a prima die descensu manne coneratur cum die sabbati in primo exordio sanctificationis. Imo probabiliter posset dici quod dies prima in qua manna descendit non fuit prima dies ebdomade quod est una sabbatorum. Nam in primis vespere illius diei descendit coturnix et saturati sunt carnibus ut legitur exo. xvi. Constat autem quod si illa vespera esset vespere secunda diei sabbati non esset eis licitum occidere coturnices et parare eas. Ex quo patet quod dies immediate precedens descensum manne non fuit dies sabbati. et per consequens prima dies in qua manna descendit non fuit una sabbatorum. Ex quo patet quod primum sabbatum in deserto celebratum non fuit correspondens primo sabbato quod a deo fuit sanctificatum. Ex quibus sequitur quod in observacione precepti de sabbato sufficit observare septimam diem post sex dies laboris etiam si non correspondeat ad primum sabbatum mundi. Quod etiam patet in sabbato terze de quo leviticus. xxv. Sabbatizet terza sabbatum domino sex annis seras ager tuum et septimo autem anno sabbatum erit terze requiescentie domini. Item de sabbato remissionis deuterio. xv. In quibus manifestum est quod talia sabbata non correspondent primo sabbato mundi quod a deo fuit sanctificatum. Non enim deus in sex annis creavit mundum et in septimo requieuit correspondens tamen in ratione septenarii. scilicet in memoriam creatiois mundi habendam. In quo deus post sex dies operacionis quieuit in septimo. et sic per sex annos culcet in septimo requiem terze vel remissionis debitum et hoc sufficit observare ob memoriam creationis mundi habendam sine hoc quod sabbata concurrant primo sabbato sanctificato put tu estimas. **Saulus** **S**ecundum te sufficeret ad observandam sabbati computare sex dies idpietes a quacunque feria siue esset prima siue secunda et huiusmodi et observare septimum diem tanquam sabbatum quod est absurdum quia sic unus celebraret sabbatum in die lune. et alius in die martis

Paulus **S**i diceretur quod aliquis homo exis in partibus valde remotis vel ex aliqua alia causa nesciret neque posset scire quod dies esset dies in qua tota civitas celebraret diem sabbati teneret per sex dies laboris qualitercumque computatos celebrare

septimū diem vt sabbatū et sic determinat a doctoribz tuis
put Rabinoy. i libro sui de tro. titulo de sabbato ponit. S;
fidentibz computatōez cōem totā plebis nō licet aliā sibi facē
seorsū s; obseruare sabbatū ab omnibus celebratū aliter enī
esset magna confusio et dissensio in celebratōe sabbati

Saul? **Quare** ergo fideles tui fecerūt sibi nouā
cōputatōem incipiendo cōputare sex dies opacōes a scda fe-
ria vt sic sabbatū celebrarent in die dñica. cum tamē tēpore
tui messie cōputabant hī sex dies a die dñica q̄ dicit prima
sabbatoz ut in multis locis patet tui en angelij. vnde igit p-
cessit talis nouitas in hac computatione cū ipsi sciebāt com-
putationem ebdomade cōem totā plebis. et sic nō licebat eis
facē aliā nouā s; seruare sabbatū ab oībz celebratum ex hac
enī nouitate sequit magna pfusio et dissensio vt tu dicis in
huiusmodi **Paul?** **Ratio** autē q̄re dies dñica successit
in obseruatione sabbati talis est. nā obseruatio sabbati nō so-
lū fuit i memoriā creationis mūdi put exo. xx. dī s; etiā in
memoriā educōis d̄ fuitute egipciaca put habet i decalogo
repetito de tro. xv. vbi sic dicit. **Memento** q̄ et ipse seruieris
in egipto. et eduxerit inde te dñs deus tuus in manu forti et
brachio extēto. **Idcirco** precepit tibi ut obseruares diem sab-
bati. S; constat q̄ in diebz messie nō erat faciēda memoriā
de educatione egipci ppter reuerenciā maioris liberationis q̄
p messia erat faciēda. vnde **Iere. xvi.** Ecce dies veniunt di-
cit dñs et nō diceſ ultra venit dñs q̄ educit filios israhel de
terza aquilonis tē. **Que** quidez pphēda non potest verificari
de tpe liberatōis a captiuitate babilonica put quidā erronee
putauerūt. nā i templo scdo celebrat agnus pascalis in me-
moriam liberationis ab egipto vt patet i libro talimudico qui
dicit perthaym vbi tractat de agno pascali. s; intelligenda est
necessario de tpe messie in quo isrl erat liberandus a multo
maiori fuitute q̄ a fuitute egipciaca. intātū q̄ iā redēptio
egipciaca non erat rememoranda. vñ quia sabbatū p̄mum
s. antique legis in memoriā educōis de egipto in pre erat
celebratū. que quidem memoriā erat cessāda tpe messie ut
dictū est. **Idcirco** translātū fuit de die illa. vii. ad sequentem
diē. Et hoc ouenient. Nam p̄ma sabbati est. vii. cōputando
a p̄mo diez oīm. Sex autē dies opacūi signit scōz oīs p̄s
seculū in quo nos oportz laborare. qd̄ quidē seculū diuidit i

sex etates huius mundi put **R**abimoyfes Gerundā . ponit
in phemio gen. sabbatū vero significat septimā etatem q̄ est
seculū futū i quo aīe beatorū in deo requiescunt qđ doctores
tūi Talmudici vocant seculū . qđ totū ē sabbatū . Octaua ue
ro dies . s . dñica signat octauam etatem . s . resurgencium . q̄
quidam resurrectio incepit a nro messia i vna sabbatoz q̄ ē
dies dñica . Et ideo pprie et rōnabiliter celebrati sabbatine
succesit celebritas dñice diei ex institutōe ecclesie et osuetu
dine ppli xpiani . In hoc etiā celebrat memoria creatōis mū
di . Nam in qualibet septimana vna tñm dies celebrat . et sic
memoria creatōis mūdi i qua sex diebus deus fecit omnia et
in . vii . quieuit manifeste prestat . Et itez quia dies dñica ē
viii . a pmo diez oīm . et i ipsa resurrectio incepit vt dñm est .
et sic in eodē resurrectio celebrat i qua est vltima et perfecta
requies . **S**aul? **Q**uidquid sit de ista successione
vni⁹ sabbati ad aliud quid potes dicē i mō obfuarōis i quo
dies dñica debuisset succedē scđz te et tñ n̄ sic fit . nam opa q̄
expresse phibent et phibebant i sabbato vt habet exo . xvi et
in alijs locis tanqz licita non veremini facere in diem domi
nicā quam succedere asseris sabbato **P**aul? **O**pa que p
hibent in lege fieri in sabbato vt decoctio ciboz et egressio de
loco et hui⁹modi manifeste p̄nient ad ceremonialia q̄ i lege
noua n̄ obligant vt dñm est sup . Illud autē ē morale i obser
uatione sabbati . s . cessare ab opibz seruilibus . Que quidem
opa seruilia pprie intelligunt opa peccati . nā vt ostensū est sup
subiectio spūalis p quā hō subdit peccō maior est qz fuit⁹ cor
poralis . vñ facere opa peccati i die dñica graui⁹ est qz in die
pphana . dicunt etiā opa seruilia opera quibz vn⁹ hō seruit
alteri . Et hec sūt opa corporalia q̄ si sūt talia vt impediant ap
plicationem hōis ad diuina non sūt licita in lege noua qz cō
trariant obseruatōi sabbati que pprie consistit in vacando deo .
opa autē corporalia que deseruiunt hōim necessitatibz cōibz qñ
contrariant predictę obseruancie vt decoctio ciboz et hui⁹modi
n̄ intelligunt prohibita nisi ceremonialiter . Et ideo in lege
noua non obligant quia talium duratio nō transit vltra se
culū moysa yce legis vt iam dñm est

Capitulū . xv . In quo ostenditur qđ preceptum de circum
cisōe corporali nō obligat fideles xpi sic iudei falsi estimāt .

h̄ cessat cum alijs ceremonialibus veteris legis

Saulus

Circumcisio que fuit data abrahe et semini ei⁹ n̄ subiacet seculo mosaice legis i duratōe. Nam abrahe data fuit p magnū temp⁹ aī dacionē legis mosaice gen. xviij. vñ nec debet cōputari cū ceremonialib⁹ mosaice legis in duratōe. s; eius duratio manere debet durante fide abrahe cui data fuit i signū federis. q̄ quidē fides abrahe adhuc durat scdm te. Et ideo manifestū est q̄ fideles tui precepta de circumcissione sūt transgressores. p̄sertim cū m̄gr tuus circumcissus est et etiā apl's tui post passionē ipsi⁹ tui messie circumcidit quendā suū discipulū. Ex quo patet manifeste q̄ circumcisio durare non debet etiā post tuam legem noua n̄

Paul⁹.

Verū est q̄ circumcisio data fuit abrahe et semini eius in signū federis n̄ in iustificatōe; non em̄ abrahā p circumcissionē iustificat⁹ est nec etiā p circumcissionē ē deo cōfederat⁹. nā aī circumcissionem fuit p fidem iustificat⁹ ut habet gen. xv. ubi dī de eo credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. Et de eo sic iustificato legit ibidē. In illa die pepigit dñs cum eo. s. abrahā fœdus tē. Ex quo patz q̄ dicitur est abrahe sic iam iustificato et pfederato cum deo data fuit circumcisio in signū hui⁹modi federis. et hoc est q̄ dicit gen. xviij. Circumcidetis carnem spuci⁹ vestri et erit signū federis inter me et vos. vñ nō est incōueniens ut manente fide abrahe signū cesseret si causa subsit rōnabilis. n̄ em̄ i signo p̄posito iusticia abrahe et semis eius consistit s; in fide ipsi⁹

Saul⁹

Non video que vel q̄lis esset ratio q̄ signū p ipm deū abrahe datum cessare debeat manente re p̄cipali cui⁹ sign⁹ est. s. fides

Paul⁹

Eadē causa q̄ ceremonialia mosaice legis debuerunt cessare post aduentū messie ut octm fuit sup̄ p eandē debuit circumcisio cessare. Nam preceptū de circumcissione manifestum est non esse morale. non em̄ de dictamine nat̄alis rōnalis est q̄ hō circumcidat se in signū vere fidei. alias em̄ noc iust⁹ et alij iusti sen sc̄ti qui p̄cesserunt abrahā fuissent rei quia non fecerūt circumcissionē. vñ hoc preceptū licz datū fuerit abrahe repetitū tñ fuit in lege mosaice mē cetera ceremonialia legis ut habet leuit. xij. ubi hoc p̄ceptū ponit inter quodā legalia que circa puey natū debant fieri. vñ de idē est iudiciū de omib⁹ illis quantum

ad eorū durationem. s. q. n̄ debet excedere durationem mosa-
yce legis sup̄dictā. x̄ps tñ custodiuit hoc p̄ceptū sic et cetera
qz non venit solue legem s; adimplere. **Mathei. v. capitulo.**
Silr et paul⁹ circumdōit **Timotheū** discipulū suū post pas-
sionem x̄pi et añ totalē diuulgationem euangelij. qz tempore
int̄medio ceremonialia legis potuerūt obsuari sine peccato
mortali. p̄sertim vbi imminēbat piculū de n̄ obseruādo sic in
discipulo illo erat. eo q. ess; fili⁹ iudee q. adhuc n̄ erat infor-
mata de cessatōe legalij sic et multi alij q. tunc erant ad fidē
conuersi. paul⁹ tñ n̄ circumdōit **Titum** qui ex utroq; paren-
te gentilis erat et ideo non imminēbat scandalū in eo de omis-
sione circumdōtionis. Et circa hoc aduertē dēs q. sic dēm est
sup̄ra q. bona promissa per x̄pm sunt spūalia. Sic circumdō-
tio in lege x̄pi non cessauit ex toto sed loco circumdōtionis cor-
poralis que solū ceremonialis est nullam habēs utilitate; spi-
ritualem n̄ inquantū p̄cedebat ex obediēcia dei successit cir-
cumdōtio spūalis que accomoda est et valde p̄utilis et in scrip-
turis magis commendata. **Saul⁹** **Dic** que sit ista ar-
cumdōtio spūalis que magis cōmendat̄ in scriptā qz circumdōtio
corporalis. **Paul⁹** **In** scriptis sac̄s legūt diuerse circumdō-
tiones qz qdam sūt corporales quedā spūales. Corporaliū em̄
vna est de qua agunt. s. marcūdōtio membri virilis de qua
gen̄. xvij. **Mascul⁹** cui⁹ p̄uicj caro circumdāsa non fuerit dele-
bit̄ aīa illa de ppl'o suo. Est etiam sc̄da corporalis. s. marcūdō-
tio labioz p̄ quam hō impedit̄ a recta et apta locutōe de q. mo-
yses dicebat exo. vj. qūo audiet me pharao et sū iarcūdāsa la-
bus. Est etiam t̄rda iarcūdōtio et est spūalis p̄ quam hō im-
pedit̄ a susceptōe auditiōis fidei seu discipline. Et ista dicit̄ in
circumdōtio auris de qua **Jere. vj.** Qui loquar et contestabor vt
audiat. ecce marcūdōtise aures eoz et audire non possūt. Est
etiam quarta marcūdōtio et est spūalis. et ista dicit̄ marcū-
dōtio cordis p̄ quam hō p̄ iniquas cogitatōes cordis impedit̄
a dilectōe dei s̄ quam marcūdōtionem legis deutero. xxx. capi-
tulo. **Circūddet dñs cor tuū et cor semis tui vt diligas dñm**
ex toto corde. **Constat** autem q. ex istis marcūdōtionibus
spūales sūt deteriores. deter⁹ em̄ est q. homo nō suscipiat fi-
dē dei vel eius disciplinā seu q. retrahat̄ ab eius dilectōe qz
q. habeat labia impedita a recta locutōe vel membz virile in
circūdāsi. vnde **Jeremias** p̄pheta increpans ppl'm isrliticu; cum

eis dicebat. Omnes gētes sūt in arcūāse et omīs domus isrl' in arcūāsi corde. q̄i diceret isrl' deterioris condicōis fact⁹ est q̄ntum ad iarcūāsiōnem q̄z gentiles. nam gentiles sūt in arcūāsi corporaliter. s. i. mēbro virili. sed domus israhel sūt in arcūāsi spūaliter. s. in corde per quā impediūtur a diuina dilectōe et custodia mandatoꝝ dei. Ex quib⁹ habes q̄ i noua lege licet cessauit arcūāsiō corporalis que non erat in aliquo bona n̄ in q̄ntum p̄cepta succēssit. tū manet arcūāsiō spūalis que longe vtilior est. s. arcūāsiō cordis. Et nota q̄ ad mīstra cō arcūāsiōnis corporalis que in tua gente remansit p̄ cri stum admīstratur sic turpiter p̄ doctrinā pharīsaicā q̄ ē valde ignomiōsa et p̄ter mentē l̄re veteris testamēti. in qua p̄ ap̄t arcūāsiō put Raymūnus in argumentū i sua pugtōe large declarat qd̄ hic causa breuitatis p̄termittit̄.

Capitulu xvj. in quo ostendit̄ quōd̄ itelligendū sit i illud v̄ bñ Malachie vl̄. Mementote legis moysi serui mei.

Saulus.

Qua rō tua ad excusandū a p̄cepto arcūāsiōnis corporalis fiende i noua lege. fū dat̄ p̄ncipalit̄ in hoc q̄ p̄cepta mosaice legis. s. cerimoīalia et iudicialia n̄ obligabāt i lege noua s; hoc ē manifeste falsū. naz Malachias q̄ fuit vltim⁹ p̄phetarū veteris testamēti i vltio capitulo sue p̄phēcie vbi agit de aduētu messie dicens. Ecce ego mitto angelū meū. subdit vs⁹ finē illi⁹ capitulo. Mementote legis moysi serui mei quā mandauī ei i ore ad omnes israhel p̄cepta cerimoīalia et iudicialia. Ex quo patet q̄ p̄cepta iudicialia remanebant aduēte messia et p̄ dñs cerimoīalia. idē em̄ est iudiciū de verisq; q̄ntum ad hoc etiam secundum te. Paulus. Ad istā auēctatem rōcē tibi q̄ aliud est dicere seruare seu custodire legem moysi sui mei. et aliud est dicere. mementote legis moysi sui mei. p̄mū em̄ dictū importat custodiā p̄ceptoꝝ legis ad quā requir̄ facē ea q̄ i lege p̄cipiūtur et vitare ea q̄ i lege phibent̄. scōm vero dictū importat memoriā legis hñdaz. ad quā nō requir̄ pot̄ cōta obseruantia seu custodia p̄ceptoꝝ. s; suffic̄ hñre memoriā de lege in mente ad ei⁹ spūalē itelligentiā p̄apiendam. Vnde in hoc loco p̄pheta ad spūalē itelligentiā legis p̄ eius memoriā inuitat non aut̄ exhortat̄ ad eius obseruantiam

Si enim propheta ad obſervantiã legaliũ perpetuõ exhortaretur utiqz
dixiſſet. **Servate** ſen **custodite** legẽ moysi qđ non dixit. ſed
memento **legis** moysi. in quo intelligit qđ dictum eſt. **Et**
nota qđ hanc differẽtiã inter **custodiã** pceptoz et **memoriam**
eoz hẽ poſuit **Rabimoyſes Serunden.** i. expoſitiõe ſua ſuper
pentateuchũ ſup illud verbũ **Exo. xx.** **Memento** ut diẽm
ſabbati ſãctifices. et illud vbũ **deutro. v.** obſerva diez ſabbati
dicens qđ p̃mũ verbũ eſt pceptũ affirmatiũ et ſolũ importat
memoriam ſabbati hũdam. **Et** ſcđm mēbrũ eſt pceptũ ne
gatuũ de abſtinendiſ ab omibz a quibz abſtinendum eſt in
ſabbato. et ſic p̃dicta auctas **Malachie** magis facit extra te.
minuẽ eĩ in ea qđ memoria iudicialũ legis et huiũ ſuffic
poſt aduentum meſſie ſine eozũ **custodia.** poteſt etiam aliter
reſponderi ad tuã obiectiõẽ. **Nã** cũ malachias licet fuiſſet
vlam? propheta veteris teſtamenti. fuit tũ in p̃mo tpe ſecũdi
templi i quo tpe uſqz ad xpm fluxerũt pl? qm cccc. anni
in quibz obſervanda erat lex moſaica. vñ etiã ſi dixiſſet ob
ſervate legẽ moysi hec verba intelligerent implenda i toto
illo tpe q̃oringētozũ añorũ qđ tempus reſtabat futurũ uſqz
ad tempus meſſie et i illo tempore idubie lex moſaica erat
ſervanda q̃ntum ad omia i eadem p̃tenta ſicut ſinerat ante
a tempore daciõis ipſius legis.

Diſtinctio nona de ſcrutiniõ ſc̃ptarũ circa ſacrum
miſteriũ ſãcte trinitatis et g̃neret xvii. capitũ
In p̃mo capitulo oſtendit qđ **vnitas** dei eſt cre
denda apud catholicos p̃ut teſtimonia ſc̃ptarũ
teſtantur. licet iudei aliter eſtiment de fidelibz.

In ſcđo capitulo oſtendit qđ in diuinis ſcđm ſcrutinium
ſc̃pturarũ veteris teſtamenti credendũ eſt eſſe aliquã p̃laltate
tem realiter diſtinctam ſimul cum vnitate eſſencie.

In tercõ capitulo oſtendit qđ auctates veteris teſtamēti
que p̃laltatẽ diſtinctam in deo eſſe ſimul cũ vnitate eſſencie
teſtantur non ſunt exponende prout iudei falſe eſtimant ut
veritatem fidei catholice negare poſſint.

In capitulo quarto oſtendit qđ ex auctatibz ſacris veteris
teſtamēti non tũ p̃laltas ſine alicui? nũĩ dẽmiacõe deo ac
tribuit ſed etiã oſtendit in deo eſſe p̃laltas ſub trino nũĩ.

In capitulo q̃nto oñdit qđ etiam a doctozibz antiquis

hebreorum hoc misterium traditur licet nō ita expresse seu perfecte sicut a nostris doctoribus.

In capitulo sexto ostendit qd non repugnat naturali rationi qd vna et eadem res sit trina et vna.

In capitulo vii. ostendit qd generacō seu pinitas et filiaco que in diuinis esse dicuntur nō sūt intelligenda scdm modū infimarū creatarū s; scdm similitudinē supnarū. s. intellectu aliu a qbo etiā similitudo accepta deficit a rpnitacōe pfa diuinorū.

In capitulo viii. ostendit qd pmo in his pcedendū est vt p scrutiniū scriptarū cognoscām an in diuinis sit generacō. Et deinde an hec veritas in sacra scriptura repta possit p rationes hūanas impugnari. qd quidē scrutiniū cum magna diligentia et deuocōne agendum est.

In capitulo ix. ostendit qd in diuinis est filius genit⁹ et pater generans et hoc per auctatem psalmiste dicentis. dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. non obstantibus iudeorum cauillacōnibus.

In capitulo x. ostendit qd in diuinis generacō credenda ē eterna ex auctoritate psalmiste dicentis de filio dñi. erit nom⁹ eius in secula et ante solem ymnon nomen eius non obstātib⁹ hebreorum cauillacōnibus.

In xj. capitulo ostendit qd deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū. auctate puerbioꝝ xxx. capitulo. vbi dicit qd quod est nomen eius et qd nomen filij eius si nosti non obstantibus cauillacōnibus hebreorū.

In capitulo xij. ostendit qd spū sanctus est alia persona in diuinis preter personam patris et filij ex auctate psalmiste dicentis. verbo domini celi firmati sunt rē. non obstantibus hebreorū cauillacōnibus.

In capitulo xij. ostendit qd in diuinis est terda persona sc; spū sanctus auctate ysaie xlvij. vbi dicit. Et nūc domi⁹ misit me et spū ei⁹ qbus dñs hebreorū cauillacōib⁹ nō obstantib⁹.

In capitulo xiiij. exponit auctas ysaie supdicta extenle vt ex illa sane intellecta intentum pbeatur supradictum.

In capitulo xv. ostendit p alias auctates qd spū sanctus est deus contra hebreos qui spū sanctū in scripturis contentum dicunt esse creaturā et specialiter exponit ibi i⁹ verbū Gen. i. Spiritus domini ferebatur super aquas.

In capitulo xvj. ostendit qd per hoc qd dicit. in principio

creauit deus intellige nō est in sapientia in dō concepta per
quam deus mūdum creauit.

In capitulo xvij. ponūtur quedā obiectōes iudeorū cōtra
veritatem generacōis quam fides catholica p̄fiteē esse in dī
uinis. quæ quidē obiectōes solūntur ī cui⁹ sine declaracōe q̄ in
p̄nti tractatu vbi solū agit d̄ sermō scripturā n̄ est tractā
dum de omib⁹ difficultatib⁹ que ad hoc mysteriū pertinent.

Capitulū p̄mū in quo ostendit̄ q̄ vnitas dei credenda est
apud catholicos p̄tē testimoniā scripturarū testant̄ licet iudei
aliter estimēt de fidelib⁹.

Saulus.

Udeo quid sentis circa innouacōnez diuine legis
et quia supra int̄ nos ordinatū fuit q̄ p̄sequē
de his q̄ xp̄us tuus fuerat locutus contra excel
sum tractaremus. s. contra vnitatem dei prout
fuerat p̄phetatū de cornu paruulo Dan. vij.
capitulo qd̄ adaptat̄ xp̄o tuo vt supra dictū est

distinctione septima et vltimo capitulo. idcirco ouenit q̄ de
hoc ad p̄sens discudamus.

Paulus.

Dic michi vbi
inuenisti q̄ m̄gr̄ meus xp̄s cōtra deum excelsū fuit locutus
qd̄ tamen non credo q̄ regere possis.

Saulus.

¶ Mo
ip̄m et discipulos suos p̄ suam doctrinā seductos manifeste
reproloquentes d̄tra deū excelsū. et p̄mo sic. Constat enim
p̄scrutiniū scripturarū q̄ verus d̄s qui celū et terrā creauit ⁊
p̄p̄m suū de egipto eduxit et legē ī monte synay dedit quē
om̄s sancti p̄phete et patriarche coluerūt vnū esse n̄ multos
sen p̄les. vnde moyses hanc fidem volēs p̄p̄o isrl̄itico firmi
ter docere cū esset ī vltima etate vite sue deutro. vij. capitlō
ait. audi isrl̄ d̄s d̄s tu⁹ vn⁹ est. hanc etiā veritatē testant̄
om̄ia sacra eloquia in quib⁹ oīa diuina noīa tam substātia
q̄ adiectiua sen appellatiua semp̄ sūt singularis nūi vt cum
dicit̄ d̄s d̄s oīpotens et hui⁹i. p̄p̄iū aut̄ nomē dei. s. tetrāḡ
maton de quo Exo. in. Hoc est nomen meum in eternum nō
solū est singularis nūi. sed in tali forma positū est ī hebreo
q̄ non possit multiplicari nec plurificari vt patet cūcūq̄ ī
illa lingua perito. hoc etiā patet de verbis quib⁹ sacra sc̄ptu
ra vtit̄ ī diuinis vt cum d̄s loquit̄ tanq̄m ī p̄ma persona
vel cū deo aliquis loquit̄ tanq̄ sc̄dē persone. vel cū de deo quis
loquit̄ tanq̄ de t̄cia p̄sona. ī singulis p̄dictis semp̄ tales

locutiones sūt p verba singularis nūi. Exemplū pmi vt cū
 dicit̃ Exo. xx. Ego sū dñs de⁹ tu⁹ qui eduxi te de t̃ra egipti.
 et Detro. penult. ca. Videte q ego sū et nullus ali⁹ preē
 me. Exemplū scōi. vt cū Adam alloquens deū Gen. iii. dice
 bat. Vocem tuam dñe audiui in paradiso. Exemplū tercij. in
 p̃ncipio creauit deus celū et terram. in quib⁹ locutiōib⁹ et in
 ceteris oib⁹ nūq̃ in sacra scripta deus alicui loquens. vl̃ ip̃i
 deo loquens aliquis. vel de eo loquit̃ quis n̄ p ūba singularis
 nūi. Ex quo manifeste isinuāt vnitas seu singl̃aritas ip̃i⁹
 dei. hanc etiā veritatē non solū ex sacre scripte testimonijs.
 sz ex rōne nat̃ali p̃hi cognouerūt cū ex solo dictamēe nat̃al
 rōnis p̃maz causā que nō nisi de⁹ est vnā esse asseruerunt
 et simplicis simā. ille ergo qui deū seu p̃mā causā totius entis
 trinū esse fateē siue trinam indubie cōtra excelsū loquit̃. Et
 ideo tibi vt supra dicebā q illd cornu p̃nultū de quo loquitur
 Dan. vii. capitulo q loquit̃ verba p̃tra excelsū. vere et p̃prie
 intelligi debet de xpo tuo qui cōtra vnitatē dei i scriptis apte
 traditam. et p dictamē nat̃alis rōnis inuentā expresse locu
 tus est modo predicto. **Paulus.** Non te oportebat
 laborare ad pbandū michi vnitatē dei. veritas em̄ catholice
 fidei onis fideles xpi obligat ad credendū vnitatē dei. p̃mus
 em̄ articul⁹ fidei n̄re hoc testat̃. dicim⁹ em̄ i simbolo n̄ro. Cre
 do in vnū deū. vnde quicūq̃ vnitatē dei negasset tāqm̄ here
 tic⁹ a cōsorcio fidelīū esset ei dēd⁹. et ideo de hoc nō oportet te
 mecū disputare. **Saulus.** Ceti oze qñq̃ cōfiteamī dei
 vnitatē cū hoc tamē dictis q de⁹ sit trin⁹ ita q asseritis tres
 esse diuinas p̃sonas distinctas qd̄ est maifeste p̃tra diuinam
 vnitatē. impossibile est em̄ aliquid esse vnū et trinū. et ideo
 cōfessio v̄ra de vnitatē dei vana est cū simul cum hoc trinita
 tem in deo asseritis.

**Capitulū scōm in quo ostēdit̃ q i diuinis scōm scrutiniū
 scripturarū veteris testamēti credendū est esse aliquam pl̃ali
 tatem distinctam realiter simul cum vnitatē essentie.**

Paulus.

Non est incōueniens q aliquid sit vnū fm aliqd
 reputa scōm cēntiam. et tñ sit pl̃es i p̃sois et
 hoc oportet cōfiteri de deo scōm testimoia sc̃ptarū
 Si ei diligēt̃ arca hoc sac̃ eloquia scrutat⁹ fueris maifeste
 repies q sic in deo vnitas ē cōfitenda. sic etiam attribuenda

est in diuinis pluralitas quod manifeste patet sacra testimonia scrutanti. **S**aulus. **I**ndica mihi rogo testimonia sacra in quibus hoc quod asseris reperitur. oppositum enim huius inuenio prout iam tibi dixi. **P**aulus. **P**er illa quibus tu conatus es mihi ostendere unitatem dei per ipsa et posses intelligere pluralitatem in deo esse ostendendam. quod patet primo in nominibus substantiuis que de deo dicuntur in quibus sacra scripta pluralitatem deo attribuit ut manifeste patet de hoc nomine heloym quod est nomen plurale illius nominis heloach. Constat enim cuiusque lingua hebraicam scienti quod hoc nomen heloach significat singulariter deum. sicut hoc nomen dei signat in lingua nostra. filius quod hoc nomen heloym signat idem quod deus in nostra lingua. manifestum est autem quod sacra scripta loquendo de deo esse multoties vocat heloym ut cum dicitur in principio creauit deus celum et terram. ibi enim ubi nos habemus deus in hebraico habetur heloym quod signat deum. Et sub isto nomine heloym quod est plurale huius nominis heloach nominatur deus in toto opere sex dierum ut in simplicibus locis sacre scripture. Ex quo patet quod per nomina substantiua significatur deus in scriptura sub nomine plurali. idem inuenitur in nominibus appellatis ut est hoc nomen sanctum et hoc nomen uiuum vel uiuens. Que quidem nomina de deo dicuntur in scriptis sacris in plurali numero. unde iohannis capitulum ultimum. propheta loquens de deo sic dicebat populo. Non potestis seruire domino quoniam heloym sanctus est. non enim dixit heloym sanctus. sed heloym sancti quod idem sonat sicut apud nos deus sancti. item ieremias. x. de deo dicitur ipse est heloym uiuum et rex sempiternus quod idem est ac si dicat deus uiuum. eo quod heloym ut dixi significat idem sicut deus in lingua nostra. et licet in translatione nostra ista nomina ponantur in singulari. scilicet deus sanctus et deus uiuus. in hebraica tamen veritate ut nosti in plurali numero ponuntur ut dictum est. Ex quibus habes manifeste quod in sacra scripta deus nominatur sub nominibus pluralibus nisi tam in substantiis nominibus quam appellatiuis.

Saulus. **E**x his que allegas non habes intentum. Nam in qualibet auctoritate de his pre allegatis reperies quod illa nomina diuina tam substantiua quam appellatiua reguntur per verba singularis numeri in qua manifeste euacuat tua probatio. nam si licet deo sacre scripture fuisset pluralitatem deo attribuere. sic nominibus diuinis pluralitatem significantibus diuinxisset verba pluralis numeri prout congruitas locutionis requirit quod tamen non fecit. nam cum dicitur in principio creauit deus celum. licet licet deus ponatur in plurali ut dicitur. tamen hoc

verbū creauit singularis nūi est. Non enī dixit creauerūt s; creauit i q̄ denotat q̄ licet heloym significet idē q̄ dij. tñ nou est ibi pl'alitas ponenda. n̄ enī dixit creauerunt s; creauit. Si r̄ in illa auctate quam allegas de ioseph dicente de deo heloym sancti est. manifestū ē q̄ hoc verbū ē est singularis nūi. non enī dixit heloym sancti s; heloym sancti ē. et sic ena: tuat tua probacō. idē dicendū est de illa auctate jere. vbi dicit ipse heloym vini. nō enī dicit ipi sūt heloym vini sed ipse ē. in quo manifeste demonstrat q̄ nō est ibi pl'alitas s; sola vnitas p̄ verbū singulare significata. **Paulus.**

Si recte cōsideras hec enasio tua nō euacuat rōnē meā sed eā fortificat. nā fides n̄ra catholica nō sic cōfiteat pl'alitatem in diuinis q̄ vnitatem essentialē excludat vt iā tibi dixeram sed cū vnitatem in essentia pl'alitatem in p̄sonis p̄fiteat. quā vnitatem auctates p̄ me allegate testantur que i nōib; pl'alitatem designant et in verbo vnitatem. et sic manifeste cū veritate fidei n̄re cōcordat. et hoc patet i p̄ma auctate tod' sacre scripture quā tibi allegaui. s. i p̄ncipio creauit de' tē. in hoc enī q̄ deū sub pl'alī nūo. s. heloym denotauit ostendit pluralitatem in diuinis. in hoc autē q̄ singulare apposuit cū subiūxit creauit manifeste ostendit vnitatem essentie. p̄sertim cū hoc verbum creauit includit verbū essentialē. s. est vel fuit creans. Et sic manifeste denotat essentialis vnitatem i pl'alitate qd̄ oīno consonat veritati fidei n̄re. **Saulus.** **A**nqui n̄ri sepe fuerūt ipugnati ab hereticis sibi p̄temporaneis volētes vnitatem dei subuertere p̄ istas nōiaciones diuinas q̄ sub pl'alī nūo quicq; i sacris scriptis rep̄iūtur s; n̄ri cōmunebāt eos ex singularitate intellecta in verbis que talib; nōmib; adiūgebant. Vnde rōne ipi' dicit. in p̄ncipio creauit heloym celū et terrā vbi heloym ponit qd̄ signat deū in pl'alī. interrogauerūt heretici vt legiūt in quadā glo. antiqua sup̄ gen. a quodā doctore antiquo nōie **Rabicanblay** q̄ dij creauerūt mūdū. q̄bus respondit ego et vos q̄ram' i lege. in p̄ncipio creauerūt dij. celū et terrā n̄ ē sc̄ptū. s; i p̄ncipio creauit dij tē. et sic tacuit hereticus hec ille. Ex quo patet q̄ ex singularitate isti' verbi creauit quicq; fuit heretic' volēs ipugnare vnitatem per hoc qd̄ nōiat heloym. i. dij. et isto mō inueniūtur qm̄ plurima dicta in gestis doctoz n̄roz que causa breuitatis omitto.

Paulus. **L**icet ex dictis m̄ḡroz tuoz nō possis aliqd̄

contra me cōcludere vt sepe dictū est. tū in hoc loco volo tibi
ostendere q̄ ea q̄ dicuntur h̄ p̄ tuos doctores aut m̄gr̄os nō fa-
ciūt contra me s; p̄d̄ p̄ me. **A**d qd̄ attendere debes q̄ multi
fuerūt heretici q̄ credebant pl̄es deos esse in mūdo distinctos
sc̄dm naturā vel essentiā qd̄ est oīno falsi etiam sc̄dm veros
pl̄ios fide carentes. et isti tales heretici volebant ex hoc nōse
beloyim per qd̄ deus frequenter nōiā in scriptis errorem suū
concludere. s. q̄ essent multi dī distincti s̄m essentiam. vnde
cōtra hūc errorem respoḁebant sufficient̄ m̄gr̄i tui ostendētes
q̄ cū talib; nōib; pl̄alis nūi dictis frequent̄ de deo cōiter sēp
adiūgebantur verba singularis nūi manifeste ostēdebat q̄
non erant multi dī nat̄a differentes q̄ si sic oporteret ver-
ba pl̄alis nūi adiūgere talib; nōib; in pl̄ali significantibus.
Si enī pl̄alitas eēncialis sen substācialis eēt ī d̄mis. ita p̄pe
verba pl̄alis nūi de deo dicerent̄ sicut et nomina pl̄alter sig-
nificanda sicut cū aliquis loquens de sorte et platone fil' ali-
quid facientibus p̄ verba pl̄alitatē significāta loq̄ debz dicē
de. hī hoīes sūt tales vel talia opant̄. qd̄ tamē sacra sc̄ptura
maxie euicat de deo loquēdo. **N**ī si nōmiat dēū pl̄aliē in no-
mib; ad designandū aliquā esse in deo pl̄alitatē. nō enī adiū-
git verba pl̄alia s; tū verbū singularis nūi ad denotandū
singularitatē sen vnitatē d̄ine essence. **E**t ideo si bene atten-
dis respōsio m̄gr̄oz tuoz sic vere enachat errorez hereticorū
m̄ltitudinem deoz ponentū. sic v̄ fortificat vel pbat fidē ca-
tholice veritatē. que quidēz fides verissima vt iā tibi dixerā.
nō multitudinē sen pl̄alitatē deoz ponit. absit. s; verā vni-
tatē d̄i fateē. et tū aliquā pl̄alitatē in d̄imis ponit sen as-
serit cōformiter ad allegatas auctates ī cūib; verba singu-
laris nūi adiūguntur nōib; pl̄alitatē significantib;. **S**aulus.
Auctates p̄dicte quas p̄ te allegas nō s̄formantur tūe
fidei. fides eī tua vt sepe audiui a doctorib; et magistris tuis
licet pl̄alitatē deo attribuat. nō tamen s̄fiteē q̄ sint plures
dī s; tū vn̄ deus. p̄ auctates aut̄ antedictas pl̄es dī dicū-
tur. cū enī dixit. in p̄n̄ creauit beloyim. idē est acsi diceret
in p̄ncipio creauit dī vt dictū est p̄ te qd̄ est manifeste tra-
fidem tuā sc̄dm quā negas q̄ sint plures dī. **P**aulus.
Verū didis in hoc q̄ sc̄dm veritatē catholicā non est conce-
dendū q̄ ī d̄imis sint plures dī. et hoc cū verbo substantiuo
pl̄alis nūi. sed bene concedit̄ pluralitas in d̄imis cum verbo

singularis nūi ut cū dicit q̄ deus est trīn⁹. Nam p̄ singula-
ritatē verbi essendālis vnitas essendē saluat. et sic ē ī oīb⁹
auctatib⁹ p̄ me allegatis in quib⁹ omīb⁹ verbū essendiale sin-
gularis nūi ponit vel aliud verbū includens verbū essendiale

Capitulū terciū in quo ostendit q̄ auctates veteris testa-
menti q̄ pluralitatem distinctā in deo esse simul cum vnita-
te essendē testant nō sunt exponendē put iudei false estimāt
ut veritatem fidē catholice negare possint.

Saulus.

Quomodo possunt ista a rōne natāli cōprehēdī
vel qd magis rōni natāli cōtrariari possit qm
q̄ vna et eadē res simplicissima vna tñ res sit ⁊
plures. certe etiā hoc scriptura sacra manifeste traderet potius
esset exponendā qm credendā cū due veritates adinūcē con-
trariari nō possint. **Paulus.** Licet possē cedere tibi
q̄ hoc mysteriū. s. sancte trinitatis et vnitatis a rōne natāli
humana cōprehēdī non possit cum hoc excedat naturalem
hōis rōnē. nullo tamē mō cōcedendū est q̄ p̄dictū mysteriū
cōtrariatē naturali rōni humane. licet enī vna et eadē res
scdm idē nō possit esse vna et plures. bene autē cū nō scdm
idē vna dicit et plures. vñ hō est qdā vñū scdm supposi-
tum. nō tñ scdm ptes integrales seu essendiales. et licet hoc
exemplū dñis ex toto non competat vbi nulla ē pars alie
totus. est tamē sufficiens ad excludendū rōnē tuam in qua
dicit q̄ cōtrariatur rōni naturali humane eandē rem esse
vnā et plures cū hoc etiā inueniē in ipsis creaturis. in hoc
autē qd dicit. si scriptura sacra manifeste traderet q̄ deus est
vnus et q̄ est plalitas in deo q̄ hoc non esset credendum sed
potius exponendū. quero a te quōd hoc posses exponere si hō
q̄ sacre scrip̄e manifeste contradicas. **Saulus.** Hoc
possem exponē put antiqui nri exposuerūt qdā auctates
que videbant asserē aliquā pluralitatē in diuinis. put habē
in libro qui dicit cambedzin ⁊ etiā in beresich rabba et in alijs
lois. vbi dicit q̄ oīs locus in quo dicit h̄loyim. s. deus quia
significat aliquā pluralitatē intelligit ipse deus ⁊ dom⁹ iudici
sui. et sic exposuerunt illud qd dicitur Osee. i. Et domui iuda
misererebor ⁊ saluabo eos in dño deo suo. in qua auctoritate
quia non dicit et domui iude misererebor ⁊ saluabo eos in me

apparere qd sit alius ille qui miseret et alius ille qui saluat.
Silr cū dicit zacharie ij. Ego veniens et habitabo in medio
tui ait dñs. et applicabūtur gentes mltē ad dñm tē. In qua
auctoritate cū dicit. Ego veniens et habitabo in medio tui
debuisse dicere et applicabūtur gentes mltē ad me. sz qd
ad dñm. apparere qd alius sit ille deus veniens ad habitandū
in medio hierl'm. et ali' ille ad quē applicabūtur gentes. et
videt esse pl'alitas in deo. et sunt q'plime auctates isto mō
loquentes in sacra scriptura. Ad cui' incōuenientiam tollē
dam exposuerūt qd deus in silib' locis sacre scripture intelli
git non solū deus sed ipse et dom' iudicij sui et sic intelligit
qd illa pl'alitas nō est attribuenda deo ad quē p'tinent summa
vnitas et simplicitas. sz ad domū iudicij sui qui sūt summi
angeli beati qui semp assistunt deo. et isto mō sequendo vesti
gia antiquoz nostroz possum rñdere ad auctates p te allega
tas ad ostendendū pl'alitatem in deo. s. qd pluralitas in illis
auctatib' intellecta non est attribuēda ipi deo soli sed deo et
domui iudicij eius qui sūt plures vt dictū est. **Paulus.**
Si bene scrutaris scriptas nullo mō possis subterfugere
ab auctatib' p me allegatis p illā expōicōnē. Si enī cū dicit
in pñpio creauit helym celū et terzā pl'alitatem intel
lectam p illā dictōnem helym exponas p domū iudicij ip
si' dei sequeret qd deus et dom' iudicij eius mundū creauēre
et sic non sol' deus esset creator mūdi sed deus et dom' iudi
cij ei' qd est hereticū etiā apud te. Et silr si illud quod dicit.
iere. x. ipse est helym viui et rex sempitern' exponas de deo
et domo iudicij eius sequit qd domus iudicij ipi' dei esset rex
sempitern' tot' mundi qd etiā est contra fidem tuam te
stante scriptura Deutro. iij. c'. Scto ergo hodie et cogita in
corde tuo quia dñs ipse est deus in celo sursum et in t'ra deorsū
et non sit ali'. vñ auctoritates p me allegate que pl'alitatē
deo attribuūt non pñt intelligi nisi de deo tñ. non autem de
domo iudicij eius seu angelis eius vt p'dictū est. nisi forte p
domū iudicij dei intelligant p'sone diuine que sūt ipse de' s'm
veritatem fidei nostre. et sic de eis put sunt vn' deus pprie
verificat. In pñpio creauit de' tē. vñ si sic exponis. cessat
cōcencō inter me et te qntū ad hoc. Si autē p domū iudicij
aliquid extrinsecū deo intelligis tūc nullo mō posset saluari
auctas p'dicta vt dictū est. **Saulus.** **S**criptura sacra

sepe loquitur de deo more humano. et ideo quicquid attribuit deo ea que
proprie deo non competunt. unde cum dicitur Gen. xi. Descendit autem
dominus ut videret civitatem et turrim. et Gen. xviii. Deus
dicebat Abrahe descendam nunc et videbo verum clamorem qui
venit ad me complerint ope an non. in quibus cum manifestum
sit quod deo non competit descensus sicut nec motus locatus
oportet hoc intelligere secundum morem humanum. homines enim volentes
de aliquibus dubiis certificari condescendunt ad particularitates re-
rum discutiendas seu investigandas quod deo non competit proprie
sed similitudinarie tantum. unde in proposito licet deus solus mundum
creavit ponit tamen in creatione mundi hoc nomen helym quod
significat pluralitatem in deo ut intelligatur quod deus creavit mun-
dum cum consilio domini iudicij eius sicut in humanis illa que cum
consilio magnorum fiunt creduntur sapientius seu prudentius fieri.
unde ex hac pluralitate non concluditur nisi illud quod dicitur psalmi. ii.
capitulo. Dominus sapientia fundavit terram. stabilivit celos pru-
dentia sapientia illius eruperunt abissi. et hoc est dicere quod crea-
tio mundi fuit facta cum maxima prudentia seu sapientia dei
sicut illud quod cum magno consilio et deliberatione fit dicitur esse
prudentissime factum. **Paulus.** **L**icet verum est quod quicquid
scriptura sacra loquitur de deo more humano. hoc tamen semper fit ad
tollendos aliquos errores de deo. in quibus multi fuerunt seducti.
non autem ad dandam occasionem extendendi errores circa deum.
unde quia circa prudentiam divinam erga gubernationem humani ge-
neris multi erraverunt antiquorum et etiam hodie errant aliqui esti-
mantes quod deus non habeat curam de regimine humani generis
secundum iustitiam put quidam dicebant ut habet iob xxi. Super car-
dines celi ambulat et nostra non considerat. ideo ad amovendos
huiusmodi errores scriptura loquitur de deo sicut de homine qui diligenter soli-
citus est ad inquirendam veritatem aliter facti. et ideo dicit. Des-
cendam et videbo. et huiusmodi. scilicet ut ostendat quod deo displicent ho-
minum peccata. et cum zelo iusticie procedit ad eorum punitionem attri-
buit deo iram vel furorem metaphorice dicendo. ignis succen-
sus est in furore meo et sic de similibus. Sed ad hoc quod deus mundum
creasset sapienter et prudenter non expediebat dicere quod cum
consilio domini iudicij extrinseci mundum creaverit hoc enim pre-
beret scandalum erroris in cordibus audientium qui ex hoc estima-
rent deum indignum aliorum consilio. satis enim sufficie-
bat dicere. quod deus sapientia fundavit terram prout legitur

in puerbijs et nō attribuere deo defectū indigentie siliarioꝝ
quia ut ait phis in terco ethicoꝝ. **C**onsiliū i magnis quasi
de nobis ipis diffidentes qđ de deo asserē esset maximū inco
ueniens. et sic responsio tua non sufficit ad saluandā plura
litatem deo attributā in creacōe mūdi. **I**tem ad aliā aucta
tem allegatā jē. x. nichil facit rñsio tua. nulla em̄ bona do
ctrina sequit̄ ex hoc qđ dom⁹ iudicij dei si sit aliqđ extrinsecū
a deo dicat̄ ipse est dii. viui et rex sempiternus.

Capitulū q̄rēū in quo ostendit̄ qđ ex auctatibus sacris
veteris testamenti nō em̄ pluralitas sine alic⁹ nūi dēmiacōe
deo attributē s; etiā oñdiē i deo esse plalitas sub trino numero.

Saulus.

Huc i pōitis nō rñdes ad illā auctatē deuto.
vi contentā. s. audi isrl' dñs de⁹ tu⁹ vn⁹ est. In
qua auctate sola vntas dei oñdiē et doceē qđ a
contra modū p̄bacōnis tue supius dictum.

Paulus.

Primo in hac eadem auctate tñitas cū vnitare innuit̄. tria
em̄ noīa significātia deum cū vnitare ipi⁹ i hac auctoritate
continent̄. non em̄ dixit. audi isrl' dñs deus tu⁹ vnus est.
neq; dixit. audi israhel deus vn⁹ est. sed dixit audi israhel
dñs de⁹ tu⁹ deus vn⁹ ē. quolibet em̄ istoz triū modoz loq̄ndi
poterat vnitatē significare magis sformiter ad op̄ionē tuā
sed hoc nō fecit. vñ ter deū nomināuit cum vnitare et sic illa
auctas quā p̄ te allegas magis facit pro me.

Saulus.

Replicacō istoz triū noīm deum significantiū in predicta
auctoritate itelligēda est ad maiorē cōfirmacōnē sñie. Sepe
em̄ i sēpturis sacris fit vni⁹ et eiusdē repetitō ad maiorē
firmitatē sñie. et iō i hoc loco sic intelligi debz replicacō dīno
rū noīm cū vnitare qđ dicēt firmiē et firm⁹ et firmissime tene
qđ deus est vn⁹.

Paulus.

Periculū ponēdi pluralita

tem in deo est apud te maximū sicut etiā apud nos asserē
multitū dīnem deoz nefandisimū ē. et ideo sū te nullo mō
deuisset scrip̄a occasionē dare ad attribuendā pluralitatem
in deo qđ cum fecit ter nominādo deū in vnitare. **A**d affirmā
dam aut̄ sñiam vnitatis suffecisset replicacō firmitatis sñie
sicut in alijs locis. et ex hoc non p̄beret occasionem credendi
trinitatē in vnitare qđ apud te nefas est. sed ad reueritatez
auctoritas p̄dicta ter nominādo deum tria supposita diuina

demonstrat et includendo vnus est quod unitatem diuine essende
ostendit. quod ad propositum meum facit non autem per te et in alijs
sacre scripture locis similiter repies. scilicet repetitio trina ter nomi
nando deum ubi sola vna nominatio suffecisset et hoc ad inuendu
sancte trinitatis misterium. **Saul.** **Declara michi illa**
loca sacre scripture ubi talis repetitio trina diuini nominis re
perit ubi sola vna nominatio dei suffecisset. **Paulus.**

Omissis multis causa breuitatis que ad hoc faciunt. tria tamen
loca ostendam tibi in quibus soleniter hec repetitio trina diuini nominis
legitur ubi tamen vna suffecisset. primo **Numi vi. ca.** ubi deus prece
pit sacerdotibus ut sub certa forma benedicerent populum inuocando
nomen diuinum super eos. et dicitur in predicto capitulo in prin
cipio illius precepti. **Sic benedicetis filiis israel. et in fine dicitur.**
Et inuocabunt. scilicet sacerdotes nomen meum super filios israel. ego autem
benedicam eos. Ex quo patet quod illa benedictio sacerdotalis
solenis consistebat in inuocando nomen diuinum super populum
que quidem positio seu inuocatio nominis diuini. prout in capitulo
eodem declaratur proponebat fieri per trina repetitio trina diuini no
minis sub hac forma. benedicat tibi dominus et custodiat te ostendat
dominus faciem suam tibi et misereatur tui. quertat dominus vultum suum
ad te et det tibi pacem. inuocabunt nomen meum etc. Circa quod
attendit. **O** Saul quod in ista benedictione solum suffecisset vna in
uocatio diuini nominis ut dicendo benedicat tibi dominus et cu
stodiat te ostendat faciem suam tibi et misereatur tui quertat
vultum suum ad te et det tibi pacem. Sic enim dicendo manifestum
est quod omnes particule huius benedictionis referuntur ad dominum prout
nominatum. et sic videtur quod secunda et tertia repetitio diuini nominis
erat superflua quod inconueniens est dicere in forma tam solennis be
nedictionis a deo ordinata. In operibus enim nature que a deo or
dinantur nichil superfluum inueniunt diligenter inuestiganti rationes
reperitur. multo magis in eis que a deo ordinantur immediate. vnde tri
na repetitio in hoc loco referenda est ad trinitatem diuinam per
sonarum quarum quelibet est deus et dominus. et sic forma predictae
benedictionis perfecte ordinata ut nomen diuinum perfecte inuoca
retur super filios israel per trina repetitio trina nominis. **Saulus.**

Trina repetitio diuini nominis in benedictione sacerdotali contem
pta proprie referri posset ad pluralitatem benedictionum que ibi con
tinentur. non enim ibi est vna benedictio sed plures. Dicitur enim
ibi benedicat tibi dominus et custodiat et ostendat faciem

tuam tibi et misereatur tui. Unde quia plures benedictiones dabantur non est inconueniens quod plures nomen domini repeteretur.

Paulus. **S**i repetitio iterata nominis domini in predicta benedictione contenta deberet referri ad particulari ipsius benedictionis pluralitatem tunc non sufficeret trina repetitio domini nominis. plures enim sunt particule huius benedictionis quam tres ut patet in littera supra allegata scilicet quod non iuxta numerum particularium benedictionis supradictae facta est repetitio domini nominis sed trina tantum conduciendo in fine ponatur seu inuocetur nomen meum scilicet filios israel. in quo ostenditur quod nomen domini per trinam repetitionem exprimitur. manifestum est quod trina repetitio non respicit numerum particularium benedictionis cui numero non adequatur sed potius respicit pluralitatem trinam que est in dominis cum unitate essentiae quia significat unitas nominis. et hoc cum dicitur. imponant nomen meum. non enim dicitur nomina mea ut ostendat essentiae unitatem. unum enim nomen unius rei competit. **Saulus.**

Licet predicta auctoritas non est efficax ad probandum intentum tuum. tamen dic mihi si habes aliquam sententiam hanc in qua ter dominum nomen repetatur ubi unum tantum suffecisset. **Paulus.**

Psalmus vi. ubi de illa solenni visione agitur. cum dicitur. **V**idi dominum sedentem super solium excelsum etc. propheta referens quod cherubim stabant supra illud cum certo numero alarum et huiusmodi. in quibus demonstratur illius visionis solennitas. et de illis seraphim qui summum gradum tenent inter agmina angelorum. testatur propheta quod clamabant alter ad alterum et dicebant. **S**anctus. sanctus. sanctus dominus deus sabaoth etc. in qua auctoritate attendenda est illa trina repetitio huius nominis sanctus quod totum deum denominat. et nichil aliud magis proprie in hac trina repetitione potest intelligi quam trinarius personarum in quo nulla est inaequalitas sicut in eis significata unius nominis sanctus ad aliud. et tamen de omnibus tribus dicitur dominus deus sabaoth. ac si dicat. hi tres unum tamen sunt. nec est dicendum quod hec trina repetitio huius dictionis sanctus sit ad maiorem firmitatem sententiae quod ut praeteribi dixi si nulla pluralitas esset in deo talis repetitio trina esset valde periculosa. item psalmista in psalmo. **D**eus misereatur nostri ter inuocat nomen dei ad eundem effectum. dicit enim. **B**enedicat nos deus deus noster benedicat nos deus. in quo loco manifeste suffecisset una inuocatio domini nominis repetitum tamen ter dominum nomen ad praedictum misterium inueniendum sic in alijs supradictis

Et sic habes tres auctores conformes ad hoc. quoniam prima sumit
ex lege. secunda vero ex prophetis. tertia ex agiographis que sunt
tres partes integrales totius veteris testamenti. **Saulus.**
Ex poietis auctoribus non sumit efficax argumentum. Nam
si hec placentas trinitas in deo esset ponenda sic tu vis expressius
debuisse hoc tradere scriptura sacra. cum hoc sit de principalibus
fundamentis fidei eo quod agit de veritate dei in seipso. **Paulus.**
Verum est quod hoc misterium est de principalioribus fidei fundamē
tis. sed ut magni doctores tui dicunt illa que ad fundamēta
fidei pertinent sunt occulte tradita in scripturis. nec erat li
citur predicare ea. nec etiam docere nisi tamen uni vel duobus
pdoneis ad hoc put habes in libro Talmuth quod dicitur baginga
in capitulo quod incipit. Cudorfin quod significat non predicabunt
re. quod colligitur a Rabimoyse in suo dextro. titulo de fun
damentis legis capitulo iiii. Racione autem quare ista non ex
presse sed occulte fuerunt tradita habebis deo dante in sequenti
distinctione ubi de divinitate christi est agendum que etiam secrete
et occulte fuit tradita in scriptis veteris testamenti. unde ibi
habebis de utraque occultatione sufficientem rationem.

Capitulum quoniam in quo ostenditur quod etiam a doctoribus antiquis
hebreorum hoc misterium traditur licet non ita expresse seu perfecte
sicut a nostris doctoribus. **Saulus.**

Quomodo potest esse quod de tali pluralitate si in sacris
scriptis qualitercumque esset contenta quod nullus antiquus
rum nostrorum aliquo saltem de hoc scripserit. **Paulus.**

Multi doctorum tuorum antiquorum de hac trinitate scripserunt
licet non ita perfecte et proprie sicut nostri qui hanc veritatem a
magistro christo nostro didicerunt. **Saulus.** **A**llega
michi aliquos eorum ut videam si concordant tecum. **Paulus.**

Multi fuerunt qui de hoc aliquid senserunt sed allegabo tibi
aliquos eorum ommissis ceteris causa brevitatis. Et primo mihi occurrit
quod super illud psalmi. Deus deorum dominus locutus est et vocavit terram.
in glo. que dicitur medas tillim. s. glo. psalterij sic queritur.
Que est ratio qua psalmista nomen dei sancti et benedicti tribus
verbis commemorat dicens. Deus deorum dominus locutus est etc. Ad quod
respondet ibi sic hoc est ut doceret te quod cum istis tribus nominibus
creavit deus seculum suum iuxta tres mudoth. i. proprietates quibus
creatus est mundus. et iste sunt. Scia sapientia et prudentia sicut

dictū est in puerbijs .xv. **D**ñs i sapientia fundauit terram
ornauit celos in prudentia. in scia sua abissi eruperunt. et isto
modo dicit **Exo. xx.** capitulo. quoniam ego sum dñs deus tuus zela
tor. Ecce tria nomina diuina iuxta tres midoch quibus creatus
est mundus. **S**ilr filij gad et filij ruben dicebant i l^o jofue.
Deus deus dñs ipse sit ubi nominauerunt deum tribus vicibus hec
in predicta glo. et idem habet in beresich rabba in glo. ma
gna sup gen. sup illud verbū. in principio creauit deus celum
et terram. Ex quibus habes quod doctores tui per trinam iteracionem
diuini nominis que sepe fit in scriptis exponunt quod est intel
ligenda in diuinis trinitas secundum tres midoch. id est proprietates quas
deo attribuunt. **S**aulus. **E**x predictis et silibus non habes
intencum tuum. cum quia midoch quod est nomen plurali illius no
minis midda significat mensuram in hebraico que non conuenit
trinitati personarum quam tu dicis esse in diuinis ut de se patet
Tum quia sapientia prudentia et scientia que in deo ponuntur secundum
quas dicunt predicti doctores intelligenda esse pluralitate in diuinis
non sunt in una res tamen realiter indistincta. tu autem aliter asseris de
trinitate personarum diuinarum quas dicis esse realiter distinctas.
et ideo ex predictis auctoritatibus non concludis quod intendis.

Paulus. **N**on primum quod obicit contra probationem meam
ista dictione midda seu midoch tibi sic respondeo quod verum est quod hec
dictio midda significat mensuram et midoch que est ipsius plu
ralis significat mensuras in plurali. et hoc est quoniam hec dictiones
dicuntur de rebus corporalibus. sed quoniam de spiritualibus agitur transsumitur
hec dictio midda ad designandum modum proprietatis rei seu eius pro
prietatem. Ratio autem huius transsumptionis est quia sicut se habet
mensura quantitatiua in corporalibus in quantum mensura ad
equat rei mensuram. sic se habet proprietates in spiritualibus in quan
tum proprietates adequat rei cum est proprietates. unde cum in diui
nis dicitur midda nullo modo intelligendum est quod significat me
suram quantitatiuam que in deo nullum habet locum. sed intelligē
dum est per midda proprietatem diuinam qua deus mensuratur. licet enim
deus sit imensus et infinitus. tamen quedam proprietates ita pertinent deo
quod nulli alteri ut patet in effectibus soli deo participantibus ut est
creatio. unde talia dicuntur proprietates deo quia ipsi quodammodo adequantur
et nulli alteri competunt. Et ista dicitur midda seu midoch
dei in lingua tua. Nam ut nosti in calmundis scripturis
cum de differentia diuinorum ad humana agitur semper utuntur

hoc modo loquendi. s. nō est mīdda dēi. s. ācti sūnt mīdda car
nis et sanguinis. s. hōis. **E**x q̄ p̄z q̄ p̄ hāc dīctionem mīdda
intelligunt p̄prium modum seu p̄prietatez diuinam. **N**ō se
cundū vero obiectōnem tuā in qua dīcis. q̄ antiqui tui ī illis
tribz mīdoch seu p̄prietatibz quas deo adhibebant non intel
legebant deo attribuere p̄prietates realiē distinctas. **N**am sa
pientia prudētia et scīa et hūmōi non sūt in deo nisi vna et
eadem res tē. ad hoc tibi rēdeo q̄ licet vey est q̄ sapiētia pru
dētia et scīa et hūmōi cū de deo dīcūtur vnam et eandem rez
significāt indīstīctā realiē s; distinctam solū rōne. ip̄i tñ
doctores tui distinctōez realē inter illa esse putabant. **S**i enī
inter illa pōicta solā distinctōez rōnis eē estimāssent alia in
terposuissent quibz deus creauit mūdū. s. potentia et volun
tate. **N**on enī mūdus fuisset creatus nisi deus potuisset eū
creare et etiā voluisset creare eū. sed restīxerūt se ad nūm
trinariū in deo ponendum quia trīna iteracō diuini nomis
eos coegit ad ponendam trīnitatē distinctā realiē in deo. non
autē in maiori nūo qm trīnario. **E**t circa hoc ē attendendū q̄
sic intē phos q̄ p̄ inq̄sīcōnē rōnis rez nācas seu veritates in
uestigabāt. multi autē q̄ fuerūt ante aristotilē opinantes ar
ca p̄ncipia rez naturalīū quedā a veritate de vīa que tamē
in se aliquid veritatis continebāt vt in p̄mo phicoz. **S**ilr et
circa felicitatem hūanam qdā antiquoz opinabantē varia et
min⁹ vera omīa tamen qdāmodo erant consona veritati in
q̄ntum aliquid veritatis continebant vt in p̄mo ethicozū.
Sic p̄ungit ī his que sūt fidei que obscure ī veteri testamēto
tradūtur. circa q̄ qdā d̄ tuis expositozibz aliquid veritatis sen
debant. licet deficiebāt a tota cognicōe veritatis. vnde ī p̄posi
to doctores tui inq̄ntum ex trīna iteracōe diuini nomis ī
supradīcto verbo psalmiste contenta aliquā trīnitatem ī deo
intelligebant aliquid sapiebant veritatis. licet inq̄ntum tri
nitatem distinctā sola rōne ponebāt deficiebāt a veritate.
fuerūt tñ aliqui de doctozibz tuis q̄ de hoc mīsterio trīnitatis
p̄prie et exp̄sīus vidētē loqui. **S**aulus. **A**llega m̄
rogo doctores illos quos dīcis hoc asseruisse. **P**aulus.
In glo. magna sup geñ. que dīcēt berisich rabba capitulo
xliij. sic habet Rabi ehezer dīcīt. **N**on ē creat⁹ mundus nisi
p̄ verbū vel cum verbo dēi s. ācti et bñdīcti sic dīcēt ī psalmo
verbo dñi celi firmati sūt. **E**t sequitur ibīdem Rabisymeon

dicat. inspirauit vel sufflauit deus spū scēm suū et creatus est
mūdus sicut dicit in psalmo. Spiritu oris ei⁹ oīs virt⁹ eorū
hec in p̄dicta glo. in qua manifeste ponit distinctio realis i
creacōne mundi qui est deus. manifestū est enī qd verbū dis
tinguit realiter a p̄ferente et spūs ab ispirante. et tū hi tres
vnum sunt. de quib⁹ statim p̄pheta subdit. Congregans sic
in v̄rem aquas maris loquendo in singulari. Sunt etiam
multa alia in dictis eorū que h⁹ mysteriū innuūt que causa
breuitatis sunt omittenda.

Capitulū vi. in quo ostendit qd non repugnat naturali ra
tioni qd vna et eadē res sit trīna et vna.

Saulus.

Dixi tibi s̄ qd nullo modo racō naturalis tollerat qd
vna et eadē res sit tres res realit⁹ distincte. ad
qd nō dixisti cōtrariū. s. qd hoc eēt verū si vna et
eadē res scōm idē eēt vna et trīna qd tū i p̄posito asseris nō
sic esse. Dicit enī qd d⁹ nō scōm idē est trīn⁹ et vn⁹. nam
dicit qd est vn⁹ scōm essentiā. et trīn⁹ scōm p̄sōas seu supposi
ta. quequidē r̄sio modicū valet i hoc loco. Nam non credo
qd michi negabis qd in diuinis totū est idē. alias oportet te
concedē qd est ibi aliquid diuersū qd esset manifeste contra
diuinam simplicitatē et vnitatē. Si igit⁹ totum est idē i diui
nis necesse est te concedere qd deus ē trīn⁹ et vn⁹ scōm idē qd
est manifeste p̄ra rōnem naturalē vt etiam tu concedis.

Paulus. **E**x quo ego ostendi tibi auctates sacras testā
tes in deo esse pl̄altatem et vnitatē. nō est michi necessariū
ad rōnacōes tuas r̄ndere. s̄ ei agim⁹ de scrutiniō scrip̄arū
in quib⁹ multa tradūtur que p̄ rōnem hūanā attingi non
pūt. nichilomī⁹ tamē r̄ndēbo tibi ad hoc qd modo obid⁹ ne
forte in superbiam incidās si non inuenisses r̄sū. Circa qd
debes attendere qd p̄t veritas n̄re fidei tradit in pl̄altate qd
in diuinis credit⁹. est deus p̄r generās. et deus fili⁹ genitus.
Sic pater et fili⁹ sunt vnū in spirare spūs. et spūs sanctus ē
spiratus. Et quia ip̄osibile est oīno qd aliqua res generet se
ipsam. et qd aliqua res sp̄ret seip̄am. idē oportet distinctōnez
esse realē inter patrē generantē et filiū genitū et int̄ spirantē
et spiratū. ideo in hoc presupponis qd in diuinis totum ē idē.
addendū est hoc. s. nisi obuiet relacōnis oppositō vt obuiat
in p̄posito eo qd necesse est concedere qd pater non est filius in

diuinis nec pater et filius est spūssance? Et iō cum assumis i
rōne tua qd i diuinis totū ē idē. Rēspōdet tibi qd hoc est verū
mō supradicto. et sic nullū incōueniens ē decedere qd deus est
trinus scdm psonas adinūicē relatas. vn^o autē secūdu essen
ciam. et hoc nō est extra rōnem naturalē quia nō scdm idē
vnitas et plālitās de deo dicūtur. vn^o enī dicitur deus scdm
essēciam qd est aliqd. trinus vō scdm relacōz qd est ad aliquid

Capitulū septimū in quo ostēdit qd gñacō seu paternitas et
filiacō que in diuinis esse dicūtur non sūt intelligenda scdm
modū infimarū creaturarū sed scdm similitudinē supnarū in
tellectualiū a quibz etiam similitudo accepta deficit a repēsē
tacōne perfecta diuinorū.

Saulus.

In hac rōsione tua conaris tollere vnū incon
ueniens p aliquid incōueniendū. Nam vt incō
uenientia plālitatis ab ipso deo amoueas attribuis ei gñacō
nem qd non minus incōueniens est qm plālitās sed adhuc
maius qd sic patet. Nam generacō nichil aliud est pprie lo
quendo n̄ mutacō de nō esse ad esse cui strariatur corrupcō.
mutacōis autē subiectū est materia. insani^o igitē est asserē i
deo esse generacōnem que mutacōnē iporat et etiā materiā
psupponit qz plālitatē. que etiā licet incōueniens sit deo attri
buere ppter ei^o sumā vnitatē. non autē tot incōuenientias
implicat sicut generacō. Paulus. Cū de^o sic sup oia
ea que de deo dicūtur. nō sūt intelligenda scdm modum infi
marū creaturarū qd sūt corpora. s; scdm similitudinē supnarū
creaturū qd sūt intellectuales sbe. in quibz etiam similitudo
accepta deficit a repēsētacōe pfecta diuinorū. vñ ysaie xl. ca
pitulo. cui ergo filium fecistis deū rē. Non est ergo acapien
da pcessio ac generacō in diuinis scdm qd ē in corporalibz vl p
motū localē vel p actōnē alicui^o cause i exteriorē effectum vt
calor a calefaciente i calefactū s; fm emanacōnē intelligibilē
vt pote verbi intelligibilē a dicente. qd quidez verbū manet in
ipso. et sic fides catholica ponit pcessionē seu generacōnem in
diuinis. non autē scdm pcessionē seu generacōnē corporalem
que nullo modo deo competūt.

Capitulū octauū in quo pmo ostēdit qd primo in his pro
cedendū est vt p scrutiniū scriptarū cognoscām^o an i diuinis
sit generacō. et deinde an hec veritas i sacra scriptura repta

possit p rōnes impugnari humanas qđ quidem scrutinium
cum magna diligentia et deuocōne agendum est.

Paulus.

H attende O Saule qđ sic tibi dixerā h agim⁹ de
scrutiniō scriptarū circa ea qđ in eisdem tradunt⁹
qđ de deo credēda sūt vel ab eo remouēda. vñ p^o
circa hoc insistendū ē vt. s. cognoscam⁹ an p ver⁹ et p sanū in
tellectū sacrarū sc̄ptarū i diuinis sit pñitas et filiaco. et cō
sequēter pcedem⁹ ad rōnes qđb⁹ veritas repta sacris sc̄ptis
videt⁹ impugnari. et iste ordo tenēd⁹ ē int me et te i hoc tra
ctatu et specialiter i hoc misterio.

Saulus.

Placet m qđ
iste ordo teneat⁹. et sic oportet qđ pmo oñdas m vñ habes ex
scripturis sacris qđ i diuinis sit pñitas et filiaco qđ n credo
posse in eisde ostendi. et deinde pcedem⁹ ad rōnes quas indou
bitanter credo hāc tuā assercōne impugnare.

Paulus.

Ad inqrendū hoc misterū p testimonia scriptarū oportet
sacras auctates que de hoc loquūt⁹ cū magna diligentia et
deuocōne scrutari ppter duo. p^{mo} qđ talia misteria i scriptu
ris sacris nō supficerent tradūt⁹ s; i eisde quas absconditi
thesauri latent. vñ de talib⁹ pū. ij. legi. Si quesieris eam
tanqm pecuniā et qđ thesauros effoderis eā tunc itelliges qđ.
scdm qđ hoc misterium simū gradum tenet inter alia que i
scriptis sacris de deo loquētib⁹ tradūt⁹. Agit em hic de deo
non p respectū ad creatas seu suos effect⁹ ab extra s; de pprie
tate diuinis i se cōsideratis seu relatis adinmicem. et ideo si
i hoc cōtingerit aliquis error qđ absit i scrutiniō periculosior
esset qđ i alijs. cū h^o pñcipali⁹ dirigat ad cognicōne dei et xpī
sui. in qua cognicōe vita eterna consistit vt in plogo seu exor
dio hui⁹ tractatus tactū fuit.

Saulus.

Cōcedo tibi qđ

i hoc scrutiniō de quo agimus pcedendū sit eo modo quo tu
dicis. vñde allega auctates quas habes vt attente et diligē
ter scrutemur eas.

**Capitulū nonū in quo ostendit⁹ qđ in diuinis est filius geni
tus et pater generās. et hoc p auctates psalmiste dicēis. do
min⁹ dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te non
obstantibus iudaicis cauillacōnibus.**

Paulus.

Occurrit m pmo auctas psalmiste i ij. psalmo
psalterij in q loquit⁹ d deo et xpō suo cū dicit asti
tere rges ire adūs⁹ dñm et adūs⁹ xp̄m ei⁹ ifra

in p[er]sona xpi supradicti dicit dñs dixit ad me filius meus
es tu ego hodie genui te. que verba si diligenter scrutantur nō
p[oss]unt verificari nisi de filio dei quē natalit[er] et eternit[er] genuit
Et sic huius auctoritatis testimonio succedendū ē q[uod] i[n] diuinis est
filius et p[er] p[at]rē pater filii et generans et genit[us]. q[uod] tamē intel
ligenda sūt sine aliquo p[re]iudicio deitatis. **Saulus.** **Q[uod]**
etiā asseris p[re]dictā auctoritatē nō posse verificari nisi de filio dei
quē eternit[er] de[us] genuit est manifeste flm. nā hec auctoritas
scdm q[uod]dam plane exponit de dauid qui fuit filius dei ut ha
be[re]t i[n] .**Re.** xviii. Aduersus quē reges et p[ri]ncipes philisteor[um]
fremuerūt et insurrexerūt ut habe[re]t i[n] .**Re.** in multis locis de
quo .s. dauid verificari posset fuisse filiū dei inq[ui]ntum iust[us] et
sanct[us]. nō em̄ solū angeli dicuntur filii dei ut job .i. sed etiam
iusti et notabiles viri. iuxta illud psalmiste. filii excelsi oēs
vos. et etiā oīs isrl' cōiter vocatur fili[us] dei. legi[ti]m[us] em̄ **Exo.** ca
pitulo deū dixisse de isrl' pharaoni. Mitte filiū meū ut seruiat
michi. Scdm alios vero exponit de messia venēto q[uod] pur[us] hō
fore credit scdm nos. q[uod] tamē fili[us] dei posset dici mō supradicto
sine hoc q[uod] de ipso neq[ue] de dauid verificet[ur] generari eternit[er] seu
natalit[er] a deo. **Paulus.** **Expositores** tui qui p[re]dictā
auctoritatē de aliq[uo] puro homine exposuerūt nō diligenter scru
tati sūt ūba i[n] p[re]dicta auctoritate p[re]sentia s[ed] s[er]uiciale tñ. Pro
cui[us] declaracōe attendē dēs q[uod] in scriptis sacris aliqui dicunt
filii eor[um] a quib[us] nō sūt geniti natalit[er] ut p[ro]ph[et]arū filii .iij. **Re.**
xxx. capitulo. Quidā etiā dicunt generari ab aliquo cui[us] nō
sūt filii sicut dicit job xxxviii. quis genuit stillam rosis et ec
apud omnes cōiter loquentes ipi vermes vel pili dicuntur
ab animalib[us] generari quor[um] tñ nec sunt neq[ue] dicunt eor[um] filii.
vñ illi tñ filii simul et geniti dicuntur illi[us]. de cui[us] s[er]uiciale scdm
filiū dñi filiū acōis p[ro]ducti sūt. ut cū **Gen.** v. de Seth et de alijs
succedētib[us] dicit q[uod] genuerūt filios et filias. et iō i[n] sc[ri]ptis ubi
filiacō cū gñacōne coniungit[ur] semp[er] talis filiacō intelligit[ur] natal
que tantū illa est que p[re]cedit de s[er]uiciale patris. Quia p[ro]pter ange
li licet a deo p[re]cedāt p[er] creatiōē. et ei p[er] ceteris creatis assilant[ur]
per hoc q[uod] sūt substantie intellectuales et q[uod] p[ri]ma alia bona
diuina p[re]cipant. in tñ q[uod] dicuntur filii dei. nō tamen dicuntur
geniti a deo eo q[uod] nō p[re]cedūt ex s[er]uiciale dei sic filii qui p[er] gñacōnez
a p[re] p[re]cedūt. idem dicendū est de iustis et sanctis in cōi. vñ
si scrutat[ur] fueris totā sacra scriptam nūq[ue] reuies q[uod] de aliq[uo]

angelo nec sancto quocūq; dicat q; sit filius dei et ab ipso deo
genitus. et tñ i p̄dicta auctate legit filius me⁹ es tu ego ho
die genui te. **Ex** q; patet q; ex p̄dicta auctate hēm⁹ manifeste
intenti. s. q; ille de q; psalmista ibidem loquit^r ē filius dei ab
ipso deo genitus qđ necessariū est intelligere de generacōe na
turali vt dictum est. et sic necesse est cōcedere q; i diuinis ē p̄
generans filiū. et fili⁹ genit⁹ a patre. q; qđm gnacō in deo nō
posset poni nisi eterna. nichil em̄ est in deo quod nō sit eter
num. **S**aulus. **O**ppositum in sacris eloq;is repies eo
rū que tu dicis. Nam de p̄lo isrlitico legit q; est filius dei n̄
solum in singulari vt in auctate p te allegata **Exo. iij. di**
mitte filiū meū vt seruiat michi sz etiā in pl'ali vt Dentro.
xiiij. Filij estis dñi dei nri. De illo etiā p̄lo legit q; est genit⁹
a deo vt cum dicit dentro. xxxij. capitulo. Deum q; te genuit
dereliquisti. Ex quibus et filibus manifeste habet q; etiam
de puris creaturis scriptura cōsuevit dicē q; sūt filij dei. i. ab
ipso deo geniti quod manifeste contradicit tue assertōni.

Paulus. **A**d huc deficiās in sermatio veri et p̄p̄i sēs⁹
p̄dictorū verborū. Circa quod attendē debes q; licz i sac̄ scripta
pluries reperit q; deus vocat aliquos in pl'ali filios vt cū di
citur de angelis q; sint filij dei vt in psalmo. **A**fferre dño filij
dei et in alijs locis. **S**ilr et de p̄lo suo cultui deputato in cōi
dicat filius meus est isrl. vel filij dei estis et huōi. **N**usq̄m
tamē repies in scriptis in singulari q; aliquis vocet fili⁹ dei
nisi in hoc loco et in alijs sibi cōrūdentib; in quibus de filia
dōne dei coeterni patri agit. **R**acō aut hui⁹ dñe est. qz vocā
do aliquam purā creaturā in singulari dei filiū possz contine
gere error ne forte quis existimet talem personam esse filiū
dei scđm gnacōnē q; est de s̄ba patris qđ non ouenit nisi soli
dei filio patri coeterno. vñ de nullo sanctorū patriarcharū vl'
p̄phetarū in eorū vita vel etiam post mortem legit q; sit seu
fuerit filius dei. **D**e moyse em̄ q; tante excellentie fuit vt di
ceret d; eo post mortem non surrexit ultra p̄beta i isrl sicut
moyses **Dentro. vlē. Cū tamē de ipsi⁹ moyse excellentiam**
narrasset Nūi xij. de eo dicit seru⁹ me⁹ moyses i domo mea
fidelissim⁹ est. Et sic de dauid vt in pluribus locis sacre sc̄pte
et de alijs sanctis qui serui dei ab ipso deo dicuntur qñq; i sin
gulari qñq; in plurali. nūq̄m tamen aliquis eorum i singu
lari filius dei nominatur. Idem etiam de angelis vt dictum ē.

in hoc aut loco psalmi supradicti in singulari dicitur. filius
meus es tu. et sup hoc etiam addit. hodie genui te. in quo exp
mitur modus filiacōis q̄ est p̄ veram generacōnem. Et ideo
auctates tue q̄ in plali vocant isrl' genitum a deo vel filios
dei nichil contra intentū meū faciūt. **Saulus.** **Cōtra**
te repio illō scōi **Re. vii.** ubi legitur. Ego ero illi in patrē
et ipse erit michi in filiū. qd̄ cōiter ad lraz itelligit de Salome
Et sic habet manifeste qd̄ de aliqua pura creatura in singulari
verificet scdm testimoniū scrip̄arū qd̄ sit filius dei quod est
manifeste cōtra te rē. **Paulus.** **Verz** ē qd̄ ista aucto
ritas p̄ te allegata itelligit ad lraz de salomone. et iō n̄ dī
ipse erit me⁹ fili⁹ et ego ei⁹ pater. s; dīc erit michi in filiū
et ego ei in patrē. qd̄ manifeste denotat filiacōnem adoptiua
Adoptō eī est acceptō extranee persone in filiū qd̄ non cō
uenit filiacōni naturali in qua fili⁹ est d̄ sba patris. vñ tua
auctoritas bene intellecta potius facit p̄ me. **Saulus.**
De dauid legitur in psalmo. Ipse vocabit me p̄ me⁹ es tu
rē. Ex q̄ sequit qd̄ de dauid dicat qd̄ sit fili⁹ dei in singulari.
ex quo deus in singulari dicit eīus pater. **Paulus.**
Auctas illa licet de dauid figuratē posset exponi p̄p̄tē
et veri⁹ itelligit de xpo a dauid descendente q̄ est verus fili⁹
dei scdm eternā generacōnē. vñ d̄ ipso dicit i eodem psalmo
Tronus eius sic sol i conspectu meo et sicut luna pfecta rē
que non pnt vere de dauid intelligi s; itelligunt vere de xpo
de quo legit verbū supradictū. s. dñs dixit ad me fili⁹ meus
es tu. vñ idem est iudiciū de vtroq; **Saulus.** **Hec** gene
racō quā tu conaris in dñis ponē oportet qd̄ sit eterna. non
aut tpalis et hoc etiam sup̄a asseruisti. generacō aut cōtēta
in p̄dicta auctate demonstratur esse tpalis. dicit enī ego hodie
genui te. Cū igit li genui significat p̄teritum tps. li hodie
significat p̄ns tempus. oportet igit qd̄ generacō illa de qua loq
tur psalmista intelligat fuisse p̄terita si referat ad signifi
cacōnē verbi. vel p̄ns si referat ad significacōnem aduerbiū ⁊
vtrūq; est tpale vt est manifestū et p̄ p̄ns ex p̄dicta auctori
tate non habes intentum tuū. **Paulus.** **Considerare**
debes qd̄ cum de dñis agim⁹ non possum⁹ loqui ita p̄p̄e sic
in seipis existunt. s; oportet nos loqui more humano prout
doctores tui i mltis locis hoc dicūt. vñ in p̄posito qd̄ cognicō
nostra subiacet tempori. **Des** cū de deo loquimur oportet nos

loqui cum verbis et aduerbijs cum tpe significantibz inue
do tamen quantum est possibile q diuina nō subiacēt tem
pori s; sit supra tps. qd etiam psalmista i hoc loco notabilē
insinuat. posuit enī verbū pteriti tps. et hoc cū dicit genui
ad denotandū q generacō filij in diuinis intelligenda est esse
perfecta. hoc enī verbū genui est pteriti perfecti temporis sed
vt insinuat q generacō illa pfecta non transit in pteritū
ideo apposuit aduerbiū pntis tps. in eternitate enim nichl
transit in pteritū nec expectat futurū sed totū est vt p̄sens.
ideo ad designandū generacōnem eternāz quācū fragilitas
nostre cognitiōis et locutiōis pmittit ouenient fuit hic apposi
tum aduerbiū pntis tps verbo pteriti perfecti. Et sic si bene
consideras qd tū obicis in hoc loco magis facit pro me.

Capitulū decimū in quo ostendit q generacō i diuinis cre
denda est eterna ex auctate psalmiste dicentis d filio dei. Erit
nomen eius in secula et ante solem. pmo nomen ei nō ob
staculus hebreorum cauillacōnibus.

Saulus.

HD designandā eternitatem generacōis seu filia
donis quā tu conaris ponē i diuinis p̄prie insinua
ret p alijs dictōes designātes q hec generacō ē
ante tempus seu supra tempus quā p verba vel aduerbia
cum tempore significantia. vñ responsio tua supradicta i h
loco manifeste non sufficit. Paulus. Est alia aucto
ritas psalmiste in qua filiatiō in diuinis ostendit esse ante
omne tempus sicut tu petis vnde in psalmo qui incipit de
indiciū tuū regi da. vbi manifeste agitur de filio dei de eodem
filio dicit. Sit nomen eius benedictū in secula et ante soles
pmanet nomē eius. Ex quo patet q filius dei fuit ante tps
luminaria enī celestia quoz p̄cipuū est sol facta fuerunt in
signa tempoz diez et annoz vt habet Gen. 1. Et ideo ad desi
gnandū q generacō filij dei est supra tempoz omensuracōez
p̄prie dixit psalmista ante solem est nomē eius. qd. absq;
tempoz cōmensuracōne. Saulus. Ad hoc q auctas
quam nūc allegas aliquid faciat pro te oportet te p̄prie pba
re q psalmus iste intelligat de filio dei in diuinis cui? oppo
situm est manifestū. Exponit enī cōiter iste psalmus apud
expositores n̄ros de Salomone qui fuit in toto israhel p̄m

rex et filius regis simul. Saul enim qui primo regnavit in israel
 licet fuerit rex non tamen fuit filius regis. Si r nec dauid
 alij vero reges qui post Salomonem fuerunt nunquam regnantes
 in toto populo israel ut patet ex cursu libri Regum. Et ideo cum
 in primo versu huius psalmi dicitur. Deus iudicium tuum regi dabo. et ius-
 titiam tuam filio regis. hoc proprie de Salomone habet intelli-
 gi ratione predicta. Confirmatur etiam hec explicatio ex duobus. pri-
 mo quia de Salomone legitur in. Regum. iii. capitulo. quod deo dicitur
 tibi. Postula quid vis ut dabo tibi. Salomon respondit. da-
 bis ergo sermo tuo cor doctile ut possit indicare populum tuum. Tunc
 quod providens dauid in spiritu fecit hunc psalmum pro Salo-
 mone filio suo in quo prophetice pro eo erat illud quod deus da-
 turus erat tibi. scilicet iustitiam et iudicium ad iudicandum populum.
 Et idem in secundo versu dicit. iudicabit populum tuum in iustitia
 et pauperes tuos in iudicio. quod proprie cor respondet supradictis.
 Secundo quia in titulo huius psalmi nichil proponitur nisi hec di-
 ctio Salomone vel per Salomone. put in translatione cui Ieroni-
 mi ponitur quod manifeste demonstrat istum psalmum compo-
 situm fuisse per Salomone. et tituli psalmorum contra designant
 materiam de qua principaliter tractatur in istis psalmis ut patet di-
 scurrenti titulos psalmorum et materias de quibus tractant.

Paulus. **E**xpositores tui qui hunc psalmum de Salomo-
 ne exponunt manifeste deviant a veritate littere. sicut in amplius
 mis alijs locis sacre scripture facere consueverunt. prefertim ubi
 aliquod testimonium catholice veritatis insurgit sicut in hoc psal-
 mo. falsitas autem expositionis tuorum in hoc loco satis patet. cum
 quia in multis passibus huius psalmi testatur littera quod ille rex
 et filius regis de quo agitur et bona que ad ipsum pertinent sunt ante
 quolibet tempus quod solum pertinet ad eterna seu perpetua. dicit enim
 ibi permanebit cum sole et ante lunam in generatione et ge-
 nerationem. Constat autem ut dictum est quod talia sunt supra
 tempus vel ante tempus. Si r de bonis que per ipsum regem et fi-
 lium regis debebant oriri. dicitur orietur in diebus eius iustitia et
 abundantia pacis donec auferat luna quod significat perpetuitatem
 duracionis pacis saltem aperte post per ipsum filium regis oritur de. Co-
 stat autem quod nichil istorum competit Salomoni cum permanentia
 vel abundantia pacis nullo modo fuit ante lunam nec post
 eius ortum fuit perpetua sed statim post mortem suam pax in
 regno suo cessavit. ut habetur in. Regum. vii. cum ex ipsius filij regis.

dominio de quo multa dicit que nullo modo salomoni com-
petunt ut cum dicit. adorabunt eum omnes reges omnes ge-
tes seruiunt ei quod nullo modo competit salomoni quod non fuit
monarcha ut patet in eius historia. Ad hoc autem quod intelli-
gas de titulo huius psalmi considerare debes quod hoc nomen sa-
lomon interpretatur pacificus et per hoc nomen sepe in scriptu-
ris intelligitur etiam ad istam ipse deus qui proprie est rex pacis.
Unde doctores cui expresse dicunt quod ubicumque dicitur salomon
in cantico canticorum semper intelligendus est summus rex pacis
qui est ipse deus et ideo putat Rabinoy dicit in suo deuto.
sicut ille qui delet nomen dei tetragramaton in quocumque lo-
co sacre scripture preteritum est reus pene propter reuerentiam domini
nominis. pari ratione qui delet nomen salomonis in predictis lo-
cis reus est pene tanquam delens nomen diuinum. hec ille et ideo
in hoc loco titulus huius psalmi in quo dicit salomon seu per
salomone intelligendum est de ipso deo quod consonat veritati
mee expositionis. **Saulus.** **E**t si plura contenta in hoc
psalmo non possunt competere salomoni rationibus pre dictis.
possunt tamen bene adaptari messie per nos expectato per quem
expectamus abundantiam pacis perpetuam et quod illi omnes re-
ges adorabunt et ei omnes gentes seruiunt putat multi prophete
testantur. verificatur etiam titulus psalmi de illo. scilicet salomon qui
interpretatur pacificus. De ipso enim propheta **Ysaia** ait quod est prin-
ceps pacis et secundum istam expositionem psalmus iste non agit
de filio dei in diuinis putat tu vis sed de filio dei puro homine qui ex-
cellentior erit ceteris filiis dei ut supra fuit etiam per te deductum.
Paulus. **P**reambula tua in hoc loco verissima sunt. scilicet
quod psalmus iste de vero messia loquitur. cui omnia et singula
in hoc psalmo preterita proprie adaptantur. scilicet quod per auiem inferre
quod iste psalmus non agit de filio dei in diuinis sed de filio dei
puro homine inani feste erras. Nam sicut alias tibi dixeram
verus messias promissus in prophetis non est purus homo sed
homo deus putat in distinctione immediate sequenti deo dicit lar-
gius ostendit. que quidem veritas in hoc psalmo satis ostendit.
Saulus. **O**stende michi quomodo in hoc psalmo ostendit
quod messias ille promissus non sit purus homo sed sit filius
dei in diuinis. **Paulus.** **A**d hoc quod filius regis de quo in
hoc psalmo agitur sit filius dei eternus in diuinis omissis
quibusdam alijs in hoc psalmo contentis que in hoc psalmo

faciūt. vnum verbum tantum tibi allego cuius verbi veram significacōnem si recte fueris scrutatus hoc plane reperies.

Saulus. **A**ssigna michi illud verbum cum clara et vera exposicōne. **Paulus.** **I**n hoc psalmo de filio regis supradicto dicitur versus finem. Erit nomen tuū in seculū et ante solem ynnon nomē eius. quia vbi translatō nostra habet pmanet in hebreo vt nosti habet ynnon quod quidem verbum non habet filie in toto veteri testamento in forma verbi. et expositores tui q̄ inter cetos p̄dozes fuerūt in gma tica hebraice locucōnis dixerūt q̄ ynnon est verbū derivatū ab hac dictione yni. que quidē dicitio significat filiū et nllā aliam habet significacōnē in sacra scriptura et sic ynnon significat aliquid vel aliquā rem filiatam. et sic est sensus q̄ ante solem. i. ante tps nomen huius regis qui est filius regis est filiatum hoc est filiacōne derivatum. et sic vides manifeste q̄ filiacō de qua hic loquit̄ psalmista est eterna quia ante temp̄

Saulus. **V**erū est q̄ vbi in translatōne tua dicitur pmanet in hebraica veritate dicit̄ ynnon. s; hec dicitio ynnō quia non habet filiem in nostris libris canonicis vnde poss; dari eius vera significacō. Idcirco multi ex nostris dicunt q̄ ynnon est nomen p̄p̄iū quo nomine messias debz vocari tā qm noie p̄p̄io hoc aut qd tu asseris q̄ ynnon est verbum derivatū a filiacōne non me recolo vidisse p aliquos doctores nostros. vñ tu qui hec allegas debes p̄bare ea que tu dicis.

Paulus. **V**erum est q̄ quidā de doctoribz eius dicūt q̄ messias vocabit̄ ynnon vt habet in glosa beresich. **Ratba** sup illud **Gen. xvj.** Et vocabit nomen eius ysmahel vbi p̄dicta glo. dicit q̄ aliqui fuerūt vocati nomibz p̄p̄iis anteq̄ nascerent̄ sicut ysmahel et ysaac. et alij inter quos numerat̄ messiam cuius nomen fuit vocatū anteq̄ nasceret̄. ad qd probandum inducūt illud ante solem ynnon nomen eius. Et ibidem querit̄ quare messias vocabit̄ hoc nomine ynnon. **A**d quod respondet̄ ibi q̄ futurū est vt ipse filiet vñ nasci faciat dormientes de humo vñ o puluē terre. hec in glo. p̄dicta. **E**x qua glosa doctorū tuorū habes manifeste quatuor. q̄rū vnū est q̄ psalm̄ iste loquit̄ ad lram de messia. scdm̄ est q̄ hoc nomen ynnon est nomen messie. **T**ercū q̄ hoc nomen competit ei eo q̄ filiet vel nasci faciat dormientes de humo l de puluere terre qd pertinet ad resurrectionem futuram que

non nisi a deo expectanda est. Alij vero doctores tui magis
moderni exponunt hanc dictionem ymion pnt pntet ad ppo
situm meū. nam ille Rabbi abraam aben hazra qui totam
bibliam exposuit declarando significata et deriuaciones dictō
num i expōicōe huius psalmi super hūc versū sic dicit. hec di
ctio ymion est verbū passiuū quod deriuat ab hoc nomine
imi quod pzie significat filium. hec ille. item Rabbi dauid
qñbi qui fecit librum illū qui dicit sarasin in quo dictiones
hebraicas et earū significata et deriuaciones ordie alphabetico
exposuit exponendo hanc dictionē Min sic dicit. Min signifi
cat idem quod hec dictio ben que pzie significat filiū et par
tiapiū deriuatum ab eo est ymion vt dicit in psalmo. ante so
lem ymion nomen eius. i. filiatu. hec ille. Et sic habes a do
ctoribus tuis qd tibi in hoc pposueram. **Saulus.**

In his allegacionibus tuis p̄supponis vnū qd non p̄bas
scz qd hoc quod dicit ante solem intelligit ante omne tempus
et p̄ dñs eternum seu eternaliter qd non videtur necessariū
Sol enim creatus fuit in quarta die. et sic creacionem solis
precesserūt tres dies in exordio mundi. et p̄ dñs possibile est
q aliquid esset formatum in illis tribus diebus primis. et
sic illud esset ante solem non autem ante omne tempus.

Paulus. **L**uminaria fuerunt creata vt essent i signa
et tempora et dies et annos. Gen. i. Inter que sol et luna sūt
p̄cipua vt habet ibidē. Ex quibz duobus luminaribus sol
est p̄cipalius per cuius motum dies et anni et alie temporū
differende cōmensurantur. et ideo in scripturis sacris vbi de
duracione alicuius rei temporalis agit de sole fit mencō tanqz
de p̄mo et p̄cipuo signo temporis. et ideo sepe in ecclesiasti
cis inuenit talis modus loquendi vt cum dicitur Ecc. p̄mo
quid amplius habet homo de vniuerso labore suo quo laborat
sub sole. quod intelligit de vniuersa mudi duracione templi
Silt̄ ibidem cū dicit. vidi cuncta que sunt sub sole. et ecce
vniuersa vanitas et sic de multis alijs ibidem contentis. et
ideo doctores tui qui asseruerūt q aliqua fuerunt ante crea
cionem toti mundi vt habet in glo. que dicit medras et yllū
super illud verbū. parata sedes tua extitit quoz vnum asse
ruerūt esse nomen messie hoc p̄bant ex isto verbo. s. ante so
lem ymion est nomen eius. In quo manifeste p̄supponunt
q dicendo ante solem intelligit ante creacionem mundi. et

p̄ oñs ante omne tempus. unde in hoc psalmo videtur psalmista isto modo loquendi ad designandum eternitatez istius regis et filij regis de quo agit et hoc a pte ante ut cum dicitur ante solem ymion nomen eius et ante lunā i gñacōe et generationem. et a pte post ut cum dicitur. Et abundantia pacis donec auferat luna. Et a pte media inter utrūqz. ut cū dicitur permanebit cum sole. et hoc ad designandum q̄ eternitas asistit omni tempoz difference. Et sic ex p̄dicta auctoritate psalmiste habes q̄ in diuinis est filius eternus et p̄ oñs coeternus patri. in alijs etiam locis testatur sacra scriptura q̄ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū qd̄ est p̄forme supradictis.

Capitulum vndeamū in quo ostenditur q̄ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū ex auctoritate puer. xxx. capitulo. vbi dicitur qd̄ est nomen eius et quod nomē filij eius si nosti non obstantibus hebreozum cauillationibus.

Saulus.

Hlega michi auctoritatē hoc dicēte q̄ deus q̄ creauit seu formauit vniuersa h̄z filiū. Paulus puer. xxx. vbi de qdā dicitur. Et noui sanctorū sciam. sequitur statim. Quis ascendit in celum atqz descendit. quis cōtinuit spiritum i manibus suis. quis colligauit aquas quasi in vestimento. qui susceperat om̄s terminos terre quod nomen est eius et quod nomen filij eius si nosti. Ex ista enī auctoritate habes q̄ deus habet filiū. de nullo enī n̄ de deo verificant illa que i illa auctate p̄dicantur. Saulus Ex ista et auctoritate nō hēs intentum tota enī exponitur a doctoribus nostris de moyse. Moyses enī ascendit i celum sydereū ad deum. et inde descendit ad pplm ut habetur Exo. xix. vbi dicitur. Moyses autē ascendit ad deum. Moyses queres ardentes de camino accepit in manibus eius. Exodi xix. Meritum etiam istius moysi fecit ut aque maris rubri essent filius isrl' quasi pro muro a dextris et a sinistris exo. xiiii. Et sic colligauit aquas q̄si i vestimento. Moyses autē in erectōe tabernaculi iunxit terrorem in om̄ibus finibus terre p̄missionis. vñ deuto. ij. dicitur. Hodie inopiam mitte terrorem et formidmē tuam in pplis tē. et quia nullus alius p̄pheta fuit similis moysi i p̄dictis. Ideo dicit qd̄ est nomē eius q. d. Si dicat q̄ alius a moyse fecit ista dicatur ei. qd̄

est nomen eius. quasi dicat. si quis fuit ille. et quod est no-
men filij eius. i. que generacō remansit ab eo ex qua possit
haberi noticiā aliqua de ipso. quod cum non remanet sequit̃
q̃ non fuit ali⁹ ppheta sibi in predictis similis. vnde ex hac
auctoritate nichil aliud habes nisi q̃ non fuit alius ppheta
similis moyse in supradictis. non em̃ p̃dicta auctoritas loq̃
tur de deo sed de moyse vt dictum est. **Paulus.** **S**i be-
ne consideras predicta. auctas de deo loqui non de moyse.
De moyse em̃ nūq̃m legitur q̃ ad celū ascendisset. cum em̃
dict̃. moyses ascendit ad deū. Exo. xix. ibidez ostendit̃ q̃ sua
ascensio erat vsq̃ ad montē synay. vbi gl̃ia dei rep̃sentabat̃
per ostensionē suoz miracloz et non vltra. vñ statim ibidez
subdit. vocauit eum domin⁹ de monte. s̃ilr cum moyses de-
scendit de deo ad pplm non intelligitur nisi de monte vbi d̃
erat modo predicto vt satis plane patet intuenti predictū
capitulum. Similiter cum dicitur. quis contineat spiritum i
manibus eius. non potest intelligi de acceptōne anserum in
camino de quo agitur Exo. ix. put tu dicis. cum quia anes
non sunt spiritus. cum quia etiam aaron accepit anes sic
et moyses vt ibidem habetur. et sic non posset de moyse sin-
gulariter dici. quis contineat spiritum. S̃ilr quod dicitur.
q̃s colligauit aquas quasi in vestimento non potest itelligi
de moyse i mari rubro. cum quia illud miraculū soli deo ac-
tribuitur. vñ Exo. xv. dicitur de hoc. Spiritu oris tui cōgre-
gate sunt aque. cum quia aque in mari rubro non steterūt
quasi colligate sed cum essent fluentes prout habent ex na-
tura sua. virtute tamen diuina steterunt. et ideo dicitur ibi.
stetit vnda fluens. similiter cū dicit̃ ibi. Quis suscitauit oēs
terminos terre. non posset intelligi de erectōne tabernaculi
per moysen facta. in illa enim erectōne non fuerunt susci-
tati omnes termini terre vt patet de se. Qd̃ autem dicis q̃ i
erectione tabernaculi per moysen facta imisit terrorem omi-
bus finibus terre promissionis est manifeste falsum. Ta-
bernaculū enim fuit erectum in p̃ma die p̃mi mensis sc̃di
annī ab exitu de egipto vt habetur Exo. xl. dñs autē incepit
mittere terrorem et formidīnē in pplis ppter pplm i s̃rabilit̃
cum quod fuit xxxvi. anno a predicto exitu vt patet intui-
enti secundum capitulū Deutro. qd̃ tu allegas. vnde i erecti-
one tabernaculi que ante per magnum tempus fuit facta

ut dictum est. nichil legitur de omissione terrores seu formi-
dine nec de aliquo alio miraculo quod ibi fuisset factum. unde
predicta auctas non potest de moysse nec de aliquo alio nisi
solum de deo cui omnia illa proprie adaptantur verificari. et sic
de illo tantum intelligi debet illud quod sequitur. scilicet quod est no-
men eius. et quod nomen filii eius si nosti ut iam tibi pro-
puleram. **Saulus.** Dic ergo quomodo illa de deo verifi-
cari possunt que in predicta auctoritate continentur. presertim
illud primum ubi dicitur. quis ascendit in celum et descendit. cum
sic manifestum quod deo non competit ascendere nec descendere si-
cut nec aliquo modo moveri. **Paulus.** Tu scis quod do-
ctores tui frequenter dicunt quod scriptura loquitur de divinis
more humano in quo verum dicunt et concorditer cum veris
catholicis doctoribus. Nam sicut cognitio nostra accipitur a
sensibus sic et nostra locutio ex his confurgit. Sic enim loqui-
mur de rebus prout sunt in nostra cognitione. Unde ad intel-
ligendum aliquid de deo oportet nos ut locutionibus corpo-
rais quibus ipse deus sit summe simplex et incorporeus. dicitur
deum ascendere in celum ut intelligatur quod potentia divina
superat potestates celorum. unde deuterio. penultimus dicitur de deo quod
est ascensor celi in adiutorium populi sui. Sic ut ostendatur quod
iudicia divina attingit usque ad infima et ea cognoscit et iu-
dicat dicitur Genesim. xj. descendit deus ut videret civitatem et tur-
rim terram. et sic de multis filibus. et ideo ille doctor tunc ma-
gnus Rabin moyses egipcius in suo libro de directione populi
rum pre prima capitulo ix. declarans ista verba. scilicet ascendere
et descendere dicit quod sunt equivoce a consilio. et quod quicquid intelliguntur
de ascensu et descensu corporali que sine motu locali fieri non
possunt quicquid vero de ascensu et descensu spirituali qui sine motu
fieri possunt prout large in predicto capitulo tractat. Et ibidem
concludit quomodo de deo possunt verificari ista verba ascen-
dit et descendit videtur ibi si vis. ad oppositum autem cum dicitur.
Quis ascendit in celum et descendit. intelligendum est de deo
qui celos celorum ascendit transcendendo eorum potestates
et in terram descendit omnium inferiorum cognitionem habens et
omnia tam superiora quam inferiora disponens. et sic nullo modo
est inconueniens talia attribuere deo ut de infinitate et infi-
nitate sue sapientie et potentie aliquid saltem possumus in-
telligere. semper tamen presupponendo veritatem de immobilitate

sua. testat̃ em̃ scriptura Malachie iij. capitulo. Ego dominus
et non mutoz. **Saulus.** Vellem scire quomodo ex
ponis illā auctatē puer. continuando ea que in ea cōtinent̃
ad illud verbū quod allegas. s. quod est nomen eius ⁊ quod
nomen filij eius quia vt supra dicebas. et verum ē intelligē
tia verborum ex causis est sumenda dicendi. Et sic videbit̃
si expositio tua consonat cum illo quod intendis ex auctori
tate ista concludere. **Paulus.** Placet michi exponē
tibi hanc auctoritatē incipiendo a pmo verbo a quo incipit
in lra et continuando vsq; in finem vbi tota sententia hui⁹
auctoritatis finitur. et licet hoc erit aliquantulum prolixum.
tamen toleranda est prolixitas vt veritas magis elucescat.
incipit em̃ hec auctoritas in libro puer. capitulo supradicto
sic. verba congregantis filij vomētis visio quā locutus est
cum quo est deus et qui deum secum morantem confortatus
ait stultissimus virozum ⁊c. Ad cui⁹ declaracōnem sciendū
q̃ Salomon in hoc loco intendit vilipēdere sciētiā huma
nam que per inquisicōnem humane racōnis procedit in re
spectu ad sciētiā diuinā que per sacram scripturam seu
dei reuelacōnem acquiritur. et quia ipse Salomon vtramq;
sciētiā habuit. s. infusā vt habetur iij. Re. ij. Similit̃
et sciētiā acquisitā vt habetur Ecclesiastes pmo. vbi dicit̃
Ego ecclesiastes fui rex isrl̃ i hierlm̃ et pposui i animo meo
querē et inuestigare sapienter de omnibus que fiunt sub so
le. ideo in hoc loco vult ostendere q̃ sciētiā acquisita per hu
manā inquisicōnem precipue de diuinis quasi abiecta est
respectu sciētiē a deo infuse seu reuelate. vnde dicit̃. verba
congregantis. i. salomonis qui cōgregauit sciētiā per hu
manā inquisicōnem que est quedam congregacō eo q̃ par
tibiliter acquiritur. Et sequitur filij vomētis. i. Salomonis
qui predictā sciētiā sic cōgregatā tanq̃m abiectā
vomuit sicut homines solent fastidiosa et mutila vomere.
Vnde ecclesiastes pmo vbi supra cum dixisset. Et pposui in
animo meo querere et inuestigare sapienter ⁊c. statim s̃bōt̃
hanc occupacōnem pessimā dōit deus filiis hominū vt occu
pentur in ea. Ex quo habetur q̃ occupacōnem quam habuit
in hui⁹ sciētiē acquisicōne reputabat pessimā. et sic me
rito erat vomenda. et ideo respectu hui⁹ dicitur filij vomētis.
Postq̃m igitur ostendit abiectiōnem sciētiē humanitū

per cōgregacōnem acquiſite ſpecialiter q̄ntum ad diuina. cō
ſequenter ſubdit. que eſt illa ſcīa ſcōm quā ip̄e loquit̄ ō di
uinis de quo dicit̄. viſio quā locut⁹ eſt cum quo eſt deus et q̄
a deo ſecum morante confortatus ait tē. q. d. Non loquor
auctoritate congregate ſcēde quam iam enomui. ſco loz
quoz auctoritate diuine reuelacōis. **I**deo dicit̄ viſio quam
locutus eſt cum quo eſt deus. et quia ille bene loquitur de di
uinis cum quo deus eſt non ſolum in intellectu ſed etiam in
affectu. **I**deo poſtq̄m dixit cum quo eſt deus. ſ. i. intellectu ſb
dit. et qui a deo ſecum morante confortatus qđ intelligitur
de illo qui non ſolū ſecū dum intellectum ſz etiā ſcōm affe
ctum habet deū ſecū morantē p grām ſcōm quā homo cōfor
tatur in bonis. ſequit̄ in lra. **Stultiſſimus ſum virozum et**
ſapientia hominū non eſt mecum quod intelligit̄ ō Salone
poſtq̄m euomuit ſapientiam mūdānam. q. d. nichil reman
ſit in me de ſapientia illa quam a me eied modo predicto.
et ideo remanſi q̄i ſeu tanq̄m ſtuliſſimus virozum tē. et ſe
quitur. **Et non didici ſcientiam.** hoc dicit quia **Salomon** nō
habuit ſcientiam acquiſitam humanit̄is addiſcendo ab alio
ſed pot⁹ per ſe inueſtigando vt habetur ex auctoritate **Eccle**
ſiaſtes ſupradicta. qz tamen habuit per reuelacōnem de diu
inis ſcientiam alciorem et alciōri modo habitaz. **I**deo ſubdit.
Et noui ſcēdām ſanctorz. **Sanctorz** em̄ ſcēdā de diuinis
perfectior eſt qz humana. pmo quia alciorem noticiā de deo
habet. **Secūdo** qz habet eam alciōri modo. ſ. per diuinam reuelā
cōnem. de pmo autem ſequenter dicit ſic. quis aſcendit in
celum et deſcendit. q. d. per ſcēdām humanam non cogno
ſcitur quod deo poſſit didi qz aſcendat vel deſcendat cum ſo
lum de eo cognoſcāt qz ſit imobilis. per reuelacōnem diuinā
cognoſcitur qz deus aſcendit ad celum et deſcendit per diuinā
providentiam que ſe extendit non ſolum ad cognoſcēdas et
regēdas res ſūmas ſed etiam ad cognoſcēdum et regēdū
res infimas vſqz ad mīma. et ideo in multis locis ſacre ſc̄p
ture de deo dicitur qz aſcendit et deſcendit. **Conſequenter** dicit̄
quis conamuit ſpīritum id ē ventum in manibus ſuis. **phī**
em̄ per humanam ſcēdām tantum de naturalibus loquen
tes impfecte locuti ſunt de ventozum flatu vt patet in ſecū
do metheurozum vbi de cauſis ventozum agitur. ſed per re
uelacōnem diuinā que i ſacra ſcriptura traditur habetur

q̄ deus retinet eos et facit eos flare sc̄dm volūtatē sue bñ
placitū. iuxta illū psalmistē. qui p̄duat ventos de thesauris
suis. Consequentē patet quia per sciētiā p̄bīcam s̄m quā
elevantur aque tanq̄m mīn⁹ graue q̄m terra dēberet eam
vndiqz arcū dare non cognoscitur qua racōne aliqua pars
terre sit discoopta. ideo dicit. quis colligauit aquas quasi in
vestimento. hoc enī fit virtute diuina solū vt habetur Gen.
p̄mo. Dixit deus congregent̄ aque t̄c. Et quia ex ista colli
gacōne seu p̄gregacōne aquarū secutum est q̄ termini terre
fuerūt ad habitacōnē animalīū sup̄uenientes q̄m aque. ideo
subdit quis suscitauit om̄s terminos terre. q. d. hoc non pōt
cognosci per humanā inquisicōnez nisi per reuelacōnem di
uinā de qua dicit Gen. 1. Et appareat arida. et quia autor
om̄is predictorum est deus cui⁹ noticiā p̄bī non habent nisi
ex creaturis que in infinitum distant a perfectōne diuina.
ideo dicit. qd̄ est nomen eius. p̄bī enī non possunt bene noīa
re deū. vnde dicitur in libro de causis. q̄ causa p̄ma ē sup̄
omne nomen quod nominatur de ipsa. Et ideo dicit quod ē
nomen eius. idest o p̄bī quomodo posses nominare deū s̄m
tuā sciētiā per reuelacōnem diuinā deus nominatur
vt patet Exo. vi. vbi moysi interroganti de nomine diuino
fuit responsū a deo. diuinum nomen. s. deo p̄prium est. s.
tetragramaton quod est incōdicabile creaturis prout etiam
doctores tui tenent. Et quia per reuelacōnem diuinā non so
lum cognoscitur nomen dei essēdale vt in capitulo allega
to Exo. Sed etiam distinctio patris et filij in diuinis q̄ nullo
modo per humanā sapiētiā cognosci possit. ideo subdit qd̄
nomē filij eius si nosti quasi diceret hoc nullo modo noscē p̄
humanā sapiētiā nisi solum per reuelacōnem diuinā.
et quia diuina reuelant̄ per sacram scripturā a deo traditā.
Ideo subdit. om̄is sermo dei ignitus. i. sacra scriptura que ex
sermone dei habet̄ est ita purificata ab oī falsitate. sicut me
talla q̄ i igne purificant̄. vñ psalmista. Eloq̄a dñi igne ex
aīata et sequit̄. Clipes⁹ ei⁹ ē sperantibz in se qz licz p̄tra verita
tem fidē m̄lte impugnacōes insurgant tā ex p̄te interiori t̄
hoc cū homines difficultant̄ in credendo ea que sup̄ra rōnē s̄
naturalem q̄m ex p̄te exteriori. s. a racōnibus hereticorum
et tyrannoz persecutōnibus. tamen sperantibus in deū p̄
veram fidē caritate formataz deus est defensor. ideo dicitur

clipens tē. et sequit̃. **N**e addas quicq̃q; verbis illis. s. de his
que diuinis verbis contrariant̃ seu cōtradict̃ ut arguaris
inueniarisq; mendax quia q̃dquid cōtradict̃ diuinis aucto
ritatibus que ab ip̃a summa veritate que deus est reuelant̃
mendosum est seu falsum vsq; huc predicta auctoritas per
quam sic expositam recte continuantur verba eius adinueniē
et intencum meum arca intellectum hui⁹ dicti quod est no
men eius et quod est nomen filij eius comprobatur.

Capitulū xij. in quo ostenditur q; spiritus sanctus ē alia
persona in diuinis preter personam patris et filij ex auctori
tate psalmiste dicentis. verbo domini celi firmati sunt. nō
obstantibus hebreorum cauillacōnibus.

Saulus.

Neo mentem tuā arca filiacionē quā i diuinis
asseris. sed adhuc video q; addis aliū deum quē
sp̃s sanctū vocas. in quo manifeste trās gderis
p̃ceptum sapientis per te supra allegati. in quo dicit̃. **N**e ad
das aliquid verbis illis ne inueniaris mendax. **C**onstat enī
per predictam auctoritatem per te allegatam prout tu eam
exposuisti q; in d̃m̃is est pater et fili⁹ et non alius deus. dic
enī quod est nomen eius et quod nomen filij eius. non enim
dicit̃ quod est nomen spiritus eius. **E**x quo patz q; tu addē
do aliam personam in diuinis quam d̃s esse deū manifeste
addis verbis eius et sic inueniris mendax. **P**aulus. **I**n
hoc quod dicit̃ur. ne addas quicq̃m verbis illis. intelligi
tur p̃hibita illa que diuinis verbis contrariantur seu con
tradict̃ prout tibi dixi exponendo illud verbum. **N**e ad
das tē. nō aut̃ p̃hibentur illa que diuinis verbis nō cōtra
dict̃ nec cōtrariant̃. alias enī omnia alia essent p̃hibita q̃
non essent contenta in predicta auctoritate quod est falsū.
quia in sacris scripturis multa continentur preter illa que
in predicta auctoritate explicant̃. vnde in p̃posito quia i ver
bis supradictis non excluditur q̃n sit in diuinis alia p̃sona
preter p̃sonam patris et p̃sonā filij que ibi expr̃m̃tur. et
quia per scrutiniū scripturarum non solum necessariū est
concedere in diuinis esse patrem et filiū s; etiam sp̃m̃ sanctū
proarco hoc asserendo nō est addere quicq̃m verbis diuinis eis
contrariando vel contradicendo sed potius est confiteri ea

que in sacris eloquijs traduntur. **Saulus.** **A**llega
michi aliquā auctoritatē si habes p quā necessariū sit pcedē
q in diuinis est spiritus alius a patre et filio. put tu asseris
Paulus. **Q**uod in diuinis sit spū sanctus qui est deus alia
persona a persona patris et filij satis habet ex auctoritate
psalmiste p me sup allegata. in qua dicit verbo domini celi
firmati sunt et spiritu oris eius omnis virtus eoz seu oīs
exerctus eoz. Constat aut q psalmista loquit in hoc loco de
creacōne mundi que fuit a solo deo facta nullo internemē
te adiutorio seu ministro extrinseco. hoc em est vnum de fū
damentis fidei non solum apud nos sed etiam apud eos.
tuus em magister **Rabimoyse** egipcius i suo deutronomio
in titulo primo primi libzi capitulo primo dicit hoc esse pri
mum fundamentū oīm fūdametoz mosaice legis. et hoc ē
omne apud tuos vbiqz de hac materia loquitur. s. q dē
solus celum creauit et terram et omnia que i eis sunt nullo
exteriori adiutorio coopante. s. alicui? creature. vnde et tal:
mudici tui dicūt q deus non creauit angelos in pma die.
ne forte crederetur q angeli fuissent coopatores seu coadiu:
tores in creacōne mundi. sed psalmista i pōicta auctozita
te testatur qd verbo dei celi facti sunt. vbi em translatō ma
dicit firmati sunt. in hebraica lra dicitur facti sunt. et sic se
quitur q deus per verbū suū celos fecit. Similiter r testatur
q deus per spiritū oris sui fecit seu creauit omnes virtutes
seu exerctus celozum. Ex quo sequit q deus per spiritū suū
hoc fecit. Cum aut de rōne verbi est q distinguatur a dicēte
seu proferente. similiter et de rōne spiritus oris eius vt distin
guatur ab inspirante. sequitur q spiritus p quem virentes
celozum facte fuerunt est deus ali? ab inspirante. Et sic i hac
auctoritate trinitas quaz pōicamus exprimit que est vnus
deus creator mundi. i qua quidē trinitate spiritus est eāus
in ordine trū personarum. Et sic habes q in asserendo spū
tum sanctum esse deum alium a patre et filio non fit aliqua
addicō que contrariet seu contradicat eloquijs diuinis. ymo
eis manifeste conformat. **Saulus.** **N**imis stricte in
telligis hoc dictum verbo domini. filr et spiritu oris eius. in
telligis em verbum filiter et spiritum vt aliquid existens in
deo et a deo realiter distinctū. cum tamen non sit necessariū
sic ista intelligere. per verbum enim dei et spiritum eius

que in hoc loco stinent suffecit intelligere mandatū dei seu ei
us pceptum pnt ipsemet psalmista in hoc eodem psalmo de
clarat dicens i hac ppria materia .s. creacionis mundi. Ipse
dixit et facta sūt ipe mandauit et creata sunt. vnde nō aliud
intelligendū est de hoc quod dicit verbo dñi celi firmati sunt
nisi qd create fuerunt facte per mandatū dei vel eius imperi
um seu voluntatem. ¶ **Paulus** ¶ **Circa** hoc quod dicit
verbo dñi quod scdm veritatem significat filium dei non est
ad pñs insistendum quia iam de hoc qd in diuinis sit fili⁹ su
pra ē ostensū. S; manifestum ē i hoc quod dicit et spiritū oris
eius intelligit aliquis intrinsecum deo et ab eo pcedēs quod
non potest esse nisi deus et a deo procedens. suffecit; enī dice
re. et spiritū oris eius omnis exercitus eorum ad denotandū
qd de mandato dei facti fuerunt celi et hui⁹modi. Sed apponē
do spiritū oris eius manifeste ostendit qd spūs de quo loquit
est intrinsecus deo et a deo inspirante distinctus. Et sic intel
lexerūt Rabini cui istam auctoritatem ¶ **Saul** ¶ **Vbi**
qso inuenisti Rabinos nostros sic exposuisse ¶ **Paulus**
¶ **Supra** i capitulo .v. hui⁹ distinctōis allegaui tibi quan
dam auctem que in glo. magna sup gen. que dicit beresich
Rabba capitulo .xlii. habet. Vbi sic Rabi Symeō dicit. sic i
spiraui seu sufflaui deus spm suum et creatus est mundus
sicut in psalmo dicit. Spiritū oris eius omnis viris eorū
hec in glosa predicta. Ex quo patet qd hoc quod dicit Spirit
tu oris eius intelligendum est per modum ispiracionis seu
sufflacionis qd i rebus creatis a quibus cum loquimur de di
uinis necesse est accipe aliquam silendinem. non nisi ab ex
trinseco pcedit et sic oportet qd illa res inspirata sit de⁹ cum
nichil est in deo quin sit deus. Similiter necesse est qd sit ali
us ab inspirante ex necessitate oppositōis relatiue. et sic ma
nifeste consonat expōitōni mee. ¶ **Saul** ¶ **Licet** ille
Rabi Symeon quē allegas fuit de magnis et antiqs doctōri
bus nostris. est tamen vn⁹ singularis cui⁹ dētm non sufficit
ad concludendū in tanta materia. Et ideo si alias auctōrita
tes habes ad pbandū qd spūs sanct⁹ sit deus allega.

¶ **Capitulū .xii. in quo ostendit qd in diuinis est tertia per
sona scilicet spiritus sanct⁹ ex auctoritate ysaie .xlviii. vbi
dicitur et nunc domnus misit me et spiritus ei⁹. quibus dā**

in hebreoy cauilla donibus non obstantibus

Danl^o

Iacet vey est q^d Rabi Symeō ille quē tibi allegam^{us} est tantū vnus doctor tamen dicta sua habent auctoritatem a ceteris doctorib^{us} eius inquantū sua ex posicio ī hoc loco nō fuit reprobata seu cōdempnata. nec etiā legi^{us} extra dictam esse ab alijs s^{ed} collocata fuit in illo libro antiquo sup^{er} allegato tanq^{ue} vera. et nō repugnās fidei et veritati. nichilomin^{us} tamen. ex quo aliam vis auctoritatem allegabo tibi vnā que tibi debet sufficere quequidē auctoritas est illi^{us} pphete euangelici ysaie qui d^{icit} mysterijs fidei nostre q^{ue} plurima et magna pphetauit. dicit enī in capitulo. xlviii. sic attēdite ad me audite. hec. non a principio ī abscondito locutus sum ex tempore quo facta fuit ibi eram et nunt dominus deus misit me et spiritus eius. hec ille. Ex qua auctoritate habes q^{uod} ille qui a principio non in abscondito locutus fuit. s^{ed} ipse deus qui a principio cum populū israhēlem ad se applicasset eis dādo legem in monte synay non in abscondito locutus est palam et publice cunctis audientib^{us} legem dedit vt habet exo. xx. qui quidē deus in eodem tempore. s^{ed} dādonis legis ibi erat. Et quia ipse deus qui locutus est palam in dācone legis postea fuit missus ī mundū p assumptionem carnis ad redimendū gen^{us} humanum de qua assumptione ī distīctione sequenti deo duce est agendū. Ideo dicit. Et nunc deus misit me et spūs eius. In qua auctoritate manifeste exprimūt tres persone diuine. de quaz qualibet necesse ē dicere q^{uod} est deus qui locutus est palam. Exprimit enī ibi de^{us} missus qui statim de se ante predixerat. non a principio in abscondito locutus sum tē. Similiter exprimit ibi de^{us} mittēs cum dicit dominus misit me. Similiter exprimit ibi spūs deī mittens eum dicit. Et spūs eius. s^{ed} misit me. De^{us} enī nullo modo intelligi debet missus nisi a deo. Et sic ex ista auctoritate plane et sane intellecta habet distīctio triū personaz in diuinis. quaz tertia persona est spūs sanct^{us} qui ē ver^{us} de^{us} inquantū dicit q^{uod} spirit^{us} deī deum mittit. est tamē distīct^{us} a deo misso de quo dicit. dñs misit me quia ītermittentē et missū necessaria est distīctio personalis.

Saulus Duo p^{re}supponis in expositione hui^{us} auctoritatis ysaie que non probas nec etiam sunt consona literē.

Et ideo ex illa auctore non habes intentum. primo enim presupponis quod ille de quo dicitur quod fuit missus a deo est uerus deus qui dedit legem genti nostre israelitice. quod non est uerum. magistri enim nostri contra exponunt illud quod hic dicitur. Et nunc dominus misit me de ysaia qui fuit a deo missus ut habetur ysaie. vii. Vbi cum dicitur a deo quem mittam aut quis ibit pro nobis. Respondit ysaia. Ecce ego mitte me. Cui deus dixit vade et dic populo huic etc. unde de ista missione in hoc loco loquitur propheta. nec valet contra hoc dicere quod iste missus a deo dicit de se statim super a tempore quo fuerant ibi erant quod intelligitur a tempore dacionis legis in quo tempore ysaia non dicitur erant natus ut est manifestum. hoc enim non obstat predicte expositioni quia ut magistri nostri dicunt sicut in monte synay moyses recepit legem a deo. sic eodem tempore et loco omnes prophete fuerunt ibi quantum ad animas et ibi unusquisque recepit prophetiam suam quam postea quilibet eorum tempore suo prophetavit. Et hanc sententiam tenent omnes magistri nostri antiqui. fere qui hunc passum exposuerunt. unde ex hac auctoritate secundum hanc ueram suam expositionem non solum non esse unum deum qui ysaia misit Spiritus enim dei de quo hic dicitur quod misit ysaia non est uerus deus. sed est spiritus propheticus creatus quem habuit ysaia a deo et per quem ysaia prophetavit. unde si recte hanc auctoritatem intelligis nichil facit propter rationem predictam. Secundo presupponis in tua expositione quod uerus deus fuit missus a deo per assumptionem carnis quod non probas nec probare valebis. Item sunt quedam in littera precedenda et sequenda hanc auctoritatem que nullo modo consonant tue expositioni. Sed quia dicta sufficienter pronuntiant ad tuam expositionem euacuandam. ideo illa ad presens omitto. ¶ **Paulus.** ¶ **E**xpositio magistorum tuorum in qua dicunt quod ysaia est ille de quo hic dicitur. Nunc dominus misit me etc. est manifeste falsa tanquam fundata in fundamento falso et erroneo. fundatur enim in hoc quod anima ysaie et anime aliorum prophetarum fuerunt in monte synay tempore dacionis legis antequam ipsi nascerentur et ibidem receperunt prophetias suas prout tu nomine eorum recitas. Et uerum est quod magistri tui hoc asserunt in predicta expositione. sed hoc est manifeste falsum. nam secundum naturalem rationis dictamen anima ratio: nalis tunc coarctatur esse cum in corpore humano sibi coarctato infunditur. anima enim secundum ueram suam diffinitionem a phis

traditam est perfectio corporis phisica organica ut habet scdo d aia
Constat aut q illud quod est perfectio alicuius corporis non
habet esse ante formationem illius. Et sic patet q predictu
fundamentum est falsum. Q aut sit erroneu patet. Na hoc
est contra sacre scripture testimonium. legit enim Zacharie
xi. Ego dominus formans spiritum hominis in medio eius q
uerbum exponit a Rabbi cabadia et a Rabbi quimbi cofor
miter ad predictam diffinitionem anime. dicunt eni q p hoc
quod dicit formans spiritum hominis in medio eius. intelli
git q creator creat aiam cum perfectione figure corporis hu
mani. Et est cois expositio predicti verbi. hoc etiam consonat
huic quod dicit gen. i. formauit igit de homine de limo terre
et inspirauit in faciem eius spiraculum vite et factus est homo
in aiam uiuentem. Ex quo patet q aia creat et infundit i
corpore humano formato. Et sic patet q nullo modo de ysa
ia potest intelligi illud quod dicitur a tempore quo fuerat
ibi eram. quod intelligit a tempore dationis legis scdm om
nes. nec etiam quod ibi legitur immediate ante. s. no a pzi
apio in abscondito locutus sum. potest d ysaia intelligi. nec
de aliquo homine puro nisi solum de deo legis dato re. Doc
tores eum tui in libro qui dicit mequilea exo. xix. uenerunt
in desertum synay et castrametati sunt in deserto expresse di
cunt q hoc quod dicitur per ysaia non a principio in absco
dito locutus sum. Intelligit de datione legis que publice fu
it data. et est sententia cois omniu expositoꝝ tuoru. Ex quo
sequit manifeste q illud quod immediate in eodem textu
dicit. s. nunc deus misit me et spiritus eius. Intelligat de il
lo qui non a principio in abscondito locutus est tñ quod non
nisi de deo uero intelligi potest. Ad hoc autem quod dicit me
presupponere quod non proba. s. q uerus deus missus est per
assumptionem carnis tñ. Vez dicit q hoc tibi non probaui
usqz nunc. s. hoc per dei gradam pbaturus sum i sequenti di
stinctione. ubi de diuinitate xpi est agendu. Ad terciu quod
dicit q sunt quedā in predicta aucte precedenda et sequenda
que nullo modo consonant mee expositioni exprime illa. et
deo duce sufficienter respondeo tibi.

Saulus

An teqz de alijs pcedentibus et sequentibus contra te obi
dam volo tibi ostende q hec uerba q allegas scdz te exposita
faciunt manifeste contra te. vis enim ex istis uerbis. s. nunc

dominus deus misit me et spiritus eius inferre quod in divinis
sunt tres persone distincte. scilicet deus mittens et spiritus sanctus
mittens et filius dei missus. Si bene attendis ex his verbis seque-
retur quod sunt quatuor persone in divinis quod ut credo tu eti-
am non admitteres. primum assumptum patet. Nam in pre-
dictis verbis. primo nominatur deus. Non enim dicitur. et nunc
deus misit. sed et nunc deus misit me. ecce duo. dicitur etiam quod
ille missus est deus. et sic sunt tres persone. dicitur etiam quod in
hoc quod sequitur. Et spiritus eius exprimitur alia persona divina
mittens quam etiam asseris deum mittentem. et sic secundum te
sunt quatuor persone divine quod tu ut credo nullo modo ad-
mitteres. **Paulus.** Dixi tibi quod cum de hoc misse-
rio sancte trinitatis agere oporteret diligenter scrutari sacra
eloquia non autem superficeremus. unde in proposito debet
attendere formam in qua illi duo nomina ponuntur. scilicet illa per
quibus in translatione nostra habetur dominus deus. primum
enim nomen quod ponitur ibi est adonay scriptum cum his lite-
ris. a. d. n. y. Cuius quidem nominis propria significatio est
dominus deus. Secundum nomen quod ibi ponitur est nomen domi-
ni tetragrammaton quod est nomen dei proprium et incommuni-
cabile creaturis quod quidem nomen scribitur cum alijs literis a pre-
dictis. scilicet y. h. n. h. unde si proprie transferantur hec nomina secundum
veritatem hebraice lingue diceretur sic. Et nunc dominus meus
. y. h. n. h. y. h. misit me. et illa duo nomina quorum unum est
proprium divinum. et aliud est nomen adiectivum nullo mo-
do significant duo supposita sed tantum unum sicut cum dicitur do-
minus meus rex et huiusmodi non significant duo supposita sed
unum tantum. Et ideo ratio tua non facit contra me. Ex illis enim
duobus nominibus primis habemus unum suppositum. scilicet personam
patris. in hoc quod dicitur dominus deus. in hoc quod dicitur misit
me habemus secundum suppositum. scilicet personam filii missi. in hoc
quod dicitur. Et spiritum eius habemus tertium suppositum
scilicet personam spiritus sancti. unde in hac auctoritate non so-
lum tres persone divine exprimuntur distincte. sed etiam ordo earum
ostenditur. Et ideo si habes alias obiectiones literales contra me
am expositionem pone eas ut videamus cuius valoris sint.

Capitulum xiiii. In quo exponitur auctoritas ysaie suppo-
ta exesse ut ex illa sane intellecta habeat intentum supradictum.

Saulus

S bene scrutentur precedenda et sequenda hanc antio-
ritatem quam allegas manifeste patet quod propheta
ta non loquitur hic de messia seu christo veniente sed de Cy-
ro qui populum israel redemit de babilonica captivitate. legi-
tur enim statim ante predicta verba que allegas dominus di-
lexit eum et faciet voluntatem suam in babilone et brachium
suum in caldeis. Ego locutus sum et vocavi eum adduxi eum
et directa est via eius. Que quidem verba secundum omnes expo-
sitores tam catholicos quam hebreos exponit de Cyro quem deus
dixit ad faciendum voluntatem suam in babilonem edu-
cendo populum suum de illa captivitate ad quod vocatus fuit
a deo ut habetur ysaie .xlv. capitulo et prosperatus est in via
sua ut habetur Esore primo et sequitur statim. Accedite ad me
ter. que est auctoritas per te allegata. post autem dicta auc-
toritatem cum quibusdam que sequuntur ad illam pertinenti-
bus sequitur in litera Egredimini de babilone. fugite a cal-
deis in voce exultationis annunciate. iudicium facite hec. of-
ferre illud usque ad extremum terre et dicite redemit dominus
populum suum iacob. que quidem verba ab omnibus exprimi-
tur ad literam de redemptione a babilonica captivitate. non
autem de redemptione per messiam expectata. unde inconso-
num est veritati literę quod auctoritas tua que iter precedenda
et sequenda ponitur exponatur de messia et redemptione sua
prout tu intendis sed magis convenienter exponenda est de
eadem redemptione babilonica ad quam annuncandam ysa-
ias ibidem dicitur missus a deo cum dicitur dominus misit
me. Que quidem annunciatio fiebat a propheta per spiritum
propheticum dei ex quo dicitur et spiritus eius. Et sic patet quod
hec expositio est magis consona literę cum convenientius con-
tinuatur cum precedentibus et sequentibus modo predicto
quam expositio tua. **P**aulus **U**t veritas expositionis
mee magis elucescat. volo tibi exponere predictam aucto-
ritatem per me allegatam cum precedentibus et sequentibus
seriose ad literam. Ad cuius declarationem premittendum est
quod in sacris eloquiis preferam prophetas sepe fit transitus seu
translatio de una materia ad aliam sibi similem et specialiter
cum una sit figura alterius vel habeat cum ea aliquam cor-
respondentiam sicut membra ad caput et econtra. unde ysaie

xiii. cum propheta loqueretur de principe babilonis qui in ty-
rannica et superba potestate et casu horribili quodammodo
assimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti intantum q
censendus erat membrum eius et ipsius figura. Idcirco in eo-
dem textu propheta de vno transit ad alium ut patet in ca-
pitulo supradicto. unde in proposito ysaias prophetando de
redemptione populi israelitici a captivitate babilonica per-
ditur ab ipso deo ad hoc vocatum transit ad prophetandum
de alia redemptione longe digniori et remotiori in tempore
que tunc fienda erat per messiam seu cristum. quequidem due
redemptiones licet in hoc conveniebant q veraqz fienda erat
per dei potentiam que hostes populi sui opprimebat. Similiter
per dei misericordiam qua populo suo miserabatur propter
que transit propheta de vna ad aliam. In multis tamen hee
redemptiones inter se differebant et specialiter in hoc scilicet
q redemptio babilonica facta fuit virtute divina p. **Cyrum**
suum ministrum abqz miraculorum operatione. sed mundo
suo cursu naturali incedente. Redemptio vero secunda que p
xpm erat fienda cum miraculis a deo super naturaliter factis
implenda erat per totum. Quibus premissis litera sic videtur
exponenda ab illo loco in quo dicitur. audi me **Jacob** etc. **Ubi**
enim est quedam distinctio capitularis in hebreo ubi propheta
locuturus de predicis duabus redemptionibus que in ali-
quo conveniunt et tamen in multo magis differunt pre-
mittit audi me **Jacob** etc. ut ad attendendum exaret audientes
Et sequitur Ego ipse ubi in hebreo legitur ego sum. ad deno-
tandum q ipsius dei esse seu essentia per se consistit et nullo
modo ab alio dependet. **Et sequitur Ego primus et ego novis-**
simus. ad denotandum ipsius eternitatem que omnem du-
rationem temporis excedit. **Et sequitur manus quoqz mea** fa-
davit terram. et dextera mea mensa est celos. ad ostendendum
q mundus est creatus ab ipso deo et a nullo alio. et mundi
partes adinvicem ab ipso deo sunt proportionate. **Et sequitur.**
Ego vocabo eos. In hebreo habetur ego voco eos et stabunt si-
mul ad denotandum q gubernatio mundi creati per ipsum de-
um est ab ipso deo creatore suo. Que quidem omnia supradic-
ta propheta premitte ad hoc ut ostendat q liberatio populi
dei a babilonica captivitate de qua statim erat locutus fu-
tura erat secundum divinam ordinationem qua ipse deus creavit

mundum et eum gubernat nullo interueniente miraculo su-
pernaturaliter facto. **¶** autem ista liberatio sit a deo preor-
dinata probat seu persuadet per hoc qd deus liberationem per
Cyrum fecit ante per prophetam predixit. et nullus ali-
us. Ex quo patet qd sicut illa liberatio in sola dei prescenda exi-
stebat. sic in sola eius potenda. unde subdit. **Cōgregamini**
omnes uos. i. gentes omnes que diuersis ydolorum cultibz sub-
iacebant. **Et sequit̃.** audite quis de eis annuntiavit hoc quasi
diceret hoc nullus annuntiavit anteqz fieret nisi solus deus
a cuius potenda et ordinatione factum fuit. **Et sequitur.** do-
minus enim dilexit eum. **s. Cyrum** quē ad dignitatem mo-
narchicam pmouit ut populū suum liberaret a captiuitate
caldaica. unde sequitur facit voluntatem suam scilicet dei
in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando. **Et se-**
quitur. Ego locutus sum et vocaui eum et adduxi eum et di-
recta est via eius. Ad ostendendum qd tota prosperitas Cyri
fuit a deo premissa et intenta ut liberationem populi per ipsū
iuxta diuinam ordinationem impleret. et hoc contra ydola-
tras qui huius prosperitatem attribuebant ydolis suis. unde
dicitur supra eodem capitulo anteqz venirent indicaui tibi ne
forte dicēs ydola mea fecerunt hec et sculpsalia mea et con-
flatia mandauerunt ista que audisti. **Et sequitur.** accedite
ad me etc. Circa quod attendendum est qd postqz propheta an-
nuntiavit liberationem populi a Caldeis per Cyrum diuina vir-
tute fiendam sine miraculorum operatione. nunc ab ea tran-
sit ad liberationem que tunc futura erat per cristum verum
deum et hominem. quequidem liberatio. **s. scda** facta fuit per
ipsum deum redemptorem per maxima miracula a deo facta
supernaturaliter. **Et ideo sic ysaias** locuturus de pma redemp-
tione que non supra cursum naturalem facta est. premisit magna
lia que deus fecit in mundi creatione et gubernatione que nō
supernaturaliter sed cursu naturali per potendam dei infini-
tam facta fuerunt. Sic propheta locuturus de scda redemp-
tione que per miracula supernaturaliter effecta est premisit
de illis que a deo supernaturaliter facta fuerūt. et specialiter
circa gubernationem populi quorum miraculorum numero
fuit dādo legis in synay in qua deus est locutus tante mul-
titudini publice et palam qd in maximum reputatur mira-
culum. unde deutro. iij. de hac materia sic legit̃. **Interroga**

de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit de-
us hominem super terram a summo celi usq; ad summum
eius si facta est aliquando huiusmodi res. aut vnq; cognitū
est vt audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis
sicut tu audisti. **E**t de hoc dicit propheta. accedite ad me et au-
dite hec quasi dicet ea que locutus sum. maxima et a deo sup-
naturaliter facta sunt. vnde requirunt maiorez attendonez
sicut illa que homo audit a propinquo attendis intelligit
Non a principio in abscondito locutus sum. quod cōiter ex-
ponitur tam a doctoribus nostris q; tuis de datione legis in
monte synay. In qua totus populus audiebat vocem dñi
loquentis vt habetur exodi. x. **E**t dicit hec dāto legis fieri a
principio quia in illa incepit populus israeliticus deo appli-
cari in peculiarem populum. recipienter obediēter manda-
ta sua vt habet exodi. xix. **Q**uequidem uerba non possunt
verificari de ysaiā. nec de aliquo puro homine sed de ipso deo
qui legē dedit. et sic intelligunt etiam doctores tui. **E**t sequit̃
ex tempore anteq; fierent ibi eram. vbi in hebreo habetur a tpe
quo fiebat. ergo ibi quod intelligitur de ipso deo qui loquendo
ipso modo p̃dicto ibi erat quod non potest intelligi d̃ ysaiā
qui nondū erat natus nec anima eius creata vt iam osten-
sum est. **E**t sequitur in eodem contextu et versu nulla diffe-
renda interposita. **E**t nunc misit me dominus et spiritus
eius. quod non potest intelligi plane. nisi de quo continue et
immediate propheta loquitur scilicet de deo. **E**t sic habetur q;
deus qui legem dedit in synay loquendo populo non in ab-
scondito postea missus est a deo et spiritu eius. quod erat in-
tentum. **E**t ut magis ostendat propheta q; verba predicta
sunt verba dei a deo missi. immediate subdit. hec dicit domi-
nus redemptor tuus scilicet deus ille qui missus est a deo et
spiritu eius ad tuam redempcionem et sanctificationem. **D**e
quo dicit sanctus israel ego dominus deus tuus. docens te
utilia. quod intelligit sic. **N**am redemptor non solum dedit
precepta que sunt necessaria ad consequendam beatitudinē
sed etiam consilia que ad hoc non sunt necessaria. sed tamē
utilia in quantum per ea melius et expedius homo possit cō-
sequi predictam beatitudinem. gubernans te. **I**n hebreo habe-
tur ducens te in via qua ambules. quia gesta ipsi redemp-
toris ducatum prestare homi ad hoc vt in hac vita que via

est dirigatur ad terminū beatitudinis. Et sequitur utinam
attendisses mandata mea. et facta fuissz sicut flumen pax
tua. quod potest intelligi dupliciter. vno modo referendo hec
verba ad hoc quod dixerat statim ante docens te utilia quā
si diceret. **E**tsi docui te utilia scilicet consilia que nō importāt
necessitatem sed utilitatem in consequendo expeditius beati-
tudinem. **V**tinam tamē attendidisses mandata mea scilicet
precepta que necessitatē importāt quia hoc suffecissz tibi ad
salutem per quam pax perhennis habetur atqz perpetua de
qua dicit facta fuissz sic flumen pax tua. **A**lio modo possunt
exponi predicta verba scilicet utinam attendisses mandata
mea referendo ea specialius ad phariseos quibus xp̄us dedit
duo mandata que si seruassent habuissent pacem temporālē
et etiā spiritualem. **X**p̄us enim interrogatus a phariseis
sen herodianiis si licet tributum dare cesari. **R**espondit nō
consulendo sed potius precipiendo que sūt cesaris dare cesari
que sunt dei. date deo. **Q**ue quidem mandata non seruauerunt
sed utrūqz transgressi sunt. **R**ebellarunt enim **R**oma-
no imperio. et sic non dederūt que erant **C**esaris **C**esari per qd̄
amiserunt pacem tyalē quia venerunt **R**ōni et destruxerūt
locum et gentem ut patet in historijs **J**osephi de destructōne
iherusalē et populi **J**udaici p̄ **T**itum et vespasianum. **F**ue-
runt etiā transgressi scdm̄ mandatum scilicet que sunt dei
date deo recedendo a cristo tam in credendis q̄ in agendis. et
sic amiserunt pacem internam. et etiā supernam. vñ de pri-
ma pace subdit facta fuisset sicut flumē pax tua. quia pax
temporalis est transitoria sicut flumen. **D**e secunda autē di-
cit. **E**t iusticia tua sicut gurgites maris. **I**usticia em̄ que est
per fidem xp̄i. est iusticia superabundās sicut gurgites ma-
ris et etiā perpetua sicut gurgites maris non deficiūt. **H**a-
bes igitur ex predictis expositionem literalem predictae auc-
toritatis quam tibi allegauī scilicet dominus misit me q̄.
In quā trinitas in diuinis exprimitur cū expressione tercie
persone scilicet spiritus sancti. que quidem explicatio consona
est precedentibus et sequentibus ut dcm̄ est. **S**aul?

Audio expositionem tuam circa predictam auctorita-
tē ysaie. **S**ed video q̄ explicatio facit contra te. dicit em̄ q̄ lex
nra que data fuit in synay fuit data a filio dei quem tu deū
uocas. vnde dicit q̄ de illo solo uerificatur. non a principio

in abscondito locutus sum. Ex quo sequitur qd nō fuit illa
lex data a tota trinitate quam tu asseris in diuinis esse. et
per consequens non fuit data a deo qui creauit celum et ter-
ram et qui eduxit israhelē d' egipto. Non enim dubito te
concedere qd tota trinitas creauit mundum et eduxit israhelē
d' egipto. Et sic si bene consideras tua exposicio tibi ipsi con-
tradicit. **Paulus** Indubie concedo tibi qd san-
cta trinitas que est vnus deus creauit mundum. Similiter
et eduxit israhelē d' egipto. et etiam legem dedit moysi. Nā
scdm veram fidem catholicam opera sancte trinitatis indiui-
sa sunt ab extra. distinctio enim personarum in diuinis solū
est scdz reladones originis que ab intra tantūmodo sūt cū
hoc tamen stat qd in sacra scriptura aliqua opa diuina apro-
priantur certis personis sicut illa que pertinent ad potend-
am appropriant patri. et illa que ad sapiendam appropriant fi-
lio. Similiter que ad bonitatem appropriant spiritui sancto.
Et quia dādo legis pertinet ad sapiendam ideo appropriat fi-
lio. Non intelligēdo qd sic propriū filiū sic qd non sit commu-
ne toti trinitati. differēcia em̄ est in hac materia inter apro-
priationē et propriū sed de istis ad presens non est curan-
dum circa te. donec aliqualiter sis illuminatus in fide

Capitulu. xv. In quo ostendit̄ p aliquas auētes qd spi-
ritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritū sanctū in scrip-
turis dēcentū dicūt esse creaturam. Et specialiter exponit̄ ibi
illud verbū gen. primo. Spūs dñi ferebatur super aquas

Saulus
HAbuc non plene probas michi qd spiritus sanctus
sit dñs. Nos em̄ bene credimus spiritum sanctum
esse aliquid a deo creatum quod ē quid sanctissimū
de quo psalmista spiritum sanctū tuum nec auferas a me.
qui quidem spiritus sanctus loquit̄ in prophetis. Juxta illud
ij. Re. iij. capitulo. Spūs dei locutus est in me sed qd iste spi-
ritus sanctus sit verus deus nūme credimus. nec auctoritates
per te allegate hoc plene ostendunt. **Paulus** Ex quo
spiritum sanctum credis esse quem etiā credis fuisse locutū
in prophetis put auctoritates p te allegate hoc plene testan-
tur. ex consequēti debuisses ipsum credere deum verum esse
uel aliquam substantiam intellectualem seperatam a corpe

Sed non est dicendum qd sit aliqua substantia intellectualis
creata separata a corpore quia sic esset aliquis angelus. uel anima
alicuius beati sed separata. Sed non primum quia nec sanctorum prophetarum
inquisitionem nec etiam sanctorum testimonia sacrae scriptura-
rum habetur qd sit aliqua substantia intellectualis creata se-
parata a corpore nisi solum angeli. Nec secundum etiam tu con-
cederes. Et sic remanet qd spiritus sanctus de quo scriptura
loquitur sit deus prout auctoritates praedictae per me allegatae
facis ostendunt. Sed ad maiorem habendam adhuc osten-
dam tibi auctoritates in quibus concedere cogeris qd spiritus
sanctus est deus per quas auctoritates plene ad litteram spi-
ritui sancto attribuitur illud quod solius dei est. manifestum
est enim apud doctores nostros et etiam tuos qd solius dei est
esse ubique per essendam praesentiam et potentiam. Nam hoc
pertinet ad infinitatem essentiae et potentiae diuinae quae nulli
creature competit cum quolibet creatura sit finita. psalmista
enim esse ubique attribuit spiritui dei qui est spiritus sanctus.
Vbi in psalmo qui incipit. domine probasti me videlicet quo
ibo a spiritu tuo. et quo a facie tua fugiam. Si ascendero in
celum tu illic es etc. Ex quo patet qd spiritus dei est ubique tan-
quam ipse deus. Similiter Job. xxxiiij. legitur. Spiritus dei fecit me
et spiraculum omnipotentis uiuificauit me. Constat autem
qd facere hominem et uiuificare enim solius dei est. doctores etiam
tui antiqui de spiritu sancto quicunque loquentes ei attribuerunt ea
quae ad solum deum pertinent. **Saul?** **Allega** illos
doctores nostros hoc dicentes. **Paulus** **On** illo libro
qui dicitur beresich rabba quae est glossa magna super gen. super
illud verbum spiritus domini ferebatur super aquas querit
quid est ille spiritus domini de quo dicitur. Et spiritus dei ferebatur
super aquas. Et respondetur hic est spiritus messie de quo in
ysaia legitur et requiescet super eum spiritus domini. Spiritus
sapientiae etc. ysaie. xij. haec in glossa praedicta tam maiori quam minori.
Item in praedicta glossa gen. xlij. legitur Rabbi Symeon
dicit. Quid est illud quod legitur in psalmo. Spiritus oris eius
omnis virtus eorum. Hoc est inspirauit deus sanctus et be-
nedictus spiritus oris sui et creatus est mundus. Ex quibus et
multis similibus patet propositum. **Saulus** **Allega**
glossa quam allegas super illud verbum. spiritus domini fere-
batur super aquas modicum facit pro te. possum enim responde-

q̄ spūs messie est anima eius. Sepe em̄ in scripturis anima
humana dicitur spiritus. vnde zacharie. xij. Ego dom̄us for
mans spiritum hominis in medio eius quod intelligitur de
anima. Constat autem q̄ etiam scdm̄ te aīa cristi seu messie
non est deus. nec etiam illud quod dicitur spiritus dñi fere
batur super aquas intelligendum est de ip̄o deo. cum quia cū
deus sit omnino immobilis non potest verificari de ip̄o q̄ fe
rebatur quia hoc importat motum. cum quia si p̄ hoc quod
dicitur hic spiritus dei intelligatur ip̄e deus quem dicit esse
terciā personam in diuinis inconueniens esset q̄ in creatōe
mundi fieret mendo de spiritu sancto quem dicit esse terciā
personam. et non de filio dei quem dicit esse scdm̄. Ad auc
toritatem scdm̄ quā allegas ipsius Rabbi Symeō nichil
aliud occurrit dicendum nisi illud quod supra contra eam
dixi ad quam per te fuit responsum. **Paulus** **C**on
cedo tibi q̄ anima xp̄i nō est deus s; est anima humana que
creata fuit in eodem instanti quo infusa fuit in corpore cristi
humano. sicut dictum est et ostensum supra de alijs aīabus
humanis. et non antea et idē de ipsa nō potest dici q̄ ferebat̄
sup̄ aquas in exordio creationis mūdi cum p̄tunc nondū
fuisset in esse producta. Ad aliud vero quod obias dicens q̄
hoc dictum ferebatur. non potest dici de deo ad quem nullo
modo pertinet moueri. possem tamen tibi ridere. vno modo
q̄ licet verum est q̄ deus sit omnino immobilis tamen sepe in
scripturis de deo dicuntur aliqua verba quorū propria signifi
cata non possunt esse sine motu. vt cum dicit̄. descendit de
super montē synay Exodi. viij. Et in psalmo ascendit de
us in iubiladone. et in multis alijs. Que quidem verba sc
licet ascendere et descendere cū de deo dicunt̄ non proprie sed
methaphorice dicta intelliguntur. vnde et in proposito cum
dicitur. Spiritus dei ferebatur non debet intelligi q̄ ferebatur
p̄ motū localem sed methaphorice. s. q̄ spūs dei. et spūs sanctus
cui bonitas et amor appropriat̄ affidebatur ad perficiendam
perfectionem aquarum. et omnium eandem productorum.
aque enim iuxta seriem littere illius capituli. om̄ia eandē cor
poralia in primordio producta continebant. Et licet predicto
rum verborum sententia hoc modo possit haberi. tamen ab̄
et magis proprie iuxta veritatem hebraicam exponi possit
Circā qd attendendum q̄ vbi nostra translatio dicit. Spiritus

domini ferebat. **I**n hebreo habet quedā dīctio que sonat me
raphexet quod i lingua nostra idem significat quod incuba
re in similitudinem volucris oua suo calore animantis. **I**oē
enī verbū ponit deuteronomii penult. vbi dicit. **S**icut aquila
prouocat ad uolandum pullos suos et sup eos volitās. **I**bi
hebreo habet super eos israel .i. incubans. vñ in apposito qz
spūs sanct⁹ viuificator oīm a pñcipio dicit. de quo i psalmo
Emitte spm tuū et creabunt. **I**darco in rez exordio sicut deo
pñi attribuit pductio rez de nō esse ad esse p creatōez. sic spūi
scō attribuit viuificatio rez. quequidē viuificatio p̄t itelligi
scōm motū p̄mi mobilis. **N**ā mot⁹ s⁹ p̄m iij. phicoz est
vita rez nāaliū. **M**ot⁹ autē p̄mi mobilis est p̄m⁹ ⁊ papu⁹
a quo oīs mot⁹ regulant et mensurant tanq; a p̄ma oīm
motuū mēsurā quicquidē mot⁹ rez nāaliū viuificatu⁹ ē a
deo tanq; a p̄mo mouente pñi creat⁹. vñ de in p̄mordio crea
cōis rez nāaliū de hoc p̄mo motu tanq; de vita rez nāali
um sic mēdo atēbuendo ipm motū deo in p̄sona spūs scōi
cui ap̄p̄riatū est viuificare vt dētm est. **E**t ex ista expōicōe
tollit quedā admiratio que aīn nō modicū pulsāt q̄modo
s. inter p̄mo creatā fit mēdo de tpe cū dicit factū est vespere
⁊ mane dies vn⁹ et de motu nulla vidē fieri mēdo. **M**otus
autē est p̄or tpe nāaliū. **Q**uequidē admiratio tollit p̄ p̄dictaz
expōicōez. **N**am s⁹ eam p̄s fit mēdo de motu qz de tpe ut
dictū est. **A**d scōm iū quod obias cōt expōicōez sup illud
vbi spūs dñi ferebat dices q̄ incōueniēs esset dicē q̄ i crea
cōe mūdi fieret mēdo de spū scōi qui est t̄cā p̄sona i dñis ⁊
non de p̄re qui est p̄ma p̄sona nec de filio qui est scōa p̄sona.
Ad hoc tibi rñdeo q̄ vez dicit i hoc. s. q̄ incōueniēs esset dicē
q̄ i creatōe mūdi que est p̄m⁹ et p̄ncipalis effect⁹ dñitatis
nō fieret sufficēs mēdo tacta vl̄ exp̄ssa de distinctōe dñaz
p̄sonaz. **S**i si recte scrutat⁹ fūis sensū p̄dictoz vboz. s. i p̄i
cipio creauit de⁹ tē. usq; ibi spūs dñi ferebat sup aquas. iue
nies q̄ fit mēdo sufficēs de trib⁹ p̄sonis dñis ipas inuendo.
saltē sacras scriptas recte ⁊ diligētē scrutāt. ad cui⁹ declara
cōez p̄supponē debes q̄ scōz vitatē fidei n̄ solū n̄re s; etiā tue
de⁹ est cā oīm rez creataz p̄ suū intellectū et volūtatē sic ar
tifex est cā artificatoz mūdoz p̄ ipm dicit enī scripta. **O**ia
quecūq; voluit de⁹ fecit. velle autē p̄supponit cognoscē cōstat
aut q̄ artifex p̄ artem quā hab; in suo intellectu p̄ceptā ⁊ per

amorem sue voluntatis relatum seu applicatum ad suum opus ponendum
dum operatur. Ex quo ulterius considerandum est quod deus patet operari esse omnes
creaturas per suum verbum seu sapientiam conceptam quod est filius et per suum
amorem quod est spiritus sanctus. Ita tamen quod non intelligatur quod creare sit
appropinquum alicuius persone divine tamen omnia enim opera trinitatis ab eodem sunt
indivisa ut super dictum est. Sic intelligendum quod causalitas creatio-
nis attribuitur persone patri per modum efficientis et persone filii ac-
tribuitur per modum cause exemplaris. Spiritui sancto vero huiusmodi causalitas
attribuitur per modum amoris seu affectus ad res creatas ponendas.
Et ideo sacra scriptura recte inquit personam patris cui causalitas
creacionis attribuitur per modum efficientis. Cum dicitur creavit deus
celum et terram. Inquit etiam personam filii cui causalitas creacionis ac-
tribuitur per modum exemplaris cum dicitur In principio quod idem est ac
si dicamus in verbo seu in sapientia prout alibi in sacra scriptura invenitur.
Et etiam quidam de magnis doctoribus tuis hoc sentiunt. Inquit
etiam sacra scriptura personam spiritus sancti cui attribuitur causalitas creatio-
nis per modum amoris seu voluntatis per hoc quod dicitur spiritus domini
ferebat super aquas ut super expositum est. Ex quibus recte consideratis
reperies quod super precessionem personarum in divinis rationibus perductionis re-
creaturum aliquid addit inquantum scilicet includunt essentialia attributa
divina scilicet potentiam que appropriatur patri. Scientiam que appropriatur
filio. Et voluntatem que appropriatur spiritui sancto ut per doctores
nostros ista plenius elucidantur.

Capitulum. xvi. in quo ostenditur quod per hoc quod dicitur In
principio creavit deus intelligendum est in sapientia a deo precepta per
quam mundum deus creavit. **Saulus**

Ostende mihi unde habes ex sacra scriptura vel a doctoribus
nostris quod in hoc quod dicitur In principio creavit deus intelligatur in
filio vel verbo seu in sapientia a deo precepta mirabile enim est
in oculis meis si hoc posses reperire. **Paulus** **Hoc quod quis**
habet expresse in glo. Rabbi moysi Serunden. qui inter ceteros
expositores tuos dicit In nos magis esse eruditus in se-
cretis divine legis. Quicquid Rabbi moy. super illud verbum In prin-
cipio creavit deus celum. discipulo seu auditori suo sic loquitur
Si vis intelligere secretum huius dictionis bereshich scilicet in principio
cognosces quod secundum viam veritatis scriptura loquens de inferioribus
inquit in sublimibus dictio enim bereshich. In principio inquit in
sapientia quod est principium principiorum. Et ideo translatione iherosolimi-
tana in loco ubi dicitur bereshich seu in principio habet in sapientia

hec ille. ex qua autē tehes itentū meū sup̄ dēm. **Saul**

Adhuc ex illa glo. **Rabimoy**. non habet q̄ illa sapia
q̄ significat cū dicit beresich seu. **I**n p̄māpio sic a deo s̄cepta sic
ut distinguit realit̄ ab ipso deo sapiēte. hoc em̄ requirit ad hoc
q̄ talis sapia dicat verbū s̄ceptū seu fili⁹ genit⁹. put tu ostē
dere p̄sumis. **Paul⁹**. **I**lle sapientissim⁹ **Salomon** volēs
de sapia a deo genita aliq̄d loq̄ ad excitandū audienciā de tan
ta re attendonē i p̄sona ipi⁹ sapie sic p̄mitit in vii. puer.
Audite q̄a de reb⁹ magnis locutura sū. q. d. ista que dicēta
sū maxia sūt et auditu digna. fides em̄ est ex auditu. docto
res em̄ tui cū loquūt de aliqua re q̄ a deo fuit eis vel patrib⁹
reuelata semp̄ s̄sueuerūt dicē hoc habet ex auditu seu ex ore
audite. vñ ⁊ sapiēs p̄p̄e dicebat **A**udite. q. d. ex auditu ista
hñt. n̄ ex iquificōe. **E**t sequit̄ de reb⁹ magnis locutā sū. **E**t
scōz aliā trāsladonē dicit. audite q̄ p̄ncipalia loquor. p̄ncipa
lia em̄ tui libet scire que sūt p̄ncipalia i ipsa p̄supponūt. tanq̄
vera extra dictōe seu auditu alioz scie vt p̄hs i posteriori
bus dicit. **E**t ideo p̄ncipia seu p̄ncipalia doct̄ne dīme oportet q̄
p̄supponāt tanq̄ vera et p̄bata ex auditu alioz scie. que
quidē scia ē scia dīma. p̄ cui⁹ reueladonē talia p̄ncipia habet
Consequēt̄ infra eodē capitlō. **S**apia p̄dicta q̄busdā interposi
tis q̄ p̄tinent ad cōmendacōez ipi⁹ docet q̄ et q̄lia sūt hec p̄nci
palia seu magne res de quib⁹ locutā erat sic dicit. **D**e⁹ posse
dit me i resich. i. i mīdo viay suay anteq̄ quicq̄ facēt a p̄
apio ab et̄no ordinata sū. et ex antiq̄s anteq̄ terza fieret nō
dū erāt abissi et ego iā s̄cepta erāt nec dū fontes aquay eru
perāt. nec dū montes mole ḡui s̄stiterant añ colles ego p̄u
nebar adhuc terzā n̄ fecerāt ⁊ fluia et cardines orbis terre.
q̄n p̄parabat celos a aeram q̄n certa lege ⁊ giro vallabat abis
sos tē vsq̄ ibi. **C**ū illo erāt cūcta cōponens. **E**x quib⁹ diligē
ter s̄sideratis habes manifeste q̄ aliq̄ sapia erat cū deo añ mū
di s̄stencōez. quequidē sapia erat concepta a deo nō c̄ata seu
fcta ⁊ erat cū deo cūcta cōponēs. s. oia q̄ i p̄mordio reyz fuerūt
a deo creata q̄ oia fere i p̄dicta antē tangūt. **Q**ue quidē sa
piēcia añ mūdi s̄stencōne erat semp̄ cū deo et a deo s̄cepta p̄
quam de⁹ fuit cūcta componens non p̄t esse n̄ de⁹. alioquin
sē p̄ non sol⁹ de⁹ esset creator mūdi s; illa sapia p̄ quam mū
dū creatur et sic esset duo creatores mūdi qd̄ nephas ē apud
te sicut apud nos. **Saul**. **A**nteq̄ aliq̄d dicā contra

hoc qđ a fferis de sapia a deo pcepta volo tibi oñderer qđ trans-
lator tu⁹ nō vere trāstulit quā dā dictōez ī pōicta auēte sten-
ta. In q̄ quidē dictōe magna vis tue rōis p̄sistit. vbi enī di-
ct trāslator tu⁹. Cū illo eram cūcta cōponēs In veritate he-
braica dī. Cū illo seu apud illū erā amō. hec autē dictō amō
licz habeat mltas mēpretacōes ī nlla tñ sūt cūcta cōponens
vñ ex vitate lre non habes ex pōicta auēte qđ sapiēda illa
quā dīas a deo esse pceptā sic cū deo seu apō deū cūcta cōpo-
nens. Et sic dicendū qđ illa sapia de qđ sapiens loquit̄ non ē
de⁹. qđ tñ tñ ex hac auēte p̄ncipalit̄ p̄sumebas p̄bare

Paul⁹ **V**ez dīas qđ ista dictio amon ī hebraico mlt-
ra s habet itēpretacōes s; doctores cui ī hoc loco istī dictōez m-
terptati sūt p̄formit̄ ad trāslacōez nrāz. vñ in glo. sup gen. qđ
dīct berefich rabba sup illud verbū. In p̄ncipio ēauit de⁹. vo-
lentes exponē istam dictionē. ī p̄ncipio qđ ī hebraico dī ī re-
fich p̄cordant istā dictionē refich cū illa alia dictōe oīno sūt ī
qđ ponit cū pōicta auēte p̄. p me allegata vbi dī. dñs pos-
sedī me ī refich. ī p̄ncipio viay suay In eodem loco allegat̄
verbū sup dētm. s. eram apud eū amon. et ibidem istā dicti-
onem amon mlti itēptantes finalit̄ sic dīcūt amon est arti-
fex. lex enī dei dicebat. Ego fui instrumentū artis dei scī et
bñdicti ī via seclī. Rex enī carnalis edificans palada nō edi-
ficat ea nō habeat exemplaria ⁊ descriptōes vt sciat quō facit
r⁹ est cameras et cubicula seu cellaria. Sic etiam de⁹ scūs ⁊
benedict⁹ respiciēis ī lege creauit seculū. vnde et lex dīct be-
refich. ī. in p̄ncipio ēauit de⁹. non autē est refich p̄ncipium
nō lex ut dētm est p̄. vñ. dñs possedit me refich. ī. p̄ncipi-
um vie sue. hec in glo. Ex qua habes manifeste qđ amon sig-
nat artifex seu artificū artis vel artem et hoc manifeste p̄cor-
dat cū trāslacōe nrā qđ dīct cū illo eram cūcta cōponēs p ar-
tē enī artifex cūcta cōponit hoc etiā explicauerūt p exemplū
de rege edificāte vt ī sua expōsicōe pōicta p̄tinet Et sic ē ma-
nifestū qđ scōz doctores tuos sapia pōicta a deo pcepta an mū-
di p̄stīacōez est illa p quā mundū de⁹ creauit sicut artifex p
artē suā artificiatū p̄ducit **Saul⁹** **V**ez est qđ sic nrī
doctores exponūt. s; hanc sapiāz dīcūt esse legē dei qđ debet in-
telligi de lege mosaica non autē de sapiēda quā tñ dīas esse
deum. **Paul⁹** **I**n disputacōib; dyalecticis seu ī iudi-
cis contentiosis. alit̄ disputantiū seu p̄tendantiū p̄t acapere

ex dictis suis aduersarij illud quod pro se facit rehero alio qđ
 nō facit p se. pseram cū illud reherū sit manifeste falsū. vñ
 i pposito ex pōicta auctē tibi oñdo qđ scđz doctores tuos vez
 ē qđ amon i hoc loco sūt artē seu artificū qđ facit p me et p
 trāslacōe nra. S; qđ vltē dicit qđ illa ars seu artificū est
 lex. s. mosaica vt tu asseris. hoc est non solū falsū s; ridiculo
 sū t forte absurdū dicē. cū qđ lex mosaica nūq; legē esse aū
 q; fuisset data i mōte synay. nec etiā tpe pñ archay. Tū qđ
 supflūū etiā esset illā esse aū mūdi cōstitucōez qñ nullus hō
 erat qđ eā intelligēt seu obseruaret. De pluuiā em legē gen. ii.
 nō em pluerat dñs sup terrā eo qđ nō erat hō qui oparet terrā
 vñ a filiū seu a fordozi nllō modo est credendū qđ lex fuisset p
 ducca qñ hō nondū erat in mundo. cū si qđ lex illa p quā de
 fecisset mundum fuisset aliquis extra dñi existēs. sequerē
 qđ de min⁹ pfectē poucēt mūdū q; aliq; artifex pouat suū
 artificiatū qđ est nō solū falsū s; absurdū. cōsequēda patet ex
 hoc. qđ artifex pouat suū artificiatū p artē sibi intrinsecā. de
 vero scđz tuā posidonē pouiss; mūdū p artē extrinsecā qđ
 derogat pfectioni creaōis rez a deo facte qđ de scđz hoc impo
 guisset adiutore exteriori ad creaōem mundi

Capitulū. xvij. in quo ponūt quedā obiectiones iudeoz
 tra veritatē generaōis quā fides catholica pñtē ēē i dñis
 quequidē obiectōes soluūt. i cui⁹ fine declarat qđ i pñta trac
 tati vbi solū agit de scrutinio scrip̄az nō est tractandū de
 omnibus difficultatibus que ad hoc misterū pertinent.

Saulus

Expositio tua circa pōictā auctem pñ. nllō mō cō
 sonat rōi. Q em sapia dīma p quā de⁹ fecit mūdū
 sit a deo genita sic vt a dō gñante realitē distingua
 tur nllō mō pē a rōe tolerari. gñalit em vt tu sup dixisti in
 vij. c. ea qđ de deo dicūt nō sūt intelligēda scđz modū ifimay
 creatay qđ sūt corpa s; scđz sūitūdinē creatay qđ sūt intellectu
 ales sbe. et sic qđ generatio i dñis itelligēda ē scđz emanac
 onē itelligibilem p ut verbū itelligibile a pferente seu a di
 cente distinguit. Que quidē emanatio nō transit i exteriorē
 materiā s; int manet adhuc fm istā tuam declaracōem. nul
 lo modo dicendū est qđ in dñis sit generatio. nec psequē
 generans et genitū seu pater et filius. In hōie em et i angelo

in quibus est aliqua emanatio intelligibilis scōz quā est i eis
intelligens et intellectū. nō tū in homine seu in anglo dicitur es
se generatio sic q̄ intelligens pater dicat. et illud quod intel
ligit filius ergo nec in diuinis ratione predictae emanacōis
intelligendum est esse generationem scōz quā ibi dicat esse
pater et filius. Item d̄ ratione geniti est ut accipiat esse a gene
rante. Et sic oportet q̄ genitū habeat esse receptū. et p̄ conse
quens q̄ non sit per se subsistens. quod repugnat p̄fectioni
diuine cuius esse ē p̄ se subsistens. ex quibus sequitur q̄ nullus ge
niti esse sit deus. **Paulus** **Verum** est putat tibi dixi q̄ ge
neratio in diuinis non est intelligenda scōz similitudinē gene
rationis reyz tpaliū s̄ scōz similitudinē emanacōis intellectua
liū reyz. Sed circa hoc attende debes q̄ nulla res creata tñ dō
assimilatur quā inter talem rem et deū sit maior dissimilitu
do q̄ sit ista similitudo accepta a rebo. Iuxta illud ysaiē. xl
capitulo. Cui ergo similem feastis deum. rē. Cuius ratio est.
Nam p̄fectio diuina est infinita. perfectio autē creatae cuius.
cūq̄ finita est. Inter finitum autē et infinitū non est danda
proportio. vnde cum ex perfectione alicuius creatae quequidē
perfectio finita est. similitudinem accipimus ad diuinam per
fectionem que ē infinita oportet q̄ semper remaneat maior dis
similitudo. Ex quo ulterius sequitur q̄ ex quacūq̄ similitudi
ne a rebus creatis in deo accepta oportet amouere a deo om
nes imperfectiones que in huiusmodi perfectione rei create in
telliguntur seu includunt. verbi gratia. didimus i deo esse scienci
am seu sapienciā quam nullo modo intelligeremus nisi p̄ ali
quā similitudinē sapiencie create cum cognitio nostra a se
sibilibus seu a rebus creatis sit accepta. Sed constat q̄ sapien
cia creata angelica seu humana est quodcūq̄ accidens i ipso sa
piente quod nullo modo deo competat. cui nullū accidens in
esse seu competere potest. quicquid enim est in deo deus est. Et ideo
cum attribuimus deo sapiāz. vel dicimus q̄ i deo ē sapiā oportet
q̄ intelligamus eā esse nō eo modo quo i creatis i q̄b̄ est p̄ mo
dū accidentis s̄ eo mō quo deo competit. s. sapiā p̄ se subsistēs
vñ in p̄posito licet in diuinis dicamus esse v̄bū seu sapiā q̄
p̄cedit a dicente ad modū suae similitudinē nostri verbi intel
ligibilis quod in nobis p̄cedit scōm intelligibile op̄ationem
Non tamē hec similitudo ē oīmoda. defecit enim a p̄fectione ema
nationis verbi dñi in multis. Et specialit̄ in hoc q̄ verbum in

nobis pcedens scd; itelligibil em opacione nō est eiusdē nate
cum eo a quo pcedit. Et ideo illud qd itelligit i nobis seu a
nob non dicit esse filiū. de rōne em filij est q eiusdē nate cum
patre. Intelligere aut diuinū est ipa sba itelligentis qd n du
bito te pcedē. vñ verbū i diuinis pcedens pcedit ut subsistes
eiusdē nate cum illo a quo pcedit quia rōne pprie dī genitū
et filius. vnde in aucte allegata de diuina sapia scripta vñ
dictionib; q ad generationem viuendū ptinent. s. concepōe
ut cū dicit. et ego scepta erā. Silr et ad ptū vt cū dicit. Ego
peruebar. i intellectu aut nō vñ noie scepōis scdm qd in
nostro intellectu inuenit aliqd de nouo apprehensū nō aut vt
mur nō filiacois cū nō sit ibi pemptas nate. s. intelligen
tis et intellectū. Ad scdm vero qd ob id dicens q si in deo esset
aliqd genitū illud esset receptū tibi rñdeo q nō omie acceptū
est receptū i aliquo subiecto. tota em sba rei create accepit ef
se a deo. nō tñ habet aliqd subiectū receptū. vñ genit? i di
uinis accepit esse a gñ ante non tamen illud esse est receptū
i aliq materia seu subiecto. hoc em repugnaret subsistende i
diuinis vñ fili? in diuinis inquantū pcedit ab alio habet esse
diuinū non q aliud abesse dīmo existens. In ipa em pfecōe
dīma stant q sit et verbum itelligibilē pcedens et pñcipiū
verbi sic quecumq; ad ei? pfectionem ptinent. Et attende q
scd; intencionem hui? tractat? pñcipalit intendē debem? cā
scrutiniū scripēaz put i plogo dcm fuit. De q iā circa hoc
mysteriū satis habuim? Non aut abim? scrutari maiestātē
Et ideo suspēdam? ab argumentacōib; q i hac materia fiūt
seu fieri possūt. de quib; doctores nri multa alta seu pfūda
tractāt tā circa relacōes originis q in diuinis dicunt q; circa
psonales pprietates et nodones et hui?modi ad amouēdas
quascunq; hereticas impugnacōes q in his sūenerūt fieri.
De istis em cum inceperit te sūmus illuminator cordiū lu
mine fidei aliquāliter illuminare poteris ad tui informacōez
vltēius pcedere. Nunc aut ad nostz scrutiniū. s. scripēaz ar
ca alia que restant pcedendū est

Distinctio decima d' scrutinio scripturarū circa mī-
steriū diuinitatis xpī et statet nouē capitula.
In pmo capitulo pponit q' ex hoc q' fides cat-
holica proficet xpī esse verū deum et verum
hommē non derogat diuine perfectioni.

In scdo capitulo ostendit p auctoritatē psalmiste i psal-
mo. Quare fremuerūt gentes tē. q' xps est deus et homo.

In capitulo terco ostendit idē p auctoritatez psalmiste
in psalmo. Deus iudiciū tuū regi da tē.

In quarto capitulo ostendit idē p auctoritatem psal-
miste in psalmo. Eructauit.

In quinto capitulo ostendit idē p auctatē psa. in x. ca. .

In sexto capitulo ostendit idē p auctatē jere. xxii j.

In capitulo vij. ostendit idē p visionē factā ezechieli i
pmo capitulo suo pphete et per visionem factam danieli in
capitulo quarto.

In octauo capitulo ostendit idē per auctoritatem pph-
etarū Michae v. et zacharie xii.

In capitulo ix. ostendit idē p dicta antiquoz talmudi-
starū et in eodem imponit pme p'is hui' tractatus finis.

Capitulū p'mū in quo pponit q' ex hoc q' fides catholica
proficet xpī esse verū deū et hoīez nō derogat diuine pfectioni

Saulus.

Quidq' sit de pmissis adhuc video q' xps tuus
manifeste fuit locut' contra excelsū. docuit enī per
se vel p suos discipulos d' diuinā simplicitatez et
q' si oīra omnē diuinā pfectionē et ideo p'rie de ipso debet intel-
ligi illud Dan. vij. capitulo de cornu puulo qui locutus erat
contra excelsū prout tibi dixi supra. **Paulus.** Dic
michi obsecro ubi inuenisti q' mgr me' xps vel ipius disci-
puli talia contra deū excelsū fuissent locuti. non enim credo
q' talia possis reperire in doctrina sua vel suorum. **Saulus.**

Manifestum est. nec tu vt credo negabis q' magister tu'
vel eius discipuli ipsius nomine docuerunt et publice et cō-
tinne predicant q' ipse tu' messias est verus deus et verus ho-
mo et consequenter de ipso deo etiam asserunt q' fuit et palie
natus ex muliere. cum tamen deus nūq'm esse cepit testāte

psalmista a seculo et vsq; in seculum tu es deus. et in mul-
tis alijs locis. **A**sserunt etiam ipsi deum fuisse crucifixum mor-
tuum et sepultum et huiusmodi. **Q**uid ergo magis contra deum
excelsum dici posset quam quod sic vel fuit passibilis cum tam deus
sit omnino immortalis et immutabilis dicente scriptura. Ego deus
et non mutabor. **Mal. iij. capitulo.** Quomodo enim pati possit qui
mutari non posset. quid enim absurdius contra deum excelsum
dici posset quam quod fuit mortuus? de qua scriptura dicit. **Vino ego in
eternum et cetera.** Certe etsi scripture de his tacuissent ipsi phari-
saei maxime contra hoc insurgerent qui ex solo rationis dictamine
probant verum deum quem cognoscunt esse primam causam mun-
di omnino esse incorporeum et immutabilem sed summe simplicem secundum
quos omnia posita per te et tuos asserta ludibria reputarent
seu deliramenta. **Paulus.** **C**oncedo tibi quod secundum
veritatem fidei nostre Christus in prophetis promissus de quo hic agi-
mus est verus deus et verus homo. quam veritatem ex testimo-
nijs sacre scripture cogimur concedere. **S**ed secundum eandem veri-
tatem conceditur quod Christus fuit natus de muliere passus mortuum
et sepultus. **Q**ue quidem de deo omnia concedimus fuisse vera non
tamen in quantum deus seu secundum naturam divinam sed secundum naturam
assumptam. scilicet humanam. sic tamen posita de deo dicuntur secundum
veram fidem ut in nullo derogetur divine perfectioni apud eum qui
sacra testimonia recte scrutatur et sanam habet rationem.

Sanctus. **Q**uo hic dicis que nullo modo possis probare. quod
primum est quod Christus in prophetis promissus est seu debet esse verus
deus cuius oppositum sacra scriptura testatur que in multis locis
asserit eum futurum esse de genere dauid quod non credo te negare
Secundum quod de deo possit verificari quod fuit natus de muliere passus
mortuus et sepultus et cetera. sine hoc quod deroget divine perfectioni. hoc etiam
manifeste videtur implicare contradictionem ut supra dixi. di-
cere enim quod deus eternus et immutabilis fuit natus temporaliter et mor-
tuus et cetera huiusmodi manifeste implicat contradictionem non
obstantibus cavillationibus per te allegatis. scilicet cum dicis quod hoc est
secundum naturam humanam. non autem secundum naturam divinam. talis
enim cavillatio non videtur valere cum deus nullam habet naturam
nisi si solam divinam. sed quod dixisti quod ex testimonio sacre scripture
cogeris concedere quod Christus in prophetis promissus futurus erat
verus deus et verus homo. rogo ut doceas me ubi habes talia
testimonia. et deinde procedamus ad discutiendum de secundo

Capitulū secundū in quo ostendit̃ q̃ p̃ auctatē psalmiste
in psalmo. Quare fremuerūt tē. q̃ xps est de⁹ et homo.

Paulus.

Placet michi recurrē ad testimoia sacre scripte
q̃b⁹ maieste habet q̃ xps in pphetis pmissus
futu⁹ erat ver⁹ de⁹ et ver⁹ hō. ad qd̃ pmo i testē
adduco ipm̃ eggū psalmistā isrl̃. s. dauid q̃ ppe
posset did cycharēda xpi. ipe em̃ in ij. psalmo sui psalterij q̃
pmus psalmus ē scdm̃ quosdā ubi loq̃t̃ de deo ⁊ de xpo suo
ad lram̃ cum dicit. **A**stiterūt reges terre ⁊ cōuenerūt i vnū
aduers⁹ dñm̃ et aduersus xpm̃ eius. in fra in psona xpi s̃
dicti dicit. **D**ñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie ge
nui te. **Q**ue quidē verba diligētē fuerūt alēcata int̃ me et te
in ix. capitulo p̃cedentis distinctōis et ibidē ostensū est q̃ ver
ba p̃dicta non pnt̃ p̃rie verificari nisi de suo dei quem deus
eternaliter genuit. **E**t sic patet maieste q̃ xps i p̃dicto psal
mo pphetaē filius dei a deo eternaliter genitus et p̃ dñs deo q̃
natural̃ et coeternus. nichil est em̃ i deo quā sit eternum et
eiusdē nature cum ipso deo. **Q**uā quidē auctatem tibi iouxi
in p̃dicto capitulo ad pbandū generacōnē nācālem ⁊ eternā
esse in diuinis. **C**ōtra qd̃ multipliciter arguisti ibidē tā p̃tra
dicendo mee exposicōni qm̃ etiam introducendo alias docto
rum tuorū exposicōnes. ad que omnia fuit tibi in p̃dicto
capitulo sufficēter responsū. et sic n̄ oportet vt h̄ replicem⁹
ea q̃ ibi dicta fuerūt. talis em̃ iteracō ēēt fastidiosa pot⁹ q̃z
fructuosa. **V**n̄ remitto te ad illō capitulū ubi ex testimoio
psalmiste habet xpm̃ esse filiū dei eternū. et⁹ vez⁹ deum. **Q**
aut̃ ipe sic verus hō nō credo te negare. **E**t iō ex ista auctori
tate nūc p̃ me allegata ⁊ sup̃ in p̃dicto capitulo p̃ me p̃rie
et vere exposita. vnacū tñā concessione de humanitate xpi
habeo intentiū. **Paulus.**

Bene recolo q̃ ista auctori
tas psalmiste fuit p̃te allegata in p̃cedentib⁹ ubi etiam ar
ea eius exposicōnem fuit int̃ me et te altercatū. s; adhuc ex
ista non habes p̃positū tuū. **N**am licet verū est q̃ ego cedo
xpm̃ fore hōiem. nullo tamen mō concederem q̃ esset deus ⁊
homo. in p̃dicta aut̃ auctate solū conaris probare q̃ est deus
sen filius dei eternus. non aut̃ q̃ sit homo. **Paulus.**

In p̃dicto psalmo deus alloquens ipi xpo filio suo dicit sic
postula a me et dabo tibi gentes hēditatem tñā ⁊c. **C**onstat

autem q̄ si x̄ps de quo ibi agit̄ esset purus deus et nō homo
nullo mō cōueniret ei postulare aliquid a deo cum scōm hoc
est oīno equalis patri. habens ip̄e eandem potentiā que ē ip̄a
dei essentia. vnde necesse est q̄ ista verba. postula a me t̄c. i
telligant̄ scōm nat̄am hūanā scōm quā ip̄e x̄ps est ver⁹ hō
cui competit q̄nq̄ a deo petere aliquid qd non habet. Et sic ex
predicta auctoritate habes intentum.

Capitulum tercium in quo ostenditur idem p̄ auctoritatem
psalmiste in psalmo. Deus iudiciū tuū regi da.

Saulus.

Uideo quid sentis circa p̄dictam auct̄atē sed volo
q̄ ostendas m̄ si aliā habes auct̄atē ad p̄positū
tuū fundandū. Paulus. Habeo aliam
auct̄atē eiusdē psalmiste i psalmo. q̄ incipit. deus
iudiciū tuū regi da. vbi manifeste agit̄ de x̄po q̄ ibi denūciat̄
saluator p̄p̄t̄ p̄sertim humiliū et pauperū. de quo dicit. Sal
uos facies filios pauperū et aīas pauperum saluas faciet et
humili. De quo quidem x̄po saluatore dicit̄ sic ibidem. nom̄
eius ante secula et ante solē p̄manet nom̄ eius quā aucto
ritatem supra tibi allegaui in x. capitulo p̄dicte distinctōis
ad p̄bandū generacōnē eternā esse i diuinis. circa qd large
altercauim⁹. Et finaliter i p̄dicto capitulo fuit tibi ostēsi
q̄ ex p̄dicta auctoritate p̄sertim s̄m hebraicā veritatē s̄p̄ta
ostendit̄ manifeste q̄ filius dei de quo in illo psalmo agitur
fuit ante secula et manet in eternū. non obstantib⁹ multipli
cib⁹ cui⁹ cauillacōnib⁹ ibidē contentis. Et sic ex eodē psal
mo habet̄ q̄ saluator ille p̄missus de quo ibi agit̄. qui ver⁹
homo et filius hoīs est est verus deus et filius dei etern⁹ qd ē
intentū. nec hic oportet replicare illa que fuerunt inter nos
altercata circa exp̄siciōnē hui⁹ psalmi i p̄dicto capitulo de
cui⁹ ne fiat repetitō vni⁹ et eiusdē que fastidiosa est. et ideo
remittore ibi vbi p̄dicta plene inuenies. Saulus.

Habeo mentē tuam circa exp̄siciōnē p̄dicti psalmi. c̄ca quā
nolo amplius replicare. quia satis fuit in p̄dicto capitulo
inter nos discussū. s̄ si habes aliā auct̄atem indica michi.

Capitulum quartum in quo ostendit̄ idē p̄ auctoritatē psal
miste in psalmo. Eructauit cor meum t̄c.

Paulus.

In psalmo q̄ sapit. Eructauit cor meū vbi bō
 nū. psalmista loquit̄ ad lram de xpo q̄ iter cetos
 vinctos a deo. qui rōne vinctōis xpi vocari p̄nt
 excellentior ē. et idō ip̄o dicit. vñ x̄ic te de⁹ deus
 tuus oleo leticie p̄ cōfortib⁹ tuis. vbi p̄s. paulo
 añ loquēs ip̄i xpo sic dicit. Sedes tua de⁹ i seculū seclī. vga
 directōis virga regni tui. Que q̄dē verba d̄ nullo verificari
 possūt nisi de vero deo vt est manifestū. nullus eiz h̄z sedem
 diuinā in seculū seculi nisi ip̄e deus et sic p̄ ista vba psalmi:
 ita testat̄ q̄ ille xps cui loquit̄ est verus deus. Cui etiam dicit
 Sedes tua deus in seculū seclī. vñ ex hac auctoritate habes
 veritatem a me intentam. **Saulus.** **I**ste psalmus
 exponit̄ a doctorib⁹ n̄ris multiplici. s. de diuers⁹ regibus s̄
 quoz quolibet filii isrl̄ fuerūt in p̄spero statu vt cum fuerit
 sub salomone valde p̄sperē viuentes vt habet̄ iij. r̄. vel de
 assuero in cui⁹ tempore Mardocheus et alij iudei fuerūt hono
 rat. vel etiā de rege dauid. In cui⁹ tempore dauid debellauit
 mltas gentes cōuincas terre p̄misionis. vt habet̄ in ij. r̄.
 Vnde ip̄e dicebat psalmista. acingē gladio tuo sup̄ femur
 tuū potentissime. incende p̄sperē p̄cedē et regna. Et ideo psal
 mus iste non necessario exponit̄ de xpo de quo agimus. de q̄
 libet enī p̄dictoz regū potest exponi. et ideo i p̄mo versu dī.
 dico ego oya mea regi indefinite loquēdo. s. nō appropando
 alicui p̄dictoz regū. vel forte alicui alioz qui p̄sperē egerūt
Paulus. **L**icet in p̄mo versu psalmista loquat̄ indefi
 nite cū dicit. dico ego oya mea regi. cū lū regi intelligendū
 est anthonomatie. s. p̄ excellentiā respectu ceteroz regū. q̄
 patet ex hoc q̄ subdit verba q̄ de nullo cetoz regū nec de ali
 quo alio puro homie did̄ p̄nt vt iam tibi p̄dixi. eidem enim
 regi de quo loquit̄ dicit. Sedes tua deus in seculū seculi quod
 nullo mō posset verificari d̄ dauid nec de salone. nec de assue
 ro. nec d̄ aliquo alio puro hoie. Vñ virente istoz ūboz opoz
 cet restringere materiam p̄ncipalē isti⁹ psalmi ad xpm qui
 verus deus est habens sedem dei in seclm seclī. et ver⁹ homo
 quia vinctus oleo leticie p̄ cōfortib⁹ vt dictū est. item trāsla
 tio caldaica. s. jonathe que apud vos equalet textui illud
 verbū p̄s. Speciosus forma p̄ filiis hoīm sic transtulit pulcri
 endo tua rex messia maior est q̄m filioz hominum. Et sic
 patet q̄ psalmus iste de messia loquit̄ de quo testat̄ quod est

verus deus et verus homo modo predicto.

Saulus.

Quedam continentur in hoc psalmo quod non possunt applicari messie tuo. dicitur enim ibi. **A**stite regina a dextris tuis. sicut audi filia et vide et inclina aurem tuam etc. et in fine psalmi concluditur per patres tuos nati sunt tibi filii constitues eos principes super omnes terram. Constat autem quod nichil horum potest verificari de messia tuo qui nullam habuit reginam ad dexteram suam assistentem. sicut nec filiam disciplinam audientem nec etiam habuit filios quos principes constituisset. unde explicatio tua nullo modo tolerat a littera.

Paulus. **T**u nosti quod doctores tui comiter tenent quod synagoga israelis dicitur esse sponsa dei. unde liber canticorum apud eos exponitur de deo sponso et synagoga sponsa. et de ea exponitur illud canticorum in primo capitulo. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te quod licet de synagoga patrum antiquorum aliquid contineat veritatis. de ecclesia tamen christi que una est unitate fidei potius verificatur. et quia ista ecclesia vera sponsa christi est et ei coniuncta. et cum eo regnans seu regnatura in eternum. ideo dicitur potest regina. et de illa verificari potest illud. **A**stite regina a dextris quia in bonis potioribus assistit christo. scilicet in presentibus in bonis gradibus. et in futuro in bonis gloriis. **E**t quia sicut ista ecclesia est coniuncta christo sicut sponsa sponso dicitur regina sic eo quod recipit eius legem seu disciplinam evangelicam dicitur esse filia. idcirco de ea dicitur audi filia et vide etc. **E**t quia ista ecclesia succedit synagoge antiquae in fide. quia eadem est fides patrum et fides discipulorum christi. licet in credendo de preterito vel de futuro quandoque varie in ceremonialibus aut legis antiquae que iam cessant post christum omnino sunt diverse ut supra dictum est. ideo dicitur. oblivisce populum tuum. scilicet iudaicum et domum patris tui. scilicet templum antiquum in quo sacrificia offerebantur quod post christum cessavit ut dictum est. **E**t sequitur. et concupiscit rex decorem tuum seu speciem tuam quia cultus ecclesie pulchrior est et delectabilior est christo cultui synagoge. hoc autem quod dicitur in fine psalmi per patres tuos nati sunt tibi filii. sicut intelligendum est de christo. cui loco patrum suorum secundum humanam naturam. scilicet patriarcharum vel prophetarum nati sunt tibi filii spirituales. scilicet apostoli et alii discipuli qui patriarchis et prophetis successerunt. qui constituti sunt principes super omnem terram in spiritualibus. qui quidem filii christi principes constituti reducerunt ad medietatem facta regis christi in generationibus sibi succedentibus usque in finem mundi. ideo subiicit. memoras erunt nomina tui domine in generatione

et generacōne. ppter ea ppli confitebunt tibi tē. ppter ea ppli
scz fideiū confitebuntur tibi in eternum ⁊ in seculum seclī.
ista enim laus que procedit ex memoria seu cognicōne xpī
non cessabit in hoc seculo nec in futuro ubi paoz erit. vnde
omnia contenta in hoc psalmo non discrepāt a pposito meo
sed potius adoptantur. et sic iste tres auctates predicte debēt
tibi sufficere quo ad psalteriū licet ibi sint multa alia.

Capitulū qntū i q oñdīf idem p auctatē Psal. ix. capitulo

Saulus.

Habeo mentē tuā circa auctates p te allegatas
de psalēio supras. sz allega nū auctatē alci? pple
te si hēs ad intentū tuū pbandū. **Daulus.**
Ille ppheta euāgelicus. s. ysaias misteriū hūa
nitatis et dimitatis xpī n̄ ptermisit. sz ipm clare pphetauit.
vñ **Psal. ix ca.** agēs de messia seu d̄ xpō sic dicit d̄ eo. puer
natus ē nob̄ et fili? datus est nobis. cui? impiū sup humerū
eius et vocabit̄ nom̄ eius admirabilis. cōsiliarius d̄ fortis
pater futurū seculi seu sempitern? pnceps padis. Ex q̄ aucto
ritate manifeste habes qd xp̄s de quo loquit̄ est vernus hō tpa
liter natus. et hoc cū dicit puer natus ē nobis. habes etiam
ex eadez auctate qd sit deus vernus. et hoc cū dicit deus fortis
pater futi seclī seu sēpien? et pnceps padis. p̄dicta eīz noīa
nō pnt verificari n̄ de deo vero. et sic p istā auctatez maifeste
oñdīf meū ppositū. **Saulus.** **Hec auctas p te allega**
ta exponit̄ pprie a doctoribz nris de ezechia rege in cui? tēpo
re deus dedit pacē i hierlm. et iudea demeto Sennacherib ut
habeēt uiu. sz. quia rōne vocat̄ a deo pnceps padis eo qd fuit
pnceps in cui? tempore pax miraculose viguit. vñ scdm istā
verā exposicōnē doctorū nostroz noīa q̄ ponitur i hac aucto
ritate ad solū deum p̄tinentia non sūt noīa illi? pueri nati
sz d̄i vocantis ipm puerū p̄ncipem padis. sic em̄ exponēda est
lra predicte auctatis. puer natus ē nobis ⁊ fili? datus ē no
bis. s. **Ezechias.** cui? impiū sup humerū eius m̄q̄rum fuit
rex impanis. quē quidē puerū deus admirabilis et fortis et
pater futi seclī seu sēpitern? vocauit p̄ncipē padis. et c̄ noīa
ad d̄itatē solū p̄tinentia q̄ in hac auctate ponitur referēda
sūt ad deū vocantē. illud solū qd dicit̄. pnceps padis est nomē
pueri nati. s. ezechie. et hic ē s̄sus planus hui? auctoritatis.

scdm quē nichil facit ad ppositū tuū. **Paulus.** Bene
scdo q̄ hec exposicō tua ē Rabbisal. et quorūdam modernorū
expositorū tuorū qui semp intendūt offuscare sacras scrip̄as
que de xpo vera testimonia tradūt. vnde si bene scrutat⁹ fue
ris sententiā hui⁹ auctoritatis manifeste repies q̄ hec tua
exposicō est oīno inualida. tū quia irōnabilis. tū quia incō
sona lre. tū quia contra mentē antiquorū tuorū qui fuerūt
maioris auctatis q̄ ipse Rabbisal. quā tu allegas. p̄mū p̄t̄.
Nam nulla racō est quare deus tot nomib⁹ vocaret in voca
tione vni⁹s pueri nati. fuerūt enī multi alij qui ante suam
natiuitatē fuerūt vocati suis p̄p̄is noib⁹ a dō siue ab ange
lo vt ysmael et ysaac et Iosias. nūq̄m tamen in eorū vo
cacōne deus vocat⁹ plib⁹ et varijs nomib⁹. Suffecisset enī
dicere. vocauit eum dñs p̄ncipē pacis. vnde nulla apparet
rō q̄re alia noīa ad deū p̄nentia ibi adiūgerent.

Saulus. Hec rō tua similiter facit contra tuā exposicōez
non enī videt⁹ esse aliq̄ rō quā tot noib⁹ ille puer natus vo
caretur. suffecisset enī dicē scdm tuū ppositum. puer natus est
nobis et vocabit⁹ nomē ei⁹ deus. vñ multiplicacō noīm illi⁹
pueri nati supflua videt⁹ etiam scdm tuam exposicōnem.

Paulus. Scdm meā exposicōnē. q̄libet nomen illi⁹
pueri signat aliq̄ notabile ī ip̄o. in hoc ei⁹ qd̄ dicit⁹. puer na
tus est nobis designatur ip̄i⁹ magna huilitas ī nasa huma
na. sicut puulus humilior ē q̄m ceteri maioris etatis. in hoc
autē qd̄ dicit⁹. et filius datus est nobis. designat⁹ ī ip̄o puero
nato aliam esse naturā scdm quā fuit natus t̄paliter sed da
tus nobis. in hoc autē quod ponit⁹. Et factus est p̄ncipat⁹ s̄
humerū eius. ostendit⁹ q̄ ille puer natus accepit super se iū
gum legis obseruandē. licet nō esset ad hoc obligatus. vñ ī
translacōne caldaica ista verba. Et factus ē p̄ncipat⁹ sup
humer⁹ eius transferūt⁹ sic. et recepit sup se legē ad obser
uandum. in hoc qd̄ sequit⁹. et vocabit⁹ nomen eius admirabi
lis. designat⁹ q̄ sua natiuitas de qua p̄dixerat puer natus ē
nobis fuit maxime miraculosa quia ex virgine sine semine
virili. in hoc autē qd̄ dicit⁹. Et consiliarius designatur q̄ ipse
puer natus erat datur⁹ oīlia salutifera supaddita p̄ceptis
decalogi. in hoc autē quod dicit⁹ deus. exp̄mitur eius deitas. in
hoc autem quod dicit⁹ fortis. declarat⁹ eius fortitudo que ī ei⁹
passione fuit abscondita. in hō quod dicit⁹ pater futuri seclī

designatur qd ipse habebit inducere om̃s electos ad celestes
gloziam que est in futuro seculo. In hoc aut̃ quod dicit̃ prin-
ceps pacis designat̃ qd ipse datus erat suis fidelibz verā pa-
cem. s. internā q̃ nō posset esse cū peccato mortali iux̃ illud
psalmiste. non est pax ossibz meis a facie p̃ctoꝝ meoꝝ. s. r̃
et pacem supernam que supat om̃ez sen sū. Et sic vides qd
omnia que in hac vocacōe continent̃ sunt p̃pria et notabilia et
non supflua in vocacōe illi⁹ pueri nati. quedam enī p̃tinet̃
ei p̃prie ex duplici sua natura. quedam vero ex effectibz eius
et alijs que p̃tinent ad r̃dempcōnē nr̃am p̃ ip̃m factā. vnde
multiplex notacō p̃dicta p̃pria et notabilis est in puero na-
to de quo ag̃t̃. et sic p̃t̃z irr̃onabilitas t̃ne exp̃sicōis. ¶ Aut̃
tua exp̃sicō sit ĩconsona l̃re p̃t̃z ex hoc. Nā post p̃dicta ṽba
p̃allegata sequit̃ statim in l̃ra. Multiplicabit̃ eius impiū et
pacis non erit finis que verba nullo modo p̃nt verificari de
Ezechia. cui⁹ pax habuit finem in breui t̃pe vt patet in sua
hystoria iij. r̃. et ij. Paral. S. r̃ qd sequitur statim. super
solū dauid et sup regnum eius sedebit vt cōfirmet illud et
corrobozet vsqz in seculū. ridiculū est hoc exponere d̃ ezechia
cui⁹ regnū et impiū et pax fuit breuissimū vt notum est. De
x̃po aut̃ meo om̃ia ista verificant̃ cui⁹ ecclesia in qua sedet
et regnat non solū celestis sed etiam terrena confirmata ē
a x̃po vsqz in eternum. ¶ **Saulus.** ¶ Habeo mentē tuam
arca hec. Sed quia dixisti qd doctozes nr̃i antiqui p̃dicta ṽ-
ba p̃saie non exponebant de Ezechia sed de messia volo vt
indices michi qui sunt isti doctozes. ¶ **Paulus.** ¶ Trāsla-
cō caldaica. s. Ionathe que fuit ordinata ex ore Rabi elya-
sar et Rabi josue qui fuerunt per magnum t̃ps ante destru-
cōnē templi p̃dictā auct̃atē exp̃sse trāstulit de messia. trāsl̃-
lacō vero lxx. interpretum similiter intelligit̃ p̃dicta verba de
messia. sed loco istarum dictōnū admirabil' consiliari⁹. deus
fortis. pater futuri seculi p̃nceps pacis solū posuerūt magni
consilij angelus. ¶ **Saulus.** ¶ Trāslacō lxx. interpretū
facit contra te. p̃termisit enim nomiacōes exp̃mentes diuī-
nitatem. Et sic de mente sua patet qd licet p̃dicta verba itel-
ligantur de messia. non tamen debet credi qd ipse sit deus.
¶ **Paulus.** ¶ R̃acō quare lxx. interpretes subtraxerūt no-
minacōnes exp̃mentes deit̃atē x̃pi i hac auct̃ate talis ē. nā
ip̃i trāstulerūt sacrā s̃c̃pturā veteris testam̃ti p̃tholomeo

regi qui erat gentilis. et licet vnū deum credebatur sicut et veri
 pbi. non tamē credebatur mysteria xpi sicut nec illi. et id vbi
 cūq; fiebat mencō de dīnitate xpi sicut ī hoc passu ptermise
 rūt. et qñq; aliē trāstulerūt ne forte ptholome⁹ crederet eos
 dicere qd xps scdm qd homo esset deus. et vt secreta fidei nō
 aperirent gentili qui nondū erat lumine fidei illuminatus.
 Et scias qd **Rabin** moyses egipcius qui fuit maximus inter
 doctores tuos modernos sctificans seriē lre. et etiam jonathe
 translatōne supradictā q̄ equipollet textui apud vos ī qdaz
 epistola sua ad iudeos africanos cōmendans messiam ab eis
 expectatū allegat p̄dictam auctatē ysaie vbi dicit. et vo
 cabit nomen eius admirabilis cōsiliarius ꝛc. dicit hec sex sē
 nola pueri nati. hec ille. et sic habes ppositum meum ex do
 ctrozibus tuis magis autenticis.

Capitulu vi. in quo ostendit idem p auctatē iē. xxiii. ca^o

Saulus.

Habeo mentē tuam circa p̄dictā auctatē ysaie.
 S; si hēs aliquā auctatē alteri⁹ pphete oñdentez
 dīnitatē messie put tu opīnaris idēca michi.
Paulus. **H**eo auctatē iē. que messiam vē
 turū tunc fore testat vey deū. jeremie em xxij. vbi ad lram
 agit de messia sic legit. ecce dies veniūt dicit dñs. et suscita
 bo dauid germen iustum et regnabit rex ꝛ sapiens erit. et
 faciet iudiciū et iusticiam ī terra. in diebz eius saluabit iu
 da et ī srl habitabit sctificiter. et hoc ē nomē qd vocabūt eum
 dñs iustꝛ nꝛ. hec ille. Circa qd attendē debes qd vbi nos hēm⁹
 ī hac auctate dñs iustus nꝛ. ī hebraica lra hētur illō nomē
 qtuor lranū tbetagramatō. qd quidē nomē soli⁹ dei est p̄p̄riū
 vt habet **Exo. iij.** quod quidem nomē vt nosti ī tanta reue
 rentia habet apud hebreos qd non est licitum vt ore pferat
 p easdē lras quibz scribit. s; loco talis nois pferat aliud nomē
 compositū ex alijs lris a quatuor p̄dictis que sonāt adonay
 sex dñs. et ideo soli sacerdotes sacrificia ī templo ministrantes
 illud nomen proferebant prout iacet ī lra. et hoc tempore
 sacrificiorum et ī templo et non alibi. vñ hi honores et hee
 reuerende illi nomē debebant. eo qd inter nomina diuina so
 lū illud signat sui dīnitatē īfinitatē sui esse seu sue essen
 tie absq; aliq̄ respectu ad aliquā creaturā seu aliquē effectū.

unde cōiter tenet q̄ illud nomē incōicabile ē alicui creat̄e. ⁊
ideo antiq̄ tui sup̄ illō verbū **Exo. iij.** Hoc est nō^m m. ieternū
dicunt hoc est nomen meū. s. michi solū p̄p̄iū et nulli alī
attribuendū. de cui⁹ nomine maxima solēnit̄ate et indiui-
duitate ⁊ incōicabilitate **Rabimoyse** in libro de directōe
put̄ in capitulo lxi. et lxii. large tractat. **Ex** quib⁹ sequitur
q̄ cum messias teste **Jeremia** vocandus erat hui⁹ nomē. s.
theragramaton s̄sequens ē q̄ ipse messias esset verus deus
cum illud nomen nulli creature pure sit cōicabile vt dictū
est. **Paulus.** **L**icet verū est qd̄ dīcis de solēnit̄ate pre-
dicti nomis eo q̄ est nomē p̄p̄iū soli⁹ dei. ex hoc tamen nō
collitur quin approp̄ietur aliq̄n aliquib⁹ puris creat̄is. **Legi-**
tur enī **Gen. xxij.** q̄ **abraham** vocauit nomē loci illi⁹. s. ī quo
imolare intendebat **ysaac** filiū suū dñs videt vel dñs vide-
bit. et vbi translatō tua habet in hoc loco dñs. in hebreo ha-
bet nomen theragramatō. itē **Exo. xvij.** Edificauit **moyses**
altare et vocauit nomen eius dñs signū meū. in q̄ loco vbi
didit dñs. in hebreo habet nomē supradictū. itē iudicū
vj. Et edificauit ibi **Gedeō** altare dño et vocauit eū **adonay**
pax. ibi etiam ponit̄ p̄dictū nomen. itē **Ezechielis** vlē. c.
de ciuitate hierl'm legitur nomen ciuitatis ex illa die dñs
ibidem. in quo loco ponitur nomen supradictū. **Ex** quibus
manifeste habes q̄ p̄dictū nomen licet sanctissimū ⁊ soli⁹ dei
p̄p̄iū. tamen q̄q̄z quasi ⁊ modū approp̄acōis de puris crea-
turis dīcī. vt patet in quatuor passibus supradictis.

Paulus. **E**x istis allegacōib⁹ cui⁹ nō habes q̄ aliqua
pura creatura voce⁹ p̄p̄io nomē diuino. s. theragramatō.
licet ī p̄dictis noīacōib⁹ includat̄ illō nomē. **Circa** quod attē-
dere debes q̄ a noīe p̄p̄io alicui⁹ rei q̄q̄z denotant̄ alie res q̄
non sunt eiusdem nature cū re a cui⁹ nomine acceperūt dñs
minacōes s̄ referūt̄ur ad eā certo mō. verbi gr̄a. sanitas
corporis aīalis p̄p̄ie dīcī sanitas seu disposicō p̄ quā opera
corporis aīalis p̄cedūt salubrit̄. Sed ex hoc noīe dīcī aliquid
sanū quod conseruat vel efficit sanitatē p̄dictam vt cum dī-
citur abus sanus vt mediana sana. s̄l'r dīcī aliqd̄ sanū qd̄
signat̄ p̄dictā sanitatē vt cū dīcī color san⁹ vel vrina sana
Constat aut̄ q̄ mediana neq̄ vrina vel color ⁊ hui⁹ nō s̄
sanitates s̄ referunt̄ ad sanitatē p̄dictas modis. vñ in p̄po-
sito ex hoc q̄ ille locus fuit vocatus ab **abraham** **Genes. xxij.**

dñs videt vel videbit non sequit̃ q̃ ille locus sit dñs sed q̃ i
illo loco deus videret meritum ip̃i⁹ abrahe in imolacōe filij
vt cōiter tui expositores dicunt. **Silr** cum dicit̃ **Ezech.** vlt̃.
q̃ nomen ciuitatis est dñs ibidē. nō ex hoc sequit̃ q̃ nomen
ciuitatis sit dñs sed q̃ deus habitaret ibi vt in suo templo.
Silr ex hoc quod dicit̃ **Exo.** xvij. de altari edificato a moyse
et vocauit nomen eius dñs signū meū. nō sequit̃ q̃ illud al
tare esset dñs seu vocaret̃ dñs. s̃z q̃ illud altare eēt in memo
riam illi⁹ signi qd̃ deus fecerat i victoria amalechitarum.
Silr ex hoc qd̃ dicit̃ iudiciū vj. q̃ **Gedeon** vocauit nomē illi⁹
altaris dñs pax. non sequit̃ q̃ istud altare esset dominus
vel vocaret̃ noīe p̃po ip̃i⁹ dñi. s̃z q̃ illud altare eēt i meōria
q̃ deus dederat sibi pacē ab hostib⁹. possit etiam aliē intelligi
ista duo p̃ime predicta scōm translacōnem **Caldaicam** que
apud te est autentica. transtulit ei aquilon illud verbū **Exo.**
xvij. **Et** vocauit eum dñs signū meū sic et coluit ibi dñm
qui fecerat signū. **silr** transtulit illud iudiciū vj. et vocauit
eū dñs pax sic et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem. **Et** sic
patet q̃ scōm istam translacōnem illa noīa diuina nō sūt
noīa altariū p̃dictoy s̃z sūt ip̃i⁹ dñi qui in illas colebat̃. **Ex** q̃
bus patet q̃ ex predictis allegacōib⁹ tuis non habes aliqd̃
contra me. **Saulus.** **Sicut** tu expōis auctates p̃ me
allegatas sic vt ille res nō nominent̃ noīe dño. sic ego pos
sum exponere auctatē p̃ te allegatā taliter vt messias non
nominet̃ nomine diuino put tu intendis. vñ illd̃ qd̃ dicit̃.
jere. xxvi. de messia hoc est nomen quod vocabūt eū domin⁹
iustus noster. exponat̃ sic q̃ dñs vocabit̃ messia iust⁹ nr̃. eo
q̃ erit iustus p̃ excellentiā. vel quia p̃ eū de⁹ nos iustificabit.
non enī est aliqua rō q̃re auctates p̃ me allegate deducant̃
ad aliū sensum p̃ter illū quē p̃ma l̃ra sonat qm̃ auctoritas
tua. **Paulus.** **Licet** pos sint assignari rōnes vere q̃
bus auctoritas p̃ me allegata nō est exponibilis. sic vt mes
sias nō noiet̃ noīe p̃prio diuino sicut tu vis. omis̃sis tamen
hui⁹ rōnib⁹ causa breuitatis p̃ tuos doctores possū tibi ostē
dere q̃ ex ista auctate jē. cluserūt q̃ messias vocādus erat
p̃prio noīe diuino. s̃. thetagramaton sine alia expōicōne sine
interpretacōne qd̃ tibi debet sufficere ad intentū meum conclu
dendum. **Saulus.** **Ostende** michi rogo si est aliquis
de nostris q̃ hoc quod dicis sendat. **Paulus.** **In** glosa

sup libzū **Trenoz** ca^o p^{ri}mo querit quo nomie vocand^o esset
 messias vbi aliqui dicunt q^d vocandus erat cōsolator sen pa
 ditus ad quod allegant illō **Trenoz** quia elongauit a me
 manahen .i. cōsolatorē vel pacitū qui ouertit aīnam meā
Et sequit^r ibi **Rabi abba** dicit adonay est nomen eius exp^o
 mendo vbi dicit adonay. nomen dñi tetragramaton cū qua
 tuor suis pprijs lris. ad quod allegat p^odictus doctor tuus il
 lud .jere. s. et hoc est nomē q^d vocabūt eum dñs iust^o noster.
Ex quo patet manifeste q^d antiqui tui intellexerūt auctori
 tatem p^o me allegatā eo modo quo supra tibi dixerā. aucta
 res vero p^o te allegate exponūtur a tuis put tibi dixi vt p^oz
 ex dictis. **Saulus.** **Licet** ille doctor **Rabbi abba** quē tu
 allegas videat^r intelligere illā auctatē Iere. sic tu. non tam
 omnes in hoc cōcordant quia in eodem loco ponūt alia noīa
 ipi messie vt manathon. vel pacitum sen ymon p^o illud añ
 solem ymon nomen eius et huiōi. p^o ex illo doctore singu
 lari non habes intentū. **Paulus.** **Verū** ē q^d diuersa
 nomia imponūtur p^o tuos doctores ipi messie. s. si bñ aduer
 tis illa noīa non sūt incompatibilia seu sibi inuicē cōtraria
 seu cōtradicientia. Nam sicut de deo multa noīa dicūtur in
 scripturis vt cū dicit^r dñs creator pius misericors et huiōi.
 sic etiā messias multis nomib^o denotat^r diuersis respectib^o.
 vñ ex hoc q^d ille alius doctor dixit. manahen est nomē ei^o.
 cōsolator non tollit quin sit verus deus cum vera cōsolat
 do non nisi per deū sit. iuxta illud **Pla. li.** Ego ipse cōso
 labor vos. s. l^r ex hoc q^d dicitur ymon est nomen eius .i. fili^o
 vel filiaco vt supra tibi ostendi non tollit quin sit ver^o deus
 ipse em messias verus ē deus et verus fili^o dei vt ibide^o ostē
 sum fuit. **Et** ideo ex diuersitate noīm messie p^o tuos doctores
 inuenta seu allegata non tollit q^d auctas jere. supradicta
 exponat^r eo modo quo **Rabi abba** supradice^o exposuit scōm
 quā expōsicōnez habet q^d messias vocandus erat noīe p^{ri}mo
 scz thetagramatō q^d nulli creatē pure ouert vt sup^o dictū ē.

**Capitulū vii. in quo ostenditur idem p^o visionem factam
 ezechiel i p^{ri}mo c^o sue p^{ro}phete. et p^o visiōez Dan. vii. capit^o.**

Saulus.

Nunquid hēs auctatem alteri^o p^{ro}phete ad tuū p^{ro}positum
 fundandum. **Paulus.** **Ezechiel** in p^{ri}mo

capitulo sue pphete ubi ponit illa reuelacō magna de rotis
et de aialibz et de trono dei supsedentis. qđ quidem capitulum
put cōiter tradūt doctores tui continet magna seu maxia
de misterijs diuinis intantū qđ erat illiatum apud eos expo
nere illud capitū lū in publicum seu plibus homibz. sed tū
vni discipulo intelligenti et discreto prout habetur i p̄mo
libro talmudico qui dicitur baginga p̄mo capitulo quod
Rabimoy egipcius large tractat in suo libro de directōe pro
ut i p̄mo capitulo. in cui⁹ capitulo exposicōe variā varia sen
serūt. speculat̄ arca aialia ⁊ rotas. Quidā em̄ exposuerūt illa
scđm monarchias p̄ncipales mūdi. s. **Caldeozū. medozū. Gre
corū. et Romanozū.** alij vero et mel⁹ exposuerūt p̄dictaz vi
sionē corrdentē ad dīna misteria xpi seu messie qui tūc erat
futurus. Sed qđquid sit de veritate istarū exposicōnum. de q̄
ad p̄sens non est tractandū. tamen scđm omnes illō quod
dicit ppheta in fine visionis qđ sup capita aialū viderat fili
en dīnem troni sapharini. et super similitudinez troni quasi
aspectum homis desup. p̄ istum hominem om̄s intelligūt deū
p̄sidentē toti creature ad cui⁹ nutum aialia illa mouebant ⁊
quiescebant. ibant et reuertebant qđ nō nisi de deo potest ve
rificari. apparebat tū pphete in forma hoīs. in q̄ designat qđ
deus sūmus qui toti creature p̄sident erat humanandus seu
in forma humana videndus in quo p̄positū meū cōprobat̄.

Sanctus. **Ex** illa visione ezechielis quam allegas nō
habes p̄positum tuū ppter multa. p̄mū quia vt dīas ⁊ vez
est ista reuelacō est tam occulte et misteriosa qđ nulli licuit
eam exponere publice seu palam sed eius exposicō tradebat̄
a sapientibz antiquis singularit̄. s. ab vno m̄ḡro ad vnum
tū discipulū ydoneū et ad itelligendū dīna secreta dispositū
et in hoc concordant om̄s doctores n̄ri tā antiqui qm moderni.
Constat igit̄ qđ ex tali visione tu nō possis sumē argumētū
ad tuū p̄positum pbandū. cū illa que p̄ predictā visionem
designant sunt nobis maxime abscondita et ignota. vnde
si tu ex illa auctate p̄positū tuū quod ignotū est nobis p̄ba
re itenderes. manifeste pcederes ad pbandū ignotū p̄ ignotū
vel saltem p aliud sile ignotū. Scđm quia p̄ illū habentē aspe
ctum homis et sup tronū sedentē de quo i visione p̄dicta sit
mencō nō est necesse vt intelligat̄ ip̄e deus. potest em̄ per illū
intelligi aliquis angelus qđ ex ordinacōe diuina h̄et p̄sidere

illis animalibus et rotis. et etiā toti mūdo. angeli ei frequenter
in scripturis leguntur apparuisse in forma humana ut patet
Gen. xviij. capitulo et iudicū xij. Tercū quia dato qd p illū
hōiem sedentē sup tronū significaretur aliquis verus homo.
vel etiā ipse messias. non tamē ex hoc sequeretur qd ille homo
esset verus deus. put tu vis. s; sufficēt ut p ipm intelligat
aliqs hō excellentissim⁹ ceteris hoīb; et etiā oībus angelis.
non tamē ex hoc sequitur qd sit deus. Quartū quia in visione
illa nō legit qd aliquis homo sederit sup illū tronū s; silitu:
do quasi aspectus hominis. et sic ille p̄ficiens nō designat eē ve
rus homo sed silitudo hoīs. Cū autē messias de quo agimus
etiā scdm te est verus hō sequitur qd non loquit de illo ppheta.
magna em̄ differentia est inter silitudinem hominis et verū
hominem. **Paulus.** Licet verū est qd illa visio in p̄mo
capitulo ezechielis cōtenta apud tuos doctores reputetur valde
occulta. et etiā eius explicō publicari prohibeat hoc tamē
intelligitur q̄ntum ad eius integrā seu completam explicō
nem. nō autē q̄ntum ad aliquod sui. ut puta q̄ntum ad p̄phaz
cui visio fuit facta qui est. s. ezechiel sacerdos. hoc ei exp̄sse
traditur in l̄ra. Similiter nec q̄ntum ad temp⁹ i quo facta
fuit visio quia exp̄sse tradit qd fuit in xxx. anno etatis ipi⁹
pphere. et in v. trāsmigracōis et in iij. mense et in quinta
die mensis et hui⁹. s. l̄r et de loco quia fuit in trāsmigracō
ne sup flumen cobar. ista em̄ non sūt occulta sed exp̄sse tra
dicta. S. l̄r apud antiquos tuos habetur p̄ exp̄sso non tacto vl
secreto qd per illū hominem sedentem in trono intelligat ipse
deus put supra dixi. unde q̄ntū cūq; cetera que continent i hac
visione ut de aīalib; et rotis in figuris et motib; eorū et alia
hui⁹ sūt secreta seu occulta. nō tñ sūt occulta alia supra
dicta de quorū numero est qd p hominē sedentē in trono itel
ligat ipse deus qd verbum solū allego ad p̄ns in ostensionem
p̄positi mei ut iam dictū est. **Saulus.** Nescio unde
habes qd scdm doctores n̄ros p̄ hoīez illū itelligat ver⁹ deus
Paulus. Doctores cui i explicōe hui⁹ visionis super
illud verbum in eadem visione contentum ubi dicitur sic. et
manus hoīs sūt p̄nis eorū. s. animalū. q̄rūt cui⁹ sūt manus
iste. Ad quod respōdent qd sūt manus dei s̄cti et hūi⁹ acti que
extendunt sub p̄nis aīalū ad rāpiēdos penitētes. hoc ille
Ex quo habes manifeste qd homo de quo loquit ppheta i illa

visione est verus deus. et ex hoc patet ratio ad 2°. similiter ad
terciū. Ad quartum vero dicendū q^d ppheta ezechielis i hoc
p^omo capitulo contenta facta fuit p^o q^ddam imaginariā fili
tudinem. cui⁹ signū Ezechiel intellexit alias nō ess^z ppheta
nec ipse ezechiel ex hoc diceret ppheta. intelligentia ei opus
est in visione Dan. x. Constat aut^{em} q^d illud apprehensum i ima
ginaria visione non ē ipsa res per visionem significata sed
aliquid eam representans seu significans. et ideo in hac vi
sione cōiter videt^{ur} ppheta dictōnib⁹ similitudinem significātib⁹
ut cū dicit^{ur} et ex medio eor^{um} similitudo quatuor aīaliū. Non ei
dicit^{ur} q^d viderat quatuor aīalia quia in imaginaria visione
non erāt illa quatuor aīalia realit^{er} existentia s^z eor^{um} similitu
dines. Et sic cū dicit^{ur} q^d viderat super tronū similitudinem hoīs
hoc refert^{ur} ad suā imaginariā visionē i qua nō erat aliquis
verus homo sed aliquid vez hominē representans. qui quidem
homo erat ipse deus ut dictū est etiam scōm doctores tuos. et
huic sūie concordat daniel in vij. capitulo. **Saulus.**
Doce quō daniel cōcordat huic sūie tue. **Paulus.** **Da**
niel in predicto capitulo. s. vij. narzat quandam visionem
valde notabilē quam habuit de quatuor bestiis terribilib⁹ que
apud omēs significāt q^dtuor monarchias regnōz hui⁹ mūdi
supradictas. et ibidem dicit. Aspiciebā donec tronū positi sūt
et antiquus diez sedit tē. que verba apud omēs itelligunt^{ur}
de deo p^{re}. et in fra de messia subdit. Et ecce cum nubib⁹ celī
quali filius hoīs veniebat. et vsq^{ue} ad antiquū diez puenit
et dedit potestātē et honorē et rēgnū. et oēs ppli trib⁹ et lingue
ipī seruiunt. p^{re}as eius potestas eterna q^d non auferet^{ur} et rē
gnū eius q^d non corrūpet^{ur}. Que quidē verba oēs expositores
tui cōiter exponūt de rege messia. Et sic patz q^d sicut ezechiel
in sua visione supradicta designauit q^d homīez p^{re}sidentes toti
creature. sic et daniel in sua visione p^{re}dicta designauit filium
hoīs cui datū erat regnū eternū et incorruptibile. Cōstat āc
scōm tuos doctores p^{re}ter iam exposui q^d hō vis⁹ ab ezechiele
designabat vez dē. fil⁹ et filius hoīs a Daniele visus s^{im} eos
designat regem messiam. Et sic patet q^d oīno consonāt huic
veritati. s. q^d rex messias scōm p^{re}dictos p^{re}phas est verus deus
et verus homo q^d est itentū. In alijs etiam locis hoc idē testa
tur scriptura. **Saulus.** **Allega** etiā alias scripturas
si habes hoc testantes. **Paulus.** **De** libro xj. p^{re}pharū

allegabo tibi duas auctoritates tantū. licet possem tibi plures al-
legare. et hoc cā breuitatis. Michaeas enī v. capitulo loquēs
de xpo tunc venturo sic dicit. Et tu bethleem effrata. non es
mīma in pīcipibus iuda. Ex te enī egredietur qui sit domina-
tor in isrl. et egressus eius ab antiquo a diebus eternitatis hī
ille. In hoc enī qđ dicit de messia qđ de bethleem egres sur⁹ erat
denotat humanitas ipius xpi scđm quā ex certo tpe et loco
egressus erat. ex hō autē qđ subdit. Et egressus eius ab anti-
quo a diebus eternitatis denotat ipius natiuitas eterna qđ
non a tpe nec in loco incepit et sic habes intentū meū ex pre-
dicta auctoritate. **Saulus.** Non constat qđ ista auctas
loquatur de messia. vnde quidam exposuerūt eam de ezechia
Paulus. Rabisal. tuus expresse exponit eam de messia
et manifestū est qđ nullo mō possit exponi de homine puro qđ
tantum in tempore nascit. sed de hōie xpo qui natus est tem-
poraliter et eternaliter. Que quidē natiuitates seu emanacō-
nes in predicta auctoritate expmūtur modo predicto.

Capitulū viij in quo ostendit idem per auctoritates pph-
etarum Michae v. et zacharie xij. capitulis.

Saulus.

Allega michi scđam auctoritatē quā didis te hīc de
xij. pphetis. **Paulus.** Zacharie xij. ca-
pitulo de deo saluante hierlm legit. Effūdā sup
domū dauid et sī habitatores hierlm spm gře et p-
cum et aspiciēt in me quē confixerūt et plāget sī eū et c. constat
qđ ad nullū ptenet effundē spm gracie nisi ad solū deum. ait
enī psalmista. Gracia et glīam dabit dñs. Et id qđ dī. effū-
dam sup domū dauid et sup habitatores hierlm spm gře. In-
telligendum est esse dictum in psona dei. vnde cum imedia-
te in eadem serie subdit. Et aspicient in me quē confixerūt.
oportet qđ intelligatur de ipso deo in quē aspicient iudei et quē
confixerunt. s. in sua passione. Et sic patet qđ illa verba nō
possunt simul saluari nisi de aliquo infundente grāciam. s.
deo qui fuit lancea confixus qđ de nullo alio potest intelli-
gi nisi de nro saluatore qui inquantū deus ifundit grāciam et
inquantū homo confixus est. Et sic ex ista auctoritate habes in-
tentū. s. de diuinitate xpi et etiā de eius hūanitate et passio-
Saulus. Doctores nri exponūt istā auctoritatem zacharie

aliter et verius. dicunt enim quod duo messie sunt venturi. unus
 scilicet de tribu effraym qui fuit filius ioseph. et iste vocabitur mes-
 sias filius ioseph et putant dicunt interficiendus esse in persecutione gog
 et magog. Secundus vero messias est de tribu iuda. et iste dicitur
 filius dauid. Qui quidem filius dauid saluaturus est populum israel prope-
 tua saluacione. unde primo messias. scilicet filio ioseph verificant ver-
 ba supradicta aspicient in eum quem confixerunt. non enim dicit littera
 aspicient in me sed aspicient in eum. et ideo ex predicta aueritate non
 habes intentum. **Paulus.** Quod presupponunt doctores
 tui de duobus messis falsissimum est et fictum. non enim in tota
 scriptura habes fundamentum sed oppositum. Nam quodcumque
 quod de genere seu stirpe messie agitur in scriptura semper dicitur esse
 de dauid seu iuda. nunquam autem de effraym seu de ioseph. Et tu?
 Rabin moyses egipcius in libro Iudicum titulo de messia. ubi
 epilogat dicta omnium antiquorum apud te autentica. in hac ma-
 teria expressisse dicit quod messias futurus credendus est fore de genere
 dauid nullam faciens mencionem de alio messia. sed hoc finxerunt
 tantum ut euaderent predictam aueritatem que euidentem testatur deum
 esse confixum. Item quod dicitur in littera non dicitur aspicient in me sed
 aspicient in eum est manifeste falsum. in omnibus enim bibliis
 antiquis et correctis legitur. Et aspicient in me. et etiam in trans-
 lacione caldaica. scilicet. jonathe que equaleat textui sic legitur. unde ca-
 nullaciones tue nichil tibi proficiunt in hoc passu. **Saulus.**
Post illa verba que allegas immediate sequitur. Et plan-
gent super eum quasi plangentem unigenitum quod facit contra te
non enim dixit plangent super me sed super eum. Ex quo patet quod
ille qui effudit gratiam non est ille qui est confixus. putat tu
intendis deducere. Paulus. Licet ille qui gratiam in-
 fundit. scilicet deus est ipsemet in persona qui confixus est. scilicet homo christus
 putat verba per me allegata testantur. non tamen secundum unam naturam
 ista duo ei conueniunt quia in fundere gratiam conuenit ei secundum diuinam
 naturam quam habet ab eterno. et esse confixum seu passum conuenit ei
 secundum humanitatem quam ex tempore assumpsit. Et ideo inueni-
 endum istud misterium. scilicet de duplici natura in ipso messia. notabiliter
 propheta cum dixisset. aspicient in me quem confixerunt. statim
 subiicit. Et plangent super eum ut designet aliam naturam esse secundum
 quam confixus est a natura secundum quam gratiam infundit.

Capitulum ix in quo ostenditur idem per dicta antiquorum.

130
calmudistaru. et in eodem imponit finis pme pti huius Ecceat

Saulus.

Uideo omnia p te allegata ex dictis pphetaru ad
tuū intentū. s. de omnitare messie fundandū. et
vellem scire si forte haberes aliquā auctatē an
tiquozū nroz hoc testantē. ipi em p^o pphas scēp
serūt et ea q ipi pphete obscure tradūt qnqz clari^o mēpretati
sūt. et id oportet q de ill aliq alleges vt m magis sufficiat
Paulus. Si dicta antiqru tnoz bñ scrutat^o fueris mlz
ta repies pdictā veritatē. s. de omnitare xpī testāda. licet nō
ita explicitē sicut doctores nri tradūt eo q antiquis patribz
misteria diuina non ita lucide tradebant. et quia longū essz
narrare omnia que de hoc tradunt antiqui tui. Allegabo ti
bi duas vel tres auctoritates que tibi debent sufficere. pri
mam reperiēs in glosa super psalteriū que dicitur medas
allini super illud verbum psalmiste quia apud te est fons
vite. et i lumine tuo videbim^o lumē ubi dī sic dixit Ra. 10.
hanan quidā ambulans in nocte tenebrosa incendebat lucer
nam et cum p eam p aliquā moram temporis aliqu alie illu
minaret exanguiebat lucerna sic itez incendebat et iterū ex
tinguebat. dixit ergo ille homo vsqzquo laborabo incenden
do lucernas que modice duracōis sūt. melius ē vt expectez
ortū solis vt possim ire ad lumen eius. et sequitur. Sic cōtin
git israheli qui captiuiati fuerūt i egipto et p moysen et aarō
redempti vt habet in Exodo. s. postea subiugati sūt sub sifara
Chananeo a cui^o uigo liberati sūt p barach et delborā Iudicū
quarto. Postea subiugati sūt sub madianitis a qua subiec
tione liberati sūt p Gedeon iudicū vii. Consequenter palias
nacōnes cōuianas a quibz liberabant a deo p iudices in x i^o
iudicū ii. capitulo. Suscitauitqz dñs iudices qui liberarēt
eos de vastandū manibus. postea transmigrati sūt in babilo
niam. et redempti sūt p Esorā et neemiā. Rursus subiuga
ti sūt p Romanos. dixit ergo isrl^o vsqzq laborabim^o i huiōi
redempcōnibz et subiectionibz successiuis ā modo non queri
m^o illuminari nisi per ipm deū in sua persona. Et hoc est qd
didit bñ dictus q venit i noīe dñi. deus dñs et illuxit nobis
hec in glo. Attende igit Saule q iste doctor voluit ponē dif
ferenciā inter vltimā redempcōnē ab isrl^o expectatam ad res
dempcōnes pteritas. In hoc q redempcōes pcedentes fuerunt

facte p̄ pphetas seu hoīes veniosos ⁊ redēpcō vltima expectā
da erat p̄ ip̄met dēū. Cū autē ista redēpcō vltia expectat ab
omib⁹ esse p̄ mēsiā sequit̄ q̄ ex mente isti⁹ doctoris est q̄
ille mēsiā est vern⁹ dē⁹. ⁊ quo exponit illud dictum. **De⁹**
dñs et illuxit nobis. **Saulus.** **N**on bene p̄batur ex
dictis illi⁹ doctoris q̄ mēsiā sit dē⁹ s̄z sufficit q̄ redimat
virtute diuina. **Paulus.** **S**crutare bñ illi⁹ doctoris
rōnem et mēū ap̄positū dare repies. Si enī redēpcō p̄ mē
siā facta vel scōm te fienda esset redēpcō p̄ purū hoīez fa
cta s̄z tantū dīna virtute. nulla rō erit quare redēpcō vlti
ma diceret̄ eē facta p̄ ip̄m dēū pl⁹ q̄ alie. **Moyſes** enī et alij
iudices seu redemptores nō nisi virtute diuina hoc opati sē
ut est manifestum. vñ nulla esset dīa inter eos n̄ forte fm
maius vel min⁹ qd̄ scōm p̄m nō diuersificat specē. et ideo
manifestū est scōm p̄dictū doctorē q̄ redēpcōes p̄cedētes fa
cte sūt per puros hoīes licet virtute diuina. s̄z vltia redēpcō
credenda est fieri p̄ ip̄m deum in p̄sona. ⁊ quo exponit illud.
in lumie tno videbim⁹ lumen. et in hoc etiā concordat h̄ doctor
cum alijs. **Saulus.** **A**llega michi aliū concordantē
Paulus. **I**n glosa magna super Gen. que dicit beresich
Rabbi abba querit quid est illud verbum **Dan.** s. secundo ca
pitulo vbi ⁊ deo dicitur. ip̄e reuelat profunda et abscondita
et nouit in tenebris constituta et lux cum eo est. Et rñdet
hec lux est lux regis mēsiē. ⁊ qua in psalmo. in lumie tno
videbim⁹ lumē. hec ille. Ex quo habes satis manifeste q̄ lu
men diuinū quod semp cum deo est ymo et veri⁹ lumē qd̄ dē⁹
est. ē lux mēsiē. et tibi sufficiant ista. ex multis q̄ in sc̄ptis
antiquoz tnozū continentur. **Saulus.** **A**llega ro
go terciaū auctatē alicui⁹ antiqui doctoris nostri quia ve
nosti in ore duoz vel triū stat omne verbū. **Paulus.**
In quodam antiquo libro qui intitlatur ab illo famoso et
antiquo doctore noīe **Rabi nehumia** filio alchana. qui quidē
liber nominat̄ **babir** quod interpretat̄ ludum seu ludariū
sup̄ illō verbum prouerbiorū x. iustus est fundamentū semp
piternum sic querit. quid est quod dicit̄. iustus autē est fūda
mentū sempiternū. Ad quod respondet. quendā iustum habz
sen habebit dē⁹ sanct⁹ et bñ dicit̄ in seculo suo qui ē sibi val
de dilectus eo q̄ sustinet mūdū vniuersū et est fundamentū
eius et gubernat mūdū. et fecit mūdum germinare et cetera

130
multa similia de quo iusto concludit. Et ipse est fundamen-
tum oim animarum. Et hoc est quod dicitur. Iustus est fundamen-
tum sempiternum hec ille. Accede igitur Saule quod de nullo homine
puro quantumcumque iusto predicto possent verificari nisi cum hoc
sit verus deus. Et ideo habes quod etiam per scrutinium scripturarum et
doctorum vestrorum antiquorum. In quibus putatis habere vitam eter-
nam repiunt vera testimonia deitatis christi nostri seu messie
et in dictis prophetarum idem repiunt ut dicendum est. **Saul?**

Recogitatis testimonia tua quod in supradictis per te dicta sunt
et michi proposita dicere possim illud psalmiste. Testimonia
tua credibilia facta sunt nimis omnia enim consonant uero seu
veritati fidei catholice quam predicas. Et ideo dico cum Job
xxxix. Qui leuiter locutus sum quid respondere possim. Manu
enim meam ponam super os meum verum tamen quia iuxta illud psal-
miste. Mirabilia sunt testimonia tua. sunt enim altissima et pro-
funda. Ideo restat ut scrutetur ea anima mea. non tam dialogice
concertando ut prius sed querendo de quibusdam ampliorum in-
formationem seu declarationem ut sic ex tali scrutinio declaratio
sermonum tuorum sequatur que me illuet et intellectum det pul-
s. michi et in filiis. Unde sicut prima psalmis fuit dialogica qua-
si inter duos disputatiue acta. Sic ista secunda sic didascalica quasi
inter magistrum et discipulum ad ipsius discipuli eruditionem tractata
Et sic de cetero non Saulus sed discipulus vocabor sicut et tu
doctor seu magister in sequentibus vocari debes. **Paul?**

Ille solus laudem quam docet omnes sciam ad quem solus fidei primum
donum dare. In cuius auxilio confidens pete frater quicquid volue-
ris. et respondebo secundum gratiam quam deus michi ministraverit
vnum tamen oportet presupponere quod in sequentibus auctores noui
testamenti accipias sicut et antiqui accipiebas utrumque enim est
a deo datum seu reuelatum. Sicut et auctoritates sanctorum no-
strorum quorum eloquia sunt igne caritatis examinata recipias. quod
primo tam inuidica dicta que in multis igne infernali succensa ut
forte in sequentibus apparebit temerarie accipiebas. Et sic ad
vota tua implenda deo duce procedam. **Explicit prima pars**

Incipit secunda pars tractatus de scrutinio scrip-
turarum. et est didascalica que est quasi continua-
tio eorum que dicta sunt ad dicenda. Cuius prima
distinctio continet sex capitula

In pmo capitulo ponunt a discipulo quedā argumentaciones contra ea que dicta sūt de deitate xpi. et petit discipulus eaz soluciones ad infidelium maiorem confutationem.

In capitulo secdo ostendit qd difficultas fidei put est incarnatio verbi non pertinet vsquequaqz scrutari ad eos qui nouiter ad fidem veniūt.

In capitulo terdo soluūt argumentaciones predictae.

In capitulo qarto ostendit qd per scrutiniū scripturarū cōica: tio ydionatū dei et hoīs in xpo sufficientē cōprobanē.

In capitulo v. ostendit qd nō licebat in dñis docere plures hoīes nec pōicare de certis capitulis ueteris testamenti in quibus misterium scēe trinitatis et incarnationis verbi p̄stet.

In capitulo vj. ostendit ratio qre antiqs p̄dicta misteria nō ex p̄dicte s; implicite tradebāt. Et ibidē ponit a discipulo quodā exordium ad ea que sūt in hac pte ulterius p̄tractanda.

Capitulū p̄mum ī quo ponunt a discipulo quedā argumentaciones contra ea que dicta sūt de deitate xpi. Et petit discipulus eaz soluciones ad infidelium confutationem.

Discipulus

Humiliter credens ea que p te m̄ tradita sūt circa diuinitatē xpi seu messie put scripturarū testimoniā p te tam allegata manifeste testatur. adhuc vellem īformari de quodā quod ē michi mirabile et de quo infideles olim socios meos audiūt murmurare qui etiā hodie de hac materia murmurant. s. posito etiam prout verissimū est licet ap̄i oppositi credant qd xpus in lege pmissus non purus homo sed verus deus et verus hō est. adhuc illi de quibusdā locutionib; que a veris catholicis concedūt et predicant de quaz veritate non dubito. ipi tamen de his scandalizantur et contra ea sepe loquūt sic dicentes quō illa que de ipso xpo dicunt que nullo modo ad deitatē p̄tinent s; solū ad humanitatem atribuūt deo utputa ep̄alit̄ n̄sa et pati et mori et cetera huiōi. Cōtē quā veritatem m̄gri eorū multiplicatē cōsuenerūt arguē vno modo sic. dicūt enī qd sicut nulla p̄posicio est verior illa qz in qua idem p̄dicat de seipso vt cū dicit homo est hō. Ita nulla p̄posicio est a veritate remotior qz illa in qua idem negat de seipso. vel id quod ex maxime distans et diuersū predicat de

subiecto a q̄ maxie distat et diuersificat. Si in ista p̄posicōne
deus est homo p̄dicatū significat rem corruptibilē et temporalē
et corporeā que maxie distant ab hoc quod significat p̄ illū
eternū de⁹. ergo ista p̄posicō deus est hō est maxie a verita
te remotior. p̄terea dicūt q̄ fides n̄ra asserit quedā que sibi i
uicem cōpata sūt nō solū maxima admiracōe digna s; etiā
sūt talia q̄ nullo modo ab aliquo sensato sūt sil' concessibilia
quod sic declarant. Dicūt enī q̄ in diuinitate vbi tantū est
vnica natura indiuidua et simplicissima. cū hoc tñ a fidelib⁹
n̄ris non concedit̄ q̄ vna p̄sona dīma p̄dicet̄ de alia vt dicē:
pater est filius et econtra. et tñ in x̄po in quo sūt nature
sūme distantes et diuerse. s. humana et diuina p̄mittit̄ imo
et concedit̄ q̄ humana natura possit p̄dicari de deo saltem i
concreto sic vt dicat̄ q̄ deus est homo. Itē dicūt q̄ hec p̄posicō
homo ē deus repugnat manifeste sacre scripture veritatī se:
cū dū quā nomen diuinū et sp̄alē illud quatuor l̄raz qd̄ d̄
thetagramaton de nulla creatura posset verificari iuxta illō
exodi. iij. Hoc est nomen meū in eternū vbi etiā n̄ri doctores
dicūt q̄ illud nomē sic est p̄priū nomē dīnū qd̄ est oīno incōi
cabile alteri. p̄ istam p̄posicōz homo est deus manifeste cōica
t nomē dei alteri. s. hōi. et sic hec p̄posicō videt̄ repugnare ve
ritati sacre scrip̄e. Item ut dicunt hec p̄posicō deus est homo
videt̄ repugnare alijs sacris scrip̄is i quib⁹ manifeste ostē
dit̄ q̄ deus est ab eterno et nullo modo eius esse a tempore ince
pit. didit̄ enī in psalmo a seculo vsq; in seculū tu es de⁹. Et
i bidem in alio loco non erit in te deus recens. Si igit̄ ista ē
vera deus est hō sequit̄ q̄ de⁹ incepit esse a tpe sicut et hō qui
de deo p̄dicat̄ quod videt̄ esse falsū tanq̄ repugnans sacraz
scripturaz veritatī. p̄ ista et multa alia similia infideles pre
dictam veritatē nitunt̄ impugnare vnde sūme desidero a te
i formari quō possem ab istis et filib⁹ radonib⁹ enadē. quod
quidē desiderū reputo esse bonū iuxta illud psalmiste Et re
spondebo exproban̄tib⁹ michi verbū

Capitulū scdm̄ in quo ostendit̄ q̄ difficilia fidei p̄ut ē
īcarnacō vbi nō op̄t̄ scrutari ad eos q̄ nouit̄ ad fidē veniūt.

Adagister

Iacet desiderare i formā acōez verā de his q̄ sūt fidei ad
hereticoz seu infidelū responsionē sit bonū simpl'r

tamen scdm quid talis informado nō ē bona. s. illis q ad hoc
ex sua teneritate non sūt idonei. illi enī q nouiter ad fidē ve
nunt p baptismū regenerati et de articlīs fidei simplici seu
summarie eruditi nō debēt ad difficilia et ardua fidei festinanē
accedē. Non enī essent ab eis prout decz susceptibilia nā sic
pueris nō debent dari cibaria difficilia vl' difficilis digestiōis
ad que vires sue i sua teneritate nō sufficerent digerē. Sic
nouiter ad fidē accedentibz difficilia fidei non sunt pponenda
quā doctrinā habem⁹ a pīape ap'loy. s. petro qui i pīma sua
ep'la que canonica dicit in scōo capitulo nouit ad fidem con
uersis sic loquit. Quasi modo geniti infantes lac concupiscite
s. erudicionem facilioris doctrine. In oīa ei cibaria quibz
aīalia vtunt lac ē facilioris digestiōis. Et ideo nāta que a
deo instituta est lac disposuit ad nutriendū nouiter generatos
Et eadē rō est de spūali generacōe et cibo spūali ei competente
s. q nouit generati nō debēt uti cibarijs solidis et duris qn
tumcūqz sint bona s; tñ leuibz et defacili ad nutriendū ouer
tibilibz vt est lac. hanc etiā doctrinā habem⁹ a doctore gentiū
s. paulo qui huiōi i fide nouitijs. i. ad Corineth. iij. sic dicebat
tanq; puulis in xpō lac vobis potum dedi. non escam puec
tis aut. et iā sens⁹ exercitatos in his que fidei sūt habentibz p
tinent ardua et difficilia fidei iuxta posse querē et de his spū
tualiē nutrirī de quibz ad hebreos. v. pfectozū autē est solid⁹
cibus. Antiqui etiā mōri hebreoz vt credo nosti hac rōne pro
hibebant. ne certi pass⁹ seu capit'la sacre scripte ab eis desig
nati in quibz magna misteria fidei etiā scōz eos stantē plu
ribus exponerent. nec publice pōicare. vnde i pposito quia
argumentacōes tue pprie respiciūt ad modū bñdicte vniō
nis verbi diuini cū humana nāta in xpō que summa et ineffa
bilis est. Porro ad te ad pīs non pūnet scōz statū tui noui
datus de his tractare poteris enī cum deus ampliozem gradū
tibi concesserit de his iformari audiendo a peritis magistris
Tercū snīaz ubi de istis tractat sufficienter et doctores ibi
magna et subtilia edūt. ex quibz posset responderi ad tua ar
gumenta et ad multo fortioza plene et perfecte. **Disapu
lus** **V**ideo q tuū piliū sit sanū et tutum quantū ad
me et michi siles. s. de non pcedendo festinanē ad querendū
de altis et pfūdīs in his que fidei sūt pferam cū hoc sit de doc
trina sanctorū ap'loy quos allegasti. Et forte de hoc intelligit

illud ysaie. xxviii. vbi dicit. Ecce ego ponam in syon fun-
damentū rē quod intelligit ad literam de xpo. Et sequit̃ qui
crediderit non festinet. s. non festinet ad alta et profunda acce-
dere s; paulatim i hoc pcedat. Et licet in aliquibus biblis la-
tinis habeat̃ Qui crediderit nō s̃fundet̃. in hebraicis et biblis
correctis habeat̃. Qui crediderit nō festinet et nichilominus si
placet saltē aliqua p̃cipia vellem a te audire. ex quib; pre-
dicte murmuracōes solui p̃nt seu euacuari. que quidē p̃cipia
cū a te audierim etsi non possem ex fragilitate mea il-
la plene itelligere. absq; dubio tñ illa credo. pat̃ em̃ sū sup̃
sensū et intellectū credē illa que a sc̃tis doctorib; tradū̃t.

Capitulū. terciū i quo solū̃t argumentacōes p̃dicte

Magister

Placet michi exscendē ad ea q̃ petis p̃sertim quia di-
cis q̃ pat̃ es credē ea q̃ tradū̃t a sanctis etiā si illa
p̃ nūc ad plenū non itelligas. hoc em̃ est sanum
consiliū a beato augustino traditū. qui cuiusdā dicebat. Noli
itelligere vt credas s; crede vt itelligas. Ad euidentā aut̃
eoz que dicenda sūt p̃ nūc ad ea que arguis solnenda p̃sup-
ponenda sūt aliqua quoz p̃mū est q̃ p̃sona vel suppositum
alicui⁹ rei aliud s̃g̃t q̃ nāt̃a seu essentia ipsi⁹ rei. natura ei⁹
s̃g̃t essentia speciei seu quidditatē quam s̃g̃t diffinido perso-
na vero seu suppositū s̃g̃t aliquis q̃ subsistens i quo includit̃
ipsa nāt̃a seu essentia cui⁹ ē suppositū seu p̃sona. Et q̃nq; etiā
includit̃ in p̃sona vel supposito quedā alia que sūt p̃ter rōez
speciei. vnde suppositū significat̃ vt totum habens nāt̃am si-
cut p̃tē formalē et p̃fectiū suū. Et itelligendū est de rebus
subsistentib; i quib; inueniri possit aliqd̃ quod non p̃tinz ad
rōez speciei vtputa accidēcia ṽl p̃cipia indiuiduanda na-
turā. sic apparet in his que sūt ex materia et forma cōpōita
in quib; scdm rem differūt nāt̃a et suppositū. vñ i eis nāt̃a
nō p̃dicat̃ de supposito. nō em̃ dicim⁹ q̃ albū sit albedo. Nec
etiā q̃ homo sit humanitas. In his aut̃ i quib; nichil aliud
adiūctū inueniri possit quod sit p̃ter rōez nāt̃e nulla neces-
tas est distinguendi nāt̃am a supposito ipsi⁹ nature quod q̃-
dam suppositum est indiuiduum subsistens i ista natura vñ
de in deo non est aliud scdm rē p̃sona seu suppositū et nāt̃a
s; solum scdm rōnem itelligendi. quia nāt̃a dicit̃ scd̃z qd̃ ē

esse quoddam .p[er]sona vero dicit[ur] sc[ilicet] q[uo]d e[st] quoddam subsistens
veritas aut[em] hui[us] p[re]suppositi ex vera intelligencia immo[di]o pa
tet itelligenti. Sc[ilicet] p[re]supponit[ur] q[uo]d om[n]e illud q[uo]d inest seu vni[us]
alicui persone seu supposito siue p[er]tineat ad natam eius siue
non vni[us] ei i[n] p[er]sona . q[uo]d quid[am] suppositu[m] . patet ex p[ri]mo nam
suppositu[m] seu p[er]sona ut dictu[m] e[st] significat[ur] ut quoddam totu[m] p[er] s[ed]
natam sicut p[er]fectu[m] et alia q[ue] ei insunt . seu vni[us] ut que
di[st]incta veni[un]t ab extrinseco Tercio p[re]supponit[ur] q[uo]d vno
verbi diuini incarnati non est facta in natura . Quod quidem
suppositu[m] doctores euident[er] p[ro]bant in ducendo ad impossibile
si direct[um] oppositu[m] . vni[us] autem p[ro]dicta facta est i[n] p[er]sona quod
p[ro]bat[ur] euident[er] a doctorib[us] nostris . qua[m] quid[am] p[ro]batione[m] ad p[ri]us
omitto . Ex quibus p[re]supposita veritate fidei sequit[ur] q[uo]d vno
verbi diuini incarnati est facta in p[er]sona . sic q[uo]d vna et eadem
p[er]sona q[ue] subsistit i[n] natura diuina eternalit[er] . subsistit etia[m] per ip[s]am
vni[us]ionem i[n] natura humana a verbo assumpta sc[ilicet]m hoc licet i[n]
xpo s[un]t due nature distantes et diuerse . non tamen i[n] xpo est
nisi t[ame]n vna p[er]sona et vnu[m] suppositu[m] diuinu[m] i[n] vtraq[ue] natura
subsistens . p[ro]sequenda pat[et] . **N**am si humana natura verbo diuino
non vni[us] i[n] p[er]sona nullo modo ei vni[us] cu[m] i[n]a p[re]suppositum est
q[uo]d i[n] natura non est vni[us] facta . et sic fides incarnac[i]o[n]is periret
quod esset contra o[mn]ia testimonia scripturae que sup[er] s[un]t allegata
ex quib[us] diuinitas xpi approbata est . Quib[us] p[re]suppositis ad
tria argumenta sic dicendu[m] est . **A**d p[ri]mu[m] eni[m] dicendu[m] q[uo]d q[uo]d
due forme seu nature q[ua]ntu[m]cu[m]q[ue] s[un]t distantes et diuerse pos
sunt tamen i[n] vno supposito conuenire non est inconueniens
vnu[m] p[ro]dicare de alio . Sed talis p[ro]dicatio p[otes]t esse tangens uel
naturalis sic cum dico albu[m] est musicu[m] . unde q[ui]us natura diuina
et humana s[un]t maxie distantes p[er] incarnac[i]o[n]is misterium
eni[m] conueniunt i[n] vno supposito ut dictu[m] est cui neutra illar[um]
naturar[um] est p[ar]ticipans sed sc[ilicet] se vnu[m] h[ab]et p[ro]p[ri]o deus est ho[m]o no[n]
est i[n] materia remota seu tangenti s[ed] i[n] materia naturali . f[aci]t
enim i[n] ea homo de deo p[er] se sicut de sua ypostasi . non tamen
ratione nature significate p[er] hoc nomen de[us] s[ed] ratione suppositi quod e[st]
suppositu[m] humane nature . **A**d 2° aut[em] dicendu[m] q[uo]d i[n] misterio
trinitatis p[er]sone diuine coueniunt i[n] natura . distinguunt[ur] tamen
i[n] p[er]sonis seu suppositis . et id non p[ro]dicant[ur] de muic[i] . In mi
sterio autem incarnac[i]o[n]is est oppositu[m] . nam nature s[un]t diuerse
p[er]sona aut[em] seu ypostasis est vnica . Et id nature que distincte

sunt non predicant deum deum put significant i abstracto. non enim
est vez dice q natura diuina est humana. Si quia hee due na
ture oueniunt i supposito predicant deum deum in concreto cum. Et
sic vez est q deus est homo. Ad tertium dicendum q i hoc q nomen
dei incircumabile attribui xpo non attribuimus nomen
deitatis huius secundum humanam naturam. hoc enim esset derogatorium de
itati sed attribuimus nomen diuinum xpo huius secundum suppositum
eternum quod per unionem ubi est etiam suppositum humane nature
ut dictum est. Ad quartum dicendum q licet humana natura sit in
xpo quoddam recens aut suppositum humane nature in ipso xpo
non est recens sed eternum. Et quia hoc nomen deus non predicat
de huius ratione humane nature sed ratione suppositi eterni. Ideo non se
quitur q in hoc habeamus seu concedamus deum recentem. Et
attende in his et similibus q ex unione verbi cum natura humana
in supposito facta diuino sequitur quia que de deo proprie dicuntur
possunt dici de huius illo cuius natura humana assumpta est in unitate
suppositi. Similiter et illa que dicuntur de illo supposito ratione na
ture assumpte possunt etiam dici de deo quia ex unione ubi modo
supposito facta conueniunt ydionata utriusque nature i eodem supposito

**Capitulum. in j in quo ostendit q per scrutinium scripturarum
concordatio ydionatum dei et hominis in xpo comprobatur**

Discipulus

Omnia pre te dicta crede esse fidelissima et vera licet
ad presens non me sentio tam ydoneum q illa plene intel
ligam desidero tamen habere aliquam sacram auctorem per
quam concordatio ydionatum pre te dicta approbare quod solum de
sidero ad infidelium confutationem. **Magister** Hoc quod
queris habes euidenter in prima distinctione precedenti in qua de
scrutinio scripturarum circa deitatem christi tractatum fuit. Ibi enim
per plures auctores ostensum est q sacra scriptura de vno et eodem
affirmat quedam que soli deo pertinent. et quedam alia que pertinent
ad hominem. Ex quibus auctoribus manifeste habes concordantiam ydion
atum. suppositam in xpo seu messia promissa. **Discipulus**

Reponde mihi rogo aliquas ex dictis auctoribus ex ardui
tate enim seu magnitudine misterii de quo tractatur tam intellectus
meus quam memoria mea turbantur. legit enim daniel x. q ex visione
angelica danieli facta dicebat vidi visionem grandem et non
remanebat in me fortitudo. sed et spes mea mutata est in me. et

et marci nec habui quicq; viriū. vñ nōmīz si nō habeam in
memoria omnia que mē tradidisti. Et iō pero ut saltē duas
vel tres auēces de predicis memoriē mee reducas. i quibz
predicā cōicacō ydiomatū ostendat

Magister

In psalmo illo qui incipit. Eructauit cor meū verbum
bonū. vbi ad lram agē de xpo vt sup̄dictū est. psalmista. di
rigens verba sua ad ipm xpm dicit. Sedes tua deus in seclm
seculi quod est ydioma panens solū deo. cui xpo i eodē exten
dicit. vñxit te deus tuus oleo leticie p̄ confortibus tuis quod ē
ydioma panens homi. vñde ex ista auēce habes ydiomatū
cōicacōez p me dictam. Jcē Jere. xxiiij. Loquens de ipso cristo
p̄pheta in p̄sona dei dicit. Suscitabo dauid germen iustū. qd
p̄p̄tū est humanitatis. et ibidem de eodem sequit. hoc est no
men quod vocabūt eū dominus iustus noster in quo loco ubi
habem? dñs habet in hebraico nomen dñi thechagramaton
quod solius dei est p̄p̄tū. Et sic ex hac auēce habes p̄dictam
cōicacōez. Jcē zacharie. xij. dicit i p̄sona dei. effundam super
tomū iuda spm̄ gracie quod ad solū deum p̄tinet. Et ibidem
de seipso ipse dicit infundens gradam dicit. Aspicient i me quē
affixerūt quod solū p̄tinet ad humanā natam. Similiter ex
alijs auctoritatibus supra allegatis ad p̄bandū diuinitatem
xpi si eas diligenter scrutatus fueris hoc repies manifeste
Et ista tibi debent sufficere ad presens

**Capitulū. v. in quo ostendit q nō licebat in dñis doce
re plures nec p̄dicare de certis capitulis vetis testamēti i qui
bus misterīū scēe trinitatis et incarnacōis verbi p̄tinent**

Discipul

Sufficiūt michi p̄dicta i hoc p̄posito s; quia audire
ram a te sup̄ q iudei p̄ occultacōe misterij scēe tri
nitatis et incarnacōis verbi diuini p̄hibebant aliq
loca secreta seu capitula sacre scrip̄e publice docere vel de eis
p̄dicare. Idcirco pero ut michi hoc ampli⁹ declares

Magister **Q**uo sūt capitula in veteri testamento quoz p̄dica
tio publica oīno p̄hibebat in doctrinis talmudicis. nec solū
hoc sed etiā dicē ea que in eis p̄tinent pluribz discipulis erat
inter eos p̄hibitū. Itaqz non erat eis licitū docē de secretis il
loz capituloz. nisi vñ magistro vñ discipulū discretū et
p̄dōnē vel dños tñ. quoz quidē capituloz vñum est gen.

pmo. aliud est ezechielis pmo. que quidē phibitio habet in
 Talmuch in libro qui dicitur bagmga i capitulo quod incipit
 Gidofin quod fignō non docebūt quā quidē doctrinā sequit̃
 om̃es posteriores ut patet p Rabunoy. in primo suo deuto.
 in titulo de fundamentis legis capitulo. ij. pticula vltima. idē
 de eodē libro de directōe pplexoy pte pma in multis capitulis
 Rado aut̃ quare ista occultabant assignat̃ ab oīb; generali-
 ter talis. s. quia i illis capitulis p̃nebat̃ alta et magna mi-
 steria fidei que et qualia sint illa null⁹ plene declarabat. nec
 concordit̃ in his se habebāt. s; sub velamēte et obscure ea tra-
 debant sic pfiguratiū est p moysen qui velamēte posito ante fa-
 ciem suā p̃lo apparebat. tpe aut̃ grade quādo reuelata facie
 m̃gr noster xps veritatē fidei ad salutem nēciā discipulos
 docuit quā etiam ipsi i p̃lis p̃dicauerūt. p̃dicta q̃ ab antiquis
 occultabant in lucem veritatis palam p̃dixerunt. Circa qd̃
 debes scire q̃ in capitulo pmo gen. mysteriū sancte trinitatis
 p̃tinet. Cum enī dicit̃ in p̃ncipio creauit deus tē vsq; ibi. Et
 spūs dñi ferebat̃ sup aquas tres p̃sone diuine designant̃ pro
 ut sup̃ dixi nona distinctōe. et i eodē arca finē idem habetur
 Dicit̃ enī ibi faciam⁹ hoīem ad ymaginē et similitudinē nr̃az
 ubi pluralitas in dñis manifeste ostendit̃. Non enī dixit
 et faciam hoīem s; faciam⁹. Silr in hoc quod dicit̃ ad ymaginē
 nostram manifeste habet̃ q̃ i hoīe est ymago dei creata q̃ su-
 mam enitātē p modū ymaginis rep̃ntat. unde qz i istud mi-
 steriū in hoc capitulo inclusū nō erat antiq̃s explicite declaran-
 dū. p̃arco phibebat̃ ei⁹ declaratio vt dētm est In capitulo aut̃
 pmo Ezechielis mysteriū incarnacōis cōtinet̃ specialit̃ in hoc
 qd̃ dicit̃ q̃ q̃i similitudo hoīs erat sup tronū positū sup aīalia et
 rotas. in quo designat̃ q̃ homo habebat p̃sidere toti vnūso tē-
 q̃ de⁹ put sup̃ fuit dictū distinctōe decima. qd̃ quidē mysteriū
 non erat tradendū explicite antiq̃s sic nec primū. Et ideo p̃-
 apiebāt ne de hoc capitulo p̃dicarent sen docerēt mltitudinē

Capitel'm. vi. in quo reddit̃ rō q̃re antiq̃s p̃dicta miste-
 ria nō explicite sed iplite tradebant̃. et ibidem ponit̃ a disci-
 pulo quoddā exordiu ad ea q̃ sūt in hac pte vltari⁹ tractāda

Discipul⁹

Iacet vey est et sic credo q̃ ista duo mysteria i p̃dictis
 capitulis p̃tinent̃. tamē vellē habere rōez occultacōis

enim enim ista explicitate credenda sunt de necessitate salutis. mirum est quare non ista antiquis explicitate tradebantur. Non enim videtur dicendum quod hoc fiebat propter duriciam cordis eorum ne forte propter altitudinem misteriorum ea non crederent quia legimus quod deus expressit mandabat annuntiare veritatem etiam eis qui non erant dispositi ad credendum. legimus enim. ezechielis. iii. Et dices ad eos hec dicit dominus deus qui audit audiat et qui quiescat quiescat quia dominus exasperatus est. ubi in hoc quod dicit qui quiescat quiescat intelligitur secundum veritatem hebraicam ac si diceret qui noluerit credere non credat. unde scire desidero quare non sic fuit factum in his que sunt fidei de necessitate credenda. scilicet ut proponerentur explicitate populo antiquo licet ex duricia cordis eorum multi non crederent.

Magister **H**ec misteria rationabiliter prohibebantur dicta antiquis presertim vulgaribus. populus enim ille pronus erat ad credendum multitudinem deorum. Et ideo deus. iii. monebat eos moyses dicens. Scias quoniam dominus ipse est deus et non est alius preter eum. Et infra. Scito ergo hodie etiam cogita in corde tuo quia dominus ipse est in celo sursum. et in terra deorsum et non sit alius. Quod sepe eis ista dicebat ut auerteret eos ne declinarent ad credendum multitudinem deorum ad quod erant proni. Si vero populi erant ex sua ruditate. et intellectu imbellitate ad credendum corporitatem esse in deo. Rudes enim et intellectu imbecilles non percipiunt entitatem esse nisi in rebus corporalibus quia ratione populus ille supra modica occasione ex morositate moysi in morte fecerunt vitulum in orebus que adoraverunt et ei sacrificaverunt dicentes. hi sunt dei tui israel qui te ascendere fecerunt de terra egypti exodi. xxxij. Ideo eos monebat moyses capitulo supradicto dicens. Custodite sollicite animas vestras quoniam non vidistis omnem similitudinem in die qua locutus est dominus vobis in orebus domus medio ignis. ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem terram. unde si tali populo explicitate traditum fuisset misterium sancte trinitatis facile laberetur in errorem credendi multos esse deos qui esset error valde periculosus. Similiter si eis fuisset traditum misterium incarnationis verbi facile fuissent lapsi in errorem ponendi in divinitate corporitatem quod nequissimum est. unde patet ratio quare ista misteria fuerunt eis tradita implicitate ut docet eorum qui sane intelligebant scripturas possent ea habere plene quantum eos decebat. Simples autem et rudes haberent de eis saltem implicitam cognitionem que sufficiebat eis ad salutem secundum quam non laberentur.

in errores supdictos **Discipul⁹** **S**ufficit michi rō
 poicta ad hoc quod querebā. De cetero autē vellē vt me illu
 minares de qbusdā que i corde meo quasi pblemata qñq;
 versant. que licet dubitatōez in me nō causant circa ea que
 fidei sūt. absit. tñ iducūt desiderū sciendī rōez eoz iuxta illō
 psalmiste. Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea aīa
 mea. Ex quo scrutinio psalmista desiderabat declaracōez et in
 lectu pūlis cōpetentē. vñ subdit declaracō sermonū tuoz
 illuminat et intellectu dat pūlis. eo enī q testimonia fidei sūt
 credibilia nimis vt alibi dicit. et etiā mirabilia quia de mlt
 tis que ad ea pertinent nescit hō simplex et quasi nouit⁹ red
 dere rōez. Ideo fidei scrutat multa circa rōem eoz que ad
 fidē pūnet nō ut dubitet absit. s; vt deuot⁹ et tenaci⁹ fidē te
 neat. In quibus pblematib; p me tibi pponendis non in
 tendo seruare aliquē ordinē artificialem s; tñ ea pponē put
 in corde meo vsant vt ex declaracōib; tuis ascensiones deu
 te in corde meo deo auxiliante ponant seu conrescant

Distinctio scda de scrutinio scriptaz circa quedā que
 pertinet ad excellēdā virginis gloriose et con
 tinet duodecim capitula.

In pmo capitulo pponūt a discipulo tres admi
 racōes circa ea q de virgine gloriosa i scriptis sacris vident⁹
 omitti ad ipsius excellēdā pūnēdā

In scdo capitulo magister pmitit quedā pambula ad p
 dictas admiracōes tollendas. et ibi declarat q virtutes bea
 te vgis spālē ipi⁹ huilitas cōsideranda ē sūma. s. heroica

In capitulo tercio discipul⁹ arguit contra quedam que
 in pcedēti capitulo a mōro fuerūt tradita ad que in eodē ma
 gister rñdet et tollit pūam admiracōem

In quarto capitulo discipul⁹ repetit scdaz suam admira
 cōem. ad quā mōr eodē rñdet eam soluens in q capitulo qdā
 declarant pūnēdā ad genealogiā xpi mathei. pmo ostentam

In capitulo. v. discipul⁹ repetit suam terciā admiracō
 nem ad quā mōr ibidem respondet

In vi. capitulo discipul⁹ replicat contra responsionem
 mōri ad quod mōr sufficienter respondet concludens ex sup
 dictis q magnam deuocōem oportet vt habeant fideles cir
 ca virginem gloriosam

In capitulo .viij. discipul⁹ ponit quādam aliam admira-
cionē q̄ sibi videt̄ circa hoc q̄ non legit̄ ipam vitam esse sepul-
crū xp̄i sic de mulierib⁹ et de quibusdā discipulis legit̄. ad qd̄
ibi a magistro respondet̄

In capitulo octavo pponit a discipulo alia admiracō spe-
cialit̄ q̄ nō legit̄ xp̄m ipi virgini glōse misisse angelos ad
ānunciandū suam resurrectiōem sic mulierib⁹ et discipul⁹ ad
quod r̄ndet̄ a m̄gro ibidē declarando aliqua que p̄tinent ad
excellenciā fidei beate virginis

In capitulo nono pponit a discipulo alia admiracō de
hoc quod non legit̄ xp̄m apparuisse in sua resurrectiōe v̄gini
glōse. cū tñ de appariciōe ad mulieres et discipulos fiat pluri-
es mencio. ad quod in eodē a m̄gro r̄ndet̄

In capitulo .x. ostendit̄ q̄ tam p̄fectio fidei v̄ginis glorio-
se circa resurrectiōem xp̄i q̄ etiā imp̄fectio fidei apostolor⁹ circa
idēm conueniens fuit ad ecclesie utilitatem

In .xj. Capitulo ostendit̄ quedā que ad ordinem manife-
stacionis circa resurrectiōem xp̄i p̄tinent. Ex quib⁹ concludit̄
q̄ ad beatam v̄ginem non pertinebat m̄iti ad resurrectiōem
ānunciandam p̄pter excellenciā sue dignitatis

In capitulo .xij. ostendit̄ q̄ deuocō cuiuscūq̄ fidel⁹ exortari de-
bet ad v̄ginē glōsā sup̄ oēs sc̄tos c̄tra xp̄m q̄ sc̄us sc̄tor⁹ est.

Capitulū .pmū In quo pponit̄ a discipulo tres amira-
ciones circa ea que vident̄ in scriptis sacris de virgine glori-
osa om̄iti ad ipsius excellenciā p̄tinentia

Magister

Placet m̄ q̄ ea que i corde tuo versant̄ ut pro-
bleum at̄a d̄ quibus mirari⁹. eo q̄ effectū cog-
noscas causas tam̄ ignoras m̄ pponas ut ti-
bi respondeā put̄ potero auxilio op̄tulante
diuino **Discipul⁹** **Q**uia ut nosti s̄
p̄lm̄ .iij. metaphisice p̄h̄ari incepit ab admirari. idcirco ego
tanq̄ incipiens ab altissimo p̄to cū p̄sa l̄m̄sta. Reuela occu-
los meos et considerabo mirabilia de lege tua. p̄ que quidem
mirabilia a me p̄siderata aīa mea ad ea scrutandū inducat̄
Iuxta illud quod sup̄ dicebam. Mirabilia testimonia tua
ideo scrutata est ea aīa mea. p̄ qd̄ scrutiniū declaracōem s̄mo-
num dei et illuaciōem intellect⁹ mei et p̄nuoloz mei familiū

dño dirigente expecto. Subdit em̃ psalmista. Declaratio ser-
monū tuorū illuminat et intellectu dat puulis. Circa quod p-
mo occurrit in p̃siderandū de scrutinio scriptarū de quibusdā
q̃ ad ṽginem p̃tinent beatam vt sic ab illa b̃ssima salo ñra
exordiu sumpsit. sic ab eadem ps ista tractat⁹ nostri iniqui-
sumat. Circa quod occurrit michi quedā nō modica amira-
do que talis est quō sacra scripta que cōsueunt sc̃os excellen-
tissime cōmendare et eorū gesta ⁊ ṽtutes narrare ut pat̃ de
abraham gen. xvi. et xvi. Et de moyse nūi. xii. et sic de
q̃busdā alijs excellentib⁹ sanctis. De beata tñ ṽgine que ex-
cellendor ceteris fuit. nō legunt in nouo testamento aliquę
cōmendacōes fides nec narrāt ei⁹ ṽtutes seu aliq̃ pp̃ia gesta.
Quasquidē ṽtutes credendū est fuisse maximas que ī nouo
testamento p̃pue vidē debuisse narrari. In euangelio legi-
m⁹ concep̃ōem jo. baptiste ⁊ eius natiuitatē. Similiter et de
ei⁹ vita ṽtuosa et morte. De beata vero ṽgine q̃ excellendor
iohanne fuit nichil horū in euangelio legit nec in ep̃is nec
in actibus ap̃lorū. In quorū tñ tpe ip̃is ap̃lis p̃ntib⁹ put̃ ec-
clesia legit assumpta est. Non ergo modica ammiracione
dignū videt⁹ q̃ in nouo toto testamento de p̃dictis gestis b̃e
ṽginis. s. concep̃ōe natiuitate et assumptione nulla mēdo
fit s̃ oīa p̃mittant. cum tñ d̃ b̃eo iohanne singula p̃dicta
exp̃sse ī euangelio narrant. Ex qua p̃missione p̃tingit q̃ ī
offido assūpcōis sue. que est pot̃issima ip̃s⁹ festiuitas legit̃
cōiter in ecclesia illō euangelio. Intrauit ih̃s in quoddā ca-
stellū ⁊c. In quo euangelio nichil agit̃ de ip̃a ṽgine glorio-
sa vt est manifestū. historialia etiā q̃ in ista festiuitate legūt̃
omnia sūt apocrypha extra canonem b̃blie cōtēta vel non si-
bi pp̃ia ut cum legit̃ illud ec̃. xxiiij. In omnibus requiem
quesiui ⁊c. que certe scripta pp̃ie intelligit̃ de sapientia. iere-
ata. non autem de beata ṽgine. vnde talia licet non sibi pro-
pria in suis festiuitatibus legūt̃. eo q̃ in ip̃o canone talia d̃
vita sua. nec de suis miraculis et gestis non cōtinent. quod
apud me verū in magnā ammiracōz. p̃terea cū lucas narrat
missionē angeli ad ip̃am dicens. Missus est angel⁹ Gabriel
a deo ⁊c. testat̃ euangelista de ioseph q̃ erat de genē dauid. di-
cit em̃. Miss⁹ est angel⁹ Gabriel ad ṽginē desponsatam viro
cui nomen ioseph de domo dauid et nomen ṽginis maria.
vnde ex p̃ccōo texm̃ habem⁹ q̃ ioseph erat de genere dauid.

non tamen ex lra euangelij habet q maria esset de genere dauid. Quequidē narzacio duplicē in mē causat amiracōez qz vna est. cū em esse de domo dauid dicat aliquo perueniens ad excellēdā cum domo dauid est domo regia a deo singulariter inter omnes regias dignitates approbata et i scriptis valde cōmendata de qua domo scdm veritatē fidei ipsa vgo glosa fuit. qre ergo euangelista nō expsfit de maria. q esset de domo dauid. et tamen hoc dixit de Ioseph. Scda vero amiracō q in hoc loco m occurrit et pma confirmat est talis. Nam q Ioseph esset de domo dauid ul non hoc nichil facit ad genealogiam xpi. non em xps descendit de Ioseph. absit. sed de maria vGINE. cur ergo euangelista facit expsfiā mēdonez de Ioseph in hoc q descendit scdm originē a dauid. et tamen nullā facit mēdonē de qua domo esset beata vgo. in quo glisabat fundamentum totius genealogie xpi a dauid descēdētis. Preterea int pcepta decalogi pceptū de honoracōe parentū. est pimum et pūpū in scda tabula decalogi i qua dāt pcepta q ordināt hoīem ad pximū. xps aut qui totā legē impleuit nō legē honorasse matrē spālē in suis colloquijs. nusqz em legē eā vocasse matrē. quod est nomen maxie dignitatis ad feiam pueniens spālē respectu tanti filij. s. xpi cū tñ vere sic potuisset eā vocare s. solū legē eam vocasse mulierē quod est nomen cōe ad totū sexū femineū humani generis. legē em Job. ij. capitulo. quid n tibi mlter. et Job. xix. **M**ulier ecce filius tuus. Ex quibz patz q dignitatē maternitatis xpi q est summa dignitas que ad mlteres posset pūne xpus subiecit et mīez alloquens solū eam mulierē vocābat. Quid ergo magis mirandū qz q xpus qui verissime vginem glosam matrē vocādo summe honorasset hanc singulārē excellēciā subicēdo tñ modo eam mulierē vocat quod nomen non solū bonis mulieribz ouenit s. etiā alijs qbuscūqz. Quid ergo dicēdū nūqz xps aliqd omisit ex pūnentibz ad parentū honoracōez. absit. vñ ēca pōicta illuīacōez et itellectū puul cōpetentē dīdīro

Capitulū. ij. in quo mgr pmitit quedā pambula ad pōictas amiracōes tollendas. et ibi declarat q vntes beate vginis spālē ipsiū hūilitas glideranda est summa s. heroyca

Cada gister
Audeo valde quia i eius pblēmātibz a bēa vGINE

enū scrutiniū inīcū sūp̄sū. de cui⁹ mīa confido q̄ ip̄a interce-
dente in tua illuīacōe ⁊ deuocōe p̄fides. De ipsa enī potest in-
telligi illud. p̄i. ij. Si quesieris eā tanq̄ pecuniam et tanq̄
thesauros eam scrutat⁹ fueris tūc intelliges timorem dñi ⁊
Ad declaracōez aut̄ eoz de quib⁹ amiraris quēdā sūt p̄mitten-
da. quoz vnū est q̄ huilitas hez non videt̄ nūari a p̄bis in-
ter viuentes morales nec intellectuales. i sacra scripta enī ⁊ i
dicis sanctoz doctoz huilitas tanq̄ magna virtus cōmen-
dat̄ in tñ q̄ didit̄ esse fundamētū oīm virtutū. vnde aug⁹
in libro de verbis dñi didit̄. Si cogitas magnā fabricam con-
struē celsitudis de fundamento p̄i⁹ cogita huilitatis. **C**ōstat
aut̄ q̄ fūdamētum est de p̄mis ⁊ p̄ncipalib⁹ p̄tibus edificij
corp̄alis. Et sic patet q̄ huilitas debet cēseri de p̄ncipalibus
edificij spū alis. s. virtutū p̄tibus. Et inde est q̄ sic n̄ aēa scdm̄ bo-
eā sumit inīcū a p̄fectis. sic scendendū est de gr̄a q̄ n̄ aēz p̄-
fide. Scrutando enī scriptas rep̄m⁹ q̄ in virtis in quib⁹ aliq̄
excellencia sc̄itatis sumit exordīū in eis sp̄aliē sic mendo de
eoz magna huilitate. de abrahā enī qui p̄m⁹ in publicacōe fī-
dei legē fuisse. **S**ilr et in suscepōe signaculī fidei ut habetur
gēn. xij. et. xvj. capitulo legē de serpo deo dixisse. cū sim pul-
uis et cinis que verba magnā in sinu aē huilitatem. non ei-
se assimilauit aīalib⁹ brutis nec plantis s; pulueri et cineri
que sunt vilissima in rex n̄ aēa. **S**ilr et de moyse qui solus
legislacor fuit in veteri testamento legē. **E**rat enī moyses
vir mitis sum⁹ sup̄ om̄s hoīes q̄ morabant̄ in t̄ra mīi. xij. in
quo eius mititas seu huilitas preferē huilitati alioz quozū
cūq; in seculo illo existendū. **D**e dauid etiā qui p̄mus rex a
deo approbatus fuit. **C**ui etiam facta fuit repromissio xpi de
semie suo venē legē deo dixisse. **Q**uis ego sū dñe deus me⁹
aut̄ q̄ domus mea quia adduxisti me hucusq; ij. **R**e. vij. in
quibus verbis notat̄ magna huilitas ip̄i⁹ dauid. qui etiā
postq̄ accepisset a deo regnū quod iam pacifice possidebat et
p̄ multa ⁊ magna bella ⁊ de oīb⁹ aduersarijs ⁊ vicinis regi-
bus triumphū habuisset cum his enī et alijs magnis p̄speri-
tatib⁹ nō solū seipm̄ s; et totā domū suā vilificabat dicens
quis ego sū et que dom⁹ mea. q̄ d. nichil sū ⁊ dom⁹ mea. q̄d
ad magnā huilitatem p̄tinet. **N**ā ut ait bernhard⁹. non est
magnū esse humilē i abiectōe. magna proz⁹ ⁊ rara virtus
est huilitas honorata. **I**n nouo aut̄ testamento redemptor

et magister n^r x^ps a quo o^mis v^{er}us et gr^{ati}a deruat^{ur} suis dⁱ:
sapulis dicebat. discite a me quia mitis sum et huilis corde
Mathei. xj. **R**acionabile igit^{ur} est q^{uod} in b^eat^a virgine que cristu
plenu^m gr^{ati}e et veritatis concipe meruit v^{er}us huilitatis p^{ri}nci
pue v^{er}guisset. **E**t i^o in cantico p^{ri}mo dicebat **Q**uia respexit
huilitatez ancille sue t^{em}p^{or}e **C**irca quod notandu^m q^{uod} solum de hu
militate sua fecit mencioez que est fundamentu^m v^{er}itu^m ut dⁱ
ctu^m est. **N**on aut^{em} de v^{er}itib^{us} alijs edificatis sup^{er} huioi funda
mentu^m. licet o^mis plene habuisset que gr^{ati}a plena p^{er} angelum
testat^{ur} fuisse. **R**ado aut^{em} quare de alijs v^{er}itib^{us} non fecit men
cionē nisi de sola huilitate talis ē. **N**ā ad v^{er}itē humilitatis
p^{ri}ncipie p^{er}tinet nō magna de seipso sentire sed credere et p^{ro}nūcia
re se o^mnib^{us} viliorē put^{are} in gradib^{us} humilitatis iⁿ regl^a beati
b^en^edicti p^{re}sentis habet. v^{er}ū de hoc q^{uod} beata v^{ir}go p^{ro}stebat^{ur} se habē
huilitatē non sequit^{ur} q^{uod} h^{ab}eret v^{er}itutes s^{ed} solū fundamentu^m v^{er}itu
cum quasi dicēc solū capacitatē habeo ad v^{er}itutes sup^{er}edifican
das etiā si sup^{er}iora edifica v^{er}itutu^m in me nō assint. **E**t notan
du^m q^{uod} v^{er}itutes beate virginis p^{ro}siderāde sūt esse heroice. s. qua
si dⁱme de q^{ui}b^{us} p^{ro}ph^{eta}s tractat i. vi. ethicor^{um}. **A**d cui^{us} declaracōez
attendē q^{uod} scōm Aug^{ustinus} de morib^{us} eccl^{esi}e. **C**ui^{us} sn^{ec}ie antiq^{ue} p^{ro}ph^{eta}i
concordant v^{er}itutes q^{uod} corruptiōe p^{ro}siderāc^{ur} v^{er}no modo prout sūt
politice. et sic p^{er}tinēt ad homines inquantū recte se habent in re
bus humanis gerendis. et de istis v^{er}itutib^{us} cōit^{ur} p^{ro}ph^{eta}i tractāt
Alio v^{er}o modo p^{ro}siderāc^{ur} sūt v^{er}itutes ut exemplares. et sic p^{er}
tinent ad d^eū in quo p^{er}existunt o^mniū rez p^{er}fectiones. et p^{er} o^mis
p^{er}fectōes v^{er}itutu^m et de istis exēplarib^{us} v^{er}itutib^{us} intelligend^{ae} sūt
v^{er}itutes que iⁿ sacris scrip^{tu}ris deo attribuunt^{ur} ut m^{is}ericordia et iustitia
et huioi. **I**nt^{er} quas v^{er}itutes. s. politicas et exēplares q^{ui} sūt
quasi in extremis posite. quedam medie interponūt^{ur}. quaz
quedā dicūt^{ur} v^{er}itutes p^{ro}gatorie que p^{er}tinēt ad illos qui v^{er}itu
tes politicas transcendent^{ur} in similitudinē diuinaz v^{er}itutu^m co
nant^{ur} tendē alio etiā modo nūant^{ur} v^{er}itutes q^{ui} dicūt^{ur} purgati
animi et p^{er}tinēt ad illos q^{ui} iā o^mniā similitudinē iⁿ huioi v^{er}itutu^m
tib^{us} quodāmodo assequunt^{ur}. quantū in hac vita possibile est
Et ideo vocāt^{ur} a p^{ro}ph^{eta}is v^{er}itutes heroyce. s. dⁱme. dⁱ qua diu^{er}sioe
v^{er}itutu^m q^{uod} corruptiōe habes ad plenu^m in p^{ri}ma scōe qōe lx. **Q**u^{ia} aut^{em}
v^{er}itutes b^eat^e virginis p^{ro}siderāc^{ur} sūt esse heroice pat^{et} ex sua p^{ri}
ma r^{ati}ōne ad angelū salutantē. in q^{ui} dixit. **Q**uo istud fiet
qm^{od} virū non cognosco. **S**i enim sensu ho^{minu}m verbor^{um} diligēt^{er}

scrutat⁹ fueris manifeste repies q^d eius v^ginitas heroyca cō
sideranda est nō politica seu p^gatoria. non enī dixit quō fiet
istud qm̄ v^ginitatem voui nec dixit v^ginitatis p^positū
firmē habui nō habeo s; dixit qm̄ v^g non cognosco. quod
non includit votū. nec p^positū v^ginitatis. Sunt enī multe
v^gines q^z nūq; cognouerūt v^g t^u cū non vouerūt v^ginitatē
nec eam habent in p^pposito. **S**ilr licet verissimū est q^d v^g nū
q; cognouit. tū p^pdicta v^gba non sūt intelligenda prout p^mo
modo sonāt. s. q^d beata v^go solū testabat⁹ de se q^d nunq; v^git^u
cognouerat quia si sic responso sua i nullo satisfacēt angelo
nec p^pposito corresponsdet. Sūt m^lte v^gines que nūq; v^gitū
cognouerūt. t^u cū hoc tales postea cōcipiūt t^u pariūt. vnde vt
p^pdicta v^gba p^pposito corresponsdeant seu aliquā vim habeant
responsionis. oportet vt sic itelligant⁹. s. v^g non cognoui. i.
cōcupiscendas carnales nedū nō habeo seu p^ppono uel uoui
non habē. nec etiā passiois rep^mo seu terrena despicio quod
ad v^gitē purgatoriā p^pnet s; etiā penit⁹ eas nescio t^u totalit⁹
ignoro que est alior^u t^u p^pfectior v^ginitas q^z v^ginitatis p^posi
tū habē seu v^ginitatē vouē. p^prie enī hoc p^pat⁹ ad v^ginitatē
p^gati animi. s. heroycā non autem ad politicā seu p^gatoriā
Quibus p^pnotatis ad tollendas tuas amiracōnes p^pcedendū est
Et p^mo ad p^mam dicendum q^d gesta et facta beate v^ginis
que indubie maxia fuerūt in nouo tamē testamento penit⁹
subiacent nisi ea tū que sūt a nobis necessario credenda ex
p^plicite sicut ei⁹ v^ginitas et macinitas xpi ista expr^muntur
i enāgelio t^u i simbolis fidei nobis p^ponunt tanq; necessario
exp^plicite credēda. **S**ilr et ei⁹ huilitas exp^pmit⁹. cū d^r respexit
huilitatem anlle sue. vt ex hoc possumus rōez sumē d^r his q^z
amiraris. s. quō cetera gesta v^gnosissima t^u facta b^{te} v^ginis
in scriptis canonicis subiacent vñ hoc fuit rōe sue huilitas.
huilitas enī sūma et heroyca ad quā solū p^pfectissimi attigūt
quā ipa b^{te} v^go consecuta est non patit⁹ suas laudes audire
nec in eis delectat⁹ s; pot⁹ compungit⁹ eo q^d non credit de se
magna. q^d pat⁹ p^p rōz sumptā ab opposito. **N**ā sicut arrogās
intimo cordis sui affectu credit se oib; sup⁹iorē vt habet luce
xviij. capit⁹ de phariseo ascendente in templum qui se arro
gantē cōmendans ceteros spernebat. **S**ic ei⁹ oppositū dicendū
est de vero huili. s. q^d opine⁹ se oib; v^giorē. huilis aut⁹ heroyc⁹
sup⁹ hoc transcendit vsq; ad hoc q^d in fugā laudandū tendat

quasi tediū habeat audiendo cōmendacōes pprias. et ideo in
sacris scriptis noui testamenti nō legunt cōmendacōes b̄e
vginis n̄ tantū sup̄dicte que a nobis de necessitate credende
sūt. huilitas eius etiā exp̄mit ut ex ea possim sumē radonē
quare laudes ei⁹ in scriptis sacris subiacent vt dictū ē. vnde
conceptio vel natūitas seu mors ipsius. In quibus magna
miracula contigisse p̄e credi debet nō narzant in canonicis
scriptis ne ex tali narzacōe ip̄i v̄gini gl̄ose que tunc in hu
manis viuebat et ea que in sacris eloquijs scribebant eā nō
latebant. fastidiū seu tediū gen̄are rōe predicta. Conceptio
tamen et natūitas baptiste et huiōi narzant i enangelio eo
q̄ in p̄phetiis scriptis antiq̄ testamenti de p̄cursoze xpi exp̄sse
agit ut ysaie. xl. et malachie. iij. et in alijs locis et sic oport
tebat q̄ scriptaz implecōez de ip̄is euāgelista testaret. nec eē
de Iohanne licet sc̄tissimo ē necessario credendū q̄ ad gradum
humilitatis heroyce sicut beata v̄go attigerit

Capitulū terciū in quo discipul⁹ arguit contra quedā
que in p̄cedenti capitulo a m̄gro fuerūt tradita. ad que ma
gister in eodem respondet et tollit p̄mam amiracionem

Discipul⁹

Iacet q̄z dulda fauorib⁹ meis sūt eloquia tua. adhuc
tū desidero ampli⁹ iformari de his que circa amira
cionē meā p̄posuisti. dixisti q̄ huilitas heroyca nō
patit sine fastidio seu tudio laudē suā audire quod apud me
ē mirabile. de⁹ em̄ cui⁹ virtutes excedūt heroycas. Sūt em̄ ex
emplares vt tu doces. videm⁹ tū p̄ sac̄s scriptas eū debē lau
dari. dicit em̄ psalmista. Sacrificiū laudis honorificabit me
Et alibi. Semp̄ laus ei⁹ in ore meo. Item etiam in psalmo.
semp̄ hortat hoīes ad dei laudē cum dicit. Laudate dñm om̄s
gentes. Item laudate pueri dñm et huiōi. Qūo ergo deum
laudam⁹ debite et meritozīe cui⁹ humilitas ē sūma et exēpla
ris. qui cū esset infini⁹ et immortalis. humiliat tū seipm̄ for
mam serui accipiens in similitudinē hoīm factus et habitu in
uentus. vt hō tē phil. ij. capitulo. Si em̄ deo cui⁹ huilitas est
immensa et ineffabilis laus vocalis placet qui etiam corda
hoīm scrutat. In quib⁹ vera et potissima laus cōsistit. et qui
ex suis laudib⁹ ab hoīb⁹ placis nō potest ad meliora puocari
cum sit unmutabilis et opam⁹ quo nō ē dare melius neq̄

equale. quō ergo de bēa v̄gīne nō fuerūt laudes ī sacris scrīp-
 turis. p̄ferendē cui⁹ p̄fectōnes seu v̄tutes q̄ntūcūq; magne
 et int̄ puras creatas maxie. semp tñ cōtra p̄fectionē xpī sūt
 extimandē. Itē ipsa v̄go glōsa sep̄am legē cōmendasse. ipsa
 enī de seipsa dicit. **R**espexit hūilitatem ancille sue. q̄d ad ma-
 gnā laudē p̄tinet. cū hūilitas p̄ut enī dixisti sic fūdamētū
 oīm v̄tutū. Itē dīcis q̄ oportebat quedā gesta baptiste ī enan-
 gelio narrari vt implecōez eoz q̄ ī p̄phetiis scrīptis de p̄curso-
 re xpī p̄nūdata fuerūt testaret̄ euangelīū quod dictū mi-
 rabile est ī oculis meis. nūquid dicendū est q̄ de bēa v̄gīne
 nichil fuit p̄nūtiatū ī p̄phetiis eloquiis sic de baptista. ab-
 sit. De ipsa legē ysaiē. vii. **E**cce v̄go concipiet. **E**t egrediet̄
 v̄ga de radice yesse ysai. xi. capitulo. **E**t q̄zplima q̄ ī libro cā-
 ticoz de sponsa dicunt̄ de ipsa p̄apue intelligunt̄ iō pari rōe
 et forōori ea que de ipsa b̄ndicta p̄nūdata fuerāt antiquit̄
 ī nouo testamēto testari debuissēt fuisse impleta ea rōe qua
 de baptista p̄ te sup̄ dictū est. placeat ergo de istis me ampli⁹
 illuminare. **M**agister. **C**irca hoc q̄d obīds de dei laude
 q̄ enī vocalit̄ facta ī scrīptis cōmēdat̄ scire debes q̄ licet deus
 q̄ntū ad suā essēdā que īcomprehensibil̄ est a nobis et ī-
 effabilis. maior est enī omī laudē ut eccl̄. xliiij. capitulo. **S**ilr
 et laudū nr̄az sic nec bonoz non indiget vt ī psalmo. nec
 p̄ ipas laudes ipī aliq̄d de nouo īnotescit et accrescere possit.
Omnia enī sūt nuda et apta ante oculos eius hebr̄. iii. laus
 tñ eius etiā vocalis est p̄uālis nobis ad multa. cum vt nos
 metip̄os silr et alios audiētes ad eius reuerendā īducant̄.
 nr̄os effect⁹ et etiā audiendū ī deū exultantes. vñ cū dixisset
 psalmista. **S**emp laus ei⁹ ī ore meo. subdit audiēt mansue-
 ti et letent̄. cum ad retrahendū affectus nr̄os et audiendū ab
 his que sūt cōt̄ deū. vñde ysaiē. xlviiij. **L**audē mea refrena-
 bo te ne interas. et sic de laudē dei nullū īcōueniens sequit̄
 s̄ comoda spūalia ut p̄dicta et alia multa q̄ inde sequuntur.
Secus est d̄ laudē hoīs puri etiā p̄fectissimi q̄ sūmā hūilit̄ itē
 heroycā p̄secut⁹ est. qui dū ī hac vita existit et fragilitatez
 humanā p̄fecte cognoscit et p̄fectōez diuinā quantū possibi-
 le ē ī hac vita apprehendit laudes pp̄rias audire non patit̄
 vt de beata v̄gīne supra dictum est. **A**d 2° uō quod obīds de
 illo verbo. **R**espexit hūilitatem ancille sue. **E**x quo infer⁹
 q̄ beata v̄go saltem sep̄am de v̄tute hūilitatis laudauit.

Dicendū q̄ huilitas absq; alia v̄tute non est commendanda seu laudanda vt ite gra v̄tus. sic enī fūdamētū i edificō corpali paz vel nichil valet n̄ addat aliquid etiā sup edificatū. Sic sciendū est de huilitate que fūdamētū est v̄tutum vt dcm̄ est sup quā nisi aliē virtutes sup edificēt humilitas sola modica seu nulla laude est digna. Et ideo beata virgo i qua erat plenitudo grade ⁊ per consequens virtutum solam huilitatem testat se habere. non autē alias v̄tutes sup edificatas quas indubie habuit cū plena grāda fuit. et circa p̄dictū verbū vlti⁹ notandū ē q̄ huilitatē illā quam beata virgo se fateb̄ habere innuit esse remunerādā nō ex dignitate seu cōgruēda ip̄ius huilitatis s; solū ex acceptōe dīna. dixit enī. Respexit huilitatez angelle sue. f. q. d. huilitas mea nō ex seip̄a digna fuit remuneracōe. s; quia deus eam respexit. i. acceptauit eo modo quo dicit gen. iij. Respexit dominus ad abel ⁊ m̄m⁹ suū. Et ideo i p̄dictis verbis bene intellectus beata v̄go potius cōmendat acceptōnez dīnā q̄ huilitatē suā. Ad terciū vero quod obicit q̄ de beata v̄gine debuissēt testari in nouo testamento fuisse impleta ea que antiquitus ferūt p̄nūciata pari rōne et fordozi sicut de Iohāne baptista fuerant tradita ea i euangelio que de eo p̄nūciata fuerunt. Dicendū q̄ illa que in veteri testamento exp̄sse de beata virgine fuerūt tradita vt est v̄ginitas cum cōceptu et p̄u ysa. vii. Silr ⁊ q̄ esset de radice yesse et de stirpe dauid vt ysaie. xi. Ista silr tradūt exp̄sse in nouo testamento vbi ei⁹ v̄ginitas et maternitas xp̄i. et descens⁹ xp̄i de genē dauid exp̄sse tradūt. Cetera vero v̄tuosissima que in veteri testamētō non exp̄sse s; figuratiue seu enigmatice tradūt de pertinentibus ad ip̄am in canticis canticōz et silib; subicentē seu p̄reemittūt in nouo testamento eo q̄ apli ⁊ euangeliste fuerunt ei contemporanei. et cognoscebant q̄ summa humilitas sua a talibus atcediaret narzacōib; vt dcm̄ est. postremi vero qui post ap̄los et alios cōtemp̄aneos scripserūt q̄zpl̄ima gloriōsa et magnifica tradiderunt de ea puta q̄ iam in celo est assūpta et similia que ad laudem dei et exemplum salutifex alioz narrant et grata et acceptabilia sūt.

Capitulū quartū in quo discipul⁹ repetit scd̄am ammiradonem. ad quam m̄gr in eodem r̄ndet eam soluens i quo capitulo quedā declarant p̄tinēda ad genealogiā xp̄i q̄z:

pmo contentam.

Discipulus.

Sufficiat michi p̄dicta ad p̄mā mei āmiracōz
tollendā. s; peto vt pcedas ad scdā; sub q̄ dupli
cē āmiracōnē tibi p̄posui. quarū vna fuit d̄ hoc
q̄ ioseph ī enāgelio exp̄miē fuisse d̄ domo dauid
de b̄ea tñ v̄gine n̄ sic exp̄miē. Ad quā āmiracōz
tollendā sufficiat michi p̄dicta. nam cū esse d̄ domo dauid ē
q̄dam excellens q̄ humilitas sūma seu heroyca quā beata
virgo in hac vita attingit nō padebat̄ audire. ioh̄arco fuit in
enangelio non exp̄sse traditū. licet tacite intelligat̄. In h̄o ei
q̄ dicitur **Matth. i.** Ex qua. s. maria natus est ihesus q̄ vo
catur x̄ps. et in p̄ncipio hui⁹ capituli cum legitur d̄ cristo q̄
filius dauid est. necessario sequit̄ q̄ maria p̄ quā x̄ps sc̄m
carnem imediate descendit sit d̄ domo dauid. p̄supposito q̄
maria concepit non ex virili semine. s; ex virtute sp̄s s̄cti
p̄ut exp̄sse tradit̄ a **Mattheo** eodem capitulo vbi dicit̄. q̄d ei
in ea natū ē ex sp̄s s̄cto ē. s; hoc intelligit̄ argumentat̄ue.
non exp̄sse rōne supradicta. et licet de hac āmiracōne michi
sic satisfactum. adhuc remanet michi scdā in hoc loco. **Cur**
Matheus euangelista genealogizauit ioseph d̄ quo x̄ps n̄llo
modo descendit. neq; eius genealogia facit ad genealogia;
x̄pi. et tamen p̄termisit genealogiā virginis in qua funda
mentū tod⁹ genealogie x̄pi a dauid descendētis consistit. et
de hoc peto a te plane doceri. **Magister.** **A**miracō
eī tñ rōnabilis est. in glo. eī n̄ra sup̄ hūc locum dicitur
Quo ad x̄pm generacō ex dauid deducta a ioseph. cum x̄ps
non ex semine ioseph sit. et licet huic questionī seu āmiracōi
in eadem glo. respondet̄ q̄ non est cōsuetudo scriptarū vt or
do muliez ī gnacōib; t̄xet̄. hoc tñ nō videt̄ valere. eius eī
contrariū inuenit̄ in scripturis. nam p̄mo pal. ii. capitulo.
In genealogia iesse interponuntur mulieres. s. sarua et abi
gail. a quib; p̄nter genealogia t̄xit̄ vt ibidem patet. q̄ rōne
et alijs quibusdam que hic causa breuitatis omittunt̄ solu
cō p̄dictae gl̄ose quā multi expositores sequunt̄ ad enām
āmiracōnē tollendā non sufficit. sed sup̄ hoc videt̄ vlt̄ius
aliquid dicendū ad cui⁹ euendā p̄supponendū est q̄ fili⁹
p̄ut in paternis bonis succedit multiplicat̄ possit dici. et q̄n
tum ad p̄positum spectat duplicat̄. Primo eī dicitur filius
sc̄m gnacōnē natalē s̄m quā de s̄ba patris filius generat̄

quicquid filius isto modo genitus plerumque succedit patri tam
in bonis naturalibus corporis ut in bona habitudine seu complexio-
ne ut de gigantibus legitur **Gen.** vi. quoniam etiam in bonis anime. ple-
rumque enim secundum naturalem inclinationem putatur. scilicet aliquod corpus in
dividuū est tali anime proportionatum sequuntur aliquae virtutes na-
turaliter secundum inclinationem et aptitudinem putatur in prima sententia. quod
lenius. Et in talibus filii naturales sepe succedunt patribus. unde **Cassio-**
dorus in quodam epistola laudabilis vena sua suat originez.
Secundo modo dicitur filius alicuius etiam ille quem non genuit naturaliter
modo predicto sed tantum secundum famam publicam et omnem populi
estimationem dicitur talis patris filius. quod contingit cum vxor
parte filium quem latenter non ex marito habuit sed ex alio viro.
reputatur tamen in populo sine contradictione sui mariti filius. quicquid
filius. scilicet putatur licet in bonis naturalibus non habeat naturaliter
succedere tali patri ficto. succedit tamen sibi ciuile. non solum in bonis
fortune que sunt minora ut in diuitiis sed etiam in nobilitate
seu generis claritudine que magis desiderabilia bona apud
magnanimos sunt quam diuitie ut in prima sententia articulo ii. que
quidem successio patris per iura ciuilia seu omnem gentium consuetu-
dinem. Quibus presuppositis sit tibi in proposito prima conclusio quod per
scrutinium scripturarum de christi genealogia loquentium patris quod christus ha-
buit esse filius dauid et abraam secundum veram generationem naturalem
primo modo dictam. legitur enim **Gen.** xxi. abrahe fuisse dictum.
et benedicentem in semine tuo omnes gentes terre quod ad **Gal.** iii. ex-
ponitur de christo. similiter et ad dauid dicitur in psalmo de fructu
ventris tui ponam super sedem tuam. De vtriusque enim predicta
verba non vere dicerentur de filio putativo. scilicet qui tamen secundum pub-
licam famam esset alicuius filius. talis enim non diceretur de semi-
ne eius nec de fructu ventris sui ut est manifestum. Secunda vero conclu-
sio sit ista quod descensus christi ab abraam et dauid secundum naturalem
generationem sufficienter traditur quantum ad fideles euangelium fide-
liter recipientes per **Matheum** in primo capitulo sui euangelii di-
centem liber generationis iesu christi filij dauid filij abraam. Etiam si
Matheus de genealogia christi nichil amplius seu extensius tra-
didisset. quod sic patet. Nam ex solis istis verbis manifeste ce-
latur euangelista iesum christum a dauid et abraam per veram
generationem naturalem descendisse quod est sufficiens testimonium
apud fideles veritatem euangelicam in dubio recipientes. licet enim
filius dicatur etiam ille qui tamen secundum famam publicam est filius ut

didit in scdo p̄supposito supradicto. ḡnari tamē seu generacō
nūq̄m didit nisi de filio naturaliter ḡnato. vnde cū didit lib
generacōis ih̄u xp̄i manifestū est q̄ loquit̄ de genealogia q̄
est p̄ viā generacōis. nō aut̄ de illa genealogia que sc̄dm fa-
mam tantum est. Si aut̄ contra hoc dicas q̄ licet apud fide-
les predictus titl⁹ sufficiat. apud infideles tamē q̄ euāge-
liū negāt vel de ip̄i⁹ veritate dubitāt predictus titulus nō
sufficit. concedo tibi quod p̄ponis. Sed attende q̄ apud infi-
deles euāgelii non recipiunt. nō solū titulus mathei s̄
etiam tota genealogia xp̄i p̄ matheū cōiter tradita nō suffi-
cit ad p̄bandū q̄ xp̄s a dauid et abraam descendit. tales enī
cum sint a fide euāgelioz alieni totam illā lineam negarēt
nisi forte hebrei qui nō auctate euāgelij s̄ auctate vetis
testamenti aliquā p̄tem genealogie mathei habent reape. s.
vsq̄ ad iorobabel et hui⁹ et non ultra. Nam apud eos de
ceteris autentica historia non habet. vnde sicut ap̄ infideles
non sufficit illa narracō extēsa que in euāgelio de genea-
logia xp̄i tradit̄ ad verā genealogiā eius nascalem ostenden-
dam. sic apud fideles sola verba tituli mathei sufficiunt ad
hoc fundandū. vnde Aug⁹. cōtra faustū xp̄m non esse filiū
dauid asserentem. eo q̄ non ex ioseph cōceptus est. ad quem
seriem genealogie producit sic ait. Sic ergo nos credim⁹ etiā
mariam fuisse in cognacōne dauid quia scripturis credimus
que utrūq̄ dicūt. s. xp̄m ex semine dauid sc̄dm carnē ⁊ eius
matrem virginē mariā esse. bec Aug⁹. Tercia conclusio q̄
cōueniens fuit vt xp̄s etiam sc̄dm publicā famā sc̄dm quā
filius ioseph putabāt a dauid descendere crederet. et vt tal̄ de
scensus licet putat⁹ in euāgelij traderet q̄ sic probatur
Nam hoc fuit cōueniens ad fideliū in cōi xp̄m suo tēpore
recipientū ordinatā instructōnē. nam cognicōez fidei cōiter i
hoib⁹ oportuit ab imp̄fecto ad p̄fectū p̄cedere vt i sc̄da secūde
q̄ p̄ma articulo vii. ⁊ ideo xp̄s p̄ius fuit cognitus etiā ap̄
electos sub rōne saluatoris in cōi q̄m cognoscere esse deus
et homo. In p̄ma enī vocacōe ap̄loz ioh̄. i. Andreas dicebat
inuenimus messiam. i. xp̄m quod est nomen cōmune alijs
multis. vñ in psalmo. nolite tangere xp̄os meos. sed postea
Mathei xvi. capitulo. xp̄o iterrogante suos ap̄los. vos quē
me esse dicatis. Petrus respondit tu es xp̄us filius dei viui.
Ex quo patet q̄ p̄us sequebantur ipsum tamq̄ xp̄m anteq̄

cognoscerent eius deitatem ulterius? etiam aplis tanquam minime
plene informatis de ydemptitate diuinitatis in patre et filio
eisdem dicebat ioh. xiiij. **T**anto tpe vobiscum sum et non agno-
uistis me. qui videt me videt et patrem meum. filiter et pari-
rone prius xpus fuit cognitus quasi esset filius ioseph quam
cognosceret esse sine patre in terzis. unde non solum apud emulos
qui xpm spernentes dicebant. **N**one filius fabri est. **M**atth.
xiiij. **S**ed etiam apud discipulos simplices et cognatos cõiter
filius ioseph reputabatur antequam misterium sancte virginitatis
marie esset apud eos cognitum. euangelista enim in persona talium
dicebat luce ij. **N**on cognouerunt parentes eius. nec solum hoc
sed etiam nathanael qui secundum gloriam pietissimus scripturarum erat cum
aduocauit a philippo ioh. i. **Q**uem scripsit moyses in lege et in
prophetis. inuenimus ihum filium ioseph a nazareth. non fuit ad-
miratus de hoc quod xps esset filius ioseph. sed de hoc quod a nazareth
esset. dixit enim a nazareth potest aliquid boni esse. non enim
dixit non potest esse filius ioseph cum adhuc deitatem xpi
non cognoscebat sed de loco nazareth admirabatur. de bethleem
enim expectabatur apud eos messias secundum illud **M**atth. v. cap.
et tu bethleem terra iuda. et quod amplius est ipsa eadem beata
virgo misterij diuini super omnes conscientias istum modum loque-
ri observabat dicens. **E**go et pater dolentes querebamus te
Luce ij. **E**x quibus habetur quod ad instructionem fidelium in cõi qui
xpm in mundo venientem receperunt. conueniens modus fuit ut
eis presentaretur xps prius sub ratione messie filij dauid sine rui-
lacoe misterij deitatis sue et virginitatis matris quam quod a prin-
cipio cõia ista archana reuelarentur. sic enim processerunt ab imper-
fecto ad perfectum qui est modus hominibus in cõi generalis. fuit
etiam iste modus conueniens ad refutandos infideles precipue he-
breos qui ex stirpe dauid tamen saluatorem expectabant. **S**i enim
tales rationabiliter ignorassent xpm a dauid descendisse. pser-
tim cum cõis fama et populi estimatio testaretur oppositum tunc ta-
les redderentur excusabiles. non ei ipsi tenebant cognoscere veram
generacionem natalem xpi secundum quam a dauid descendit. talis enim
generacio a longissimo tpe descendens non est cognoscibilis
nisi per diuinam reuelacionem. **C**onueniens igitur modus fuit ut xps
secundum publicam famam a dauid descendisse in euangelio traderet
ut sic ipsum recipere refutantes. saltem sub ratione saluatoris in
cõi inexcusabiles essent. xps enim intendebat iobedientes in-

excusabiles reddere vt habetur job. ix. et ista sufficiant tibi
ad pñs p tua āmiracōne tollenda. Si tñ vis de pñctis ⁊ de
alia genealogia xpi que habet Luce iij. que non est natalis
neq; putativa s; adoptiva. vide in quadā addicōne super ca
pitulū mathei pñctū vbi de his plene poteris informari.

Capitulū quēcum in quo discipulus repetit suam terciā
āmiracōnem ad quam magister ibi respondet.

Discipulus.

Sufficiūt m ad pñs ista que circa genealogia;
xpi a matheo traditā declares. et licet genealo
gia a luca tradita q̄ valde diuersa ē ab illa quā
mathe⁹ scribit. qz tñ me remittas ad addicōnē
tuā ad pñs omitto vltēius. pponēs ad illā addicō; recurrē.
peto tñ vt ad meā terciā āmiracōnē pcedas tollendā. valde
em aīm meū pulsāt. s. quō xps qui nō ad legē soluendā sed
ad implendā venit vt mathei xij. capitulo. s. cū mrem
suā quam sūme honorasset vocando eam matre; hoc tñ pter
mittens solūmodo mulierē eam legē vocasse vt sup in capi
tulis p me allegatis patet. mulier autē est nomen cōe pñēs
ad mliērem quācūq; etiā peccatricem. vnde luce viij. Ecce
mulier que erat in ciuitate peccatrix. **Magister.** **Q**
aut xps obfussset pceptū de honoracōe parentū non solum
erga matrē que erat vera ⁊ s. cta parēs sed etiā erga Ioseph
qui erat parens s. m publicā famā tantū manifestū est. legē
em Luce ij. capitulo de xpo. et erat subditus illis. in tali em
subiectōne pñcipaliter consistit pñtū honor. vñ deūtro. xxj.
De filio contumace et pterno legē qz nō audiuit vocem pñs
nec matris. vñ p locū ab oppositis fili⁹ ille vere honorat parē
res qui est oīno subditus illis. Ratiō aut quare nō vocabat
suam beatam matre; nisi noīe mliēris tñ potest assignari
cōformiter ad pñcta. Nā scdm phm i viij. ethicoz. homies
qui volūt honorari testificacōne sue excellētie querūt. ad hui
litate aut beate virginis heroicā de q̄ supra dixim⁹ non perti
nebat querē testimoniū sue excellentie pferam respectu xpi.
Nomen em pñitatis vel maternitatis nō iporat excellētiā;
nisi respectu filij illi⁹ patris seu matris. manifestū ē aut qz hu
militati vginis gloriose nullo mō placēt qz vocaret talī noīe
qz ipi⁹ excellētiā sonaret respectu filij sui. s. veri dei s; potius

vocari tali noīe qđ magnam excellentiā filiū respectu ipsius
matris designaret. vnde et angelo salutanti et pñdanti ei
qđ erat pīura filiū cui⁹ regnī non esset finis. Rñdit. Ecce
ancilla dñi. ancilla em̃ est nomen nō sonans excellentiā sed
pocus defectū respectu dñi. vnde xps ista totaliter sciens vt
pure et plene matri obediret vocabat eam illo nomīe qđ
magis sibi placere scēbat.

Capitulū vj. in quo discipulus replicat oīra respōsionez
magistri. ad qđ magister sufficienter rñdet concludens ex su
pradictis qđ magnā deuocōnem oportet vt habeāt fideles ar
ea virginem gl'iosam.

Discipulus.

Sus em̃ oīentus de respōsione tua supra dicta
nisi pp̃ vnū qđ videt in tue respōsioni obuiare
qđā festū est ei qđ de bēa ṽgine iā ī celo assūpta
tot⁹ orbis terraz in suis laudib⁹ et excellencijs
frequentē clamat. in em̃ qđ de ea possumus simpliciter dicē qđ
laudis ei⁹ plena ē terra. nō ei solū honozat et laudat apō fi
deles. s; etiā apud īfideles de singulari s̃citate omendatur.
In illo em̃ libro qui dicit Alchoranus in qđ pphana lex ma
chometi continet mem̃ me legisse qđ in omībus hominibus
habuit aliquā p̃tatem sathan p̃terqm̃ ī ihu et matre eius.
Ex quo constat qđ etiā apud saracenos beata virgo repu
tari dicit s̃cta. in quodā etiā libello apocripho apud hebreos
qui intulāt liber gñacōis ihu nazareni. non tamen scōm
Matheū. in illo em̃ libello multa falsissima et absurda cōti
nent contra xpm̃ et eius discipulos. de beata tñ ṽgine matre
eius quā falsissime dicūt oīpe ex adultero eo qđ cū esset de
sponsata Ioseph ex quodā adultero oīpat. ibidem continet
qđ hoc factū fuerat ip̃a oīno nesciente quia erat mulier san
cta et ī adulteriū nunqm̃ consensisset. et sic verificatur qđ
ip̃sa predixit in suo cantico. beatam me dicent omnes gene
racōes. non solum em̃ generacō rectorum. s; fidelium eam
dicunt et p̃dicāt beatissimā s; etiā generacō praua et exaspe
rans. s; iudeoz et saracēnoy ipsam dicūt vere esse sanctam
vt dictū ē. Quero igit a te vt michi indices quōhumilitat
beate ṽginis patit qđ tot⁹ mūdus ī suis laudibus prumpat
et ip̃am sup omīs creaturas gl'ificat cum in vita sua vt di
xeras omīa talia sibi displicebant. Nō em̃ videtur michi qđ
tanta varietas circa beneplacitū bēe virginis posset cōtingē

nisi qz aut ignorat illa que in hoc seculo ad suū honorem et
laudem frequentantē sen celebrantē aut quia humilitatē quā
in hac vita habebat que erat magna sen maxia vñs vt p
te dictū est iam in illa vita licet pfectōri non habet. aut qz
honoracōnes iste que p sua reuerentia fiūt ipi vñi gl'iose
non placent sicut nec alias placebant. qdlibet aut istozū vi
detur michi valde incōueniens. et ideo peto vt aliqd circa hoc
vlteri⁹ michi declares. **Adagister.** **N**ullo mō est senti
endū qz beata virgo iam ī celis assumpta et glorificata igno
ret ea que hic fiūt in honore suo nec qz ei talia displiceant.
in illo enī statu deus erit omnia ī oībz. i. ad Corin. xv. vñ.
quilibet beatus omnia videt in deo pferam que ad suam beatit
udinē vel ad humanā salutem pmanet. Sili ter ī eodez statu
scz glorie oēs beati pformabūt volūtātē suā deo non solum
materialiter sed etiam formalitē vt ī pma scde q. xix. Sz an
virtutes morales de quibz est humilitas maneāt post hanc
vitā. circa hoc diuersi diuersa senserūt. Quidam enim pñozū
antiquoz posuerūt qz virtutes morales post hanc vitam nō
manent. vñ et pñs in x. ethicoz dicit qz ridiculū est ponere
in angelis virtutes morales. hoīes aut beati assimilantē ange
lis vt habet Mathei xxij. doctores tamē nri de veritate ma
gis illuminati tenent qz huiū virtutes quo ad aliquid ma
nēt et quo ad aliqd nō vt Aug⁹. in xij. de trinitate. manēt
ei qz ad ordinē rōnis et vñ appetitū qerūt rectissime ī his qz
ad illū statū pmanēt. nō aut manēt qntū ad hoc qd ē ī eis ma
teriale. s. ad cōcupiscētiās et delectacōnes cibo et huiū re
frenandas nec etiam timores. nec audacē circa picla mōtis
nec etiā distribucōes. nec cōicacōnes rez qz veniūt in vsum
pñtis vite in vita beata sūt. manēt igit qntū ad id quod ī
eis est formale vt ī pma scde q. lxvij. Ex quibz ī pposito de
ca humilitatem dicendū est qz humilitas in beata virgine nō
manet post hanc vitā qntum ad istū accū qui est vilescē
seipam qd pmanet ad humilitatē hui⁹ vite vt supra taceum
est. Quilibet enī beatus videns se dñe glorie pñapem nullo
modo potest se vilescere qntomāgis vgo beata qz super omīs
sāctos hac pñapacōe gaudet. sed qntum ad hoc qd est de rōne
huilitatis. s. ymnis adherē. put ysidor⁹ in libro etimologiaz
dicit aliquid manet in patria. sic enī de⁹ vt ī psalmo. licet in
altis habitat huilia tñ respiciat. sic et sācti licet sint ī gradu

beatitudinis excelsi. sūt tamen humiles. ymis in hac vita existētibz adherendo p̄ eis deum deprecantes. vñ de bēa virgie scendendū est q̄ sicut in hac vita cognoscens defectū nature humane maximā hūilitatem habuit seip̄am viliificādo et se ancillam cū esset regina maxia reputando sic in statu glie maximā hūilitatē habet inter ceteros beatos cōtra xpm ī adherendo ymis. s. peccatoribz in hac vita contritis et de suis p̄cibz deuote confitentibz. Et ideo tenendū est q̄ sibi placēt orationes humiliū p̄ quibus etiam continue deum interpellat. Ex quibus bene cōsideratis exortari debet in quolibet fideli magna deuocō erga veneracōez et obsequiū virginis gl'iose. prudentes nāqz viri tali dño cōsueuerūt p̄mpta mente obsequia p̄stare quē estimant seu credūt esse p̄mpta paratum ad eorū peticōnes audiendas et eis subueniendo ī suis necessitatibz. Sicut hoc ē credendū esse in ip̄a virgine gloriosa rōne sue humilitatis beate qm̄ quorūdie ecclesia expit q̄ respicit orōnes humiliū et non repulit p̄ces eorū. vnde te exhortor discipule q̄ ad eā recurras laudē ei⁹ semp habens ī ore tuo et eā fidelit̄ in necessitatibz inuocādo. nūqm̄ ei vt ait Bernardus ī quodā sermone fideliter inuocatam reperies defuisse.

Capitulū septimū in quo discipulus ponit quandā aliam admiracōnem que sibi videt̄ arca hoc qd̄ non legitur ipsaz visitaſſe sepulcrum xpi sicut de mulieribz et de quibusdam aplis legit̄. ad quod ibidem a magistro respondet.

Discipulus.

Quam dulda faucibz meis eloquia tua. Et q̄a a mādatis tuis dulcissimis itellexi vt meaz deuocōnē ad gl'iosā virginē dirigā tota mēte. dō dante hoc seq̄ itendo. s; adhuc volo a te de q̄bzdam ad ip̄am v̄ginē gl'iosā p̄nētibz illuminari et specialit̄ cōca ea q̄ tpe resurrectōis gesta sūt. Circa que p̄mo in corde meo versat̄ admiracō quedā q̄ talis est. estimo enī q̄ null⁹ sane mentis qui fidem catholicaz corde et ore profitetur dubitare habet q̄ virgo gloriosa filio suo xpo quē concepit et in suis sacris viscētibz portauit qui et eius vbera suxit deuocōz fuit qm̄ ceteri sancti quicūqz sint. sed video q̄ signa sue deuocōis erga xpm hoc nō ostendūt. p̄feram p̄ passionē suā et tēpore sue resurrectōis. legim⁹ enī q̄ mulieres que xpm seq̄bant̄ et

specialiter **M**agdalena post passionē monumentū xpi visita-
re frequentabant et ei obsequia sibi possibilia offerebant.
discipuli etiam licet nōdum ita firmiter credentes misteria
passionis et resurrectionis sibi alias a xpo p̄noscicata. auis-
sati tñ aliq̄liter a m̄lieribz de xpi resurrectione tñc ip̄i cum ma-
gno feroze ad ip̄m sepulcrū p̄gebant vt patz d̄ petro et ioh̄e
iob. xx. capitulo. De beata tamē virgīe nō legim⁹ q̄ cristum
post passionē neqz ei⁹ monumentū querebat neqz legi⁹ q̄
ip̄m monumentū xpi aliq̄do visitasset. qđ magna admira-
dione dignū puto rōne iam dicta.

Magister.

Nullo mō dubitandū est q̄ b̄ta v̄go deuocōz fuit ip̄i xpo
qm̄ al⁹ quicūqz sit. tñ qz eius caritas ī qua radix tota⁹ meri-
ti consistit indubie excedit alioz caritatē sicut et p̄miū eius
alioz p̄mia excedit. Cantat enī eccl̄ia. Exaltata est maria s̄
choros angeloz. caritas enī seu dilectō est causa prima deu-
donis et īmediata vt in sc̄da sc̄de q. lxxxij. tum quia ei⁹ me-
ditacō assidua erat et frequens arca misteria redemptionis
humane. in quibz benefida diuina arca genus humanum
marie considerant. legi⁹ enī dea Luce ij. Maria autē p̄serua-
bat oīa verba hec p̄ferēs ea ī corde suo. tales autē meditacōes
ignē diuine caritatis accendūt. iuxta illud psalmiste. In me-
ditacōe mea exardescit ignis. tñ quia m̄rnalē dilectōez erga
filiū tenendū est in ea nō defuisse. vñ ysa. xlix. Nūquid obli-
uiscā p̄t m̄l̄r infantē suū. qñ ymo credendū q̄ m̄rnalis dile-
ctio q̄ est a nāsa in eadē ex plenitudine gr̄e reddita sit perfe-
ctor. grāda enī p̄ficiat nāsam. Ex quibz p̄z deuocōnē beate v̄-
ginis maiorē esse seu p̄fectōrez ad xpm̄ qm̄ alioz sāctoꝝ. nec
obstat illud de quo miraris. s. q̄ tantam deuocōnem p̄ signa
exteriora tpe resurrectionis nō ostendit sic sāctē m̄lieres et di-
scipli et huiōi. et hoc p̄pter duo. p̄mū qz vt **D**yonisi⁹ dic̄ li.
de diuī. no. Amoz diuīno exta sim fact qđ intelligi⁹ d̄ amore
dīno p̄fecto sic credi⁹ fuisse in beata virgīe q̄ntū ī statu vīe
possibile fuit. nō autē de quibz sc̄qz diligentibus dñū seu ī ca-
ritate existentibz. p̄ exta sim aut homo est p̄ excessū mētis ex-
statū suū. Et ideo b̄ta v̄go tpe resurrectionis p̄sumēda ē fuisse
tam incensa in amore diuīno q̄ esset ī exta si posita. et q̄i a cor-
poralibus qđāmodo alienata. et iō d̄ istis exercicijs corporalibz
ad que m̄lieres sāctē et discipli ex deuocōe cōcurzabat nō cu-
rabat. occupata vehemēti⁹ in intrīnsēca deuocōne et diuīno

amore. scdm qz ad v̄ginalē pudicciā p̄tinet secreta dñi a nō ore p̄nūciare s; corde custodire et in eo de eis p̄ferre. vñ de sup illd verbū euangelij supradictū. **M**aria autē p̄fuebat tē. Be da sic dicit in omelia v̄ginalis pudicciā secta xp̄i q̄ nouerat nemī diuulgare volebat s; p̄ferebat in corde suo. non ore pro mens sed clausa seruans ī corde. h̄c ille. Ex quo patet qz ad modestiam pudicciē v̄ginalis status nō p̄tinebat deuocōnez suā erga xp̄m p̄ signa exteriora ostendere sed pot⁹ ī corde suo clausa seruare.

Capitulū octauū in quo p̄ponit a discipulo alia admiracō specialiter circa hoc qz non legit xp̄m virginī ip̄i gl̄iose mis sisse angelos ad annūciandū suā resurrectiōē sic misit m̄lie ribus et discipulis. Ad qd̄ respondet a magistro ibidē declarā do aliqua q̄ p̄tinet ad excellentiam fidei beate virginis.

Discipulus.

Sufficiūt michi p̄dicta ad p̄dictā meā admiracō nē sedandā. s; adhuc aīm meū pulsāt vnū ali ud. video enī qz xp̄o r̄surgēte suis discipulis et sacris m̄lierib; resurrectōez suā p̄ angelos denū tasse. vñ **Mat̄. xvi.** dicit discipul̄ ei⁹ p̄. tē qz p̄ced; vos tē et **Mat̄. xxvii.** ite annūciate fratrib; meis vt eant ī galileaz ibi me videbūt et huiōi qd̄ videt m̄ maxima admiracōne di gnū. Nūquid resurrectō xp̄i pot⁹ expectat a fratrib; qm a matre. fratrib; enī nūciare mittebat suā resurrectiōē. nō aut m̄ri quā credendū ē intensi⁹ et ardent⁹ suā resurrectōez expectasse cetis oib; iam dictis. **Magister.** **S**i bene p̄sideras gl̄iosa v̄go et discipuli xp̄i different expectabāt re surrectiōē xp̄i post eius passiōē. Ad qd̄ attendē debes qz sic in moralib; v̄tutib; humilitas habet vt fundamentū vt ex supradictis ex sn̄ia **Aug⁹. p̄r.** sic ī theologiis v̄tutib; fides ē pp̄rie eaz fundamentū vt habet scda scde q. iij. ar. vii. Ex q; b; duob; fundamentis b̄ea v̄go p̄mendata est in scripturis. vñ de illa circa hoc dicit p̄r illd psalmi. fundamenta eius in montibus sacas. licet enī illa mōtes sacros v̄tutū alius qz ceteris create ascēdit. de solis tñ fundamētis p̄mendatur ī sc̄p turis rōne sup̄ius tacta. de humilitate enī p̄ illud verbū resp̄ xit humilitatē ancille sue tē. vt iam supra exp̄ositū ē. De fī de aut p̄mendat p̄ id̄ verbū **Elizabeth Luce. i. ca.** beata que credidisti qm p̄ficient in te oīa que dicta sūt tibi a dño. Ex

quibus verbis q̄ Elizabeth repleta spūs ācto p̄tulit oñdīē. q̄ si
 des virginis gl'ioſe tantū meriti fuerit ut illa q̄ dicta sunt ei
 a dño p̄ angelū vel etiā p̄ int'ſecam reuelacōnē vel iſpira:
 donē i actu p̄ficerent in ea. Qd̄ quidē meritū si bene cōſideret
 excedit meritū cui'cūq; creature. includit enī in his que di:
 cta ſūt beate virginī ab angelo totū redempcōis hūane mi:
 ſteriū ut patet bene inueniēti ūba angeli ad mariā dicentis.
 hic erit magnus et filius altissimi vocabit̄. dabit ei dñs deus
 sedē dauid p̄ris eius et regnabit i domo iacob in eternū et re:
 gni eius non erit finis Luce. i. ca. et ultra hoc rōnabilē p̄:
 ſumendū est q̄ etiam alia misteriosa archana reuelata fue:
 rint a dō imēdiate ip̄i virginī gl'ioſe p̄ter illa que dicta ſē
 ei ab angelo. Elizabeth enī non dixit p̄fidentē i te omia que
 dicta ſūt tibi ab angelo sed que dicta ſūt tibi a dño. in quo
 ſatis innuit qd̄ dictum est. nō tñ scriptura facit mencōez ex:
 p̄ſſam de his que imēdiate fuerūt dicta ſeu iſpirata a deo
 ip̄i virginī gl'ioſe ſ; ſolū de his que dicta ſūt ab angelo. ni:
 mirū nam de paulo legīt i. Corinth. xii. q̄ audiuit archana
 ūba que nō licet hoī loq̄ qd̄ non min⁹ ſcīendū est de his q̄
 reuelata fuerūt beate virginī imēdiate a deo qm̄ xpm̄ men:
 te et ventre ineffabiliter concepit. hoc tamē qd̄ dictum est de
 merito fidei beate virginis ſane itelligendū ē ſic. ſ. nō quia
 beata virgo p̄ fidē meruit de condigno deū incarnari. hoc eī
 est ſupra omne meritū. ſ; q̄ per grām fidei et hūilitatis ſibi
 datā meruit ut ſgrue poſſet eſſe m̄r̄ dei. in q̄ m̄ſteriū huma:
 ne redempcōis qd̄amodō includit̄. Et iſto mō intelligitur qd̄
 eccleſia cantat de ipſa virgine gl'ioſa q̄ meruit xpm̄ por:
 tare. ſ. de congruo tñ. Ex quib; cū alijs ad hoc pertinentib;
 cōſideratis maīſte reſpīes q̄ ſic fides b̄e virginis fuit ſūma
 inē oēs fidē hūtes ut patet p̄ meritū fidei ip̄ius ſupradictū.
 ſic fides diſcipuloy xpi de ei⁹ reſurrectōe ante eius aſcenſiōz
 et eoy cōfirmacōnē fuit valde modica. legīt enī **Mat. xvi. ca.**
 de xpo. In die aſcenſionis apparuit illis i hīs et exp̄obruit i
 credulitatē eoy et duriciā cordis. quia his qui viderant eum
 reſurrexiſſe nō crediderāt. et **Luce xxiiij.** legīt quibuſdā diſci:
 pulis eius in die reſurrectōis euntib; in emaus dixiſſe. **O**
 ſtultī et tardi corde ad credendū in oīb; que locuti ſūt p̄phete
 unde patet q̄ tūc diſcipuli non ſolū erāt increduli quo ad te:
 ſtes qui de xpo reſurgente teſtabant̄. ſ; etiā reſpectu ſc̄ptarū

que hoc antea pphetabant. unde et eoz spes de resurrectione xpi debilitata erat valde. legit enim q pdicti duo discipuli dicebant **L**uce capitulo supdicto. nos aut sperabam? quia ipe esset redempturus isrl. Ex quo patet q eoz spes non erat perfecta sicut nec fides. non sic credendum est de beata vrgine cui? fides tanta fuerat vt per eius meritū de congruo omnia pifice renē in ea. **N**lla enim tam certa erat de resurrectione xpi p suam fidem perfectam q non oportebat eam cercorari p angelicam annūciacōnē. nec p muliez attestacōnez. et ideo rōnabile fuit vt ei nō mitterent angeli. et multomin? mulieres ad dēnū dandū seu testificandū d xpi resurrectione. **N**am vt aiūt inriste. Certus cercorari non debet. Secus autem est de aplis qui etiam post attestacōnes muliez et etiā angelicas reuelacōes et alia signa sensibilia et scripturarū testimonia de incredulitate arguebant vt patet ex dictis. vñ et de bēa vrgine cca resurrectionem xpi ppre dict. beati qui me non viderūt et crediderūt ioh. xx. sicut de aplis illo tempore qāmodo incredul potest verificari illud ioh. iij. capitulo nisi signa et pōgia videritis non credetis.

Capitulū nonū in quo ponit a discipulo alia admiracō de hoc q non legitur xpm apparuisse virgini gloriose in sua resurrectione cum tamen de apparicōne ad mulieres et discipulos fiat pluries mencō. ad quod in eodem a mgro respondetur.

Discipulus.

Habuc circa pōcta restat vnum qd valde aīmū meū pulsat. et est hoc. posito enim q bēe virginī nō fuiss; necia vlterior certificacō de resurrectione xpi ppe ei? perfectā fide scdm quā resurrectione xpi certissime credebatur pnt docuisti et est vez. Cum hoc tamē stat q visio xpi presertim in corpore glorioso fuisset sibi maxie delectabilis spūaliter. De ipsis enim aplis quoz fides et etiam spes pro tunc tepescebat vt supra per te ostensum ē legitur. Gaudiū fuit discipuli viso dño ioh. xv. capitulo. quanto igit foras credendum est gaudiū fuisse in atrē que filiū suū in cruce pendentē cum maxio dolore cor ipius penetrante viderat si ipm in corpore glorioso resurgentē vidisset. nō tamen in tota euāgelioz serie legit xpm sue matri gloriose p? resurrectionem apparuisse. neq; eam ipsum vidisse. qd non modica admiracōne dignum estimo. presertim cum premium fidei

correspondens est visio iuxta illud psalmiste sicut audium?
scz per fidem ita vidimus. Cum igitur scdm te et verum est
fides beate virginis maxima fuit inter omnes sanctos. Sic
etiam ad ipam pertinet xpm vidisse tempore resurrectois i
corpore glorioso pfecto et alius qm ceteri qd tamen non le
gitur de quo valde admirandū videtur. **Magister.**

Verū ē q visio beatifica succedit fidei sic et apprehensio spei et
fructio caritati put doctores tradūt. hoc tñ itelligit de bñs in
statu glorie existentibz ubi pñia sortantur correspondenter
ad virtutū merita. sed i hoc casu beata virgo nec apostoli nō
dum erant in terminis vite gloriose sed adhuc in via. vnde
visio xpi tpe sue resurrectois non fuit data aplis et mulie
ribus et huiōi in premiū sed potius dabatur eis ad excitā
dam eorū fidem vt per eam vlterius merent. Que quidez vi
sio non requirebatur isto modo ad pfectionem virginis glo
riose que fidem pfectā iā habebat vt dictū est. **Q**uāit dñs
q talis visio licet non requireret ei ad fidei excitacōnem seu
cōfirmacōnem. erat tamē oportuna ad gaudiū et solacōnez
spūalem in ea causandaz. Ad hoc dicendū qñ talis visio ad
maiorē pfectionem virginis gloriose in hac vita existentis
vel etiā ad maiorē ipi solacōnem spūalem requirebat.
nichil phibet accedere q xps ei apparuit tempore resurrectois
in corpore glorioso. qd etiā nōnulli asserunt vt patet de au
tore libri qui flos sanctoz nominatur. qui asserit xpm appa
ruisse virginī gloriose tēpore resurrectois. ad quod aliquas
rōnes assignat. nec obstat q de hoc nichil in sacris en angeli
orū historiis pñeat. dictū est enī supza q multa gesta ad di
gnitatem virginis gloriose pñentia fuerunt p̄missa in
sacris scripturis. ppter ipi sumam humilitatē scōz quā ista
non placebant publicari vt iam dictū est. Et si bene conside
ras tam perfectio fidei virginis gloriose qm imperfecto fidei
aploz et alioz qui xpm post resurrectōnem viderūt ad ecclie
erudicōnem seu utilitatem pñiūt.

**Capitulu x. in quo ostendit q tam pfecto fidei virginis
gloriose circa resurrectōnem xpi qm etiā imperfecto fidei aploz
circa idem conueniens fuit ad ecclie utilitatem.**

Disapulus.

Hoc quod hylamū dñs. s. q tam perfectio fidei virginis

gloriose que resurrectionē perfecte credidit sine hoc qd cristum
videret sensibilibiter. nec etiam haberet angelicas reuelacōes
qm̄ imperfectio fidei discipulorū q̄ donec xpm̄ post resurrectionē
viderent non crediderūt ad ecclesie utilitatez p̄ficiūt. hoc per
me cōsiderare non valeo. cū em̄ perfectō et imperfectō alicui⁹ rei
se habeant vt opposita. si vnū est vtile alicui reliquū inutile
esse sibi per locum ab oppositis iudicandum est. vñ oportet
qd vltorius michi ap̄ias cōsideracōnem tñā p̄dictā. **Qua-**
gister. **A**d hoc qd petis vltorius declarandū oportet te at-
tendere qd sicut in manifestacōe sp̄s sancti p̄ gradarum grā-
tis datarū diuersitates. deus in ecclesia sua disposuit aliquas
diuersitates gradū seu administracōnū in hominibus ad sue
ecclesie utilitatem. sic suo modo in manifestacōe resurrectionis
xpi deus disposuit vt non vniformiter facta esset omnibus
sed diuersimodē qd totum cedit in ecclesie utilitatem quod sic
patet. Nam de p̄mo. s. de manifestacōe sp̄s sancti dicit. i. cor-
inth. xij. vnicuiqz aut̄ datur manifestacō spiritus ad vtili-
tatem. s. ecclesie. alij sermo sapiētie. alij aut̄ sermo sciē. alij fi-
des etc. Consequentē etiam de hoc ibidez dicit. quosdā posuit
deus. s. in ecclesia ap̄los. alios p̄phetas. alios vero doctores
et hui⁹. Que quidē distinctiōes seu distribuciōes vtiliores
fuerūt in ecclesia qm̄ si om̄s vni⁹ et eiusdem officij essent. sic
et in corpore aīali vel humano vale est vt membra sint disti-
cta que diuersa exerceant officia qm̄ si tantum vnū mēbrū
esset vt ap̄ls per extensum in p̄dicto capitulo docet. sic suo
modo sciendū est circa manifestacōnem xpi resurgētis.
Ad qd attendendū qd sic Dionisius dicit i. b. de ce. jerar. lex
diuinitus instituta talis est vt a deo imediate diuina sup̄io-
ribus reuelent̄ quibz mediantibz deferant̄ ad inferiora et lo-
quūt de his que sūt sup̄a naturam. et quia ea que pertinent
ad futuram gloriā nāālem hoīm cogniciōnez excedūt. q̄a
qd oculus non vidit p̄pauit deus diligētibus se **Pla. lxviij.**
Ideo resurrectō xpi non om̄i p̄plo manifestata est sed quibus-
dam quorū testimonio deferret̄ in aliorū noticiā. iuxta illō
Act. x. dedit eum. s. xpm̄ manifestum fieri. s. i. resurrectione
non om̄i p̄plo sed testibus p̄ordinatis a deo. vnde resurre-
ctio xpi discipulis et mulieribus p̄ angelum reuelata est si-
cut et alia misteria diuina legunt̄ per angelos vt plurimum
reuelari. vñ licet de maria magdalena legūt̄ **Marci. vltimo.**

Resurgens dñs mane prima sabbati apparuit primo marie
magdalene. ipsa tamē antea habuit ab angelo reuelacōez
de dñica resurrectōe q̄d̄at̄i xxvii. Discipuli etiam nō eodē
modo habuerūt cognicōnem resurrectōis. vt patet de Tho
ma qui plus alijs dubitauit ioh̄. xx. capitulo. Beata vero v̄
go non ab angelo neq; ab hominibus noticiam resurrectio
nis legiē habuisse neq; etiam per aliqua signa sensibilia. Et
sic dicendū est q; noticiam resurrectōis habuit imēdiate a
deo p̄ suā fidem p̄fectā a deo infusam. Et sic patet p̄mū. s. q;
manifestacō resurrectōis diuersimode facta fuit diuersis.
Scdm̄ vero patet. s. q; huiūdi diuersitas manifestacōis circa
resurrectōem xp̄i facta est cōuenienti modo. Nam hec ma
nifestacō. s. resurrectōis xp̄i est conformis ad manifesta
cionem suam in statu beatitudis. nam sicut ad visionē beatā
cōiter pueniē per auditum fidei. ita ad visionem xp̄i resur
gentis pueniūt hoīes p̄ ea que ab angelis prius audierunt.
Tercū patet. s. q; manifestacō sic facta cedit in utilitatem ec
clesie. nam apli et alij discipuli fuerunt a deo ordinati vt es
sent in testes resurrectōis omni p̄plo vt iam dictum est. Cō
stat autem q; testes qui leuiter et superficialiter aliquas res vi
dent magis suspicari possint de leuitate testificandi qm̄ illi
qui diuersimode et p̄ticulariē singula scrutantur. vñ dextro.
xvi. de quodā facto qd̄ p̄ testes erat scēdū legiē. q̄re solidae
et diligenter reueritate prospecta rē. Et i. ioh̄. i. De aplis
gesta cristi testificantibus dicitur. quod auribus audiui
mus qd̄ vidim⁹ oculis nr̄is. qd̄ p̄spexim⁹ et manus nr̄e cōtrecta
uerūt rē. et ideo ex incredulitate discipulorū quam prius ha
buerūt testimonia eorū postq̄m fuerunt cōfirmati efficacōra
fuerūt vnde Aug⁹. dicit q; dubietas thome magis p̄fecte
in testificacōnem resurrectōis qm̄ credulitas magdalene q̄
deo credidit. Thomas ei dubitādo vulnerū dētrices tetig^t
rē. Fuit etiā manifestacō sic facta ad utilitatē ecclesie quia
ex tarditate discipulorū in credendo secutū fuit q; xp̄s apuit
eis sensū scripturarū Luce xxiiij. capitulo. Ex qua. s. sensu
um apercōne secutū est q; apli et alij discipuli. et eorum veri
successores scripturarū sacrarū mysteria in suis doctrinis et p̄
dicacōibus aperuerūt seu exposuerūt.

Capitulū xi. in quo ostenduntur quedam que ad ordinem

manifestacōnis circa resurrectōnē xpi pertinent. ex quibz cōcluditur qd ad beatam virginem nō p̄nebat mitti ad resurrectōnem annūciandam p̄pter excellentiam sue dignitatis.

Discipulus.

O Irca ista que didis ampli⁹ vellē informari. eo qd p̄ma face dicta tua nō vidēt cōsonare his q̄ in sacra sc̄pta tradūtur. Et p̄mo in hoc q̄ didis qd de lege diuinitus instituta ē vt a deo ea q̄ s̄t sup̄nalia īmediate sup̄ioribz reuelent̄. quibz mediantibz deferant̄ ad inferiores qd non videtur consonare sacris euangelis in manifestacōne resurrectōnis xpi de qua nūc agimus p̄mo em̄ fuit manifestata resurrectō m̄lieribus et p̄ eas postea apl̄is. Constat autem qd m̄lieres non sunt dicēde apl̄is sup̄iores. Item beata virgo ceteris sanctis est superior. Vnde si ei īmediate a deo fuit reuelata resurrectō xpi per suam fidem perfectam vt tu asseris sequit̄ qd per eam debuisse deferri manifestacō resurrectōnis ad apl̄os et ceteros qd tamen nūq̄m legitur. **Magister.** Ad p̄mū dicendū qd reuelacō facta m̄lieribus de resurrectōne xpi nō fuit ad hoc ordiata vt de ea testimoniū ferrent publice predicando. hoc enim nō ouenit m̄lieribz iuxta illud p̄mo Corin̄th. xiiij. Mulieres in ecclesijs taceant. sed eis fuit manifestata resurrectio vt de ea priuatim et domestice apl̄os instruerēt quod factum fuit s̄m Ambrosiū vt m̄lier que p̄mo inīciū mortis ad omnes dētilic. p̄ma etiam vitam resurgētis xpi in gloria nūciaret ī quo adeptum est femineum gen⁹ ignominie absolucōnem. et maledictōnis repudiū. Et in hoc etiam qd m̄lieribus p̄us fuit facta manifestacō resurrectōis q̄m apl̄is ostenditur. qd q̄ntum ad statum glorie p̄net nullū detrimentū paciē sex⁹ feminens. sed si maiori caritate feruebūt maiori etiaz glia in visione diuina potēnt̄. Et ideo m̄lieres que deum ardens amauerūt intantū vt ab eius sepulcro discipulis recedētibz non recesserūt. p̄mo viderunt deum in gloria resurgētem. quā quidem glia etiam apl̄is annūciauerūt. **Discipulus.** Hec responsio tua fortificat scd̄am racōnem meā in qua dicebam qd ad beatam virginē p̄nebat ceteris resurrectōnē quā a deo īmediate p̄ fidem perfectam habuerat annūciare qd ex his que modo didis ampli⁹ ostendit̄ hoc ip̄i pertinuisse. tum ex hoc qd ad ipsam solam pertinet maledictōnem Eue

datam euacuare. Cantat enim ecclesia in ymno beate virginis
quod Eua tristis abstulit tu reddis almo germine te. cum ex fer-
uenciori caritate quam credis habere super ceteros non obstaret
quod ad sepulcrum non accessit rationibus supradictis. unde vi-
detur quod rationes quas allegas ad solutionem primi dubii. secunda
videntur fortificare. **Adigister.** Omnes tres rationes
tunc quibus tibi videtur quod ad beatam virginem permississet resurre-
ctionem dominicam annuntiare apostolis et ceteris solui possunt per unum
medium. Ad quod scire debes quod circa missionem angelorum a deo ad
exteriora annuntianda diuersi diuersissime opinati sunt. fuerunt
enim quidam dicentes quod angeli superiores semper deo assistunt sic
ut ad exteriora annuntianda nunquam mittantur. ad quod habent ali-
quas auctoritates scripture et sanctorum que hoc videntur sonare.
Quidam vero dicunt quod omnes angeli tam superiores quam infe-
riores de communi lege ad exteriora nuntianda a deo mittuntur. ad quod
etiam habent auctoritates que hoc videntur sonare. Sunt etiam alii
qui videntur quasi medij inter predictos. dicunt enim quod angeli
inferiores ex officio proprio committer et frequenter mittuntur ad
huiusmodi exteriora nuntianda sed angeli superiores non mittuntur nisi
rarissime et quando ex dispensatione domini. put ista laqueus ecclesie
in i. s. marci di. x. Quibus consideratis ad propositum dicendum quod
beata virgo tam excellentis dignitatis est ut omnia excedat agmina
angelorum tam superiorum quam inferiorum. ideoque non pertinet ad eam
mitti ad exteriora nuntianda. esset enim quodammodo derogatorium
sue maxime dignitati. **Discipulus.** Non modicum
mihi de tua responsione predicta in qua didici quod ad superio-
res angelos non pertinet mitti seu frequenter mitti propter
eorum magnam excellentiam. Et adhuc ulterius didici quod esset de-
rogatorium dignitati beate virginis ad exteriora nuntianda
mitti. quicunque enim angeli superiores preeminant dignitatis ex-
cellentia et etiam virgo gloriosa que super omnes angelos
est nunquam aequari possunt in excellentia christo filio dei. absit.
videmus tamen cum hoc quod ipse filius dei missus est in mundum
a deo. dicit enim apostolus ad Gal. iii. Et ubi venit plenitudo tem-
poris misit deus filium suum factum ex muliere et sic in aliis lo-
cis complimis. quid ergo mirum est si superiores angeli et etiam
ipsa virgo gloriosa a deo mittantur. cum dominus eorum legem mitti
Et ideo magis videtur tenendum cum apostolo qui vniuersaliter de
angelis dicit. Nonne omnes sunt administratorij spiritus i

missi ad hebre. ij. capitulo. vñ ex hoc non habes qd
ad virginem gloriosam non pertinebat mittere ad resurrectio-
nem xpi nūciandam. **Magister.** **H**ec racō tua pma
facie videt cōtinere aliquid veritatis. Et etiam magister i n-
dis. supradicta racōnem tuam tangē videt. dicit enī ibidem
sic. nec debet indignū videri si et supiores mittunt cū et ille
qui creator est oīm ad hec inferiora descenderit. hec ille. Si tñ
differendam inter finem missionis angelorum et finem mis-
sionis filij dei in sacris eloquijs scrutatus fueris manifeste
repiēs qd tua racō non habet hic locum. **M**issio enim filij
dei ordinata est pīpaliter ad redēpcōnez totius humani
generis. quod quidē opus excedit capactatē cui⁹cūqz pure
creature. nulli enim pure creature cōicabilis esset redēpcō
actua generis humani. sicut nec iustificacō vni⁹ impij sin-
gularis qd minus est. vñde ecclesia in collecta dicit. **D**eus q
omipotentiam tuam parcendo maxime et miserando maife-
stas. et ideo **Aug⁹.** dicit super ioh. qd maius opus est vt ex
impio iustus fiat qz creare celū et terrā. cui⁹ racō est. nā iu-
stificacō terminat ad bonum eternum diuine participacōis.
creacō vero celi et terre terminat ad bonum nature mutabi-
lis. vñde non solum ad redēpcōnem humanam. sed etiam
ad iustificacōnez impij oportet mittere diuinā psonā. vñ apls
cum dixisset. **M**isit deus filiū suū tē. statim subiūgit. vt eos
qui sub lege erant redimeret tē. **E**x quo manifeste patet qd
missio filij dei pīpaliter ordinata est ad redēpcōnem hu-
manam ad quam non suffecisset missio cui⁹cūqz pure create
Secus est de missione que ordinat ad exteriora annūcianda.
talis enī missio non excedit capactatem angelicam. nec etiā
humanam. vñde racō tua in hoc non videtur valere. nec eē
magister in verbis allegatis videtur procedere seriose s; dis-
putatue tantū. et ideo racō mea prius dicta stat in suo va-
lore. s. qd angeli supiores ad exteriora annūcianda non mit-
tuntur nisi forte rarissime qd consonat huic quod legitur
Dan. vii. **M**ilia milia assistebant ei. et decies milies centena
milia assistebant ei. et ideo de beata virgine que excedit in di-
gnitate omīa angeloz agmina conuenienter dicit qd nō de-
bebat mittere ad annūciandum exteriora. **E**t sic ex dictis i hac
parte exdare debes deuocōnem tuā ad virginē glīosā super
oēs sāctos q in celo sunt citra xpm qui sanctus sanctoz est.

Capitulum xlii. in quo ostendit quod deuotio cuiuscumque fidelis ex
citari debet ad virginem gloriosam super omnes sanctos ad
christum qui sanctus sanctorum est.

Discipulus.

In uita michi quod ex promissis colligi potest quod deuotio
circa virginem gloriosam supra omnes sanctos circa
christum qui sanctus sanctorum est excitanda est plusquam
ad ceteros sanctos. vniuersitas ei sanctorum maxi
ma dignitate sanctitatis videtur includere sicut et bonum vniuersi di
uini est quam bonum alicuius singularis ut in primo ethicorum.
Magister. Si vniuersitas sanctorum accipiat similitudinem. puta so
nat oportet quod in ipsa includatur non solum beata virgo sed etiam
ipse christus qui est sanctus sanctorum. Sed si vniuersitas sanctorum in
telligatur preter christum et virginem gloriosam tenendum videtur
quod ad ipsam virginem gloriosam deuotio fidelis. prompior debet
esse quam ad alios sanctos preter christum. quod potest ostendi per
considerationem deuotionis que inter homines esse consuevit. vide
mus enim quod homines qui sunt sub aliquo summo rege. Cui regi
aliqui principes magni propinqui subsunt ceteri prompiores sunt
ad obsequia illius principis quem credunt habere duas condi
tiones. prima est quod dominus ille sit magis paratus ad audiendum
preces seu supplicationes subditorum sic patet de absolon qui ac
traxit cor totius populi ad seruendum ei. eo quod informauerat eos
quod erat magis paratus ad audiendas seu exaudiendas petitiones
suas quam aliquis alius ex prece regis. **1. Regum. xv.** Secunda est quod dominus
ille credatur esse magis dignus seu aptus ad consequendum
effectus predicatorum supplicationum seu precum apud suum regem
propter quod in aliis. ut patet de adonia qui volens consequi quandam
pensionem a rege Salomone petiuit a matre regis quod hoc impe
traret a rege dicens. precor ut dicas regi. neque ei tibi nega
re quicquam potest. **1. Regum. ii.** Constat autem quod virgo gloriosa po
tissime habet primam conditionem ex summa humilitate sua
quam supradiximus esse heroycam. scilicet diuinam secundum quam intel
ligitur illud. **Respexit humilitatem ancille sue et cetera.** ut supra o
ipsa expositum est. Ideo de ipsa inter ceteros credendum est quod
prompior sit ad audiendos clamores seu preces pauperum sua
intercessione indigentium quam ceteri sancti eo quod eius humilitas
ut dictum est. est tanta quod magis accedat ad similitudinem diuine
humilitatis. de deo autem legitur in psalmo. quia non spreuit

neq; desperit clamores pauperū. s; cum clamarēt exaudīuit
eos. Scđam vero condicōnem credendū est ipam hīc potissīe
ex sua fide perfectissima scđm quā dictum est ei. beata q̄ cre
didisti tē. ut supra expositum est. Constat q; per veram fidez
redditur homo dignus ad hoc ut peticōes eius etiam si sint
valde difficiles a dō exaudiant. vnde Machēi xvij. Si habue
ritis fidem sicut granum sinapis dicetis monti huic transi et
transibit. fides autēz gloriose virginis grano sinapis p̄p̄is
sime comparatur. Nam supra predictum verbū enangelij glo
sa sic ait. fidem perfectam grano sinapis compar. que in fa
de humilis est et in pectore feruens. hec in glo. Constat autē
ex predictis q; cum fides beate virginis perfectissima est et cō
iuncta sue maxime humilitati. quod de ipius fide p̄p̄ie debz
intelligi illud verbum enangelij supradictū. s. Si habueritis
fidem ut granū sinapis. vñ de illa confitendū est p̄cipue q;
valde graua et difficilia sicut est mōtes trāsserz de loco ad
locum. a deo p̄ fidem quā habuit p̄fectissimaz sue humilitati
diuinitatem impetrare possit. p̄sertim cū etiam super hoc habz
erga deum maternā dignitatē p̄pter quā presumendū est q;
sibi non negauit xps quicq; ut ī auctate allegata n̄. s. x.
habet. Merito igit̄ ppli xpiani ad ipam tanq̄m singularē pa
tronam et aduocatū recurrūt ad bonum autē aduocatum
p̄net necessitates sue partis arcūspicere et eis etiam nō req̄
sitis prouidere. vnde Bñ. in quodam sermone de ipa virgine
gloriosa dicit. Quid mirum si inuocata adest que etiam nō
vocata presto est. Et hec carissime discipule tibi sufficiāt ar
predicta in hac distincōne.

Distinctio tertia de scrutinio scripturarum circa quedam
que ad sacrosanctum sacramentum altaris pertinent quibus
fidelium devotio ad ipsius veneracionem excitari
debet et continet. xvi. capitula

In primo capitulo ponitur a discipulo quedam admiracio cir-
ca sacramentum altaris inquantum est viaticum spirituale fidelium in hac vita
existenciam sicut olim manna viaticum fuit patribus in desertum
pergrinantibus ad quam respondet per magistrum

In secundo capitulo discipulus querit quomodo intelligatur refectio
spiritualis in hoc sacramento fieri ad quod respondet a magistro
per similitudinem refectio spiritualis ad refectioem corporalem

In tercio capitulo ostendit quod effectus huius refectiois spiritualis qui
ad vitam spiritualem assimilatur effectibus refectiois corporalis
quantum ad vitam corporalem

In capitulo quarto ostendit quod effectus huius ubi supercelestis in
spiritualibus assimilatur effectibus illis ubi celestis. scilicet manne in corporalibus

In v. capitulo ponitur quedam alia admiracio discipuli cir-
ca sacramentum altaris. que quidem admiracio ab infidelibus et contra
fidem nostram obloquentibus obiici solet. Quam admiracionem ibidem
magister soluit per quandam distinctionem miraculorum quam ibi ostendit.

In vi. capitulo ulterius redditur ratio quare circa hoc sacramentum
non fuerint frequenter visibilia miracula sicut olim fiebant circa
archam testamenti huiusmodi

In capitulo septimo ostendit quod ex occultacione maximorum mi-
raculorum que in hoc sacramento continentur. dulcedo spiritualis seu de-
votio in mente debite fumentum accrescit

In vii. capitulo ostendit quod licet in hoc sacramento memoria
passionis christi celebratur nichilominus dulcedo seu delectacio spiritualis
in recte ipsum fumentum sentitur

In ix. Capitulo redditur ratio quare representaciones communiter
sunt delectabiles. et consequenter ostendit quare representaciones in
hoc sacramento abscondite in recte fumentum sunt maxime delec-
tationis seu dulcedinis

In capitulo x. ponitur quedam alia admiracio a discipulo cir-
ca hoc sacramentum puta est sacrificium et ibidem soluit a magistro

In capitulo xi. declarat quod tripliciter intelligi debet impletio le-
gis per christum. et quod christus legem implevit in institucione huius sacra-
menti puta est sacrificium. et ibidem tractatur de explicita causa sacrificiorum an-
tique legis et de errore Rabimoyse circa reddendam causam sacrificiorum

In capitulo. xij. ostendit qd xps legē impleuit circa sacrificiū scōz triplicē eius causā faciendo qd lex iubet qui est p̄mu^s modus implendi legem

In capitulo. xij. ostendit qd xps impleuit legē sacrificioz antiqz supplēdo in eis qd deerat qui est 2° mod^o implendi legē

In capitulo. xij. ostendit qd dētm est i p̄ximo p̄cedenti ca^o per autētem psalmiste i psalmo qui incipit. deus dōz dñs locutus est non obstantibus cauillacōibz hebreoz. Et finaliter concludit qd xps instituendo hoc sacrificiū impleuit legē sacrificioz antiquoz. supplēdo quod deerat quod est 3° modus implendi legem

In capitulo. xv. ostendit qd i instituēdo hui⁹ sac̄menti seu sacrificij crist⁹ legem impleuit implēdo ea que in hoc fuerūt i antiquo testamento p̄nūciata seu p̄figurata

In capitulo. xvi. agit de multitudine noīm hui⁹ sac̄mēti q̄ multitudinē effectū ei⁹ salubriū denotat ex qua excitari debet deuotio ip̄m spūaliter sumenā

Capitulū p̄mū in quo p̄ponit a discipulo quedā admiratio circa sac̄m altaris quod est viaticū spūale fidelīū i hac vita existēciū sic olim manna viaticū fuit p̄ribz i desertū peregrinantibz. ad quā respondet per magist^r

Discipul⁹

Inuenti sunt sermones tui et cōmedi eos. et factū ē verbū tuū in gaudiū et leticiā cordis mei Jere. xv. Dico em̄ sermones tuos sup̄dictos de excellēcia virgīnis gloriose. et de ip̄i⁹ virtutū p̄fectōe me comēdisse. quia tanqz cibis suauissimis interiora mea huiusmodi sermones ingressi sūt cor meum letificantes et deuotōez meā q̄ntū fragilitatī mee possibile ē i ip̄am v̄ginē gloriozā exatariūt. Nūc autē ad quedam alia que i corde meo vt p̄bleumata versant. desiderans a te de ill^{is} illuminari sicut et de sup̄dictis tibi sequentem p̄pono admiracionem que talis est. Scrutans enī scriptas repio qd cum olim de⁹ populo suo p̄ desertum transeunti de cibo celitus eis p̄uidit. s. de māna. multa et magna miracula in ip̄o seu circa ip̄iū cibū visibilibz operatus est de⁹ vt habet. exo. xvi. vt puta qd vnusquisqz colligebat certam mensurā que dicebat gomoz pro quolibet. sic qd qui ampli⁹ colligebat non plus inueniebat qz qui min⁹ sed solum scdm mensuram sup̄dictā iuxta numerū familie quilibet repiebat. Item qd si ex eo pro

mane relinquebat puerificabat nisi solum in die sexta i qua duplex gomior colligebat eum medietas remanebat pro die sabbati in qua non descendebat manna. Item q pfecta mē sura. s. gomoz remansit in tabernaculo in pzia forma sine aliq putredine p totū temp⁹ vsqz ad destructōnem templi ut patet per predictū capitulū ubi d^r mandauit q reseruare in uase p custodia i generacōibz futis. Item q habebat plures sapos et diuersos s⁹ beneplacitū sumendū. Iux illud sapie. xvi. capitulo. ubi d^r de māna omne delectamentū in se habentem. Repēio tamē q i lege grade d^r puidit p⁹lo suo de dō supcelesti incorpali supexcellēdiori qz māna qd patz ex compacōe rez in utroqz dō contentaz. In māna em continebat res corruptibilis. In dō vero supcelesti. s. i sacramēto altaris res incorruptibilis gnet. s. vez corp⁹ xpi glorio sū deitati psonaliter vnitū. Maxima igit admiracōe dignū videt q in dō corruptibili. s. manna tot miracula t tā magna et tam continua visibiliter occurrerint. etē in dō supcelesti incorruptibili nulla miracula visibiliter appareat. Circa quod peto a te illuminari. non em dubito quū huiusmodi diuersitas rationem habeat michi occultam quam credo tibi esse manifestam.

Magister

Ad huiusmodi admiracōne tollendā aliq sūt pmittenda quoz vnū ē q si scrutat⁹ fueris diligētē scriptas repēies q sapia dei que omnia disponit suauiter. dōs disposuit diū sos diuersis hoibz scdm diuersas tempoz varietates pte tempoz oportunitati iuxta diū sos hoim status congruebat. Iuxta illud psalmiste. Oculi oim in te sperant dñe et tu das illis escam in tempore oportuno. Quod sic patet. Nam ad oim pmo parenti in statu innocentie existenti fruct⁹ omniū lignoz paradisi qui suaves et pulcri erāt pterqz lignū sciēcie boni et mali dedit in escam seu in abū gen. 2°. qui quidē dibus illo tpe homi competebar. Inter em illa ligna que sibi fuerūt ocella i abū lignū vite cōtinebat per cui⁹ esū poterat nō mori ut habet gen. 3°. Consequēter vō cū adam laps⁹ fu it in pēim p qd innocentie statū pdidit t a paradiso fuit expuls⁹ aliter fuit dispositū de dō suo. s. ut de terza maledicta cū labore t sudore vult⁹ comederet panē et herbas tēre germi nāns tribulos t spinas gen. 3°. vñ sic i statu innocentie rectissimo i quo ratio supior soli deo obediebat. et volūtas cum

omnibus viribus inferioribus solū rationis recte sine impedimento imperiū sequebatur cibis et correspondens erat suavis et absque labore et sudore ullo acquisitus et mortalitatis necessitatem non habens. Sic in statu lapsus ubi ratio superior humana ab obedienda dei recessit. et vires inferiores impio rationis resistebant. cibis laboriosus et tristis cum necessitate moriendi correspondebat. Qui quidem cibus solus humano generi per totam primam etatem usque post diluviū fuit excessus. postea vero tempore noe deficientibus perfectioribus a terra per diluviū edificato altari a noe super quod holocausta mundorum animalium deo obtulit quorum odorē suavitatis deus acceptavit. Noe et filijs eius benedicens omnia animalia eis dedit in cibum. unde cui antea olera et fructus terre solum licebat comedere. de cetero omnia animalia in cibum habere licebat ut habet Genesim. ix. languescere enim humana natura per ipsum diluviū oportebat ipsius cibum aliquantulum fortificari. In exitu autem israel de egipto quoniam deus separavit filios adam. sic ut aliquos. scilicet filios israel suo oculi et legi applicaret et eos per longam solitudinem ubi non erat semen ferentis neque panis comedenti ad terram fructiferam et lac et mel fluentem deduceret oportuit ut eis prouideret de alio cibo quem sine labore et sudore vultus possent colligere. scilicet de manna ne forte fame deficerent in via tam sterili et plura ut habet exodus. xvi. qui quidem cibus sic miraculose traditus et miraculorum multitudinem ut per te dictum est fuldet pro parte competebat populo illi. tamen ut per eundem atque frequentiam miraculorum visibiliter arca illi cibum contingentem eorum fides quam valde debilis et vertibilis erat ut patet in multis locis scripte per hoc firmior et stabilior redderet. tamen ut per experimentum cotidie comprobaret an recte ambulassent in lege domini. legit enim exodus. xvi. ubi super dixit dominus. Ecce ego pluam vobis panem de celo. egredietur populus et colligat que sufficiunt per singulos dies ut temptetur enim utrum ambulet in lege mea an non. Ex quo patet quod causa quare per singulos dies deus voluit prouidere illi populo de pane et non simul per quolibet anno vel aliquo magno tempore fuit ut cotidie temptarent an legem dei seruarent an non. quod quidem temptatio non est intelligenda sic quod deus vellet per hoc scire aliquid quod prius ignorabat. absit. Sed ut alijs patefieret et potissime superbis qui videntes per experiendam debilitatem suam adiutorium peterent diuinum. unde in glosa. temptatio ista est ut ipsis ostendat quomodo humiliores sunt ad petendum adiutorium et ad noscendum

dei gradū hēc ī glosa. Talis enī abus pprie p̄nebat illi p̄lo
rudi et incredulo. p̄ quē cibū infirmitas qualesceret in fide et
incredulitas puerorū patefieret. Cū autē ad terrā p̄missiōis
accessissent et d̄eus frugibus comedere cessauit manna ut
habeē ioseph. v. capitulo. Et exiit in ceperūt vti frugibus terre
chanaan sicut et alie nationes mūdi fructibus terre v̄scebant̄.
Differentē tū q̄ntū ad aliquid. Nam illi p̄lo tam fecūditas
terre q̄ sterilitas p̄debat ex meritis p̄li l̄ de meritis ut habeē
leuit. xxvj. et deutro. xxviii. Non autē sic contingit alijs na
tionibus cōmuniter. Nā Mat̄. v. capitulo. De sole suū fac
oziri sup bonos et malos. et pluit sup iustos et iniustos. quia
ut dicit̄ eccl. ix. capitulo. Vniūse aque veniūt iusto et impio
q̄d intelligit̄ q̄ntū ad ipam substantiā bonorū et malorū t̄pali
um nō autē quantū ad finem ut ī p̄ma sc̄de. ar. vlt. vñ p̄ls
ille qui carnalis erat p̄missis. p̄sentibz hui⁹ vite inharebat.
et sic oportebat ut ab illoz s̄ sua merita et demerita eis af
fuisset. Cū autē venit plenitudo t̄pis ī quo p̄ls dei nō t̄palia
bona p̄missa que vilia sūt et momentanea s̄ p̄ bona spūalia
ducere ad eterna. oportuit ut tali p̄lo ab̄ daret̄. sup̄naturalis
et celestis per cui⁹ manducōez spūalem vitam spūalis nutrire
sic ut manducans nō moreretur ieternū. s̄ morte spūali unde
saluator cōpans hūc panē alteri qui dat⁹ fuit p̄ribz Job.
vj. sic dicit̄. Non sic māducaverūt p̄res vestri māna et mor
tui sūt qui manducat hūc panē vivit ī eternū. Si igit̄ p̄dic
ta cōsideres sane m̄uentes q̄ diuina sapiā disposuit dare abū
p̄lo suo p̄porcionatū put statū et tēporū diuinitas req̄rebat
nō ergo ī ab̄o sup̄celesti. s̄ eucaristia requirūē mirac̄la visi
bilia sicut ī manna. Manna enī dabat p̄lo carnali tali ab̄o
indigentī rōnibz sup̄dictis. Eucaristia vero p̄lo spūali data
est q̄ tali pane pprie nutrit̄ et roborat̄.

Capitulū sc̄dm In quo discipul⁹ q̄rit quō intelligat̄ spi
ritualē refectiōē ī hoc sacramento fieri. Ad q̄d r̄ndet̄ a ma
gistro p̄ similitudinē refectiōis spūalis ad refectiōez corpālē.

Discipul⁹

Sire desidero quō p̄ istū panē sup̄celestē homo nutri
tur et roborat̄. nō enī cō q̄ hoc dicas p̄ sbam panis
et vini quibz hoies pprie nutriūt̄. q̄ quidē substantia
licet cū consecracōe sub illis sp̄ibus erat. facta autē consecracōe
nichil remanet de substantia panis et vini. sed solum eorum

accidentia que sensibilibiter apparent. **Magister** **N**ullo
modo dubitandum est quod sacramentum de quo agitur non nutrit
corporaliter per substantiam panis et vini que ante consecrationem erant
in sacramento cum consecratione facta designat ibi esse. Nutrit
tamen hoc sacramentum recte sumptum spiritualiter animam et ipsam refect
vnde magister in libro quarto dei vii. de hoc sacramento loquens
ait. Recte viaticum appellatur quia in via nos reficiens usque ad pa-
triam pondeat. assimilatur enim refectio spiritualis quam hoc sacramentum in
hominem fidelem efficit refectio corporali. quam debuit corporalis in corpo-
re animali causat tamen in modo refectiois quam in refectiois effec-
tibus. Primum patet sic. Nam sicut secundum philosophum refectio corporalis efficitur
de per tres vires naturales. sic quodammodo secundum veritatem fidei no-
stre. tres virtutes supernaturales quodammodo predictas correspondentes
requirunt in refectioe spirituali. quod sic patet. Nam in refectioe
corporali requiritur primo vis naturalis attractiva. nisi enim debet extra
corpus posita ad interiora loca refectiois apta. quodammodo vi na-
turali attraheret. impossibile esset corpus refecti ut est mani-
festum. Secunda vis que requiritur ad corporalem refectioem est vis
retentiva nisi enim debet per attractionem intra corpus posita reti-
neret per vim retentivam. nichil ad refectioem proficeret corporalem.
Tercia vero vis que requiritur ad refectioem corporalem est vis
digestiva. per quam nutrimentum assimilatur et unum nutritio que
omnia philosophus large ponit in libro de animalibus. In refectioe autem
spirituali de qua agitur requiruntur tres virtutes supernaturales. quarum tribus
virtutibus supernaturalibus quodammodo correspondentes assimi-
lantur. Requiritur enim in refectioe spirituali virtus fidei supernaturalis
que attractiva est credibiliu. nisi enim per virtutem fidei ea que sunt
extra mentem ad que. scilicet. nec experientia nec ratio naturalis at-
tingit. ad ipsam mentem per cognitionem fidei introducerent nul-
la esset refectio anime spiritualis. per fidem enim in mente subsistit
ea que non apparent ut ad Romanum. xi. Secunda virtus supernaturalis
que requiritur ad refectioem spiritalem est spes que virtus retentiva
est. Ea enim que per fidem attrahuntur ad nostram mentem nostre
saluti preminencia per virtutem spei retinentur. de qua virtute ad he-
breos. vi. Confugimus ad tenendam propositam spem quam sicut
anchoram anime habemus tutam et firmam. Tercia vero virtus super-
naturalis que requiritur ad refectioem spiritalem est virtus caritatis per
quam ex nutriente et nutritio secundum similitudinem grade unum ef-
ficatur. Iuxta illud primo. jo. iii. capitulo Qui manet in caritate

in deo manet et de^o i eo. Cui^o oīno sile legi^o de sumente hoc sa-
 cramentū. vñ 10. vñ. capitulo Qui manducat meā carnē et
 bibit meū sanguinē tē. Considerandū tñ q qz spūalia nō pos-
 sūt tñ assimilari corpālibz qum iter ea differēcia nō modica
 repiāt. Idēo inē nutitiōne corpālē et spūalē qz quelibet termi-
 nat i unione silitudis nutritis cū nutritio ē quedā lata dif-
 ferēcia. Nam i refectōe corpālī hēc silitudo seu unio pfiat p
 mutacōez nutriti i silitudinem nutriti. In refectōe spūali
 non sic. sed pfiat p mutacōez nutriti i silitudinem nutritien-
 tis. Unde Aug. i psona hui^o sacmēti dīc nō ego mutabor
 i te s; tu mutaberis i me. Differūt etiā iste refectōes i loco
 seu subiecto refectōis. nā refectio corpālī fit i mēbris cor-
 poreis vñputa i stomacho epatē vel venis. Refectio aut spū-
 tualis hōis nō sic. s; i mente que est pōpua pars spūalis hōis
 vñ Aug. loquens ad manducatē hoc sacm dīc ad quid
 paras dentem et ventrē. para mentem rede et manducasti.
 hēc ille. Ex quibus habes quō refectio spūalis considerari ha-
 bet p similitudinem ad refectiōē corpōalem.

Caplm 3° In quō oīdī ē q effect^o hui^o refectōis spūalis
 quo ad vitam spūalem assimilāt effectibz refectōis corpōa-
 lis quantū ad vitā corpōalem. **Disapul^o**

Habeo doctrinā tuā i pōictis q pānent ad modū re-
 fectōis spūalis. et etiā ad ei^o locū seu subiectum. et
 uellē ut vltērius michi declarares silitudines veri-
 usqz refectōis qntū ad effect^o vñusqz eoz put pūp pposu-
 eras. **Magister** Ad hoc qd qris attendere debes et sic
 refectō spūalis assimilāt refectōni corpōali qntū ad modū
 residendi sic inueniē silitudē i effectibz qui ex vñqz refectōe
 sequūt. oīez eīn effectū quem abus et pot^o materialis facit
 qntū ad vitā corpōalem hunc totū facit sacm qntū ad vitam
 spūtuālē ut i tercia parte. q. lxxix. qd patet discursūdo p ali-
 qd singulares effect^o ex quibz aliqz itelligi pnt. Est enī vñ^o ef-
 fect^o cōiter cuiuscūqz bone refectōis corpōalī augmentū spi-
 ritualis vitalis tā i corde aīalis qz i cerebro et huiusmodi. ex
 quo oīs vires nātales refoallant. Qui quidē effect^o i nō
 viatico spūtuālī effiat. Est enī effect^o hui^o sacmēti s^o ma-
 gistr^o sūiay i qrtō. dī. xij. augmentum vñtis. s. caritatis et
 per psequēs grāde atqz oīm vñtū spūtuālīū quay forma
 est ipa caritas. Itē refectōe corpōali cōpleta. nocua a corpore

animalis expellunt. qđ in nostro sacramento spūaliter efficitur.
Expellunt enim p hoc sacm a recte sumente oīa venialia pec-
cata pūt doctores tenent spēdaliē Ambro in .iij. de sacmētis

Discipul⁹ ¶ In suspōne debita hui⁹ sacmēti ve-
nialia dimittant valde rōnabile est. Sanguis enim xpī qui ī
hoc sacmēto realiter sumit effusus ē ī remissionē peccatoꝝ
Scire tñ vellē cur mortalia non dimittant ī tanto sacmēto
in quo xps plen⁹ grāa realit⁹ gnet. cū tamen in sacmēto
baptismi ī quo sola vtr⁹ xpī gnet non tñ venialia s; etiā ori-
ginale pccm et oīa mortalia pcca dimittant. vident etiā ver-
ba xpī sonare d vtroq; sacmēto q omīa peccata ī eis dimic-
tant. Sicut enim de baptismo dixit. Qui crediderit ⁊ baptizat⁹
fuerit salu⁹ erit Marc. xvj. capitulo p qđ intelligit dimissio
oīm peccatoꝝ etiā mortaliū. sine quoz dimissioe nullus sal-
uat. Sic de sacramento eucaristie dicit jo. vj. Qui manduca-
uerit hūc panē viuet in eternū. vitā aut eternam null⁹ hēt
cū pccō mortali. vnde tam p rōnez q; per verba xpī videt q
etiā pcca mortalia ī sacmēto eucaristie dimittant. **Magr.**

Si bñ gluxisti pōicea ex ipis rñsionē habes sufficientē
Nam sic in refectōe corporali digestiua totalit⁹ corrupta ne-
mo residet s; pot⁹ ex cibo incurrit magnā lesionē docēt ppo-
crate q ī suis anphorismis dicit. Non pura habētes corpora
quantū magis nutriet tantū magis ledet. Sic etiā stringit in
refectione spūali qz cū existens ī mortali peccato caritate ca-
ret q est digestiua spūalis vt dcm est. tūc talis nedū residet
spūaliter sed nouū incurrit graue pccm. vñ q manducat et
bibit indigne iudiciū sibi manducat ⁊ bibit pma cori. xj.
Ille aut qui hoc sacmētū debite sumit optet q sit ī caritate
q non cōpatit⁹ secum mortale peccatū. ⁊ sic talit⁹ sumens sac-
mētū non habet mortalia q ei dimittant. et ideo solū dicit
dimittere venialia. vñ aut illud qđ allegas. s. qui mandu-
cauit hunc panem ⁊c. Intelligit de manducacōe spūali de q
vt sup Aug. dicit. Crede et manducaisti qđ intelligit pfidē ca-
ritate formatā. nō aut itelligit vbum xpī sup dcm de man-
ducacōe sacramentali tñ q qđ manducacō etiā ab idignis
qui in iustā sibi māducant et bibunt fieri poss; **Discipul⁹**

Doce vltari⁹ me rogo d silēndine refectioū pōicaz ⁊
aliis effectib; **Magister** ¶ Sicut ī refectōe corporali hoīs
homo nō solū reficit sed et confortat ⁊ in suo robore firmat

unde p̄s. panis cor hoīs confirmet. Sic in hac refectōe spiritū:
ali languor qui ex diuina abūdanā diuine visionis i viris
iustis pangere seu fieri cōsuevit iux illud Can. ij. fūde me
floribus quia amore langueo per debitū hui⁹ sacramēti vsū
roborat. Et ideo i figa hui⁹ sacramēti itelligit illud. iij. Re.
xix. qd de helia lē. s. et ambulauit in fortitudine ubi illi⁹ vs
qz ad montem dei. Item in refectōe corporali attingit qz i cor
pore bene disposito refectōe completa nedū quis reficit s; etiā
impinguat. Iuxta illud Gn. vltio. Asser pinguis est panis
eius. qd etiā attingit in refectōe spūali p hoc sacm rite facta
Crescat em̄ i sic sumente mentis deuoto que pinguedo spūal
est s⁹ hugo. inqntū ariditatem aīe que quedā in deuoto est
expellit. Et ideo p̄s. cū dixisset. parasti i conspectu meo mē
sam qd bene p̄t intelligi de altari in quo hoc sacm celebrat q
vera mensa domini est statim subdit. Impinguasti in oleo ca
put meū. qd intelligendū est de pinguedine deuotionis. Itē
sic i refectōe pot⁹ nāalis. s. vini cor edificat iux illud vinū
letificat cor homis. Sic hui⁹ potū sup̄celestē debite sumens
magnā leticiam attingit spūalē. Iux illud saipe viij. Nō ha
bet amaritudinē quersa cō illi⁹ Item sicut potū vini sumētes
ultra sobrietatem ebrietatē incurrūt. Sic et i hoc potū spūali
qui p̄mos gradus caritatis. s. inapiendū et p̄fidenū trans
cendūt et caritatis p̄fectōem aliquantū attingūt ebrietatem
quandā incurrūt spūalē. vñ canticor. v. lē. bibite amica et i
ebriamini carissimi. q. d. Vos qui estis amica. s. i p̄mis gra
dibz caritatis cōstituti sufficit vobis bibere. Sed carissimi. s. i
caritate perfecta inebriari debetis. que quidem ebrietas spūal
non est viciosa sed valde laudabilis. Nam s⁹ Aug. de ago
ne xp̄iano talis ebrietas mentē nō enervat sed sursum rapit
intm̄ p oīm terrenorū obliuionē prestat. de qua quidem ebri
etate intelligi p̄t illud psalmiste. Et calix me⁹ inebrians qz
p̄clar⁹ est. Habet etiā iste abus celestis quendā effectū in quo
excellit om̄ia refectiua corporalia. Nam iste abus bñ sumē
tibz vitam eternam p̄stat iob. vi. Qui manducat ex hoc pane
vivet in eternū. In quē effectū nullū aliorū reficiendum partiā
pat etiam quo ad vitam corporalem

Discipul⁹

De ligno vite legit gen. vi. qz qui comedit de eo vivet i
eternū. Ex quo patz qz elus ligni vite prestare poterat vitā
eternam

Magister

Scdm aug⁹. de questionibus

veteris et noui testamenti. Eius ligni vite corruptionē inhi-
bebat nō tamen simpliciē p̄stabat immortalitatē. Vult⁹ em̄ pre-
standi vitā et̄nam ē quodāmodo infinita. ⁊ sic pure creatē
q̄ finita ē nō est cōmunicabilis.

Capitulū q̄rtū In q̄ oñdit⁹ q̄ effect⁹ hui⁹ ab̄i sup̄celestis
i spūalib⁹ assimilat⁹ effectibus illi⁹ ab̄i celestis. s. manne i
corporalibus

Discipul⁹

Satis habeo de similitudine effect⁹ spūalis refectio-
nis ad effect⁹ refectōis corporalis cōiter considerate
S; q̄ refectio corporalis per illū abū celestē a deo da-
tū. s. manna excellēdior cōsiderat⁹ q̄ refectō corporalis cōmūis
Iocōo vellem scire si ab̄us iste sup̄celestis in aliquib⁹ effectib⁹
seu p̄prietatib⁹ assimilet⁹ illi ab̄o celesti. s. māne

Magister

Iste ab̄o sup̄celestis nō solum habet effect⁹ spūales corre-
spondentes effectib⁹ ab̄i corporalis cōis vt dēim est. s; etiā hab⁹
effectus spirituales correspondentes effectib⁹ seu p̄prietatib⁹
māne excellēdiori mō. De manna em̄ legit⁹ exo. xvi. nec q̄
pl⁹ collegerat habuit ampli⁹. nec qui min⁹ poterat cepit mi-
nus. sed vnusquisq; iuxta illud quod comedere poterat con-
gregauit. put tu sup̄ allegasti. Cui⁹ sile spūali modo tangit⁹
i hoc ab̄o sup̄naturali ip̄m debite sumentib⁹. Nō em̄ quātitas
spūalis hui⁹ refectōis ex q̄ntitate corp̄is xp̄i sumpti accipit⁹
Cū eadem sit q̄ntitas corp̄is xp̄i diuidualitē i omib⁹ sumētī-
bus vt i tērdā pte. q. lxxix. et sic miraculos⁹ et excellēdior
de hoc ab̄o sup̄celesti dicit⁹ nec q̄ qui plus collegerat habuit
ampli⁹. Sile s; de manna dicit⁹. sap̄e xvi. q̄ om̄es delectad-
ones i se habebat. et oēm saporem suauitatis Sic et p̄fectius
diuini saporis multiplices et vari⁹ a recte sumentib⁹ in hoc
sacro ab̄o gustant⁹. Et licet in manna fastidiū seu nauseam
q̄q; sumētēs incēbāt. In x̄ illud nūi. xxi. aīa n̄ra nauseat
sup̄ isto ab̄o In hoc tñ ab̄o sup̄celesti. nausea nō habet locū in
his q̄ debite ip̄m sumūt. vnde Bñ. i q̄dam eplā notabilē di-
cebat Adior si ad gustū ab̄i dulcissimi nauseas. si tñ gusta-
sti q̄q; dulcis est dñs. aut certe non gustasti ⁊ nescis q̄o sap̄
xps et sic nō appetis cū sis in x̄p̄. at si gustasti ⁊ dulce nō sa-
pic sanū non habes palatū. hec bñ. Nec solū nauseā suūp-
sius hui⁹ gustus celestis nō generat s; pot⁹ alioz saporū fa-
stidiū in bñ gustante pcurat. vnde Cris. sup̄ math. Sic qui p̄-
posu manducauit abū huic esca cōmūis ingrata videt⁹ sic q̄

semel dulcedine xpi gustauit terrenorum bonorum non multum de ce-
tero sentiant saporē. Iuxta illud hebreorum. vi. Impossibile est
enim eos qui semel sunt illumiati gustauerunt nichilominus dei ver-
bum ventisque seculi ventis et pluri sunt reuocari rursus ad peni-
tendam rursus crucifigentes sibi metipsum filium dei. Et hec tibi su-
fidant de refectione spiritusalem ubi supercelestis subtiliora et al-
tiora que circa hoc sacramentum dicuntur peritioribus et magis p-
uectis relinquendo

Capitulum v. In quo ponitur quam admiratio discipuli circa
sacram altaris quam quidem admiratio ab infidelibus et contra fidem non tam
obloquentibus obia solet quam admiratio magister ibidem soluit

Discipulus

Non dubito quod de hoc sacramento aliorum et profundiora
tractant a doctoribus sanctis quam primum ad me non pertinet
nec ad primum volo de his scrutari propter mei intellec-
tus imbecillitatem unum tamen a te querere volo de quo sepe audiui tam
infideles quam hereticos obloquentes veritatem fidei nostre deridentes
in ipsorum prauitate tales enim me cotidie exprobrantes sic dicunt. dic
nobis ubi est deus tuus? Si enim bene scripseras scrutatus fueris re-
peries quod per archam testamenti dei olim maxima miracula non
sensibilia sed etiam sic publica et toti populo patenda fiebant inquit
quod de talium miraculorum fama infideles terrebantur videntes ad
oculum domini potentiam in reuerentia archae sui federis reluce-
tem quam enim populus israeliticus transiit iordanem pede secco sacer-
dotibus tunc archam testamenti portantibus per iordanem aque superio-
res descendentes steterunt in uno loco ad instar montis intume-
scentes inferiores vero ad mare mortuum fluxerunt sic ut totus
populus israeliticus qui per ardam terram fuit flumen iordanis sic
exiit donec supradicti sacerdotes cum archa alueni iordanis ex-
irent quo facto iordanis rediit in cursu suum quod quidem opus
tam miraculosum et tam publicum duo fecit unum scilicet quod filii israel
habuerunt in tanta reuerentia ipsum ioseph qui ex precepto dei hoc fi-
eri preceperat sic et moysen habuerunt. Aliud vero quod reges amor-
reorum et chananeorum audientes tam magnam et publicam miraculorum
terrore dei sic commoti sunt quod non remansit in eis spiritus que quidem
historia ad plenum habet ioseph. iiij. et iiij. Considera igitur anime israeli-
ta preteritum quod in huiusmodi archa testamenti in qua non continebatur deus rea-
liter neque christus sed solum tabule sapientie precepta decalogi con-
tinentes et secundum quosdam vana imagine quam deus preceperat

reseruati i testimoniū generacōibz futis vt habet exo. xvi.
Silr et virga que floruit in domo leui. de q virga habet nūi
xviij. Si igit p archam pōicta corpora inaiata tantummodo
portantem quicūqz sacra essent deus tam euidentia miracu
la et tam diuulgata et publica fecit in ipsius reuerencia quid
putas miraculi facere habuisset i tuo sacramento si in ipso
ipemet ver⁹ de⁹ seu xps realiter contineret qui sup omnia i in
finicu colendus et venerand⁹ est. Et non solū tpe iohue pōic
tum miraculū deus fecit in ueneracōem archē sui testamenti
Sed etiam tpe samuelis cum archa dñi fuit capta p philisteos
et in azoth deuicta. de⁹ fecit inuicta in azoth. et in yoolū eoz
vsqz ad hoc q philistei miserūt archam vsqz ad terrā israhel
et non sine magnis miraculis que i qu abbet mōitione archē
p deū fiebant vsqz ad hoc q archa dñi remansit in Cariathi
arim per aliquos annos. que hystoria habet per extensū pmo
Re. v. et. vi. capitulis. Item quando dauid fecit portari arch
am dñi supōictā de domo ammadab qerat i gabaa usqz ad
domū obedom qz oza extendit manū suam et reagit archā
dñi temerarie pculsus est a dño sic illico moreret vt habetur
ij. Re. vi. Cū igit deus vt archa sui testamenti reuerentia
beret tam a fidelibz qz etiā ab infidelibz tam magna miracula
et euidentia atqz publica olim faciebat quid extimandū est q
de⁹ faceret si i sacramento tuo ipi⁹ diuinitas incarnata cōtine
ret uel etiā ipse xps dei benedict⁹ cum tamen nulla talia nec
etiā filia p ipm sacm apō fideles hoc credentes. nec etiā apō
infideles hoc negantes viderim⁹ fieri s; pō⁹ oppositū. **S**epe enī
contingit q sarzaceni p armoz potenciā aliquas terras xpiano
rū destruant altaria cū isto sacramento disrūpunt nichil vi
dentes ppter qd timere debeant. ne talia audeant facere. **E**xq
quilibet sensat⁹ credere debet q i tuo sacramento nō de⁹ stinet
neqz xps sic vos xpiani asseritis s; solū substantia panis et
vini que ibi sensibilibz apparet q pura creatū est. **N**on enī
abbreviata est man⁹ dñi i pñti tpe sic vt non ostenderet hanc
veritatez palam et publice p signa atqz potentia sensibilia to
ti vniūso sicut alias pro archa testamenti facere consuevit.
hec et filia sepe ab infidelibz et hēticis audierā. ex quibz licz
fides mea nō patit⁹ decimētum benedict⁹ deus. **C**onfringunt
enī ossa mea pōicta obprobria que alias audiri remittens
Et faciens su sicut surdus nō audiens et nō habēs i ore suo

redarguacões. Quapropter valde desidero ut me circa hoc sic
diuina gracia coopante illumines ut responderi possim exp
brantibus michi verbum **Magister.** Ad tuam admi
rationem in hac parte tollendam et ad os obstruendum iniquo lo
quencium considerare debes quod miracula divina que super cursu nature
a deo instituta sunt se habent quantum ad eorum proximos
fines in duplici differenda. quedam enim eorum sunt a deo ordinata
ad fidem probandam sicut de primis signis seu miraculis que deus fecit
per moysen contra populum de consensione virge in colubem et econtra et
de manu leprosa et sana. Que quidem miracula coram populo facta
sunt ad fidem in eis creandam seu comprobendam. unde exo. iij.
Cum dixisset et fecit signa. scilicet predicta coram populo. sequitur statim
credidit populus. Si vero ex diuisione maris rubri et egypci sub
mersione visam per populum israeliticum secutum est quod populus credidit
domino et moysi seruo eius exo. xiiij. capitulo. Et sic de quibus primis
miraculis veteris testamenti que a deo fuerunt ordinata ut fi
des eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. que quidem mira
cula oportuit esse manifesta coram omni populo. unde deuterio.
ultimo commendat moyses de signis et portentis que moyses di
uina auctoritate fecit coram vniuerso israel. Quedam vero fuerunt diuina
miracula que non ad fidem causandam seu roborandam a deo facta sunt
sed potius ut credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscon
dita fideles mereantur. unde huiusmodi miracula non disposuit deus
manifesta esse per sensum seu naturalem cognitionem sed occulta ut
eorum fides meritoria esset. Que quidem miracula sic occulta et ab
scondita prepuer fuerunt in nouo testamento in cuius tempore fides cre
denda ceteris validior fuit ut est miraculum virginis per et domine
resurrectionis. que quidem miracula per fidem solum proprie cogno
scuntur. et eorum occultatio a quacunque nostra naturali cognitione nostram
meritum efficit vel auget. unde de resurrectione domini legitur. ioh. xx.
Beati qui me non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum
scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris ut in tercia parte
quod xxviij. Non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc ut sac
ramento viso populus crederet. sed ut credendo veritatem huius sacra
menti merito perficeret unde Augustinus. ut super allegatum est de hoc sac
ramento dicit. Crede et manducaisti. Et ideo quanto miracula in hoc
sacramento prestanta que maxima sunt occultiora sunt et nec ab
intus vel extra visibilia circa ipsum sacramentum apparent tamen in nobis
augent meritum. unde nullum inconueniens sequitur nec admiracione

dignū ex hoc q̄ publica seu visibilia miracula nō sūt cōiter
arca hoc sacm̄ sic olim fieri s̄sueuerūt c̄ca archā testamēti dī
put tu allegasti. Ibi enī miracula ordinabant ad fideliū fides
s̄firmandā seu causandā. Et q̄nq; ad infideliū terrore incuden
dū. h̄ aut̄ q̄runt̄ miracula ad meritū credentiū augendū. q̄
quidē meritū enācuaret vel saltem diminueret si talia signa
visibilia apparēnt

Capitulū .vi. In quō reddit̄ ratio quare c̄ca hoc sacm̄
nō sūt frequēter visibilia miracula sic olim fiebant c̄ca archā
am testamenti et huiōi

Discipul⁹

Hoc vni q̄ legit̄ i nōnullis historialib; antiquis li
bris q̄ q̄nq; i sacm̄to altaris apparuit forma pu
eri vel caro vel sanguis q̄ sūt signa visibilia q̄ a dō
fieri credunt̄ ut fides hui⁹ sacm̄ti i cordibus fideliū magis
firmet̄ q̄ videt̄ facē contra te. **Magister** **Ver** est q̄
talīa vel similia dicunt̄ esse facta q̄nq; c̄ca sacm̄ti tū altaris
s; talia nō dicunt̄ facta fuisse sic cōiter et publice sic miracu
la q̄ allegasti c̄ca archam testamenti unde non vident̄ talia
apud eccliam vniūsalet̄ solemnizari. sed forte puatim i ali
quib; p̄cularib; eccl'ijs quia non sūt nisi raro quo ad cer
tas p̄sonas quibus d̄s qui vniūsas mentū cogitacōes intel
ligit singulari modo singulis p̄videt̄ s; dictamē diuine sapi
ende a quibus non est trahenda consequēcia i vniūsalē

Discipul⁹

Esi talia miracula frequēter nō debeant
fieri i hoc sacm̄to publice et cōiter ne fideliū meritū dimina
tur ut dīc̄s. Congruū tū videret̄ ut fierent saltē ad terrorem
infideliū causandū put̄ legit̄ i supra allegatis historijs p̄mo
libro Re. v. capitūlo. et vi. de p̄iūsteis miracula facta arca
archam testamenti videntib; qui terrore diuino nō modico s̄
cōcussi q̄ ad diuinū p̄uenet honorē. Juxta illud psalmiste Ti
mebant gentes nomen tuū dñe et om̄es reges terre gloriā
tuam. **Magister** **S**i bene s̄sideras finē institucōis hui⁹
sacramenti tam p̄ximā q̄ vltimū certe repies q̄ q̄nto mi
culū hui⁹ sacm̄ti occultiora sūt tantomagis ad virūq; finē
ip̄i⁹ sacm̄ti congruūt. p̄mū patz sic. **N**ā institucō hui⁹ sac
menti ordinata est ad vitā spūalem et eternā rite sumenti
bus s̄ferēdā Juxta illud. Qui manducat hūc panem vinct̄
in eternū jo. vi. Et iste est finis p̄ximus istius institucionis
constat aut̄ q̄ ex occultacōe miraculoy hui⁹ sacm̄ti meritū

acrescat in cordibus fidelium in quantum non ex visis miraculis in eo
dem supernaturaliter factis summe veritati adhereret per veram fidem.
Sed etiam nullis miraculis in eo visis ex sola aucte divina op
posito credunt eorum que manifeste videntur. Ille enim qui ex sola aucte
seu inspiracione divina credit illud quod diuinitus reuelatur etiam si sen
sibiliter apparet oppositum maioris meriti est. quam ille qui non ex
sola aucte divina vel inspiracione. sed ex quibusdam signis sensibi
libus miraculose factis credit. unde ioh. xx. beati qui non viderunt
et crediderunt etc. Secundum patet. Nam finis ultimus tam huius sa
cramenti quam omnium que a deo facta sunt ad dei gloriam tanquam in vl
timum finem ordinantur. Iuxta illud ysa. xlviij. capitulo. Omne quod in
uocatum est nomen meum ad meam gloriam creavi eam formam meam atque fe
ci. Constat autem quod sicut gloria dei sepe in publica suorum miracu
lorum manifestacione hominibus innotescit sicut patet in miraculis
antiqui testamenti et in quibus plurimis miraculis noui testamenti.
Sic quicquid in occultacione diuinorum miraculorum ipsius dei gloria seu
honor in cordibus fidelium augeatur. legitur enim psalm. xxv. gloria dei est
celare verbum et gloria regum inuestigare simonem. Que quidem
idem verba sapientis a diuinitus diuinitus exponit. applicantur tamen
secundum eorum planum sensum proposito sic. Nam sicut reges inuestigan
do ea que sunt contra hominibus occulta ostendunt suam sapientiam ex
quo gloria eorum accrescit. sicut patet de Salomone qui causam oc
cultam mulierum coram ipso ad iudicium venientium inuestigauit. De
eo enim legitur. audiuit omnis israel iudicium quod iudicasset et timue
runt regem videntes sapientiam dei esse in eo. etc. Re. capitulum. iij.
Sic ad gloriam dei nonnunquam pertinet quod illud quod est in se uerissi
mum occultetur seu celestiter intantum quod nullomodo naturali cognitione
humana inuestigari possit. quod manifeste coniungit in hoc sacramen
to in quo per nullum sensum nec etiam intellectum naturalem humanum
cognoscitur prout ea que miraculose in eo continentur nisi solum per cog
nitionem supernaturalem a deo infusam. scilicet per fidem. Et sic proprie de hac
occultacione intelligi potest predictum verbum. scilicet gloria dei est celare verbum.
In hoc enim sacramento proprie celatur seu occultatur verbum incarnatum
de quo ioh. primo. In principio erat verbum etc. de qua quidem oc
cultacione expressse habetur ysaie. xlv. ubi dicitur. vere tu es deus abs
conditus deus israel saluator ubi enim prophetia loquitur de vocacione
gentium ad cognitionem christi tunc futuram. de qua dicit scripta.
tunc supra. viri sublimis ad te transibunt et tui erunt et te ado
rabunt teque precabuntur. Et ut declararet quod gentiles sic venientes

ad cognitiōē xpi negaturi erant suos deos filios. sequit̃ statim
eorū confessio sic dicentiū. tū in te est de⁹ et non est absq; te de⁹
Similiter vt ppheta ostendit q; gentiles ad fidē xpi venturi
non cognoscerent eū in p̃pria specie sed ipm cognoscerēt per
fidem sub alijs speciebus absconditū statim subdit i p̃sona gē
tī. Vere tu es de⁹ isrl̃ saluator qđ p̃prie cōpetit p̃posito. Si
aut̃ eā hoc sac̃mentū fierent miracula publice manifesta vl̃
etiā corā infidelib; sicut illa q̃ allegas que fieri cōsueuerūt ar
ca archam testamenti improprie dicerēt gentiles ad cognitiōē
xpi i hoc sac̃ramento veniētes vere tu es de⁹ absconditus
de⁹ isrl̃ saluator. Non enī est abscondit⁹ de⁹ cum p̃ oia mira
culosa publice manifestat̃ ex hac occultacōe seu absconsiōe
recte cōsiderata magna dulcedo deuotionis in mentibus cō
templantiū sane hui⁹ misteria sac̃menti sentiri debet. iux̃ illū
psalmistē q; magna multitudo dulcedis tui dñe quā absco
disti amentibus te. qđ p̃t̃ intelligi d̃ magnitudinē dulcissime
deuotionis seu cōtemplacōis quā rite hoc sac̃m spūaliter sumē
tes in suo gustu spūali sentiūt

Capitulū. vii. In quo oñ dicit̃ q; ex occultacōe maximorū
miraculorū q̃ in hoc sac̃ramento cōtinent̃ dulcedo spūalis i men
te debite fumentū accrescit

Disapul⁹

Pro vt michi declares aliquid vlteri⁹ de hui⁹ dūl
cedine deuotionis seu cōtemplacōis. quā hoc sac̃m
rite fumentes seu cōtemplantes sentiūt. hoc enī i
meipso maxie expiri desidero vt possim dicere. Sub vmbra il
lius quē desiderauī sedi et fruct⁹ eius dulcis est gutturi meo.
Canticorū. ii. capitulo. **Magister** **Desideriū** tuū i hac
p̃te bonū ē et a solo illo expectandū est impleri de quo legit̃ in
psalmo. Qui replet i bonis desideriū tuū ṽba etiam que alle
gas q̃ in canticis cōtinent̃ verba sponse xpi sūt. que quidem
sponsa est ip̃a ecclesia et etiā aīa fidelis deuota. que cerce ṽba
ad p̃positū satis vident̃ applicabilia. vñ glō. ibi dē sic dicit̃ quā
si ab estu desideriorū carnaliū sub vmbra illi⁹. i. sub eius p̃rec
atione requiem. et postq; p̃rexit me sub vmbra fructu ei⁹ sa
turata sum. i. celesti dulcedine eius vel corpore suo. hec i glō.

Ad vltiori⁹ aut̃ declaracōem quā a me petis circa ma
gnitudinē dulcedinis que ex occultacōe seu absconsiōe veni
tatis rei hui⁹ sac̃amenti in mentib; rite fumentū illud seu
cōtemplantiū sentitur seu spūaliter gustatur multa alce

Consideracōis essent introducenda q̄ forte hui⁹ tractat⁹ breuita-
 tem et incipiēdiū capacitatē excederent. Cōdescendēdo tñ ad tue
 peccōis effectū et ad tibi aliquatē satisfaciendū. considerare
 debes q̄ dulcedo ī spūalibus itelligit̄ quodāmodo ad similitudi-
 nē dulcedinis corpālis. vñ sicut mē saporēs corpales dulce-
 do est sanior. sic mē saporēs spūales sanior est ille q̄ d̄ sūmo ī-
 telligibili seu credibili. s. de ipso deo recte accipit̄. vñ de ps̄. de
 eloquijs dñis dicit q̄ sūt dulciora sup̄ mel et fauū. Cū igit̄
 ī hoc sacramento nō solū dīma eloquiū ab hoībus platur. sed
 etiam ipm vñū dei qd̄ semel locut⁹ est realit̄ continet̄. sequit̄ q̄
 ei⁹ spūalis pcepto seu manducacō suauissima sic atqz spūa-
 liter dulcissima. Et ideo ecclesia ī officio institucionis hui⁹
 sacramenti legit̄ suauitatem hui⁹ sacramenti null⁹ expm̄ere
 sufficit per qd̄ spūal' dulcedo ī suo fonte gustat̄. Et vltra hoc
 considera q̄ hec dulcedo seu delectacō spūalis ī sumente dispo-
 to augeat̄ ex absconsione seu occultacōe mirabiliū ī eo cōtē-
 toz. Quod sic patet. nā admiracō scōz plm̄ ī pmo rethorici
 coz est delectacōis causa ⁊ p̄ hoc oīa mirabilia delectabilia
 sūt. Silt̄ et omēs representacōes rez etiā non delectabiliū cau-
 sant delectacōem. Cū igit̄ ī hoc sacramento tot mirabilia cō-
 tinent̄ nō solū sup̄ omēz naturalem facultatem. s; etiā sup̄ na-
 turalē intellectū humanū vtpote q̄ xps de⁹ et hō pfect⁹ sub
 modis panis specie continet̄. Silt̄ et q̄ diuīso sacramento sub
 quolibet diuīsiōis pīcula pseruat̄ tot⁹ xps. Silt̄ q̄ accōdēda
 que de sui natura nō habent esse s; solū īesse sine subiecto ta-
 men ī eodē sacramento realit̄ existūt. Et sic de alijs maximis
 mirabilibz q̄ ī hoc sacramento cōsiderari pūt. Que quidem
 admiracō maxia ē cui nulla equal' forte esse p̄. Ex qua ad-
 miracōe merito maxia delectacō spūalis seu dulcedo causa-
 ri debet. Et ideo de tali dulcedie p̄rie p̄ intelligi illud ps̄. su-
 pra allegatū. s. q̄ magna multitudo dulcedis tue quam ab-
 scondisti. ⁊c. Abscondit̄ enī ī hoc sacramento multitudo mirabi-
 liū q̄ dulcedis mltitudinē causant vt dēcū est. **Disapul⁹**
¶ Licet vñ est q̄ admiracōes causant delectacōes seu dulce-
 dines. hoc tñ videt̄ vñ cum ipa mirabilia magna videntur
 sensibiliter seu sensū. de quibz vt credo loquit̄ pbs ī sua re-
 thorica. In his autē q̄ nō vident̄ neqz sensū s; credunt̄ non
 videt̄ habere locū q̄ admiracō sit causa delectacōis. cum enī
 ī hoc sacramento panis consecratus talis est oīno offert sensibz

post consecrationem sic ante nichil admiratione dignum in sacramento videtur seu sentitur. et sic non habet ibi locum admiratio nec per consequens delectatio ab admiratione causata. **Adigister**

Ille qui habet veram fidem propter veritatem innititur in credendis que nullo modo falli possunt. et ideo fortiter hoc talis firmus et certus adheret his que per fidem cognoscit quibus his que sunt per sensum siue intellectum naturaliter cognita que quoniam fallibilia sunt ut in secundum scilicet. q. iiii. Et ideo veri fideles qui firmissime credunt absque ulla dubitatione christum esse sub hoc sacramento oportet quod admirantur non solum de hoc quod totus christus in eodem sacramento est vere. sed etiam quod christus non apparet ibi sub propria specie sed est sub alienis speciebus absconditus. que quidem admiratio manifeste est delectationis causativa ut dictum est non minus quoniam in illo qui per sensum vel intellectum naturalem aliquid cognoscit cuius causam ignorat. Et utile hoc considera quod in admiratione semper est desiderium quoddam scilicet de illud de quo admiratur. et si illud est in se desiderabile ad obtinendum. sic in tali admiratione est desiderium consequendi illud de quo admiratur. quod quidem desiderium ex spe consequendi ipsum est delectabile ut in prima scilicet. q. xxxii. Et quia hec admiratio habet ad iunctam spem consequendi cognitionem perfectam eius quod scire desiderat. Sic et appetitum illius quantum sibi possibile est. Ideo bene applicantur rite sumenti hoc sacramentum verba sponte per te allegata. scilicet sub umbra illius quem desiderabam sedari. umbra enim solem seu corpus lucidum obumbrat seu abscondit sicut accendenda quoddam modo occultant seu obumbrant corpus christi in sacramento existens sed illud sic occultatum seu obumbratum sponsa desiderat ut dictum est. Et quia fructus illius desiderati in gutture suo dulcem sentit. Ideo subdit. et fructus eius dulcis in gutture meo. fructus enim redemptionis per christum facit in hoc sacramento spiritualiter sumpto sentitur in quantum talis sumens non nisi per fidem per quam sensibilibus credenda in certitudine preferat hoc facit. Similiter et per veram spem que beatitudinem futuram ex gratia et meritis certitudinaliter expectat. Sic et per caritatem que unionem mysticam inter nutriendum et nutriente efficit. Que quidem etiam ad manducationem spiritalem requirit ut dictum est. Constat autem quod ipsa caritas inseparabilis est ab ipsa gratia gratificante siue gratum faciente ut in prima scilicet. q. cx. Et ideo in manducatione spirituali huius sacramenti mens sumentis gratia impletur. et hic est fructus redemptionis christi quem debite venerans istud sacramentum

160

sentire habet p quo ecclesia in collecta orat sic dices. Ita nos
corpi et sanguis tui sacra misteria venerari vt redemptio
tue fructu in nob iugiter sentiam. Et ipse e ppe dulcedo spual
de q sup. qz mag mltitudo dulcedis tue dne qua abscondisti.

Caplm. viij in quo ondit q licet i hoc sacramento memo
ria passionis xpi celebret nichilominus dulcedo seu delectaco
spiritualis in recte ipm sumente causat. **Discipul**

Placet michi ea que
doces circa dulcedine huius sacramenti. Sed est vnum
qd aum meu i extrariū mouet. et est hoc. Constat eni
q hoc sacramentū institutū fuit a xpo i memoriā sue passio
nis in illud luce. xxij. capitulo hoc facite in meā cōmemo
ratiōē. vñ τ i collecta quā allegasti dicit. de q nob sub sacra
mento mirabili passiois tue memoriā reliquisti τē. Memo
ria aut passionis nullo mō videt dicenda dulcis seu delecta
bilis sed pot amara. vnde eccl. xl. c. O mors qz amara ē me
moriam tua. Ex quo videt sequi q in hoc sacramento non est
delectaco seu dulcedo spualis. s; potius memoria passiois su
pradicit que ē tristabilis et amara. **Magister** **L**icet tri
sticia s; se cōiter nō sit delectabilis. posset tū esse causa delec
tacois dupliciter. vno modo s; qd est i actu et inqntum facit
memoriā rei dilecte de cuius absentia aliquis tristat. et tamen
de sola eius apprehensione delectat. vnde et in officio de corpe
xpi legit ab ecclesia q istud sacm fidelibz est d absentia xpi
solaquū singulare. Alio mō tristitia pē esse causa delectacois
s; qd est in memoriā ppter subsequentē euasione vnde s; qd
homo apprehēdit se ab aliquibz tristibz τ dolorosis euasisse ac
crescit ei gaudiū materia. Et ideo quia per memoriā passiois
xpi fidelis credit se euasisse ab eternis supplicijs. Idcirco p hāc
memoriā debet i eo accrescere maximū gaudiū materia eo
q ppter triūphū xpi i sua passione liberati sumus ab eternis
supplicijs. vnde aug. i viij. confessionū dicit. q qnto maius
fuit piculū in plio. tanto maius erit gaudiū i triūpho. Con
siderat etiā in hoc sacramento quedā representacōes abscon
dite que sūt maxime delectabiles et psequens dulcissime

Capitulū. ix. in quo reddit ratio quare representacōes
cōiter sūt delectabiles. et dūter ostendit q respēracōes i hoc

sacramento abscondite a rīce sumēte sūt maxime delectacō
nis seu dulcedinis spūalis **Disapul?**

Pro ut mī declares p̄mo q̄re representacōes rez sūt
delectabiles. Et deinde que sūt ille representacōes
abscondite q̄ i hoc sacramento cōsiderant̄ que sunt
maxime delectacōis et dulcedinis ut dīas **Magister**

Scōm p̄lm i p̄mo rethorice. Om̄es rep̄ntacōes rez sunt de
lectabiles et etiā illaz rez que i se nō habent racōez delectacō
nis sicut cū aliquis homo p̄ imitacōem rep̄ntat a sinū uel
aliq̄d aīal et quoddā iocosi et delectabile et sic de filibus repre
sentacōibus imitatus et alijs. Cui⁹ racō est quia gaudet
anima in collacōne unī⁹ ad alterz. Cōferre enī unū alteri est
p̄p̄ius et conuivialis act⁹ racōis ut p̄ls dīat in sua poetria
unūquodq; aut in sua op̄atione non impedita delectat̄ ut in
vi. ethicoz

Disapul? **I**ntelligo q̄d dīas circa p̄
mum. s. quare representacōes sūt delectabiles. Sed peto ut 2⁹
michi declares. s. quō in hoc sacramento cōsiderant̄ aliquę re
presentacōes abscondite que ut dīas sūt maxime delectacō
nis

Magister **I**n hoc sacramento recolit̄ seu rep̄
sentat̄ memoria passionis xp̄i ut dictū est. Sīl̄ et i eodē re
presentat̄ seu p̄figurat̄ beata fructio in qua anima bēa diuina
fructiōne replet̄ sicut quodāmodo sumens refectionem corpale
illa replet̄. vñ et in vltima collecta officij de corpore xp̄i dīat̄
fac nos domine diuinitatis tue p̄petua fructiōe repleri quā p̄
cōsi corporis et sanguinis tui corporalis p̄cepto p̄figurat̄. Et
sic patet q̄ sic i hoc sacramento recolit̄ seu rep̄ntat̄ p̄ modū
memorie p̄teritoz passio xp̄i. sic i eodē representat̄ p̄ modū
p̄figuracōis fut̄a fructio beata. et sic sūt ibi due representacō
nes que sūt cause delectacōis. Et quia ista representata s̄ se
sunt maxime dulcedinis. In p̄mo enī representat̄ summū me
ritū humani generis. s. passio xp̄i. i scōo vero rep̄ntat̄ seu p̄
figurat̄ summū p̄miū. s. fructio beata. Consequens est q̄ iste
representacōes non solū sint delectabiles inq̄ntū representacō
nes sed etiā maxie delectacōis seu dulcedinis ex p̄te rep̄nta
toz que quidē inq̄ntū abscondita sunt dulcora reddūt. iux
ta illud. p̄i. ix. panis abscondit⁹ suauior est

Capitū. x. in q̄ p̄ponit̄ alia admiracō a disap̄lo de hoc
sacramēto. put est sacrificiū. Et soluit̄ ibidem a magistro

Disapul?

P
 Lacent in responsiones tue per quas in ostendis
 quare mirabilia preta in hoc sacramento seu ea
 que in ipso se representata sunt abscondita. Et etiam que
 circa illud non fuit contra publicam miracula sic olim
 circa archam federis testamenti fieri consueverunt. Quas quidem
 rationes credo esse sufficere ad obturandum os loquentium inique
 Sed adhuc unum est valde mirabile in oculis meis. scilicet quod in sa-
 crificiis testamenti antiqui que ex carnibus animalium occisorum
 fiebant ut patet *Leui. i. ca.* et in pluribus locis. tamen ad eorum
 reuerentiam et potius ipsius dei cui offerebantur non erat licitum
 ipsa offerri nisi tantum in templo dei quod erat unicum et non
 in alio loco. unde *Deut. xii. ca.* Caue ne offeras holocausta tua
 in omni loco quem videris. sed in eo quem elegerit dominus sed in
 unam tribum tuam offeras hostias etc. Cum autem hoc sacramen-
 tum a patris audiri sit sacrificium. quod quidem sacrificium quod in infinitum
 seu incompatibiliter sacrificia antiqua in dignitate et excellen-
 tia excedit videtur ad ipsius reuerentiam pertinere ut non of-
 feratur nisi tamen in unico loco. quod etiam esset magis conformis
 huic quod ipse christus cuius passionis memoria in hoc sacramento
 celebratur non nisi in uno loco per suam passionem oblatus est. Co-
 stat enim quod christus venit ad implendum legem ut habetur *Matth.*
v. ca. Que quidem impletio etiam intelligatur solum in moralibus
 non autem in ceremonialibus seu iudicialibus sicut supra in prima
 parte dei. vii. est tractatum. quia ratione sacrificia veteris legis que
 ceremonialia erant tunc nonne legis euacuata sunt. Illa tamen
 que ad sacrificiorum veneracionem siue reuerentiam pertinere viden-
 tur de dicamine naturalis rationis esse dimissum. et per dominum tan-
 quam moralia in lege noua durare debent. cuius oppositum video
 in ecclesia sancta dei exerceri. offert enim hoc sanctissimum sacrificium
 in omni loco indistincte. quod videtur esse quodammodo contra ipsius
 veneracionem ut dictum est. Magister. In hac tua ad
 miracula preponis quedam vera ut cum dicis quod hoc sacramentum est
 sacrificium quod verum est. nam non solum hoc sacramentum nominatur sacrificium
 ratione refectoris spiritualis ut dictum est. sed etiam nominatur sacri-
 ficiu. in eo enim representatur passio christi que summa et acceptissi-
 mu sacrificium vespertinum fuisse demonstratur. quod quidem sacri-
 ficiu in infinitum excedit cetera sacrificia ut dicis. preponis
 etiam quod sacrificia antiqua non nisi in unico loco offerri debeant
 quod verum est preterea post edificacionem templi. preponis

etiam qd xps venit ad implendū legem. qd vey est put ipse
testat in euāgelio. put tu allegasti. Sed ex pōictis non solu
dis intentū. s. qd hoc sacrosanctū sacrificiū non debet offerri
nisi in vnico loco. hoc enī nō est de dictamie racōis natural'
put tu existimas. sed scōm qd deus vbiqz ē et vbiqz dñatur
vbiqz ei potest sacrificiū offerri. vñ Exo. xx. ca. post dācōnē
legis decalogi vbi pmo fit mencō de sacrificijs dō offerēdis
sic legē. altare de terza facietis michi et offeretis sup eo holo
causta et pacifica vestra. oues vras et boues i omni loco i q
memoria fuerit nomis mei. veniam ad te et bñdicam tibi.
Ex quo patet qd etiā de lege diuina pmo nō fuit phibitū qd
in omī loco offerent sacrificia sed hoc fuit tm̄ durante tēplo
ordinatū vt ab ydolatria phiberent. vel etiam existente tab
naculo in deserto oportebat racōne predicta vt ad ostiū tab
naculi p̄sentarent sacrificia vt habetur Leui. xvij. Tempore
aut noue legis quando per orbem terrarū fides xpi diuulga
ta ē vbiqz puenit sacrificare deo. iuxta illō Mal. i. capitulo.
ab exitu enī solis vsqz ad occasum magnū est nomen meū
in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini
meo oblacō mūda quia magnū est nomē meum in gentibz
hui⁹ ei racō manifesta est. Nam sicut cū lex diuina vni tm̄
genti dabatur. s. isrl'itice vnicū templū tantū assignabatur
ad deo sacrificandū. sic cū lex dīna ampliata ē ad om̄s gētes
congruū est vt in omī loco deo dēdicato liceret ipi deo sacrifici
care. vnde de hoc admirari non debes. sed quia in hac tua ad
miracōne tetigisti aliquid de implecōne diuine legis p xpm
p̄arco tibi ostendam qd i hui⁹i sacrosancti sacrificij institucōe
xps excellenter legem impleuit.

Capitulū xj. in quo declarat qd tripliciē intelligi debet imple
tio legis p xpm et qd xps legem impleuit in institucōne hui⁹
sacramenti put est sacrificiū. et ibidem tractat de triplici cā
sacrificōrum antiquę legis et de errore Rabimoyfi circa red
dendam causam sacrificōrum.

Disapulus.

De hoc valde desidero informari. nō enī vidō hoc
sacrificiū i aliquo sformari sacrificijs antiq leg.
vnde nec intelligo quō in eodē xps legē ipleuit
Magister. Circa hoc attende debes qd xpus
m̄l'aphicē legē ipleuit et spēalit̄ t̄bz modis qm̄ duo ponunt
in glosa sup illō verbū supra allegatum. non veni soluere

legem sed implere. **Matth. v.** ubi glō sic dicit. Impleuit xps
legem faciendo qd iubet vel supplendo qd derat. Tercius autē
modus est cū illa que pphetice de xpo dicebant futura. xpus
in suo aduentu impleuit ut cū dicit de introitu xpi i hierlm
hoc totū factū est ut impleret qd dictū est p ppham. **Exulta**
filia syon etc. **Matth. xxj.** Et ad istū tercū modū reduci potest
illud qd p varias figuras significabat futurū in xpo q oīa
p ipm seu in ipo fuerūt impleta. Que quidem triplex imple
tio manifeste apparet i institutiōe huius sacramenti qd ē vez
sacrificiū ut dictū est. in hoc enī impleuit xps legē pmo mō
scz faciendo qd iubet. nam oblatō sacrificiōrū est de iure natu:
rali put in secūda scōe. q. lxxxv. Et inde est q in qualibet eta
te et apud quaslibet hoīm natiōes sp fuit aliq sacrificiōrum
oblatō. qd aut est apud omīs natiōale est. huius autem racō est.
Nam sicut in rebz natiōalibz inferiora natiōalē suis superiori
bus subdunt. ita etiā natiōalis racō dicitur ut scōm natiōale
inclinatiōē hoīes ei qd est supra oēs subiectiōē et honorem
exhibeant scōm modū homī conuenientē. Qui quidem modus
est ut sensibilibz signis utat ad expmendiū interiozē cōceptū
sicut ex sensibilibz cognitiōnem accipit inuisibiliū. vnde ex na
turali rōne pcedit q homo sensibilibz rebus utat offerens
eas deo in signū subiectiōis et honoris ad similitudinē eozū q
dñis suis aliqua offerūt in recognitiōē dñij. Ex quo patet
q oblatō sacrificij pmet ad ius natiōale. Ex quo p inferri q
Rabimoyse ille egipcius q solēnis sum? doctoz inter hebreos
reputat manifeste errauit in reddenda racōne sacrificiōz ve
teris legis in tercia pte sui libri de directiōe pplexorū capitulo
xxxij. et xlvi. Nam scōm eū i pōictis causis nulla racō assi
gnanda est ad sacrificiōz veteris legis oblatiōē nisi solū ut
pplis retraheret ne ydols sacrificaret. que quidem rō licet in
pte vera est ut p haberi **Leui. xvij.** non tū vez est q ex ipsa
sola racōe sacrificia deo accepta fiebant. **Noe** enī cū egredere
de archa ubi nulla erat ydolatria. nec ydolatre deo sacrificauit.
qd sacrificiū legif deo fuisse acceptū in odorem suauitatis
ut habet **Gen. viij.** **Siliter** et munera **Abel** accepta deo fuerūt
licet p tunc nondū orta erat ydolatria ut habet **Gen. iij. c.**
Ex quo patet manifeste q nō solū sacrificia erant offerenda
deo ut pplis ab ydolatria retraheret ut pōictus rabi estima
bat. sed etiā ut pplis subderet deo ostēdendo huius subiectiōē

per signa sensibilia pnt racō natural' dicat mō supradicto
Discipulus. **S**crutando veteres scripturas quedam
vident' facē p' opione Rabimoyfi supradicta. quā p'iores
hebreoz sequitur. vñū est q' nō legē dēū p'cepisse p'lo isrl'
vt sacrificaret sacrificia nisi postq' ydolatrauit in fabricacōe
vituli vt patet Exo. xxxij. et leui. i. et in sequētib' capitul'
Ex quo patet q' sacrificia fuerūt ordinata solū ad retractōz
a cultu ydoloꝝ. si em̄ non solū ad hoc sacrificia fierēt. sed ad
ostendendam subiectōnē deo per signa sensibilia prout tu as
seris sequit' q' anteqm̄ p'p'ls laberet' in ydolatriam debuissēt
p'cipi. hoc idē videt' jeremiās dicē vij. ca°. Non sum lo
cutus cū patribus vestris et non p'cepi eis in die qua eduxi
eos de tēra egypti de ubo holocausto matū et victimarū. que
quidem verba jeremie necessario intelligūt' dicta añ lapsū
p'p'li i ydolatriam. que et filia allegant' p' ipm̄ Rabimoysem
et eius sequaces ad suā opionem p'suadendam. vñde p'ro q'
michi illa declares p'forim'iter ad veritatem tuā p'posita.

Magister. **S**i bene scrutatus fueris ea q' i antiquis
scriptis circa sacrificia oblata seu offerēda dicūt' clare repe
ries q' Rabimoyfes n̄ bñ allegauit i supradictis et huiōi si
milib'. Ad cui' declaracōnē scire debes q' cā sacrificōꝝ q' in lege
vereri p'apiebant' nō est vnica tm̄. s. vt hoies p' illa retrabe
rent' a sacrificijs ydoloꝝ sic Rabimō. p'dict' errorē estimat'
uit s; fuerūt alie cause p'ncipaliores q'z vnā ē vt p' sacrificia
representaret' ordinacō mentis in deum ad quā exatabat' sacri
ficiū offerens. In hoc em̄ recognoscebat offerens q' omnia sua
habebat a deo tanqm̄ a p'mo p'ncipio. s. filr et ea ordinabat in deū
tanq' i vltimū finē i honorem d'i sua offerēdo. vñde et dauid
dicebat p'mo pal. xxix. c. Tu ā sūt oīa et que de manu tua
accepim' dedimus tibi. vñde in oblacōnē sacrificōꝝ recte fa
cta prestabat' homo q' deus esset p'mū p'ncipio creatōnis rez et
vltimus finis ad quē oīa essent referenda. Et ideo phibeat'
i lege sub anathemate offerre sacrificiū nisi soli deo Exo. xxi.
tanqm̄ in hoc peccato incurreret' crimen lese maiestatis.
P' aut' assignatur alia racō sacrificōꝝ ex hoc q' p' huiōi hoies
retraberent' a sacrificijs ydoloꝝ licet cecidat' esse p'ialis causa
seu m'm' p'ncipalis. non tamē est totalis causa nec p'ncipal'
q' sic patet. Nam etiā tpe quo ydola nō colebant' nec repie
bant' i mūdo laudabiliter et meritorie dō offerebant' munera

seu oblationes et etiam sacrificia ut patet de abel Gen. iij. c.
Nam scdm sanctu tho. in scda scde. q. lxviij. in pma etate
non fuit ydolatria ppter retencione meozie creacois mundi
Ex quo adhuc vigeat cognitio in mente hoim et licet hec
sentencia no teneat ab hebreis. sufficit tamen q ipemet Rabi
moyses in suo deuto. libro. i. ti. de ydolatria. ca. i. expsse dic
q ydolatria incepit in mudo a tpe Enos et non ante. Costat
aut q abel fuit mortuus anteqm Seth nasceret. qui quidem
Seth fuit pater ipsius Enos. que oia habentur expsse in p
dicto capitulo. s. Gen. iij. Cum ergo abel obtulit munera do
accepta anteqm ydolatria in mudo isurgeret ut patz ex dictis
qd etiam ipe Rabinomoses ocedere habet. sequitur manifeste
q raco sacrificoꝝ deo acceptoꝝ et oblatioꝝ non est acapienda
solu ex retractone ab ydolatria. idem etiam Rabinomo. dicit
in suo deuto. in libro de iudiciis titulo de regibz capitulo.
xi. q rex messias habet edificare templu et cōgregare disp
siones isrl. in quo templo fient sacrificia et iubeat eo modo q
in lege moysi continetur. et ipemet in eodem capitulo dicit
q tpe sui messie om̄s gentes conuerterent ad legē mosaica cōfi
tentes q mendaciu hēditauerūt p̄res eoz. s. in colendo ydola.
Ex quo patet manifeste scdm eū q tpe sui messie erūt sacri
ficia legalia. ex q manifeste habet q sacrificia n solu papuntur
ppter retractone ab ydolatria ut ipemet erzonee docet. Hi s
dictis ad pmū qd p opinione Rabinomoyli allegas dicens q
no legit deū pcepisse ppl'o israhel ut sacrificaret nisi postqm
ydolatrauit in fabricacōe vituli. Dicendū est q hoc est fal
sum. Manifestū est enī q quando deus eduxit ppl'm de egipto
pcepit eis de agno pascali imolando qd fuit celebratum i ipa
nocte in qua de egipto exiuerūt. et hoc fuit pmū preceptum
qd legitur datum fuisse filiis isrl a deo p moysen. Qui quidez
agnus pascalis victima vocat unde Exo. xij. d. p̄dicto agno
pascali dicit. Cum dixerint filij vestri q est ista r̄ligio. dicetis
eis victima transitus domi est. Ex quo patet q sacrificare
victima fuit pceptū ppl'o israhel ante fabricacōē vituli qd
est contra p̄dictū Rabinomoylen. nec valet q ipse Rabinomoyles
dicit in p̄dicto capitulo xlij. q pmū pceptū datū isrl'icis n
fuit de agno pascali eo q fuit ex certa racōe datū tūc expssa
scz ut euaderet a plaga p̄mogenitoꝝ ut habetur Exo. vi. Et
etiam q hoc pceptū fuit in terra egipti. no aut cū educerent

de terra egipti ut ipse dicit. Nam p̄mū est manifeste falsum
ut lra testat̄. nullū ei preceptum legis datum fuisse p̄lo is-
rahelico ante p̄ceptū de agno pascale. et sic tenet Rabisal.
et omnes expositores hebzei. item licet p̄ agnū pascalem di-
sponente deo euaserint a plaga p̄mogenitoz. istud tamen p̄-
ceptum p̄ totū tpus legis veteris fuit obseruandū. put ex-
presse habet̄ Exo. allegato capitulo. fuit etiā hoc p̄ceptū da-
tū i terra egipti et i ipa eductōe de egipto obsuatū. et ca-
uillacōes p̄dicte sūt nulle. Ad 2° vero qd allegas de verbo
iē. dicentis. quia non sū locutus cū p̄ibz vsis. nec p̄cepti eis
in die qua eduxi eos de terra egipti de iūbo holocaustomatū
et victimarū. Dicendū qd hoc est vez. nam in exitu de egipto
quando deus precepit agnū pascalem celebrare. non precepit
eis facere holocausta et victimas sed solū victimā. Agn^o ei
pascale victimā erat ut dictū est. nō autē holocaustū. postea
vero cum lapsi sunt i ydolatriam deus p̄cepit eis holocausta
et victimas deo offerri a p̄lo. ne talia offerret ydolis que est
scda racō sacrificōz min^o p̄ncipalis qm p̄ma. Nam p̄ma rō
que sumit̄ ex prestacōe subiectōis ad deum stat omī tēpore
etiā cū nulla ydolatria in mūdo fuisset vel esset. Scda iō
racō sacrificōz que sumit̄ ex retractōe ab ydolatria nō habz
locum quando nulla ydolatria est i mundo. **Discipulus**
Videtur michi qd sanctus tho. p̄ma scde q. ij. ar. ij. p̄edi-
ctas allegacōes facit ad p̄bandū qd racō sacrificōz sumit̄ ex
retractōe ab ydolatria. **Magister.** **S**i bene scrutat^o
fueris verba sancti thome manifeste repies qd non assignat
racōnem illā de retractōe a sacrificijs ydolorū tanq̄ sit cōlis
racō et p̄ncipalis ad sacrificandū deo. sed assignat eā tanq̄m
causam p̄ciālem eoz que fiebant p̄ncipaliter circa sacrificia
que quidem p̄ciālia dēmmata fuerūt p̄fabricacōnem vi-
tū. vnde sanctus doctor p̄dicet i loco p̄ te p̄allegato sic dicit
Et ideo de causa ceremoniarū circa sacrificia p̄ assignari rō
alio mō ex hoc qd p̄ huiūdi retraherent homines a sacrificijs
ydolorū. hec ille. vbi nota qd nō dixit. **E**t ideo de causa sacri-
ficandi deo in generali p̄ assignari alia racō. quia sacrificare
deo put ip̄e ponit scda scde q. lxxxv. est de iure nature qd sp̄
stat ut dictū ē. sed dicit notant̄ d causa ceremoniarum circa
sacrificia pot assignari alia rō. **E**t sic manifeste ex verbis
eius habes qd retractio a sacrificijs ydolorū nō est causa total

ad sacrificandū deo sed solū p̄dalis ad ceremonias p̄culares
que circa sacrificia fiebant. filiter sc̄dm eū allegat illū verbū
Iere. iij. vbi dicit. Non precepi eis in die qua eduxi eos de
terza egipti de verbo holocaustum et victimarū ad ostēden
dum q̄ varia sacrificia nō fuerūt data p̄lo isrl̄itico an̄ lap
sum in ydolatriā. p̄ qd non excludit vnū p̄ceptū. s. de agno
pascali qd datū fuit t̄pe educōis de egipto vt dictū est. et vt
bene habeas causam sacrificōz veteris legis put s̄act⁹ doctor
tradit in pte ⁊ questione pte allegata sc̄re dēlex q̄ p̄dicta sa
crificia triplicem habent causam. duas. s. l̄rales. quarū vna
est p̄ma ⁊ p̄ncipalis sc̄dm quā p̄ sacrificia p̄stabat ordiatio
mentis in deū ad quā sacrificiū offerēs excitabat vt dictū est
et ista causa semp̄ habet locū in sacrificijs siue ante legē siue
in lege siue post legem cum sit de iure nature qd indelibile est
Sc̄da vero causa l̄ralis p̄ quā reddit racō de varietate ceri
moniarū circa sacrificia veteris legis est vt p̄ ea homines re
traherent ab ydolorū sacrificijs. que quidem cā habet locū t̄m
modo in t̄pibz quibz ydolatria p̄ vnūsum m̄sdum vigne.
Tercia vero causa sacrificōz veteris legis ē figuralis. s. vt
per illa sacrificia multa et varia que in lege tradebant vnū
singulare et p̄cipuū sacrificiū. s. illud quo ip̄e x̄ps obtulit se
ip̄m dō in odore suauitatis vt dicit ad Eph. v. figuraret tan
qm̄ p̄fectum p̄ imp̄fectū. vnde racōnes sacrificōz veteris ce
lamēti figurales sumūtur ex vero sacrificō x̄pi vt i p̄dicta
questione plene traditur. et ista t̄rda cā habuit locū a p̄n^o
mūdi vsqz ad passiōē x̄pi q̄ figurata fuit p̄ p̄dicta sacrificia
qua quidem passiōe celebrata racō figurandi iam cessauit
Ex quibz tribz causis Rabimoyse solū sc̄daz causā assigna
uit tanqm̄ totale p̄dictoz sacrificōz i quo a veritate deniat
sicut in multis alijs locis.

Capitulum xij. in quo ostendit q̄ x̄ps legē impleuit circa sa
crificiū sc̄dm triplicem eius causam faciendo qd lex iubet q̄ est
p̄mus modus implendi legem. **Discipulus.**

Ex quo ergo triplicē cām h̄nt sacrificia sc̄re desi
dero s̄m quā illarū dicit p̄ q̄ x̄ps impleuit legē
istitūdo p̄dictū sacrificiū faciendo qd lex iubet q̄ est
p̄m⁹ modus implendi legem s̄m glosam supra allegatam
Magister. **S**i bñ p̄sideras x̄ps in institucōe p̄dicti sa
crificij. s. sacramenti altaris excellentē impleuit legē faciendo

quod iubet scdm om̃s tres causas supradictas. nam si hō of-
ferens ex rebus suis deo sacrificiū i hoc prestabat q̃ ea .s. ob-
lata haberet a deo tanqm̃ a p̃mo p̃i^o et ordinaret in deū tan-
qm̃ in ultimū finem q̃nto magis hoc oñdebat seu prestabat
q̃ seipm̃ totū i honore dei offerebat im̃ aculatū p̃ut cristus
fecit in sua passione. Que quidez passio in hoc sacrificiō cui⁹
memoriale est representat vt dictū est. Scda vero causa offerē-
di deo sacrificia excellenti⁹ fuit p̃ huiūdi sacrificij institucōnez
impleta. Nam post huiūdi sacrificiū et eius diuulgacōnez per
orbem p̃ p̃dicacōnē ap̃loz et discipuloz xp̃i homines fuerunt
retracti a sacrificijs ydoloz mltomagis qm̃ antea. qd̃ patet
ad sensū. Nam cultu dīmo in templo dei vigente sm̃ cerimo-
nias mosaice legis nedum inter gētes ydolatria ubiqz vige-
bat. sed etiā in p̃plo isrl̃itico publice colebant ydola. et hoc q̃
ad decem tribus semp. quo ad tribū vero iuda et h̃ nō semp
saltem frequentē vt habet uij. Re. p̃ totū. Quātiū vero ad
terciā causam .s. figuralem manifestū est q̃ xp̃s legē sacri-
ficōz legaliū p̃fectissime impleuit. p̃cipalit̃ p̃ sacrificiū sue
passionis qd̃ quidez sacrificiū tanqm̃ p̃fectissimū figurabat
per om̃ia illa sacrificia imperfecta veteris legis vt dictū ē. et
sic sacm̃ altaris qd̃ p̃dictā passionē representat terminū p̃tē
et finē om̃ibz figuratibz sacrificijs in lege cōtentis. vnde et ec-
clesia in festo corpis xp̃i in ymno cantat. dat panis celit⁹ fi-
guris terminū.

Capitulū xij in quo ostendit̃ q̃ xp̃s impleuit legē sacri-
ficōz aliquoz supplendo qd̃ in eis derat qui est scd̃s mod⁹ im-
plendi legem.

Discipulus.

Pacent m̃ rōnes tue quibz ostēdis q̃ xp̃s imple-
uit legem sacrificōz faciendo qd̃ lex iubet scdm̃
p̃dictas tres causas p̃te assignatas. Et vellem
ulteri⁹ doceri arca hoc an .s. xp̃s impleuit legē sa-
crificōz antiqz supplēdo qd̃ i eis derat. q̃ est scd̃s mod⁹ implēdi
legē sm̃ glosā p̃ te allegatā. **Magister.** **E**x hoc q̃ xp̃s
per suā passionē impleuit ea q̃ i sacrificijs veteris legis p̃figu-
rabant vt dictū est. cōsequens est xp̃m impleuisse per suā pas-
sionē ea que derant in sacrificijs antiquis. ad hoc enī q̃ res
significans seu p̃figurans aliqd̃ p̃fidaē seu verificat. requirit̃
q̃ tale significatū seu figuratū esse habeat in rez natura sicut
ad veritā tē p̃p̃osicōnis aliqd̃ significantis requirit̃ q̃ suū

significatū in reꝝ natura sit. Ex quo patet qꝫ xꝑs impleuit
qđ in sacrificijs antiquoꝝ deficiebat inq̃ntū p suam passionē
ea que in eis figurabant impleuit. Et idē dicendū de in
stitucōne sacramenti altaris in quo memoria p̃dicte passio
nis recolitur. Sed adhuc sūt alij modi cōsiderandi circa hoc
sacramentū seu sacrificiū forte excellentiores quibꝫ cōsiderari
p̃t qꝫ xꝑs supplēuit ea que in sacrificijs antiquis deerant

Discipulus. **R**ogo ut michi apias illa que didis ut
magis possim itelligere defectū sacrificioꝝ veteris legis et p
fectōnē huiꝫ sacrificij qđ ea q̃ deerant in antiquis supplēuit.

Magister. **S**i bene scrutatus fueris ea q̃ in pphetiis
scripturis de sacrificijs dicunt antiquis manifeste repies qꝫ sa
crificia antiqua nō erant deo grata neqꝫ accepta ex pte rerū
in eisdem sacrificijs oblatarū sed solū erāt accepta ex pte of
ferentū qñ sic erant dispositi qꝫ illa ex fide vera et obediētia
deo offerebant. Sacrificiū vero xꝑi in quo seipm deo obtulit
in odorem suauitatis non solū fuit deo gratum ex pte offerē
tis. s. xꝑi qui ex summa obediētia ⁊ pfectissima caritate se
ipm deo obtulit s; etiā ex pte ipiꝫ rei oblate que fuit ipemet
xꝑs q̃ scđm dei potētiā ordiatꝫ nulla res gratoꝝ eē posset
neqꝫ eq̃liter grata. Et idē dicendū de sacramento altaris
xꝑm passum et oblatum realiter continente.

Capitulū xviij. in quo oñdiē qđ dictū est in primo pcedenti
capitulo p anctatē psalmiste i ps. qui incipit. Dens deoꝝ
dñs locutus ē nō obstantibꝫ camillacoibꝫ hebreoꝝ. et c. cludit
simpliciter qꝫ xꝑs isti tuendo hoc sacrificiū impleuit legem sac
ficōꝝ antiquoꝝum supplendo qđ deerat. quod est terciꝫ modus
implendi legem.

Discipulus.

Scire desidero scripturas q̃ hoc qđ modo asseris testantur
Magister. **I**n ps. qui incipit. Dens deoꝝ dñs locutus
est. manifeste habet p̃dicta differēciā inter sacrificia vete
ris legis et sacrificia noue legis. in illo enim psalmo postqꝫ
psalmista loquens in persona dei reddidit ad dicenda atten
tum dicit. audi p̃ple meus que loquor. Consequēter ostēdit
eis qꝫ sacrificia antiqua nō erāt deo accepta seu grata. s. s̃m
ip̃a oblata. dicit enī. nō i sacrificijs tuis arguā te. q. d. nō ar
guam te de omīssione sacrificioꝝ seu holocaustoꝝ. Nam ipsa
nō sunt michi accepta. de quo dicit. non accipiam de domo tua
vitulos ⁊ c. id est nō acceptabo et infra. Nūquid māducabo

carnes tauroꝝ ꝛc. q. d. manifestū est q̄ ista que in offeruntur
in sacrificijs antiquis nō p̄ueniunt ad me sc̄dm seipsa. non enī
p̄uenit ad me manducare carnes nec potare sanguinem sicut
p̄dolatre insipientes de suis falsis dijs estimabāt. et ex hoc
patet im̄p̄fectō sacrificōꝝ antiquoꝝ ex p̄te ipsarū rerū obla-
tarum quia ad deū sc̄dm se nō p̄ueiebāt vt dictū est. et sequit̄
statim p̄fectō sacrificij noue legis q̄ alioꝝ im̄p̄fectōnem sup-
pleuit. et hoc cum dicit̄. imola deo sacrificiū laudis. nam sac-
ficiū altaris p̄prie dicit̄ sacrificiū laudis. cum quia x̄ps in eo
contentus sūme laudandus est intantū q̄ maior est omī lau-
de Eccle. xliij. et sic dicitur sacrificiū laudis anthonomatice.
tū quia memoria passionis q̄ in p̄dicto sacramēto recolit̄
maxime obligat hominem ad gr̄arū actōnes deo que ad laudes
dei p̄ueniunt. cum p̄ ipsam passionē homo fuerit a damnacōe
p̄petua liberatus. De illis enī quibꝫ deus in sic verbum suū
et sanauit. legit̄ in ps̄. vt sacrificent sacrificiū laudis. Et sic
ex auctoritate huiꝫ psalms hēs defectū seu im̄p̄fectōem antiquoꝝ
sacrificōꝝ in quibꝫ carnes tauroꝝ ꝛ sanguis hircōꝝ imolaba-
tur que sc̄dm se non erant deo accepta. et p̄fectōnes sacrificij
laudis deo acceptissimī. vnde manifestissimū est q̄ x̄ps insti-
tuendo hoc sacrificiū laudis q̄ ex se deo ē acceptissimū ꝛ ē ma-
xime laude dignū suppleuit defectū sacrificōꝝ antiquoꝝ in qui-
bus ista manifeste dēbant. **¶ Discipulus.** **¶** Q̄ sacrificia
antique legis nō erāt deo accepta sc̄dm ipsa oblata nisi solū
ex fide et obediēcia offerentū ex multis sacre scripture locis
haberi p̄t. vnde p̄mo **Rz. xv.** nūquid vult dñs holocausta ā
victimas et nō potius vt obediāt voc dñi. sicut **Michae vi.**
quid dignū offeram dño ꝛc. nūquid offerā ei holocaustomata
et vitulos anniculos. nūquid placari p̄t dñs in milibus arie
cum aut in multis milibus hircorum pinguiū. Ex quibus
auctoritatibꝫ et silibus satis habet q̄ sacrificia antiq̄ nō erāt
deo accepta ex p̄te reꝝ oblatarū. sꝫ q̄ in vlt̄ius addis q̄ p̄
illud quod dicit̄ in ps̄. imola deo sacrificiū laudis. intelligit̄
sacrificium noue legis solet ab hebreis impugnari sic. **Naz.**
dictō que in hoc psalmo ponitur vbi dicitur sacrificiū lau-
dis est oīno eadem cuiusdam dictōi que ponitur **Leui. vij.** vbi
dicitur. si pro gradarum actione fuerit oblatō. in quo loco
agit̄ de tercio gñe sacrificōꝝ veteris legis. s. d. hostia pacifico-
rum. nam p̄mū genus est holocaustū q̄ totū consumatur in

altari ut habet **Leui. i. ca.** Scdm vero genus est pro peccato
 qđ non totū in altari assumit ut habet **Leui. iij. c.** Tercū nō
 genus est hostia pacificorū que est duplex quia vno mō of-
 fertur p gradaz actōne de pteritis bñficijs. Alio mō p voto
 vel sponte p futuris expectandis beneficijs. et istud terciū
 gen^o vocat in hebraico *codda*. que quidē dictō scdm trāslacō
 nem nřam qñqz significat grarū actōem. qñqz pfessionē. qñqz
 vero laudem. vñ cū dicit i ps. imola deo sacrificiū laudis. in
 hebraico habet imola sacrificiū deo *codda*. qđ exponitur ab he-
 breis de tercio gñe sacrificorū supdicto. qđ est distinctū a pmo
 et secūdo genere sacrificorū nō aut de sacrifico noue legis. et
 ideo scire vellem si hec sua exposicio quo ad lřam videt rōna-
 bilis posset pbabiliter euacuari. **Magister.** **V**ez ē qđ hec
 dictō *codda* in hebraico posita tribz modis solet trāssferri i
 latino scdm jero. sz oēs tres modi ad vnū qđāmo raducunt
 scz ad pfessionē. hoc em̄ pprie significat hec dictō *codda* in he-
 braico. sz quia pfessio homis ad deum qñqz est de beneficijs iā
 acceptis ut cū dicitur in ps. Confiteantur dñō misericordie
 eius rē. et sequit̄. et faciuit aīam inanem rē. et sequit̄ qđ
 contriuit portas ereas rē. in quibz locis r silibus confessio
 facta deo intelligitur cum quis pficitur se recepisse a deo ali-
 quam mīam seu bñficiū et tñc talis cōfessio potest etia dī
 gradarū actō. eo em̄ ipso qđ homo pficitur beneficiū recepisse
 ab aliquo itelligit̄ eidem gradarū actōnē reddere. vñ **Sene.**
 in suis eplis. Qui grate beneficiū recipit p̄mā ei⁹ pensionez
 soluit. Est etiā modus pfitendi deo. s. cū quis considerata di-
 sūma excellentiā seu bonitate ipm deum pue potest laudat.
 de quo dicit in ps. **C**s nřitemi dñō quoniā bon⁹ rē. r. confitē
 dñi est dñō qm̄ est bon⁹. s. p essenciā que est sūma bonitas ex-
 cedens omnem laudem. Est etiam ali⁹ modus confitendi deo
 scz per cōfessionem pctōz scdm quā homo pficitur deo ppriū
 defectū seu fragilitatem. qđ etiā p̄net ad laudē dī. vñ **Iosue**
 vii. Ipse **Iosue** dicebat **achan** qui transgressus fuerat pceptū
 diuinū. fili mi da glīam deo isrl. et confitere atqz idica m̄ qđ
 feceris ne abscondas. Qui **achan** rñdit. vere ego peccaui do-
 mino deo isrl et sic. et sic feci. Et sic patet qđ ille qui peccata
 debite deo confitetur eo ipso dat ei gloriā seu laudem. in q̄loco
 vbi ponitur confitere in hebreo habetur da ei *codda*. Quiqz
 dem modi pprie pcurrit in sacrifico noue legis a xpo p nřa

salute instituto. in hoc autē sacrificiō rite celebrato homo cō-
fiteē se a deo recepisse beneficiū redēptōnis qđ est sumū inē
cetera diuina beneficia et sic pertinet ad gradū actōnē. sicut
et in eodem sacrificiō consideratur excellentia dñe p̄tatis s̄m
quā in ipso sacrificiō miracula p̄ueniēte ineffabilia. De quibz p̄-
didit illud psalmi. Confitemi dño rē. et sequitur. Quis nar-
rabit magnalia domi. Sicut et in ipso sacrificiō considerare
debet sacrificans seu ipse sumēs p̄p̄iū defectū et fragilitatem
qđ ad p̄fessionē p̄tinet p̄tōrū. Cū em̄ q̄s sumā excellētā dñā
et eius m̄iam p̄ut potest in hoc sacramento considerat. con-
sequens est suū defectū et fragilitatem cognoscere. et qđ om̄ia
p̄dicta in laudem dei maxime redundant. idcirco hoc sacrifici-
ū p̄p̄ie dicitur sacrificiū laudis de quo p̄p̄ie intelligi debet
verbū psalmiste supra dictū. s. imola deo sacrificiū laudis.
Ex quibz bene cōsideratis patet qđ impugnatō hebreorū in hoc
passu non habet locū. et sic eorū expositiō p̄ te dicta est oīno
irrōnabilis. qđ sic patet. Nam psalmista reprobat sacrifici-
a antiqua dicens qđ non erant accepta p̄ se. nec p̄ se deo p̄-
nencia de quo dicit. Nūquid manducabo carnes taurozū rē.
quō potuit laudare terciū genus sacrificiōzū p̄ te supra dictū
qđ erat de eadem materia. s. de carnibz taurozū et sanguinibus
hircorū. Nulla em̄ rō ē quare terciū genus sacrificiōzū lega-
liū deo esset acceptū magis q̄m duo p̄ma ḡna cū oīa p̄dicta
tria ḡna p̄ueniebāt in mat̄ia quā p̄p̄ha dicit deo non esse ac-
ceptam. et ideo necesse est qđ sacrificiū laudis quod deo dicit
esse imolandum tanq̄m deo acceptū nō sit de eadē mat̄ia. s. de
oculis aīalibz brutis scđm quā materiā sacrificia antiq̄ r̄proba-
uit ut dictū est. sed oportebat qđ hoc sacrificiū a p̄p̄ha om̄eda-
tū sit ex re deo p̄ se accepta sic est sacrificiū noue legis qđ p̄ se
deo ē maxime acceptū. unde expositiō quā tibi p̄posuimus est
catholica et vera tanq̄m p̄sona racōni et etiā sequenti l̄re
Discipulus. **V**ideo qđ expositiō tua ē racōnabil. nulla
em̄ racō apparet quare p̄ma duo ḡna sacrificiōzū reprobarent
eo qđ essent de rebus corruptibilibz et nō p̄nentibz ad dei ob-
sequiū s̄m se et r̄m cū hoc approbarent terciū gen⁹ sacrificiōzū qđ
cum p̄mis duobz p̄ueniebat in eadem racōe s̄m quā p̄ma
duo genera reprobanē et vellē ut vltērius in declarares quō
expositiō tua cōsonat his qđ in l̄ra sequūtur p̄ut asseris.
Magister. **C**ontinuānt hec verba p̄phete. s. imola deo

sacrificiū laudis scdm p̄dictā exposicōez q̄ vera est ⁊ catho-
lica his que sequūtur sic. **N**am statim sequit̄. et redde alis
sumo vota tua. p̄ hec aut̄ vota intelligēda ē bona volūtas of-
ferentis que ex ip̄o est p̄ grādam dei. iuxta illud ps̄. in me
sunt deus vota tua. vel p̄ hec vota intelligunt̄ ea que fideles
vouent in baptismo vel in religione superogādo. quia ad hoc
q̄ imolacō sacrificij laudis p̄ficiat in salutem et̄nam oportet
q̄ ista vota reddant̄ et sequit̄. inuoca me in die tribulacōis
sc̄z in presentī vita que dies tribulacōis est. eruam te. s. mi-
tigando p̄suras hui⁹ vite p̄ manifestā liberacōnem sic p̄z
de tribus pueris. vel per occultā sicut patet de martirib⁹ qui
eruūtur a deo ne in tormentis succūbant. et sic honorificab̄
me. quia sic deo imolans sacrificiū laudis p̄prie deū honorat
vt in fine psalmi cōcludit̄. et quia hoc sacrificiū laudis imo-
lantes inhonorificant deum si sint in p̄cto mortali. iō subd̄
peccatori aut̄ dixit deus. quare tu enarras iusticias meas. q̄
dicēt. **C**ar credis q̄ tibi sufficiat enarracō iusticie per voce⁹ sū
hoc q̄ iuste vinas. et assumas testamentum meum per os
tuū. in quo increpat sacerdotem celebrantem in p̄cto mortali
existentem qui i hoc nouū p̄ctm̄ dimittit inq̄ntū assumit te-
stamentū dei assumendo in ore suo verba m̄secracōis in per-
sona xpi. vel assumēdo sanguinē noui testamēti. et hoc ē qd̄
didit̄. et assumis testamentū meū p̄ os tuū. et consequenter
exemplificat de p̄ctis grauib⁹ que homines incurrūt occulte.
false estimantes q̄ talia latent deū. vnde didit̄. tu vero odi-
sti disciplinam. tale enī odiū in corde cōsistit. filr ⁊ proiecasti
sermōes meos retrosum. eos in corde tuo vilescendo. filiē
didit̄ de furto ⁊ adulterio ⁊ susurzacōe. **Q**ue quidē p̄cta cōtē
occulte cōmittunt̄ ac si cōmittentes existiment q̄ deus nescit
occulta sicut et homines occulta latēt. vnde subdit. **E**xistima-
sti inique q̄ ero similis tui. s. ignorando ea que latent sicut
tu abscondita ignoras quod falsum est. **N**am arguam te ⁊
statuam cōtra faciem tuā. s. ostendendo tibi q̄ p̄cta tua licz oc-
culca p̄fecte nouerim. vnde tales exhortando subdit. intellā-
gite hec qui obliuiscimī deū ⁊c. q̄ dicēt. vos q̄ occulta p̄cta cō-
mittitis estimātes fl̄e q̄ de⁹ talia ignorat obliuiscimī deum
quasi deus ista nō considerat. vnde cauete ne quando rapiat
⁊c. vnde p̄dicta p̄prie dirīgunt̄ ad offerentes sacrificiū laudis
sup̄dictū. qui nō solū mundare se debent a p̄ctis publicis sed

etiam scrutari occulta. unde prima Corinthe xj. pber aut seip
sum ho et sic de illo pane edat te. in hoc aut qd dicit. pber se
pprie intelligit loqui de occultis q pbacone indiget. iuxta id
Proba me deus et scito cor meum. et sequit. Sacrificiu laudis
honorificabit me. Ad qd sciendu q cum honor fm phm in p
mo ethicoz sit exhibitio reuerentie in signu virtutis sequit
q qntum illa reuerentia exhibita sit maioris vtutis signum
tanto honor crescit. et ideo qz i imolacoe sacrificij laudis re
te celebrata exhibetur reuerentia deo tanqm oipotentia scdm
maxima miracula in eodem cōtenta. sicut et tanqm oia scienti
in qntu occulta cordis scrutat ut dictum ē. sicut ut tanqm su
mo bono fm rēmpcōnem humani generis p. ppriā passiōez
que in eodem reuelat. Idcirco pprie dicit sacrificiu laudis ho
norificabit me. quia in hoc sacrificio summus honor diuinus
qui in hac vita ex dei opibus concipi posset consideratur. et
quia in hoc sacrificio est via ad videndu deū beatifice. in qua
quidem visione salus existit. ideo subdit et illic iter id est in
illo sacrificio laudis est via p qua oīdam illi. s. sacrificanti
salutare dei. i. salutem eternā. Vides ergo ex supradictis quō
xps instituendo hoc sacrificiu impleuit legē sacrificioz supplē
do qd in eis deerat. in ipsis ei sacrificijs antiquis nec deo filis
honor attribuebatur nec in ipsis filis honor diuinus considera
bilis erat. nec etiā in eis erat via ad salutare dei ostendendu
qd fuit intentu. Et attende q licet dicta verba psalmiste ab
aliquibz sanctis doctozibz aliter exponant. ex hoc tamen non
concluditur quin predicta exposicio sit vera tanqm consona
catholice veritati et lre.

Capitulū xv. in quo ostendit q i institucōe huius sacmēti
seu sacrificij xps legem impleuit implēdo ea q de hoc fuerūt
in antiquo testamento pñūdata seu pfigurata.

Discipulus.

Placet mī pdicta exposicio quia expmit differētiā
intē sacrificia antiqua et sacrificiu laudis. s. no
ue legis. in hoc q antiq. ex ope opato n̄ erāt deo
accepta. Sacrificiu vero laudis. s. noui testamē
ti ex ope opato deo ē acceptissimū. Et sic patz q xps impleuit le
gē sacrificioz n̄ solū faciēdo qd iubet. q est pmius modus implēdi
sed etiā supplēdo quod deerat. q ē secūdus modus. Nūc ac vellē
ut ostēderes mī quō xpus instituendo hoc sacrificiu impleuit

legem faciendo ea q̄ pphetice arca hoc dicebant futura q̄ est
teraus modus implendi legem p̄ut supra p̄posueras.

Magister. **D**e gestis xpi quedam fuerunt i vaticiniis
p̄phetis antiquis exp̄sse tradita sicut est de introitu eius
in hierl'm solēni de quo zach. ix. Ecce rex tuus venit tibi in
stus et saluator pauper et equitās sup a sinū tē. Et sic de qui
busdam filiis. Quedam vero non ita plane p̄phetantur
sic est misteriu incarnacōis qd in p̄phetis tradit obfuscare et
figuratie p̄p̄e magnitudinē misterij et errores vitādos vt di-
ctum fuit supra et qz i hoc sacrificō misteriu incarnacōis xpi
includit qui quidem xps deus et homo i eodē realiter conti-
netur. ideo in p̄phetis scriptis nō sic expresse misterium
hui⁹ sacrificij tradit sed enigmatische seu figuratie vnde Gen
xiiij de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur
qz cum p̄cederet ad benedicendū abrahe de victoria inimicōz
venienti qz eduxit panē et vinū in quo figurat sacrificiū eu-
karistie qd sub sp̄ibus panis et vini cōficiatur et a xpo qui est
sacerdos in eternū p̄ncipaliter cōsecrat vnde et psalmista lo-
quens de sacerdotō xpi eterno dixit iurauit dñs et non peni-
tebit eū. tu es sacerdos in eternū tē quia sicut melchisedech
obtulit panē et vinū vt dictū est sic xps in sacrificō eu karis-
tie sub speciebus panis et vini cōsecrat corp⁹ suū et sanguē
in quo sacrificō xps est sacerdos p̄ncipalis et hostia oblata
qd quidem misteriu sic figuratū est i p̄dictis auctoritatibus
Gen. et psalmiste licet hebrei ex toto nō intellexerūt sic nec
alia misteria xpi cognouerūt ad plenū nichilomin⁹ tamē
quidam de eoz glosatoribz antiquis aliquō de hoc q̄ somni-
ando senserūt vnde in glosa sup Gen. magna q̄ dicit beresich
rabba sup illud Gen. xiiij. At vero rex Salem eduxit panē
et vinū tē sic dicit hoc est. achi dicit scriptura. tu es sacerdos
in eternū scdm ordinē melchisedech. hec ille. Ex quo patz qz
scdm eū sacerdos in eternū q̄ nō erat realit ille melchisedech s;
per eum figuratus habebat panē et vinū in sacrificō offerre
qd p̄p̄ie adaptat p̄posito nro. Item in ps. qui inapit. Deus
iudiciū tuū regi da. scdm verā suam exp̄sitiōnem l̄ralem de
xpo agitur de ip̄o xpo loquendo dicit scdm trāslacōez nram
erit firmamentū in t̄ra in sūmis montū in hebraica tamē
veritate sic habet. Erit placēta seu placētula frumētī i t̄ra
qd p̄p̄ie applicat hui⁹ sacrificō in quo sub specie placētule

frumenti xps stinetur. cui cōcordat translatō caldaica. in q̄
vbi dicitur. in sumis montū interpretat̄ i capitibz sacerdotū
seu supra capita sacerdotum. habes igit̄ ex hac auctate mai
feste cum sua caldaica translatōe q̄ ipse xps de quo dixerat
in eodem psalmo. et adorabūt eū reges et om̄s gentes fuēr
ei. et multa alia que non nisi xpo oueniūt. De eodem s̄bōit
Et erit placenta seu placentula frumenti supra capita sa
cerdotum quod quodidie impletur in eleuacōe corp̄is xpi in
sacramento altaris. item in supra dicta glō. s. beresich rabba
sup illud Gen. xiiij. c. Melchisedech rex Salem prouxit vinū
et panem sic habetur. magistri dixerunt q̄ legem reuelauit
ei. s. melchisedech q̄ reuelauit ipi abrahe. que quidem lex dī
cit. venite comedite panē meū. et bibite vinū qd̄ miscui vob̄
puer. ix. ca. Ex quo patet q̄ melchisedech reuelauit ipsi
abrahe in illa prouctōne secretum legis. qd̄ iduditur i illa
auctate. pū. vēite comedite panē et bibite vinū rē. qd̄ ppe
pposito nro adaptat̄ vt patet intuenti. item i ps̄ qui incipit
Confitebor tibi dñe. qui imediate sequit̄ psalmū illū in quo
dicitur. tu es sacerdos in eternū scdm ordinē melchisedech le
gitur. Demoriam fecit mirabiliū suoz misericors et mise
rator dñs escam dedit timentibz se. Que quidem ūba ad sē
sum planū lralē itellecta clare dicūt q̄ deus datur⁹ erat escā
timentibz se in memoriā mirabiliū suoz. xps aut̄ cum h⁹ sa
cramentū institueret exp̄sse dixit. hoc facite in meā cōmemo
racōnem **Matth. xxvj.**

Discipulus.

Ista auctas quam allegas. s. escam dedit timentibus se
exponit̄ ab hebreis de māna. qd̄ fuit esca data a deo pp̄lo suo
vt habet̄ Exo. xvi. c. ad qd̄ dicūt q̄ adaptant̄ ūba psalmiste
magis qm̄ ad nostz sacrm̄. pmo ex h⁹ q̄ n̄ dixit psalmista
escam dabit timentibz se s; escam dedit. ex quo dicūt q̄ ps̄.
loquebat̄ de p̄terito nō aut̄ de futuro. Itē dicūt q̄ māna fuit
dātū pp̄lo eo q̄ deus misericors fuit eis ne fame p̄rēt p̄ dēctū
qd̄ nō sic verificaret̄ de eu karistia de qua impprie fm̄ eos dī
ceret̄. Misericors et miserator dñs. quia nō p̄ misericordiam
hec esca fuit data sed in memoriā mirabiliū.

Magister. Verū est q̄ hebrei exponūt hoc de manna. s;
vere intuenti illū psalmū fm̄ exp̄sitiōnē lralēz pprie adap
tatur pp̄posito nro. non obstantibz eoz cauillacōibz. Nam
hoc qd̄ dicunt q̄ psalmista loquit̄ de p̄terito dicens. escā dedit

non facit aliquā difficultatē. cum pphete sepissime loquūē
de futuro ad modū pteriti ppter pphete certū dīmē ut patet
in innūabilibus locis sacre scripture. hoc etiam q̄ deus pui
dit p̄lo xp̄iano de hoc sacramēto p̄ner ad diuinam miseri
cordiam scdm quā quia de absentia corpali xp̄i i eccl̄ia meri
to tristaret p̄ls fidelis nisi p singularē solacōnem ipsius
p̄sentie in hoc sacramēto spūale solaciū haberet. vñ i officō
iusticiōis ei⁹ legīt q̄ i hoc sacramēto de p̄sentia xp̄i solaciū ha
betur singulare. et de hoc etiam exponit vno mō illud v̄bū
xp̄i **Mat. xxviii** Ego aut vobis scū sum vsqz ad consumacōnē
seculi oībus diebus. Ad magnā em diuinam misericordiā
p̄ner q̄ xp̄s semp p̄sentialiter asit eccl̄ie sue. vñ si vis ex
positiōnē p̄dicte auctatis et tot⁹ psalmi plene habere vide po
stillam Nicolai sup hūc psalmū cū addicōe q̄ ibi ponit. Et
ibidem videbis q̄ ista allegacō est p̄pria et l̄ralis ad p̄positū
iōem etiam habet in psalmo qui incipit. Expectans expectaui
dñm vbi de reprobacōne sacrificiōz antiquę legis dicit. Sacri
ficiū et oblacōnem nolūisti etc. Et sequit i p̄sona xp̄i aures
aut p̄feciisti michi. s. ad obediendū quia xp̄s i passione f̄cis
est obediens vsqz ad mortem ad philippē iōem in alijs lo
cis que causa breuitatis omittunt.

Capitulū xvi in quo agit de multitudine noīm hui⁹ sac
menti. que mltitudinē effectū ei⁹ salubriū denotāt. exca
ri debet denocō ipm spūalē fumentū. **Discipulus.**

Habeo mentē tuā circa hoc sacramentū p quā m
ostendis q̄ ē sacrificiū v̄x et deo acceptissimū se
cūdū se qd n̄ p̄nebat ad sacrificia antiqua ex q̄
habet q̄ xp̄s impleuit legē i hoc sacrificiō suppleto
qd d̄erat i antiq̄s. s. miroz q̄re hoc sacrificiū noiāt mltis no
minibz. p̄feram cū sit vnū in se indiuidualiter q̄ntū ad rem
cōtentam et nō plura p̄ut in veteri lege erāt plura inter se
distincta nō solū scdm indiuiduū s. etā scdm sp̄edē. vñ suf
fidebat ipm noiari sacrificiū tantū. **Magister.** Si bñ
p̄sideras hoc sacrificiū rōnabilē diuersi nomīat nomibz fm
diuersas eius excellētes p̄prietates seu notabilissios effect⁹.
que quidem noiācōes exēcatue sūt denocōis fidelū vnde hoc
sacramentū eu karistia vocat. qd idem est qd bona grācia. nā
licet in omibz sacramētis eccl̄ie grācia p̄ferat. attribuit tam
huic sacramento hoc nomē eu karistia anthonomacice iōitū

continet xpm plenū grāa. ex cui⁹ plenitudine omīs grāa;
 accepimus Ioh. 1. ca.º. Item inq̄ntū ē omemoratūū domīne
 passiōis que fuerat verū sacrificiū. post qđ nullū sacrificiū
 deo est acceptum nisi per ipm. ideo sacrificiū simplici⁹ no-
 minat. **N**ominať etiam sacrificiū laudis vt cum dicitur in
 psalmo. imola deo sacrificiū laudis ⁊ sacrificium laudis ho-
 norificabit me. rōnibus p̄dictis. **N**ominať etiā sacrificium
 iusticie vt cū dicit in psalmo. **S**acrificate sacrificiū iusticie. ⁊
 alibi. **T**ūc acceptabis sacrificiū iusticie. inq̄ntum deuocō per
 ipsum rite sumptum accrescit. **Q**ue quidem deuocō est actus
 religionis vt in secunda scđe q. lxxxi. religio autē est pars iu-
 sticie vt in eadem q. lxxxi. item inq̄ntum per ipm cōicamus
 xpo eius carnem et sanguine⁹ p̄cipantes. **S**ilr vt per ipsū
 vnimur adinuicem noīat sacra omunio. Inq̄ntum vero nos
 reficit in via spūaliter vt in eius virente ad fructū dīna⁹
 que est in patria pueniam⁹ eo modo quo de helya dictum ē
 figuratiue. **E**t ambulauit in fortitudine ab illius vsq; ad
 montē dei. viaticū nomīat vt supra i eadē distinctōe. qđ qđ
 fructū p ipm viaticū pfigurāť vt supra. **C**ōsiderandū ē igitē
 qm magna multitudo dulcedis in hoc sacramento abscondi-
 tur in quo nō solū grāa sed fons tot⁹ grāe continetur.
Siliter et in eo simū sacrificiū vespertinū cōmemorat. silicet
 et p ipm xpm vesp̄ cōicam⁹ et in ipso adinuicē vnim⁹. Silr et
 per ipm fortitudinē spūalem ad diuinā fructūem pueniēdi
 accipimus p qđ rite acceptū pignus qđamodo future glorie
 figuratiue nobis dat. **E**t sic habes qđ multitudo nomīacōnū
 hui⁹ sacramēti sacrosancti multitudinē deuote dulcedis i cor-
 de ipsum spūaliter sumentis exētari debet.

Distinctio q̄rta de scrutinio sēpturarū ēca differē-
 tiam inē modū viuēdi patz antiqz. s. scđoz pa-
 triarcharū et alioz s̄b antiq̄ testamēto viuēdiū
 añ aduentū xpi. et inē p̄es seu s̄ctos qđ p xpi
 aduentum fuerūt et continet nouem capitula.

In p̄mo capitulo enūant ea que dicta sunt de sacramē-
 to altaris ad dicēda circa differentiam inter modum viuē-
 di sanctorum vtriusq; testamenti.

In capitulo scđo reddit racō alia quare antiqui p̄es boī-
 epalibus vt cōiter videbant adherē et non sancti noui testa-
 menti qui cōiter consilia euangelica secuti sunt.

170
In tercio capitulo ostendit qd consilia euangelica licet non
sint ad salutem necessaria sunt tamen valde utilia et ibidem redditur ratio
quare huiusmodi consilia non fuerunt data antiquis explicita.

In capitulo quarto ostendit qd consilium de deserto temporalium est uti-
le ad deum adherendum et continetur implicite in veteri testamento.

In capitulo v. ostendit continentiam esse laudabilem et oportu-
nam ad diuina suscipienda et in veteri testamento solum impli-
cite traditur.

In capitulo sexto ostendit qd obedientia putat cadit sub vo-
to religionis est virtuosa et laudabilis et etiam implicite in an-
tiquis documentis traditur.

In vii ca. ostenduntur et ponuntur quedam obiectiones pha-
riseorum contra viros iustos seu sanctos nostre religionis qui
per ieiunia et abstinentias frequenter se affligunt que quidem
obiectiones ibidem solvuntur.

In capitulo vii. ostendit qd auctoritates in quibus rabini phari-
seorum se fundant ad reprobandas abstinentias et ieiunia nostre
religionis nichil faciunt pro eis.

In capitulo ix. agitur de differentia victorie antiquorum
patrum ad victoriam patrum noui testamenti.

Capitulum primum in quo continentur ea que dicta sunt de sacramen-
to altaris ad dicenda circa differentiam inter modum viuendi
sanctorum utriusque testamenti.

Disapulus.

Propterea putavi possum quantum fragilitas mee men-
tis sufficere valet quam magna multitudo dulce
dominis spiritualis in sacramento altaris supradicto
abscondita est secundum quam deuotio ipsam spiritualiter
sumentium maxime excitari habet. Ex quo cogi-
to quod forte huiusmodi causa cur viri sancti sub lege
nature seu sub antiquo testamento viuentes qui huiusmodi sacrificium
seu sacramentum reale non habebant non tamen figuratim sed sacri-
ficiis brutorum animalium occisorum utebantur non leguntur contra-
dictorie tam deuoti deo sicut sancti noui testamenti qui ex usu debi-
to huius sacrificij tam excellentissimi deuotiores deo viuere se
ostendunt. videmus enim quod in primordiis ecclesie tanta deuotio in
ipsis fidelibus demonstrabatur quod complerent eorum et fere omnia omnia
bona temporalia relinquebant ut christum seu eius doctrinam sequerentur.
Ex quo manifeste ostenditur quod tanta in eis vigeat ad christum
deuotio quod omnia terrena pro ipsius amore seu sequela pretempnebant.

neq; solū hoc faciebant circa bona terrena exteriora que sūt
mīma homīs bona. s; etiā circa bona corpīs que maiōra sūt
respectu bonorū exteriorū fuerūt ei in p̄mitia ecclīa ⁊ etiā p̄
q̄mplimī martires qui in suis corporib; crudelissima marī
ria p̄ fide xpī sustinuerūt. **S**ilr et virgines deo dicatē q̄z plu
rime. et tamē de sanctis antiquis mīme seu rarissime clīa le
gunt. fuerūt enī p̄capit eorū omnes fere adherētes mūdi di
uitiis ⁊ in alijs abūdantes. vt p̄z de abraam p̄iarcha q̄ de ex
cellentissimis viris antiqui testamenti fuit de quo legīt Gen
xii. ca°. **E**rat autē abraam diues ī possessione auri ⁊ argenti
et sic de multis sanctis illi⁹ t̄pis. p̄nceps autē aplorū de se dice
bat. argentū et aurū non est michi. vnde ḡnāliter loquendo
paup̄as volūtaria que valde cōmendat in statu noui testa
menti. in antiquo mīme legīt cōmendari. qd̄ virtuti hui⁹ sa
cramenti meo indicō saluo semp̄ meliori attribuendū videt.
Nam licet in vtroq; statu fuerint sancti viri non tamen in
vtriusq; equalia deuocōis signa sunt ostensa. in antiquis enī
qui non habebant sacrificia in quibus tanta dulcedo deuocō
nis abscondita esset. deuocō nō ad tantū gradū ascendere vide
bat vt ad diuisionē bonorū t̄paliū. vel ad martiria seu virgi
nitatē attingēt sic in his qui sub nouo testamento deo mili
tant. et hoc vt estimo ex rōne p̄dicta. **M**agister. **E**sti
matio tua satis videt esse racōnabilis. in collecta enī prima
de corpore xpī legīt qd̄ ecclesia a dō petit vt p̄ veneracōz d̄bitā
hui⁹ sacramēti fructus redempcōis xpī in ip̄is fidelib; ingit
sencat. **O**pera autē virtutū scōm ambrosiū vt ī p̄ma scōe q.
lxx. dicunt fructus eo qd̄ suos possessores sancta ⁊ sincera de
lectacōne reficiūt. **S**ūt igit fructus redempcōis xpī opera
virtutū illoz que per imitacōnem passionis xpī p̄ quā n̄ra
redempcō celebrata fuit efficiūtur. in xpō enī summa fuit pau
peras volūtaria et sumū martiriū. et summa virginitas p̄cl
dubio fuerūt. **E**x quib; fructus siles ī suis fidelibus per vir
tutem hui⁹ sacramēti debite sumpti sequūt ingit p̄ut per te
dictū est. vnde ad cōsideracōnē tuam applicari pot̄ illud psal.
Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq; holocaustis nō
delectaberis. in quo reprobacō sacrificōz demonstrat antiquorū
Que quidem sacrificia ex ope opante vt dictum est deo placē
bant. et ī deo statim subdit. **S**acrificiū deo spūs contribulatus
tē. quasi dicet. holocausta n̄ra nō delectant deum scōm se. n̄

inquantū offerūt a spū conēbulato et corde contrito. et ut de
signaret qđ fuerat in ecclesia dei sacrificiū seu holocaustū
p se deo acceptū. Deo petit. benigne fac dñe in bona voluntate
tua syon ut edificentur muri iherusalem. qđ de ecclesia xpī pñc fut
tura intelligendū est. in qua sacrificiū iusticie offerendū erat
p qđ sacramentū altaris ut sup dictū est intelligit. de quo di
ct. tūc acceptabis sacrificiū iusticie etc. Et quia vñtē istius
sacrificij fideles ad maximā imitacōem xpī que p martiriū
pñc attingē debent. Deo subdit. tūc ipōnēt sup altare tuū
vitulos. qđ s^o glos. i. intelligit de scīs martiribz q in odorem
suauitatis sepos q in altare dei p modū holocaustoz offerūt
qđ satis concordat cū tua estimacōe. Et scās q licet pñc
estimacō tua sit rōnabilis ut dictū est. Et tñ ēca differeciā
supdictam alia ppria cōsiderado ut patz scriptas scrutanti

Capitulū scđm in quo reddit alia rado quare antiqui
pres bonis epibz ut cōiter videbant adherē. et nō sancti no
ui testamenti qui cōiter consilia euangelica secuti sūt

Discipul

Innotica michi queso causā illam quā dīas esse ali
am ab illa supius dicta. Nam aīn meū quedam
admiracō vebementē pulsāt que talis est. Cū em fi
des antiquoz et modernoz ad necessitatē salutis pñcēs vna
et eadē sit nisi solū mñtū qdam que antiqui crediderunt ut
fuit. moderni credūt ut iā pñcica. Constat aut q ex recta fi
de mentū pietas sequi debet actōnū. consequēs videt q i ap
petu seu contemptu tpaliū bonoz et penaliū adū sitatū esse
debeat equalitas vel saltē magna similitudo intē sanctos vtrius
qz testamēti. Cui⁹ oppositū legim⁹. in gestis em scōz antiqz
cōiter repit q adherēbant tpalibz bonis. et i illis assidue ex
ercitabant. gaudentes de ipoz licta acquisicōe et de eoz amif
sione valde dolētes. legīt em de iacob pñarcha q cū credidit
ser ioseph filiū suū fuisse mortuū. indut⁹ est sacco et lu
gebat p mltos dies nec aliquo modo consolari volebat. Gen.
xxxvii. De moysē etiā legīt q affligebat valde de afflictio
ne ppli israelitici intū q dō dicebat. dñe cur afflixisti pplm
tuū quare misisti me etc. exo. v. c. De ioseph aut legīt q eo q
aliqui de exercitu isrl' terga verterūt ab hostibz q scđt vesti
menta sua et querulose dicebat deo quid dicā vixis israelites

terga vertentē ioseph. vii. c. lxx et multa similia scriptas scri-
tanti patent. Ex quibus habet quod antiqui non patienter tolera-
bant temporalia mala et penales adificationes. Cuius serarii in
discipulis christi et eorum sequacibus frequenter reperitur. Gaudebant
enim cum de bonis propriis expoliabantur propter deum. unde hebreorum. x.
Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. nec solum hoc sed
etiam in iniuriis et contumeliis pro nomine christi sustinendis pa-
cientes erant. unde actuum. v. c. Ibant apostoli gaudentes a spec-
tu consilij quam digni habiti sunt pro nomine ihesu contumelias pa-
ti. nec solum hoc sed etiam tormenta grauia usque ad mortem prop-
riam cum magna patientia et nonnunquam cum mentis hilaritate su-
stinebant ut in gestis martirum lacus continetur. Non igitur ime-
rito querenda videtur esse ratio tante difference inter sanctos veteris
que testamenti quorum fides salutifera eadem fuit ut dictum est.

Magister. Ad istam tamen admiracionem tollendam presuppo-
nere debes quod sicut in sciencijs oportet ordinate procedere. sic ut ex
nodozibus incipiat disciplina ut in primo philosophorum et in alijs lo-
cis ut docet philosophus. Ita etiam oportet quod qui inducere vult hominem seu
populum ad obseruandas legum seu preceptorum eius incipiat monere
ex illis que sunt magis in eius affectu. pueri enim qui nondum habent
plenum rationis usum non prouocantur ad aliquid faciendum seu ad discen-
dum nisi puerilibus munusculis que in eorum affectu magna
bona estimantur. Cum autem ad perfectam ueniunt etatem despectis
puerilibus mouentur ad aliquid faciendum sub spe maiorum bonorum
ut puta diuitiarum seu bonorum et huiusmodi. Constat autem quod lex veteris
disponebat ad christum sicut imperfectum ad perfectum. eo quod dabat popu-
lo rudem et imperfectum in comparatione ad perfectionem que futura erat
per christum. quod ratione populi ille puerus sub pedagogo existeret compara-
tur ad gal. iij. ca. Imperfectorum autem est temporalia bona in magnam
examinationem habere. perfectorum autem est quod temporalibus preceptis in
spiritualibus bonis tamen fine consistant. Et ideo sub veteri lege existentes
quod tanquam imperfecti temporalia querebant et eis inharebant. oportebat
ut per temporalia promissa manduocarentur ad deum. qua ratione promissio-
nes que in veteri lege continentur cōiter sunt de bonis temporalibus
que in affectu hominum imperfectorum magna reputabantur et sic
ex talibus adepti valde gaudebant et in eorum amissione vellemen-
ter constabant. Secus est de fidelibus sub nouo testamento existi-
tibus qui tanquam perfecti non per bona temporalia que minima sunt mou-
entur ad legis obseruandam sed per spiritualia que maxima sunt.

unde apl's ad philippen. iij. c. que quidem retro sunt obliviſcē
ad anteriora me extendo. Quicūq; ergo pfecti ſum? hoc ſend
amus. unde iſti de bonis tpalibus adeptis uel amiſſis nō ml
tum gaudebant nec triſtabant ſed ſolū de ſpūalibz. Ex quibz
diligenter conſideratis habes racōez ſupōicte difference

Discipul? **H**ec racō tua ſatis videt ſufficiēs qntū
ad dñam verūſq; ppli in cōi. pplus em antiqu? indubie ru
dis erat et imperfct? ut ex eoz geſtis ſatis patz. Nichilomin?
tū inter antiquos erāt aliqui viri perfecti. De abrahā em le
git. Gen. xviij. ambula coram me et eſto perfectus. Et de moy
ſe. nūi. xij. ca. Seruus meus moyſes in tota domo mea fide
liſſimus eſt. ore em ad os loquor ad eū et palam non per eni
gmata et ſigam deū intueſ. Ex quibz aug? cōcludit q moy
ſes tante pfectionis fuit ut i hac vita deū videret p eſſenciā
qō maxime pfectionis eſt. nō igit modica admiracōe videt
dignū qūo poicti et eoz filies nō legunt i aliquo mundū cō
templiſſe nec tpalia bona ppter deum reliquiſſe ſed huiōi bo
nis ſic et alij ſimplices adheſiſſe. non em dicendū eſt q tales
erant rudes ſen imperfecti cū de eis ſcripta ſacra oppoſitū te
ſteſ. vellē igit ampli? de hoc a te erudiri.

Magiſter
Ad hoc qō queris ſane intelligendū pſupponē debes q pſec
tio ſpūalis vite non cōſiſtit eſſentialit i diſmiſſione diuiday
et virginitate ſeruandā et huiōi. licet iſta ſint via ad pſec
tiōē ſagli? ſen ſecur? acquirendā. ſicut aliqua ſūt q inuane
ſeu pſciūt ad ſanitatē corporalem habendā que tū nō ſūt ad
hoc neceſſaria. nec etiā in eis cōſiſtit eſſentialit corporalis ſa
nitas. Et ideo de huiōi deſertōz temporalū non legit xpm de
diſſe pceptū qō nccitatem imponit ſ; tū cōſiliū qō nō de ne
ceſſario dat ſed de vtili. vñ poſſibile eſt q aliquis diuidas poſ
ſidens habeat pfectionem ſpūalem deo p caritatem qntum ad
ſtatū vie pūnet adherendo. In tali em adheſione pfectio carita
tis eſſentialiter cōſiſtit. unde pſ. **Adhuc aut adherere deo bo
nū eſt.** unde et abrahā et moyſes et alij ſancti pſes antiqui
licet non legūt tpalia reliquiſſe. nichilomin? tenendū eſt ip
ſos fuiſſe perfectos ſicut multocōdens regitur q aliquis ſani
tatem corporalem pfectam acquirit etiā nō ſeruando medi
coz oſilia que de penentibus ad ſanitatē dant. ymmo ex
hoc q aliq; pfectā ſanitatē acqrit ſine huiōi medicinalibz
conſilijs fordozis nature indicandus eſt q; ille qui n̄ poteſt

acquirere seu conseruare sanitatē nisi talia cōsilia sequat̃ ut
plūs ait in de celo et mundo. vñ si bene scrutat̃ fueris salua
toris verba circa euangelica consilia clare repies q̃ nō impo
nunt necessitatem. sed in optionem eius cui dabant̃ ea reli
quit. Dicit enī. Si vis p̃fectus esse vade et uende oīa que ha
bes etc. **ad. xix.** Ex quo patet q̃ nō necessitatem imponēdo s̃
solū p̃sulendo hoc dicit. non enī dixit. Si vis saluus esse vl̃
si vis ad vitā ingredi et̃nam. s̃ si vis perfectus eē. S̃ ilr in
hoc q̃ subdit. et sequere me. satis innuit q̃ in sequela xp̃i p̃
fectio essēcialiter p̃sistit. dimissio vero diuiciarū nō p̃fectio s̃
p̃fectionis via est. et sic intelligit istū passū iero⁹ et alij doc
tores. abraham igit̃ qui diuicias possidebat p̃fect⁹ fuit. Non
enī habebat aīm diuicias irretitū sed totaliter quātū in statu
vie possibile est deo cōiūctum. vnde si diligenter verba dñi
ad eum dicentis. ambula coram me et esto p̃fectus p̃spexe
ris satis repies q̃ p̃fectio abrahe in ambulando corā deo eum
p̃fecte amādo usq̃ ad cōtemptū suū et oīm suorū cōsistit quē
quidē cōtemptū in immolacōe filij sui vnigeniti maxime
demonstrauit. Manifestū est enī q̃ abraham p̃diligebat filiū
suū vnigenitū q̃ oīa bona sua exteriora. dicebat ei ad deum
Domine quid dabis michi et ego vado sine liberis. Et ibidē
infra. Ecce michi nō dedisti semē. et vernaculus me⁹ hares
meus erit. et tamen ip̃e abrahā ad vnicū iussū dñi volebat
immolare filiū. quē tam diu desiderauerat habere. vñ et ibidē
dictū est ei. quia fecisti rem hāc et nō pepisti filio tuo p̃p̃ me
benedicam tibi etc. usq̃ ibi. Et benedicent̃ in semine tuo oēs
gentes terre. In quibus verbis facta est promissio abrahe de
xp̃o ex semine suo venturo. In quo omnes gentes s̃ suffic
endam spūaliter b̃ndicent̃ ut dicit apl̃s ad hebre. Non igit̃
dubitandū ē q̃ bona exteriora abraham p̃pter deū dimisisset
qui immolacōez filij tam p̃mpte p̃pter deū facere intendebat
Similē de moyse legit̃ q̃ intm̃ p̃rimos diligebat. p̃pter deū
q̃ p̃ remissione p̃ccorū ppli deū dēp̃cans dicebat. aut dimitte
as novā hāc. aut si nō facis dele me d̃ libro tuo quā scripsisti
Quomō aut̃ intelligat̃ talis delectō potest haberi exo. xxxij.
vbi est p̃p̃rius locus tam in postilla q̃ in addicōne. Et quō
cūq̃ exponat̃ ex hoc loco manifeste habetur q̃ caritas moyfi
ad p̃rimos p̃pter deū erat t̃m̃ intensa quātū possibile erat in
statu vie. Et sic nō est dubitandū q̃ moyses dimisisset oīa

bona temporalia exteriora et etiam vitam corporalem propter bonum po-
puli spirituale. **S**ilr et de dauid legit. ij. **Re.** ult. q. cum vidisset
angelum pendente in populo dixit deo. **E**cce ego sum qui peccaui
Isti qui oues sunt quid fecerunt. veritas obsecro manus tua contra
me et contra domum patris mei. **E**x quo patet q. in ipso da-
uid virtus caritatis sic erat ordinata q. diligebat mortem p-
priam temporalem sui et suorum plusq. mortem populi qui non pecca-
uerant in illo peccato. **E**t sic non est dubitandum q. dauid reliquit
et omnia bona temporalia quibus vita corporalis preferretur propter deum et pro-
ximum. **E**x promissis igitur habes q. antiqui patres. etsi non legunt
reliquisse temporalia prout in consiliis evangelicis continentur que ad
viam perfectionis pertinent. non ex hoc tenendum est q. ipsam p-
fectionem spirituales non haberent. **N**ec mirari debes ex hoc q.
antiqui patres non legunt mundum contempsisse seu bona temporalia
Mam q. oportebat eos p. promissionem bonorum temporalium populum
rudem ad observantiam legis inducere ut iam dictum est. **I**deo
necesse erat ut temporalia bona p. quorum promissiones rudes et sim-
plices inducere ad spiritualia conabatur tamquam perniciosa videretur reputare
Ille enim qui puerum p. munuscula parua vult ad aliquid bonum in-
ducere oportet q. illud munusculum ut magnum et perniciosum pue-
ro ostendat ut puer p. illud attrahatur ad bonum. **S**ic enim munus-
culum illud puero vile esse ostenderetur sic esset in rei veritate ne-
quaquam p. promissionem illius munusculi puerum promoueret. **I**sto
igitur modo antiqui patres temporalibus bonis videbantur adherere. ut
sicut ceteri vulgares rudes temporalia bona magna esse estima-
rent. et sic per temporalium promissiones ad spiritualia bona inducerentur.

Capitulum. iij. in quo ostenditur q. licet consilia evangelica non sunt
ad salutem necessaria sunt tamen valde utilia. et ibidem redditur
ratio quare huiusmodi consilia non fuerunt antiquis data explicite

Disapulo

S consilia predicta que tu dicis solum viam perfectionis de-
monstrare non sunt ad salutem necessaria. eo q. perfec-
tio etiam sine illis haberi posset. ad quid queso consilia
predicta data sunt cum sine eis ut dicis perfectio haberi posset

Responder. **Q**uoniam festum est q. licet ad victoriam consequi
dam de aduersario non sit necessarium armis uti militibus. legitur enim
de **S**ampson q. cum mandibula asini interfecit quatuordecim milia
philisteos **Judicium. xv.** **S**ilr et dauid devicit philisteum sine armis
militibus cum sola fidei mandibula. **1. Re. xvj.** **N**on tamen ex hoc sequitur

q̄ non sit filiū vtile militantibz ut armis competentibz
utant in bello. pauci enī sūt qui inermes triūphū belli obtine
ant. nec etiam sua secure possideāt. vnde luce. xj. Si fortis ar
matus atriū suū tē. vnde et consilia euangelica de dimissio
ne t̄paliū et huiōi valde vtilia sūt. illa enī que in consilijs cō
tinent euangelicis sunt q̄i arma contra spūales nequicias q̄
impediūt p̄fectionem vīte spūalis. Et ideo sūme vtilia sūt. p̄
sertim p̄ infirmis qui ex huiōi t̄paliū v̄ plurimū impediū
tur in consecucōe spūaliū vt dictū est sup̄. licet talia consilia
q̄nqz nō sūt ncēia quo ad fortes et robustos qui radicati sūt
in caritate dei vt patet ex p̄dictis sanctorū antiqui testamē
ti exemplis. **Discipul⁹** **S**i hec consilia put tu dīds
vtilia sūt specialit̄ infirmis qui modicū habēt de v̄tute. Con
gruū videt̄ q̄ huiōi consilia fuissent data antiquis qui cōi
ter vt supra dētm est erant rudes et imbecilles i spūalibz. vñ
tales p̄d̄ indigebant consilijs q̄ isti qui iam nō vt puuli
s; ut adulti indicant. vnde apl's ad hebre. v. fidelibz noue le
gis qui adhuc imbecilles circa spūalia erāt dicebat facti estis
quibz lacte op⁹ sit nō solido cibo. **Gr̄** **R**atio quare cō
silia euangelica nō legunt̄ i antiquo testamento data exp̄sse
p̄esse duplex. p̄ma qz inter filiū et p̄ceptū talia dīa cōiter
assignat̄. s. q̄ p̄ceptū necessitatē importat. Consiliū aut̄ i op̄
done eius cui dat̄ est impositum. vnde in lege noua que est
lex libertatis cōuenienter fuerūt addita consilia p̄ceptis. non
aut̄ in veteri lege que lex seruicūtis erat. et hec ratio habet p̄
ma. scōe. q. Alia rō potest assignari ad hoc. et ē talis. Nā an
tiqu⁹ popul⁹ sic erat rudis q̄ spūalia valde difficiliter capie
bat et t̄paliū cōiter adhibebat. vñ si talibz exp̄sse dimissio
t̄paliū fuiss; p̄posita tanq̄ valde vtilis tūc plures ex sui rudi
tate a cultu d̄mo faciliē recessissent. lē enī. **Mat. xix. c.** q̄ cum
xps de filiis ad p̄fectionē p̄nentibz exp̄sse loqueret̄ vt dicē
do adolecenti. Si vis p̄fect⁹ esse tē. q̄ ille abiit tristis. Simi
liter et cū discipulis dixisset de filio stannēae. Sunt eunuchi
qui castrati sūt p̄pter regnū celoz. Illi dixerūt quis ergo po
terit saluus esse. Si igit̄ isti qui doctrinā salutiferam ab ip̄o
xpo immediate audiebāt ei⁹ miracula stanne videntes cum
hoc tamen ex talibz filiis tristabant̄ sen tristabant̄ quanto
magis senecūdū est de illo p̄lo antiq̄ qui puero s̄b pedagogo
existenti compar̄ ad gallatibz. iij. vñ nō cōueniebat vt talia

consilia talibus darent. expresse sicut populo noue legis in qui-
bus cōiter grada habundans data est p̄ xpm. Juxta illō
joh̄. p̄mo. lex per moysen data est. grada ⁊ veritas p̄ ihm cri-
stū facta est. Et circa hoc notare debes q̄ licet consilia p̄dicta
ī antiquo testamēto nō fuerint expresse data p̄t racōes p̄dic-
tas. Nichilomin⁹ cū talia p̄sua esse ad p̄fectōem vtilia īplī-
te ibidem continē licet phariseoz turba hoc nō sentiat

Capitulum. iij. i quo ostendit q̄ consiliū de desertōe t̄paliū ē vti-
le ad deo adhrēdū ⁊ īplīte continē in veteri testamento

Disapul⁹

Delara michi rogo quō consilia euāgelica īplī-
te ī veteri testamento contineat. Ad
ista sciendū attendē debes q̄ sic de his que sūt d̄ ne-
cessitate salutis credenda ad que nātalis rado hūana mī-
me attingit sicut est misteriū trinitatis in diuinis ⁊ misteri-
um incarnacōis xpi. Sic et vltimū premium beatorū nō tra-
dunt in veteri testamento expresse p̄pter debilitatē intellect⁹ ip-
sius ppli vt sup̄ dictū est. Nichilomin⁹ cū p̄dicta tradūt ī-
plīte seu fiḡ. itue īmē q̄ habētes sens⁹ spūales exercitacōes
possūt illa p̄cipere. Sic eadem racōe ī agilib⁹ illa q̄ cadunt
sub consilijs euāgelicis ad que implenda homines modice
virtutis seu consideracōis difficiliter attraherent talia non
tradunt in lege veteri expresse. Nichilomin⁹ tradunt īplī-
te vnde si scriptis sacras antiquas diligenter scrutat⁹ fue-
ris reperies q̄ paupertas p̄inet ad illos qui ad cultū diuinū
singulariter deputant⁹. et hoc vt liberior ⁊ expeditius se habe-
rent ad obsequiū diuinū. tribus em̄ leui ex ordinacōe d̄ni
fuit separata ab alijs tribub⁹ ut dei seruicō deputaret⁹. Ioh̄arco
fuit sibi p̄hibitū habere possessiones seu hēditates cū ceteris
legit em̄ deuto. x. eo t̄pē separat d̄ns tribum leui vt portaret
archā federis d̄ni ⁊ staret ī misterio corā eo ac b̄ndiceret ī no-
mine ill⁹ vsq̄ in p̄ntem diē. Quāob̄re nō habuit leui partē
neq̄ possessionē cū fratrib⁹ suis quia ip̄e d̄ns possessio eius
est. hec ibi. Ex quo habes manifeste q̄ dimissio terrenoz p̄p̄er
dei obsequiū virtuosū est laudabile. alioquin non fuisset hoc
singulariter īpositū tribui leui que inter alias d̄mo cultui
assignabat⁹. Disapul⁹ Ista que p̄ponis vltiori iōi-
gent declaracōne paupertas em̄ leuitaz nō erat per deser. donē
ōm t̄paliū bonoz sicut ad consiliū euāgelicū p̄inet de quo

Ex. xix. vade et vende omnia et leuite enim habebant decimas
omnium fructuum in mercedem laborum suorum. unde leuit. xviii. legi-
tur filiis autem leui dedit omnes decimas israelis in possessionem pro
ministerio quo seruiunt michi in tabernaculo federis. Constat
autem quod illa qui omnes decimas totius israelis habebant non debent
dicti pauperes. nec omnia bona exteriora deferentes. sed potius diui-
tes prout dicitur. **Adgr.** **Ad** istam tuam objectionem tollen-
dam presupponere habes generaliter quod sicut illa que figurative traduntur
in veteri testamento de credendis non sunt omnino similia rebus
per ea figuratis sed multum differentia alioquin essent eadem. Sic
inter implicitam traditionem eorum que in veteri testamento traduntur agere
eorum et in eis ipsorum explicitam expressionem magna differentia cesan-
da est. particulariter etiam circa decimas que in veteri testamento pro-
prium solui debes scire quod de huiusmodi decimis varii varia senserunt
fuerunt quidam opinantes quod tres decime deberent dari in quolibet
anno. vno. scilicet pro leuitis de quibus leuit. xviii. filiis leui dedit om-
nem decimam israelis ut superius fuit allegatum. Secunda vero decima erat
retinenda apud dominos predicatorum ad hoc quod ipsam vel partem eius por-
tarent in iherusalem et ibi expenderent in victualibus ad votum domini
rursum eam portantem. De qua decima habetur expresse deuter. xv.
vbi dicitur. Decimabis omnem fructum seminis tui et comes es coram
domino deo tuo in loco quem elegerit etc. Tercia vero decima erat
danda peregrinis pupillis et viduis et huiusmodi pauperibus ut in
eodem capitulo. Et secundum hanc opinionem ad leuitas pertinebat in quo-
libet anno proterquam in anno septimo. scilicet sabbati una decima integ-
ra. Sed licet hec opinio satis posset in littera fundari non tamen sic
teneat contra ab hebreis quibus in silibus que non respiciunt si-
dem nostram assensendum est. praesertim cum ratio dicat quod tres dec-
imas in quolibet anno solue seu separe esset generalissimum. videmus
enim per experientiam quod fideles christi ut plurimum unam solam decimam
difficiliter solvunt et hoc in aliquibus regionibus quia in multis
alijs nulla soluit decima. unde secundum communem sententiam hebreorum pro-
pter tres decime aliter sunt intelligende. Ad cuius declarationem sciendum
est quod in qualibet ebdomada annorum erat unus annus sabbati ter-
re in quo non licebat seminare nec colere terram. et fructus illius anni
erat communis tam hominibus quam bestiis agri ut habetur leuit. xxv. Et sic
in illo sabbato terre non dabantur decime cum fructus terre non
erant proprii alicui sed occupanti seu comedenti concedebantur.
In sex vero annis cuiuslibet ebdomade decime dabantur isto modo

Nam primo anno decime debebant leuitis. Secundo vero anno decime assignabantur dominis. scilicet decime annis ad hoc ut eas vel pauci earum comederent in iherusalem. In tercio vero anno decime dabantur pauperibus. Et iste ordo servabatur in tribus annis sequentibus cuiuslibet ebdomade. Ita quod in quarto anno decime pertinebant ad leuitas. In quinto vero ad ipsos dominos decimantes. In sexto pertinebant ad pauperes. Unde cum legitur leuitico. xvij. filijs autem leui dedi omnes decimas israelitis hoc est intelligendum in primo anno et in quarto cuiuslibet ebdomade terminum. Cum autem dicitur deuterio. xiiij. decimam partem sepabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus deus tuus nec poteris ad eum hanc cuncta portare vendes omnia et in pecuniam rediges. portabisque manu tua et perficietis ad locum quem elegerit dominus deus tuus et comes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit et comedes. hoc intelligitur de decimis secundi et quarti anni cuiuslibet ebdomade ad dominos decimantes pertinentibus. Cum autem in alijs locis dicitur quod decime erant dande peregrinis pupillis et viduis et humilibus putatur in predicto capitulo et in alijs haberi. hoc est intelligendum de decima terci et sexti anni cuiuslibet ebdomade. que ad pauperes pertinebat ut dictum est. et sic intelligunt omnes hebraici expostitores tam antiqui quam moderni distributiones decimarum. Et quia in fine cuiuslibet triennij domini portiones debebant computare decimas illorum trium annorum ut portiones perfecte haberent portiones suam modo supradicto. Porro legitur deuterio. xxvj. quando compleveris decimam cunctarum frugum tuorum anno decimarum tunc dabis leuitice et aduene pupillo et vidue ut comedant intra portas tuas et saturentur. In quo loco non fit mentio de portione propria pertinente domino decimanti ut dictum est quia illa erat sua ad predictum usum. sed fit mentio de leuitica cuius erat decima primi anni et de peregrino et vidua. tunc. cuius erat decima terci anni. Ex quibus patet quod ad leuitas non pertinebant decime cuiuslibet anni. sed solum decime duorum annorum. scilicet primi et quarti in qualibet ebdomada vult annorum. et sic presumendum est quod ex ista decima leuitice non essent diuites. Nam cum tribus leui esset. xij. pars sen. xiiij. totus israeliticus non haberet aliquas possessiones sicut ceteri tribus ut dictum est. Constat quod decima duorum annorum terminum in qualibet ebdomada non corrumpet eis ad totalem sufficientiam vite. sed semper essent indigentes seu egeni. unde in sacra scriptura leuitice cum

paupibus et peregrinis et huiusmodi connumerant de utro. xii. c.
Gaudetis cum domino deo vestro vos et filii et filie vestre et servi et
ancille et leuita qui in portis vestris est qui non habet partem nec
hereditatem vobiscum. **Ille** i. eod. xv. c. veniet leuita qui non
habet partem nec hereditatem tecum et pegerim? et orphanus
et vidua ut comedant tibi. et sic in quibuslibet locis. Ex quibus
patet quod leuite ut pauperes reputabantur inter omnes tribus israel.
Que quidem paupertas dispone divina fuit tribui leui assigna-
ta eo quod erant deputati ad ministerium domini. put habet de utro. x.
ut super est allegatum. Ex quo ulterius sequitur quod deservit epulum
bonorum exteriorum pertinet ad eos qui deo et suis obsequiis mancipant
quod est proprium. **Discipulus** **P**auptas leuitarum etiam
put tu eam exponis nullo modo est similis paupertati que in com-
muniis evangelicis continetur. In illa enim nichil debet remanere
proprium legem enim de apostolis. **Matth. xix.** Nos reliquimus omnia et se-
cuti sumus te et **Matth. xix.** vade et vende omnia que habes et tibi ubi
ergo omnia dimitti debent nichil debet remanere. unde et si po-
deret decime duorum annorum tamen in ebdomada non presumant sufficere ad
sustentationem sufficientem leuitarum. sufficiunt tamen ad excludendum
ab eis paupertatem ut est manifestum. **Magister** **S**i de
decime duorum annorum po-
deret quod ad leuitas pertinebant esset singu-
lariter assignate. ita quod quilibet leuita haberet certam portionem
assignatam sibi de illis decimis sicut modo in ecclesia ubi decime
dantur clericis committere habent portiones suas assignatas in diuersis
locis. vel in eodem. **secundum** certam taxationem sic videtur esse quod leuite deberent
decime pauperes. **secundum** omnimodam deservitionem epulum reorum si portio sua non
esset sufficiens sibi. sed sic pertinebant decime illorum duorum annorum
leuitis quod nullus eorum habebat aliquam portionem certam. **T**amen in
optione seu libertate dominorum decimandi erat soluere decimas ad
leuitas pertinentes cuiusque leuite maluisset. unde si omnes darent
decimas suas uni leuite tamen. nulli eorum tenerent dare decimas.
Et sic nullus eorum decime debet proprium habere quia erant quasi omnibus
communia. habere autem proprium in communi non semper excludit rationem pau-
pertatis ut potest haberi scilicet decime. quod lxxxviii. ar. vii. in primitiua
enim ecclesia tunc apostolorum a quibus religio superstit exordia omnia erant
et communia. **Act. scilicet** capitulo. unde huic primitiue paupertati quo-
dammodo assimilatur paupertas leuitarum. et hoc in duobus primo
in habendo aliquid in communi. scilicet in non habendo bona immobi-
lia. quia tunc apostolorum fideles vendebant talia bona unde etiam si

stricte paupras leuitay nō sit oīno filiis pauprati euangelice
siue aploz. tñ satis sufficit ad ostendendū q̄ dimissio tēnozū
valis est ad adherendū deo seu ad vacandū oīnis obsequijs .
nec obstat p̄dictis q̄ i p̄missionibz antiquo pplō factis legē
Indigens et mendicus nō erit inter vos deutro .x. Et infra .
xxvii. Et fenerabis gentibz m̄tis. Ex quibz apparet q̄ pau-
pertas nō est laudabilis . sed potius habundanda diuidarū .
Nam ista et similia p̄ueniunt ad eōdem statū illiū ppli q̄ p̄mis-
siones tpales erant reducēdi ad opa virtutū vt iam dōcū ē
Sed ad innuendū q̄ desercio terzenoz sit valis ad deo adheren-
dū satis ostendit p̄ paupertatem leuitay sup̄dictam

Capitulum .v. In quo ostendit continentia esse laudabilem et ne-
cessariam ad dīna suscipienda et q̄ i veteri testamento saltez
implicitē tradit

Discipulus

Sufficiūt in p̄dicta ad ostendendū q̄ desercio tpaliū
sit valis vel oportuna ad vacandū deo seu ad adhe-
rendū ei . p̄sertim ad eos q̄ alios hnt docē legē dīni
nā sicut de leuitis legē deutro .xxvii. docebūt iudicia tua ja-
cob et legē tuā isrl. Sic est i hebreo. Si adhuc scrip̄as scrutā
do antiquas nō inuenio q̄ continentia sit ibidē cōmendata in
tñ q̄ sit licitū et multomin⁹ meritorijū vt hō a contrahendo
m̄rimonio absteineat . pot⁹ enī reperio oppositū . legē enī . deu-
tro . vii . c . bñdicet⁹ eris inter oīnes gentes . nō erit i te sterilis
verusq; sexus . Ex quo manifeste patz q̄ ad benedictōez sin-
gularē illiū ppli inter oīnes gentes fecūditas reputabāt q̄
non potest exerceri cū oīmoda continenda que inter euange-
lica consilia habet . talem enī continentia nullus p̄iarchay seu
sanctoz antiquozū . nec etiam ipsi leuite qui deo vt dictū est
specialiter famulabant legunt obseruasse . vñ peto q̄ michi
ōndas si forte in aliquo loco scrip̄ay antiquay reperiri possz
saltem implicitē q̄ huiū continentia sit laudabilis

Magister **V**irginitas siue continentia p̄petua in vete-
ri testam̄to non legunt cōmendari . eo q̄ maior seu potior be-
nedictio quā antiqui a deo habuerūt fuit illa p̄ quā fuit eis
diuinit⁹ cōmūdatū q̄ in semīe suo . s . in xpo bñdicerent oīes
gentes Gen . xxij . Ad cui⁹ maxime benedictōis executōem
necessario requirebat fecūditas in illa nacōne . qua p̄pter in
illo statu sterilitas non cōmendabant . sed potius fecūditas .
Nichilomin⁹ si scripturas antiquas scrutat⁹ fueris repie

saltem implicite q̄ continenda requirit et est laudabilis saltem in illo tpe quo quis habet seipm̄ eleuare ad diuinas suscipiēdas reuelacōes. et q̄nq̄ etiā cū habet vti aliquo sacro insolito modo. p̄mū patet. Nam cū dē moneret pplm̄ p̄ moysen vt disponerent sen sc̄ficarent ad legem diuinā i monte synai recipiendam. tūc sp̄aliter p̄hibuit eis accessū ad vxores. vñ exo. xix. caplo cū de dacoē legis tractaret sic legit. descendit moyses de monte ad pplm̄ et sc̄ficauerat eos. Cūq̄ lauisset vestimenta sua dixit ad populū. Ecce pati i diem tercū. et p̄ tres dies ne appropiūetis vxoribz vestris. Ex quo satis i nūit q̄ acc̄ m̄rimonialis licet in alijs t̄pibz esset licet. tū in p̄paracōne ad audiendā sen recipiendā legem diuinā illat̄us erat. qd̄ satis demonstrat intentū saltē implicite. Scd̄ patet. Nam cū dauid a facie Saulis fugiēs et ab abimalech sacerdote panē peteret ad sui et suoz nēcitatem subleuandā. legit̄ sacerdotē respondiisse ipi dauid. i. Re. xij. Non habeo panes laicos ad manū. sed tū panē sanctū si mūdi sūt pueri maxie a mulieribus manducēt. ex quo patet q̄ etiā ad debitū vsū rei sacre continēda saltē momentanea requirit̄ qd̄ satis sufficit ad oñdendū implicite q̄ continenda laudabilis ē in casibus p̄dictis et filibus.

Caplm̄. vj. i q̄ oñdīt q̄ obediēda p̄nt cadit s̄b voto religionis est vñiosa et laudabil. et etiā implicite in antiquis documentis tradīt.

Discipul⁹

Satis habeo ex dictis p̄ te q̄ dimissio t̄paliū. et etiā carnaliū affectionū p̄ continendam que scd̄ oñlia euangelica ad viā p̄fectionis p̄tinent in antiquo testamento. licz nō explicite saltē implicite inuūit. De obediēda vero que inter cetera oñlia p̄tinet si cōsidaret̄ in cōi scd̄ quam quilibet inferior tenet̄ suo sup̄iori obedire in his q̄ p̄tinent ad talem sup̄ioritatem. satis habet̄ i veteri testamēto. Nam de his que p̄tinent ad obediēdam dē q̄ se extendit ad oñs et p̄ oñia manifestū est. In hac enī obediēda tota vis obligacōis dīne legis fundat̄. vñ exo. xix. Cum dē m̄tenderet populū disponere ad sue legis receptōē; p̄mitte. nāz si audieritis vocem meam q̄ qd̄ idem est acsi diceret. si obedieritis m̄dat̄is meis. vñ talis obediēda s̄m quāz deo op̄z obedire nēcia est. nec p̄tinet ad consiliū. Sūt etiā alia in quibus obediēda est de necessitate salutis in antiquo testamēto

In his em̃ q̃ p̃tinent ad iudicialia negocia lex antiqua docuit
ut obediret summo sacerdoti ṽl iudici i loco a deo electo p̃sidentē
ti seu p̃sidentibz ut habet de utro. xvij. caplo. In alijs vero agi
bilibus obediendū est vero p̃bete. de utro. xvij. Ex quibz li
cet habeat q̃ obediencia sit quid ṽtiosū et laudabile. est tñ ne
cessaria in casibz p̃dictis. nō em̃ rep̃to in antiquis volumibz
q̃ aliqua obediencia sit laudabilis et ṽtiosa q̃ tñ nō sit de ne
cessitate salutis sic est obediencia religiosoz que añ votū ca
dit sub consilio tñ. non añ sub p̃cepto **Magister**

Quod añ quis totū suū velle p̃fati alteri? p̃pter deū sup
ponat de quo dat consiliū euangelicū. qd̃ quidē consiliū religio
si vouēt. si diligēt antiquas scrutat? fueris scriptas satis
repies saltẽ implicite q̃ talis obediencia q̃ est totalis in q̃n? sic
p̃ abdicacōez p̃prie volūtatē est laudabilis et meritoria. qd̃
sic patet. nam ut legit p̃mo **Re. xv. capitulo.** Obediencia p̃feret
victimis et holocaustis. Cui? ratio est. nam in sacrificijs que
deo offerūt ut ait **Gregori?** aliena caro mactat. In ipsa vero
obediencia p̃pria volūtas deo offeret. Constat añ q̃ inter sa
crificia q̃ deo offerūt holocaustū p̃ncipaliorē tenet locū in q̃ntū
totū incendiū in dei honorē. de ceteris vero sacrificijs p̃a mē
diū in altari. et pars cedit i ṽnū offerendum ut habet leui. p̃
mo capitulo **Et isra** Sic ergo se habebat holocaustū ad cete
ra sacrificia sic se habet obediencia totalis ad p̃ncipales obedi
encias sup̃dictas. Item eā obediencia totalē de qua agimus
considerandū est q̃ p̃ desercōem tpaliū bonoz exterioroz p̃pter
deū qd̃ ad viā p̃tinet p̃fectōis ut dētm ē. homo offert sacrifici
um deo de bonis exterioribz. p̃tinentiā añ offert deo sacrifici
ū de p̃prio corpe. p̃ obediencia vero totalē homo offert deo sa
crificiū de bono aīe. cum volūtas in regione aīe p̃ncipatur te
net. p̃ ipsam em̃ homo dñat ceteris viribz aīe et corpi p̃prio
et etiam rebz exterioribz. Ex quibz patet q̃ sicut inter homīs
bona corpi? p̃feret exterioribz bonis. et aīa corpi. Sic qui p̃prio
volūtatē offert p̃pter deū. aliqd̃ magis offert q̃m qui offert
bona corpi seu bona exteriora. vnde et **Samuel** vbi supra.
victimis et holocaustis obediencia p̃tulit. vnde ex p̃dictis
habet satis q̃ abdicatio p̃prie volūtatē ad viā p̃fectōis p̃a
pue p̃tinet.

**Capl'm. vij. in quo ponunt quedam obiectōes phariseoz
contra viros iustos seu factos n̄re religionis qui per ieiunia**

et abstinencias se affligunt. q̄ quidem obiectiones ibide solunt.

Discipulus

Ex dictis tuis sufficienter habeo q̄ tria vota in quibus consistit essentialiter religio pertinent ad viam perfectionis consequendam. et etiam q̄ illa ad perfectionem pertinere in scriptis antiquarum implicite reperiuntur. Sed adhuc video quidam que in religione christiana consueverunt laudari de quibus tamen infideles iururant dicentes hoc esse contra doctrinam legis antiquae. unde amplius vellem a te circa illa erudiri.

Magister

Explica mihi illa ut veritas pateat.

Discipulus

Infideles. et spiritualiter illi qui sectam pharisaicam sequuntur. non solum simplices. sed etiam eorum populi rabini seu magistri in suis conuiciis sepe derident sanctos atque religiosos nostros in hoc quod affligunt se. et vitam asperam ducunt abiecte viuendo. et corpora sua variis ieiuniis et abstinentiis macerando. quod asserunt esse contra mentem mosaice legis. unde Rabinus Moyses ille magnus magister eorum in suo deuterio libro primo titulo de moribus humanis capitulo. iij. dicit quod illi qui abstinere a carnibus vel a potu vini vel a confluxu mulierum. vel ab honestis indumentis. ita quod non nisi sacco vel laneis grossis induantur sic faciunt religio si iudumite. per iudumitas autem coniter intelligunt apud eos christiani. de quo subdit. Hec est via pessima et qui in ea ambulat impius seu peccator vocatur. Hec ille. Ad quod probandum induit illud quod legitur numeri. vi. de nazareo qui in translatione nostra dicitur consecratus qui ex voto proprio tenebatur a vino et sicera abstinere. et etiam a racemis recentibus seu siccis et huiusmodi. De quo nazareo legitur in eodem capitulo quod debebat offerre par turturum aut duos pullos collubum. unum pro peccato et aliud pro holocausto. et quod sacerdos debebat orare pro eo. eo quod peccauit super animam sic est in hebreo. Ex quo arguitur in nomine talmudistarum antiquorum sic quod nazareus qui non afflixit se nisi tamen per abstinentiam vini indiget propiciatione seu indulgentia. eo quod afflixit animam suam in abstinendo. quanto magis peccat ille qui a multis rebus licitis abstinere. Et post multa dicit ibidem concludendo quod illi qui ieiunant frequenter non bene faciunt. et quod de istis Salomō scripsit ecclesiastici. vii. Noli esse iustus multum. Hec et alia filia potest. Rabi scripsit quod abstinentes et ieiunantes et hoc quod plerumque eorum sequuntur vertentes quasi in derisum abstinentias et vigilias et alias austeritates quibus viri deuoti et sancti nostre religionis coniter utuntur.

Magister

Non mireris si pharisæi et eorum sequaces in predictis errant
in quimplinibus enim alijs que ad verum intellectum sacre scripture et
etiam ad bonos mores pertinent manifeste errasse reputantur prout
patet ex quibusdam supradictis et deo duce forte in sequentibus
amplius patebit. Ad primum autem ipsos errasse in hoc quod abstinend
as et ieiunia nostra reprobant manifeste potest haberi per scrutat
ionem scripture in quibus putant vitam eternam habere. Moyses enim le
gislator de quo deus testatur quod in tota domo dei fidelissimus est
et multas alias premedias habuit respectu ceterorum prophetarum
ut in libro xii. capitulo. De eo tamen legitur quod bis ieiunavit. xl.
diebus et xl. noctibus ut mereretur legem domini accipere. unde den
tro. ix. legitur quando ascendit in montem ut acciperet tabulas la
pideas etc. et perseveravit in monte. xl. diebus et xl. noctibus pa
nem non comedens et aquam non bibens. Et infra. Cumque trans
sissent xl. dies et totidem noctes dedit michi dominus duas tabu
las lapideas tabulas federis. Ieiunavit etiam secundo alios. xl.
dies et xl. noctes pro peccato populi expiando. unde ibidem infra. Et
prodi ante dominum sic prius. xl. diebus et noctibus panem non come
dens et aquam non bibens propter omnia peccata vestra que fecistis contra
dominum. Quanta ergo insania est illorum qui ieiunia deuote facta
reprobant cum scripta testatur quod medianctibus ieiuniis dominus legem
dominam dedit moysi et peccato populi peperit. isti enim duo effectus. scilicet re
ceptio legis domine et remissio peccatorum maxime totius populi. quos
medianctibus ieiunijs moyses a deo impetravit. maximi sunt
unde et ieiunia deuote facta quibus talia a deo impetrantur non
modici meriti reputanda sunt. Item daniel. primo. de danielle et
et tribus pueris qui a cibo et potu regio abstinentes solis legu
minibus et aqua sustentabantur legitur ibidem de eis quod dominus eis dedit
scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia. Danieli autem intelli
gendam omnium visionum et scripturarum. Quomodo ergo abstinentia
etiam stricta reprobari posset cum deus ipsa mediante talia
dare famulis suis consuevit. Item danielis. ix. capitulo. de seipso
dicit daniel. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare
et deprecari in ieiunio sacco et cinere et oravi dominum deum meum
et confessus sum et dixi. obsecro domine deus magne et terribilis
etc. per quod quidem ieiunium responsum accepit ab angelo de adven
tu messie quem daniel vir desideriorum maxime desiderabat. unde
preterea habuit revelationem angelicam de lxx. hebdomadibus per quas
terminum adventum messie cognouit. Item ibi capitulo. x. legitur

In diebus illis ego daniel iugebam triū ebdomadarū diebus panem desiderabilem nō comedi. et caro et vinū nō intraverūt in os meū. sed neq; vngento vince sum. donec complerent triū ebdomadarū dies. In quo capitulo postq; narrat quedā visio terribilis danieli facta p quendam angelū danieli nūc sū legi. Et ait ad me. Noli metere daniel. qz ex die pmo q posuisti cor tuū ad intelligendū ut te affligeres ī conspectu dei tui exaudita sūt verba tua. Ex quibus habet q oratio danielis exaudita seu accepta fuit apud deū mediantib; afflictionibus ieiuniorū et aliorū que ad humiliandē et afflictoē cor poris p̄tinet. Item de niniuitis legi q audita sūt diuina cōtra eos. Considerūt in deū et cum maximis ieiuniis induit sūt saccs et deū innocauerūt ī fortitudine et auerterunt se a via mala. et sic deus misertus est eis. et sūtiā contra eos latam reuocauit. jone. iij. capitulo. Quis ergo sane mētis ieiunia p̄tē respicere et afflictoē et humili. q tanti meriti sūt apud deū ut etiā sūtiā p̄demptōis a deo latam reuocent. **Discipulus**

Ex historia niniuitarū quā allegat phariseus et eorū seq̄ces arguere nituntē contra laudabilitatē ieiunij. dicūt enī q si quis verba de niniuitis in hoc loco dicta diligenter scrute manifeste repiet q nō fuit sūtiā dei contra niniuitas reuocata ppter meritū ieiunij. s; ppter hoc q penituerūt et conuersi sūt a vijs suis pessimis. Legi enī ibidem jone. iij. sic. Et vidit deus opa eorū qz conuersi sūt de via sua mala. et misertus est super malicia sua quā locutus fuerat ut faceret eis et nō fecit. Ex quo sic arguit. nō dixit scripta vidit deus ieiunij eorū et saccum et misertus est tē sed vidit deus opa eorū. quia conuersi sūt de via sua mala et misertus est. Ex quo patet q nō ppter ieiunia seu indumenta sacca niniuitarū deus misertus est eis. sed ppter conuersionē a vijs eorū pessimis. Et sic ex hac historia scōz eos nō habet q laudabilia sint ieiunia seu meritoria. sed forte potius oppositum.

Magister Ieiunij de quo loquimur put. s. est virtus nōsū inq̄n est accē virtus ē il lud qd p rationē ordinat ad aliqd bonū honestū. assumit enī esse ieiunij p̄cipalit ad tria. p̄mū. s. assumit ieiunij vno sū ad hoc q mēs liberi elenē ad sublimia p̄templanda. Scōz vero qn ad occupandas carnis rep̄mendas. p abstinentiā enī cibi et potus scōz jero. rep̄sūt luxuria. Tercū vō ad satisfaciendū p peccatis. vnde p̄mū ieiunij moysi sup̄dictum

intelligit esse assumptū pmo mō vt .s. mens eius eleuaret ad
supna vt legem dei mereret accipere. **S**ilr et ieiuniū dñi .triū eb
domaday. Nam post illud ieiuniū reuelationē a deo recepit
vt ibidem. Scdm vero ieiuniū mosaicum assumptū est tdo
mō .s. vt pro pctis ppli sat. sfacere. Ieiuniū vero niniuitay in
telligit assumi scdo et tercio modo. nam cū ipsi haberent pec
cata carnalia ad que reprimenda ieiunia vt dcm est offerūt
Silr et peccata alia p quibz p ieiuniū satisfacerent. Idcirco ie
iunia eoz ad talē finē ordinata. reputāda sūt iter bona opa
de quibus dicit. vidit dñs opa eoz quia conūsi sūt de via ma
la etc. Minuite enī qui prius carnalibz vicijs dediti erant ie
iunando ab illis malis vicijs conuertebant. **S**ilr et p pteritis
pctis satisfaciebant. Et idē in hoc qd dicit. vidit dñs opa eoz
non excludūt ieiunia pnt pharisei intelligere volūt s; pot
intelligenda sūt includi inter cetera bona opa eoz. ieiunia ei
simpliciter sumpta i qzplūmis locis sacre scripture vt bona ope
ra reputant inqn? scdm se intelligunt ordinari ad eleuatio
nem mentis. et carnis lasciuia suppressandā. vnde iohel.
ij. capitulo ad conuersionē generalem exhortās dicit. **C**ouer
timini ad me in toto corde vestro in ieiunijs et fletu et sacco
etc. Circa qd si ampli? scriptas scrutari volueris repies qz iei
iunia et indumenta sacra et huiū qnqz etiam i his q non
sūt vere penitentes cōmendant a deo. inqntū talia inducūt
quandam humiliacōem seu attericōem q sūt dispositiōes ad pe
nitentiā. **D**isapul? **V**ellem scire ubi habe
tur quod dicit. .s. q etiam sine vera penitentiā ieiunia et hui
usmodi qnqz cōmendant a deo. **M**agister **D**e achab
qui pessim? fuit vt hystoria sacra testat. de eo tamen legit q
cū audisset ab helia snām dei cōtra eū latam de deleticōe sua
cū suā posteritate q scdit vestimenta sua et induit? est sacco
et ieiunauit. Et licet ista non fecerit ex detestacōe pcti nec ti
more dei. s; solū quodā timore huili. .s. pene. cū legit dñs dix
isse helie. **N**ōne vidisti achab humiliatū corā me eo q hui
liat? est mei causa. non inducam malū in dieb; eius. **Q**ue
quidem hystoria habet. iij. **R**e. xxi. **E**x quo patz q p ieiunia
et alia que supbiam mentis suppressūt etiam si non fuerint
ex corde totaliter contrito facta. de? leuat aliquis saltē de pe
na temporali. vnde ieiunia et alia filia que humiliacōem men
tis inducunt nō sūt cōtempnēda. s; nec deridēda sic pharisei

existimāt. nisi forte cū sūt per exteriora signa tātū sine hoc
q̄ interius aliquem effectū humiliatōis inducant. qđ p̄ner
ad ypocrisim q̄ est bonitas simulata. et p̄ p̄sequens scđ; Gre
goriū duplex mīctas. de q̄ falsa humiliatōe legīt ecc. xix
Et qui nequiter se humiliat et interiora ei⁹ plena sūt dolo.

Capitulū. viij. in quo ostendit̄ q̄ auctoritates in quib;
Rabini phariseorū fundāt ad reprobandas abstinentias et ie
iunia nostre religionis nichil faciunt pro eis

Discipul⁹

Iacet vera sint et michi grata ea que circa ieiunia
et abstinentias p̄ te sūt dicta. adhuc restat dicendū
stra auctes p̄ Rabimoysem sup̄ allegatas. quaz
p̄ma est de nazareo nūi. vi. capitulo. qui p̄pter hoc q̄ vouerat
abstinere a vino et sicera incurzebat peccatū. intantū q̄ indi
gebat p̄piciatōe cū sacrificio in oratione sacerdotis. licet non
afflixerit se nisi tantū per abstinentiam a vino. Ex quo argu
it q̄ multo magis peccat ille qui a multis rebus licitis ab
stinendo se affligit. Alia auctas sumit̄ ab ecclesiastico. viij. ca
pitulo ubi dicit̄. Noli esse iustus multū. ex qua intelligunt̄
q̄ supra iusticiam legalem mosaicam per quam prohibent̄
certa cibaria et comestibilia non sūt addende aliē abstinentie
scilicet ieiunia. quia hoc videt̄ esse mīta seu sup̄flua iusticia
Declara ergo michi has auctoritates sic vt scām quomodo
nō contradicūt illis que a te ēca hęc supradicta sunt

Magister

Prima auctas sup̄dicta. s. de nazareo
manifeste facit contra ip̄m allegantem. s. Rabimoysem et
suos Rabmos. Nam aspicienti legem Nazareorū et consecra
torū que mīi. vi. capitulo continet̄. manifeste patet q̄ nazare
us consecrat̄ seu sanctificat̄ deo per votū de abstinentia a vi
no et sicera et alijs ad hoc p̄tinentibus. Legīt enī ibi sic. loq̄
re ad filios israhel vir siue mulier qui fecerūt votum ut sc̄ti
ficent̄ et se voluerit consecrare domino a vino et onī quod
mēbrare potest abstinebunt tē Ex quo habetur clare q̄ votū
predictum de abstinentia a vino et ab alijs iēbratiuis ad s̄c
tificationem et consecrationem vouētis p̄tinet. Et ideo isra
de ip̄o legīt onī tempore consecratōis sue super mortuū nō
egrediet̄. nec super patrem tē. Et reddens rationē hui⁹ sub
dit. quia consecratio domi super caput eius est. Et est ratio.

180

Nam sicut sacerdotes deo ministrantes olim seruare se debe-
 bant a contaminatione mortui. vt leuitici .xxj. capitulo. Sic na-
 zare^{us} consecratus p^{er} votū abstinende supra dētm a tali conta-
 minatione mortuoz obseruare se debebat. **Q**ue quidem obser-
 tio ita stricte p^{ro}prie bāt nazareo sicut sūmo sacerdoti qui etiā
 p^{ro} patre et matre non debebat contaminari. **S**implices vero
 sacerdotes licet a contagijs quorumcūq; mortuoz abstinere
 debebant. non tamen a patre seu matre defunctis. vt habet
 leuitici supra capitulo allegato. et nūi .vi. **E**x quo manife-
 ste habet q^{uod} sanctitas nazarei equiparabāt sanctitati sūmi sa-
 cerdotis in ceremoniabus sup^{er}dictis de contagio mortuozū
Et quia posset contingere q^{uod} nazare^{us} min^{us} arca hoc prouiden-
 ter talem cōtaminationem mortui incurreret. **I**deo legē in fra-
 sma^{nt} mortu^{us} fuerit quispiam subito coram eo polluet^{ur} ca-
 put consecratōis eius. ad eius repationem seu reconciliatio-
 nem dēbat offerre sacrificiū p^{ro}ut in lra. **E**t sacerdos debebat
 deprecari p^{ro} eo. eo q^{uod} peccauit super mortuo modo supradicto
 vñ expiatio ista requirebāt. eo q^{uod} non diligenter fuerat ob-
 seruāt^{us} a contagio mortui cū tamen esset deo s^{an}ctat^{us}. **E**x
 quibz patet q^{uod} votū nazarei de abstinenda vino et hui^{us}modi com-
 mendatū est et laudatum tanq^{uam} v^{er}uosum et deo sanctificatū
 seu consecratum. eius tamen negligēcia arca obseruatōez
 a contaminatione ad quam tenebāt indigebat propitiatio-
 ne et indulgēcia vt dictum est. quod manifeste facit cōtra
 Rabinoysem. **E**t attende q^{uod} in hoc loco interpretati sunt hoc
 verbum. eo q^{uod} peccauerat super aīam dicēdo q^{uod} peccauerat su-
 per aīam suam in abstinendo. quod tamen litera non patit^{ur} q^{uod}
 predictum votum nazarei ad sanctificationem et consecra-
 tionem pertinere dicit. quod etiam **A**mos .ij. capitulo mani-
 feste ostēdit vbi inter magna beneficia q^{uod} p^{ro}pheta iⁿ p^{er}sona dei
 recitat fuisse impensa populo israhelico de quibus fuerunt
 deo ingrati etiam de nazareis facit mentionem. vnde cū dicit^{ur}
 tur. **E**t ascendē feci vos de terra egypti et eduxi vos per deser-
 tū. xl. annis. et ibidem subdit. **E**t suscitauī de filiis v^{ost}ris p^{ro}-
 phetas et de ieiuniis vestris nazareos. **E**x quo habet^{ur} mani-
 feste q^{uod} ad magnam gradam reputare debebat populus isra-
 helicus diuinitus sibi concessum q^{uod} de eis suscitarent^{ur} naza-
 rei. vide igit^{ur} quāta sit facultas pharisaica que nazareos pec-
 catores reputat. **I**ntelligendū ergo quod dicit super aīam.

super mortuum a quo separata est anima sicut in transla-
tione nostra. nam anima in scriptis sacris quandoque accipit per
toto homine. ut cum dicitur Ezechielis. xvij. capitulo anima que
peccauerit ipsa morietur. et sic in alijs. Quandoque autem per animam
intelligitur mortuus. ut cum dicitur mihi. vij. Immundi sumus
super animam hominis. que quidem imunda intelligitur ex tactu
hominis mortui modo posito. Item alia aucta quam allegat
ab ecclesiastico. vij. capitulo supra ubi dicitur Noli esse iustus mul-
tum. nichil facit pro eo. arguit enim a disparatis. Ibi et agitur
de virtute iusticie que corrumpitur quandoque per excessum. scilicet cum quis
acrius punit quam oportet quod pertinet ad crudelitatem. quod
contra dicitur ex hoc quod aliquis de iusticia sua nimis estimat ad
quod reprehendendum dicitur. Noli esse iustus multum. Hic autem agitur
de ieiunijs et abstinentijs que pertinent ad temperandam que est alia virtus
distincta a iusticia. unde sua argumentatio in hoc loco non valet

Capitulum ix. In quo agitur de differenda victoria anti-
quorum patrum ad victoriam patrum novi testamenti

Discipulus

Huc video quandam differendam inter statum seu vi-
tam iustorum seu sanctorum veteris testamenti.
ad statum seu vitam sanctorum novi testamenti. Cu-
ius difference rationem cupio habere. que quidem differen-
da talis est. Sancti enim antiqui testamenti in hoc gloriabantur
et deum in gentibus magnificabant. quia superabant infideles et
eos ultra modum vincebant seu supprimebant et hoc quandoque per
armorum potentiam. sicut legitur de abraham gen. xij. que qua-
tuor reges vidit potentes cum paucis sue comitum viris. et
hoc sine miraculo aliquo patente. Similiter de machabeis que
pluries debellaverunt grecos qui plures erant numero et ma-
gis armis muniti bellicis. ut habet machabeorum primo et sic
de alijs quamplurimis. fuerunt etiam in illo statu qui mediantibus
miraculis visibilibus adversarios vincebant vel eorum resiste-
bant tyranni. primum patet per moysen in mari rubro con-
tra egypcios. exo. xij. et de alijs bellis quamplurimis qui in libro
iudicum et in alijs libris canonicis continentur. Secundum patet in
daniele quem dominus ab ore leonum miraculose eruit danielis
vij. Et tribus pueris qui virtute divina impetum ignis in
fornace ardenti evaserunt. et sic restituerunt seu superaverunt.

180
psecutorum rabiē. ut habet danielis. iij. capitulo. In statu autē
noui testamenti spāliter in pmitua ecclesia aliter contigit et
quasi p oppositum. Nam apli et sancti martires tunc tempo
ris non legunt supasse aduersarios. s; potius ab eis affligi et
ocidi ut patet in qzplimis legendis sanctorum. Cum autem
eadem sit fides verorumq; scire cupio tante differēde rōez.

Magister **A**d rationem huius differēde quā que
ris ostēdendam oportet te recedere ad memoriā quedam super
dicta. Ex quibus cū alijs quibusdam veris rationē differen
de quam petis habebis manifeste. In supdictis enī s. m. p. i.
ma parte distinctōe. v. ostensū fuit q duplex est victoria. s.
corpālis et spūalis. et q spūalis victoria est melior sen dig
nior q victoria corpālis. qd testat scripta puer. xvij. vbi di
cē. melior est paciens viro forti et qui dñatur animo suo ex
pugnatore vrbū. Cuius excellēde rō in p. dicta distinctōe
plene habet. vnde in victoria xpī s. qm hostem humani
generis deuict non fuit corpālis victoria que imperfecta est
sed spūalis. padendo enī et moriendo vict. In ligno enī cru
cis xpī moriendo dyabolū vict. victoria vero antiquorum pa
tū ut cōiter corpālis fuit. supando diuina vīte aduersari
orum corpāles potēas. Ex quibus habere potes differēde ra
tionem quam petis. Ad populū enim antiquū qui tanq; im
pfecti p corpāles pmissiones mouebat ad leges observa
tionem. victoria corpālis que sensibilis est licet mīn. dig
na ptebat. Ad pplm vō nouū q tanq; pfectus per spirītua
les pmissiones ducē. victoria spūalis que dignior est p
tinet. Et ideo apli et alij discipuli vestigia xpī sequentes. vic
toriam spūalem sequūt q pficiat p veram padendā psequentiā
vsq; ad mortem ppiam. docente vero magistro luce. ix. Qui
vult venire post me abneget semetipm et tollat crucem suā
et sequat me. Circa quod vltērū attendere debes q vtrāq; vic
toria in testimonium fidei fidelibus est concessa. Sicut enim
antiqui videntes victorias miraculosas corpāles in deū cre
debant. vnde exo. xiiij. vidit israhel manū magnā quā de
fecit egipcijs. crediderunt in deum et in moysen seruū ei. Sic
tpe noui testamenti videntes ppli mirrissimā constādam et
padendam aploz et alioz discipuloz xpī. qui padendo terri
bilissima et acerbissima tormenta variliter in fide xpī pmane
bant vsq; ad mortē crudelissimā. per hoc ppli ad assensū fidei

inducebant. ut patet in historijs ecclesiasticis et alijs scōrū
mararū legendis. de qua quidem differēcia arca testimōia
fidei int̄ p̄res veteris testamenti et patres noui cōsideranda.
apl's ad hebreos ait ubi de p̄mi s dicit. **S**c̄ti p̄ fidem vicerūt re
gna opati sūt iusticiā obtulerunt ora leonū. extirperunt im
petū ignis tē. vsq; ibi alij vero exclusiue que oīa ad statum
antiquoz p̄tinent. ubi oīa illa et plura similia legunt̄ facta
fuisse per sanctos antiquos. ut patet per discursū veteris te
stamēti. vnde diuina sapiētia que oīa suis t̄pib; et locis suauiter
disponit antiqui testamenti p̄ribus victoriam t̄palem sicut
et bona t̄palia cōiter prestat in testimoniu fidei. ut ex talib;
bonis imperfectis ppl's ille imperfectus induceret ad agēdū
et credendū illa que ad p̄fectionem vite pertinebant. **C**onse
quēnt̄ aut̄ postq; apl's narrauit victorias et alia miraculosa
antiquoz patz subdit. **N**ij uero extincti sūt non inuenien
tes redēptiōē tē. ubi loquē de sanctis noui testamēti qui
sūt alij a p̄dictis. s. antiquis. qui quidem sancti p̄sertim in p̄
mitiua ecclesia uō legunt̄ victorias habuisse de aduersarijs
s; pot' ab eis affligi et occidi. vnde de illis dicit. **N**on inueni
entes redēptiōē. s. corpalem ab hostib; ut meliorē inuenirēt
redēptiōē. s. spūalem. vñ de istis. s. de sc̄is noui testamēti dicit
lapidati sūt. lecti sūt in occasione gladij mortui sūt tē. ubi si
naliter de omib;cludit. **N**ij om̄s testimonio fidei p̄bati iudē
ti. sūt. **S**i aut̄ quis q̄rat de compaciōe alteri' victorie ad alte
ram. s. corpalis ad spūalem. que. s. illaz sic maior scrutando
diligenter apl'oz dicta hanc reperies compaciōē. **D**e antiq̄s
em̄ sanctis p̄prie dicit q; vicerūt regna. **I**lli em̄ per fidē verā
vicerūt egiptū. chananeā. palestina. ydumeam et huiōi que
sūt regna p̄cularia. **S**ancti vero noui testamenti p̄ victori
am spūalem non solū regna dicunt̄ vincere sed mundū. vñ
p̄ma jo. v. hec est victoria que vincit mundū fides nostra.
Cui' ratio est. **N**am iustus ille qui tormenta mūdi vsq; ad
mortem padendo immobilē in fide manet. non solū vnū re
gnū vel plura regna p̄cularia vincere did̄ debet. sed vincere
mundū. **S**i em̄ tot' mund' visibilis aggregat' esset non pos
set ampli' contra vnū hoīem facē q̄z ipm multiplicē torquē
do interficere. **E**t ideo sancti noui testamēti supando oīa in
testimoniu fidei. que mund' contra illos posset facere. totū
mundum vicerūt. vnde xps pro huiusmodi noua victoria

comendanda dicebat. Ne terreami ab his qui occidunt corp⁹
Et post hoc non hnt amplius quid faciant luce .xij. Est vis
ampli⁹ de hac materia habere vide in addicōe sup eplam ad he-
breos .xj. **Discipul⁹** **S**atis habeo rationem disfe-
rende quam patebā in auctōib⁹ noui testamenti quā modo
allegas fundatam. vellem tamen adhuc informari si forte
i antiquis scriptis de hac differēcia .s. victoriē antique t no-
ne aliq⁹ habeat **Magister** **S**criptas scrutando antiq⁹
aliquid de hoc inueniri posset. licet non ita clare sicut in alijs
mysterijs contingit vt dēem est. De victoria enī antiquoz q⁹
corpalis erat .s. per corpalem potendam satis tradit in histo-
rijs antiquis in quibus habet q⁹ apl's dei sepe aduersarios vni-
cebat. eos debellando corpalyter et affligendo. non virtute p-
pria s; diuina. vnde psalmista de hui⁹ victorijs antiquoz
dicebat. Non in gladio suo possiderūt terram. nec brachium
suū saluauit eos. s; dextera tua tē. De victoria tamen spūa-
li non palam sed figuratue antiquitus traditū s. et hoc p sacri-
ficia diuisa et varia que in veteri lege fiebant ad pfigurandū
pncipaliter sacrificiū xpī p qd victoria spūalis habet ne sup
dictū est. De qua figuracōe in pma scde .q. c. ij. plene habe-
tur. **Discipul⁹** **L**icet i his que modo allegas
duplex victoria intelligat hoc tamen est i diuisis auctorita-
tibus. vellem autē scire si forte in vna aliqua auctōe de antiq⁹
hec duplex victoria tradit **Magister** **S**crutanti di-
ligenter scriptas hoc quod petis reperiri posset et spūaliter in
psalmo .lxxvj. qui inapt. voce mea. ibi enī psalmista appie
in psona fidelīū xpī qui i pmitana ecclesia sub tyrānica pēi-
te Romani imperij maxime affligebant. pncipalē loquitur
vt recte intuenti lram ipi⁹ psalmi hoc patet. Et q⁹ hoc erat
contra modū dimit⁹ consuetū circa antiquos vt dictum est q⁹
aduersarios supprimebant et debellabant. Idcirco psalmista
ibidem dicit. Et dixi nunc cepi hec mutacio dextere excelsi.
Cui⁹ sensus est q⁹ potēcia dei que p ei⁹ dextera cōiter i scrip-
turis significat. Iuxta illud exo. xv. capitulo Dextera tua dñe
sfregit inimicū. antiquit⁹ mani festabat p destructōez aduer-
sarioz corporalē. Nūc autē .s. in statu pmitue ecclesie de qua
ibidem psalmista tractat pncipal⁹ manifestabatur dextera dei
seu ei⁹ potēcia p miram paciendam fidelium qua grauissi-
mas perfectōes vsq; ad acerbissimam mortem aduersarijs

pro fixe veritatis tollerabant. vñ de hoc psalmista appie dicebat. Nunc cepi hec mutatio dextere excelsi. Nam dextera excelsi que vna et eadem est essentialiter. s. diuina potentia n̄ uniformiter s; mutabiliter inapiebat manifestari in statu p̄mitiue ecclesie ab eo modo quo manifestabat tpe antiquoz vt dictum est. Et sic ex ista auete bene intellecta habes differenciam sup̄dictam quam petis. **Discipulus**

Chic ps̄. cōiter exponit de fidelib; i captiuitate babilonica afflictois put in postilla. Nicolai qui ad l̄am psalmū p̄dictum sic exponit habet. vñ de s̄ suam exposicōem que literalis est non habet locū allegatioe tua sup̄dicta. **Magister**

Vide addicōne sup̄ postillam in p̄dicto psalmo. et ibi manifeste regies q̄ exposicō postillatois nō appie applicat l̄re vt patet ex multis rationibus q̄ in p̄dicta addicōne hoc ostēdūt. sed appie applicat litera statui p̄mitiue ecclesie vt iā tibi allegaui. In quo statu incepit mutatio dextere excelsi modo sup̄dicto. vñ de si de exposicōe illi psalmi plenius vis in formari vide ibi in postilla et in addicōne. **Discipulus**

Ad huc l̄ra isti versus non videt consonare tue snie. dic̄ em̄. Et dixi. nūc cepi hec mutatio dextere excelsi. debuisset em̄ dicere s̄ te. Et nūc cepit mutatio dextere excelsi.

Magister. **I**n scriptis sacris vt nosti sepe ponit p̄teritū p̄ futuro et econtra. Sicut et verba seu p̄noia p̄me p̄sone p̄terita vñ de. exo. iij. capitulo angelus loquens moyse dicebat. Ego sū dñs deus patris tui q̄c. vñ i hoc nō est incōueniens vt verbum p̄me p̄sone ponat loco verbi tercie p̄sone

Distinctio quinta de scrutinio scripturarum quod in libro job continentur declarando mentem ipsius job et sociorum filiter et heliu in quibus expositores hebreorum manifeste errauerunt. et continet xiiij. capitula.

In primo capitulo ostenditur quod job in dictis suis sententiis quas cum sociis habuit non est blasphemus nec hereticus censendus sicut Rabimoyse et omnes antiqui talmudici erronee estimaverunt.

In secundo capitulo ponuntur quedam dicta ipsius job ex quibus predicti hebrei arguunt job fuisse hereticum seu blasphemum. et ponitur quedam pambulum ad veram intelligentiam quorundam que in dispensatione job cum sociis continentur.

In capitulo tertio ponuntur ea in quibus tam job quam socii conveniebant. et ea in quibus differebant. et ibidem respondetur ad auctoritates supradictas que per Rabimoysem contra job allegantur.

In quarto capitulo arguitur contra predictam responsionem et solvuntur argumenta.

In quinto capitulo ponuntur quedam alia verba ipsius job ex quibus arguitur supradicti job negasse resurrectionem futuram. et ibidem solvuntur argumenta eorum per veram expositionem verborum ipsius job.

In capitulo sexto ponuntur quedam verba dei ad ipsum job. ex quibus apparet quod job loquebatur contra iustitiam divinam. et ibidem exponuntur verba predicta sic ut ex ipsis non intelligatur job fuisse locutum in derogationem divine iusticie.

In capitulo septimo ostenditur quod ex hoc quod job naturam suam et conceptionem et huiusmodi maledixit. et etiam vitam propriam dicebat se ab horreare non derogare perfectioni ipsius job seu ipsius venose padette. Nam talia sunt preter inferioris rationis dicta intelligenda sunt. non autem secundum preter superiorem rationis.

In capitulo octavo ponitur quedam obiectio contra ea que dicta sunt in precedenti capitulo et ibidem solvitur.

In capitulo nono declaratur convenientia amicorum job in ipsius impugnatione et distinctio eorum inter se.

In capitulo decimo exponitur opinio heliu que fuit erronea a deo condemnata contra hebreos qui asserunt quod heliu victoriam obtinuit de job et distinctio eorum inter se.

In capitulo undecimo ostenditur quod sicut tres amici job erant de secta saduceorum sic et heliu erat de secta phariseorum quibus assimilatur tam in suis opinionibus erroneis quam in conditionibus suis.

In ca^o xij. ostendit qd in responsionibz omis supaddi intelligitur qd ad questionē ppositam de iob panere videatur.

In ca^o xij. ostendit q ex malis tpalibus que homibus eueniūt non semp concludi potest eoz malicia.

Capitulū pmi in quo ostendit q iob i dictis suis sen alter racōibus quas cum socijs habuit non est blasphemus n^e hereticus censendus sic **Rabimoyse** et omis antiq talmudici erronee estimauerūt.

Discipulus.

Dacent m racōnes tue quas assignas ad hoc q antiqui patres veteris testamenti bonis temporalibus adherebant ppter sformitatem ad populum quē ad obstinātiā diuinorū preceptorū inducere intendebāt. qui quidez pplus ex sui ruditate tpalibz adhebat. intm q nō nisi p temporales pmissiōes ad dei obsequiū mouē oportebat. Sed circa hoc quēdā insurgit admiracō que talis est. quomō iob de quo scriptura testatur q erat simplex et rectus timens deum t recedens a malo iob pmo. cū hoc tamen intantū tpalibus adherebat q ex eoz amissione qnqz in blasphemiam dei ūba p rumpebat p ut **Rabimoyse** in libro de directōne parte tda ca^o xxij. dicit. Non enī dicendū est q iob adheferit temporalibz ppter ruditatē ppli quē intendebat iducē ad fidem seu opera legis faciendā quia iob gentilis erat. nec legē fuisse sub aliqua lege diuina pter legem naturalem pstitut^o. nec fuit a dō missus ad aliquē pplm de lege diuina informandū. vnde admiracōe dignū videt q tantus vir et a deo approbat^o sic i blasphemā diuinā prupenit ppter temporalium bonorū amissionem.

Magister. **D**icē q iob fuit blasphemus vel nō bene sēdens de deo seu de puidētia diuina est valde erroneū tanqm ptra veritatē sacre scripture dictū. manifeste enī testat scptā in pncipio sue historie q fuit rectus et timens deum tē. filr q dēns frequentē vocat eū seruū tam in allocucōe cū sathana vt cum dicitur. nunquid posuisti cor tuū super seruū meum iob. quia non est similis ei i tra tē. iob 2° qm etiam in fine hui⁹ historie dēns loquens ad ipm eliphā dicit. iob seru⁹ me⁹ orabat pro vobis. Ex quibus et similibus manifeste patz q iob cōputandus est inter seruos dei nō aut inter blasphemos item **Ezech. xij. ca^o** dicit. et si fuerint tres viri i medio ei⁹ noe daniel et iob ipsi iusticia sua liberabunt animas suas.

Ex quo patet qd deus reputabat iob mē iustos qui per suam
iusticiam fuerūt digni liberari. absit ergo dicē iob fuisse blas
femū et huiū sicut **Rabimoy**ses erronee asserit in loco per
te allegato. quē quidem errorem ipse **Rabimoy**ses non habuit
ex se. sed in hoc sequit̃ calmu dicā seu pharisaicam opionem
que in diuersis locis hūc errorem tenet sicut et in mltis alijs su
peri⁹ dictis. et deo duce infra dicendis. **Discipulus.**

Ad hoc qd allegas pro defensione iusticie ipi⁹ iob. rabimoy
ses ubi supra respondet. dicens qd de blasphemia et d alijs er
roribus suis iob penituit. vñ i vltima locucōe iob ad deum
sic dicit. idarco meipm rephendo et ago pñiam in fauilla et
cinere tē. iob xliij. In quibz verbis scdm **Rabimoy**sen osten
ditur qd iob penituit de blasphemia diuina et alijs erroribz per
ipsum dictis. et ideo post pñiam deus vocat eū ser
uū in predicto capitulo. siliter et in pphēcia **Eze.** et sic etiam
anteqm temptaret et pñia pñicta incurset seru⁹ vocatur vt
in pmo ca^o. et scdm ipius iob hoc patet. **Notū** aut̃ seu cāz
penitende ipius iob **Rabimoy**ses ubi supra assignat dicēs
qd iob opmabat qd pspicitates tpaies erāt finis vltimus vi
te hūane. et hoc qm ipse iob cognoscebat ipsū deū solū et nar
racōne seu auditu nō aut̃ per viā speculatiuā qd pbat ex hoc
qd iob dicit in xliij. capitulo supra dicto. auditu auris audi
ui te et nūc oculus me⁹ videt te. vnde scdm eū non fuit iob
cōmendatus in pñapio sue historie de intelligentia seu sapia
et huiū sed de simplicitate et rectitudine vite et timore dei et
recessu a malo. que cōdicōnes pūt cōpetere etiā rudibus ex
quo dicit qd iob quando ex solo auditu cognoscebat deū erat
plexus in pñictis opionibz. sed postqm habuit noticiā di
uinā p viā speculatiuā tūc cognouit qd finis vltimus hu
mane vite non consistit i pspicitatibz hui⁹ mūdi. s. tpaibz
et ideo penituit de his que dicta fuerunt per eū ptra diuinā
iusticiā atqz pudentiā pue in libro **Rabimoy**si supradicto p
te et capitulis allegatis ista pleni⁹ habent. **Magister.**

Si bñ verba dei ad eliphā et socios ei⁹ directa scrutat⁹ fuit
sane repies qd deus tanqm verus et ppi⁹ determinator dis
ceptacōnis seu stencōis ipi⁹ iob et eius aduersariorū determi
nat qd in ipā disceptacōne seu disputacōe iob cū illis locut⁹
fuerat rectum coram deo. non anteq aduersarij eius. dicit ei
sic deus ipi eliphā. iratus est furor meus in te et in duos

amicos tuos quoniam non estis locuti coram me rectum sicut seruus
meus iob. Ex quibus manifeste patet quod deus approbat uerba ipsius
iob in preicta disputacione contra tantum recta et condemnat
preem aliorum tantum opposita. quia quidem sciam deus postea
infra paucos interpositis replicat sub eisdem uerbis. Constat
autem quod iob in disputando cum aduersariis prudentiam dei negas-
set seu eius iustitiam contra quod aduersarij eius eum impugnassent
quod tunc falsum esset dicere quod iob fuerat locutus rectum coram deo et socij
oppositum. Ex hoc autem quod fecisset penitentiam de commissis seu de di-
ctis suis non recte dictis. non sequitur quod fuerat rectum locutus in pre-
cedenti disputacione. oportet ergo dicere quod in disputacione ipsius iob
cum aduersariis. iob tenuit quod rectum est ut littera testatur. Et sic
patet quod tam Rabimoyse quam magistri sui quos sequitur. scilicet phari-
seus non recte sed false et erronee dicta ipsius iob in disputacione
cum socijs tantum heretica condemnauerunt. cum constat hoc esse
manifeste contra diuinam determinacionem supradictam. Item quod
asserit ipse Rabimoyse de monacho penitentis ipsius iob quod fuit quia
antea cognouit deum per solam auditum. nunc autem per uiam speculationis
est inconuenienter dictum. tum quia in his que pertinent ad cogni-
cionem humanam de diuinis magis meritorium est quod homo ex
auditu accipit quam si per speculationem humanam hoc haberet. si-
des ei est ex auditu ad Romanum x. tunc quia per speculationem humanam non
sufficienter habet prudentiam diuinam esse circa particulares actus
hominis. et quod remuneracio seu punicio hominis secundum ipsius actus sit
in alia uita et multo magis in resurrectione futura. de quibus iob
aliqua docuit ut infra patebit. Item quod ipse Rabimoyse as-
serit iob non fuisse commendatum a deo de sapientia seu intellectu
falsum est. nam commendatus fuit de timore dei et recessu a ma-
lo in principio historie. et etiam postea 2o capitulo dicente deo de
iob ad ipsum sathan. quod non erat ei filius in terra uir simplex et re-
tens timorem dei et recedens a malo. Constat autem quod timor dei est
ipsa sapientia que in scriptis commendatur. scilicet et recedere a malo est
intelligentia que laudatur in scripturis. ut habet expresse iob
xxviij. dicit sic. iob de quo deus testatur quod erat timens deum et re-
cedens a malo. necesse est dicere quod erat sapiens et intelligens
et timens deum etc.

Capitulū secundū in quo ponuntur quodam dicta ipsius iob. ex quibus pre-
dicti hebrei arguunt iob fuisse hereticum seu blasphemum. et ponunt
quodam pambulū ad ueram intelligentiam quorundam que in

disputacōne iob cū suis oīnent.

Discipulus.

Quidquid sit de alijs velle habere verā intelligētiā
de auctōribz q̄s ip̄e Rabimoyſes allegat. ex q̄
bus ad lram videt h̄i q̄ iob credebāt q̄ nō erat
dīa int̄ iustū et impiū ap̄d dū. vterq; ei vt dīc
fili mō s̄sumit. vñ in capitelō ix. ip̄e iob dicit.
vñ ē qd̄ locut⁹ sū et innocentē et impiū ip̄e s̄sumit. itē ifra
iob xxi. videt dicere de impijs q̄ aliqui moriūtur in magna
tranquillitate et aliqui i magna amaritudine et de vtrisq; cō
cludit etiam i infimul in puluere dormiēt et vermes opiet
eos. Ex quibz auctōribz videt arguere q̄ de mente iob erat q̄
deus indifferenter punit innocentē et impiū. filr et quolibet i
pios indistincte qd̄ videt extra diuinā iusticiā seu pudentiā.
Vnde ex istis eludit q̄ scdm iob deus non pūdet de actibz
hūanis quoz vtrūq; est erzoneū tanqm̄ repugnās sacre sc̄p
ture in multis locis. in quibz manifeste habet q̄ deus habet
notidam de omibz actibz hūanis. et retribuit vnicuiq; scdm
opera sua. vnde in ps. de pmo dicit. qui finxit sigillatī cōdā
eoz et intelligit omia opa eoz. De 2° vō ps. deo dicit. Tu rō
dis vnicuiq; iuxta opa sua. et in multis alijs locis. vellem
igit vt in oīderes quō p̄dicta ūba iob et filia pnt̄ intelligi
sine derogacōe diuine iusticie et pudentie. **Adgr.** **Ad**
intelligentiā p̄dictoz et filiū oportet pmo scire i quo p̄deat
huiūsi disceptacō. s. iob et suoz adūsarioz. sic vt opinio cui⁹
libet eoz distincte habeat alias p̄cederet s̄fuse et idetermiate
Et circa hoc vlt̄erius ē attendendū q̄ stilus libri iob et ip̄i⁹
mod⁹ loquēdi est valde singularis in obscuritate int̄ ceteros
libros veteris testamēti vnde cōiter tradūt hebrei q̄ mod⁹ lo
quendi isti⁹ libri est non solū poeticus sed etiam metricē cō
positus. in quibz cōcordat hiero. vñ in p̄logo hui⁹ libri sic dī
cīt a verbis iob in quibus ait. pereat dies in qua natus sū
vsq; ad eū locū vbi ante finē volumis scriptū est. idarco me
rephēdo examerri ūsus sūt. dactulo spōdeozq; carentes. Et sic
patet q̄ liber iste est p modū p̄ematis scriptus. vnde p totū
hūc librū figuris et coloribz vtitur quibz poete vti s̄sueuerūt
Illa aut̄ que metricē tradunt nō plane expmūtur sic fit i lo
cucōnibz psalms sed truncate et qnq; pprie et qnq; impprie
et qnq; breui⁹ qnq; largius qm̄ oportet pponūtur. Filr 7 in
elibz vna s̄ntia sepi⁹ replicat sub oīibz ūbis seu s̄ilitudinibz

item i filiis qñqz quedā tradūtur que prima facie vident
esse scōm mentē loquēis. et tamē serie disceptacōis p̄specta
oportet ea intelligere nō s̄m mentē loquēis s̄ scōm mentē
adūfarij quē loquēs seu p̄ponēs vult iducere ad icōueniens
put in q̄busdam videbit̄. vñ ad hūdam verā intelligentiā
de mente ip̄ius job et socōrum et in quo vel in quibus
p̄sistit huiōi disputacōis fūdamētum oportet p̄mo certē
dimalit̄ h̄ie cui⁹libet mentē. p̄ dicta plana cui⁹libet eoz v̄ sic
de singularibus dictis cui⁹libet posset sc̄ari quō sint itelligen
da. et in quo ip̄oz disceptacō consistat.

Capitulū terciū in quo ponūtur ea i quibus et socj eius
pueniebāt et ea i q̄bz differebāt. et rñdē ad auctates supra
dictas q̄ p̄ Rabinoyse sera job allegant̄. **Disapulus.**

Hic om̄ia placet vt in declares mentē ip̄ius job
fūdando eam in suis dictis. et hoc fūdamēto ha
bito p̄cedē ad alia. **Adgr.** **A**d hoc qd̄ pe
tis clari⁹ ostēdendū p̄supponē dēs q̄ tā job qm̄
eius amici q̄ ei adūfabant̄ firmit̄ tenebāt q̄ res hūane a di
uina p̄udentia regunt̄. sic vt boni dīna iusticia p̄udente p̄
miant̄. mali vero eadē iusticia puniūtur. qd̄ qdē rōne ocep
tū se h̄z vt p̄ncipiū ad alia q̄ ex fide credēda sūt. qd̄ etiā cōcep
tū seu p̄ncipiū licet p̄ solā racōnē nat̄ale a ph̄is antiquis n̄
fuerit repteū. p̄ inspiracōnez tñ dīuinā antiquis veteris testa
menti patrib⁹ reuelatū fuit. et in sacris scripturis dupliciter
traditū tam p̄ historias sacras hoc testātes qm̄ per dogmata
dīuina q̄ hoc exp̄sse asserūt. p̄mū patet i q̄mpl̄imis locis i q̄
bus sc̄pture dīuinā iusticiaz res hūanas p̄uide historialit̄ te
stant̄ qd̄ patet tam i singularib⁹ p̄sonis. vñ Gen̄. iij. capitūlo
de p̄uicōe cayn faciēda et de p̄miacōne noe iusti Gen̄. vi.
et de p̄miacōe abrahe Gen̄. xij. et xv. ca. qm̄ etiā i quodam
vniūsalī vt de p̄uicōe p̄uantiū i diluuiō Gen̄. viij. et de p̄u
acōne zodomitarū Gen̄. xix. et sic de q̄mpl̄imis historiis sacris
testantib⁹ q̄ dīuina iusticia p̄udente malī puniūtur et iusti p̄
miant̄. Scdō mō idē patet p̄ dīna scripturarū sac̄ dogmata
vñ Gen̄. xvij. abraam dicebat deo. absit a te vt rem hanc
facias vt occidas iustū cū impio nō est hoc tuū qui iudicas
om̄ē terram et̄. et in dacōne legis Exo. xx. Ego sū dom̄i⁹
deus tuus zelotes visitans p̄cā pat̄z in filios et̄. et faciā
m̄iam diligentibus me et̄. Que quidē dīna p̄udentia etiā

actus hūanos iuxta sacrarū testimoniū scripturarū. nō tñ
 siderat exteriora hoīm opa. s; etiā interiora et intima ut vñ
 cuiq; reddat pmiū vel penā scdm ppria merita seu demerita
Legit etiam jere. xvij. **E**go sum dñs scrutans cor et pbans
 renes qui do vnicuiq; iuxta viā suā et iuxta fructū adinuē
 donū suarū vbi ppheta postq̄m oñdit q̄ hūana noticiā n̄ ac
 tingit ad mēiores hoīm cogitacōes seu actōes cognoscendas
 dicens. prauū est cor hoīs et inscrutabile. s. ab homīe qui tñ
 ea que apparent videt. pmi **R**. xvi. capitulo. statim subdit
 q̄ hec interiora a deo scrutantur dicens. **E**go dñs scrutans
 cor et pbans renes. in quo intelligunt cogitacōes et affectō
 nes humane q̄ntūcūq; sint occulte. et ut ostendat huius scru
 tmini diuini seu pbacōis effectum subdit. q̄ do vnicuiq; iuxta
 viā suā et iuxta fructū adinuēncōnū suarū. vbi per viā
 intelligit finis quē homo in opib⁹ suis constituit. sicut p vi
 am corpalem homo tendit ad terminū intentū. p fruct⁹ autē
 adinuēncōnū intelligunt ip̄a opa ab hoīe facta. vnde ex hac
 auctoritate et q̄busdā alijs silibus manifeste habet q̄ deus p
 uidet de actib⁹ hūanis ip̄os examinās scdm se et etiā fm in
 tencōnē opantis seu aduēniētis. **E**x q̄ auctate etiā et q̄mpli
 mis silib⁹ habet qd̄ dictū ē de puidētia diuina circa res hu
 manas. qd̄ quidem p̄cipiū a quolibet fideli credendū ē tanq̄
 qd̄dam p̄suppositū ad oīa que p fidem tradūtur seu credūtur
 vnde apls ad hebre. xi. accedentē ad deū oportet cōdere qz est. et
 inq̄rentib⁹ se remuneratōr ē. hoc aut p̄supposito scire debes q̄
 fuerūt nōnulli q̄ licet p̄dictū p̄p̄ cōdidissent. errauerūt tamē
 circa pmiū iustoz et p̄uicōnē maloz ponētes vtzq; i hac vi
 ta tñ esse n̄ autē i futūa quā scz vitā futurāz oīno negabant
 asserētes aīam hoīs esse mortalez vñ p hanc vitāz fm illos
 nulla remanet pena l pmiū hōi. **C**ōsequēti etiā eandē erroneaz
 rōnez de mortalitate aīe sequētes resurrectōez negabāt. et de
 hac flā seu hētica secta fuerūt **S**aducei de q̄b⁹ ioseph⁹ li. xx.
 antiquitatū refert q̄ reapiēbant tñ q̄q; libz moysi in q̄b⁹
 non sit mēdo exp̄ssa de alio seculo nec de imortalitate aīe
 sed pot⁹ cōminacōes et p̄uicōes fm lre sup̄ficiētiā oīs sūt
 cpales. vnde sequentes pentateucon sup̄ficiāliē tñ et nichil
 aliud de diuinis scripturis in hūc mōderūt errorez. quē errore
 cōfutat xps **M**.t. xxii. ut ibidē plane patet. **V**terū autem
 siderandū q̄ hi tres adūsarij ip̄ius job pprie videntur fuisse

de secta poëta sadoceoz nefanda. et ideo om̃s tribulacōnes
tyales que ip̃i iob cōdigerant attribuebant p̃ctis seu delictis
ip̃i false existimātes q̃ in hac vita nullus affligit nisi i pe
na p̃p̃ii delicti. vñ innocentes et recti s̃m eos nūq̃m afflige
bant in hac vita vt p̃t̃ p̃ dicta ip̃oz. **E**liphas enī dicebat ip̃i
iob. **R**ecordare obsecro quis vnq̃m inocens perijt aut quādo
recti delecti sūt quin p̃ca vidi eos qui opant̃ iniquitatem ꝛc.
iob iii. c. **S**alobach etiā dicebat ip̃i iob. **S**i mūdus et recens
incesseris statim euigilabit te et pacatū reddet hīraculū iusti
cie tue iob viij. **S**opbar etiā ip̃i iob dicebat. **E**t intelliges q̃
multo im̃ora exigaris ab eo q̃m meret̃ iniquitas tua iob xj.
et hec s̃ña pl̃ies replicat̃ in dictis eoz. **E**x quibz p̃t̃ q̃ n̄ cre
debant q̃ aliq̃s hō in mūdo hoc tribularet̃ vt meritū suū au
geret̃ i alia vita. talē enī vitā esse nō credebāt. iob autē tāq̃
verus fidelis credebat firmiter p̃ diuinā. p̃uidentiam actus
regi hūanos. s; verū et p̃p̃iū p̃m̃iū iustoz et verā ⁊ p̃p̃iam
p̃uicōnē reproboz nō ponebat in hac vita q̃ momentanea
est et caduca sed i vita futura. et s̃sequens ex hoc q̃ sibi in
hac vita tribulacōes maxime deuenerūt nō credebat sequi q̃
ip̃e esset iniust⁹ sic nec scdm̃ veritatē fidei hoc sequit̃. **E**x q̃b⁹
patet q̃ **R**abimoyse manifeste erzat asserens q̃ iob i p̃ui
dencia diuina oueniebat cū aristotile qui negauit p̃uidentia
diuinā eē in istis inferioribz nisi solū scdm̃ speciem vel gen⁹
non autē scdm̃ inōm̃dua ⁊ p̃t̃culares actōnes. cui⁹ oppositū
in multis dictis ip̃i iob manifeste patet. **D**icit enī iob d̃o
nōne ip̃e cōsiderat vias meas ⁊ cūctos gressus meos diuinu
merat iob xxxj. et in fra i eodem excusans se a suppressione
seruoz suoz sic dicit. **S**i contempsi subire iudiciū cum seruo
meo et ancilla mea cū discēptarent adūsu me. q̃d enī faciam
cū surrexerit ad iudicandū deus. et cū quesierit q̃d respōdebo
illi. **E**x quibz manifeste p̃t̃ q̃ iob credebat p̃uidentia diuinā
se extendere vsq̃ ad actus p̃t̃culares hūanos et etiā q̃ iudi
cū diuinū p̃tra se si a iusticia deuia sset timebat. **R**ādiculū ei
videt̃ asserē q̃ iob negasset diuinā p̃uidentia in actibz parti
cularibz hūanis cū exp̃sse tam generacōnem q̃z formacōnez
suam q̃m oia q̃ ip̃i enenerūt deo tanq̃m p̃ncipali auctori attri
buebat vt patet i mltis locis sp̃alit̃ iob viij. ca. vbi dicit.
Quādo tue dñe fecerūt me ꝛc. vsq̃ ad finē capitli. et i oibz
dictis suis fere clarissime p̃t̃ q̃ ip̃e gubnacōnem cōm̃m se

extendere ad actus hūanos facebat. ad auctates sup̄dictas
p̄ Rabimoyſen allegatas q̄rū vna ē illa i qua iob dicebat.
vnu est qđ locut⁹ ſi innocentē et impiū ipe cōſumit. ex q̄ iten
dit ipe p̄bare qđ iob loq̄bat⁹ ſtra diuinā iuſticiā. Dicendū qđ
hoc eſt verū ſz intelligendū eſt hoc dixiſſe iob ſm opionē ad
uerſarioz quā ad incōueniens itendit deducē qđ hoc qđ di
xi. ſ. qđ i hac vita tñ totū p̄miū iuſtoz et pena ipioz cōſi
ſteret vt vos aſſeritis. ſequereſ qđ inocētes et impij equalē
a deo punirent. cū tā iſti q̄ illi morte t̄pali qđ maxia penarū
t̄paliū eſt cōſumant. et qđ ſcōm vos nulla pena nec p̄miū ho
mīs remanet i alia vita ſequereſ qđ deus n̄ iuſte p̄cedet i ho
minū gubernacōne. et qđ ſtra hoc poſſet dici qđ pena mortis ē
p̄miū oībz p̄p̄ peccatū naſcē qđ ē cōe. adhuc irōnabile vi
detur qđ inocentes qui ex p̄p̄is p̄ctis nō ſūt rei alias paterē
afflictōnes p̄ter mortem. cū ſcōm vos nulla alia cā eſt q̄re
alicui infligitur pena niſi p̄pter p̄ctm p̄p̄iū. Conſtat aut̄ ino
nocentes penas pati in hoc mūdo. et ſic ſm vos ſequereſ qđ ta
les ſine cā punirent de qđ ſubdit. eſi flagellat occidit ſemel
et non de penis innocentem irideat. Idem dicendū ē ad aliā
auctoritatē iob xxi. vbi dī. ſimul in puluē dormiēt tē. quia
hoc dicit iob ad cōfutandū adūſarios qđ tñ modo in hac vita
dicūt eſſe totalē penā impioz cū tñ videm⁹ qđ alij impij p̄
nue viuūt et moriūt in p̄ſperitate t̄pali. et alij p̄ oppoſitū
qui tñ ſimul i puluere dormiūt qđ eſſet ſtra diuinā iuſticiā
ſeu p̄uidentiā n̄ in alia vita iſta reducerent ad verā iuſti
ciam. et ſic iob im̄pbat ſuos adūſarios i huiū locucōibz et ſi
milibz deducēdo eos ad incōueniens ex hoc qđ futurā vitā ne

Capitulum iij. in qđ arguit⁹ ſtra p̄dictā r̄ſio. Gabane
nem et ſoluūtur argumēta.

Discipulus.

Qontra expōſitiōē tuā de dictis ipi⁹ iob ſup̄radi
ctus Rabimoy. et ſba talmudicoz poſſet obi
cere ſic dicētes. ſba iob plane intellecta itelligi
debēt fuiſſe dicta de mēte ipi⁹ iob n̄ aut̄ adūſa
rioꝝ. nō eī dixit ſm vos inocentē et impiū ipe. ſ. de cōſumit
ſz dīc ſm. vnu ē qđ locut⁹ ſi inocētē et ipiū ipe cōſumit.
qđ plane ſonat hoc eſſe dictū de mēte iob. Cū aut̄ i expōſitiōe
tua ſup̄addis qđ hoc itelligit⁹ ſm mēte adūſarioꝝ hoc eſt ex
textū. unde nec videt⁹ talis ſenſus recipiēdus niſi aliqua rō
ſeu auctoritas nos cogat ad hoc. Idē poſſet dici de expōſitiōē

secunde auctoritatis supradicta. **Magister.** **E**x duobus
cogimur exponere verba iob in hac disputacione fuisse fidelissima
et vera. et specialiter ea que ipse dixit circa futuram vitam et circa re
surrectionem. primum est auctoritas divina que falli non potest que testatur
quod iob locutus fuit rectum coram deo in illa disputacione non autem
sui aduersarii iob vltimo. **N**on estis locuti rectum coram me si
cut seruus meus iob prout supra fuit allegatum. si enim iob in sua
disputacione extra ea que in fidei veritate continentur aliquid asseruisset
non potuissent predicta verba verificari de locutione ipsius iob
cum aduersariis. **E**t vltra hoc notandum est quod non dixit de so
lum non fuistis locuti rectum sicut seruus meus iob. sed addidit
coram me. in quo denotatur quod verba iob intellecta secundum intima
sui intencionem que nuda est et apta coram me deo fuerunt recta
licet possint indicari sicut sonant aliter. **D**eus enim qui solus
nouit corda hominum testatur quod verba ipsius iob recta fuerunt coram
deo. et ideo verba sua etsi prout dupliciter intelligi oportet ut exponatur
tunc eo modo quo recta sunt. et hoc est quod nos cogit verba iob exponere
sic ut sint recta coram deo et non aliter. **S**ecundum vero quod nos cogit
quod predicta explicacionem est quod ex verbis iob proprie intellectis non
oportet accedere ipsi habere spem in aliam vitam quod est manifeste conso
num fidei et repugnans errori aduersariorum. dicit enim iob sic ca
pitulo xiiij. etiam si occiderit me in ipso spatio. verumtamen vias
meas in conspectu eius arguam. et ipse erit saluator meus. **N**on
enim veniet in conspectu eius omnis ypocrita. in quibus verbis mani
feste habetur quod iob in hac vita existens habebat spem ut deus ipsum
saluaret post mortem quod est manifeste contra errorem socorum qui fu
turam vitam et salutem omnino negabant. unde verba sua alibi di
cta in quibus apparet quod ipse parificat innocentem et impium oportet
quod intelligantur non secundum suam mentem sed secundum mentem aduersario
rum et ut insinuaret quod verba supradicta. scilicet si occiderit me in ip
so spatio etc. dicta sunt secundum mentem propriam. et non aliter. **I**dem
dicit ante illa permittit hoc tacere paulisper ut loquar quodcumque mihi
michi suggesserit. quare lacero carnes meas dentibus meis et
animam meam leuo in manibus meis etiam si occiderit me etc. **I**n huius
modi enim verbis ante promissis duo exprimitur. unum est quod id quod e
rat locutus ex propria mentis suggestione precebat. et de hoc di
cit. tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit
Secundum est quod omnia que precebat tam in carne quam in spiritu susti
nebat propter spem fuisse salutis. primum prout per hoc quod dixit. quare

Lacero carnes meas dentibus meis quod pertinet ad corporales penas.
Secundum vero cum dicit animam meam leno in manibus meis quod pertinet
ad afflictiones intrinsecas anime. unde declaras quare ista susti-
nebat. statim subdit. etiam occiderit me in ipso spatio. quod non solum
alias penas contra mortem sed etiam ipsam mortem que est
maxima penarum preteritam cum sit violenta que pertinet ad occasionem
patius sum sustinere propter spem salutis. idem dicendum est ad
secundam auctoritatem iob xxj s. quod illa dicta iob intelligenda sunt secundum
mentem aduersariorum quos vult ad inconueniens adducere ut
supra dictum est.

Capitulum quintum in quo ponitur quod alia uerba ipsius iob ex
quibus arguitur supradicti iob negasse resurrectionem futuram.
Et ibidem soluntur argumenta eorum per veram expositionem
verborum ipsius iob.

Discipulus.

Sunt alia uerba iob que manifeste videntur negare resur-
rectionem futuram ut cum dicit capitulo xviij lignum habet
spem si passum fuerit rursus virebit etc. et in-
fra in eodem contextu. homo cum dormierit non resurgit do-
nec attigerit celum non euigilabit neque surget de somno suo. in quibus
verbis et similibus manifeste patet quod iob negabat resurrectionem.
nec valet dicere quod hoc dicebat secundum mentem aduersariorum.
nam ad predicta verba sic premitte. recede ergo paululum ab eo
ut quiescat donec operata veiat sicut mercenarius dies eius. in quo lo-
co iob loquitur deo supplicans habere refrigerium penarum consummata
breuitate vite humane ad quod fortificandum inducit differentiam
inter duracionem ligni et duracionem hominis eo quod lignum post suam passionem
virebit non autem homo post mortem. et sic vult inducere deum ad mi-
serandum hominem propter breuitatem vite sue ex quo ad ipsam nunquam
reddit. lignum autem sic. unde manifestum est secundum seriem littere quod hoc
loquitur de mente sua. non autem secundum mentem aduersariorum.

Magister. **H**ec verba ipsius iob que allegas intelligi
possunt esse dicta de mente ipsius. Ad quod sciendum quod fuerunt aliqui
antiqui qui fuisse assererent quod homo post hanc vitam per magnam temporis cur-
ricula redeuntibus omnium constellationibus sicut fuerunt antea
tunc idem homo per naturam similiter rediret ad vitam mortalem
et ad omnia officia vel alia quecumque que per ipsum fiebant reputa quod
plato legere athenis in eisdem scholis et eisdem scholaribus et eas-
dem lectiones sicut ante deum vivebat. Que quidem opinio de resur-
rectione est erronea et falsa. Nam secundum philosophorum doctrinam ea que

corruptum non rediit eodem numero per motum seu mutationem
ut in secundo de generatione. Est etiam contra veritatem fidei secundum
quam resurrectio creditur seu expectatur ad vitam gloriosam immorta-
lem. Unde iob illam falsam resurrectionem negat. quod patet ex hoc quod di-
cit lignum habere spem et lignum eius per sui passionem iterum virebit in
eadem vita put ad animam pertinet vegetativam. homo vero cum
dormit nunquam ad eandem vitam resurgit sed ad vitam immortalem
ut dictum est. Unde ex hoc iob volebat inducere deum ut con-
cederet sibi refrigerium penarum in hac brevi duracione ex quo nun-
quam ad similem vitam resurgetur erat homo. Et sic ex predictis ver-
bis non habetur quod iob negasset veram resurrectionem quod per fidem habetur
sed falsam resurrectionem ut dictum est. Alii vero exponunt verba
iob predicta ut ex his concludatur vera resurrectio futura dicentes
quod homo cum sit nobilissima creatura inter corruptibiles creaturas.
racionabile est ut non sit deterioris condicionis ligno. sed con-
stat quod si lignum fuerit presens iterum producit ramos et ger-
minat. de corpore autem hominis passum a vita presentis nichil tale videtur
pullulare. et ideo ne homo sit peioris condicionis ligno conclu-
ditur quod in homine sit aliquid immortale. scilicet anima rationalis cuius
resurrectio expectatur et secundum hoc exponunt illud lignum habere spem
Sicque per modum suasionis rethorice secundum quam procedit in hoc libro
iob resurrectionem veram concludit. Unde ex predictis verbis iob in
hoc loco non habetur ipsum a fide resurrectionis deum esse exponen-
do ea aliquo predictorum modorum ad quod cogimur non solum aucto-
ritate divina supradicta testante iob rectum fuisse locutum. sed
etiam ex dictis ipsius iob resurrectionem veram testantibus. unde in xix.
capitulo. volens de misterio resurrectionis loqui quod est de maximis
seu difficilioribus inter credibilia ut redderet auditores atten-
tos promittit. Quis michi tribuat ut scribantur sermones mei et
exarentur in libro stilo ferreo et plumbi lamina vel celte sculpan-
tur in silice. et declarans illa que sunt tam magna et ardua que
peteret scribi modo predicto. subdit dicens. Scio quod redemptor
meus vivit et in novissimo die de terra resurgetur suus et rursum
circumdabor pelle mea et in carne mea videbo deum salvatorem
meum et cetera. que verba apertissime exponuntur de resurrectione futura
quam expressisse sanctus iob in hoc loco profert. et ideo oportet quod cum
alibi de hac materia loquatur ipsius verba sic exponantur ut
huic sue vere professioni concordent.

Capitulum sextum in quo ponuntur quedam verba dei ad ipsum

job. in quibz apparet qd job loquebatz extra iusticiam diuinam.
Et ibidem exponuntur uerba predicta sic ut ex ipsis non intelligat
job fuisse locutum in derogacione diuine iusticie. **Discipulus.**

Sufficiunt in predicta ad ostendendum qd job exebat
futuram vitam in qua expectat iustorum premium ut uerba
sua sunt allegata xij. ca. **Et** si occiderit me in ipso
spatio testantur filii et quod exebat resurrectionem fu-
turam ut patet ex auctoritate per te ultimo allegata. sed
video qd de ipso job condemnant seu reprehendit in suis rationibus
in duobus locis. primo ubi dicit. quis est iste inuolvens sensus hominibus
impis. secundo legitur job xl. nunquid irasci facies iudicium meum
et condemnabis me ut tu iustificeris. **Ex** quibus patet secundum
veritatem diuine sententie job non solum fuisse locutum sermones in-
peritos sensus inuoluendo. sed etiam in derogacione diuine iusticie
quod manifeste patet cum dominus sibi alloquens dixit. **Condemnabis**
me ut tu iustificeris. peto igitur ut michi declares quod uerba pre-
dicta possunt concordari cum uerbis domini per te allegatis Job ultimo.
ubi dicitur. non fuistis locuti rectum coram me sicut seruus meus
job. **Magister.** **Verba domini que primo allegas. scilicet quis est**
iste inuolvens sensus sermonibus imperitis. si recte exponantur
intelliguntur de heliu esse dicta non autem de job. putat isra deo da-
te si de mente ipsius heliu tractabitur erit manifestum. **Ad ve-**
rum autem intellectum secunde auctoritatis quam allegas attendere debes
qd quidam aduersarij job contra asserunt qd job erat punitus in vl-
tione suorum delictorum quod erat falsum ut patet ex historia ipsius job
in qua ante hominum disputacionem proponitur qd deus dixit ipsi sa-
than qui ipsum job permissione diuina affligebat. nunquid confide-
rasti seruum meum job qd non sit filius ei in terra uir simplex et
rectus et timens deum et recedens a malo et adhuc retinens in-
nocentiam suam. tu autem commouisti me aduersus eum ut affli-
gere illum frustra. **Ex** quo patet manifeste qd job non erat afflictus
propter demerita sua. et ideo job volens excludere falsam impositionem
suorum aduersarij suam iusticiam commendabat intus qd peribat dis-
putare cum deo quod alijs videbatur redundare in derogacione diuine
iusticie. **Circa** quod notare debes qd contingat uterque inter duos
equales non est reprehensibile si alter eorum a culpa se expurgat
etiam si ex hoc alter culpabilis in hominum opinione videatur quia ho-
mo se diligit naturaliter quam alium. sed cum inter deum et hominem sit
distantia infinita in quacumque perfectione sit homo potius pati

debet ut in se culpa iniuste referat qm q i deo putet ee in-
iusta. et ideo dñs ad arguendū job de emendacōe indiscreta
sue iusticie pponit excellentiam dei sibi hoies. que qdem excellē
cia ex effectibus diuinis manifestat. vñ autoritas illa quaz
allegas. nūquid iratum fades iudiciū meū tē. intelligitur
sic. q. d. Nūquid sic iusticiam tuaz emendas ut iratum. i. n
rectum fadas videri iudiciū meū. sic emēdas iusticiā
tuam q ego apud alios videar odibilis. et hoc est qd di
cit. **C**onēmnabis me ut tu iustificeris. vñde ex vñbis supra
dictis dei ad ipm job manifestū est q nō reprehendit eū ex hō
q puidenciā dei negabat ēca hoies ut **A** braham yses erzone
estimauit. s; solū de hoc q se manifestabat indiscrete intantū
q hoc posset referri in derogacōnem dñe iusticie de q incauta
locucōne seu iustificacōne indiscreta job penituit. vñ postq
rephensione dñi audiuit in fine eludit. i. darco me rephēdo
et ago pñiam in fauilla et cinere.

Caplm septimū in quo ostendit q ex hoc q job natitatez
suam et ocepcone et huiū maledixit et etiā vitā ppiam di
cebat se abhorre non derogat pfectōni ipius job seu ipius v
tuose pacencie. nam talia sūm ptem inferiorem rōnis dñi i
telligenda sunt. n aut sūm pte rōnis supioze. **D**isciplis

Iob put tu doces tante pfectōis erat q etiā si
flagellacō ei iflicta a deo vsq; ad mortez iclusi
ue attinget adhuc i ipō remanēt vera spes i dō
put ūba pte s allegata vidēt sonare. cū dicit.
etsi occiderit me i ipō spabo job xij. quō gō vir tate pfectōis
p amissionē rez tpaliū necnō etiā p a fliccone corpis sui in
tantā sciderit esticiā seu anxieratē ut ocepcone suā et natitacē
maledicet. et etiā vitam ppiam abhorret. q qdēz nō pñent
ad vite pfectiōnez seu ad virū pfectū in quo spes future vi
te consistit. scdm enī doctrinā apli ad Ro. viij. non sunt con
digne passiones huius seculi ad futuraz vitaz que reuelabiūt
in nobis. incōueniens igit est q vir iust⁹ qui nō ex peccatis
pprijs sed ad meritū sui augmentum flagellabatur sic erat
job put ex supradictis patet q vitaz sic abhorret ut appetet
nūq; fuisse sub hac luce. qd tñ job appetebat ut patet i tōo
capitulo. **A**d agister. **E**x hoc q job suā ocepcone et na
tuitatem et huiū maledicebat ex quib⁹ odibilez vitā suam
demonstrabat n sequit aliqd sue pfectōni repugnās. xps ei q

sup om̃s sanctos p̃fectōnē vite hūane attingit legē de morte
 sua futura tristari. dixit enī imminente passione. tristis ē aīa
 mea vsq; ad mortem. **Matth. xxvj.** cui⁹ racō est. **Nam** racō
 inferior hūana que sensitiuā p̃tem sequit̃. que quidem sensus
 tua nichil ad finem r̃fert. talis rō a b̃horret illud qđ sensus
 repugnat. **Racō** vero sup̃ior illa qđ s̃m p̃tē sensitiuam odibi
 lia sūt. si tamen referant̃ ad finē bonū. talia acceptat vt bo
 na. sicut patet de pocōne amara que licet s̃m sensui horrida
 est et odiosa. **Cū** autē referē ad sanitatē cōsequendā ē s̃m rōnē
 valde accepta. vñ x̃ps disposicōnem sensitiue p̃tis circa imminē
 tem passionem ostendens tristitiam suā d̃ passioē declarauit
 quā quidē passionē scđm racōnē sup̃iorem semp acceptauit.
 fili mō dicendū est de iob qđ licet flagella sua et afflictōes li
 benter sustinebat reddens p̃ eis deo gr̃as. vñ postq̃m ei oīa
 aduersa aduenerūt dicit. dñs dedit dñs abstulit. sit nomen
 dñi b̃ndictū. nichiloīn⁹ tam scđm disposicōnē sensitiue p̃tis
 quā racō inferior sequit̃ valde dolebat et anxiebat̃ de hui⁹ ad
 uersitatib; ad quā disposicōnē ostendendā dicebat p̃iat dies
 qđ. ostēdendo qđ scđm hui⁹ disposicōnē vita sua erat odibilis et
 onerosa. vñ ūba iob ī hoc loco nō sūt intelligenda tanq; ūba
 impatientis s; tanq̃m hōis passiones suas sensitiuas exp̃men
 tis et s̃m eas de se loquentis. sic etiā et jeremias qui sanctifi
 catus in utero legitur fuisse jere. i. nichiloīn⁹ tamen supue
 nientib; sibi tribulacōib; seu p̃secucōib; magnis maledixit
 nō solū diei natiuitatis sed etiā viro denūdanti p̃ti suo nati
 uitatem suā jere. xx. vt ostēdat se esse ī tantis misterijs qđ
 vita sua scđm inferiorē racōnē quā hōies vt plimū sequitur
 odibilis erat et onerosa. **Discipulus.** **De** x̃po esticā
 ostendente imminēte tpe passionis nemo rōnabilē dubitare
 posset quin hoc eēt s̃m sensitiuā p̃tē hūanā quā ad ostēdendā
 hūanitatis veritatem fari oportebat. x̃pus tñ magna signa
 ostendit ī quib; manifestabat̃ qđ x̃ps passionē suā acceptabat
 vt cū eā futurā sepiissime suis discipul' p̃dixit et crucifigen
 tibus occurrit et disciplinā increpauit dicens. Calice; quē dedit
 michi pater n̄ vis vt bibā illū ioh. xviij. jere. etiā vt ostēde
 ret qđ ūba illa ī quib; maledicebat virū qui suā natiuitatē
 denūdauit nō scđm racōnē sup̃iorē dicebant̃. eisdem ūbis ī
 mediate ante p̃misit. Cantate dño laudate dñm quia libera
 uit aīam paupis de manu maloy. ī quib; verbis satis

[illegible]

expm̄ere volens dicit. periat dies tē. qđ exponendū ē de mō
cu inferioris p̄is racōnis vt supra dictū est. non aut supio
ris. Et circa hoc cōsidera qđ licet de om̄ia q̄erāt ip̄i iob p̄ter
aiam dedit in manu ip̄ius sathan̄ vt patet i ij. ca. p̄ quaz
potestatē p̄missuā ad om̄ia ip̄ius iob destruenda sathan̄ p̄
cessit vsqz ad filios et filias et etiā corpus p̄p̄iū vt in histo
ria patet. nō tamē sathan̄ nocuisse m̄lieri legi. retinuit eī
eam illesam vt eēt istrumentū ad seducēdū virū suū. s. iob
qđ quidez istrumentū exp̄ius fuerat fuisse sufficiens i subuer
sione ade vt patet Gen. iij. ca. sed i hac temptacōe iob sathan̄
hoc non potuit obtinere etiā p̄ p̄dictū instr̄m. s. per m̄lierem
eo qđ racō superior que p̄ virū designat semper remansit ille
sa. et sic predicta exposicō non solū ex verbis iob sed etiam
ex ip̄o intellectu historie confirmatur.

Capitulū viij. in quo ponit quedā obiectō ḡra ea qđ di
cta sunt in p̄cedenti capitulo et ibidem soluitur.

In p̄dicta verba iob **Disapulus.**
in maledictōe diei natiuitatis et huiū soli itelli
gant. put tu exponis. s. qđ fuerit dicta tū h̄m
inferioris p̄is rōnē nō aut h̄m supiorē. incōuen
niens videt qđ amici iob cū essent p̄udentes et viri l̄rati cō
tradixissent ip̄i tali mō loquēti. debuissent enī scire passioēs
afflictivas tristabiles esse simplicit̄ h̄m sensitiuā p̄tē. vñ h̄m
hoc tota disputacō ḡra iob videt p̄cedere i equoco. nā ami
ci iob nunc ostendere qđ ip̄e ex impudentia tanqm̄ loquens
ex erzonea rōne blasfemiā incurzisset qđ tū iob h̄m te loq
bat ex solo motu inferioris rōnis. **Magister.** **Expo**
sicō mea supradicta ē sancti thome s̄r iob s̄r quā mgr̄ nico
laus i postilla arguit opponēdo p̄dictā tūā obiectōnē. qđ qđem
obiectō si bene consideras nō videt valē. nam iob et amici ei
p̄ncipaliter disputabant circa hoc qđ iob credebat sen dicebat
se esse flagellatū sine culpa. amici vero quia estimabant fal
se qđ nulla alia vita esset nisi patris. Consequent̄ habebant
asserē qđ nullus patet penā i hac vita nisi p̄pter p̄c̄m. p̄p̄iū
vnde oportebat eos dicere qđ ip̄e iob erat flagellat⁹ in penaz
sui et suoz vt patet ex toto p̄cessu hui⁹ disputacōnis. vnde
eoz disputacō non erat in equoco vt obiectō tua ponit que
est postillatoris. sed de directo huiū disputantes sibi inuicē
cōtradicebant. disputabant enim sub hoc titulo questionis

Et verū iob fuerit iustus tpe sue flagellacōis an non. in q̄
 questione iob tenebat prem affirmatiuam. aduersarij vero
 negatiuā verū aut iob expmēns vitā suā esse odibilem scōm
 partem sensitiuā p̄ue exposicō mea que sancti thome est po
 nit an essent dicta scōm sup̄iorem racōnē hoc nō est de p̄nci
 pali materia questionis. vnde nec de hoc amici curabāt s; so
 lū de impugnādo iusticiā ip̄i iob. **Disapulus.** **¶** Noī
 ca michi vñ habebant amici iob q̄ ip̄e credebāt seu estiabat
 se esse iustū vt hoc incendere p̄ncipaliē ipugnare put tu di
 cis. non eīm video iob hoc dixisse seu asseruisse ante q̄ eliphaz
 qui p̄mus fuit inter impugnantes loqueret. vnde videt q̄
 titulus opinionis p̄ncipalis hui⁹ disputacōis nō fuerit ēca
 iusticiā ip̄i iob put tu dicis. **Magister.** **¶** Q̄ iob ē
 deret seipm sine culpa fuisse flagellatū potuerūt amici sui
 papere. tū ex eoz gūsfacōe cū ip̄o antiq̄. isti eīm tres viri q̄ ad
 consolandū eū venerāt vnusq̄sq; de loco suo vt habetur iob
 ij. p̄sumendū est q̄ erant notī ip̄i iob et scēbant vitam ⁊ o
 uersacōnem suā. tum quia ex his verbis que iob dixerat. si
 bona suscepim⁹ de manu domini mala cur non sustineamus
 potest intelligi q̄ sicut bona frequentē danē a deo sine meritis
 ita et mala penalia danē ab ip̄o deo sine demeritis. equaliter
 eīm dicebat bona et mala a deo dari. tū quia ex hoc q̄ iob tā
 ardentē p̄cedebat in maledictōnez sue natiuitatis ⁊ hui⁹. ra
 tionabiliē p̄sumebat q̄ iob credebāt se esse flagellatū sine cul
 pa. qui eīm ex culpa p̄pria puniē nō tñ p̄cedit i querulosas
 p̄clamacōes. tū quia iob in p̄ma sua respōsione t̄do capitulo
 dixerat de se viro cui⁹ abscondita est via. qd̄ verifilicē intelli
 gebant de eo q̄ ip̄e se incedere credebāt p̄ viam iusticie p̄ue
 erat verū et tñ cōtingebant illi miserie magne sicut impijs
 sepe cōtingūt. ⁊ sic via eius erat eis abscondita. vnde ex p̄e
 dictis amici p̄cipietes q̄ iob crederet seipm sine culpa esse fla
 gellatū p̄cesserūt ad impugnacōnem sue iusticie quilibz s̄m
 modū suū. qd̄ patet ex p̄cel su disputacōis eoz. in quo quili
 bet eoz conatē impugnare iusticiā scōm. modū p̄p̄iū.

**Capitulū ix. in quo declaraf̄ ouenientia amicoy iob i ip̄i
 impugnacōne et distinctō eoz inter se.** **Disapulus.**

¶ Ideo q̄ isti tres cōiter conabantē impugnare iu
 sticiā ip̄i iob. s; n̄ video aliquā distinctōez inter
 ipugncōes eoz sic vt q̄libet teneat p̄p̄iū mo⁹ in

huiusmodi impugnacione et de hoc peto a te aliquam declaracionem.
Magister. Sicut iam tibi dixeram isti tres de secta sunt
sacerdotum ponentium totum premium iustorum et penam impiorum in hac
vita terram et ideo omnes conveniunt in impugnacione iusticie ipsius
job. erronee estimantes quod non possit aliter iusticia divina salvari
nisi quod oportebat eos dicere secundum falsum presuppositum suum supradictum
in hac terra impugnacione quilibet eorum terram invenit. primo unum
modum ad salvandum iusticiam divinam. quoniam contingit quod aliquis qui
secundum famam eodem est iustus puniatur. quod patet diligenter eorum di-
cta scrutanti. **Eliphaz** enim qui primo locutus est iusticiam ipsius job
impugnabat imponendo ei publicas iniquitates seu iniusticias.
vnde in prima ipsius appositione dicit. recordare obsecro te quis vn-
quam innocens perijt aut quando recti deleti sunt. job vii. c. **Ex** quo patet
quod secundum eum ex quo job sic affligebatur sequebatur quod non erat
innocens et recens. et infra ipse **eliphaz** c. xxi. dicebat ipsi job
Nonne propter malitiam tuam et infinitas iniquitates tuas
abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa et nudos spolia-
sti vestibus tuis. ubi multa publica peccata attribuit ei ad crude-
litatem et avariciam pertinet. **Baldach** vero iusticiam job
impugnabat. non sic ei opponendo publicas malicias sed occul-
tas sic quod secundum eum licet opera job exteriora bona apparerent quia
tamen occulta non recta sed perversam habet intentionem. ideoque ei con-
tingebant mala. vnde in vii. capitulo **baldach** imponebat ipsi
job vicium ypocrisis dicens sic. vie hominum qui obliuiscuntur deum et
spes ypocrite peribit arguebat enim in ipso esse ypocrisim ex
adversitatibus sibi adveniendis licet exteriora sua opera fuissent
bona. unde ad predicta verba sic promisit. Nunquid virescere potest
arbus absque humore. quod dicitur ex hoc quod tu non virescis sequitur quod tu
non habes humorem intrinsecum. quod intelligitur de humore caritatis
per quem homo secundum veritatem virescit in virtutibus. secundum enim **bal-**
dach bona temporalia sunt premia ventris. et quia his temporalibus bonis
manifeste carebat job. ideoque concludebat ipsum esse ypocritam.
et in hoc **baldach** concordabat cum **sathan**. Cum enim dominus dixisset
sathan de job quod erat simplex et rectus ac timens deum etc.
Sathan respondit nunquid frustra timet job deum etc. quod dicitur omnia
bona que job facit non procedunt ex recta intentione sed solum
ut temporalia bona ei conferuas. **Sophar** autem etsi non attribuebat
job aliqua peccata publica nec etiam ypocrisim. impugnabat tamen
iusticiam ipsius job ex profunditate divine sapientie secundum quam dicitur

mundū gubernat dicens. vnuā dēns loquerē tecū ⁊ aperirz
tabia sua tibi. et ostenderet tibi secreta sapie. et intelligeres
q̄ multo mīora exigaris ab eo q̄m merē inīqtas tua. q̄ d.
licet ego nescirem ostendē tibi pēta tua publica sen cōcūta
nec etiā forte en ipse scis. nichiloīn? tū si dē loquerē tecū
ostenderet tibi secreta sapie sue ⁊ itelligeres q̄ multo mīora
exigaris ab eo q̄m merē inīqtas tua. hoc est dicē q̄ te pūit
dētra condignum. **Discipulus.** **H**ec distinctō quam
ponis inē ipugnacōnes quas amici job p̄tra eū opposuerūt
licet sit racōnabilis et ī dictis eorū fundata non tū sic vidē
p̄sa q̄ impugnacō vni? non tangat per aliū. ypocrisim et
quā baloach imponit ipi job. etiā eliphaz filr impoīt qui in
xv. c. dicebat job. cōgregacō ypocrite sterilis. vbi notat eū de
ypocrisi. causam eius sterilitatis seu p̄dicōnis suorū bonorū
ypocrisi attribuebat. Sophar etiā ipi job dicebat capitulo xx.
hoc s̄do a p̄ncipio ex quo positus est homo super t̄rā. q̄ laus
impiorū b̄renis sit et gaudiū ypocrite ad istar p̄cti. Ex quo
patet q̄ ipi imponebant job p̄ctm ypocrisis sc̄dm qd̄ dicebat
p̄speritates suas fuisse momentaneas seu cito transieturas.
ex quibz et alijs que in dictis amicorū job p̄nt inueniri. vidē
haberi q̄ distinctō tua non sit p̄sa vt p̄dictū est. **Adagisē**
Concedo tibi q̄ distinctio mea supradicta de impugnacōibz
amicorū job p̄tra eum non est sic p̄sa vt vnusq̄sqz socorū
ponat impugnacōnē suam tū. et nūq̄m t̄gat ipugnacōnez
alterius. sed consideranda est predicta distinctō sic vt vnus
socorū quandam p̄mo inuenit impugnacōnez et deinde ali
illam eandem inter sua q̄qz reputant. vtputa q̄ eliphaz p̄
mo impugnauit job de publica inīstia et impietate. nō
aūte de ypocrisi. **S**iliter ⁊ baloach p̄mo ipugnauit eū de ypo
crisi. non aūte de publica inīstia. **C**onsequētē sophar p̄mo
impugnauit eum per inscrutabilitatem dīne sapiēcie sc̄dm
quā credendū esset q̄ mīn? puniebat a deo q̄ p̄ta sua exige
rent. sed ex hoc non concludit quin quilibz eorū obiectōnez
alteri? ī suis dictis inēponeret q̄qz t̄q̄m verā sicut cū ī di
sp̄tacōnibz attingit q̄ opponētes diuersis v̄is impugnant
respondentē. et tamē ipi inuicem ī omibz ipugnacōibz cō
cordant p̄sertim in hoc libro in quo nō solū p̄ctice s; etiā me
trice vt dictū est p̄cedit. et sic vna sententia p̄lies repetitur
et sepe replicat tam p̄pria q̄m aliena. vnde si scriptatē in tris

verba job in ultimo sue responsionis loco. s. ca^o xxvij. et in
sequenti. s. xxviii. manifeste repies q^d ad tres impugnacōes
predictas dirigit defensionem suā. in eodem eī capitulo poi
ctis impugnacōib^{us} p^{er} ordinem stradiat. unde postq^{uam} om̄s
siml^{iter} falsificauit dicit. absit a me vt iustos vos esse iudicez.
cōsequēter extra ipugnacōnē p^{ri}mo per eliphā inuentā dicit.
iusticiā meā quā cepi tenere nō deseram tē. si sicut impius
inimicus meus et aduersarius meus q̄si iniquus. ille enim
cui^{us} bona exteriora sunt iusta sicut job. omnes sui inimici
dicunt impiū tanq^{uam} impugnantes publicā iusticiā. conse
quent^{er} extra ipugnacōnē baldach dicit q^{uod} est spes ypocrite tē
quasi diceret. nō debetis m^{ihi} imponere viciū ypocrit^{is}. scd^o enī
q^{uod} ypocrita nō potest habere verā spem q^{uod} ex meritis et grātia
habet. **¶** Aut ypocrita nō habeat ex meritis spem declarat cū
subdit. cū auare rapiat tē. q^{uod} autem ex grātia hoc non de
beat expectare declarat dicēs. nūquid clamorē eius exaudiet
deus tē. et vt iob suis aduersariis ostēderet q^{uod} erat immunis a
p^{re}dictis duob^{us} vicijs. s. publicis et occultis que sibi impone
bant. subdit. Ecce vos omnes nostis et quid sine causa vana
loq^{uamini}. Mouerant enī aduersarij quibus cōuersacō sua erat
nota q^{uod} nulla p^{ar}te exteriora habuiss^{et}. siliter nec interiora q^{uod}
necesse est vt per diuturnā cōuersacōnem ad exteriora opa
interiora cognoscantur vt saluator de ypocritis dicit. **Ex ope**
rib^{us} eorum cognoscetis eos. et ideo suos aduersarios aduo
cat in testes circa p^{re}dicta cū dicit. Ecce vos omnes nostis. et
quid sine causa vana loquimⁱⁿⁱ. **Ad** scd^{am} vero obiectōnem p^{er}
quā vitā suā impugnabant ex inscrutabilitate diuine sapi
entie scd^{am} quā homo debet credere q^{uod} deus iuste punit licet cā
punicōnis in actibus hūanis inueniat^{ur} non ab hominibus
Ad hoc rōdet cōsequēnt^{er} in p^{re}dicto capitulo. s. in xxviii. p^{ri}mo
ostendendo excellētiā sapie que intelligēda est oīa que incō
pabili^{ter} transcendit in p^{ro}positate oīa p^{ro}posita dicens. nescit
homo p^{ar}ti^{em} eius tē. **S**ecūdo ostendit occultacōnem eius cum
dicit. abscondita est ab oculis oīm videntū. **T**ercō dicit q^{uod} so
lus deus cognoscit eam dicens. deus intelligit viam eius et
ip̄e nouit locum illius. **Q**uarto dicit q^{uod} deus qui illā scit seu
cognoscit viam eius docuit hoīem que sit illa sapientia put
ad gubnacōnē rex hūanarū p^{ro}inet. et de hoc dicit. vidit illā
et enarrauit tē. et sequit^{ur}. **E**t dixit homī. ecce timor domini

ipsa est sapientia et recedere a malo ipsa est intelligentia. Ex quibus colligitur sufficiens responsio job ad tertiam objectionem superadictam que ex magna profunditate seu sapientia dei in gubernatione humana precebat. que quidem responsio in hoc consistit. posito enim putare verum est quod divina sapientia excelsit cunctas res in profunditate putare in primo presupposito. Secundo posito quod illa divina sapientia sit abscondita ab omnibus creaturis putare in secundo presupposito. posito etiam quod solus deus intelligat viam eius putare in tertio presupposito. posito etiam quod deus revelavit homini quod timor dei ipsa est sapientia. scilicet quantum ad res humanas gubernandas. similiter et recedere a malo sit intelligentia. Consequentem habet quod non obstante inscrutabilitate seu profunditate domine sapientie quantum ad se. cum hoc tamen quod sciat quod in rebus humanis gubernandis timor domini ipsa est sapientia. et recedere a malo ipsa est intelligentia putare patet ex divina revelatione per ipsum iob allegata. Cum autem de iob testatur scriptura quod erat timens deum et recedens a malo iob primo. sequitur ulterius quod non obstante inscrutabilitate domine sapientie iob iudicandus erat rectus et sic non erat puniendus propter demerita sua. Ex quibus omnibus diligenter consideratis habes opinionem ipsius iob que vera est et catholica. scilicet quod premium iustorum et pene impiorum principaliter in alia vita consistit non in vita presentia. et sic non sequitur quod si aliquis in hac vita puniatur quod sit iniustus sicut si aliquis in hac vita prosperetur non ex hoc sequitur quod sit iustus. putare amici iob false opinabantur. unde Rabimoyles qui sententiam iob tanquam beneam condemnavit per te in capitulo superadicto manifeste in hoc erravit. Habet etiam ex hoc opinionem es amicorum eius quod de secta saduceorum ut dictum est erant. Unde simul conveniebant in hoc quod totum premium iustorum et pena impiorum in presenti vita erat. non in alia quam non credebant. ex qua firmiter estimabant concludere quod nullus in hac vita puniebatur nisi propter propria demerita quod est falsum ut patet in historia ipsius iob de quo scriptura testatur quod erat simplex et rectus et tamen fuit graviter puniens nullis suis demeritis precedentibus. Ex quo patet error Rabimoyli qui opinionem eliphaz approbavit ut patet ubi supra. Qualiter autem opiniones predictorum trium distinguuntur intelliguntur habes supra.

Capitulum x. in quo exponitur opinio heliu que fuit erronea et a deo condemnata contra hebreos qui asserunt quod heliu victoriam obtinuit de iob

Discipulus.

Icet ea que dicitur circa disputacionē iob et socij
eius tenēda videntur tanq̃ vera. tñ adhuc occurrē
m̃ m̃ eisoe vnū qđ m̃cōsonū supradictis vidē.
video ē qđ heliu gūeit cū p̃dictis ēb̃ i cōdemna
cionē ip̃i iob qđ p̃z i m̃ltis ip̃i dicitur. et tam̃
heliu vidē victoriā obtinē de ip̃o iob. qđ p̃z saltē ex hoc. nā
iob silenciū vidē ip̃osuisse ēb̃ socijs q̃ ad vltimas respōsiones
eius q̃ a capitulo xxvj. vsqz. xxxj. inclusiue cōmētē nichil va
luerūt r̃ndere. Ad dicta tñ heliu que a capitulo xxvij. vsqz ad
xxxvij. inclusiue p̃tinentē nichil vidē iob respondisse. Ex q̃
patet qđ heliu demerit seu oclufit ip̃m iob. vnde expositores he
breorum vt Rabimoyfes et Rabisalomon et alij cōiter te
nent qđ heliu in hac disputacionē triūphum obtinuit. cū tñ
cum alijs tribus cōuenisset in ip̃ius iob cōdemnacōne vt
dictum est. vnde de hoc volo vt me doceas declarando michi
opinionem ip̃ius heliu et eius distinctōnem ab op̃ionibz alioz
Magister. **C**irca hoc qđ petis sciendū ē qđ sic tres amici
iob vt dictū est erant de secta saduceoz futurā vitam negā
dum. et vtz p̃miū iustoz et penam impioz in hac vita tātū
esse ponebant. vnde et iob in sua flagellacōe vt impiū cōdem
nabant credentes qđ nullus in hac vita p̃miat nisi secūdo
p̃pria peccata seu demerita vt s̃ largius dictū ē. sic tenendū
est qđ heliu erat de secta phariseoz qui licet aliam vitā cōcede
bant vt patet **Ps.** xxij. supra allegato tñ tēbant qđ nullū in
hac vita p̃miat nisi p̃pter p̃pria demerita vt Rabimoyfes
qui p̃prie phariseus fuit in p̃te et capitulū allegatis expresse
dicit. et ē cōis sñia talimudistarū. falsitas tamē huius credu
litas manifeste patet ex ip̃a historia iob que testatur qđ iob
nichil mali demeruit vt sic p̃miret. sed solū hoc euenit ei per
modū temptacōnis vt ip̃a l̃ra manifestat i p̃mis duobus
capitelis. qđ autē heliu aliā vitāz crederet. habet ex dictis suis
capitulo. xxxij. vbi dicit. vt renocet aīas eoz a corrupcōe. s.
animas penitentū de quibus ibi loquit̃ et subdit. et illumi
net i luce viuētū. qđ ad l̃raz itelligit̃ de vita fūta. **Q** autē
heliu crederet nullū in hac vita p̃miri nisi p̃pter p̃pria p̃c̃a
satis patet ex hoc qđ ip̃e cōdemnauit iob sic et alij socij. et ad
huc acius p̃pter demerita que sibi ip̃onebat. Et notandum qđ
licet opinio heliu q̃ntum ad aliquo magis continet verita
tem inq̃ntum aliā vitam concedit. tamē ē magis m̃cōsona

sibi ipsi in quantum dicitur quod nullus in hac vita punitur sine pro
peccato. Cum enim puniuntur et premia huius vite momentaneae
sunt respectu eorum que sunt in futura. manifestum est quod licet
iusti in hac vita puniantur et mali prosperentur quia ista sunt compen
sari ad plenam maliam vitam que est in perpetuum duratura. unde
credentes premia et punitiones in futuro seculo non debent con
demnare patientes tribulationes in hac vita. dicit enim Eccle.
ix. c. vniuersa equaliter eneniunt iusto et impio. quod intelligitur ad laudem
de aduersariis et prosperis huius vite. et ideo de heliu proprie
intelliguntur verba dei dicentis. quis est iste inuolvens senten
tias sermonibus impiis iob xxxv. c. Inuoluit enim heliu senten
tias. scilicet inquam ipse iob asserentes in alia vita esse vera
premia et punitiones inuoluebat etiam sententias aduersariorum
ipsum iob condemnantium. que quidem sententiae non consonant
ad invicem ut dictum est. Quod autem dicitur de expositoribus he
breorum asserentibus quod heliu obtinuit victoriam in huius discep
tatione verum est et rationi consonum. Nam expositores hebreorum
proprie sunt phari sei sicut et heliu ut dictum est. sed asserere eorum
se verificando opinionem heliu est falsa. sicut etiam false condemna
uerunt iob de heresi ut iam supra dictum est. Nec ex hoc quod iob
non respondit heliu et tamen respondit aliis tribus. sumi debet argumen
tum ad hoc quod iob fuit conclusus ab ipso heliu. potest enim ad hoc
triplex ratio assignari. Prima est quod scrutatus fueris dicta
heliu manifeste regies quod fuit locutus ex arrogantia intendē
do principaliter vilipensionem ipsius iob. dicebat enim illi. tace et
docebo te sapientiam iob xxxiiij. et infra xxxiiij. dicebat iob
Stulte locutus es et sic in aliis locis. quia ratione iob ipse heliu
noluit respondere. sequens sapientis consilium per xxxv. ne responde
as stulto secundum suam stultitiam ne effudaris ei filius. alius vero
locus qui non sic ex arrogantia videbantur loqui. iob respondit
ut ipsorum error patefieret sequendo consilium sapientis predicto
capitulo. responde stulto iuxta stultitiam suam ne sibi sapiens
videatur. Secunda ratio est. nam heliu inmensum elatus est per superbi
am quod correctionem iob non desiderabat. sed eius maiorem rui
nam appetebat. unde in xxxiiij. c. supradicto dicebat heliu ipse
deo. pater mihi probetur iob usque in finem. in quibus verbis pro
ut cōiter exponitur heliu peribat a deo quod non desisteret a fla
gellatione ipsius iob in presenti vita et etiam quod in alia vita duce
retur ad eternam condemnationem quod est valde inhumani et ex

magna elacōne pcedens. vnde glo. hic dicit q̄ asperitas sup
bie vsqz ad maledicendū se extendit. heliu ḡra iob deprecatur
deum. et ideo talia loquenti non videt dignum respondere.
Tercia racō est. nam verba heliu non solū ex arrogancia s̄
etiā ex ira pcesserūt. ex ira em̄ heliu p̄cipalit̄ fuit puocat⁹
ad loquendū vt in ca. xxxij. exp̄sse dicit. et ideo laudabilē
iob abstinuit a responsione ip̄ius heliu. intendens ire locum
dare. iuxta illud Eccl. viij. ne litiges cū homīe linguato et ne
struas in igne eius ligna. **D**isapulus. **V**ideo q̄ de
hoc heliu p̄prie p̄nt̄ itelligi ūba p̄ te s̄ allegata. quis est iste
inuoluens sententias p̄t tu exponis. sed adhuc vellē doceri
de hoc qd̄ sequitur sermonibz imp̄tis. itelligē igitur velles
qui fuerunt sermones imp̄ti inter dicta heliu de quibz ista
verba possent verificari. **M**agister. **I**nter verba heliu
sermones imp̄ti rep̄it̄ur. dixit em̄ heliu in c. xxxij. Qm̄ia
hec opatur deus tribus vicibz p̄ singulos q̄ est s̄mo manife
ste imp̄tus. Exponit em̄ ab hebzeis cōter q̄ tribus vicibz
tantū recipit deus peccatores ad p̄niam sed non amplius.
nam si q̄rto redōuat nō recipit sed reseruat ad gehennam
qd̄ est falsum s̄m om̄nē sententiā sanctorū et s̄m historias
veteris tes. peccauit em̄ dauid p̄mo in adulc̄io **B**ersabee. sc̄do
in homicidio vrie. tercō in fractōe iuramenti facti ionathe
q̄rto in numeracōne ppli. et sc̄dm quosdam peccauit i mor
tem sacerdotum nobe. et tñ dauid ḡm̄atur iter sanctos. vñ
seruus dei post mortem in mltis locis sacre scripture vocatur
vnde necesse est dicere q̄ penituit de om̄ibus. et sic p̄dicta
verba heliu s̄m exp̄sicōnem supradictam hebzeoz que ē int̄
eos cōmuniōr sunt falsa. fuerunt etiā aliqui eozū vt **R**a
bimoyse gerunden. qui p̄dicta verba exposuerūt de renolu
done al. reuocacōne animarū asserentes q̄ aīa vni⁹ hom̄is
post eius sepacōnem a corpe itez informat corp⁹ alterius ho
minis. et hoc dicūt ter fieri qd̄ est ip̄ite dictū. non solū s̄m
veritatem fidē sed etiā s̄m naturalem rōnem vt patet in
euenti. **E**t licet p̄dicta verba ab exp̄sitoribz nostris itelligā
tur ad insinuandū q̄ deus mouet p̄ctores ad p̄niam todēs
quodēs iudicauerit expedire. vtendo n̄ ūo trino determinato
p̄ n̄ ūo indeterminato. hoc tamē nō sonant verba eius. et iō
magis sciendū est exp̄sitores hebzeoz non errasse itelligē
de illa s̄m exp̄sicōnē hebzeozū qui de secta pharisaica erāt

sicut ipse heliu ut dictum est qm scdm inepretacione nforu q
verba sua voluerit reducere ad vez intellectu. item imperi
te fuit locutus in cōdemnacōne ipsius iob asserens q null
in hac vita flagellat nisi ppter ppiā culpā qd ē erzonee di
ctum ut supra dictum ē. vñ heliu tam ex dictis suis pnapali
bus qm ex arcūstancijs eoz phariseus iudicandus est.

Capitulū xi. in quo ostendit q sicut tres amici iob erāt de
secta saduceoz. sic et heliu erat d secta phariseoz qbz assilāt
tam i suis opionibz erzoneis qz i cōdicōibz suis. **Disapls**

Ex multis posset hzi q sicut tres amici iob erāt
de secta saduceoz ut dictū ē. sic heliu erat pha
riseus tā i suis opionibz qz in cōdicōibz ei. De
opionibz ei patz p smones ipitos de qbz statū s
dictū est. de cōdicōibz patz ex hoc. nā nec iob n
tres amici sui legunt genealogizari in hoc libro. sz tā ipse qm
illu solū a regionibz suis cognominant. vñ iob de tra bus.
eliphaz themanites. baldach suites. sophar naamites. heliu
vero non solū cognominat a regione cū dicit busites. sz etiā
imponit ibi nomē pzis cū dicit heliu filiū barachiel. filiter
nomē cognacōis cū dicit de cognacōe ram qd iter ptaē altū.
in quo heliu assilāt phariseis qui gloriabant de bonitate
parentū suoz qbz dicebat **ad. ij. c.** ne velitis mē vos dicere
piem habemus abraam. item pharisei cōsueverūt intantum
tactare se q ceteros spernebant ut patz **Luce xxvij. c.** de pabo
la xpi. in qua dicit. Duo homines ascenderūt intemplum ut
ozarent. vn phariseus talē publicanus tē. quā arrogantia
sz pharisaicā heliu secut⁹ est qui tam iob qm eius aduersa
rios spernebat ut patz ex dictis suis **c. xxij.** et infra. itē he
liu fuit motus ex passione ire ut patz cū dicit **c. xxij.** iras
tus est furor heliu in iob. et infra. et in tres amicos iratus ē
tē. sup qd verbū glo. vane enī glorie sectatores cū se hoibz
pferūt. alios de futuris sensibz. alios de indignis mentis re
prehendūt. hec in glo. heliu aut iob de fatuitate et blasfemia
et sodos de ignorantia reprehendit. et sic manifeste incōdit
in errore pharisaico q deo dicebat. **Gracias ago tibi domine**
qz nō sū sicut ceteri hoīm luce vbi supra. itē heliu assilāt
phariseis in hoc q nō correctōne iob desiderabat. sz potius p
ei⁹ ruina deū impcabat. dicebat enī heliu. pater mi pbe⁹ iob
vsqz ad finem **xxxij. c.** in quibz vbis pecebat heliu a deo q

non desisteret a flagellacōe ipsius iob in pñti vita et etiam
in alia vsq; ad eternā condemnacōnez vt dictū est qđ ad ma-
gnam et crudellem supbiam pñebat vt in glō s allegata .
i quo heliu assimilā phariseis qui i suis orōnib; et codicib;
alijs nūqm erāt p eoz ouersione gentilitatis sz p eoz fina-
li destructōe. Ex quib; iam dictis habet q opinio eoz q dixe-
rūt q liber iob fuit a moysē scēpt; ē verisimilis . nam super pen-
tatecon quē moyses scripsit tres diuerse sñie insurrexerūt
Prima . s . fidelium aliā vitā cōcedendū in qua vera sunt pñia
et pñicōes et in hac vita psp̄ra et adūsa iustis et iniustis
eque cōtingerent . et hec fuit sñia ipsius iob . alia vero fuit sē-
tenda s aduceoz q nullā vitā nisi pñentē accēdebāt et psp̄ra
et aduersa hui; vite iuxta merita et demerita hoīm esse asse-
rebāt . Tercia vero sententia phariseoz qui duas sup̄dictas
inuoluebant vt supra dictū est .

Capitulū xij . in quo ostēdit quid responsionibus diuinis
sup̄addi intelligit . qđ ad q̄stionē ppositā p iob pñē videatur

Discipulus .

Quoniam iob verā sñiam tenuit i p̄dictis . put tu as-
seris et etiā ūba dī dicta iob approbantis testā-
tū dīc . nō fuistis in locuti rectū sic hū; m . iob
iob vlē . c . Responso igit; dīma videt; eē qđ i s̄flua
suffecisset ei; deū approbasse suā sñiam et reprobasse alias tam
triū socoz qm heliu . nec videt; sufficē qđ quidā expositoēs di-
cūt . s . q oīa q i responsionib; diuinis que i xxxvij . c . et xxxix .
cōtinent . tradunt; ad imensitatē diuine potentie et sapientie
ostendendam . vt ex hoc manifestet; q iob discretē seu facie
se habuerat i cupiendo disputare cū deo . nam hoc n̄ videtur
cōuenienter dictū . Illa enī que altera ps disputantiū per se
concedit nō requirit; vt p aliā pñent . Constat aut; q iob cō-
cedebat potentā diuinā et sapiam esse tante imensitatis q
ab hominib; nō eēt sphenibilis . vñ i capitulo xxvj . postqm
iob narrauit multa mirabilibus nature a deo facte . subdit
Ecce hec ex pte dicta sūt viarū ei; et cū vix puā sanctillā ser-
monis audierim; qđ poterit conitruū magnitudinis eius
intueri . Ex quib; patet q iob pñtebat; imensitatē et icomp̄-
hēnsibilitatē dīne sapie et potentie q i diuinis effectib; apparer
nō ergo requirebat; vt de hoc vltius aliquid sibi diceretur .
Rogo ergo vt michi aliquid vltius circa hoc declares .

Magister. **A**d hoc qđ petis ampli⁹ intelligendū confide-
rare debes qđ iob in suis p̄lamarōib⁹ instanter a deo petebat
vt deus oñderet sibi causā sue flagellacōis. cū ip̄e credidiss⁹
se esse iustū. vñde iob x. c. dicebat deo. iudica michi cur me
ita iudices. ad qđ videt iob in m̄tis alijs locis tendere. deus
tamē oñdit sibi in his caplis qđ interrogacō sua p̄dicta eēt
irōnabilis et hoc sic. Constat em̄ qđ diuina p̄uidentia dispo-
suit om̄ia creata p̄ducendo ea scđm mensurā et modū corre-
spōdentē cui⁹libet rei existentie et duracōi vt exemplificat p̄^o
de terza que h̄itacōi hoīs cui loquebat⁹ est deputata de quo
dicit vbi eras quādo ponebā fundamēta terre tē. q. d. illa qđ
p̄tinent ad existentiā tē et ei⁹ stabilitatē fuerūt per meam
p̄uidentia fundata et mensurata te non existente nec etiam
nūc hoīz racōnem ad plenū cōprehendēte. scilicet qđ sequit⁹
cū me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent tē. in-
telligendū est. q. d. per meā p̄uidentia dispositum est vt a p̄-
cipio creacōis me laudarent astra matutina et filij dei iu-
bilarent. cui⁹ p̄uidentie racōnem tu plene non scis. Si l̄r qđ
sequit⁹. quis cōcluse hostijs mare tē. et omnes interrogacōes
quas deus ip̄i p̄ponit in p̄dictis capitul⁹ tam d̄ p̄ncipalibus
parab⁹ mūdi qm̄ de dictis cōdicōib⁹ aliquoz aīaliū per hūc
modum sūt intelligendē. s. qđ om̄ia illa p̄ diuinā p̄uidentia
fūt taliter qđ in suo esse naturali p̄senerant. De quibus fra-
gilitas hūana nō sufficeret p̄ singula reddere racōnē. n̄ solū
qđ om̄ia p̄dicta et quēcūq; filia p̄ diuinā p̄uidentia disposita
sūt modo et ordīe debitis. iuxta illud qđ dicit de sapia diuina
attingit a fine vsq; ad finē fortiter. et disponit oīa suauiter.
Sap̄ie viij. c. Ex quo sequit⁹ qđ indiscretū est qđ homo q̄rat a
deo racōnem sue p̄uidentie arca singl̄ares p̄sonas seu actus
hūanos. put iob petebat vt dictū ē. sed firmiter tenendū est
qđ si sapientia seu p̄uidentia diuina oīa suauit̄ disponit licet
a nobis ip̄ius racōnes sint incōprehensibiles. sic etia; arca
actus hūanos credendū est. s. p̄uidentia d̄mā esse iustā et
rōnabilem quāis a nobis eoz racōes nō cōprehendant. iuxta
illud apl̄i. **O** altitudo diuinarū sapie et sciēcie dei. vñ in re-
sponsione d̄mā cōcludit qđdam p̄p̄iū et p̄ncipale arca mate-
riam p̄posite questionis in libro iob. s. qđ arca act⁹ hūanos
non semp̄ est causa p̄ticularis q̄renda eo modo quo iob vide-
batur petere.

**Capitulu xxiij. in quo ostendit q ex malis tpalibz q hoibus
eueniunt non semp excludi possit eoz malicia. Disapls.**

Sic circa huiusmodi materiam scripturas sacras scrutemur
manifeste reperitur q ex hoc q mala tpaia alicui
eueniunt sumit argumentu efficax q ille cui tlia
eueniunt e a deo elogatus seu derelictus. lē ei dentro
xxxj. c. de populo isrlitico q ex mal q ei aduenerat
debat arguere seu itelligē q dñs nō erat in eo seu cū eo. vñ
de eo ibidem dī ita vt dicat i illo die vñ qz nō ē dñs meū. in-
uenerūt me hec mala. Sīlīr ibidem xxxij. c. dñs redarguens
illos qui ex malis tpalibz sibi euenientibz nō itelligebāt hoc
euenisse ex puniōe diuine iusticie sic dicit. vñā saperent et
intelligerēt qd et sequit quō psequit vñ mille et duo fuga-
rent decē milia n qz dñs vendidit eos et dñs conclusit eos.
Ex quibz et multis silibus habet clare q ex malis tpalibus
que hominibz infligunt seu cōtingūt arguendū est efficacit q
hoc puenit ex diuina iusticia puniēte taliū peccata qd videt
facere manifeste p opione triū amīcoz iob et etiam heliū.

Magister. In hac materia distinguendū est. Nam sūm
thomā in pma scde q. xcix. historias veteris testamēti scrui-
tanti seu renoluenti clare patet q cōis status isti ppi semp
sub lege in pspertate fuit qndū legē obseruabant. et statim
declinantes a pceptis legis i multas adūitates incidebant. sed
alique psonē pculares etiā iusticiā legis obseruantes in ali-
quas adūitates incidebant. vel quia iaz erāt spūales effecti
vt per hoc magis ab effectu temporalium retraherent et eoz v-
tius pbata redderet. aut qz tles opa legis exteri⁹ implentes
cor carneū habebant in tpalibz dēficiū et a deo elongatum. de q
bus Psalē. xxi. labijs me honorāt cor autē eozū longe est a
me. hec ille. vñ auctoritates p te allegatē de statu eoz po-
puli isrlitici loquūtur. in historia autē iob agit de psona p-
culari vt est dictū et ē manifestū. et iō tres socij iob et ipe he-
liū q ex tbulaciōibz ipi iob euenientibz ipm eē iniustū argue-
bant erzonee se habuerūt. Nam hoc debuissent interpretari in
meliozem ptē. s. q hoc ei contingebat vt ipius vñs approbata
redderet pnt tu scdm veritatē huiusmodi adūsa ipi enenerunt q
bus adūsitatibus virtus ipius iob examinata fuit et a deo
approbata pnt ex supradictis patz. et vt huiusmodi approbatiō seu
examiatiō manifestaret etiā apd eos q aliā vitā non credebant

sicut saducei et infideles. ideo legitur job ultimo capitulo. et ad
didit quoque dominus omnia quecumque fuerunt iob duplicata.

Distinctio sexta de scrutinio scripturarum circa ea que
iudeis in sua perversa perfidia post mortem christi perversi-
mamente existentibus evenierunt et alijs ad hec pertine-
ntibus et continet xiiij. capitula.

In primo capitulo ostenditur quod pena iudeorum christum negan-
tium et occidentium cum eorum sequacibus gravior est etiam in hac vita quam
pena sodomitarum et dathan et abyron qui subito consumpti
sunt. et quod eorum duratio in hoc seculo cedit in utilitatem ecclesie.

In secundo capitulo ostenditur quod tres predicationes occurrere habent ne-
cessario in peccato negationis et occasionis christi. per quo peccato iudei in
hac captivitate existunt.

In tertio capitulo ostenditur quod non solum per rationem comprobatur quod
predicte tres predicationes occurrerunt in peccato negationis et occasionis
christi sed etiam hoc fundatur in auctoritatibus sacris. et ibidem
ostenditur quod iudei per eorum culpam cecitatem mentis incurserunt
circa cognitionem eorum que erant eis necessaria ad salutem. quam quidem
excecatio seu ignorancia non excusat eos sed potius aggravat.

In quarto capitulo datur ratio quare primi scilicet iudei in capti-
vitate babilonica existentes non leguntur incurrisse excecationem
mentis sicut et secundi. scilicet existentes in hac captivitate.

In quinto capitulo ostenditur quod per peccato pessimo ypocrisis iu-
dei tunc templi secundi captivati excecationem mentis suppositam incur-
rerunt ysaie prophete testimonio.

In capitulo sexto ostenditur quod licet ypocrisis simpliciter considerata
non sit de gravissimis peccatis. ypocrisis tamen pharisaica quare
christus multipliciter increpavit gravissimum peccatum est quod ex
quibus rationibus consideratur.

In capitulo vii. ostenditur quod in cecitate pharisaica inclinetur
negatio divine providentie magis culpabiliter quam in illis qui peccata
sua publicaverunt sicut sodomite. et in eodem ostenditur quod ex
huiusmodi pharisaica ypocrisi nefanda deus elicit magnam bonorum
scilicet gentium illuminationem et utrumque fundatur in quodam aucto-
ritate ysaie de qua hic agitur.

In capitulo viii. ostenditur quod pharisei tripliciter incurserunt cecita-
tem mentis sicut et triplicem veritatem per suam nefandam ypocrisim
corruperunt. quorum duo in hoc capitulo explicantur. et ibidem
declarantur verba ysaie ad hoc pertinentia. scilicet cum dicit. et pibit

sapientia a sapiētib⁹ eius. qđ p̄prie et multiplicat de phariseis
et eorū sequacibus intelligendū est. et ibidem declarat qđ hoc
non est extra doctrinā xp̄i dicentis de phariseis sup cathedrā
moysi sederūt scribe et pharisei qđquid dixerint vobis facite.

In capitulo ix. declarat tercius modus excecacōnis phari
saice qui consistit in hoc qđ suas p̄prias inuencōnes et asser
cōnes abscondūt

In capitulo x. ostendit qđ multa de inuencōib⁹ seu assercō
nib⁹ phariseorū q̄s ip̄i inuētores seu asserētes minime itelligūt
qñq; nobis p̄ficiūt ad erudicōnem et qđ in terminis per eos
assignatis ad suam redempcōnem aliqua emerferūt ad hono
rem fidei catholice p̄tinentia.

In capitulo xi ostendit qđ aliqua verissima ēca eorū redēp
cōnem asseruerūt qđ tamē ipsimet non intellexerunt. et qđ
hoc p̄phetiā fuit per ysaiam

In capitulo xii. ostendit qđ cecitas pharisaica de qđ ysaias
p̄phetavit cōpendiose traditur in euangelio.

In capitulo xiii. ostendit qđ cecitas pharisaica nullū p̄i
diciū gñat fidelib⁹ de gñe descēdentib⁹ isrl̄itico. nā in potēti
simis t̄pib⁹ eccl̄ie. s. in eius exordio et fine in quibus xp̄s
fuit et erit p̄sens in eccl̄ia in natura assumpta de stirpe is
rahelitica descēdentes p̄ncipaliores fuerūt et erūt. nam ī fine
mūdi totū gen⁹ isrl̄iticū xp̄o firmissime adherebit.

In capitulo xiiii. ostenditur quid de iudeis ī t̄pē īmēdio
qđ inē p̄mū aduentū xp̄i et 2⁹ scđm sc̄pturā scrutimū senden
dū est et ibidem huiū tractatus in laude diuina finitur.

Capitulū p̄mū in quo ostendit qđ pena iudeorū xp̄m negātū
et occidētū cū eorū sequacib⁹ ḡuior est etiā ī hac vita qđ pena
sodomitarū et dathan et abyron qui subito cōsumpti sunt et
qđ eorū duracō in hoc seculo cedit in utilitatem eccl̄ie.

Discipulus.

Utrum ē put sanctus thomas dicit ī loco p̄ te alle
gato scđm sacrarū sc̄pturarū testimonia qđ po
pulus iudaic⁹ dū legē sub q̄ erat diligēt obser
uabat ī trāquillitate vinebat. Cū autē ab huiū
obseruacōe declinabat ī magnas adūsitates incidēbat. s. ex hoc
occurrit in qđā nō modica admiracō q̄ talis est. vido enim
qđ p̄p̄lus ille iudaicus valde grau⁹ peccauit blasphemando et
crucifigendo xp̄m qm si quecūq; alia peccata cōmississet arca

blasphemiam dei. dicit enim glo. **Mat. xvij.** omne peccatum blasphemie compatum leuius est. Cum igitur choze et dathan et abyron et eorum synagoga propter hoc quod contradixerunt sacerdotio aaron et prepositioni moysi. descenderunt in infernum uiuentes **Leui. xvi.** capitulo. sic quod nichil ex illis remansit. scilicet de precipitantibus in eorum crimine. quanto magis debuissent subito a terra deleri qui non solum christo vero deo et homini contradixerunt sed eum cum magnis opprobriis et blasphemis crucifixerunt. Maxima ergo admiratione dignum est quod deus tanto tempore tolerat predictum peccatum. quod incopabiliter maius est quam peccatum dathan et abyron quod tam celeriter ab hac uita deus repulit. praesertim cum hoc peccatum continue et pertinaciter ab omnibus et singulis sub infidelitate iudaica existentibus committatur. nullus enim talium est qui predicta peccata in christum commissa non approbet. imo singuli tam in dictis quam in scriptis suis predicta peccata approbant laudant et commendant prout in suis codicibus tam talmudicis quam alijs quibuscumque hoc manifeste reperitur quorum allegatio omittitur. tunc ad plenitudinem uiciditum quia ab ipsis contra conceditur. **Adagister.** **Verum** est quod occisores christi praesertim illi qui eum cognouerunt ut principes iudeorum in quibus si aliqua ignorantia fuit. non tamen eos poterat excusare cum esset affectata ut in tota parte quod **xlvij.** nec etiam talis ignorantia excusat minores de populo. praesertim eos qui per resurrectionem christi et discipulorum predicationem per quam maior seu praecipua pars mundi ad fidem christi per testimonium scripturarum et miraculorum euidentiam conuersa est. quo non obstante adhuc pertinaciter in sua nequissima perfidia perseverant se excusando per falsas interpretationes scripturarum quibus nituntur negare christum ut in prima parte huius tractatus multipliciter est ostensum. talis enim excusatio est circumstantia aggravans quodcumque peccatum ut habetur in glo. super illud psalmiste. nolite exaltare in altum cornu vestrum. item aggravatur hec blasphemia per committens homicidium quod est gravissimum peccatum inter ea que committuntur in proximum. unde simpliciter procedendum est quod peccatum occidendi christum supradictorum. scilicet et offendendi seu approbandi illud postquam commissum fuit est simpliciter gravissimum unde et ei debet gravissima pena quod dicitur **xxv.** secundum mensuram delicti erit plagarum modus. que quidem pena licet prout est gravissima credenda sit eis reservata ad futurum seculum in quo unusquisque accipiet premium vel penam secundum operum exigentiam. Considerandum tamen est quod etiam in hac uita non

relinquuntur sine pena iustissime a deo pporcōnata pccō eorū
ad ecclie vtilitatē et infidelū confusionem. **Discipulus.**

Queso vt m ostendas quō in hac vita supradicti pterui
puniant pporcōnabiliter ad suū peccatū. cū per te concessum
est q istud pccm ē simpliciē grauissimū et tū videmus q illi
qui fuerūt tpe diluuij et sodomite et chore repentina plaga
fuerūt cōsumpti qd paret ad gūtatē pene. isti uo adhuc vi-
uūt i hūanis. **Magister.**

Ex hoc q isti occasores xpi
et eorū sequaces sū cōsensū et approbationē n sūt puniti repē-
tino mō sic legif de illis quos allegas. nō sequit q leui⁹ pū-
nit qm supradicti. diuturna enī duracō penarū sepe efficit
maiorē grauitatē pene. sic 7 momentanea pene duracō ad le-
uitatē pene videt qdāmodo pertinere. vnde de hac ppria ma-
teria. s. de cōpacione pene iudeorum ad penam sodomitarum

Tre. iij legif. et maior effecta est iniquitas filie populi mei
qm pccm sodomoz que subuersa est in momēto et n cepit
in ea manus. **E**x quo patet q longa diuēnitās pene iudoz
reddat eam grauiorē seu magis odibilē qz pena sodomorum
momentanea. **Discipulus.**

Video q momentanea
pena etiā si sit grauissima in se. eligibilior tū forte ē aliq mi-
nori pena nō ita graui et si sit valde longa seu diuturna. vñ
et pūbicaliter solet dici q melius ē semel cadere qz in ppetuū
pendere. vnde vellem scire quōhuiūdi pene diuēnitās magis
cedit in vtilitatē ecclie pue tu asseris. **Magister.**

Cō-
siderare debes q iudei xpm occidentes seu ipi⁹ occasionē conse-
quenter approbantes. nō subito pierūt de hoc seculo sic illi d
diluuio et sodomite. et illi qui fuerūt in scismate chore. licz ei
isti graui⁹ qm illi peccauerūt. hoc cedit tū i vtilitatez ecclie
multiplicatē. pmo vt ex eis i tempoz successione aliqui a deo
pdestinati salu arent p quos ecclia nūo et merito augetur
vt ex historijs autenticis haberi potest. et forte aliquo de hoc
infra tange. **S**cdo vt testimonia fidei que in veteri lege con-
tinentur cui⁹ textus ab eis conseruat ecclia haberet ab eis. sūt
enī iudei vt dicit quedā glo. bibliotece nre et bānli codicum
nroz a quibz codicibz sacre scripture testimoniū accipit tāto
fidelius qnto nobis supradicta testimonia obtinere cupi-
entibz auidius aduersant. **T**ercō cedit in vtilitatem ecclesie
duracō ppli iudeoz i vili statu seruitutis seu miserie i qntū
vlcō sāguinis xpi i eis mag relucet. eo q i diuersis tēporibz

et laus eorum directio et opprobrium agnoscat. quod non sic ostendit
si in brevi tempore ubique et non solum in aliquibus regionibus assumpti fuissent
sunt. et de hoc proprie intelligitur illud psalmiste. *Ne occidas eos*
ne quando obliuiscantur populi mei. scilicet ne populus dei obliuiscatur iusti
de diuine uoluntatis occasionem christi. si enim celeriter fuisset consumpti
sicut sodomites et dathan et abiron cito posset hoc uel
ad tradendum obliuioni sicut multa que temporibus retroactis contigerunt
iam non sunt in memoria hominum ut certa. sed quasi sub
dubio narzant. sed uidentes eos quotidie affligi et supprimi
in pena sceleris occasionis christi non possunt ista obliuioni tradere nec
de ea dubitare. sensus enim uisus certior est auditu et ceteris
sensibus putat patet in primo methaphisice.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod tres adiciones occurrere habent
necessario in peccato negationis et occasionis christi per quo peccato iudei
in hac captiuitate existunt.

Discipulus.

Scripturas sacras scrutati satis ostendere debet quod de
quocumque si statim assumit peccatores sed diu in hac uita
per penas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius
iusticia plinius ostendat legit enim deum dixisse pha
raoni quod diuinis preceptis de diuisione populi dei resi
stebat. nunc ei extendens manum meam percussisse te et populum tuum pe
ste ita ut pires de terra. ideo tamen posui te ut ostendam in te fortitu
dinem meam et narzetur nomen meum in omni terra. Ex quo patet quod mul
titudo plagarum quas deus egipcis infligit non fuit propter hoc quod deus
non potuisset eos consumere per unam plagam tantum. sed ideo ut
fortitudo dei in eis diuinus ostenderetur putat uerisimiliter contingit in pro
posito. sed adhuc uellem doceri quid dicendum sit contra iudeos qui
captiuitatem presentem in qua sunt non dicunt eis aduenire propter pec
catum occasionis christi. sed propter peccata suorum predecessorum antiquorum
reputa propter peccatum vituli in deserto fabricati. unde Rabisal.
super illud uerbum Exo. xxxij. ubi dicit. ego autem in die ultionis
uiscrabo hoc peccatum eorum. dicit quod in omnibus oppressionibus seu adu
sitationibus que populo israelitico in diuersis locis et temporibus contingunt
peccatum vituli de quo ibi ad litteram agitur a deo puniunt. Alij etiam
dicunt quod propter peccata que in templo primo fuerunt perpetrata que fue
runt magna et multa ipsi puniuntur in hac captiuitate. Vel
lem igitur scire si est aliqua ratio seu auctoritas autentica ex
qua ostendi possit quod captiuitas iudeorum et eorum ignominiosa de
relectio in qua nunc sunt eis infligit propter peccatum occasionis christi

ut tu asseris. licet ei hanc assercionem tuam credo esse veram. velle
 tamen ad hoc habere aliquas rationes seu auctoritatis fulcram.
Magister. Si diligenter scripturas sacras et alias apud
 hebreos authenticas scrutatus fueris certe repies quod in pecca-
 to pro quo iudei in hac consistunt diuturna captivitate tria oportet
 currere. Primum est quod hoc peccatum sit valde gravius quam illud pro quo
 fuerunt afflicti seu detenti in captivitate babilonica. quod patet
 ex hoc. nam sicut presens eorum captivitas valde longior est in du-
 ratione quam illa ut est manifestum. sic acrior est atque acerbior
 illa. In captivitate enim babilonica in qua tamen lxx. annis dura-
 verunt ut habetur iere. xxx. joachim rex inde honoratus fuit et
 in sede regali cum aliis regibus honorifice positus per regem
 babilonie ut habetur iij. Re. vii. Similiter et alij ipsius generis
 in honore fuerunt constituti ut habetur Dan. i. et ij. capitulis
 Sicut in illa captivitate non leguntur iudei fuisse venditi in vilis-
 simo pretio. nec etiam in magna multitudine interfecit. in hac vero
 captivitate contra non leguntur sic in honore notabili constituti
 sed quomodo ut servi seu eiecti ubique tractantur. et de eis maxi-
 ma mulcendo in destructione hierusalem per tyrum interfecti et
 consequenter in destructione civitatis que dicitur biter ubi
 innuabilis mulcendo eorum sub quodam falso messia quem sibi
 imposuerunt nomine barcozba commorabantur maxima multitu-
 do eorum vastata fuit ut ista largius traduntur a iosepho in li-
 bro de iudaico bello. et in talmoth in libro qui dicitur gittur.
 Item in captivitate babilonica inter eos fuerunt multi prophete. quorum
 eorum presentes fuerunt in ipsa captivitate qui eos ex parte dei increpa-
 bant de peccatis preteritis et exhortabantur ad bonum presentis. sicut de spe
 redemptionis et salutis consolabantur. ut patet de iere. et ezechiele
 in eorum prophetiis. Quidam vero prophete fuerunt inter eos iam prope
 finem captivitatis et in principio reductionis ut patet de dan.
 et Esdra. zacharia. et aggeo et huiusmodi ex quo dei presentia in
 eis manifestabatur eo quod deus adhuc habebat eos tanquam populum
 suum. in hac vero captivitate nunquam aliquis propheta insurgit
 iuxta illud psalmi. iam non est propheta et nos non cognoscimus
 amplius. quod est magnum signum reprobacionis eorum a deo et quod
 eos iam dereliquit tanquam non populum suum. Ex quibus et multis aliis
 similibus manifeste habetur quod iudei in hac captivitate sunt gravius
 puniti et a deo elongati quam fuerunt in babilonica captivitate
 Ex quo consequenter concluditur veritas primi presuppositi

scz qđ peccatū eoz ex quo captiuitas eozū pñs eis pueit val
de grāius est qm illud p q in captiuitate babilonica fuerunt
cōsequētia patet ex hoc qz sm mensurā delicti erit plagaz
modus. **Dentro. xxv.** Scđm vero qđ oportet scurze i hoc pcto
est q sit cōe oibz in hac captiuitate vbiqz terzari existētibz ita
q in illo omīs quasi cōiter ptiapent faciendo vel cōsenciendo
sem approbando. et hoc a tpe quo ista captiuitas incepit vsqz
nūc qđ sic patet. **Nam** dicere q pctm vituli i oreb fabricati
vel aliud sile quodcūqz in q iudei hodierni nō ptiapāt p factū
seu assensū vel approbaciōē sit causa tam diuēne captiuitatis
est manifeste cōtra sacre scripture auctatē p quā habet q d
reddit iniquitates patrū filiis et nepotibz in terciā et qrtā gñā
cionem. **Exo. xx.** et xxxi. capient et in alijs locis sm quam
auctoritatē et alias siles habet q nō plus se extēdit iusticia
dina i puniēdo pctā pdecessoz i hac vīta nisi ad qrtā gñāciō
nem tm. cui? racō est. **Nam** filij et nepotes plies iueniūtur
imitatores paterni sceleris. vnde i translaciōe caldaica sup
illud verbum vsqz ad terciā et qrtam gñāciōnem dicit q hoc
est cū filij sequūtur opera patrū. **Constat** aut q hoc nō habz
locū i pcto vituli qđ cōiter detestā ab oibz iudeis hodiernis
et sicut isti nō fuerūt ptiapes in cōmittendo illud peccatum
quia nondū erant in rezz nāfa. sic nec ptiapant cōsencien
do vel approbando vt est manifestū. vnde ptra diuinam iusti
ciam esset q isti p tali peccato punirent. vñ **Rabisal.** et alij
hoc vident fingere vt applicent huic captiuitati pctm ydolatrie
qđ est de maximis q tamē non habet locum vt dictum est.
Terciū vero qđ in pcto hui? captiuitatis oportet scurze ē q hoc
pctm est eis oīno ignotū. hoc em ex pssse habet in libro calmu
dico qui dicit magnilla vbi querit racō quare p mis. s. exi
stentibz in captiuitate babilonica fuit termin? captiuitatis rñe
latus vt patet jere. xix. vbi dicit. postqm cōpleti fuerint in
babilone lxx. anni visitabo vos tē. **Et** tamē posteris. s. exi
stentibz in hac captiuitate terminus redempciōis ab hac cap
tiuitate nō fuit nec est eis reuelatus. **Ad** qđ rñdetur ibidem
sic. p mis. s. in captiuitate babilonica exñtibz quibz pctm sue
captiuitatis fuit reuelatū. termin? etiā reuelatus fuit. sed po
steris scz existentibz in hac captiuitate quibz pctm sue captiui
tatis nō est reuelatū. si l'r nec terminus sue captiuitatis reue
latus fuit. hec ibid. **Ex** qua auctoritate apud eos autentica

habes intentū s. q. pētm p quo in captiuitate cōsistunt non est
reuelatū eis sed est eis occultū seu ignotū qd fuit tertiū pre
suppositū. Ex quibus bñ cōsideratis cōcludit intentū. s. q. pec
catū p quo iudei in hac captiuitate existūt ppe est illud. s.
blasfemia xpi et eius occasio. qd sic patet. Nam predicto pec
cato cōueniūt tria p̄supposita supradicta et nulli alii quod
racōn abiliter posset assignari. Applicat enī huic p̄cto p̄mū
p̄suppositū. nam blasfemia dei in p̄sona xpi cum tanto scelē
et enormitate cōmissa vsqz ad ip̄ius occasionem turpissimā
et ignominiosissimā grauior est qm ydolatria que licet sit de
grauissimis p̄ctoꝝ nō tamē in p̄sonam dei omittit de directo
vnde nec ydolatria equipari debet blasfemie xpi in grauitate
re. qui enī in p̄sonā regis omittit offensam p̄feram eū blas
femando et turpiter occidendo criminosus eum offendit qm
qui aliū regem supra se p̄cer p̄riū regem imponit vel qm
ille qd dñum suo regi negat tñ non cōmittendo in suā p̄sor
nam aliam offensam. Cum enī p̄cta p̄moꝝ p̄ut declarāt i q̄r
to **Re.** et i alijs locis fuerūt yolata aduicema et homicidia
que licet sint grauiā nō tamē sūt tāte grauitatis sic peccatū
supradictū qd in p̄sonā xpi veri dei fuit cōmissū. sequit̄ qd bñ
peccatū graui⁹ est qm peccata q̄ in templo p̄mo a iudeis fue
rant cōmissa. Scdm vero p̄suppositū qd occur̄re debet i p̄cto ē
q. tale p̄tm sit cōe oīb; i hac captiuitate vbi qz erratū existen
tibus. qd p̄pe cōuenit huic p̄cto. s. blasfemie et occasioni cri
sti. licet enī iudei qui post destructōnem scdi templi fuerūt n̄
internenerūt in blasfemia xpi et eius occasione. om̄s tamē
q̄cūqz sūt sub hebraica p̄fidiā cōsencūt approbant et laudant
om̄ia scelera atqz p̄ctā q̄ cōmissa fuerūt p̄ suos p̄decessores
in p̄sona xpi vt patet per om̄s magistros eoz qui cōueniūt
in hoc q. occasioes xpi scdm verā iusticiā legis eū occiderūt. vñ
Rabimoyse in libro de iudicib; titulo de regib; et messia sic
dicit. Circa finem templi scdi nazareni⁹ ille iactauit se esse
messiam et ideo sapientes et m̄gr̄i n̄ri fecerūt de eo seu i eū
qd debebat fieri. hec ille. et est cōis s̄m̄a oīm eoz p̄ut ē satis
notū cuiqz noticiā eoz habenti. Tertiū uo q. in hūdi p̄cto
p quo iudei in hac captiuitate existūt occur̄re habet s. q. tale
peccatū sit eis ignotū p̄pe applicat p̄cto blasfemie et occasi
onis xpi. qd sic patet. Nam ip̄i n̄ reputant qd hoc fuit p̄tm
vnde in hoc credit obsequiū se p̄stasse deo. cū estimāt q. s̄m̄

institam legis xps fuisset reus mortis ut statim s dictu est.
Cum aut nulli alteri pcto indeoz poicta tria coueniunt simul
nisi tm peccato supradicto. s. blasfemie xpi sequit q istud sit
peccatu p quo solo in hac captiuitate existit parz. nam nul
lu peccatu dari posset qd graui? sit qz blasfemia dei. nec ipsi
in alio pcto qm pcto blasfemie conueniunt ut est manifestum
nec est etiā aliud pctm in quo omis coueniant. nam si aliqui
eoz peccat in homicidio vl' adulterio aut vsuris et fraudibz
siue mendacijs et huiodi. non tamē oēs put manifestum est.
siliter non omis peccat in aliquo qd scdm oēs est imet instu
et meritoriū sicut est peccatu supradictu s. blasfemie. Ex q
bus recte consideratis habet qd queris. s. q pctm supradictu
est causa pzia sue captiuitatis p modum demeriti.

Capitulū terciu in quo ostendit q nō solū p racōnem spro
batur q poicte tres cōdicōnes occurrerūt in pcto negacōnis
et occasiōis xpi sed etiā fundat in auctatibz sacris. et ibidez
ostendit q iudei p eozū culpam cecitate mentis incurserūt cca
cognicōne eoz que erāt eis necessaria ad salutē. que quidem
excecacō seu ignorātia nō excusat eos s; potius aggrauat.

Disapulus.

Quod pctm hui? captiuitatis indeoz gūi? sit qz pec
catu seu pctā p qbz fuerūt i captiuitate babiloi
ca rōnabile ē. put en pmo p suppois ad qd etiā
scptas scrutando aliq repunt auctates q hunc o
sonant veritati. vñ jē. vii. i. de eis dī. nō audierūt me nec in
clinau rūt aurē suā s; idurauerūt cernicē et pēius opati sunt
qm ptes eoz. qd pzie verificat de occasiōibz xpi et eoz seqa
bus. nam ut dīc Crisost. s. illud ubi qd. xxij. implete mē
suram patrum vestrozum. patres eoz pphetas occiderūt. isti
vero dnm pphetarū. Scdm vero qd p supponis. s. q pctm per
qd iudei i hac captiuitate existit est cōe oibz in hac captiuitate
existentibz etiā hz aliqs auctoritates q hunc osonant veritati
vñde jere. ij. c. quid vultis mecu iudicō contendere. omis enī
vos deliquistis me seu puaricati estis me. qd pzie de hoc pec
cato intelligi debet scdm qd quasi in iudicō vident cum deo cō
tendere eū cōdemnādo blasfemādo et huiodi. in quo etiam oēs
deum derelinquūt. Ad terciu tamen p suppositum tuū in quo
ostendis q huiodi pctm ē eis ignotum licet hoc scdm rōnez
auctatē apud eos autenticā manifestas. vellem tamē ad hoc

habere alicuius sacre auctoritatis fulamētū. **Adgr.** **S**i
scripturas scrutatus fuīs satis repies q̄ in aliis plagas
que a deo infligende erāt p̄lo iudaico. vna erat p̄cipua sc̄
ignorantia seu nescientia eorū que sibi ad salutem p̄ dīmna
reuelacōes p̄pheticē insinuabāt. vnde **Pla.** vi. c. postq̄m d̄s
reuelauit p̄phete sūma fidei mysteria. s. mysteriū sancte trīni
tis voce seraphica ter p̄clamando. Sanctus sanctus sc̄s fil
et diuine vnitatis. subiūgendo d̄s deus sabaoth ī singlari
et osequēter ibidem innuendo mysteriū sancte incarnacōnis
cum statim subdit. plena est omīs terra gloria eius. q̄d p̄p̄e
impletū fuit p̄ plenitudinē diuinitatis in x̄po hīcātem. de
quo in p̄s. veritas de terra orta est. et **Pla.** xlv. X̄periat̄ trā
et germinet saluatorez. **Q** aut̄ hec plenitudo gracie esset in
humana natura satis dēmōstrat̄ ex hoc q̄ apparicō illa fuit
in effigie hominis sedentis p̄ q̄d significabat̄ q̄ deus assūptur
esset formam hūanam. vbi attende q̄ in eadē serie vt ostē
deret q̄ hec mysteria ad salutem hūani generis p̄nencia licq̄
p̄lo p̄ veras p̄phedias p̄ponerent̄ iudaico. ip̄i tñ p̄ maiori
p̄te p̄dicta sacra mysteria nequaq̄m itelligerēt seu crederent
p̄pter q̄d ibidem sequit̄ vade et dices p̄lo hūc audite audiet̄
tes et nolite itelligere et videte visionē et nolite cognoscere.
et vt ostenderet q̄ in credendis sup̄dictis p̄sistebat salus eorū
statim subdit. **Exceca** cor p̄li hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. et
oculos eius claudē ne forte videat oculis et in aurib⁹ suis au
diat et in corde suo itelligat et cōuertat̄ et sanem eū. **Ex** q̄
auctoritate manifeste hēs duo. vnū est q̄ cor hui⁹ p̄li debe
bat esse excecātū. s̄l̄r et aures grauate et oculi clausi sic vt n̄
itelligerēt seu crederēt p̄dicta mysteria ad salutē hūanā p̄
nencia. Scdm̄ est q̄si forte hec itelligerēt seu crederēt et con
uerterent̄ statim essent salui. q̄d p̄p̄ie cōtrīdet̄ t̄do p̄supposito
Discipulus. **P**lacet michi exposicō p̄dicta de myste
rys fidei in p̄dicta visione **Plaie** inclusis. licet enī iudē tñā
iteracōnē hui⁹ dīctōnis sanctus ad maiore exp̄sionē sc̄tita
tis diuine exponant allegantes quedā que credunt esse filia
vt cū dicit̄ jere. xvi. **Terra** terra terra audi verbū dom̄i. hoc
tamē nō valet. tū quia trīna iteracō hui⁹ termi trā referen
da est ad triplicem dīstīncōnē terre cū loquet̄. erat enim
trip̄tica. vna pars dicebat̄ terra iude. alia galilee. alia vero
transiordanis. vt habet̄ in libro q̄ dicit̄ canhebim. et de istis

tribus p[ri]ncipis quib[us] terra p[ro]m[is]sionis diuidebat[ur] sit exp[re]sse
mencō in euangelio in gestis xpi. fuit enī cōcept[us] in galilea
Luce p[ri]mo ca[pitulo]. Missus est angelus gabriel t[em]p[or]e fuit natus in
iudea ca[pitulo]. ij. ca[pitulo]. Cū natus esset ihesus in bethleem iude t[em]p[or]e
fuit baptizatus transiordanem ubi erat ioh[ann]es baptizans. Ioh[ann]es.
p[ri]mo ca[pitulo]. Et de istis tribus p[ri]ncipis itelligenda est trina ite
racō t[em]p[or]e p[er] jeremiā ante dicta. Sil[r] dicendū ē de hoc q[uo]d legi[tur]
jere. vii. templū d[omi]ni templū d[omi]ni est. Erat enī templū Salo
monis p[ri]ncipaliter triplicatū. s. in sanctū s[an]cto[rum] et s[an]ctū et in
actū sacerdotū. vñ ex his auctoritatib[us] j[eremias] mag[is] habet q[uam] ta
lis trina iteracō distinctiōnem insinuat q[uam] in s[an]ctificacōe cum
quia licet loqu[eretur] d[omi]no de creaturis scripta q[uod]q[ue] v[er]ba ē tali iteracō
ne ad fortificandū s[an]ctam et hui[us]m[od]i. nō t[ame]n ex hoc est trahenda
cōsequētia ad iterandū n[ost]ra oīno filia q[uam] de deo agitur. Nam
in deo sūme p[er]iculosum est multiplicatē ponere. nō autē
in creaturis. sed de hoc q[uo]d dicit[ur]. Excaca cor p[ro]p[ri]i hui[us] t[em]p[or]e. videt[ur]
non modicū admirandū. videtur enī q[uod] verba illa sonant q[uod]
deus p[ro]p[ter] ut cor p[ro]p[ri]i hui[us] excacaret et aggrauarent ei[us] au
res t[em]p[or]e. q[uo]d est incōueniens cū a deo de directo procedant cūcta
bona n[on] autē mala. **Mag[ister].** Sare d[omi]n[us] q[uod] hui[us]m[od]i excacacō seu ob
duracō que in hoc loco et in alijs silib[us] habet[ur] in scripturis
non est itelligenda tanq[uam] a deo directe causata sed potius
ex defectu liberi arbitrii hūani. nā homo qui se auertit a deo
meretur ut deus iuste retrahat gradam ab illo. cui[us] gracie
effectus est illuminare intellectu[m] et mollificare affectū. qua
quidem gracia subtrahita homo remanet excacat[us] i[n] intellectu
et obduratus in affectu ex sua p[ro]p[ri]a malicia nō autē ex d[omi]ni
opacōne. **Discipulus.** Licet excacacō p[ro]dicta ex defectu
liberi arbitrii hūani p[ro]cedat ut tu dicis adhuc videt[ur] q[uod] p[er] tales
excacacōne excusarent[ur] a p[ec]c[ati]o illo quo xpm nō cognouerūt
t[em]p[or]e. legi[tur] enī ioh[ann]es. ix. c. xpm dixisse iudeis. si cec[us] essetis nō ha
beretis peccatum. **Mag[ister].** C[ecitas] que excusat a
peccato est illa que contingit ex naturali defectu. unde p[ro]p[ter] in
erbidis. Nemo increpat ceco nato s[ed] magis misere[re]. C[ecitas]
autē de qua p[ro]pheta loquit[ur] hic nō puenit ex defectu nat[ur]ali sed
ex defectu volūtario causato ex liberi arbitrii infirmitate seu
malicia. ideo talis non excusat sed potius aggrauat peccatū
presertim cū sit affectata et ex malicia. put est in p[ro]posito.
Discipulus. Vellem ut oñderes michi quō in p[ro]posito

huiusmodi cecitas sit voluntaria. **C**um cecitas dicat omnes per acedez cog-
nitionis circa illud quod quis sit apud cognoscere. **M**agister. Ignoranda seu excecacio quod non solum excusat a peccato sed etiam ipsum
aggravat dupliciter posset contingere. uno modo quando est affectata
ut puta cum peccator vult ignorare illa que tenet agere vel omite-
tere ut libenter peccet de quibus iob. xxi. qui dicunt deo recede a
nobis et scientiam viarum tuarum nolumus. Quod proprie applicatur
iudeis et presertim principibus iudeorum qui in crucifixione affuerunt
qui per scrutinium scripturarum loquendum de christo poterant et tenebant
christum cognoscere prout in prima parte huius tractatus est ostensum.
Similiter et per eius opera unde io. xv. Si opera non fecissem
in eis que nullus alius fecit peccatum non haberent. unde de talibus
proprie verificatur verbum ysaie pallegatum. scilicet. excecatorum populi
huiusmodi et aures eius aggravata et oculos eius claudet. isti enim
habuerunt oculos clausos quasi non videntes opera christi mira-
culosa ut ex eis perficerent. Habuerunt etiam aures guttas in
quantum non audierunt debite ea que a prophetis de christo pronuntiabantur.
Et quia ista in eis procedebant ex voluntate depravata ut dic-
tum est. Idcirco ideo ipsi verificatur habuisse cor excecatum. quod totum
inquantum consideratur per modum pene attribuendum est deo. et sic vi-
detur loqui propheta. in quantum autem consideratur per modum culpe ex
defectu malicioso liberi arbitrii precedentis attribuendum est ip-
sis transgressoribus. que omnia applicabilia sunt etiam modernis
inquantum nequide seu fautori predecessorum assensum.

Discipulus. **E**t si modernis posset applicari aggravacio
aurium inquantum ea que traduntur in scriptis de christo debite non per-
cipiunt. Si vero excecacio cordis inquantum hanc ignoranciam affectant.
Clausura tamen oculorum non videtur eis sic applicabilis. non enim mo-
dum viderunt opera christi miraculosa. **M**agister. **M**iracula
christi bene in corde dispositis nunquam deficiunt. unde in collecta dicitur. De-
us qui nullum tempus sine testimonio tue bonitatis relinquit.
Sed adhuc miraculis christi et discipulorum eius nomine ipsi factis
credere debuerant. habent enim in multis scriptis eorum quod christus
miracula faciebat et etiam discipuli eius. sed hoc attribuebant
magicis artibus superstitiosis sicut et predecessores eorum etiam christo
prius dicebant in beelzebub erat demonia. **M**atth. ix. c.

Discipulus. **H**abeo primum modum in quo ignoranda
seu excecacio aggravat peccatum. doce ergo me de secundo modo.

Magister. **E**st alius modus scilicet quem ignorancia peccati

nō excusat sed pot' aggrauat pētm ⁊ hoc ē cū quis ex malī
cā passionis errat in electione et qđ eligendū est de quibz dī
sapīe. ij. c. **E**xcecavit illos malicia eoz. qđ potissime gungit
pdictis transgressoribz qui ex vīdo pessimo inuidie moti sē
ad crucifigendum vey xpm. vnde **M**atth. xxvii. euangelista
de pilato dīct. Scēbat em qđ p inuidiā tradissent eū. De in-
uidia em **G**regori' in. v. moralīū dīct qđ quis p omē viciū
qđ petrat humano cordi pestis antiqui hostis int' effundit
In hac tamen nequicia tota sua viscera serps occidit. Dīct
em sapīe. ij. c. qđ inuidia dyaboli mors itrauit ī orbē terraz fuit
etiā hec inuidia gūissia inqntū fuit inuidia frīe grē s' quā alī
qđ dolet de augmēto grē dī. nō solū de bono pximi. qđ ratōe
talis inuidia ponit pētm ī spūm scēm scōa scōe. q. xxxvii.

Capl'm. iii. In quo dāe ratio quare pmi. s. in dī t capti-
uitate babilonica exītes non legunt' incurzisse excecacōnez
mentis sicut et scōi. s. existentes in hac captiuitate

Discipul'

Secundū doctrinā **G**regori' excecacō mentis oriē ex
pcto luxurie. qđ quidē pētm nō legīt fuisse in tem-
plo scōo sicut in pmo. In quo tpe pphete frequēter
inreprobant pplm de illo pcto. vñ jere. v. vñ s'qz ad vxorē
rem pximi sui ibiabat. vñ de huiōi excecacō potius debuit
cōtingē exītibz in captiuitate babilonica qđ in huiōi scōa
qđ tñ nō legīt **M**agister **S**i bene cōsideras aliud est
vnum pētm oriē ex alio. Et aliud est aliquod pētm p modū
pene in fugi alium. de pmo mō loquit' **G**reg'. assignās quedā
pcta ex alijs puenire p modū originis. que quidē pcta dīct
filias alteri' vt cū dīct qđ inuidia oriē ex inani gl'a. Siliter
excecacō mentis ex luxuria. Sed hic agit de scōo mō. s. qđ ex
cecacō cordis et aggrauacō aurīū ⁊ huiōi infligere fuerūt po-
pulo iudaico in penam alteri' peccati. in quo pētm p modū
pene inflictū corrūdere habet illa pcto p quo in fugi p modū
demeriti. et isto modo excecacō mentis et huiōi infligē sine
illi ppo. demerebat em excecacōem mentis ⁊ clausurā celoz
et huiōi p aliud pētm in qđ voluntarie incurzēbat. ⁊ hoc per
corrūndēciā vni' ad alterū. iuxta illud vbu sup allegatum
Iuxta mensuram delicti erit plagaz modus

Capl'm. v. in quo oñdit qđ pro peccato pessimo ypotēsis

indei tpe templi scđi captiuati excecacionem mētis increrūt
ysaie pphete testimonio

Disapul?

D Eclara qđ sit illud pctm p qđ popul⁹ iudaic⁹ sen
eoz pñapes excecacōez increrūt supdictā **Adgr**
si bñ scrutat⁹ fñis scriptas regies q p pctm pel
simū ypocrisis que ē simulata sanctitas. et s^r jeronim⁹ du
plex iniquitas. de⁹ claudere habebat oculos eoz de quoz offi
cio erat legem et pphēas uidetis itēptari sic q pariret sapien
tia a sapientib⁹ eoz. et eoz intelligentia occultaret qđ mani
feste habet ysaiē xxix. ubi ppha pñosticauit iudaicā cecitate
a dō infligendam populo dicens. qm̄ misit vobis domin⁹
sp̄m sapozis et claudet oculos vros. pphēas. s. falsos et pñ
apes vros qui vident visiones operiet. **Q**ue quidē excecacio
et clausura oclōz i iudeis fñea a ppha. declarat fore pñapali
ter circa intelligendā scriptāz a quaz vera intelligenda i lo
cis pñentib⁹ ad cognitionem xp̄i duplicat iudei declinat. **N**ā
illi qui sūt apud ip̄os periti ubi pphete loquūt de tempore ad
uentus xp̄i et huiōi. sic q s^r planū et vez intellectum xp̄m
iam aduenisse dem̄strat. respondēt q talia sunt occulta et
non itēptabilia per eos **S**implices vero de hoc excusant p
suam impericiam de quibus duobus modis quibus veritas
scriptāz a supdictis amouet. ppheta i loco allegato sic dicit
Et erit vobis visio oīm sicut verba libri signati. quē cum de
derint scienti literas dicent lege istū. **E**t respondit nō possū.
signat⁹ est enī. quod pñet ad eoz peritos. **E**t sequit⁹. **E**t da
bit⁹ liber nescienti lras dicezqz lege. et rñdebit nescio lras. qđ
pñet ad illiteratos. **E**t sic patet p ab utrisqz veritas scrip
tāz ignorat p excecacionem supdictā. **E**t reddens causam q
re dēt sic clausit oculos eoz vt veritatem in scriptis tradi
tam nime pñent statim subdit. **E**t dixit dñō. p eo q appo
pinquat ppls iste ore suo et labijs suis gloriā me cor autē
eius longe est a me. et timuerūt valde me in mandato hoīm et
doctrinis. **I**deo ecce addam vt admiratione faciā ppls huic
miraculo grandi et stupendo. perbit enī sapiendā a sapien
tibus et intellectus pñudentū eius abscondet. ex quo patz ma
nifeste q in ipsis habebat esse pctm ypocrisis sūm qđ exteri⁹
deū colebant. de quo dicit labijs suis gloriā me. **I**nt⁹ autē
non solū nō gloriābant deum sed etiam ab eo elongabāt⁹
in corde. **I**n corde autēz cūctus deī verus sūm **A**ug⁹. consistit

propter quod peccatum deus ab eis abstulit ueram sapientiam et intel-
ligentiam pro sequitur. pro ecce addam ut admiracionem faciam peri-
bit enim sapientia a sapientibus et intellectus prudentium eius abscon-
detur. Quod autem dicitur hic de hac plaga execracōnis quod est miracu-
lum magnū et stupendū. Intelligendū est propter magnitudinem
decimenti quod eis ex ista execracōne contingit. nam propter hoc
errauerunt circa cognicionem christi ex quo in ceteris aduersitatibus
et erroribus sunt lapsi. Ex quibus habes oppositum. scilicet causam
execracōnis in uxorū a deo influctam esse in eis penam ypocrisis
nephandae. **Discipulus.** Ut super per te dictum est pene corre-
spondere debent culpis. uellex igitur fore quod culpa peccati ypo-
crisis correspondet pene execracōis. putat autem ysaias super al-
legata uidet sonare. **Magister.** Correspondenda peccati
ypocrisis supradicti ad penam pro eo influctam haberi potest per dic-
tum saluatoris dicentis. in qua mensura mensi fueritis reme-
detur uobis. **Marci.** in. **Constat** autem quod ypocrita persertim ille qui ex-
terior deum uidet glorificare interior autem. scilicet in corde a deo longe
recedit de quo propheta loquitur dicens. populus iste labijs me ho-
norat cor autem eius longe est a me. talis conatus ueritatem ui-
te sue que pessima est hominibus sub signis falsis exterioribus
occultare. unde eadem mensura huiusmodi ypocrite remetetur cum veri-
tatis intelligentie sacre scripture in qua uita spiritualis humana doc-
trina aliter consistit et occultatur seu celatur. et ideo ypocrisis de di-
recto opponitur ueritati ueritatis ut in secunda secunde. quod ex hoc ideo eadem
huiusmodi pena. scilicet execracōnis per quam ueritas scripturarum diuinarum
occultatur. proprie correspondet culpe ypocrisis supradicte.

**Capitulum sextum in quo ostenditur quod licet ypocrisis simpliciter con-
siderata non sit de grauissimis peccatis. ypocrisis tamen pharisaica quam
christus multipliciter increpauit grauissimum peccatum est. quod ex quibus-
libet rationibus ostenditur.**

Discipulus.
Item ypocrisis sit peccatum non tamen semper est mortale. putat in
secunda secunde. quod per te allegata habetur. Cum autem est mor-
tale non uidetur equipari maximis uicijs utpote ydo-
latrie homicidio et adulterio et huiusmodi. Irrationabile igitur ui-
detur quod pene in deorum in hac captiuitate existentium qui de ypocrisi
principaliter norant grauior sit pena promouenda qui de ydolatria et
alijs peccatis supradictis fuerint rei. **Constat** tamen ex supradictis quod
sicut maior est pena existentium in hac captiuitate quam in babilonica.

sic et culpa maior debet esse s^o iam dicta. **L**icet
 ypocrisis simpliciter considerata put solū dicit simulacōem uel
 fictionem nō sic ita quis culpa sicut homicidiū et adulteriū
 tē. Cū ypocrisis quāq; possit esse veniale peccatū tū ut in scōa
 scōe. q. c. xi. ypocrisis tū de qua hic loquit. s. pharisaica ma-
 gne gūitatis ē. vnde sup illud verbū saluatoris luce. xij. **A**-
 cēdite a fermento phariseorū qd est ypocrisis. Veda aut sic mo-
 dicū fermentū totam farine massā corrumpit. Sic simula-
 cio aīmi totā virtutū sinceritatem et veritatē fraudabit. **E**-
 theophilus ibidē. Nichil enī sic alterat mores ut ypocrisis
 scz pharisaica. vnde patet q gūitas hui⁹ peccatū prout in phari-
 seis vigeat magna est tanq; alteratiua et corruptiua mo-
 rū. Circa qd considerandū est q seriem euangeliorū diligenter
 scrutanti manifeste patz q xps nō legē tū impugnasse ce-
 tera vicia que in phariseis et alijs suo tpe habūdabant sicut
 ypocrisim. Cui⁹ ratio est. Nam ypocrisis pharisaica quā iere-
 pabat ex quinq; reddē grauissimū peccatū. pmo ppter ei⁹ gra-
 uitatem. que quidē grauitas patet ex hoc q viciū ypocrisis ē
 corruptiuiū oīum mo- vt dictū est. Scōdo qā glō. sup illud tre-
 norū quarto capitulo. maior ē iniquitas ppli mei peccō Sodo-
 moz dicit. Scelera aīe plāgunē que ī ypocrisim labiē cuius
 maior ē iniquitas peccō sodomoz. Si aut quera⁹ ratio quare
 ypocrisis sit maior iniquitas q; sodomoz. ad hoc dicit scōm
 jero. sup illud ysaie ubi sup. pplis hic labijs me honorat tē
 In compacōne duoz maloz leui⁹ est apte peccare q; simulare
 sanctitatem. in tali enī simulacōe cōcurrit duplex iniquitas
 quarum vna ē malicia interior. alia vero simulacō exterior.
Tercio quia ypocrisis s^o se considerata ē quēdā spēs mē-
 dacij vt in scōa scōe questione sup allegata. Constat aut q mē-
 dacij quāto magis elongat a veritate tanto est gūi⁹ vnde
 phs in. v. metaphisice magis mentē qui asserit de nouem
 q est centum q; qui dicit q est decem. Vnde autem q i
 ypocrisi pharisaica includit in extēmis distat a ueritate ipsi
 enī cum essent pessimi et pleni vicijs simulabāt se nō solam
 esse iustos vel bonos sed etiam sanctos tanq; ceteros in boni-
 tate et iusticia excedentes. vt patet de phariseo ascendente in
 templo qui de sua iusticia iactās cōfidebat ceteros spernendo
 luce. xviii. Intātū enī ex supba iactanciā ceteros spernēbant
 huiū pharisei q dedignabant vt alij q literatūq; eos tangerēt

de quibz ysaie .lcv.c. qui dicit recede a me nō appropi-
que michi quia immūdo es tē. Ex quo patz qz eoz simulacō erat
maxime mendosa. quarto qz hoc viciū. s. ypocrisis pharisa-
ica xpo maxime contrariabaf. xps enī qui non solū f. omā na-
turam s. etiā hūanam intrinsecus plenus gracie et veritatis
fuit. foris tū i similitudinē carnis pcti mundo apparuit pha-
risei autē p totū oppositū. conabant enī magnā innocēdam
exterius ostendere vt oues. Intus autē omī immundicia et ra-
paciēte erant pleni sicut lupi. de quibz **Matth.** viij. veniūt in
vestibz ouīū. intrinsecus autē sūt lupi rapaces. Quāto qz ypo-
crisis pharisaica non solū cōtrariat veritatem in vlti sed etiam
pcticularitē contrariabaf cultibz spēi veritatis. s. veritati doctrine
et veritati iusticie. et veritati vite. In his enī tribus scdm.
Iero. veritas cōsistit. quā quidē triplicem cōtrarietatem veri-
tatis i pharisaica ypocrisi ostentā xps execrabat **Matth.** xxij.
vbi ypocrisim phariseoz multiplicat increpauit pñdāns eis pe-
nam eternā. Cū dicit. ve vobis pharisei ypocrite tē. ibidē et-
iam explicat quō triplicem veritatē sup dictā quātū i eis erat
offuscare conabant. Qd patz pmo de veritate doctrine. Cū di-
cit. ve vobis scribe et pharisei qui clauditis regnū celoz tē. s.
celestem bēitudinem cuius introit⁹ xps est. vñ **ioh.** x. capitulo
Ego sū hostiū si quis p me introierit saluabit. Quod quidē
hostiū recte apit p sanam doctrinam scriptaz fm quā vera
xpi cognitio habet. vñ xps discipul⁹ qui conabant tendē ad
eius cognitiōem sensus aperuit vt intelligerent scriptas et sic
eū cognouerunt **luce.** xxij. pharisei vero puerse scriptas q
de xpo loquūt interpretando vt patet in his que supza i pri-
ma pte hui⁹ tractat⁹ dicta sunt. regnū celoz claudēbat q
ad se et eozum sequaces de quo dicit. vos non intratis nec in-
troeuntes finitis intrare tē. Et quia pharisei non solū eos
qui de gente sua erant p falsam doctrinam corrūpebant sed
etiam laborabant ut gentiles ad suā falsam doctrinā puer-
terent. pzo subdit. ve vobis scribe et pharisei q arcuitis mare
et aridam vt faciatis vñū pfelicitum. et cū fuerit faciens faci-
tis enī filiū gehenne duplo qz uos. in quo oñdiē qz corrūpere
conabant p suam falsam doctrinam non solū israhelitas sed
etiam alienigenas. Et quia non solū in his que pertinent ad
cognitiōem xpi sed etiam in his que ad cultum dī ptinebāt do-
ctrinam veritatis nitebant corrumpere. pzo subdit. ve vobis

duces ced qui dicitis. quicūq; iurauit p templū nichil ē: qui
 cūq; aut iurauerit per auz templi debet. in quo xps ostendit
 q circa obseruacōem iuramentoz que ad ydolatriam pertinet
 pharisei false interpretabant scriptas ex cupiditate excecati p
 ferentes sanctitatem auri quo templū ornabāt sanctitati tē
 pli per quod auz sanctificabāt prout cōiter exponit. Conse
 quenter ibidem xps increpat pharisaicam ypocrisim eā ue
 ritatem iusticie. Et pmo i hoc q illa que erant maioris ne
 cessitatis ad salutē psequendā contempnebāt ut est misericor
 dia uel iudiciū uel fides. illa vō que modice utilitatis ad sa
 lutē erant ut est decimare mentā magna reputabāt. Ad qd
 ex duob; ppijs suis vicijs mouebant. pmo ex iactanda ut
 ab omib; crederent sancti esse. inquantū decimas de minimis
 rebus offerebāt. Scdo ex cupiditate ut alijs exemplū pberet
 ut soluerent eis decimas de omib; nichil ptermittendo. et de
 hoc dicit ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mentā tē.
 Ideo ostendit sub alio exemplo dicens. ve vobis duces ced ex
 colantes culicem. camelū aut gladiētes. in quo ostendit q illa
 que erant magni ponderis s; mentem legis ipi p nichilo
 reputabant. mīma vō cū magna diligēcia pquirebant qd
 oera veritatem iusticię: que unicuiq; qd suū est reddit s; eq;
 litatem pporcionis. Consequenter ostendit qualē vitā vīte
 contempnebant. Et pmo inquantū de mūdicia exteriori. s.
 vestīū et corpore curabant. Non autē de interiori mūdicia. s.
 mentis que peior est et ad salutem necēia. d quo dicit. ve vo
 bis scribe et pharisei qui mūdatis qd deforis est pharisee cece
 mūda pūs qd intus est ut fiat qd deforis ē mundum. Conse
 quenter hoc idē increpat sub alio exemplo dicens ve vobis
 pharisei ypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis tē. Qd
 quidem exemplū differt a pcedenti qz pmiū respicit res exteri
 ores. Scdz vero respicit ppiam sū facōnem quā ab extra ho
 nestam habebant ut cooperirent maliciā interiorē sicut sepul
 cra ab extra sunt dealbata ab intus vō plena ossibus mortu
 oz. in vltimo vō exemplo increpat eos de corruptione verita
 tis vite. inquantū se conabant ostendere esse meliores qz p̄es
 eoz vnde ornabant et edificabāt sepulcra pphaz qui fuerunt
 a suis pdecessorib; infecti dicentes. Si fuisset in dieb; pa
 trū nostroz nō essem socij eoz in sanguine pphaz. Sed quia
 ipi pharisei nō solū erāt equales i maliciā p̄ib; i occidēdis.

phetis. sed erant dispositi ad maximū malū petrandū. s.
 ad occidendū xpm qui est dñs phetarū. porco eos maledicte
 phetizando dicens. implete mensurā patrum vestrorū. pharisei
 enī xpm occidentes implerūt mensurā patrū suorū eos ī ma
 lide plenitudine excedendo. ī quo summa malicia pharisaice
 ypocrisis oñdit. Inq̄ntum iustiores p̄sibz se oñdebant dicen
 tes. Si fuisset in diebus patrum n̄rorū tē. et tñ occulte sc̄m
 sc̄torū et regem phetarū occidē intendebāt. Ex quibz omibz dili
 genter consideratis satis habet qd pharisaica ypocrisis cetera vi
 da excedebat. inquantū ex ea secuta ē occisio xpi q̄ ḡuior est
 ḡuissimis p̄ctis unde postq̄ dixit. implete mensuram patrum
 v̄rorū. statim subdit. Serpētes et gēmina viparū quō fugietis
 a iudicio gehenne. q. d. Sic estis ī malicia obstinati p̄ execra
 tiōē mētis quā p̄ ypocrisim meruistis ut ex aucte ysa. supra
 dicta ostensū ē qd nullo mō potestis fugē a iudicio gehēne eter
 ne. nec etiā a pena t̄pali. s. a destructōe templi tūc p̄ romanos
 fusa de qua ī fine capli subdit. Ecce relinq̄t vob̄ dom̄ v̄ra
 deserta

Capl'm. vii. ī q̄ oñ dīc qd ī ceditate pharisaica includit
 negacō dñe p̄vidēde magis culpabilē q̄ ī illis q̄ p̄cta sua
 publicat sicut sodomite. et ī eodē oñ dīc qd ex huiōi pharisaica
 ypocrisi nephāda dē elucit magnū bonū. s. genatū illumina
 donē et utrūq̄ fūdat ī quadā aucte ysaie de qua hic agit

Discipul'

N Ateo qd ypocrisis pharisaica ḡuissimū p̄ctm ē put
 tu dīc. s. aliquando p̄ scrutinium scrip̄tarū rep̄ire
 posses qd graui' peccat ille q̄ sua p̄cta publicat q̄
 ille qui ea occultat ceteris paribz. vñ legī qd p̄pha quosdā
 increpabat eo qd p̄cta sua publicabant et nō abscondebant ea
 ysaie. uij. c. Et p̄ctm suū q̄i Sodoma p̄dicauerūt nec abscon
 derūt ve aīe eorū. qd non videt oīno consonare p̄dictis

Magister. Cū quis publicat p̄cta sua nō curans ea ab
 scondere hoc cōiter contingit ex cōtempnū dei et iudiciorū eius
 specialit̄ cū quis cōit qd dē non habet noticiā de istis inferiōri
 bus. iux̄ illud p̄s. viduam et aduenā interfecerūt et dixerūt
 non videbit deus. et hoc manifeste aggrauat p̄ctm. Sed si be
 ne consideras hoc etiā includebat ī pharisaica ypocrisi. Ex
 hoc enī pharisei ypocrite occultabāt p̄cta sua homibz tñ qd
 credebant qd deus nō esset inspector cordiū. unde ī auctoritate

allegata ysaie. xxi. postq̃ ppheta p̃dixit culpā ypocritarū
dicens labijs me honorant. cor aut̃ eorū longe ē a me. Simi-
liter et penā execracōis eorū dicens. pibit enī sapia a sapiētibz
eius. et intellect⁹ prudenciā ei⁹ abscondet. **Q**ue quidē pena cō-
respondet culpe illi⁹ ypocritis vt sup̃ dictū est statim ibidē p̃-
pheta declarat qd hui⁹i p̃c̃m ypocritaz abscondenti p̃c̃a p̃-
cedebat ex hoc qd credebant deū nō cognouisse abscondita hu-
manaz menti. vñ immediate ibidem subdit. ve qui pfun-
di estis corde vt a dño abscondatis consiliū q̃z sūt i tenebris
opa. **E**t sequent̃ de eis dicit. **E**t dicūt. quis videt nos et quis
nouit nos. **E**t attendendū qd negado dñe noticiē seu p̃uidē-
ciē que includit̃ in his qui p̃c̃a sua simplicit̃er publicant et
si sit valde grauis nō tñ tante grauitatis est sicut negado il-
la que in ypocritis p̃sertim pharisaica includit̃ in ista enī pec-
cata occultant̃ ab ypocritis vt p̃ exteriorez iusticiā alios dec̃-
p̃iant et ad errores deducāt non aut̃ i alia. **E**x quo patet qd
in pharisaica ypocritis includit̃ negado dñe noticiē de huma-
nis graui⁹ q̃z sodomis qui p̃c̃a sua publicāt. et sup̃ hoc i ypo-
critis pharisaica addunt̃ alia nequanda q̃ sup̃tracta sūt.

Discipul⁹. **V**erba ysaie i auct̃e p̃ te allegata. s. xxi. caplo. non vident̃ oīno adinuicē cōsonare. dñs enī ibidem. **E**t
claudet oculos ṽros pphetas et p̃ncipes vestros qui vidēt vi-
siones operiet qd tu exponis de cecitate pharisaica que i penā
sue ypocritis est eis istica qd satis cōueniēter videt̃ esse dic-
tū cum sanuacōe ad illud qd statim de eis sequit̃. p̃p̃s iste la-
bijs me honorat t̃c. in quo declarat̃ eorū ypocritis. **S**ilr et sta-
tim subdit penam eorū cū dicit̃ i dñe addam vt admiracōez fa-
ciam p̃p̃lo huic miraclo grandi et stupendo. pibit enī sapientia
a sapiētibz eius t̃c. de quibz statim declarat̃ vnū de p̃ncipibz
eorū motuīs cū dicit̃. ve qui pfundi estis t̃c. **E**t dicūt quis
videt nos et quis nouit nos. put̃ cōueniēter exposueras. de
quo increpat̃ eos ppheta dicens p̃uersa est cogitacō ṽra t̃c.
Et qd hoc sequit̃ in l̃ra. nōne adhuc in modico et in breui cō-
uertet̃ libanus in charmel. et charmel in saltum reputabit̃
et audient in die illa surdi verba libri et de tenebris et caligi-
ne oculi cecorū videbunt. non videt̃ bene consonare cū hoc qd
dictum est et claudet oculos vestros t̃c. vñ peto qd istā p̃phed-
iam vlt̃erius michi declarēs que videt̃ multum facē ad ypo-
critism pharisaicā declarandā simul cū eorū pena q̃ fuit mēt̃is

a sapientibus ei⁹ qđ pprie et multipliciter de phariseis et eorū seq̃
abus intelligendū est. Et ibidem declarat qđ hoc non ē vera
doctrinā xpī dicentis de phariseis sup cathedram moysi sede
rūt scribe et pharisei quicquid dixerint vobis facite tē.

Discipul⁹

Habuc volo qđ michi vba pphete i hac pphēda sten
ta. s. vbi dicit. p̃mo ecce addam vt admiracōem fa
ciā p̃lo huic miraculo grandi et stupendo et p̃ibit
sapia a sapientibus et intellectu prudenciū eius abscondet. Si
enī hec vba de pharisaica cecitate exponā supflūū videt. Iaz
enī de ip̃is dixerat modicū sup. Et claudet oculos ṽros pphē
tas et p̃ncipes uestros qui vident visiones opiet. qđ suffeciss;
ad ostendendū cecitatem suā p̃dictā. querēdū ergo videt quid
hī addit sup p̃dictā cecitatē cum dicit. Idcirco ego addam. In
quo videt aliquid addē sup p̃dictam cecitatē.

Adgr

Si bene scrutat⁹ fueris in hoc loco vba pphete repies ip̃a
pp̃rissime adaptari pharisaice cecitati in quā inc̃rerunt i pe
nam sue ypocrisis sup̃dictā. vt dētm est. Ad cui⁹ declaracōem
sare debes qđ pharisei ypocrite sūt triplicem veritatem corrum
pebant seu offuscabant ut sup. vj. c. Sic triplicem inc̃rerunt
excecacōez mentis. p̃mo. s. circa cognicōez ep̃is aduētus xpī
et diuinitatem eius et modū redempcōis eius et huiōi de qui
bus pphete fuerūt sufficēter locuti. etiamē ip̃i tanq̃z clausos
mentis oculos habentes hoc nescierūt de quo i p̃ma pte distin
ctione p̃ma et in multis sequentibus large dētm est. Et de hac
excecacōe ppheta loquit⁹ cum dicit. et claudet oculos vestros
tē. vsqz ibi nescio l̃ras. De istis enī et similib⁹ literati eorū
qñqz p̃tendūt se excusare dicentes qđ talia sūt signata seu se
creta. Simples vero excusant se dicentes. nescio l̃ras. p̃te
sup. Scđo vō inc̃rerūt excecacōem circa observanciā legis mo
saice estimantes qđ lex mosaica esset p̃petuo duratā etiam quo
ad ceremonialia et iudicialia qđ falsū est vt patz sup i p̃ma
pte di. viij. Et de hoc dicit ppheta peribit sapia a sapientibus
eius. Ad qđ sciendū qđ huiōi ceremonialia tpe duracōis mo
saice legis indicabantur racōnabiliter apud om̃es sapientia
lia esse. vnde in dentro. iij. postqz dixit moyses Scitis qđ docu
erim vos precepta atqz iustitias sicut p̃cepit michi dñs tē.
Subdit. observabitis et implebitis ope. hec est enī vestra sa
piencia et intellectus corā p̃lis ut audiētes vniūsa p̃cepta

hec dicant. **E**n ipse sapiens et intelligens gens magna hec
Que quidem sapienda manifestum est quod perijt ab eis post christum
Nam sicut per observandam legalium typum legis a ceteris natio-
nibus indicabantur sapientes in quantum per huiusmodi observaciones re-
gebantur a deo tanquam populus peculiaris per miracula et revelaciones
pheticas et huiusmodi ut patet in processu veteris testamenti
Sic post christi aduentum et divulgaciones evangelii ipsi cum huiusmodi
legalia fuerunt enacuata ab omnibus indicantur per observacionem
earum insipientes et stulti tanquam laborantes in his que sunt nullius
auctoris seu utilitatis quod patet ad sensum cum hoc id est omnia illa ver-
tuntur in derisum apud intelligentes. **E**t de hac ignorancia seu
cecatate propheta dicit et prohibet sapientia a sapientibus. scilicet sapientia super
dicta que in legalium observacione consistebat. item predictum ver-
bum prohibet sapientia a sapientibus verificatur de eis ex hoc quod illud
nephandum opus talmudicum eorum cum magnis facultatibus
et absurditatibus permixtis composuerunt ut large habetur super ysaie
xxxiii et zacharie ix in addicionibus vide ibi de quibus
scilicet scribis huiusmodi mendaces summa doctrinam componentibus intelli-
git illud iere. viii. c. **Q**uando dicatis sapientes sumus et lex domini
nobiscum est vere mendacium operatur est stultus mendax scribarum
ubi propheta volens reddere causam tante insanie subdit verbum
domini proiecerunt et sapientia nulla est in eis. quod postquam verbum
domini scilicet filium dei proiecerunt intus carnerunt vera sapientia quod ad huius-
modi nefandam doctrinam in scriptis ponendam modo predicto pro-
cesserunt. **E**t quia illa scilicet contenta in predicto opere talmudico nefan-
dissimo sunt tante insanie et facultatis quod merito quilibet sen-
satim admirari debet quomodo talia a hominibus auderentur conscribi. ideo
de hoc propheta intelligitur illud in hac propheta ysaie contentum. scilicet
ideo ecce addam ut admiracione faciam populo huic miraculo gratia
et stupendo et prohibet sapientia a sapientibus. quod dicitur hec predictio sa-
piencie ad tantam deveniet insaniam quod in admiraciones stupendas
utereetur quod manifeste patet aspicientes predictas addiciones

Discipulus. **V**erum est quod in codicibus illis talmudicis mul-
ta traduntur de deo que si intelligantur videntur sonare non solum stulta sed
absurdissima sunt ut cum dicitur in libro barach quod dicitur in qualibet
nocte super iherusalem et populo israel flendo dicitur ve michi quod destruxi
civitatem meam et combussi templum meum et in captivitatem re-
digi populum meum. Similiter dicitur in libro qui dicitur hulin quod deus
peccavit in faciendo quod luna esset minoris quantitas quam sol

propter quod peccatum expiandum deus iussit ut in kalendis fieret sacrificium de uno edo capraz ut peccatum dei supradictum expiaretur que quidem et multa similia in suis codicibus stenta ipsi conantur a falsitate seu absurditate excusare sic dicunt enim quod ista scilicet debet metaphorice fuisse dicta sic cum in scriptura deo attribuitur motus ut cum dicitur exo. xix. Descendit deus super montem synai. Sic attribuitur deo in scriptis sacris ira et penitendo que nullo modo competunt perfectissime immutabilitati domine ut est manifestum. Sed ista et similia solunt exponendo ea metaphorice fuisse dicta. scilicet quod deus se habet non in se sed in suis effectibus per modum descendens seu irati vel penitens et huiusmodi. unde et similibus modo dicunt quod sunt intelligenda verba talmudica supradicta et similia cum de deo dicunt aliqua que nullo modo deo competunt sed metaphorice seu similitudinarie et non aliter. et isto modo nituntur defendere multa que in dicto opere nequibando talmudico supradicto continentur. precor igitur ut michi ostendas quid circa hoc sit tenendum. **Magister.** Si bene consideras illa que de deo in sacris scriptis dicuntur licet imperfecte important tamen aliquid bonitatis seu perfectionis includunt. Non enim licet perfectioni domine cuius esse purus actus est. nulli potestati admixtus omnino non conveniat. importat tamen actum entis quod est aliquid perfectionis quod deo attribuitur. omnes enim perfectiones que in creatis sunt in deo preexistunt seclusa quacumque imperfectione que in eis includitur. praeter hoc licet in creatis est passio quedam que deo non competit. quia tamen quicquid laudabilis est ut cum mouetur a ratione recta. proinde deo attribuitur sub ratione perfectionis quacumque imperfectione amota. Sed miser esse quod intelligitur per illud dictum. ne michi. vel peccare. quod non solum deo sed nec etiam beatis competit. nullo modo est attribuendum deo cum nec etiam ydolatre suis diis falsis talia audent attribueri. que tamen facultas talmudica deo temerarie attribuit ut dictum est. item differentia debet esse inter modum tradendi prophetarum et inter modum tradendi eorum qui verba prophetarum exponunt. prophete enim quia quicquid de his que super homines sunt eis reuelata loquuntur. quicquid vero ut homines more loquuntur humano in dictis suis inveniuntur obscuritates. unde super illud psalmi. tenebrosa aqua in nubibus aeris. Glossa. obscura doctrina in dictis prophetarum. Expositores tamen qui dicta prophetarum declarant debent non obscure sicut prophete loqui sed aperte sic ut errores que contingere possunt in expositione prophetarum locutionum

vitare studeant. non autē inducti a ad errores pponāt. vnde
et talmudici qui expositores sacrarū scripturarū se dicūt nō me-
taphoricas locutiones vti debent. sed metaphoras in scriptis
sacris contentas recte hnt exponē. Cui⁹ oppositum in supra
dictis et similib⁹ talmudica insania frequenē inducūt. Et at-
tende q nō solum antiqui talmudici in cognitiōe diuinorū se
pe errauerūt. sed etiam eorū moderni magni rabini. mē quos
papu⁹ fuit Rabimoyse egipt⁹ quem alterz moysen esse di-
cūt. qui quasi p viam pharisaicā ad expositiōem sacre scrip-
te tendere videt cum hoc tñ in multis errauit que ad cognitiōez
pānēt diuinorū. vt cum asserit omnia nomina que de deo et ceteri-
ris dicūt esse mere equoca. ex quo sequeret q nullam de dō
haberem⁹ ueram noticiā. Sicut cū alios errores i suis codi-
bus ponit piculosos. de quib⁹ sup ē aliquid tactū. item q hu-
mana pfectio papue consistit in imitaciōe dñe pfectiōis. Iux-
tā illud leuit xj Sancti estote quia sanct⁹ ego sū dñs de⁹ vester
iudico talia in scriptis attribuūt deo in quorū imitaciōe qñ
q homo meritorie pfiat. Meret itaqz homo i odiō impi-
os seu irascendo contra eos ppter bonū iusticie. iuxta illud
nōne qui oderūt te dñe oderā et sup inimicos tuos tatescebā
et sic ista et filia in scriptis deo attribuūt vt ea hoies imitēt
in bonū. Sed misere esse uel peccare. ad quorū imitacionem
nullo modo homines inducendi sūt deo attribui nō debent.

Discipul⁹ **L**icet vez ē q pharisei talmudici i cōditi-
multa falsissima et absurda introduxerūt put sup dictū est
et in tuis additiōib⁹. s. ysaie. xxxiii et zach. v. pleni⁹ stant
tamen in agendis videt q xps eorū doctrinam approbauit vñ
zach. xxi. Sup cathedram moysi sederunt scribe et pharisei
quicquid dixerint vob⁹ facite etc. Ex quo patet q de his que
agenda erant. pharisei et scribe nō extorze sed recte docebant
licet ipsi ope nō implerent. **Adgr** **V**erbū xpī supra
dictū intelligendū est de doctrina mosaice legis qñ pharisei eā
non excedebant nec corrumpebāt p eorū traditiōes. non autē
de lege talmudica quā fingūt esse s. legem moysi datam
vnde notant xps dixit. Sup cathedram moysi sederūt. s. phari-
sei etc. vt designaret q loquit de doctrina in lege mosaica vere
pnta. non autē de doctrina falsa et ficta scz talmudica.

Caplm. ix. in quo declarat terci⁹ mod⁹ execraciōis pha-
risaice qui consistit i hoc q suas pias inuencōes et asserciōes

abscondunt

Disput

Habeo duos modos excecationis pharisaice per te in
 ostensos. sed qz dixisti qz tribz modis incurzerent ce-
 citatem seu mentis excecacione: ideo peto vt michi
 declaras tercium modum. **Magister** Tercio incurzerunt me-
 tis cecitatem ineni qz verba ppta sua et suos mentis acceperunt
 non intelligentes. sue ppte inuenciones ab eis abscondite sunt. est
 enim sup i pma pte i multis locis ostensu qz p dicta doctoꝝ suo-
 rum veritas catholica quicqz ostendit qd tñ ipmet non intelligunt.
 Sed sicut de Caypha ioh xj. legit qz nesciens pphetauit ita et
 eis accidit. de quo intelligit verbum pdictu psaie. f. et intellige-
 da prudentia abscondet. q. d. ppheta non solum prophetas anti-
 quas de xpo dictas p cecitatem mentis non intelligent ne so-
 lum sapiam eozum legalem pdeant. sed etia qd ipmet intelligunt
 abscondet ab eis. verbi gratia. dicunt qz patriarche et omnes
 sancti an aduentu messie non mirabant paradisu sed erant i
 eius suburbio donec veniret filius phares. i. xps filius dauid.
 et hoc ppe ptem ade eccamē cū hoc negant ptem originale fu-
 isse nec esse p xpm seu messia expiandum. et inter multa q
 ipsi asseruerunt vera et salubria q. n. ipmet non intellexerunt
 ut bene agerent. papue sunt illa que ad terminu aduentu mes-
 sie ptenent. Circa hoc enim fuerunt multipliciter in opinionibz di-
 uisi. Quidam enim volentes claudere porta inquisitionis huius
 finini p scriptas asseruerunt qz terminus redemptionis eozum ab hac
 captiuitate est inscrutabilis per scriptas. Et querunt rationē
 quare primis. f. in transmigracione babilonica exitibz fuit
 reuelatus. f. terminus sue redemptionis iere. xxix. Cū impleti
 fuerint in babilone. lxx. anni visitabo uos. Et tñ scdis solu-
 cet qui fuerunt seu sunt in hac captiuitate non fuit reuelatus ter-
 minus sue redemptionis. Ad qd respondent qz ratio huius dñe est
 ista. Nam primis fuit reuelatu ptem seu pcta p quibus fue-
 runt in captiuitate ducti vt patet. iij. re. et scdo palippo. et
 ideo illis fuit reuelatus terminus sue captiuitatis vt dñm est
 Sed scdis. f. in hac captiuitate existentibz non est reuelatu pec-
 catu ppter qd i hac captiuitate fuerunt ducti. et ideo terminus sue
 redemptionis ē eis sicut ignotus. Alij vō tñ antiq qz moderni as-
 signauerunt terminos diuersos ad huiusmodi aduentu. qui tñ termini
 omnes transierunt iam in pteritū ut sup distinctōe eda a capto
 qro plene ostensu est. Quidā vō eoz asseruerunt qz oēs termini

preterierunt et quod non pendeat redemptio eorum nisi in sola penitentia.
Accedens igitur quod sancti tres opiniones supradictas ipsorum propria in-
telligentia abscondit ab illis. Nam si penitentia sequatur opinionem
oportet eos concedere quod peccatum per quo sunt in hac captivitate est
eis ignotum et hoc est verum. putat super in penitentia distinctio ostensum est.
Et consequenter si hoc peccatum sibi ignotesceret. quod quidem peccatum est
derelinquere christum verum deum et hominem et suas fatuitates sequi. tunc
manifestum quod terminus captivitatis esset eis notus. scilicet cum ab
isto peccato converterentur per agnitionem veri christi seu messie. per hanc
enim conversionem statim redemptionem adipiscerentur. Si autem
secundam opinionem sequerentur oportet eos concedere quod christus seu messias
iam venit cum omnes termini per suos magistros assignati in pre-
teritum transierunt. Non enim penitentia divine scripte in quibus
quilibet eorum secundum suam intelligentiam fundat a veritate deficere. Si
autem tertia sequatur opinio oportet eos concedere quod nullus eorum est in
vera penitentia. Nam si aliquis eorum in vera penitentia esset tunc saltem
ipse penitens esset redemptus per messiam. ex quibus manifeste habe-
tur quod illud quod ab ipsisismet intelligitur circa tempus redemptionis
seu adventus messie ab ipsis abscondit. Et hoc est quod pro-
pheta predixit et intelligenda prudentium eius abscondit. non
enim dixit. Et intelligentia eorum probat sicut dixerat de sapientia
sed dixit abscondit. quod quod ipsismet non sapient ea que per ipsos
sunt intellecta sed ab eis abscondit ut dictum est. nos autem quibus
veritas revelata est intelligentiam supradictam per eos inveniunt. specia-
liter eorum quod aliquid continet veritatis habere possumus et ad nostram eru-
dicionem perficere possunt si sacras scripturas scrutari conemur et
quendam vera historialia ad hoc penitentia attente perspicimus.

Capitulum .x. In quo ostenditur quod multa de inveniendis seu asser-
tionibus phariseorum quas ipsi invidiosos seu asserentes mime-
intelligunt quoniam nobis proficiunt ad erudicionem et quod in terminis
per eos assignatis ad suam redemptionem aliqua emerferunt ad ho-
norem fidei catholice penitentia. **Discipulus**

Hoc ultimum quod dicitur ulterius requirit declarationem
unde peto quod michi amplius declares quomodo intelligentiam
quorundam supradictorum erronee opinantium ad nostram per
fidam erudicionem. **Magister** Secundum philosophum in metaphysi-
ca veri philosophi in cognitione veritatis profecerunt ex opinionibus an-
tiquorum etiam a veritate deviantium in quantum in talibus erroribus

210
aliqđ ueritatis tenebat. **Qui** sile in proposito strigit. **Ad** qđ scē
dum qđ pharisei et eoz sequaces xpm puidose abiciendo tri
bus modis circa inquisitionem termini sue redempcōis in ipso
pcessu temporis se habent. Quidā enī eoz sic sūt in sua exce
cacione obdurati qđ nec volūt inquire de pccō p quo sūt i hac
diuina captiuitate. nec etiā ipius captiuitatis tēminū p scrip
turas scrutari curant. **Et** idē dicūt qđ utrūqz est ignotum t
hi assimilant infirmo qui mēti incurrit sue sanacōis despe
racōnem qđ non curat de cognicōe sue infirmitatis neqz eti
am de curacōe. **Et** istis osequēte corresponder p̄mus modus
erzandi sup̄dict⁹ qui inter alios pessimus est. s. dicendum qđ
pccm p quo sūt i hac captiuitate est ignotū. **Silr** et tēminus
sue redempcōis. quoz utrūqz licz sit vez qntū ad eos qđ utrū
qz ignorant nō tñ quo ad nos qui utrūqz p scrutiniū scrip̄tu
raz cognosam⁹ vt ex sup̄dictis in p̄ma pte habet hec tamen
ignoranda nō excusat eos sed pot⁹ accusat enim sic non solu
crassa sed etiā affectata. **Sunt** aliqđ qui nō curant de inqrendo
circa pccm p quo in hac captiuitate detenti sūt vl si curāt hec
atribuūt alijs pccis antiquis vtputa pccō uiculi in deserto
fabricati vel pccis modernis que nō sūt cōia totī eoz vniū si
tati sed singulana. quoz utrūqz est falsū vt sup̄ ostensū ē. cū
de tribus cōiōdombz hui⁹ peccati ageret. **Isti** tñ conantē scri
tari tēminū sue redempcōis p scrip̄as. et assignauerūt sin
guli singulos tēminos iam p̄teritos. in quibz tēminis uel no
tabiliozibz eoz p̄ quosdam fideles in antiqua sacra pagina
literatos et a iudaica cecitate ad lumen fidei qđ sos aliqđ ma
gnū bonū spūale ad laudē dei t honorem xpiane fidei emicuit
quos sic patet. **Nā** mē terminos assignatos p iudeozū docto
res duo fuerūt p̄pue. s. tēmin⁹ assignatus per **Rabim** oy
sē egip̄tū p̄ quē redempcōnē isrl̄itica dixit esse futū i an
no certo computādo a creatōe mūdi. qđ quidē tēmin⁹ iā trā
siuit in p̄teritū p. ccxviii. ānos p̄t sup̄. di. p̄ma. c. iij. die
tū fuit. **Constat** aut qđ in p̄dicto tēmino ab ipso assignato. vel
fere claruerūt in ecclesia dei duo viri sancti t religiosissimi.
scz dominic⁹ et franscens. **Ex** quibz et eoz sequacibz in religi
one docēna fidei t mox ecclesia vltis maxie refulget. vt ē ma
nifestū. **Non** igit immerito estimandum est qđ de tantis vi
ris et ordinibus in toto orbe coruscantibz aliqđ p̄notū cū essz
p scrutiniū scrip̄az rep̄tendum. vñ tēmin⁹ quē **Rabim** oyses

egipcius scrutat⁹ est nō ad redempcōem iudaice p^{ro}phete sēn p^{ro}phete est referend⁹. sed p^{ro}ans ad redempcōem populi dei. s. xpiani. quis eīm nūare sufficēt quot aīe p^{ro} mīsteriū p^{ro}icadōnis et docēne p^{ro}icatorū et mīorū tam in dictis q̄ in scriptis sūt deo coopante a demonica captiuitate redempte. certe null⁹ nī si solus de⁹ cui soli cognit⁹ est numer⁹ electorū Item post p^{ro}icatum **Rabimoyse** egipciū fuit alter **Rabimoyse** **Herū** dē. qui licet nō tam magne auct⁹is fuit sicut p^{ro}mus non tū me diocris auctoritatis fuit s; inter eos magnus reputat⁹ fuit. **S**cripsit eīm sup pentateucū et sup aliquos alios lib^{ro}s biblie et sup suū talmuch multa q̄ apud eos habent tanq̄ magna lia qui in expōicōe pentateuci i pre p^{ro}pheta cū magna solēritate dēminauit q̄ termin⁹ aduēt⁹ messie futur⁹ erat certissime in anno. v. millesimo. cxvii. a creacōe mūdi s⁹ computacōez hebreorū. **Q**ui quidē rabimoyse secut⁹ est in hui⁹ termini assignacōe **Rabi** lembengin seu de pūndia pūnde in sua expōne sup danielē iactās se sup hoc diuinam reuelacionem habuisse p^{ro}ut laus ista dicta fuerūt sup dī. ēda quem quidē tūmū omēs iudei spālter cūtra marini tāq̄ certissimū anteq̄ transiss; expectabant. s; deo disponente origit eis oppositū. p^{ro} quo scire debet q̄ i hispania spālter i regnis et diuicis serenissimi dñi domi regis **Castelle** et legiōis a magnis tybis suadente antiquo hoste iudei habebāt magnos statūs intū q̄ fidelib; in multis p^{ro}erant et officia magna et publica exercebant inter xpianos. et fidelib; in mītis p^{ro}ficiēbant obtinebant eīm in domibus regū et etiam magnatū officia magna per que omēs subditi etiā fideles eos in magna habebant reuerencia et timore qd non i modicū scandalū seu periculū aīay cedebat fidelū simplicū. **D**e facili eīm tales osueuerūt ad errores eorū qui eis p^{ro}sūt moueri. **I**nfideles etiā iudei ex hoc occasionē p^{ro}sistendi i suis errorib; sumebāt dicentes et in suis codib; nōnulli eorū scribētes q̄ p^{ro}pheta iacob patriarche in qua dicit. non auferet ceptū de iuda q̄. **Gen.** xlix. verificabat in hoc q̄ iudei i hispania ceptū dominiū seu regiminis obtinebant modo supdicto. **S**ed scrutanti historias hispanie notum est q̄ in termino supdicto qui cōcurrit cū anno dñi. **cc.** lvi. vel arde contigit q̄ rex petr⁹ in carcerē duxit illū qui inter iudeos erat maxim⁹ et ualde magn⁹ in domo regia quē in carcere iussit interfici et alios magnos eiusdem

generis cū eo ⁊ extūc nō fuit aliquis iude⁹ qui ī domo regia
sicut hactenus p̄ficere⁹. Consequentē etiā rex henricus secūdo⁹
bone memorie frater eius qui regnū fratris habuit. multas
cede⁹ sen strages anteq̄ regnasset ī iudeos fecit tam ī vrbē
Toletana q̄ ī quibuscūq̄ alijs villis et castris ī confinibus
regni castelle exnib⁹. ⁊ cum hui⁹ rex henric⁹ scd⁹ regnauit
regno accepto a fratre suo petro. ipse instituit ī curijs gene
ralibus q̄ iudei portarent signū distinctōis ī suis vestib⁹ p
ut iura canonica voluit. qd̄ tū nunq̄ fuit auditū ī hispania
sed indistincte cū fidei⁹b⁹ ouersabant. ex quo mlt̄a enozmia
sequebāt et dīne legi dīffozmia. Cōsequentē rex iohes p̄m⁹
felix recordacōis fili⁹ p̄dicti regis henrici scdī iusticiū q̄ ī
dei nlla haberet publica officia nec iurisdicōez etiā īt̄ seip̄os
ī criminalib⁹ exercerent. quā quidem iurisdicōe al̄s maxie
abutebant. Post quē. s. regē iohem regnauit rex henric⁹ ter
cius sante memorie filius eius ī āno xi. etatis sue ī cuius
regni p̄ncipio deo ulcōnē sanguis xp̄i exatante mltitudo po
pularis magna et valida cōtra eos surrexit et q̄zplimi erāt
interfecti per totā hispaniā. qui quidē cumule⁹ incepit a ci
uitate hispanēsi ī cui⁹ ecclesia metropolitana quidā archidō
aconus ī l̄raā simplex et laudabilis vīte cepit p̄dicare cō
tra errores iudeoz et modos eoz viuendi enozmes. et cōtra
sinagogas eoz nouit̄ s̄ sacroz canonū tenorē edificantes ex
quo cumule⁹ sup̄dictus incepit ⁊ p̄sequentē ī breuissimo tē
pore p̄ totā hispaniā et vltra vsq̄ perencos et ī insulis ma
ioricaz et Sardinie velocissime enolauit. deus autē qui adeo
bon⁹ est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac uexacō
ne currente. et etiā post ip̄ius sedicōem nonnulli iudeozū ad
cor suū reuēsi dixerūt illud dentro. xxi. vere quia nō ē mecū
de⁹ inuenerūt me hec mala et uexacōne dāte intellectū au
ditui. scriptas scrutari ceperunt ⁊ deo illuminante errorē suū
cognouerunt sic q̄ ad deū sūsi nomen xp̄i publice et deuote
p̄dicantes mlt̄oz corda filioz ad p̄ses deo dirigente cōuerte
rūt que omia ī his regionib⁹ manifesta sūt. post p̄dicatū
vero regem henricū etiā s̄acte recordacionis successit serenif
sim⁹ rex iohes fili⁹ ei⁹ qui hodie regnat et ī longuis tempo
rib⁹ felicit̄ regnet. iste incepit regnare ī cunabulis cum
esset ī scdō āno etatis sue et sic fuit sub tutoribus usq̄ ad
tempus p̄finitū a p̄re. ī cui⁹ tam durante tutela q̄ post cū

iam regimen regnoꝝ suoꝝ accepit multa fuerūt istentia cōt
iudaicam impietatem q̄ i suis curijs et regnis pro maiori
parte obseruabant sub quo diuino auxilio opitulante fidelē
expectabat q̄ ifidelitas tam iudaica q̄ saracemica supprime
Ex quibz satis patet q̄ interminio finaliter a peritis iudeoꝝ p
sua redemptiōe assignato incepit vastacō p̄fidoꝝ infidelū ⁊
salus vita et resurrectio fidelū ad xp̄m ouersoꝝ ē exorta q̄
est intentū. **Et** attende q̄ inter duos p̄dictos terminos qui p
p̄dictos rabinos in suis libris et tractatibz assignati fuerūt
fuit terminus alius a duobz iudeis i hispania qui p̄phete dice
bant quoz vnus fuit in ciuitate abulensi puincie cōpistel
lane ⁊ alius in villa que dicitur ayllon Seguntine dicitur. **Teletane**
puincie. qui quidē duo tam magnalia loquebant et quāq̄ fu
tura p̄nosticabāt et occulta reuelabāt ⁊ p̄ moꝝ eoꝝ honeste
vivebant. q̄ ab omnibz iudeis istius regionis reputabant sic
p̄phete. **Et** isti duo assignauerūt temp̄ ad videndū signum
sue redemptiōis in anno a creatiōe mundi. v. millesimo qua
dringentesimo quinto p̄ eoꝝ cōputaciōez qui quidem ān con
currūt cū anno dñi **MD**. cc. xcv. In quo quidem āno in quar
to mense qui apud eos dicitur chanum vltima die ipsi mēsis
in quo die p̄dixerūt q̄ iudei debebāt habē signū sue redemptiō
is a deo miraculose factū ad quoz p̄clamaciōem omēs iudei
fecerūt suas p̄nias in ieiunijs multis cū satisfactiōibz ⁊ ele
mosinis q̄si ad deū reuēsi orantes vt sibi p̄dictū signū sue sa
lutis oñderet in quo āno mense ⁊ die assignatis iudei intra
uerūt sinagogas suas ad orandū deū iuncti sindonibz albis
lineis seu serieis put est moꝝis apud eos in die expiatiōis
scilicet in die decima mensis. vij. vnde et tūc altissimo deo coope
rante qui nullū tps sine bonitatis sue testimoniū relinquit
i sindonibz sup̄dictis apparuerūt signa crucis i oībus ⁊ vbi
cūq̄ erāt etiā i illis sindonibz q̄ seruabant i suis apotecis q̄
signo viso multi eoꝝ fuerūt ebat. quoz quidā dicebat q̄ hoc
fuerat factum dyabolica arte. **Nimiz** cum p̄cessores eoꝝ de
xp̄o maxima miracula faciente dicebāt. In belzebub eide de
monia **Matth.** ix. c. Alij vō dubitabant non audentes loqui
neque aliquid circa hoc indicare Alij vō crediderūt hoc signū
fuisse veri xp̄i crucifixi et disposuerūt se ad ei⁹ fidē cū baptis
mo recipiendā. **Isti** tū fuerūt pauci **Iux̄** illud jere. iij. c. **As**
sumam vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognaciōe ⁊ Saluator

etiam de via q̄ ducit ad paradisu dicit. Et pauci innemunt
eam. **¶** vii. Que oīa large tradūē a magistro alfonso vali
solecani in quodā suo libro qui dī de bellis dñi caplo. xxvii.
qui ex p̄dictis multa vidit et testimoniū phibuit. Ego autē
licet non dū essem tpe istius signi nat⁹. qui quidem termin⁹
p̄cessit natiuitatem meā p. lx. annos fere. testifico tñ coram
deo qui hoc p̄dictū signū modo p̄dicto contigisse sepe et sepi⁹
fime audiui ab antiquiorib⁹ iudeis nemine contradicente in ipso
facto nisi solū ī cā ei⁹ qz quidā eoz hoc attribuebāt magis
arabib⁹. quidā vero causā relinquebāt sub dubio. Ego autē
qñqz mirabar qūo dñi ill⁹ tps p̄feram p̄lati ecclesie d̄ hoc
nō fecerūt mencionē in suis historiis. de quo tñ rōnabiliter
debuisse festū imp̄petuū celebrari ad honore crucis xpī. **¶** re
uera hanc admiracōez tollit a me excessu⁹ iudeoz stat⁹ in il
lis tpsib⁹ de quo iam dēcē ē. tñ eñ locū habebant cū regib⁹
et p̄ncipib⁹ terre tam ecclesiasticis qz secularib⁹ qz hoc potu
erūt cauillacōibus suis impedire. Ex quib⁹ onīb⁹ rationabi
liter p̄sumendū est qz sicut in p̄dictis terminis a suis m̄gris
assignatis redempcō per ipos false expectata nō puenit. sed
pot⁹ aliq̄ p̄cigerūt ad cōfirmacōez seu honore dī et fidei catholi
ce p̄tinenda. Et p̄sequēs ad nr̄az redempcōez seu salutē. Sic
p̄sumendū est p̄cigisse in alijs t̄minis de quib⁹ facta fuit mē
cio sup̄ p̄e p̄ma di. iij. licet illa ad nr̄am noticiā nō deuenis
sent p̄pter remotōez parciū t̄re orientaliū atqz meridionaliū
ab hac regione hispanie q̄ occidua est et septentrionalis

¶ Caplm. xj. In quo on̄ dīf qz aliqua verissima arca eoz re
dempcōem asserūt que tñ ip̄met nō intelligūt. et qz hoc pro
ph̄etatu fuit per ysaiā.

¶ Disapul⁹

Habeo ex p̄te dictis qūo ex p̄mis duob⁹ modis errā:
di phariseoz arca cognicōez tps aduent⁹ xpī ali:
qz nob̄ v̄ile elidē. **¶** S; de tercio modo. s. asserēti qz
on̄s termini aduent⁹ messie seu xpī p̄terierūt et qz nō p̄dēt
redempcō n̄ in p̄n̄a vellē aliquale declaracōez vt scire qūo ex
hoc aliquid nob̄ v̄ile insurgat. **¶** Magister. **¶** Ite tercius
mod⁹ dicendi eoz verissim⁹ est. nec indiget alia interp̄ta cōe
sed sicut sonat p̄p̄riā obtinet veritatē nam qz on̄s termini
aduentus iam p̄cesserūt hoc oīno cōsonat catholice veritati
per quā credit qz cum venit plenitudo tps misit deus filium

suū tē tūc em plenitudo tēpis venit quādo omēs tēmini per
 scripturas sacras ad hoc assignati sūt impleti. Si em sacras
 scriptas fueris scrutat⁹ repies q ad idem tempus aduentus
 messie fuerūt termini diūsis modis assignati. aliqui em ter
 mini assignati sūt ex pte ablacōis potestatis seu dignitatis
 pñapatus a pplō iudaico. et hoc modo patriarcha assignauit
 huiōi terminū dicens. non auferes cept⁹ de iuda tē Gen. xlix
 Fuit em ali⁹ mod⁹ assignandi huiōi terminū ex parte mo
 narchiarū q in orbe pcesserūt aduentum messie Et hoc modo
 huiōi terminū daniel declarat cū dicit. in diebus regū istorū
 suscitabit deus celi regnū qd in eternū non corrūpet dan. ij.
 Fuit etiam ali⁹ termin⁹ assignat⁹ ex absdssione. lxx. ebdo:
 maday dan. ix. c. et sic de alijs que ad huiōi assignacōem in
 sacris scriptis pnt repiri. vnde notabili⁹ apl's dixit Cum
 aut venit plenitudo tēpis. tūc em plenitudo tēpis venit qn tē
 pora diūsimode ad hoc designata simul cōfuerūt. Si r et verba
 pharisaica supdicta nō aliud pprie sonāt nisi q omēs tēmini
 pñia transierūt in pteritū et q nō pender redemptio nisi ex
 pnia. Que quidē verba qz fidelissima sūt et vera vniū intel
 ligerent vt bene agerēt. S; ver⁹ intellectu huiōi verborū ē eis
 abscondit⁹ vt sup dictū est. specialiter ex hoc q pñia pro quo
 in hac captiuitate existunt est eis ignotū. qd expsse pñostica:
 tū fuit p jemiā treñ. ij. vbi dī pphete tui et expositores tui vi
 derunt tibi falsa et stulta nec apiebāt iniquitatem tuā ut te
 ad pñiam prouocarent. Et sic patz q si pñia huiōi esset eis
 cognitum ad pñiam puocarent. et sic statim adipiscerent re
 dempcōez Sed p terciū modū excecacōis quā iuste incērerunt
 p quam pprie inuendones sue sūt eis abscondite. iuxta illud
 Et intellectus prudenciū abscondet. Sanus intellect⁹ pprie
 inuendonis eorū est eis abscondit⁹ vt dictum est

Capl'm .xij. In quo ostendit⁹ q cecitas pharisaica de qua
 ysaias prophetauit compendiose tradit⁹ in euangelio

Discipul⁹

EX pmissis habeo triplicem excecacōez pharisaicā p
 ysaiā auctē supdicta pñosticatā cum illuminacōe
 genaiū simul i eadem auctē pñentā. et vellem scire
 si forte huiōi cecitas fuit a xpo ipis pharissas denudata

Magister Si scrutat⁹ fueris euāgelia xpi clare repi
 es q illud quod ppheta tuba. s. ysaias d hac cecitate

euangelia dicta cōpendiose exposuerūt. vñ saluator in phari
seoz pñcia dicit In iudiciū ergo i hūc mundū veni vt q nō
vidēt videāt et q vident cecā fiant. **Ioh. ix.** in quibz vñ xps
quatuor expñsit arca huiūi cecitate. pñmū .s. q hoc intelligen
dum erat de phariseis. vñ ibidē subdit. Et audierūt phari
sei et dixerūt. Nunq̄ et nos cecā sum⁹. Scōz q hanc cecitate
ex iudicō dño icurserūt pharisei vt iam octm est. Et de hoc
p̄dixit. In iudiciū ergo in hūc mundū veni. Tercū vt illi
minacio genū cum p̄dicta cōcurret cecitate de quo dicit vt
qui nō vident videāt. Quartū q huiūi cecitas pharisaica nō
excusat a p̄cto s; p̄dā aggrauat. vñ phariseis dicentibz. nū
quid et nos cecā sumus. rñdit. Si cecā essetis nō haberetis pec
catū. Nō em̄ erāt cecā per p̄uacōem luminis nātalis racōis. s;
p luminis gracie subtracōez quā vt sup̄ octm est meruerunt.

Capl'm. xiii. in quo oñdit q cecitas pharisaica nullū p̄
iudiciū generat fidelibus de genere descendentibz isrl'tico. **Naz**
in potentissimis epibz ecclesie .s. in eius exordio et fine in qui
bus xps fuit et erit p̄sens in nātā assūpta de stirpe isrl'tica
descendentes pñcipaliores fuerūt et erūt. nā i fine mundi to
tum genus isrl'ticum xpo firmissime adharebit

Disapul⁹

Considero hanc triplicē execracōem iudicō dño iustis
simo iudaicā plebem incurrisse vt ex vaticinijs p
phetaz et euangelids patz documentis. De q̄ tripli
d execracōe vidēt intelligendū illud dētro. xxviii. p̄cudet
te dñs amēda et cecitate et stupore mētis. vbi non de cecita
te corpali agit s; mentali. Nam statim subdit. Et palpes in
meridie sicut palpare solet cec⁹. Si em̄ cecitas de qua loque
bāt esset corpalis supflue diceret. palpes in meridie sicut ce
cus. Ex hoc nō immerito mirandū vidēt non solū quomō ali
quis eoz saluari potest vel potuit. s; etiā si aliqui eoz saluāt
quomodo ab eis obprobriū seu macula tante execracōis tolli
possit. et arca hoc scire vellem si de hac sūt aliqua pphetica va
tania spālīter loquēda de sua illuminacōe et elenacōe post
casū **Magister** **C**ū doctrinā saluatoris qd apud
homīes ē impossibile nō est impossibile apud deū **Mat. xix. c.**
Et ideo pueniente grāa dñi qua homo se cōuertit ad deū
nō est impossibile q homo il lumineē et deo adhareat p grādā

gratificantē. Sed ad tollendā penitus etiā scōam admiracōez
audi aplm ad rō. xj. qui de hac materia alte loquit̃ r̃ pfunde
et circa hoc tradit verissima documēta vt cum dicit de iudeis
Nūquid sic offenderant vt caderent. absit tē. In quo docet q̃
coniūctio eoz potius est intēta a deo tanq̃ ad pfectōem hūane
salutis p̃nēs q̃ eoz casus. Et infra. Si enī amissio illorū
reconciliatio est mūdi que assūpcō nisi vita ex mortuis tē. in
quo oñdit q̃ ex quo amissio eoz pfuit in reconciliacōe mun
di a fordozi cōsiderare debem⁹ q̃ assūpcō eoz potior esset et q̃si
vita ex mortuis. Et infra potius est enī deus itēz inscribere il
los. Et ut apl's oñdat q̃ huiōi coniūctio eoz nō solū reputan
da est tanq̃ possibilis apd̃ deū quia de mltis possibilib⁹ apud
deū q̃z pl'ima non pcedūt ad actū. sed q̃ estimanda est de pos
sibilibus que expectanda erant seu sūt ventā. Parco ibidē di
cit. Nunquit dñs pplm suū reputat. q̃ d. nullo modo creden
dū est q̃ de⁹ reputass⁹ populū suū antiquū sic vt eos penitus
nūq̃ esset reconciliatus. q̃d pbat ex hoc q̃ sine p̃nā enī sunt
conā et vocacō dei. Que quidē verba apl'i si diligēter pspere
ris cū alijs in hoc caplo p̃sentis admiracō tua penit⁹ tollet.
r̃ de hoc vide s̃. p̃ma pte di. ij. c. vlē. r̃ circa hoc attendē debes
q̃ sicut execracō iudeis incredulitate pharisaica i factis fuit
ap̃hetice p̃nunciata. Sic eoz cōiūctio salutifera i ap̃hetaz vaticī
nijs repit̃ fore excellens et potentissima intē q̃ obprobriū
execracōis in honorem conuerteret̃ quo ad illuminatos

Disapuls. **D**e hoc ultimo queso vt me vltērius do
ceas. **M**agister. **A**d huiōi declaracōez cōsiderandū ē q̃
si diligēter scrutat⁹ fueris scriptas repies q̃ tam in exordio
ecclesie q̃ in fine que p̃ncipaliores p̃tes sunt tot⁹ ecclesie xp̃i
duracōis et in quib⁹ xp̃i p̃ncipia in sua ecclesia potior cōsiderat̃ i
illis. s̃. duab⁹ p̃tib⁹. fideles xp̃i de g̃ne isrl'itico carnalit̃ descē
dentes p̃ncipales assistentes ip̃i xp̃o fuerūt seu erūt. In p̃mo
enī aduentu apl'i q̃ p̃ maiori pte isrl'itici fuerūt iter ceteros
a xp̃o fuerūt electi ad fructū redempcōis in orbe p̃ducendū
Iuxta illud ioh. xv. Ego vos elegi de mundo vt eat̃s et fru
ctum afferatis tē. In scōo vero aduentu fil'i ip̃i p̃ncipaliores
expectant̃. Iuxta illud Cum sederit fili⁹ hominis in sedē maiest̃
statis sue sedebitis et vos tē. Math. xix. Ex quib⁹ tanta ex
cellēcia huic nacōi isrl'itice attribuenda est q̃ obprobriū ex
cecacōis sup̃dicte sufficiēt ab eis tollit̃. vnde ysaiē xxix. c.

vbi de ceditate quā pharisei ex suis demeritis meruerunt agere. p
phetā ibidem subdit. ppter hoc dicit dñs ad domū iacob. non
modo pfundet iacob. nec modo vult⁹ eius erubescat quia cū
viderit filios suos sanctificantes nomē meū et sanctificabūt
sanctū iacob et dñi isrl' pdicabūt. In quib⁹ verbis ppheta re
mouet opionez false estimantiū qd ex hoc qd pharisei et eorū
sequaces que maior ps iudeorū erāt s⁹ numez tantā incur
rerūt ceditatem qd xpm eis pmissū eiecerūt qd hoc ī pfusione
ipsi⁹ iacob a quo s⁹ carnem descenderāt redūderet qd tamen
ppheta improbat dicens. non mō pfundet iacob. s. patriarcha
pater eorū vt habeat racōem pfusionis ex hoc qd pharisei pessi
mi et ingrati ab ipso s⁹ cānem descenderunt. Nam cū viderent
filios suos. s. a plos qui de se stirpe descenderūt sanctifican
tes nomen meū et dñi israhel pdicantes. ex quoz sc̄ificacōe
et p̄dicacōe errores spūales fuerūt enacuari et increduli le
gem didicerūt diuinam de q̄ statim subdit. Et sciant errātes
sp̄itu intellc̄m ⁊ inuitatores discant legē. ex hoc non habz
locū pfusio sup̄dicta. Ex quo patet qd dñm est. s. qd in exor
dio ecclesie p̄ncipales fuerūt illi qui d stirpe iacob descenderūt
intm qd ex hoc tollit cōfusio iacob et fidelium ab eo descendentiū
licet etiā ex eo pharisei uel scribe descenderunt. Item ysa. iij.
ubi agit de tpe p̄mi aduent⁹ xpi cū dicit. In die illa scilicet ī
apiente tpe grade que dies est erit germē dñi. s. xps ī mag
nificēcia. Subdit. Et om̄is qui relicus fuerit in syon. ⁊ re
siduus in iherl'm sanct⁹ vocabit⁹ qd intelligit⁹ de fidelibus xpi
p̄mittiuis qui pauci et quasi derelicti fuerūt. Et consequēter
sancti vocant⁹ qui omnes fere de genere israhelico fuerunt
vt est manifestū. In sc̄do vero aduentu xpi qui ppter finē mū
di expectat⁹ ipsi qui ī p̄mo aduentu xpo p̄ncipalit⁹ assisterunt
In hoc sc̄do p̄ncipalit⁹ assistere debent vt iam dñm ē. de reliq̄s
vero. s. iudeis qui illo tpe remāserunt cōiter tenet⁹ qd detecta
anti xpi falsitate xpo firmissime adherēbūt intm qd p ei⁹ fide
magnas pfecuciones vsqz ad martiria passiuri sūt et in fide
xpi deuotissimi vsqz in finē pfenerat⁹. de quibus intelligit⁹ il
lud apli ad rō. xj. om̄is isrl' salu⁹ fiet p̄ut doctores ibidez ex
ponunt quod p̄prie ⁊ plane legit⁹ Oze. iij. vbi sic. dies mul
tos sedebūt filij isrl' sine rege ⁊ p̄ncipe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine
altari et sine ephod ⁊ sine cherafin. Et post hoc reuertent⁹ filij
israhel et querēt dñm deum suū et dauid regem suū. ubi in

translacione caldaica dicitur. Et obediunt messie filio dauid regi
suo. et pauebunt ad dñm in hebreo habet. Et fluent ad dñm
et ad bonū eius in nouissimis diebus. hec Ozeas. Que quidem
auctas prophetica prophetie verificat de statu iudeorum qui sunt in pñti
diuina et absque certo termino captiuitate quam prophetie signat pro
pheta dicens. dies multos. quod per dies multos quorum finis non
est nobis notus. in hac etiam captiuitate manifestum est quod fuit
sine rege de genere eorum et etiam sine principe. quod tamen non fuit in capti
uitate babilonica ubi regem habuerunt et comites quantum
ad honorificandam ut in libro Re. Sunt etiam in hac captiuitate
sine sacrificio et altari cum caret templo secundum legem mosaicam
regulatum. Sunt etiam in hac captiuitate sine ephod. scilicet veste sa
cerdotali. et sine cheraphim quod est quidam ydolatrie scilicet ritum ydo
latrie ad futura cognoscenda ordinatum. laban enim gen. xxxij.
dicebat de suo cheraphim. Cur furatus es deos meos. per ista
enim propheta significare intendebat quod in hac captiuitate iudei
nec colebant deum verum nec ydola quod tamen aliis non sic erat sed
semper fuerunt cultores dei vel ydolorum. Quid autem de hoc contin
geret in nouissimis diebus etiam finem mundi ostendit dicens quod postea
scilicet post multos dies illos qui diuinam signant captiuitatem reu
tentur filij israel et querent deum suum. scilicet deum pa
trum suorum qui deus israel conuerteret notat in scriptis. et querent dauid
regem suum et messiam et fluent ad dñm et ad deum recurrentes ad
modum impetus fluminis et ad bonum eius. scilicet ad bona spiritualia per
missa per christum et hoc in nouissimis diebus. scilicet in fine mundi
ut dictum est. Ex quo habes quod in nouissimis diebus. scilicet in fine mu
di tota gens israelitica conuerteretur ad fidem christi quod concordat cum
aplo ubi dicitur. **Discipulus.** **H**ec auctas osee exponit ab
hebreis de messia per ipsos expectato quem dicunt venturum esse in
fine temporis. **Magister.** **S**i bene consideras hoc quod dicit propheta
Et querent dauid regem suum. Et secundum translationem caldaicam. et
obediunt messie filio dauid regi suo. non potest vere seu prophetie
intelligi de messia per ipsos expectato. In illo enim debuisset dicere
Et veniet dauid rex suus quia in illo tempore. scilicet nouissimis diebus secundum
eos primo venturus est. Sed cum dicit. et querent dauid regem suum
seu obediunt messie filio dauid regi suo manifeste ostendit quod il
le messias iam venerat. Sed filij israel ipsum antea non que
rebant nec ei obediunt. et ideo non inueniebant eum. scilicet in nouissimis
diebus querent deum et obediunt vero messie qui iam erat in mundo

246
licet usq; nunc enim non quesuissent nec obediissent ei

Caplm. xliij. in quo ostendit qd de iudeis i tpe medio qui
inter p^mu aduentu xpi et 2° scdm scriptaz scrutiniu scdm
dum est. et ibide huius tractat i laude diuina finit

Discipul

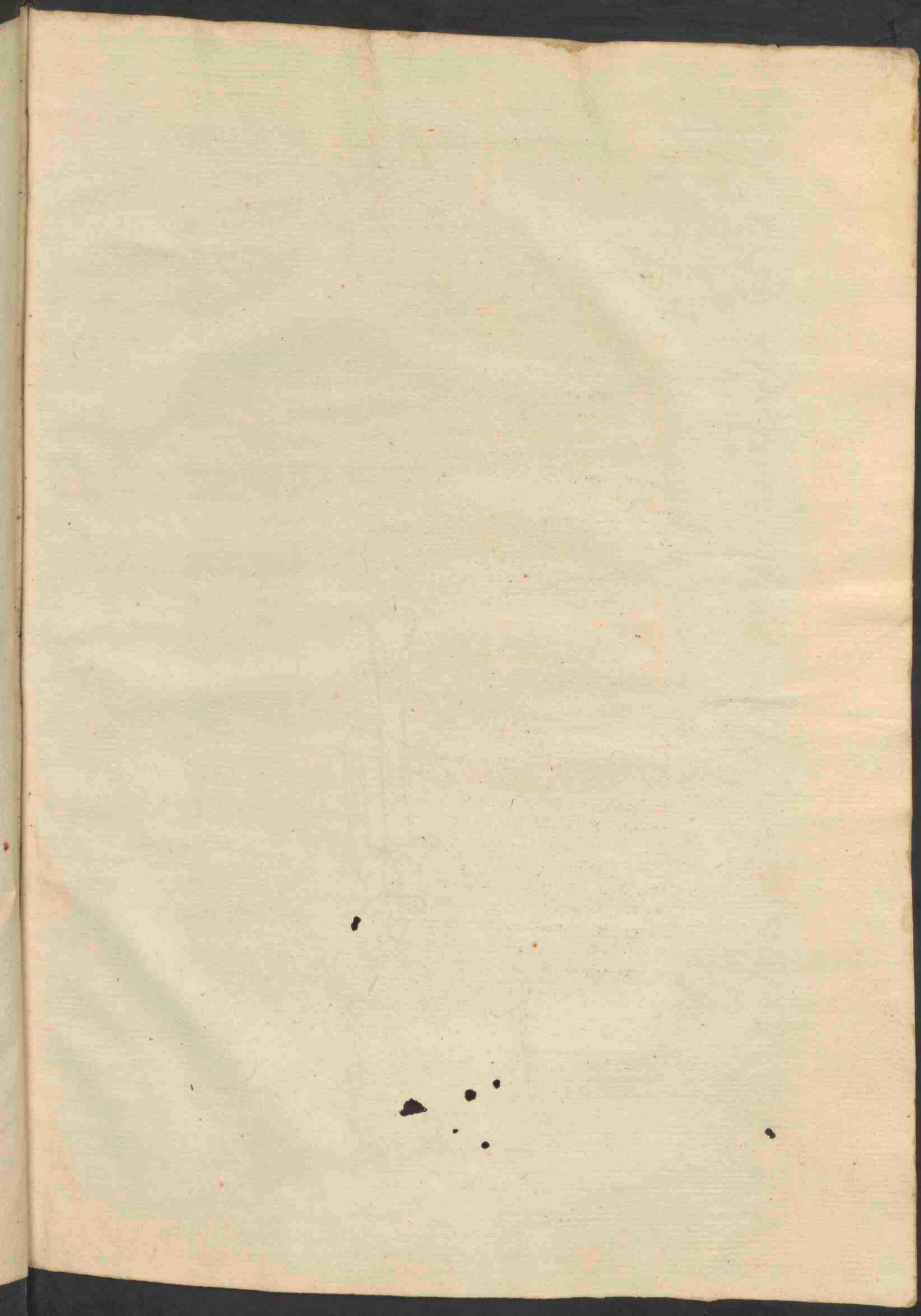
Habeo ex his que docet q i duobz tpi bz papuis scz i
tpe aduentu xpi p^mo et scdo fideles qui fuerut et
erunt de gene israhelico excellenda habent et habere
debent inter ceteros fideles ceteros. Sed in tpe intermedio vel
le scire quid de eis per scriptaz scrutiniu sciendu sit

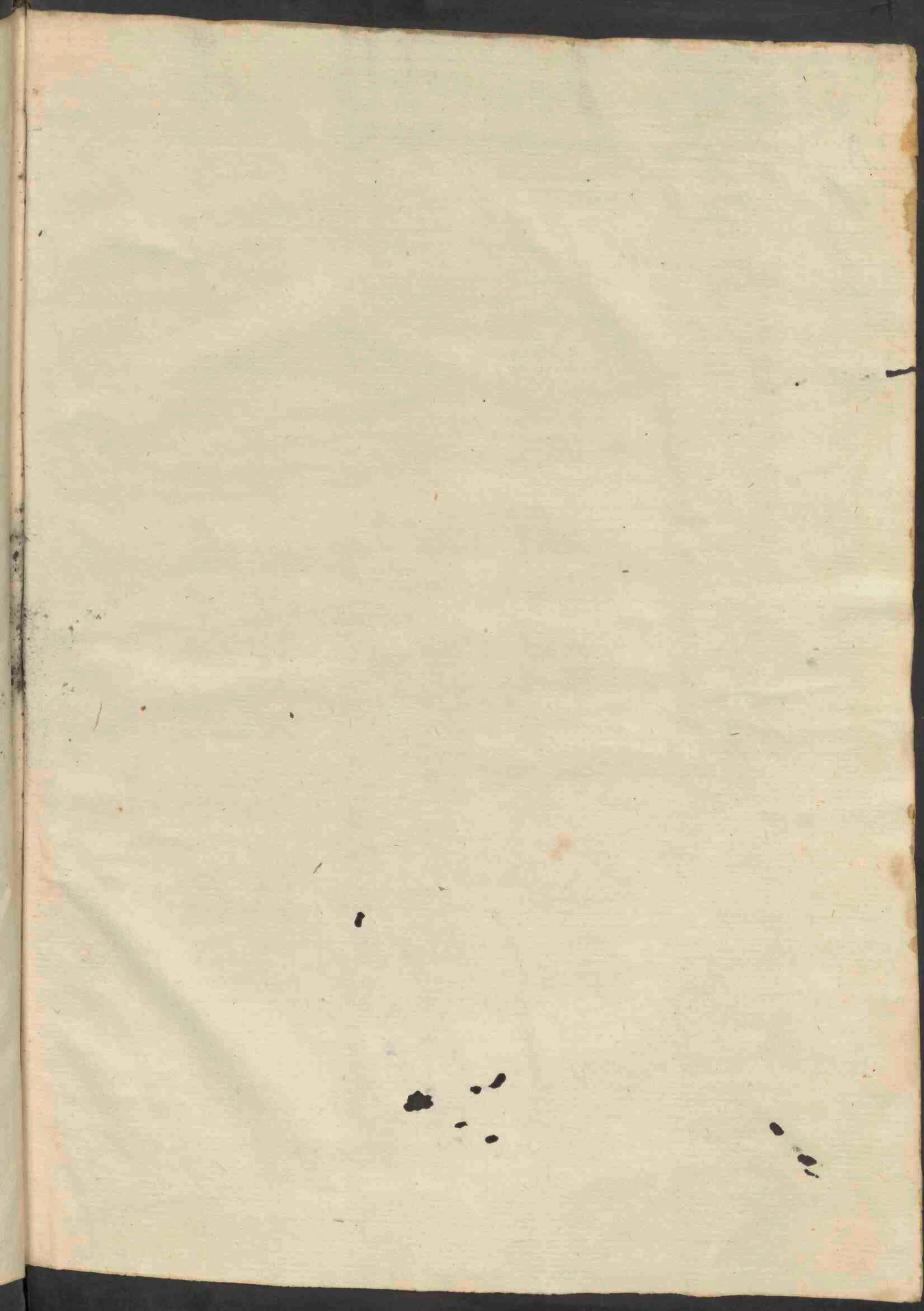
Magister

De hoc tpe intermedio qd valde mai⁹ est
i extensione duracois licet min⁹ i deuocois itensione ille p
pheta euangelic⁹. s. ysaias p^oixit qualie israhelici descēdentes
a iacob s^o carne se debebant habere. s. q paucissimi eoz p in
terualla tempoz et locoz distinctioez erat ad statu salutis colla
gendi. De his em intelligit illud ysai⁹. xviij. Et relinquet in
eo sicut racem⁹. et sicut excussio olie duaz aut triu oliuaz
in summitate rami. postq; em p eoz infidelitate fut excussi et
separati a radice olie i qua fuerut antiquit⁹ radicati adhuc
erat i eis relict⁹ qⁱ due vel tres olie. s. pauci i nio qui in vi
riditate sue radice radicati relinquent qd videm⁹ impleti
in isto medio tpe. in quo aliqui paucissimi eoz i fide xpi se
radicati. qd no sola intelligendu e de simplicibz seu ilis
eoz s; etia de viris notabilibz qui fideliter eccliaz gubernacula
possederut et opuscula fidelissima i honore fidei et xpiane re
ligionis coposuerut. unde notanter dixit ppha in summitate
rami. q. d. de illis paucis remanentibz nonnulli erant in sum
mitate rami qⁱ i apicibz magnis siue summis ecclie. unde se
cundum historiam damasci prout ptolomeus de luca narzat.
Quidam sumus pontifex de gene israhelico noie euariscus i ca
thedra petri sedet anno dñi 8°. cxij. et septim⁹ fuit a beato
petro et per. x. annos septem menses et. xij. dies vlem ecclie
siam laudabiliter rexit et vitam sua gloriose finiuit marti
rio fuit etia i hispania tpe Gothoz quidam de stirpe israhelica
noie Julianus pomeri qui fuit a beato hillefonso cathedra
Toletane ecclie et pmaru hispaniaz obtinuit. de cui⁹ vita
gloriosa dñs Rodericus archieps toletanus in sua copendi
osa historia laudabiliter facit mentionem. Item vincenans

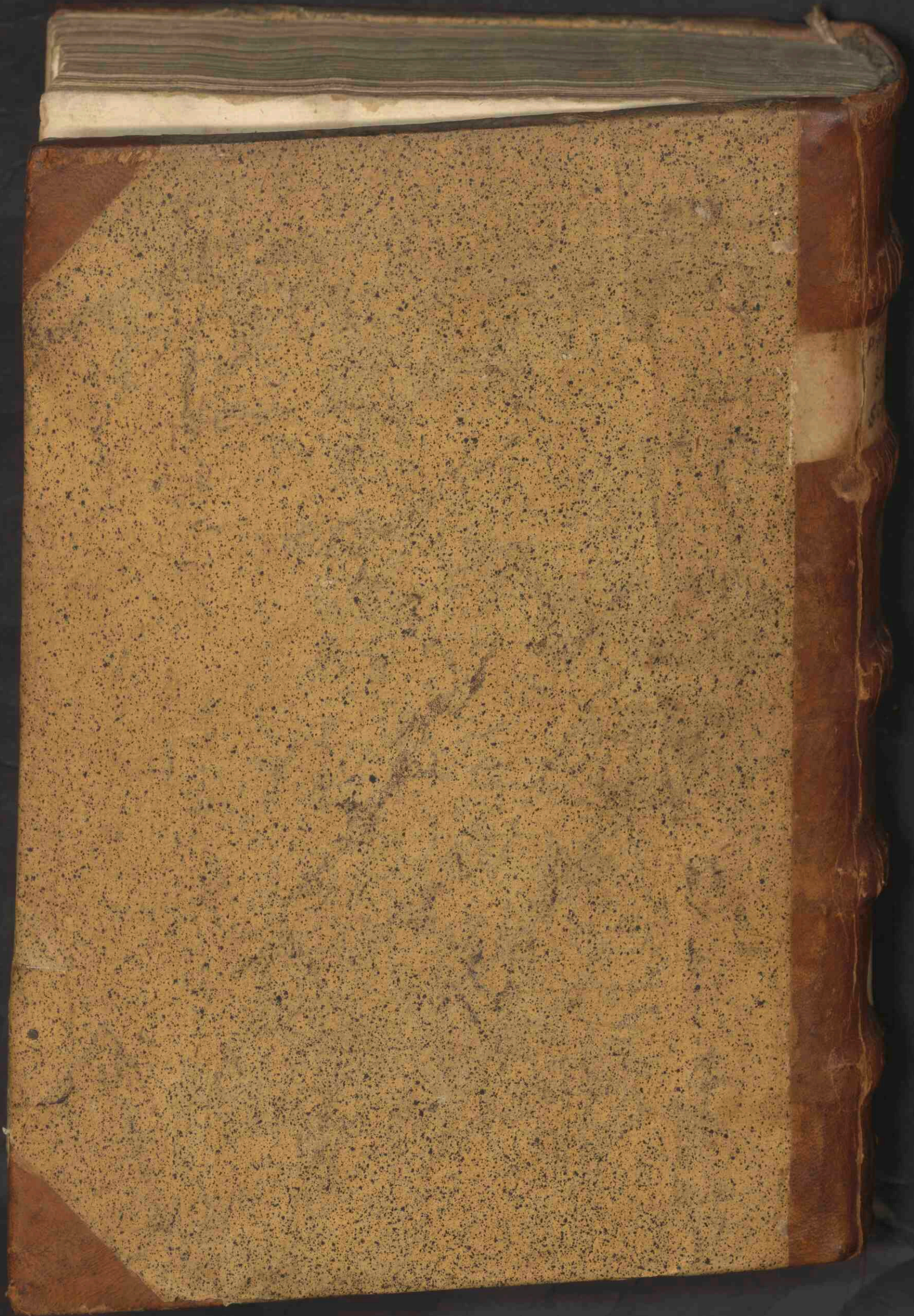
barnacensis in sua historia narzat q̄ fuit in hispania quidaz
 de hoc genere nōie petrus alfonsi qui quēdam dyalogū solē
 nem edidit ad fidei catholice declaracōez s̄ pharisaicā pfidiā;
Qui quidem dyalogus i his p̄tibz repit̄. Fuit etiā i hac regio
 ne tpe regis alfonsi decimi quidā m̄gr alfonsus burgenfis
 magnus biblicus phus ⁊ al' methaphisic⁹ qui i lx. anno eta
 tis sue fere fidē xp̄i et sacz baptisma suscepit. Et consequen
 ter cum esset sacrista ecclesie balisolethane pulcra opuscula
 ad pfirmacōem fidei et confutacōnem pfidie iudaeice in hebra
 ca lingua edidit quoz translatōes i vulgari in como p̄di
 ca coz balisolethan hodie repiri p̄nt. vnde p̄sumendū est q̄ in
 alijs mūdi p̄tibz ubi captiuitas isrlitica ē dispersa filia cōti
 gerūt licet ad n̄fāz noticiā p̄t eoꝝ raritatem et viāz p̄lix
 tatē nondū venerūt. quoz oīm pfideracōe p̄t intelligi imple
 tū fuisse illud p̄phetiā. assumā nos vnū de ciuitate et duos
 de cognacōe et adducā vos i syon iere. iij. c. **Discipulus**
In fine tractat⁹ refert gradaz actiones

Scrutinū nostz casti eloquiū hora est vt interzūpat
 oīo gradaz actio ⁊ vox laudis. quē finē scrutandi
 finis libri expectare nō p̄t qz incōprehēbil' est quē
 cepim⁹ scrutari. et vt verbis vtat hīlarij qui pie ifinita p̄se
 quif̄ et si nō se venturū nouit cū p̄fectū gēculat̄ iestimabilem
 i deo fructū tā dulcis scrutini celis laudibz p̄sequam⁹ ap̄te cō
 fitētes qz hxc ē lex dñi imacl'ata dūcens aīas testioniū dñi fi
 dele sapiāz p̄stans puulis Illa ergo parua stilla sermonū ei⁹
 quā ipso distillante scrutando degustauim⁹ a p̄sequenda lec
 tione in eius dilectōe sponte nos rapit ⁊ quem nos diligētē
 hactenus scrutati sumus scrutemur ammōdo diligendo **Ex**
 quo in his que cristiāne religionis sūt penetrabili⁹ sine car
 ta et calamo p̄cedemus quia dilectio interdū intrat ubi cog
 nitio foris stat. **S**i alimenta quoqz moris corpis edūt pau
 peres et faciunt vt laudent dñm qui requirit eū in mēsa elo
 quioꝝ dei medullam eterne vite sub portice scrutātes i voce
 exultacōis ⁊ confessiōis debent epulantes alacrius resona
 re quoniam quicquid i ea studiose scrutam⁹ ē ueritas quicquid
 p̄cipit bonitas. quicquid p̄mittit felicitas. ipse autē media
 tor dei et hoīm homo xp̄s ihesus ueritas ē sine fallacia. boni
 tas sine malicia. felicitas sine miseria. **C**ui honor et gloria i
 secula seculoz amen. Deo gradas

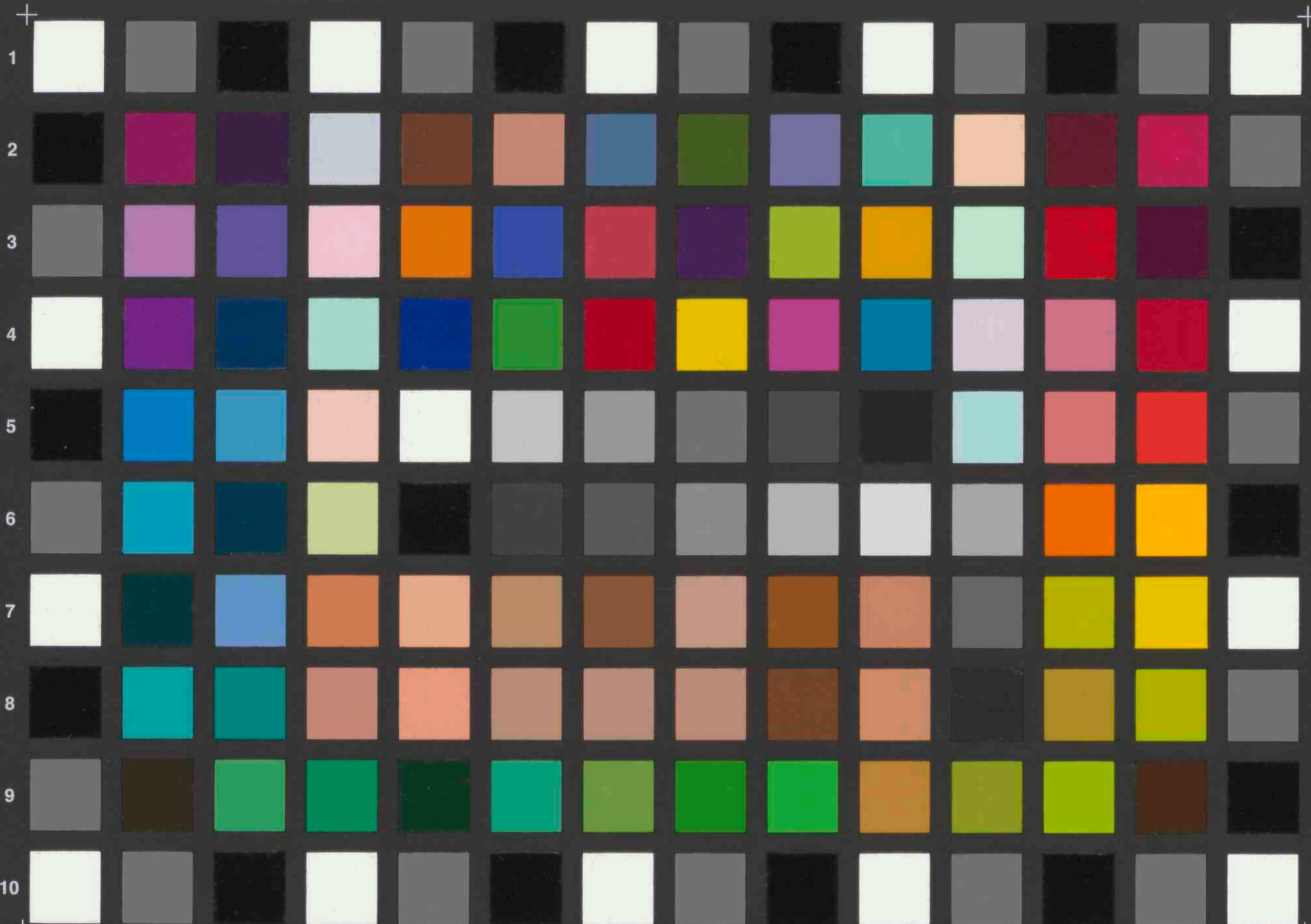

8388

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm